ZBORNIK

DOKUMENATA I PODATAKA O NARODNOOSLOBODILAČKOM RATU JUGOSLOVENSKIH NARODA

TOM

V

KNJIGA 19

REDAKCIONI ODBOR

Karlo Mrazović, Ivo Rukavina, Anka Berus, Nikola Sekulić, Mile Počuča, Fabijan Trgo, pukovnik, Zdenko Cvrlje, potpukovnik, Šandor Kaufer, major, Boško Čavić, kapetan I klase.

Odgovorni urednik

Fabijan Trgo, pukovnik

IZDAJE

VOJNI ISTORISKI INSTITUT JUGOSLOVENSKE NARODNE ARMIJE

VOJNI ISTORISKI INSTITUT JUGOSLOVENSKE NARODNE ARMIJE

ZBORNIK

DOKUMENATA I PODATAKA O NARODNOOSLOBODILAČKOM RATU JUGOSLOVENSKIH NARODA

TOM

V

KNJIGA 19

BORBE U HRVATSKOJ 1943 GOD.

BEOGRAD

1957

BORBE U HRVATSKOJ 1943 GOD.

— RUJAN —

I

DOKUMENTI JEDINICA NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE I PARTIZANSKIH ODREDA JUGOSLAVIJE

BR. 1

NAREDBA ŠTABA DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE OD 1 RUJNA 1943 GOD. O FORMIRANJU ISTOČNE I ZAPADNE GRUPE NOP ODREDA I POSTAVLJENJU RUKOVODILACA[1]

ŠTAB II KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
Br. 153/43
Dne 1. IX. 1943

Predmet: Formiranje grupe odreda
i postavljanje štabova.

NAREDBA BR. 8

I. Na teritoriji[2] koja potpada Štabu II Korpusa Narodnooslobodilačke vojske i partizanskih odreda Hrvatske, formiraju se dve grupe odreda:

1. — Zapadna grupa odreda, u koju ulazi Posavski, Daruvarski i Bilogorski N.O.P. odred.

2. — Istočna grupa odreda, u koju ulazi Diljski, Podravski i Požeški N.O.P. odred.

II. Formiraju se štabovi grupe odreda i to:

1. — Zapadna grupa N.O.P. odreda:
Komandant: Andrija Petković — Ljuti
Politkomesar: Krsto Bosanac.

2. — Istočna grupa N.O.P. odreda:
Komandant: Savo Miljanović
Politkomesar: Mišković Ivan.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 11/8, k. 881 A.

[2] Odnosi se na Slavoniju.

III. Ostali članovi štabova popuniće se naknadno.
IV. Po upoznavanju sa ovom naredbom, članovi štabova grupe odreda, prijaviće se u Štab korpusa.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Sl. otsutan (M. P.)[4] Komandant: **Petar Drapšin**[3]

Dostavljeno:
1. — Štabu X Divizije;
2. — Štabu XII Divizije;
3. — Svim štabovima N O P. odreda i
4. — Otsjeku za Vojne vlasti u pozadini.

BR. 2

DIREKTIVA ŠTABA KNINSKOG SEKTORA OD 1 RUJNA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA DEJSTVO NA KOMUNIKACIJI BORIČEVAC—MAZIN—ERUVNO[1]

DIREKTIVA BR. 3
Štaba Kninskog sektora od 1-IX-1943 g.

(Sekcija: razmjer 1:100.000, jug. izrade)

Prema posljednjim prikupljenim podatcima, koji se mogu uzeti kao prilično vjerodostojni, neprijatelj se nalazi sjeverno od Boričevca, sa sjeverne strane Prisjeke. Iz Mazina izgleda da se izvlači prema Suleševici, što nije najvjerovatnije, ali Suleševicu drži. Na oba ova pravca neprijatelj u toku današnjeg dana nije bio aktivan. Na Kuku, prema Udbini, danas se čula borba, ali rezultati nisu poznati.[2] Izgleda da neprijatelj nije uspio ni tamo prodrijeti. U Kulen Vakufu neprijatelj, izgleda, ima male snage sa jednim brdskim topom. Na Prisjeci su također male snage. Linijom Kulen—Vakuf—Lapac oslabio je saobraćaj. Na liniji Vrtoče—Petrovac[3]—Oštrelj situacija nepromi-

[3] Narodni heroj. Poginuo nesrećnim slučajem 1945 godine.
[4] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta por reg. br. 45-1. k. 104 A.
[2] Vidi dok. br. 27.
[3] Bosanski

jenjena. Sjeverno od Mazina situacija nam je nepoznata. Na tom sektoru bore se snage VI Divizije.[4] Jačina neprijatelja nepoznata je, ali izgleda da te snage nisu velike.

U vezi s ovim

NAREĐUJEMO:

1) Štab I Kninske brigade uputiće jedan bataljon, od snaga koje se nalaze na Klancu, u pravcu Dobrog Sela, sa zadatkom da uhvati vezu sa neprijateljem i što temeljitije ispita situaciju i prikupi podatke o neprijatelju na liniji Boričevac—Sulešević a. II Bataljon te brigade ostaće na položajima oko Srbskog Klanca, s tim da se osigura prema Ljubinoj Poljani. Zadatak za III i IV Bataljon ostaje kao u prvoj direktivi.[5] Bataljonu koji ide u pravcu Dobrog Sela pridodati dve protivkolne puške. Jednu protivkolnu pušku uputiće odmah u Štab Grupe s. d.[6] bataljona u Glogovo.

2) Grupa s. d. bataljona uputiće jedan bataljon u pravcu Bruvna i Krajinovića, s tim da pravcem preko Mazinske Previje i zapadnim padinama Urljaja uhvati vezu sa neprijateljem u Mazinu i da tamo, to jest na tom sektoru, prikupi podatke i ispita situaciju kod neprijatelja. Jedan bataljon zadržati na liniji Gubavčevo Polje (Petrovići)—Plećaši sa zadatkom da sa patrolama kontroliše prolaze istočno od Urljaja prema Polici i u pravcu Čemernice. III Bataljon zadržaće na liniji Vučipolje —Cerovac. Protivkolnu pušku uputiće sa bataljonom koji ide prema Mazinu. Upotrijebiti sva sredstva da se uhvati veza sa snagama na lijevom krilu i da se ispita situacija na tamošnjem sektoru.

3) II Udarna brigada VI Divizije ostaće kao rezerva na liniji na kojoj se i sada nalazi, s tim da ljudstvo što bolje odmori.[7]

4) Zadaci jednog i drugog odreda[8] ostaju isti, s tim da budu što aktivniji na svojim sektorima.

5) Sve ostale tačke iz prve direktive,[9] koje nisu izmijenjene sa ovom direktivom, ostaju na snazi.

Napomena: Pri izvršenju zadataka da se uhvati veza sa neprijateljem ne treba shvatiti tako da cio bataljon se upotri-

---

[4] Vidi dok. br. 27.

[5] Po direktivi Štaba Kninskog sektora od 29 kolovoza ovi su bataljoni držali položaje na liniji: Pađene—Golubić—Pleševica. Vidi tom V, knj. 18, dok. br. 128.

[6] Početkom ruina, po povratku iz Sjeverne Dalmacije, brigada je sjevernodalmatinskih držala položaje na liniji: Lovinac—Mutilić (Dokumenat u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 16—2, k. 799.)

[8] Odnosi se na Sjevernodalmatinski i Kninski NOP odred.

[9] Vidi tom V, knj. 18, dok. br. 128.

jebi, nego tako, da se isturaju jača odjeljenja u pravcu neprijatelja a ostale snage da se ne upuštaju u borbu, u koliko to situacija ne nametne. I Brigada neka kontroliše međuprostor od Čemernice prema Dobrom Selu, noću sa patrolama, danju sa patrolama izvidnica. Nastojati da se snage što manje zamaraju, da bi bile što odmornije za eventualne akcije i pokrete. U slučaju da bi neprijatelj međuvremeno otpočeo sa prodorom jednim ili drugim pravcem, neupuštati se sa njime u odsudnu borbu, nego se povlačiti prema direktivi br. 2,[10] to jest u pravcu linije Srb—M. Popina. Naročito paziti da se povlačenje izvrši organizovano i da se snage što manje rasturaju. O prikupljanju podataka što češće izvještavati.

Izvršenju ove direktive pristupiti odmah.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Petar Babić s.r.

Komandant
M.[11] Kuprešanin s.r.

Dostavljeno na znanje: Operativnom štabu IV Op. zone.
Dostavljeno na izvršenje: I Brigadi Kninskog sektora, II N.O.U. Brigadi, Grupi s. d. bataljona, Kninskom part. odredu i Sjev. dalm. Part odredu.

Da je prepis vjeran svome originalu tvrdi i ovjerava:

NAČELNIK ŠTABA
Popović[12]

(M. P.)[13]

[10] Vidi tom V, knj. 18, dok. br. 144.
[11] Milan
[12] Tomica
[13] Okrugli pečat: Štab Kninskog sektora.

BR. 3

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 2 RUJNA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O AKCIJAMA I BORBAMA U SRPNJU I KOLOVOZU[1]

ŠTAB II OPERATIVNE ZONE
N.O.V. i P.O. HRVATSKE
Oper br. 611/43.
2. IX. 1943.

Operativni izvještaj

GLAVNOM ŠTABU N.O.V. I P.O. HRVATSKE

Od zadnjeg našeg izvještaja na sektorima naše Zone nije bilo krupnih vojničkih promjena. Na sektoru Žumberka koncem jula mjeseca neprijatelj: ustaše, Talijani i Bjela garda sa snagama od 30.000 vojnika otpočeli su ofenzivu na Žumberak, koja se završila povlačenjem naših jedinica sa tog sektora — XIII Prolet. brigade „Rade Končar" i Žumberačko—pokup. p. odreda, u Sloveniju.[2] Tom prigodom neprijatelj je zapalio sela Jezernice, Magovac i Kordiće i ubio nekoliko ljudi. Sa neprijateljem se nije prihvatila borba uslijed velike njegove nadmoćnosti, jedino što je I Bataljon Brigade vodio kratkotrajnu borbu sa Talijanima, koji su krenuli iz Metlike i nanio im manje gubitke.

Na sektoru Moslavačkog p. odreda glavna aktivnost bila je spremanje žetve i paralelno tim provađana je reorganizacija odreda[3] i formirana Komanda područja. Neprijatelj je vršio manje ispade sa ciljem pljačke žetve, ali je redovno bio onemogućen. Žetva u tom kraju dobro je završena. Na sektoru tog Odreda bilo je formirano niz udarnih grupa, koje su sada vojnički oformljene.

Na sektoru Kalničkog p. odreda, u Hrvatskom Zagorju, poslije prolaza naših snaga,[4] Nijemci[5] su zaposjeli gotovo sva važnija uporišta u Hrvatskom Zagorju, sa glavninom snaga u

---

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 43/4, k. 1472.

[2] Vidi tom V, knj. 18, dok. br. 17.

[3] Vidi tom V, knj 18, dok. br. 27.

[4] Odnosi se na Dvanaestu diviziju NOV i PO Hrvatske i Kalnički NOP odred. O dejstvima ovih jedinica na području Hrvatskog Zagorja u srpnju 1943 god. vidi tom V, knj. 17, dok. br. 31, 33, 71, 84, 85, 94, 96, 120, 122 137, 141, 147 i tom V, knj. 18, dok. br. 4.

[5] Riječ je o djelovima njemačke 187 rezervne divizije.

Stubicama, držeći cestu Zagreb—Sv. Ivan Zelina—Varaždin—Ptuj. Istovremeno neprijatelj je stvorio nova uporišta u okolini Koprivnice. Oslobođene Varaždinske Toplice ponovo su zaposjednute sa 2 satnije domobrana i 1 satnijom švaba. U Kalničkom p. odredu za to vrijeme uglavnom se radilo na sređivanju jedinica, dok je Udarni bataljon „Matije Gubca" poslan u Zagorje, gdje je izvršio značajne akcije.[6]

XIII proleterska U.N.O. brigada „Rade Končar"

7.VII.— 2 bataljona XIII Prol. brigade i jedan bataljon Žumberačko—pok. p. odreda izvršili su napad na dve satnije ustaša XIII Bojne (160), koje su se nalazile na Plešivici,[7] naoružane 1 teškim i 2 laka bacača, 2 t. mitr. i 8 p. mitraljeza. Napad nije uspio uslijed nejednovremenosti napada četa i nejedinstvenog rukovođenja istima. Neprijatelja se uspjelo istjerati iz rovova u zgrade u selu. Ponovni napad zahtijevao bi više žrtava, pa se odustalo, a neprijatelj je u utvrđenim zgradama davao žilav otpor. Naši gubici: 1 mrtav i 5 ranjenih, dok su gubici neprijatelja nepoznati.

16/17.VII.— snage Brigade i Odreda napale su neprijateljski garnizon Lekenik,[8] na pruzi Zagreb—Sisak, zarobile 111 domobrana i žandara i zaplijenile 5 p. mitraljeza, 180 pušaka, 6 šmajsera i 100.000 metaka.

17/18.VII.— imenovane snage Brigade i Odreda likvidirale su bunkere na pruzi Karlovac—Metlika u blizini ž. st. Kamanje, dignut je jedan želj. most dug 8 m. Zarobljeno 8 domobrana. Zaplijenjen 1 p. mitr., 6 pušaka i 2.000 metaka.

18/19 VII.— snage Brigade i Odreda izvršile su napad na neprijateljski garnizon Žažina.[9] Zarobljeno 38 domobrana i ustaša. Zaplijenjena 2 p. mitraljeza, 40 pušaka, 7.300 metaka. Razrušena pruga Zagreb—Sisak, Zagreb—Karlovac i Karlovac—Metlika. Saobraćaj je zastao par dana.

25.VII.— neprijatelj je poduzeo jaku ofenzivu na oslobođeni teritorij Žumberka sa 30.000 vojnika, koji su nastupali iz više pravaca. Brigada sa bolnicom i Odredom povukla se u Sloveniju.

19.VII.— jedna četa I Bataljona sa minerskim odjeljenjem, na pruzi Zagreb—Karlovac, razrušili su 2 mosta, jedan između Draganića i Domagovića, a drugi između Jaske i Desinca. Porušile su 80 m. pruge. Saobraćaj je zaostao 36 sati.

---

[6] Vidi tom V, knj. 18, dok. br. 145.
[7] Vidi tom V, knj. 17, dok. br. 51.
[8] Opširnije o tome vidi tom V, knj. 17 dok. br. 52.
[9] Vidi tom V, knj. 17, dok. br. 52.

22.VII.— Talijani, u jačini 800 vojnika, sa 2 topa nadiru iz pravca Draganića prema Krašiću, gdje ih kod Bresarića zadržava III Bataljon.

23.VII. jedna četa III Bataljona izvršila je napad na neprijatelja, na jednoj koti kod Bresarića. Neprijatelj nije bio protjeran ali su mu zadani gubici od 18 mrtvih i ranjenih, prema podatcima seljaka. Iste noći 2 čete I Bataljona razrušile su prugu Zagreb—Karlovac i razrušile most na rijeci Okičnici,[10] dug 15 m i most na rijeci Volavnici, dug 8 m. Istovremeno su srušeni električni vodovi. Tu noć Jaska, Zdenčina, Desinec i jedan dio Zagreba bili su bez svetla. Saobraćaj na pruzi obustavljen je 60 sati.

24.VII.— III Bataljon koji se nalazi na liniji Hutin—Bukovica—Paulov Breg kod Vrhovca, prihvaća borbu sa neprijateljem, koji nastupa iz Ozlja.[11] U dvosatnoj žestokoj borbi, pod jakom zaštitom artiljeriske i minobacačke vatre, neprijatelj zauzima Paulov Breg uz gubitke od 55 mrtva i ranjena vojnika. Naši gubici: 1 lakše ranjen.

Istog dana donesena je odluka da se povuče Brigada i Odred u Sloveniju, a na Žumberku da se ostavi jedna četa Odreda. II Bataljon Brigade i II Bat. Odreda nalazili su se u Pokupju i dobili su naređenje za prebacivanje u Žumberak.

25.VII.— neprijatelj kreće prema Bukovici, gdje ga sačekava 1 četa III Bataljona i sa daljine od 100 m. otvara jaku mitraljesku vatru i nanosi neprijatelju osjetne gubitke. Prema podacima poginula su 3 viša oficira, od kojih 1 general i oko 50 mrtvih i ranjenih vojnika. 2 četa istog Bataljona, u prostoru između Hutina i Pribića, sačekala je neprijatelja u bliskom otstojanju i otvorila jaku vatru na neprijatelja, koji je pretrpio gubitke od 42 mrtva i ranjena vojnika.[12]

Iz pravca Samobor—Novo Selo—Gorinja kreću V i XIII Ustaška bojna koje zaposjedaju Sošice, Jezernice, Višoševiće i Oštrc.

27.VII.— II Bataljon nije mogao probiti blokadu i sa Žumberka vraća se natrag u Pokupje. Istog dana, 100 ustaša iz Gorinje, napali su ga kod Višoševića. U kratkoj borbi neprijatelj je odbijen uz gubitke 9 ranjenih, dok je jedan teže ranjen pao u naše ruke. Zaplijenjena je 1 puška i 300 metaka. Na svom povratku preko Okića sukobio se sa ustašama, koje je rastjerao u Zdenčinu i Plešivicu.

30.VII.— III Bataljon iz Planine (Slovenija) sa dvije čete povraća se na Žumberak.

---

[10] Vidi tom V, knj. 17, dok. br. 80.

[11] Opširnije o tome vidi tom V, knj. 18, dok. br. 17.

[12] Vidi tom V, knj. 18, dok. br. 17.

31.VII. — neprijatelj se povlači. III Prol. bataljon i Vivodinska četa uspjevaju napasti neprijatelja kod povlačenja iz s. Badovinaca, Sv. Nikole i Kordića. Neprijatelj se u panici povukao u Metliku. Čak i ustaše nisu dospjele da se povuku svojim nastupnim pravcem u ofenzivi. Prema podacima neprijatelj je imao 2 mrtva i 20 ranjenih vojnika.

1.VIII.- I i IV Bataljon sa bolnicom povratili su se za Žumberak.

2/3.VIII. II Bataljon ponovno je razoružao neprijateljsku posadu na ž. st. u Lekeniku.[13] Posadu su sačinjavali domobrani u jačini od 120 vojnika, od kojih je veći broj prije samoga napada pobjegao svojoj kući. Zaplijenjena su 2 p. mitraljeza i 1 t. Švarc Lose, 90 pušaka Mauzer, 33 bombe, 1 šmajser, 3 telefona i 1 centrala. Zapaljena je baraka, koja je služila kao privremena željeznička stanica i 80 vagona od kojih je 25 potpuno izgorelo. Zarobljena su 23 domobrana.

6.VIII.— Nijemci i ustaše napali su II Proleterski bataljon i II Bat. Odreda na sektoru Dubranec—Havidić—Vukomerić.[14] U toj borbi neprijatelj je pretrpio velike gubitke. Oko 200 mrtvih i ranjenih vojnika imao je neprijatelj, od kojih većina Nijemci. Mrtvi vojnici ostali su na bojnom polju. 1 Nijemac je zarobljen. Zaplijenjeno 15 pušaka i 2.000 metaka. Naši gubici: 7 mrtvih i 15 ranjenih.

15.VIII. 300 Talijana izašlo je iz Ozlja u pravcu Hrženika. Jedna četa II Bataljona natjerala je neprijatelja natrag u Ozalj, nanijevši mu gubitke. Na našoj strani 1 mrtav.

18/19.VIII.— I Bataljon razoružao je Remetinec kod Zagreba gdje se nalazilo 47 domobrana i s. Buzin u kome se nalazilo 5 švaba i šef gestapoa za Posavinu i Pokupje.[15] Zarobljeno je 21 domobran, 1 švaba. 2 policajca i navedeni gestapovac Zaplijenjeno je 2 p. mitraljeza. 22 puške i 3.000 Mauzer metaka. Vojni magazin u kojem se nalazilo 25 vag. pšenice, 10 vagona pekmeza i mnogo druge hrane zapaljen je. Od plijena je izvučeno 2.500 klg pšenice, 1.500 klg ječma i 2.500 klg zobi. Iste noći, švabe iz Sv. Klare pošli su u pomoć selu Buzin, naišli su na nagaznu minu koju su postavili mineri. Tom prigodom...[16] švaba je odletjelo u zrak, dok je 10 ranjeno. Sutradan voz iz Zagreba, koji je kretao za Sisak naletio je na minu i odletio u vazduh.

---

[13] Vidi tom V, knj. 18, dok. br. 8.

[14] Vidi tom V knj. 18, dok. br. 33.

[15] Vidi tom V, knj. 18, dok. br. 76.

[16] Ne može se pročitati, jer je original oštećen.

Za vrijeme napada na Remetinec, fingiran je napad na gradsko kupalište na Savi, odkuda je neprijatelj mitraljeskim rafalima odgovarao.

U periodu od 1. jula do 19 avgusta Brigada je ubila i ranila 237 neprijateljskih vojnika i oficira, a zarobila 195. Zaplijenila 454 razne vojničke puške, 111.000 metaka, 12 p. mitraljeza, 1 t. mitraljez, 6 šmajsera, 4 pištolja, 300 kompletnih vojničkih uniformi. Gubici vlastiti: 12 mrtvih i 22 ranjena i 9 nestalih drugova.

Žumberačko—Pokupski p. Odred:

13.VII.— II Bataljon Odreda napao je domobransku posadu na želj. stanici Greda,[17] na pruzi Zagreb—Sisak. Zarobljeno je 39 domobrana, 1 satnik i 1 zastavnik; zaplijenjen je jedan magazin sa svom spremom. U naše ruke je pao slijedeći plijen: 1 puškomitraljez, i šmajser, 82 puške, 27.000 metaka i pištolj, 220 pari odijela i 80 pari cipela i čizama.

17.VII.— manje snage I. Bataljona razoružale su bunkere kod željezničke stanice Kamanje. Zarobljeno je 6 domobrana, zaplijenjen 1 puškomitraljez i 6 pušaka. Komandir bunkera koji se za to vrijeme nalazio u selu, vidjevši po povratku u selo da u bunkerima nema domobrana, prešao je na našu stranu.

23.VII.— II Bataljon napao je domobransku posadu na željezničkoj stanici Velika Gorica. Napad nije uspio iz razloga, što pruga nije bila minirana, pa je naišao transport Nijemaca. U toj akciji imali smo i 1 mrtvog i 2 ranjena druga.

6.VIII.— II Bataljon u zajednici sa II Bataljonom Brigade, razbio je švabe i ustaše. Tom prigodom zarobljena su 3 karabina.

2.VIII.— II Bataljon napao je domobransku posadu u Gredi,[18] u kojoj je bilo 60 domobrana s jednim nadporučnikom, i most na pruzi Zagreb—Sisak (1 km. od Siska) koji je branilo 30 domobrana. Nakon kraće borbe zarobljeno je 90 domobrana III sata IV Stražarske željezničke bojne. Zaplijenjeno je 3 belgijska p. mitraljeza, 1 šmajser, 84 francuske puške, 25 ruskih pušaka, te mnogo raznih puščanih metaka i ostale vojničke spreme. Za to vrijeme napada, na našoj strani bio je jedan borac ranjen.

Osim ovih akcija bataljoni Odreda za sve vrijeme vodili su manje i veće borbe sa neprijateljem i njegovim patrolama, kada je vršio ispad na oslobođenom teritoriju i Žumberka i Pokupja.

---

[17] Vidi tom V, knj. 18, dok. br. 18.
[18] Vidi tom V, knj. 18, dok. br. 8.

U periodu jula, do 2.VIII., zarobljeno je 137 neprijateljskih vojnika i oficira, a zarobljeno je 190 pušaka, 5 p. mitraljeza i oko 40.000 metaka. Naši gubici: 1 mrtav i 5 ranjenih.

Kalnički p. Odred

2.VIII — miniran vlak na pruzi Križevci—Koprivnica. Uništena je 1 lokomotiva i 8 vagona. Promet zaustavljen 24 sata.

3.VIII. — zasjeda na oklopni vlak. Uništena 1 lokomotiva i 2 vagona.

4.VIII. — minirana pruga Koprivnica—Ludbreg i razoružana posada u bunkeru na Potoku Gliboki. Zarobljeno 8 domobrana, zaplijenjeno 12 franc. pušaka, 22 bombe i 15 klg eksploziva.

6.VIII. — minirana pruga između Ludbrega i Koprivnice. Uništena lokomotiva i 8 vagona izbačeno iz kolosjeka. Promet zaustavljen 30 sati.

10.VIII. — miniran voz na pruzi Koprivnica—Križevci. Uništena 2 vagona u kojima su se vozile ustaše. Zarobljeno 7 Nijemaca 1 dom. poručnik. Zaplijenjeno 2 puške i 2 pištolja. Promet obustavljen 24 sata.

17.VIII. — Udarni bataljon „Matije Gubca" izvršio je akciju na Lupinjak[19] (sekc. Ptuj), gdje se nalazila jedna satnija domobranske radne bojne. Zarobljeno 55 vojnika i 2 oficira, zaplijenjeno 45 pušaka manlicher, 4000 metaka 100 šinjela, 25 ćebadi, odijela i cipela, 23.000 kuna i još drugih raznih stvari.

21.VIII. — zasjeda II Bataljona na pruzi Zagreb—Novi Marof. Zasjeda nije uspjela, jer je bila otkrivena. Tom prilikom nestala su 4 druga.

22.VIII. — Udarni bataljon u Zagorju razoružao je žandarmerijsku stanicu u Desiniću. Zarobljeno 8 žandara, zaplijenjeno 8 karabina, 1.500 metaka, 10 ofenzivnih bombi. Naši gubici: 1 mrtav.

26.VIII. — Udarni bataljon razoružao je žandarmerijsku stanicu Sokolovac.[20] Zgrada je zauzeta miniranjem. Zarobljeno 20 žandara, zaplijenjeno 20 karabina, 2.500 metaka, nešto bombi i druge vojničke spreme. Na našoj strani jedan teže ranjen. Iste noći razoružan je bunker na pruzi Ludbreg—Koprivnica. Zarobljeno 8 domobrana i zaplijenjeno 11 karabina sa 1.000 metaka.

---

[19] Prema izvještaju Kalničkog NOP odreda, ova je akcija izvršena 18 kolovoza. Vidi tom V, knj. 18, dok. br. 145.

[20] Vidi tom V. knj. 18, dok. br. 145.

Istovremeno je II Bataljon likvidirao želj. stanicu Mučna na pruzi Križevci—Koprivnica, te razrušio prugu. Zarobljeno 6 domobrana i zaplijenjeno 6 karabina.

27/28.VIII. — II Bataljon je izvršio pokret iz Ravnice kod Vel. Trgovišta, preko Začretja, za Radoboj. Pri prelazu pruge razoružao domobransku posadu; zarobljeno 10 domobrana, a zaplijenjeno 10 pušaka.

Istog dana Bataljon je imao borbu sa ustašama, koji su imali 3 tenka. Bataljon je prihvatio kratku borbu sa neprijateljem, a zatim se povukao na Strahinščicu, nanijevši neprijatelju osjetne gubitke.

28.VIII. — borba sa ustašama i švabama kod Jesenja. Neprijatelj je pretrpio izvjesne gubitke, i ako su učestvovala 4 tenka kod napada. Mi nismo imali gubitaka, jedino što je nekoliko novih boraca dezertiralo. Poslije toga Bataljon je krenuo za Kalnik, kamo je stigao 1.IX. ov. mjeseca.

2/3.IX. — I Bataljon i II Bataljon Odreda, te Udarni bataljon Moslavačkog p. odreda izvršili su napad na padobransku školu koja se nalazila u Tvornici Danica kod Koprivnice. Zamisao je bila dobiti znake za vrijeme samog napada. Znaci raspoznavanja nisu dobiveni, a Bataljon je izvršio napad. Napad nije uspio iz razloga, što se Bataljon prilikom napada raspršio, iako su bili borci u nekim zgradama. Neposredna blizina Koprivnice onemogućila je duže zadržavanje u uporištu i ponovno izvađanje napada.

Moslavački p. odred

25/26.VII. — izvršile su snage napad na neprijateljsko uporište Dubrava[21] (s. Čazma) gdje se nalazilo 250 ustaša i žandara. Neprijatelj nije bio likvidiran iz razloga, što II Bataljon nije uopće izvršio svoj zadatak, tako da je napad izvodio I Bataljon, čiji raspored snaga nije bio takav da samostalno izvodi likvidaciju, nego u zajednici sa II Bataljonom. Zaplijenjen 1 p. mitraljez i jedan karabin. Gubici neprijatelja nepoznati. Sopstveni gubici: 1 mrtav i 11 lako ranjenih. Borci Odreda prilikom napada hrabro su se držali. Kao primjer navodimo druga Milobar Grgu, borca 1 čete I Bataljona, koji je golim rukama oteo žandaru p. mitraljez. Borci tog Bataljona pokazali su visoku svijest kod izvlačenja svojih ranjenih drugova.

2/3.VIII. — razoružana je željeznička stanica Popovača[22] na pruzi Dugo Selo—Banova Jaruga. Zarobljeno je 33 domobrana i 2 oficira. Zaplijenjen 1 p. mitraljez, 1 laki mitraljez, 80 bombi, 150 pari uniformi.

[21] Vidi tom V, knj. 17, dok. br. 95.
[22] Vidi tom V, knj. 18, dok. br. 35.

3.VIII.— II Bataljon izvršio je napad na Božjakovinu i Prikraj.[23] Zarobljeno 35 domobrana, zaplijenjene 32 puške, 5.000 metaka i šmajser, 120 bombi i veća količina vojničke spreme.

12.VIII.— I Bataljon na cesti Bjelovar—Ivanska napao je 4 kamiona ustaša i žandara. Zarobljen 1 žandar, zaplijenjeno 1 njemački p. mitraljez i 5 karabina sa odgovarajućom municijom. Na našoj strani 2 ranjena. Zasjeda nije uspjela jer su se neprijateljski kamioni kretali na rastojanju 100 do 200 m., a sama zasjeda nije bila široko postavljena.

11.VIII. — II Bataljon izvršio je napad na cesti Bjelovar—Ivanska i [uni]štio jedan vojnički kamion. Zarobio 5 vojnika, a ubio 5. Zaplijenjeno 1. p. mitraljez Z. B. Brno i 10 karabina sa 1.000 metaka.

14.VIII.— II Bataljon zaplijenio je svu robu i hranu, koja se nalazila u magazinu ludnice u Popovači. Zaplijenjeno je 200 pari vojničkih dolamica, 300 pari veša, 60 kg kave, 5 sanduka šećera, 75 svinja i druge razne spreme.

21.VIII. — Udarni bataljon na cesti između Dubrave i Vrbovca sačekao švabsku motorizovanu kolonu, koju su sačinjavala 3 tenka i 31 kamion sa vojskom. U zasjedi su se nalazile 2 čete. U kratkotrajnoj borbi neprijatelj je pretrpio velike gubitke od 34 mrtva i 68 ranjenih vojnika, kako smo s pouzdanog vrela saznali. Na našoj strani 1 lakše ranjen. Akcija bi bila u potpunosti uspjela da je Štab bataljona imao rezervu i istu ubacio u borbu onoga momenta, kada je začelje kolone otvorilo bočnu vatru, koja je Bataljon prisilila na povlačenje. Isti bataljon je u međuvremenu od 21.VIII. do 27.VIII. razoružao žandarmerijsku stanicu Poljana, na pruzi Bjelovar—Križevci, zarobivši 10 vojnika, te žandarmerijsku stanicu u Sv Ivan Žabno, gdje je zarobio 9 domobrana, 5 ustaša, ubio i zapalio 50 vagona sijena koji su bili namijenjeni za Njemačku. U tim akcijama Bataljon je imao 3 lako ranjena borca. Zaplijenjeno je 30 Mauzer i Manlicher pušaka uz odgovarajuću municiju.

24.VIII.— Smionim podvigom komandanta II Bataljona druga Alojzija Kovačića u 3 sata poslije podne likvidiran je vod zdrugovaca, koji su se nalazili u ludnici u Popovači.[24] Napad je izveo komandant sa nekoliko boraca, presvučeni u civilna odijela i sa pištoljima. Zarobljeno 5 vojnika, 3 ubijena. Zaplijenjena 2 p. mitraljeza „Brno", i 1 šmajser, 14 pušaka Mauzer i 4.000 metaka. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

---

[23] Vidi tom V, knj. 18, dok. br. 35.
[24] Opširnije o tome vidi dok. br. 5.

27.VIII. — Udarni bataljon bio je iznenađen u Vrtlinskoj kod Čazme. Prepad je izveden od strane Nijemaca odnosno hrvatskih SS trupa. Neprijatelj je učestvovao sa 4 oklopna kola i 4 kamiona. Neprijatelj je tačno obaviješten gdje je mjesto Štaba Bataljona, tu se zaustavio, pokušavajući napad na Štab, koji nije uspio. Tom prilikom lakše je ranjen komandant Bataljona,[25] i 3 borca, dok se je jedan partizan predao, a jedna drugarica teže ranjena, ista je zarobljena, ali je na putu do Čazme umrla. Razlog ovom iznenađenju leži, u prvom redu, u nedovoljnoj budnosti samoga Štaba, a neposredna krivnja na zamjeniku komandira čete, koji se sa jednim vodom nalazio u zasjedi i pri prolazu oklopnih automobila nije ih uopće pokušao spriječiti, niti je alarmirao Bataljon...

U vremenu od 25.VII. do 27.VIII. Moslavački odred je ubio ...[26] ranio 68, a zarobio 100 neprijateljskih vojnika i oficira. Zarobio je 6 p. mitraljeza, 1 laki mitraljez, 172 puške, 4 šmajsera, 200 bombi, 150 kompletnih vojničkih uniformi, 200 dolamica i mnogo ostale ratne spreme i hrane.

Osim ovih akcija, izvršeno je i niz manjih, koje su izvele udarne grupe četa Ivančani i četa Prigorje, od kojih momentano nemamo podataka.

Vojnička situacija na svim sektorima naše Zone znatno se promijenila u našu korist. Na Žumberku i Pokupju, Posavini danas postoje svi uslovi za formiranje Turopoljskog odreda, čemu je već i pristupljeno.[27] Ofenziva na Žumberak i Pokupje nije imala nikakvih posljedica za naše jedinice na tom sektoru. Štab Brigade i Odreda podcijenili su neprijatelja, koji je pripremao ofenzivu. Oni nisu pridavali veću pažnju izvještajima, koje su dobivali preko svoje informativne službe o koncentracijama neprijateljskih snaga u okolnim garnizonima. Sektor Moslavačkog p. odreda možemo reći da je potpuno obuhvaćen. Od Sesveta do Bjelovara—Gojila—Kutine—Siska, svuda se osjeća aktivnost naših jedinica na tom sektoru. Na sektoru Bilo Gora—Bjelovar postoji za sada preko 100 naoružanih boraca i skorih dana ćemo pristupiti organizaciji Bilogorsko-bjelovarskog odreda.[28] Na sektoru oko Sv. Ivan Zeline zadržava se četa Prigorje, koja ima brojno stanje 130 boraca, naoružanih sa 4 p. mitraljeza, 3 šmajsera i karabinima. Od čete formirat ćemo bataljon sa zadatkom prerastavanja u odred, kao III Bataljon Kalničkog partizanskog odreda.

---

[25] Miloš Korać

[26] Original oštećen.

[27] Vidi tom V, knj. 18, dok. br. 78, 79 i 116.

[28] O formiranju Bjelovarskog NOP odreda vidi dok. br. 73 i 148

Prolazom jedinica XII Divizije i Kalničkog odreda, a sada Udarnog bataljona „Matije Gubca", u Zagorju postoje svi preduslovi za formiranje jednog bataljona sa bazom na Ivanjščici i Macelj Gori. Na tom sektoru, odlaskom novoformirane brigade u Zagorje,[29] pristupit će se organizaciji odreda od postojećih udarnih grupa na tom terenu.[30]

Pred naš Štab, u vezi sa ovakovom situacijom postavlja se vojnički učvrstiti i osposobiti sve naše jedinice i međusobno ih čvršće povezati i njihovu aktivnost koordinirati. Ovih dana formirana je od Kalničkog, Moslavačkog, Udarnog bataljona, te I Bataljona Kalničkog p. odreda—brigada, koja će krenuti za Zagorje. Izvršenju ostalih zadataka pristupit cemo kao što ste pred nas postavili.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar. Komandant.

P. S.: Naknadno smo primili podatke:

Moslavački p. odred:

31.VIII. — I Bataljon Odreda izvršio akciju na ž. stanicu Božjakovina,[31] u kojoj se nalazilo 40 domobrana i 19 žandara. Zbog nepovoljnog i ravnog terena nije se zgrada mogla pravovremeno obuhvatiti, a neprijatelj je primijetio naše jedinice i dijelom pobjegao. Zarobljeno 10 domobrana, 10 žandara i 1 poručnik. Zaplijenjeno 4 šmajsera, 16 mauzer pušaka, 2.600 mauzer metaka i razne druge vojničke spreme.

[29] Odnosi se na Drugu NO brigadu Druge operativne zone koja je formirana 4 rujna 1943 god. Ona je upućena u Hrvatsko Zagorje 6 rujna. Vidi dok. br. 11 i 20.

[30] Zagorski NOP odred formiran je listopada 1943 god. Vidi tom V, knj. 20, izvještaj Štaba Druge operativne zone od 17 listopada 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske.

[31] Vidi dok. br. 5 i 194.

BR. 4

DIREKTIVA ŠTABA KNINSKOG SEKTORA OD 2 RUJNA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA DEJSTVO NA KOMUNIKACIJAMA SULEŠEVICA — KULEN VAKUF I MAZIN—BRUVNO—GRAČAC[1]

DIREKTIVA BR. 4

Štaba Kninskog sektora od 2.IX.1943 g. u 20 sati

(Sekcija: 1:100.000, jug. izrade)

Prema sakupljenim podatcima stanje kod neprijatelja je slijedeće: Jutros u osam sati neprijatelj je krenuo iz Mazina i stigao u Bruvno.[2] Daljnji pokret neprijatelja nije nam poznat. Na Kuku neprijatelj je u toku dana, izgleda, bio aktivan, ali se rezultat ne zna.[3] Isto tako prema Kamenskom neprijatelj nije dalje prodro. Prema Dobrom Selu neprijatelj nije nadirao. Na liniji Vrtoče—Oštrelj—Petrovac bez promjene, navodno s tim da je neprijatelj napustio Oštrelj što nije potvrđeno. Na Kninskom sektoru četnici su izašli na Plješevicu, a u samom Kninu osjećaju se neke pripreme čija namjera nije poznata. Jačina neprijatelja na liniji Lapac—Bruvno nije poznata. U Kulen Vakufu imaju vrlo male snage. Na Priseci također male snage. Saobraćaj Kulen Vakuf—Boričevac—Lapac nije naročito živ. Namjera neprijatelja još uvijek nije potpuno jasna.[4]

Naše snage raspoređene su tako, da je I Brigada VI Divizije zapadno od linije Mazin—Bruvno sa pravcem dejstva na tu liniju.[5] III Brigada na liniji Lapac—Udbina.[6] Jedna Brigada

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 46—1, k. 104 A.

[2] Odnosi se na 114 lovačku diviziju, koja je prodirala pravcima: Bihać—Lapac i Kulen Vakuf—Lapac, a zatim pravcem Mazin Bruvno —Gračac—Knin. Opširnije o tome vidi dok. br. 8, 27, 110 i 169.

[3] Vidi dok. br. 27.

[4] Namjere neprijatelja bile su: približiti se jadranskoj obali i u slučaju kapitulacije Italije (koju su Nijemci očekivali) razoružati talijanske jedinice i posjesti obalu. Prodor 114 lovačke divizije u sjevernu Dalmaciju omogućio je Nijemcima da neposredno poslije, objavljivanja kapitulacije razoružaju glavninu snaga divizije „Zara". Opširnije o tome vidi mikrofilm 12/667—670 H 14/307044-48 i H 14/307060 u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

[5] O rasporedu i zadacima ove brigade vidi dok. br. 8.

[6] Vidi dok. br. 8.

VIII Divizije na liniji Kamensko—Plješevica.[7] Naši su oslobodili Perušić, Lički Osik, Pazarište, Smiljan i, izgleda, Brušane.[8]

U vezi ove situacije

NAREĐUJEMO:

II Brigada
VI Divizije:

Dejstvovaće operacijskim pravcem Doljane—Dobro Selo na liniju neprijateljskog saobraćaja Suleševica—Kulen Vakuf. Zadatak je ove Brigade da ispita situaciju i da, po procjeni situacije na toj liniji, postavi zasjedu ukoliko je neprijateljski saobraćaj živ i ukoliko se zasjeda može postaviti radi neprijateljskog osiguranja. U protivnom, Brigada će pristupiti uništavanju pojedinih neprijateljskih uporišta, osiguranje itd., ne upuštajući se u odsudnu borbu sa premoćnim neprijateljskim snagama, nego pribjegavati manevrima i neprijatelja tući bočno, otsjecati mu manje dijelove i uništavati ga. Nikako ne dozvoliti da neprijatelj nametne borbu pod uslovima povoljnim za sebe. Težiti uvijek da inicijativa bude u našim rukama i da se neprijatelju nametne borba pod okolnostima koje su za nas povoljne.

I Brigada
Kninskog sektora:

Bataljon koji se nalazi sada u Dobrom Selu staviće se pod komandu II Brigade sa sve tri protukolne puške. Bataljon, koji se nalazi na Srbskom Klancu, ostaće i dalje na tom položaju, s tim što će biti skoncentrisan i spreman za pokret, a jednu četu može držati u pripravnosti prema Ljubinoj Poljani. Jedan bataljon smjestiće na Ljubinu Poljanu, a jedan bataljon u Rastičevo s tim da drži Bobiju (kota 1248) i kontroliše pravce prema Međugorju. Zadatak ova sva tri bataljona je da uglav-

[7] Na ovoj liniji dejstvovala je Treća NO brigada. Vidi dok. br. 107.

[8] Jedinice Trinaeste, Osme i Šeste divizije napale su na ova mjesta krajem kolovoza 1943 god., ali ih nisu zauzele. Prilikom sljedećeg napada, koji je izvršen početkom listopada, ova su mjesta zauzeta. Vidi dok. br. 106 188 i tom V, knj. 20, izvještaj Štaba Šeste divizije od 12 listopada 1943 god. Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske.

nom budu u rezervi, a u slučaju napada četnika sa južnog ili istočnog pravca, da dadu energičan otpor, nastojeći neprijatelja razbiti i baciti natrag. Ukoliko bi došlo do borbe na pravcu Vagan—Ljubina Poljana treba nastojati ugroziti neprijatelja bočno preko Međugorja.

Grupa s. d.[9] Bataljona:

Ostaće na položajima koje sada drži sa zadatkom da sa dva bataljona dejstvuje na neprijateljski saobraćaj, na liniji Mazin—Bruvno—Gračac. U ovome mora nastojati da potpomogne i kombinira borbu sa I Brigadom koja se nalazi na zapadnoj strani iste linije. Jedan bataljon neka ostane u Vučipolju sa zadatkom osiguranja od četnika. Ovome bataljonu stavite u zadatak čišćenje četnika na prostoru Vučipolja, Cerovaca i Graba. Skrenuti mu pažnju da dejstvuje kao cjelina, a nikako da se razdvaja.

Kninski s. d. odred:

Zadaci oba odreda ostaju isti prema ranijim direktivama, sa što jačom aktivnošću u pravcu juga, odnosno Sjev. dalm. part. odred u pravcu juga i sjevera. Bataljon Sjev. dalm. grupe koji se nalazi u Vodicama neka se priključi S. D. Odredu i zajednički dejstvuju.

Razne predpostavke:

U slučaju da neprijatelj prodre u pravcu juga, linijama Bruvno—Gračac—Otrić, Lapac—Srb—Otrić, orijentacija snaga u tom slučaju je slijedeća: II Brigada ostaje na prostoru između komunikacija Lapac—Bruvno—Gračac i Lapac—Srb—Otrić sa zadatkom dejstva na jednu i drugu liniju, to jest u pravcu istoka i zapada. Ovo će napraviti tako, da će se neprijatelju smaknuti na bok u pravcu određenog prostora. U slučaju eventualnog neprijateljskog prodora linijom D. Lapac—Srb—Otrić, nastojati da bataljon Kninske brigade koji

[9] sjevernodalmatinskih

se nalazi u njenom sastavu, održava frontalno borbu i izmiče se ispred neprijatelja u pravcu Srba, gdje će skrenuti na istok i povezati, odnosno ući u sastav svoje brigade prema jugu. Ovaj bataljon treba da zadrži jednu protukolnu pušku. U vezi sa ovim, prilikom dejstva na određenu liniju, t.j. Kulen Vakuf—Suleševica, ovome bataljonu davati tako zadatke, kako će moći da se postavi frontalno u slučaju neprijateljskog prodora linijom Lapac—Srb. U slučaju da neprijatelj pri prodoru ostavi male snage na prostoru Lapačke doline, pristupiti likvidaciji istih ukoliko za to postoje uslovi, a zatim sa malim djelom okrenuti se prema Kulen Vakufu sa zadatkom likvidacije i rušenja mosta, sa manjim djelovima prema Drenovači, a sa jačim djelovima krenuti za neprijateljem linijom Mazin—Bruvno ili linijom Lapac —Srb, prema tome gdje su povoljniji uslovi. U tom slučaju nastojati neprijatelja nadkriljivati s lijeve i desne strane u obliku potkove, hvatajući ga u kliješta i hvatati brzu vezu sa našim snagama koje se nalaze lijevo i desno. Kninska brigada, u slučaju neprijateljskog prodora linijom Lapac—Gračac—Otrić i Lapac—Srb—Otrić, postaviće se neprijatelju frontalno, istočno od linije Srb—Otrić, odnosno Rastičevo. Paziti na bataljon koji će se frontalno povlačiti ispred neprijatelja od Lapca i prihvatiti ga kod Srba, dajući mu mogućnosti da se smakne na istok, na desni bok Brigade. Zadatak ove Brigade, u tom slučaju, je dejstvo na neprijateljsku saobraćajnu liniju, na visinama Srb—Rastičevo. Ova Brigada se mora također osigurati iz pozadine u pravcu Ljubine Poljane, Tiškovca i Plavna i paziti da ne padne u klopku između četnika i Nijemaca. Ukoliko bi je u tom slučaju četnici jako ugrožavali, iz pozadine rokiraće se u desno na liniju Srb—Srbski Klanac, t.j. istočno od te linije, zalamajući lijevo krilo preko Ljubine Poljane u pravcu Tiškovca radi osi-

guranja protiv četnika. Pri dejstvu na pomenutu neprijateljsku saobraćajnu liniju, nastojati uhvatiti vezu sa II Brigadom koja će se nalaziti istočno od te linije. Grupa S. D. bataljona pri prodoru neprijatelja prema Gračacu i eventualnom njegovom pokušaju prodora prema Otriću, zadržaće ga na liniji Kamara (kota 804), kota 721 i Plasa (kota 978), dotle, dok se sve snage Grupe ne prebace južno od linije Gračac—Otrić. Prema tome Štab Grupe će voditi računa o tome da osigura prebacivanje na jug, liniji Gračac—Otrić Ovo neisključuje zadatke dejstva na liniji Gračac—Bruvno, odnosno Bruvno—Mazin, prema prvom djelu zadatka. Ukoliko bi se dogodilo da neki djelovi ne uspiju se prebaciti, t.j. ostanu sjeverno od linije Gračac—Otrić, uputiće se u sastav Kninske ili II Brigade, koje će se nalaziti na određenom prostoru. Po prebacivanju ove Grupe južno od linije Gračac—Otrić, zadatak je njezin da dejstvuje na liniji u pravcu juga, t.j. prema Bukovici, a i prema sjeveru ukoliko za to ima uslova, što će vjerojatno biti i što će Štab Grupe svestranim prikupljanjem podataka ocjeniti. Ukoliko neprijatelj bude saobraćao i linijom Gračac—Obrovac, ispitati mogućnost postavljanja zasjede na toj liniji. Također posvetiti naročitu pažnju uništavanju četničkih bandi koje će se eventualno pojavljivati na tome sektoru.

Štab Kninskog odreda pod prilikama iz ove pretpostavke povući će na liniju Rujišta—Krupa gdje će se povezati sa Grupom bataljona i zajedno s njima djelovati. Također će u tom slučaju pripaziti na magacin ovoga Štaba za koji će već dobiti podatke.

Sjev. dalm. part. odred uglavnom ima za zadatak koji je već postavljen pred njega s tim što će se povezati sa Grupom bataljona i staviti se pod njihovu komandu ukoliko ovi pređu na sektor Odreda.

Mjesto štabova: Štab Kninskog sektora pri izvršenju zadataka prvoga dijela ove direktive nalaziće se na dosadašnjem mjestu ili negdje u neposrednoj blizini. Štab II Brigade sa svojim jedinicama. Štab Kninske brigade nalaziće se na Klancu. Štab Grupe s. d. bataljona Glogovo ili Gubavčevo Polje. Pri izvršenju zadataka iz drugog djela pod pretpostavkom, Štab sektora biće u sastavu Kninske brigade. Svi ostali štabovi u sastavu svojih jedinica. Načelnik Štaba sektora[10] ostaće u sastavu Štaba Grupe i, u slučaju prebacivanja južno od linije Gračac—Otrić, povezaće akcije svih snaga na južnom djelu.

Veza: Pri izvršenju zadataka prvog djela ove direktive vezu održavati kuririma, a Druga brigada preko telefona služeći se centralom u Doljanima. Izvještaje slati što češće, a najmanje tri puta dnevno. Svaki izvještaj mora da bude potpun, *a naročito naznačiti datum i čas.* Pri izvršenju zadataka iz drugog djela, to jest pod pretpostavkom, nastojati slati jače patrole za vezu sa izvještajima, čim se za to ukaže bilo kakva mogućnost. Naročito iskorištavati noć i povjerljive i sigurne ljude. *Ovome naročito posvetiti pažnju radi brzog uspostavljanja veze i koordinacije daljnjih akcija.*

Znaci raspoznavanja: za 4/5. IX. o. g. **Bacač—Biograd,** 5/6. IX. o. g. **Obarača—Obrovac,** 6/7. IX **Pištolj — Pančevo,** 7/8. IX. **Puška—Pag,** 8/9. IX. **Top—Tabor,** 9/10.IX. **Nišan — Načelnik,** Ugovoreni znaci: 3—6. Po danu: **Podizaj puške u vis kundak gore,** odgovor: **Partizanka na pušku i dva kratka podizaja u vis.** Znakove dobro čuvati i ne izdavati ih podređenim jedinicama za sve dane, nego samo za dva dana unaprijed.

Sanitet: Referent Saniteta[11] smjestiće se u Srb, malo istočno kod kuće bilježnika Torbice.

---

[10] Tomica Popović
[11] Vlado Jernec

U slučaju prodora neprijatelja tom linijom, povući će se prema Osredcima. Bolesnike upućivati prema Drvaru, ukoliko linija Drvar—Grahovo bude slobodna, u protivnom će se donijeti naređenje.

Ishrana: Ishranu organizovati sa terena na kome se jedinica bude nalazila i odakle bude imala mogućnosti. Naročito paziti da vojska ne bude gladna i da bude sposobna za napade.

Napomena: Naročito nastojati da se neprijatelju ne suprotstavlja frontalno, pogotovo ako su jače neprijateljske snage. Neprijatelja tući bočno. Držati jedinice na okupu i u ruci. Primjeniti taktiku partizanskog ratovanja. Temeljito uništavati neprijateljske saobraćajne linije. Organizirati protivavionsku odbranu. Posvetiti pažnju obezbjedjenju svagdje i na svakom mjestu i na sve strane. Vezi posvetiti naročitu pažnju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Petar Babić s.r.

Komandant:
M.[12] Kuprešanin s.r.

Da je prepis vjeran svome originalu, ovjerava:

Načelnik Štaba:
Popović

(M. P.[13])

[12] Milan
[13] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 5

IZVJEŠTAJ MOSLAVAČKOG NOP ODREDA OD 2 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU DRUGE OPERATIVNE ZONE O NAPADU NA BOŽJAKOVINU I POPOVAČU[1]

ŠTAB
MOSLAVAČKOG N.O.P. ODREDA
HRVATSKE
2.IX.1943. Red. br. 24.

Predmet: Operativni izvještaj
od 10.VIII.—31.VIII.1943.

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE

Stanje vojne organizacije: Po izobrazbi boraca i rukovodilaca radilo se je slijedeće:

Vojnih tema sa rukovodiocima održano je 2 puta a sa borcima 5 puta, kako u I tako i u II bataljonu. Po rasporedu rada, radilo se okretanje i prestrojavanje, borbeno kretanje i korišćenje zemljišta i zaklona pojedinačno, borbena obuka, rad strijelaca u napadu, punjenje i pražnjenje puške, ocjena odstojanja, opis puške i stražarska služba Formirani su vojni aktivi, pokazao se uspjeh. Po četama radi se natjecanje u rastavljanju i sastavljanju mitraljeza, kao i pri dolasku u neko selo, u kojem se ostane izvjesno vrijeme, tko će prije iskopati rovove i postaviti barikade, te izvijestiti komandanta.

Akcije: I bataljon bio je 12.VIII.43. u zasjedi na cesti između Paljevina i Ivanjske, gdje je u 9. s. naišlo 60 žandara sa 3 kamiona koji su išli u velikom rastojanju, teren je bio ravan, mjestimično zasijan kukuruzima, te vrlo nepovoljan za zasjedu. Zarobljen je 1 njemački puškomitraljez, 1 karabin, 400 kom mauzer municije i 50 kom šmaiser metaka 15 VIII. 43. izvršio je akciju na žicu, zarobljeno je 5000 m. žice 28.VIII.43. izvršio je akciju na žicu, te zarobljeno 4500 m. žice. 31 VIII 43 oko 2 sata noću izvršena je akcija na željezničku stanicu Božjakovina,[2] neprijatelj je brojio 40 domobrana i 19 žandara. Zbog nepovoljnog i ravnog terena nije se moglo podpuno obuhvatiti istu zgradu pošto je neprijatelj prerano primijetio i uspjelo mu jednim dijelom pobjeći. Zarobljeno je 10 domobrana, 1 poručnik i 10 žandara. 4 šmajsera, 16 mauzer pušaka sa opasačima i fišeklijama, 2600 kom. mauzer muni-

[1] Original, pisan na mašini, latinicom. nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 44/4, k. 1472.
[2] Vidi dok. br. 194.

cije, ofanzivnih bombi 7, defanzivnih 4, telećaka 11, radio-aparat, 11 šinjela kao i ostale vojne spreme.

II bataljon bio je 10.VIII.43. u zasjedi na cesti između Gračanice i Volodera. U 8 sati naišao je kamion sa 11 domobrana. Zarobljen je 1 puško-mitraljez tipa Brno, 8 mauzer pušaka, 1200 metaka i odjevne spreme. Neprijatelj je imao 5 mrtvih, a naših gubitaka nije bilo. 20.VIII.43. noću oko 11 sati izvršio je akciju na bolnicu Popovača,[3] zarobljeno je 400 kom. ćebadi, 120 dolamica, 80 kom. svinja i manju količinu riže, kave i šećera. 25.VIII.43. u 4 sata poslije podne izvršena je akcija na umnu bolnicu Popovača.[4] Šest drugova u civilu ušlo je u zgradu, a ostale jedinice naglim prepadom uspjele neprijatelja smesti pošto su vojnici bili na kupanju. Za to vrijeme uspjelo je onoj 6-orici drugova u civilu izvući oružje neprijatelja iz zgrade. Zarobljeno je 2 puško-mitraljeza tipa Brno, 14 karabina tipa mauzer, 1 šmajser, 1 pištolj, 500 puščanih metaka. Neprijatelj je imao 5 mrtvih i 6 zarobljenih, gubitaka nismo imali.

Kritički osvrt I bataljon. Štab bataljona neinicijativan, iz tih razloga je cijeli bataljon manje aktivan od II bataljona. Borbeni duh boraca je priličan, naređenja se izvršavaju ali sa zakašnjenjem. Poduzeli smo mjere da stanje ozdravi, imade izgleda da će se stanje popraviti.

II bataljon. Štab bataljona vrlo inicijativan i aktivan. Borbeni duh boraca dobar, stanje cijelog bataljona je vrlo zdravo i dobro.

Budući rad: Po formiranju bataljona od Prigorske čete nije se do sada moglo ništa učiniti, pošto drug Lazo[5] koji je išao do njih nije izvršio zadatak radi kojeg je bio poslan, već je dozvolio da se ta Četa razdijeli na 3 dijela od kojih je jedan dio otišao na Stubički kotar. Izdali smo naređenje da se ista Četa prikupi, odmah pri prikupljanju iste Čete otići će jedan član Štaba i formirati bataljon prema direktivama koje smo od vas dobili. Po vojnoj izobrazbi jedinica poduzeti ćemo sve mjere da se prorade sve vježbe koje su navedene u rasporedu rada i da će se održavati vojni sastanci sa štabovima bataljona.

Po akcijama poduzeli smo i još će se poduzeti u pogledu stupanja u vezu sa domobranskim oficirima okolnih uporišta. Sada već imademo u vidu par akcija preko veza.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Blaha Đuro

Komandant:
Kličković Nikola

[3] i [4] Vidi tom V, knj. 18. dok. br. 194.

[5] Redakcija nije mogla utvrditi njegovo prezime.

BR. 6

NAREĐENJE ŠTABA DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE OD 3 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU DESETE DIVIZIJE ZA POKRET I DEJSTVA U MOSLAVINI, BILO GORI, KALNIKU I HRVATSKOM ZAGORJU[1]

ŠTAB II KORPUSA
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
A. br. 158
Dne 3/IX.1943 g.

ŠTABU X DIVIZIJE N. O. V. H.—
ŠTABU XII DIVIZIJE N. O. V. H.—

Na položaju

U vezi sa posljednjim direktivama Glavnog štaba Hrvatske, glede naših operativnih namjera, Stab II Korpusa Narodnooslobodilačke vojske Hrvatske

NAREĐUJE:

1. X Diviziji

Odmah po prijemu ovoga naređenja pripremite sve svoje jedinice za pokret.

Pravac kretanja preko pruge Daruvar—Pakrac za Moslavinu.[2] Nakon prelaza te pruge izdvojiti ćete kompletan Češki bataljon i ostaviti ga u češkim selima kod Daruvara sa zadatkom vojničkog, i osobitog političkog djelovanja na tom sektoru, u cilju mobilizacije i uvlačenja češkog življa u redove naše Narodnooslobodilačke vojske, te prerastanje u Češku brigadu.[3] Od tog momenta, tojest od časa izdvajanja Češkog bataljona iz sastava XVII Udarne brigade, potpada taj Bataljon pod direktnu komandu ovog Štaba, od koga će dobivati sva daljnja naređenja i direktive do daljnjega.

Prije pokreta X Divizije iz dosadašnjih baza izdvojiti će Štab X Divizije iz sastava obih brigada sve ljudstvo koje je nesposobno za duge marševe i one koji još nisu prošli kroz vatreno krštenje, tako da sa sobom povedete pored starih i

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg br. 10—1/I k. 470.

[2] Divizija je krenula iz Slavonije 6-og i stigla u Moslavinu 9 rujna. Vidi dok. br. 108.

[3] O formiranju Čehoslovačke NO brigade „Jan Žiška" vidi dok. br. 176.

ŠTAB II KORPUSA

Štabu X.Divizije N.O.V.S.-
Štabu XII.Divizije N.O.V.S.-

Na pololaju

U vezi sa posljednjim direktivama Glavnog Štaba Hrvatske, gledano na dih operativnih namera, Štab II.Korpusa Narodno Oslobodilačke Vojske Hrvatske

N A R E D J U J E

1.X.Divizija

Odmah po prijemu ovoga naredjenja pripremite sve svoje jedinice za pokret.

Pravac kretanja preko pruge Daruvar-Pakrac za Moslavinu. Nakon prelaza te pruge izvojiti će te kompletan češki bataljon i ostaviti ga u češkim selima kod Daruvara sa zadatkom vojničkog, i osobitog političkog djelovanja na tom sektoru u cilju mobilizacije i uvlačenja češkog življa u redove naše Narodno Oslobodilačke Vojske, te preraštanje u češku Brigadu. Od tog momenta to jest od časa izdvajanja češkog bataljona iz sastava XVII.Udarne Brigade potpada taj bataljon pod direktnu komandu ovog štaba od koga će dobivati sva daljnja naredjenja i direktive do daljnjega.

Prije pokreta X.Divizije iz dosadašnjih baza izvojiti će štab X.Divizije iz sastava obih brigada sve ljudstvo koje je nesposobno za duge marševe i one koji još nisu prošli kroz vatreno krštenje, tako da sa sobom povedete pored starih i naoruženih borace najviše tri stotine nenaoruženih i najžilavijih novaka. Broj izlučenih nemože preći tri stotine, koje će te uputiti da [illegible] II.Korpusa gde će ih ovaj štab rasporediti u druge jedinice i na druge dužnosti.

Zadaci X.Divizije po dolasku na Moslavinu vide se iz tekstu naredjenja Glavnog Štaba Narodno Oslobodilačke Vojske i Partizanskih Odreda Hrvatske, koga doslovce prepusujemo:

"Vaša nova Divizija/X/ treba odmah da kreme preko Moslavine za Kalnik i Zagorje. U samoj Moslavini mora da potpomogne razvitku i jačanju Moslavačkog Partizanskog Odreda, vrdeći operacije na teritiju Moslavine, ostavljajući zaplenjeno oružje i novomobilisane sa toga sektora Moslavačkom Odredu i dodjeljujuti mu potrebne [illegible] iskusne, kom[illegible] [illegible]. U koliko postoji je mogućnosti treba pristupiti likvidacija nekih značajnih neprijateljskih uporišta, eno na primjer Čazma.

Nakon izvršenja svih zadataka na Moslavini X.Divizija treba da krene preko Bilogore u pravcu Kalnika. U prostoru oko Bilogore treba tako dje rasviti djelovanje čiji će rezultat biti formiranje Bilogorsko-Bjelovarskog Partizanskog Odr da u sastavu druge Operativne Zone. Nakon toga produžiće put za Kalnik i Hrvatskog Zagorje.

Zadaci na tome sektoru sastoje se u pospješenju Narodno Oslobodilačke Borbe, uvlačenje Hrvatskih masa u našu vojsku, prodiranje što dublje u Zagorje, [illegible] prema zadatku, omogućenje formiranja sa sektora Kalnik jedne nove Brigade i po mogućnosti stvaranje slobodnoga teritorija u samom Zagorju. Detaljne upute za djelovanje na tom sektoru imade Štab II.Operativne Zone.

Čitav ovaj pokret X.Divizije preko Moslavine, Bilogore, Kalnika i Zagorja nesmije da imade karakter užurbanosti, nego treba ici sa tim da operativno i političko djelovanje bude solidnije izvedemo, sa trajnim karakterom, imajući u vidu potrebe i važnosti razvoja Narodno-Oslobodilačke Borbe u tim područjima. Treba težiti da ovo djelovanje stvori potrebne uslove za razvijanje i usamostaljenje jedinica II.Operativne Zone. Tek nakon ovakovih uspjeha moći će se X.Divizija ukloniti sa toga sektora.

Za vrijeme ovoga pokreta i izvodjenja operacija oružje će se [illegible] posjeljivati od strane Štaba II.Operativne Zone, čije jedinice moraju imati prioritet u tom pogledu, a sva novomobilisani [illegible] [illegible] Operativne Zone.

Fotokopija prve stranice dokumenta br. 6

naoružanih boraca najviše tri stotine nenaoružanih i naižilavijih novaka. Broj izlučenih ne može preći tri stotine, koje ćete uputiti do intendanture II Korpusa gdje će ih ovaj Štab rasporediti u druge jedinice i na druge dužnosti.

Zadaci X Divizije po dolasku na Moslavinu vide se iz teksta naređenja Glavnog štaba Narodnooslobodilačke vojske i partizanskih odreda Hrvatske, koga doslovce prepisujemo:

„Vaša nova Divizija (X) treba odmah da krene preko Moslavine za Kalnik i Zagorje. U samoj Moslavini mora da potpomogne razvitku i jačanju Moslavačkog partizanskog odreda, vršeći operacije na teritoriji Moslavine, ostavljajući zaplijenjeno oružje i novomobilisane sa toga sektora Moslavačkom odredu i dodjeljujući mu potreban broj iskusnog komandnog kadra. Ukoliko postoje mogućnosti, treba pristupiti likvidaciji nekih značajnih neprijateljskih uporišta, kao naprimjer Čazma.[4]

Nakon izvršenja ovih zadataka na Moslavini X Divizija treba da krene preko Bilo Gore u pravcu Kalnika. U prostoru oko Bilo Gore treba također razviti djelovanje čiji će rezultati biti formiranje Bilogorsko-bjelovarskog partizanskog odreda u sastavu Druge operativne zone.[5] Nakon toga produžiće put za Kalnik i Hrvatsko Zagorje.

Zadaci na tome sektoru sastoje se u pospješenju Narodnooslobodilačke borbe, uvlačenju hrvatskih masa u našu vojsku, prodiranju što dublje u Zagorju, prema zapadu, omogućenju formiranja sa sektora Kalnik jedne nove brigade[6] i po mogućnosti, stvaranja slobodnog teritorija u samom Zagorju. Detaljne upute za djelovanje na tom sektoru imade Štab II Operativne zone.[7]

Čitav ovaj pokret X Divizije preko Moslavine, Bilo Gore, Kalnika i Zagorja ne smije da imade karakter užurbanosti, nego treba ići za tim da operativno i političko djelovanje bude solidnije izvedeno, sa trajnim karakterom, imajući u vidu potrebe i važnosti razvoja Narodnooslobodilačke borbe u tim područjima. Treba težiti da ovo djelovanje stvori potrebne uslove za razvijanje i samostaljenje jedinica II Operativne

---

[4] Divizija je zajedno sa Moslavačkom NO brigadom i Moslavačkim NOP odredom likvidirala neprijateljsku posadu u Čazmi 28 studenog 1943 god. Vidi historijat Dvadeset osme divizije u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 3—2, k. 1125.

[5] O formiranju Bjelovarskog NOP odreda vidi dok. br. 73.

[6] Četvrtog rujna formirana je na Kalniku Druga NO brigada Druge operativne zone. Opširnije o tome vidi dok. br. 11.

[7] Vidi tom V, knj. 18, dok. br. 93.

zone. Tek nakon ovakovih uspjeha moći će se X Divizija ukloniti sa toga sektora.[8]

Za vrijeme ovoga pokreta i izvodjenja operacija oružje će se raspodjeljivati od strane Štaba II Operativne zone, čije jedinice moraju imati prioritet u tom pogledu, a svi novomobilisani pripadat će jedinicama II Operativne zone.

Sa X Divizijom direktno će rukovoditi, počevši od Moslavine, Štab II Operativne zone..."

Štab X Divizije, prije pokreta za Moslavinu, sakupiće sve štabove svojih brigada na savjetovanje, na kome će im ovaj Štab dati detaljna uputstva prije odlaska i prenijeti im iskustva koja je stekla XII Divizija na svom putu kroz Hrvatsko Zagorje.[9]

Najduže za tri dana X Divizija treba da bude na Moslavini, gdje će se Štab X Divizije prijaviti Štabu II Operativne zone i od toga časa potpada pod komandu Štaba II Operativne zone do daljnjega naređenja Glavnoga štaba Narodnooslobodilačke vojske i partizanskih odreda Hrvatske.

Ukoliko Štab II Operativne zone ne bude dotle još stigao sa Kalnika na Moslavinu, Štab X Divizije povezaće se sa Štabom Moslavačkog partizanskog odreda i najhitnije kurirom obavijestiti Štab II Operativne zone na Kalniku da su stigli na Moslavinu, a sam Štab X Divizije pristupit će odmah preko Štaba Moslavačkog partizanskog odreda ispitivanju mogućnosti djelovanja na tom sektoru, dok ne dođe na Moslavinu Štab II Operativne zone.[10]

2. XII Diviziji

Prema gore spomenutom naređenju Glavnog štaba Narodnooslobodilačke vojske i partizanskih odreda Hrvatske, XII Divizija treba smjesta da krene u pravcu glavne pruge Beograd—Zagreb i da na toj pruzi, na sektoru Nova Gradiška—Kutina, vrši konstantne diverzije i akcije na slabija neprijateljska uporišta.[11] Pri tome će se ta Divizija povezati sa I Posavskim udarnim bataljonom i Posavskim odredom, koristeći se sa vezama

[8] Divizija je do početka prosinca operisala na području Moslavina—Kalnik—Hrvatsko Zagorje, a zatim je prebačena u Turopolje, odakle je krajem prosinca 1943 god. vraćena u Slavoniju. Vidi istorijat Dvadeset osme divizije u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 3—2, k. 1125.

[9] Na području Hrvatskog Zagorja Divizija je vodila borbe srpnja 1943 god. Vidi tom V, knj. 17, dok. br. 31, 33, 71, 75, 84 85, 86 94 i 96.

[10] Odmah po dolasku u Moslavinu, Divizija je dosla u dodir sa Štabom Druge operativne zone. Vidi dok. br. 108.

[11] O ovim akcijama Dvanaeste divizije vidi dok. br. 22, 28, 42, 47, 55, 72 i 76.

koje te jedinice imaju sa demoralisanim domobranskim uporištima na tom sektoru.

Isto tako Štab XII Divizije treba da održava vezu sa Moslavinom te ukoliko Štab II Operativne zone bude vršio sa našom X Divizijom neke akcije na jugozapadnom dijelu Moslavine, treba XII Divizija da koordinira prema konkretnim mogućnostima svoje djelovanje sa njihovim.

Pri pokretu na napred navedeni sektor, Štab XII Divizije svratit će se usput do ovog Štaba, gdje će dobiti usmeno još detaljna uputstva.

XII Divizija treba da odmah krene na put po prijemu ovog naređenja.

Za saradnju sa djelovima diverzantskog bataljona II Korpusa Narodnooslobodilačke vojske i partizanskih odreda Hrvatske, na gore naznačenom sektoru, važe prije data uputstva i naređenja od strane ovoga Štaba Korpusa.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar: Komandant:
Petar Drapšin

BR. 7

IZVJEŠTAJ ŠTABA ŠESTE DIVIZIJE OD 3 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA NA PODRUČJU GOSPIĆA OD 18 DO 23 KOLOVOZA[1]

ŠTAB VI DIVIZIJE N.O.V. HRVATSKE
Op. Broj 564 — 43
3 septembar 1943

10. 9. 43[2]

Operativni izvještaj
od 18 do 23-VIII-43.

ŠTABU I KORPUSA NOV HRVATSKE

Dana 17 augusta ov.g. I Brigada ove Divizije držala je položaje kod Gospića i to: I Bataljon Kruščica—Kaluđerovac, IV Bataljon Mušaluk—Budački most, zaključno sa željezničkim mostom, II Bataljon na sektoru selo Divoselo, a III Bataljon nalazio se u Kaniži, u Perušiću, kao brigadna rezerva. Štab Brigade nalazio se u selu Bukovcu.

Na dan 18 avgusta ov. g. u 3.30 h. neprijatelj sa jačim snagama napao je položaje I Brigade sa tri pravca i to: jednim pravcem od Klanca prema Kruščici i Kaluđerovcu u jačini jedne satnije ustaša i veći broj naoružanih civila potpomognuti sa jednim teškim i više lakih minobacača; jednim pravcem od Malog i Velikog Žitnika—Mušaluk—Malo Selo prema Risovcu—Vučijak jačine jedne bojne ustaša i legionera potpomognuti sa jednim teš. minobacačem i artiljerijom, a sa trećim najglavnijim pravcem Budak—L. Osik.[3] Sa ovim pravcem napadala je jedna pojačana bojna ustaša i legionera potpomognuti sa dva teš. minobacača, dva brdska topa i dvije haubice.

Nakon kraće borbe neprijatelj uspijeva odbaciti IV Bataljon koji je bio vrlo plitko zaposio položaj, a uz to je bio iznenađen. Tu padaju u ruke neprijatelju mitraljeski konji IV Bataljona. Štab Brigade odmah je izdao naređenje III Bataljonu da krene u pravcu Prvanci—Vukšić i L. Osik. Bataljon se brzo spremio i krenuo na zadatak. Tada se već vodila borba na

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg br. 15/1—5, k. 419.

[2] Datum prijema izvještaja u Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske.

[3] Vidi tom V, knj. 18, dok. br. 182, 183 i 185.

jugozapadnim kotama Kaniže, kao i na sektoru I Bataljona. Kod I Bataljona neprijatelj je odbijen i nije napredovao. Štab III Bataljona, bez imalo inicijative, kreće na zadatak, ali je već neprijatelj izbio na pomenute kote prema kojima je upućen III Bataljon, tj. na k. 637 i bezimenu kotu, zapadno od ove, gdje Bataljon dolazi u sukob sa neprijateljem i dobiva vatru sa čela. Ovaj (III) Bataljon vrši napad na neprijatelja na pomenutim kotama u cilju da ih zauzme. Neprijatelj, koji je brojčano mnogo nadmoćniji, dočekao je naše borce sa žestokom mitraljeskom vatrom i bombama, dolazi do borbe prsa u prsa, i naše snage prisiljene su na odstupanje, koje se povlače na polazni položaj, pretrpivši gubitke od 2 mrtva druga i 6 ranjenih i izgubivši jedan p. mitraljez. Štab I i III Bataljona dobivaju naređenje od Štaba Brigade da svaki sa po dvije čete napadnu neprijatelja sa boka od pravca Grabovače prema Vučijaku i bezimenoj koti. III Bataljon odmah pristupa izvršenju zadataka, dok Štab I Bataljona odgovara da ne može odvojiti snage, već u najpovoljnijem momentu jednu četu. U taj mah neprijatelj vrši napad prema Lisini i Širokoj Kuli, ali ga naše snage odbijaju. Štab III Bataljona potcjenjuje neprijateljske snage i vrši protunapad sa dvije čete potpomognute teš. mitraljezima, ne čekajući čete I Bataljona. Čete su neprimjetno podišle i neprijatelj se baš zatekao na večeri, na bezimenoj koti sjeveroistočno od „Vučijak" (k. 747). Bombaši uspijevaju pobacati bombe na neprijatelja, p. mitraljesci iskaču na kotu i tuku neprijatelja, koji se hvata oružja i obasipa naše borce puščanom i mitraljeskom vatrom i bombama. Zbog vrlo teškog i neprohodnog prilaza, samo manji broj naših boraca uspio je momentano da iskoči na kotu, koji su se pod pritiskom brojčano mnogo nadmoćnijeg neprijatelja, morali povući na polazne položaje, pretrpivši gubitke od 11 ranjenih drugova, a dva p. mitraljeza su pali neprijatelju u ruke. Tu je neprijatelj pretrpio gubitke od oko 40 mrtvih i ranjenih. Isti dan, predveče, neprijatelj je napustio kotu 637 i bezimenu kotu na kojoj se vodila borba i povukao se na k. 780 i Risovac. Kote, koje je napustio neprijatelj, zauzele su odmah naše snage.

U toku noći između 18 i 19 augusta ov. g. Štab Brigade izvršio je sljedeći raspored svojih snaga: I Bat. sa jednom četom i 2 t. mitraljeza u Kruščici, jedna četa ovog Bataljona zaposjela je Metlaču i Sklopaču (k. 777), a jedna četa nalazila se u bat. rezervi u Malom Polju. III Bataljon zaposio je sa jednom četom crkvu—gradinu, jednom četom varoš Perušić i Marinu Glavu, a jedna četa nalazila se u rezervi. IV Bataljon ostao je na jučerašnjim položajima.

Dana 19 augusta ov. g. u 9 h. neprijatelj sa jednom bojnom, potpomognut artiljerijom i minobacačima, vrši napad

na Marinu Glavu. Četa III Bataljona kreće iz Perušića ka Marinoj Glavi. Neprijatelj zauzima Marinu Glavu, uočava četu koja se prebacuje preko Polja, obasipa je mitraljeskom i minobacačkom vatrom, gdje padaju 3 druga mrtva i nekoliko ranjenih. Jedan vod ove čete uspijeva da se prebaci preko Polja pod Marinu Glavu u selo Bukovac i izlazi na Ravni Vrh, a ostala dva voda povlače se natrag prema Perušiću, praćeni žestokom neprijateljskom vatrom, gdje ostaje jedan p. mitraljez i nekoliko pušaka koje padaju neprijatelju u ruke. Neprijatelj nastupa prema Perušiću. Naše snage sa bezimene kote i k. 603 tuku neprijatelja jakom vatrom, ali neprijatelj, uprkos velikih gubitaka, nastupa i ulazi u Perušić. Istovremeno neprijatelj nadire prema Vučijaku i odbacuje naše snage.

Štab Brigade čini novi raspored tako da I Bat. zatvara pravac Perušić—Otočac, III Bataljon skoncentrisao se u Konjskom Brdu u cilju da sredi Bataljon i, u slučaju neprijateljskog nadiranja, da zaposjedne Vrščić (k. 670), Mali Čardak (k. 696) i Veliki Čardak (k. 698). IV Bataljon zaposio je Ravni Vrh, Lisinu i Klenovac u cilju zatvaranja pravca prema Kuli. Štab Brigade nalazio se na Lipovoj Glavici.

Dana 20 augusta ov. g., ujutro rano, II Bataljon I Brigade sa dva voda postavio je zasjedu na cesti Gospić—Bilaj. Uhvaćena su troja kola sa žitom, jedan ustaša i 5 civila.

Istog dana neprijatelj vrši ispad iz Perušića prema Konjskom Brdu, u jačini od dvije satnije, i pritisak sa Marine Glave prema Ravnom Vrhu i Lisini, uz pomoć artiljerije i minobacača. III Bataljon povlači se pred nadmoćnijim neprijateljem sa utvrđenih položaja Vrščić, Malog i Velikog Čardaka gdje im ostaje intendantura u Konjskom Brdu i pada u ruke neprijatelju. Naše snage prilikom povlačenja imale su nekoliko drugova ranjenih od minobacača. Neprijatelj uz veće gubitke zauzima i Ravni Vrh, a naše snage povlače se na Glunčušu (k. 384). Oko 18 h. uveče, istog dana, neprijatelj napušta M. i V. Čardak, Konjsko Brdo, Ravni Vrh i povlači se na polazne položaje Perušić—Marina Glava.

U toku noći između 20 i 21 augusta ov. g. I Bataljon zauzima položaj Klenovac—Runjavica—Kiljer. III Bataljon Vrščić, — Mali i Veliki Čardak, a IV Bataljon Ravni Vrh — Lisina, Klenovac. Četa za vezu i kursisti na Gostovači. Svaki bataljon držao je navedene položaje sa po dvije čete, a po jedna četa nalazila se u rezervi.

Dana 21 augusta ov. g. oko 9 h. neprijatelj ponovno vrši ispad iz Perušića u pravcu Konjskog Brda, Velikog i Malog Čardaka, ali biva odbijen. Na našoj strani ranjena su nekolika

druga i komandant III Bataljona[4] od lutalice. Oko 14 h. neprijatelj se povlači u Perušić.

Dana 22 augusta neprijatelj ponovno vrši ispad i pritisak na Ravni Vrh i Konjsko Brdo. Jačih sukoba nije bilo, sem puškaranja između patrola. Ovog dana neprijatelj je tukao naše položaje sa artiljerijom i minobacačima.

Istog dana II Bataljon dolazi sa sektora Divoselo i smješten je u Gostovaču kao brigadna rezerva.

Dana 23 augusta ov. g. neprijatelj opet vrši napad iz Perušića sa četiri satnije ustaša i oko 150 civila u pravcu Konjskog Brda, i sa Marine Glave u pravcu Ravnog Vrha. Predhodno obasipa naše položaje sa artilerijom i minobacačkom vatrom, zatim uspijeva zauzeti naše predstražarske položaje. III Bataljon rokira svoje lijevo krilo prema Lipovoj Glavi i Lipovoj Glavici i tuče neprijatelja bočno, koji teži da zaobiđe Ravni Vrh i udari IV Bataljon sa boka, što neprijatelju nakon kraće borbe i uspijeva. IV Bataljon bio je prisiljen da se povuče sa Ravnog Vrha i Lisine na Glunčušu i prema Kuli. IV Bataljon uz pomoć III Bataljona, izvršio je povratni napad i neprijatelj je prisiljen na odstupanje sa zauzetih položaja na polazne položaje. U toku noći naše snage zauzele su svoje stare položaje. Iste noći jedna četa II Bataljona spustila se u selo Bukovac, gdje je konfiskovala od ustaških pristaša 5 konja, oko 30 goveda i oko 80 ovaca.

Ishod borbe: Operacija se je nepovoljno odvijala po nas. Razlog tome jest: nadmoćnost neprijateljskih snaga prema našem ljudstvu i oružju, plitko zaposjednut položaj od naše strane, teško manevrisanje jedinicama radi udaljenosti i slabe veze.

U ovim operacijama zarobljen je jedan ustaša i 5 civila. Zaplijenjeno je 200 metaka, jedna vojnička bluza, troja kola sa žitom, 5 konja, oko 30 govedi i oko 80 ovaca.

Neprijatelj je imao oko 80 mrtvih i daleko veći broj ranjenih.

Gubitci na našoj strani su: 9 mrtvih i 42 ranjenih. Od mrtvih je jedan drug poginuo na Janjču od Bele garde prilikom pratnje ranjenih drugova. Među mrtvima jedna je drugarica. Od ranjenih drugova 17 ih je ranjeno teže, od kojih su dvojica umrla na putu.

Izgubljeno je: 4 p. mitraljeza, 17 pušaka, 30 mina od malog minobacača, 360 komada talijanske municije, 3 tegleća konja, dvoja kola, 9 mitraljeskih konja, od kojih su dva poginula, 6 kuhinjskih kazana, jedna pisaća mašina, veš od jedne čete, 6 pari polovnih cipela. Sav materijal, sem oružja, pao je u

[4] Vlado Ciganović

ruke neprijatelju sa komorom III Bataljona koja je pala u ruke neprijatelju.

U ovim operacijama utrošeno je: 3477 mauzer metaka, 2736 talijanskih metaka za puške, p. mitraljeze i t. mitraljeze, 7 mina za tal. mali minobacač i 13 bombi.

Kritički osvrt: Odbrana u ovim operacijama nije izvedena po planu. Greške i propusti su slijedeći: slaba i nedovoljna budnost jedinica na položajima, uslijed čega je neprijatelj postigao iznenađenje; Štab Brigade nije izdao direktive kojim će se pravcima jedinice povlačiti u slučaju nadmoćnijeg neprijateljskog pritiska, kao i koji će se položaji braniti upornije, jačim ili manjim snagama, koji su položaji važniji a koji su sporedniji, uslijed čega je neprijatelj uspijevao uvijek uzimati dominantne tačke sa kojih je ugrožavao i sprečavao svaki manevar naših snaga; između L. Osik i Mušaluškog Malog Sela ostao je prazan širok prostor (nekontrolisan) kuda je voda (Lika) gazna, te je neprijatelj ovaj prostor iskoristio i bez borbe uzeo kote između L. Osika i Perušića; za vrijeme borbe izvodili su se protunapadi i povratni napadi bez da se je situacija dovoljno procjenjivala i sa vrlo malim snagama što je uzrok da se je svaki manevar završavao sa neuspjehom. Isto tako, iz nepoznavanja situacije, rezerva nije efikasno upotrebljavana; veza je bila poremećena i nije više bila organizovana kroz čitavo vrijeme borbe; skoro svi rukovodioci nisu imali samoinicijative niti samostalnosti; prilikom napada neprijatelja na sektor jednog bataljona nije se vidila uzajamna pomoć drugih bataljona.

Sve je ovo prouzrokovalo da neprijatelju nisu naneseni daleko veći gubitci u ljudstvu i materijalu.

Prilažu se liste gubitaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za politkomesara.
Ž.[5] Dimitrijević

Komandant.
Đ.[6] Jovanić

(M.P.[7])

P. S. Povodom propusta Štaba I Brigade i štabova bataljona u ovoj operaciji, odredićemo komisije koje će detaljno ispitati ko je kriv za ovako velike gubitke, pa ćemo vas izvijestiti o rezultatu.

K-dant.
Đ, Jovanić

[5] Živan — Gija
[6] Đoko
[7] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 8

DIREKTIVA ŠTABA ŠESTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE OD 3 RUJNA 1943 GOD. FODREĐENIM JEDINICAMA ZA DEJSTVO PROTIV NEPRIJATELJA NA KOMUNIKACIJAMA BIHAĆ—LAPAC—MAZIN I GOSPIĆ—GRAČAC[1]

ŠTAB VI DIVIZIJE N.O.V.
HRVATSKE
Op. Broj 559
3.IX.1943

Direktiva za operacije

ŠTABU I, II i III BRIGADE I ŠTABU
SAMOSTALNOG BATALJONA VI DIVIZIJE NOVH

1) Neprijateljske njemačke snage[2] sa pravca Bihaća i K. Vakufa prodrle su za Lapac, a potom glavnim pravcem preko Suleševice—Mazina za Bruvno odakle se može očekivati njihov pokret za Gračac. Drugim pravcem prodrle su i došle do Kuka.

Na osnovu prikupljenih podataka neprijateljske namjere su: preko Like izbiti na Jadran glavnim nastupnim pravcem Lapac—Mazin—Bruvno—Gračac—Knin,[3] a pored ovoga glavnog pravca vjerovatno će neprijatelj koristiti za pokret i pravac Lapac—Udbina—Lovinac, nastojeći se spojiti sa ustaškim snagama iz Gospića, koje su prema obavještenjima također primile suhu hranu u Gospiću i namjeravaju baš radi spajanja krenuti iz Gospića pravcem Medak—Gračac i Medak—Udbina. Poslije spajanja vjerojatno je da bi neprijatelj preko Sv. Roka produžio za Obrovac, a preko Gospića za Karlobag.[4] Neprijateljska njemačka glavna baza jeste Bihać, a njegova

---

[1] Oraginal, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 8—1, k. 796.

[2] Odnosi se na 114 lovačku diviziju, koja je 29 kolovoza otpočela prodor preko Like u sjevernu Dalmaciju. Na pravcu Bihać—Lapac nastupao je 721 puk a na pravcu Kulen Vakuf—Donji Lapac 741 puk. Brza grupa (ojačani izviđački bataljon, protivtenkovski divizion 114 divizije, Druga baterija 202 protivtenkovskog diviziona, jedna motorizovana baterija 661 artiljerijskog puka i 114 pionirski bataljon sa Štabom divizije) kretala se pravcem: Bihać—Vrtoče—Kulen Vakuf. Vidi izvod iz dnevnog izvještaja Petnaestog armijskog korpusa za 30 kolovoz 1943 god. u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 16/1—3, k. 28.

[3] Opširnije o tome vidi dok. br 110 i 169.

[4] Njemačke snage nisu tada nastupale u pravcu Karlobaga, niti su se spajale sa ustašama iz Gospića.

glavna komunikaciska linija za transport i snabdijevanje svim životnim potrebama je put Bihać—Suleševica—Mazin—Bruvno—Gračac.

2) Naša operativna ideja:

Aktivnom odbranom izraženom:

a) U vidu prepada i zasjeda manjim jedinicama zadržavati neprijatelja na pravcima njegovog nadiranja i nanositi mu udarce.

b) Sa glavnim snagama brzim i iznenadnim kontramanevrima ofanzivno djelovati na bokove i pozadinu neprijatelja.

3) Prema prednjem, direktiva za vaš rad je slijedeća:

a) I Brigada do dolaska II Brigade djelovati će na cesti Gospić—Gračac, Gospić—Podlapača, Gospić—Ploča i Mazin—Gračac protiv neprijateljskih ustaških i njemačkih snaga koje bi eventualno krenule iz Gospića sa navedenim pravcima. Ta Brigada držaće desno vezu sa snagama XIII Divizije u Š. Kuli i sa snagama III Brigade koje se nalaze na pravcu Udbina—Lapac. Kada stigne II Brigada,[5] ista će preuzeti ovaj zadatak od I Brigade, dok će I Brigada djelovati na cesti Bruvno—Gračac i sprječavati neprijateljsko nadiranje Bruvno—Ondić, držeći vezu sa II Brigadom desno, a lijevo sa III Brigadom.

b) II Brigada kada stigne djelovaće kako je navedeno pod tačkom a, za I Brigadu, tj. protiv ustaških snaga koje bi eventualno krenule iz Gospića a na cestama Gospić—Gračac, Gospić—Podlapača, Gospić—Ploča,[6] držeći također vezu, desno sa snagama XIII Divizije kod Široke Kule, a lijevo sa snagama I Brigade.

c) III Brigada djelovaće na cesti Bihać—Lapac, Lapac—Udbina, Udbina—Ploča ukoliko bi neprijatelj prodro preko Kuka i kao najvažnije na cesti Lapac—Mazin, držeći vezu sa I Brigadom i samostalnim bataljonom VI Divizije.

d) Samostalni bataljon VI Divizije djelovaće na cesti Kruge—Lapac držeći vezu sa našom III Brigadom i snagama VIII Divizije.

Naša taktika u ovim operacijama:

a) U ovim operacijama u punom smislu treba primijeniti našu partizansku taktiku, tj. dejstvovati prepadima i zasjedama. Ovo važi kako za manje tako i za veće jedinice, patrolama, desetinama, vodovima, četama, bataljonima a po mogućnosti i sa više bataljona. Ove prepade iz zasjede izvoditi

[5] Riječ je o Drugoj NOU brigadi Šeste divizije, koja je početkom rujna stigla iz sjeverne Dalmacije u Liku. (Dokumenat u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 16—2, k. 799.)

[6] O dejstvima ove brigade u prvoj polovini rujna vidi dok. br. 110.

po dubini cijele neprijateljske nastupne kolone, odnosno pravaca sa kojima se kreće, jednovremeno na više tačaka njegovog rasporeda.

b) Frontalne borbe sa nadmoćnijim neprijateljem u kojima možete imati velike gubitke trebate načelno vještim manevrisanjem izbjegavati, pripremajući neprijatelju iznenadni udarac.

c) Vodite aktivno odbranu koja treba da se ogleda u brzom, iznenadnom manevrisanju vaših jedinica, ne vezujući jedinice za položaje već slobodno s njima manevrirati u duhu postavljenog zadatka, te da se neprijatelju nanesu što veći gubitci.

Prema neprijatelju sa fronta uvijek držati male snage za zadržavanje, dok glavne snage treba da su uvijek prema njegovim bokovima i pozadini radi odsijecanja i uništavanja manjeg dijela njegovih snaga.

d) Sve manevre i kontramanevre izvoditi u vidu prepada i zasjeda. Noć u punoj mjeri koristiti za sve vrste akcija protiv neprijatelja koji se kreće po nepoznatom zemljištu kada možete uvijek postići iznenađenje i izbjeći njegovoj artiljeriji, tenkovima i aviiaciii. Na svaki neprijateljski udarac odgovoriti vještim i silnim kontra udarcem.

e) Ispoljiti najveću ofanzivnost, drskost i nasrtljivost prema neprijatelju, projektirane akcije izvoditi brzo, iznenadno, silno i neodoljivo ne dajući neprijatelju da se osvijesti i pribere.

f) Starješine moraju biti neprekidno upoznate sa situacijom i, uz svoje jedinice, budno pratiti razvoj događaja, jedinice čvrsto držati u rukama neprekidno upravljajući i rukovodeći sa borbom.

4) Veze. Organizaciji veza posvetiti naročitu pažnju. Obezbijediti rezervna sredstva za vezu ne oslanjajući se mnogo na telefonske linije koje mogu biti prekinute. Obezbijediti vezu na više načina: telefonom i kuririma, na biciklima i konjma. Štabovi brigada i samostalni bataljon moraju imati dobru vezu sa Štabom Divizije i sa svima svojim jedinicama, a također i sa susjednim jedinicama.

5) Sanitetska služba. Sve ranjenike i bolesnike evakuisati u Divizijsko previjalište koje se sada nalazi u Toliću. Samostalni bataljon VI Divizije slati će svoje ranjenike pravcem Kamensko za Frkašić. Naročitu pažnju posvetiti brzom transportu ranjenika.

6) Zaštita od ugleda i djelovanja neprijateljske avijacije. Pokrete jedinica vršiti samo noću. Ako situacija nalaže da se pokret vrši danju, onda ih vršiti po mogućnosti pokrivenim terenom ili u manjim ešalonima sa uvećanim otstojanjima,

maskirajući komore granjem. Jedinice ne smještati po selima jer će biti izložene bombardovanju. Najbolje je jedinice razmjestiti do momenta angažiranja u šume. Danju ne ložiti vatre, jer će po vatrama neprijateljska avijacija otkriti vaše mjesto i bombardovati ga. Za kuvanje najbolje je ložiti vatre u kolibama ili u obližnjim seljačkim kućama. Ukoliko se drže položaji, na njima držati samo manje snage, a položaje utvrditi i maskirati, dok ostatak snaga držati u rezervi, u zaklonu. Organizirati protuavionsku odbranu podesnim nadvišavajućim položajima.

7) Ishrana i snabdijevanje. Ishrani i snabdijevanju posvetiti osobitu pažnju. Obezbijediti ishranu, kako sa terena iz mjesnih sredstava, tako i iz pokretnih magacina u sporazumu sa intendanturom Divizije, komandama mjesta, odborima itd.

8) Plijen i zarobljenike upućivati ka Štabu Divizije.

9) Napomena: Razviti kod cjelokupnog starješinskog osoblja i boraca takmičenje ko će više uništiti neprijatelja, zarobiti živog neprijatelja, zaplijeniti materijala u najkraćem vremenu sa što manje utrošene municije i žrtava. Povremeno dostavljati pomenute podatke Stabu Divizije radi pohvale, a to isto činit će i gore pomenute jedinice. Najmanje tri puta dnevno izvještavati Štab Divizije o situaciji i pokretu neprijatelja, a po potrebi i češće.

Prijem ove direktive potvrditi pismeno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za politkomesara,

Komandant.
Đ.[7] **Jovanić**

(M P.[8])

[7] Đoko
[8] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 9

IZVJEŠTAJ ŠTABA DESETE DIVIZIJE OD 3 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA DRENJSKI SLATINIK, DRENJE I PRIDVORJE[1]

ŠTAB X DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBOD. VOJSKE
HRVATSKE
Br. 131
Dan: 3-IX-1943

Predmet: **Operativni** izvještaj
dostavlja.—

ŠTABU II KORPUSA N.O.V.H.

Položaj

I. RAD NAŠIH JEDINICA:

U vremenu od prošlog izvještaja[2] do danas, jedinice naše Divizije bile su u istočnom dijelu našeg oslobođenog teritorija Slavonije, gdje je izvršeno nekoliko akcija na neprijateljska uporišta nastanjena većinom kulturbundašima. Tako je očišćen: Drenjski Slatinik, Drenje, Pridvorje i Krndija i s time data mogućnost terenskim jedinicama i organizacijama za prodiranje i proširenje narodnog ustanka ka istoku, jer su ta sela bila glavni bedem, pored kojih se nije moglo prolaziti.

Na našem putu za Dilj i nazad neprijatelj je vršio razne manevre kako bi nas uznemiravao. Tako je 22. prošlog mjeseca na putu za Dilj naišao u selo Velika, gdje se je nalazio jedan bataljon XVII Udarne brigade, i bio odbijen u svoje baze. Poslije izvršenih akcija na Drenj[ski] Slatinik, Drenje i Pridvorje, neprijatelj se uvidjevši prisutnost naših većih snaga, povukao iz uporišta i otišao u Đakovo[3] zbog bojazni da ne bude napadnut. Dana 30. prošlog mjeseca na povratku sa Dilja neprijatelj[4] je sa više pravaca napao naše jedinice, koje su se nalazile u selima na južnim obroncima Papuka. XXI Brigada koja se nalazila u selu Hrnjevcu i Venju odbila je i pritjerala neprijatelja do Kule, dok XVII Udarna brigada u Vetovu nije htjela da primi borbu, po našem naređenju, jer su borci bili

[1] Original pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 9/2, k. 1121.
[2] Vidi tom V, knj. 18, dok. br. 111.
[3] Vidi dok. br. 194.
[4] Vidi dok. br. 194.

jako premoreni od dugog i napornog putovanja, a koje nam je i sutradan predstojalo.

Stanje unutar naše Divizije može se reći da je zadovoljavajuće. Kako su jedinice bile ovih 10 dana stalno u pokretu, nisu se u tolikoj mjeri održavali vojni kursevi, kao što bi to bilo u bivaku. Stabovi brigada, i pored toga što nisu bili kompletni, ispunjavali su svoje zadatke u potpunosti sa malim greškama na koje ih se upozoravalo i pomagalo U svakoj akciji išao je jedan od članova Štaba Divizije kao pripomoć dok su to isto činile i brigade sa bataljonima. Štabovi bataljona su dobri...

Borci naših brigada su dobri i jedva čekaju da se ide u akciju. To se vidi po tome što se išlo u akciju prilično daleko od mjesta gdje su jedinice bile na odmoru i nije se osjetilo nikakvo gunđanje.

Veze se u našoj Diviziji znatno popravljaju. No, još uvijek nije telefonska veza za vreme akcije došla do izražaja. Razlog je taj, što je preostajalo malo vremena gdje su bili takovi tereni da smo se morali povući uzoru. To će se stanje također popraviti, jer drugovi imaju sve više razumijevanja za to. Sa radiostanicom se nismo služili, jer naša velika nije mogla da prima, dok predaje vrlo dobro. Sada se nalazi na opravku pri Štabu Korpusa. — Vezu za vrijeme bivaka održavamo, pored kurira, i telefonom.

II. IZVEDENE AKCIJE:

26. VIII. Izvršena je akcija na neprijateljska uporišta Drenjski Slatinik, Drenje i Pridvorje. XVII Brigada izvršila je na Drenjski Slatinik i Drenje, a XXI Brigada na Pridvorje— napad. Borba se vodila do prezorа, kada su sva tri uporišta bila likvidirana.

U tim akcijama zaplijenjeno je: 4 p.m., 2 laka bacača, 120 mina za lake bacače, 3 šmajsera, 24 puške i oko 25.000 metaka. Osim toga zaplijenjeno je dosta vojničke i civilne spreme od onih švaba koji su bili naoružani.

Neprijateljski gubici iznose oko 30, dok smo mi imali 4 mrtva i 5 ranjenih drugova.

28. VIII. Kombinovane snage XVII i XXI Brigade i Diljskog odreda izvršile su akciju na Krndiju u kojoj se prema informacijama nalazilo 70 stranih bundaša i nešto preko 100 domaćih. Međutim, bilo ih je mnogo manje. Napad je počeo u zakazano vrijeme i borba je bila vrlo kratka, jer je neprijatelju uspjelo pobjeći izvan sela i sakriti se u kukuruze.

Zaplijenjeno je 15 pušaka i oko 7.000 metaka i nešto ratne spreme, dok je zaplijenjeno dosta kola i konja kao i štofa iz jedne radnje...

Broj neprijateljskih poginulih vojnika nam nije poznat, sem jednog mrtvog i jednog[5], zbog toga što su se jedinice povukle prije zore. —

Naši gubitci su: 1 mrtav i dva ranjena druga.

Istoga dana, ujutro, naišao je neprijatelj na naše zasjede prema Đakovu i Našicama. Prema Đakovu, gdje je prvi bataljon vodio borbu dva sata, naišli su i tenkovi i kako su se jedinice povukle posle završene akcije u Krndiji, naređeno je da se i taj bataljon povuče, jer je bio u ravnici, gdje je bila otežana borba protiv tenkova. Ipak drugovi su propustili tenkove i udarili po pješadiji nanijevši im znatne gubitke. Naši su imali: 1 mrtvog i dva ranjena.

Od Našica je, također, naišao neprijatelj u prilično jačini ali je bio potučen od I Bataljona XVII Brigade i potisnut nazad u pravcu Našica. U toj borbi zarobljeno je: 2 šmajsera, 10 pušaka, 7 pištolja i ostale ratne spreme.

Na povratku sa Dilja, neprijatelj je u jačini od oko 1 000 vojnika napao naše jedinice koje su se nalazile u selima južno od Papuka—Hrnjevac, Venje, Vetovo i Podgorje. U tome je neprijatelj pretrpio znatne gubitke i potisnut je u svoje baze

U tim borbama zaplijenjeno je: 6 pušaka, 2.500 metaka, 1 pištolj, jedna mala radio-stanica i nešto sanitetskog materijala. Zapaljen je jedan taksi, a zaplijenjen je i jedan motorkotač.

Neprijatelj je pretrpio više od 25 mrtvih, dok se za ranjene ne zna.

Mi smo imali 5 mrtvih i 5 ranjenih drugova.

U ovim se borbama naročito istakao novopridošli dobrovoljac drug Mladen Sujećević iz Borova, koji je goloruk išao na juriš, uhvatio i udavio jednog švabu, te se naoružao njegovim oružjem. Isto tako istakao se 14-godišnji partizan drug Milorad[6] (Bosanac), koji je ubio 2 švabe i zarobio dvije puške.

III. STEČENA ISKUSTVA:

Za vrijeme ovih akcija vidjelo se, da nije baš najbolje praktično, da u napad idu bataljoni drugih jedinica[7]. U takvim slučajevima nema jedinstvenog rukovodstva i dešavaju se takove greške gdje se ne zna koga se treba uzeti na odgovornost. Osim toga borci su po prvi put išli u takove akcje daleko izvan šuma i po ravnici i malo je ipak postojala bojazan od iznenadnog napada neprijatelja, koji je odasvud mogao doći.

---

[5] Tako u originalu.
[6] Redakcija nije mogla utvrditi njegovo prezime
[7] Riječ je o akcijama bataljona iz dvije ili više brigada.

IV. NAŠE DALJNJE OPERATIVNE NAMJERE:

Jedinice se nalaze u selima Požeške kotline na odmaranju i reorganizaciji. Ima se u planu formirati IV Bataljon u brigadama i već smo izdali naređenje da se formiraju četvrte čete u bataljonima kako bi se poslije mogle izvući za nove bataljone.

Kako se naša Divizija nalazi pred novim zadatkom, to smo za sada bez ikakovog plana, i jedino nam je bilo to da spremimo jedinice i čekamo daljnje direktive i pokret[8].

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Vlado Janić

Komandant:
Vinko Antić

(MP[9])

BR. 10

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NOU BRIGADE OD 3 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU OSME DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA KOD PERUŠIĆA I O DRUGIM AKCIJAMA[1]

ŠTAB
II UDARNE BRIGADE VIII DIV.
3. IX. 1943 g.

Operativni izvještaj od
23. VIII. do 31. VIII. 1943
godine dostavlja

ŠTABU VIII DIVIZIJE N. O. V. H.

23. VIII. 1943. I Bataljon postavio je zasjedu s 1 četom sjeverno od k. 602, dok je s. 2 čete gustim streljačkim strojem čistio zemljište od Jurjeve Kose (k. 897) prema zasjedi kod k. 602. Četnika na tom dijelu zemljišta toga dana nije bilo. II

[8] Po naređenju Glavnog štaba NOV i OP Hrvatske, Divizija je upućena na područje Moslavine i stavljena pod komandu Štaba Druge operativne zone. Vidi dok. br. 6 i tom V, knj. 18, dok. br. 93.

[9] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 40/2, k. 831.

Bataljon postavio je zasjede s po 1 četom kod Seget Vrela, Svilarovca i Kipinog Vrela. Četnici nisu naišli. IV Bataljon pretresao je teren od s. Luga (kod Dabra) prema Vožnici, obuhvativši k. 770 i 744. III Bataljon bazira u s. Tršcu. Postavio je zasjedu ali rezultata nije bilo.

Toga dana predalo se u Zalužnici I Bataljonu 5 četnika s 3 puške, 180 metaka i 4 bombe, a II Bataljonu u Doljanima 10 četnika s 10 karabina, 530 metaka i 3 bombe.

24. VIII. 1943. I Bataljon pretresao je teren s 2 čete od Inića prema M. Griču (k. 690), dok je 1 četa nastupala u luku od Brakusove Drage prema M. Griču. Pretresanje nije imalo rezultata. II Bataljon pretresao je šumu ispod k. 833 bez rezultata. III Bataljon postavlja zasjede u šumama oko Tršca isto tako bez rezultata. IV Bataljon postavio je zasjedu kod Čatrnje, a sa ostalim snagama pretresao obronke M. Lisca (k. 1029) prema Petrinić Poljani.

Toga dana predalo se II Bataljonu u Doljanima 5 četnika s 3 karabina i 150 metaka.

U toku 23. i 24. VIII. ukupno se je predalo 20 četnika s 16 karabina, 860 metaka i 7 bombi.

Vlastitih gubitaka nije bilo. Neprijatelj nije imao gubitaka niti ranjenih. Izgubljenog oružja nije bilo. Municije nije utrošeno.

21. VIII. 1943 godine III Bataljon izvršio je akciju na pruzi između Košara i Tounja.

Prije same akcije upućene su jedna obična i jedna oficirska patrola na prugu radi izviđanja kretanja vozova i osiguranja. Oficirska patrola izvijestila je da osiguranje prije kretanja voza ne ide, nego da ujutro prugu prokrstari samo blindirani voz. Zasjeda vlaku postavljena je ovako: 1 četa postavila je osiguranje prema Košarama, a 1 četa prema Tounju radi eventualnog nailaska neprijateljskih snaga iz tih mjesta. Jedna četa pojačana s jednom desetinom postavila je zasjedu kod mjesta miniranja pruge sa zadatkom da, kada bude vlak miniran, likvidira neprijateljski odpor iz vlaka i evakuira plijen. Eksploziv bio je postavljen na 4 mjesta, i to: ispred stanice Tounj i Košare radi prekida pruge ako bi naišao blindirani voz iz tih stanica i na 2 mjesta, na onom dijelu pruge gdje je trebao biti dignut vlak

U 8 i 30 sati naišla je neprijateljska patrola u jačini od 20 talijanskih vojnika iz stanice Košare i pošla prugom prema stanici Tounj-Zdenac. Patrola je prešla mjesto gdje su bile postavljene mine ali su 3 zaostala vojnika iz patrole primjetila konopac za paljenje mina. Ta trojica pošla su odmah u pravcu konopca na naše minere, dok je u isto vrijeme patrola, koja je pošla naprijed, primjetila našeg kurira koji je spro-

vađao uhvaćenog poštara u Štab Bataljona. Zasjeda je na taj način odkrivena, patrola je otvorila vatru, a već nailazi i blindirani voz iz Košara, koji je kretao iza patrole. Blindirani vlak otvara vatru na položaje Bataljona. Iz patrole od 3 vojnika, koja je pošla u pravcu miniranja [2 su zarobljena], dok je 1 uspio povući se. Povlačenje je bilo [pod] zaštitom čete koja je bila u zasjedi. Kada je blindirani vlak počeo tući bacačkom vatrom, a počele otvarati topovsku paljbu i neprijateljske snage iz Košara i Tounja, bataljon se je povukao.

Ratni plijen: nije bilo.

Gubitci neprijatelja: ? mrtva

Sopstveni gubitci: 1 mrtav, 1 ranjen i 2 zarobljena.

Utrošak municije: Utrošeno 200 metaka.

Kritički osvrt: Zasjeda nije uspjela iz ovih razloga: 1.) Odkrivene su mine po patroli, 2.) odkrivena je tajnost zasjede po kuriru koji se je kretao, odkriveno po položaju prema Štabu Bataljona. Učinjene su ove griješke:

Kada je bila odkrivena zasjeda mineri su morali opaliti mine pa bi u tom slučaju bili uništeni neki neprijateljski vojnici iz patrole a i eksploziv , koji je ostao, ne bi bio pao neprijatelju u ruke. 2 zarobljena partizana, minera, uopće se nisu borila, nego su se neprijatelju predali bez borbe. Mineri koji su se predali, bili su prijašnji domobrani.

Izgubljeno oružje: 2 puške.

25. VIII. 1943. Brigada se je cijeli dan prebacivala kamionima iz svojih baza na sektor Janjče—Perušić. U toku noći izvršila se je izmjena položaja koje je držala I Udarna brigada VI Divizije. I Bataljon zaposjeda Čardak (k. 696) i V. Čardak (k. 698). II Bataljon zaposjeda Lipovu Glavicu (k. 671) i Ravni Vrh (k. 748). IV Bataljon zaposjeda Runiavicu (k 667) i položaj iznad s. Kiljera. Četa za vezu i Inžinjeriska četa smještene su u s. Tomaševiće, a Štab Brigade na cesti ispod Tomašević sela.

Brigada je podpala pod komandu XIII Divizije.[2]

26. VIII. 1943. Vrši se prebacivanje još preostalih dijelova III Bataljona iz Trška na sektor Janjče—Perušić. Jedinice su utvrđivale svoje položaje i slale patrole u pravcu neprijatelja s ciljem izviđanja.

27. VIII. 1943. Bataljoni drže povjerene im položaje. Vrše se izviđanja u pravcu neprijatelja. Neprijatelj nije nadirao iz svojih položaja. III Bataljon upućen je u s. Gostovaču kao brigadna rezerva.

28. VIII. 1943. Sve jedinice vrše pripreme za predstojeću operaciju. Prikupljaju se podatci o neprijatelju i vrše izviđa-

---

[2] Vidi dok. br. 106 i tom V, knj. 18, dok. br. 101.

nja po bataljonima kako zemljišta tako i neprijateljskih snaga. III Bataljon toga dana prelazi iz Gostovače u s. Studenci, II Bataljon u Široku Kulu.

29. VIII. 1943. Prema operativnoj zapovijesti XIII Divizije naša Brigada dobila je zadatak da zajedno sa snagama XIII Divizije, VI Divizije i bataljonom „Matije Gubca" očisti Perušićski sektor od neprijatelja. Za izvršenje toga zadatka Štab Brigade izdao je zapovijest koja se prilaže.

Kratak opis borbe: Jedinice *III Bataljona* zauzele su u određeno vrijeme određene položaje. Privlačenje je trajalo duže vremena zbog teške konfiguracije zemljišta. Zauzete su: k. 777 na kojoj neprijatelja nije bilo i k. 674 i k. 678 na kojima se je neprijatelj nalazio s manjim snagama koje su, kada su primjetile privlačenje naše čete, pobjegle. Oko 9 sati neprijatelj je krenuo s kote 772 (Grabovača) i pošumljenim zemljištem, neopaženo izbio pred rovove čete koja je posjela istočne padine k. 777. Četa, iznenađena prepadom neprijatelja, povukla se je a da o tome nije izvjestila četu, koja je držala položaj na istoj koti 777 tako, da se je i ta četa morala povući kada je primjetila zalaženje neprijatelja. Obe čete povukle su se i zauzele prihvatni položaj na k. 744 i bezimenoj koti, istočno od te kote. Neprijatelju je na tim položajima spriječeno daljnje nadiranje. U isto vrijeme kada je neprijatelj krenuo s k. 772, neprijatelj je krenuo iz s. Malo Polje s jačim snagama prema k. 678 i k. 674. Nakon višesatne borbe i kada je počeo tući te položaje s bacačkom vatrom naše snage povukle su se oko 14 sati na k. 744. Poslije odbacivanja naših snaga s k. 777, ponovno je zauzeta imenovana kota na kojoj nije bilo neprijatelja. Preko dana je neprijatelj pokušavao ponovno zauzeti istu kotu ali je protjeran. U isto vrijeme naše su snage ponovno zauzele k. 674 i 678 na kojima je neprijatelj davao odpor, koji je bio kratak, jer su ga naše jedinice iznenadile. Preko dana, do povlačenja koje je bilo naređeno u 21 sat, neprijatelj nije vršio pritisak na naše položaje.

Jedinica *IV Bataljona* koja je napredovala i vršila pritisak od Runjavice cestom i prugom prema Perušiću uspjela je doći do bezimenih kota na jugoistočnom dijelu sela Sv. Marko. Četa, koja

je napredovala od s. Kasumovića preko Kvarte, uspjela je doći do bezimene kote južno od s. Kapetanovca. Četa, koja je morala likvidirati neprijatelja u s. Konjsko Brdo, nije izvršila zadatak jer je neprijatelj u toku noći zaposio k. 671 (Lipova Glava). Četa je uspjela preći Štitar (k. 605) i očistiti izvjestan dio sela odakle se je neprijatelj povukao na k. 671. Kada je vršen nepr. pritisak na III Bataljon, u isto vrijeme je došlo pojačanje iz Perušića u Konjsko Brdo, i neprijatelj je uspio ovladati i stim, tako da su se sve jedinice Bataljona povukle na polazne položaje k. 628, k. 611 i Kiljer.

Jedinice *I Bataljona* nisu izvršile svoj zadatak iz razloga što su zakasnile, pa je privlačenje u toku dana bilo otežano, a pored toga očekivali su na dejstvo topa i bacača koji su bili bataljonu pridodati. (Top se nije mogao dovući na položaj, a bacač je bio neispravan.)

Jedinice *II Bataljona* zauzele su slijedeći raspored: 1 vod s teškim mitraljezom upućen je sjeverno od Keserovca radi osiguranja prema Ličkom Osiku. Dvije čete napadale su selo Budak, s tim da jedna četa napadne most preko Like. Jedinice su se u određeno vrijeme privukle do neprijateljskih bunkera na oko 30—40 koraka. Neprijatelj se nije mogao iznenaditi jer je i pored kišnog vremena bio u bunkerima budan, pa je, kada je osjetio prilaženje jedinica, otvorio unakrsnu vatru iz mitraljeza, našto su se jedinice povukle na prugu osiguravši se prema Ličkom Osiku i mostu na Sastavcima. Nakon toga bataljon je povučen, po naređenju Štaba Divizije, u brigadnu rezervu, u selo Tomaševići.

30. VIII. 1943. Kako jedinice koje su napadale Klanac i Pazarište, još nisu bile likvidirale neprijatelja, to se je napad produžio idući dan. Naša Brigada vršila je i dalje pritisak na Perušić i vezala neprijateljske snage koje su se nalazile na tom sektoru.

U toku noći 29/30. VIII. IV Bataljon napao je neprijatelja koji se je nalazio u Konjskom Brdu i uspio pročistiti selo, a neprijatelj je dijelom pobjegao u Perišić. III i I Bataljon vršili su pritisak na svojim pravcima.

Po završetku operacije na sektoru Pazarište-Klanac naređeno je od Štaba Divizije da naša Brigada zauzme stare položaje. Povlačenje naših snaga izvršeno je 30. VIII. u 21 sat.

Ratni plijen: 11 pušaka i 800 metaka. 5 zarobljenih bjelogardejaca.

Gubitci neprijatelja: Neprijatelj je imao oko 50 izbačenih iz stroja.

Vlastiti gubitci: 5 mrtvih i 14 ranjenih.

Kritički osvrt: U ovoj operaciji učinjeno je više propusta. Kod III Bataljona nevojničko posijedanje položaja i slaba budnost, tako da se dozvolilo iznenađenje. Kod Štaba I Bataljona neaktivnost i labavo shvaćanje zadatka, što se je očitovalo zakašnjavanjem na položaj.
Veza sa Štabom Divizije kao i s jedinicama bila je otežana uslijed velike udaljenosti.

Utrošak municije: Utrošeno 3370 metaka. Izgubljeno 2 karabina i 1 uništen.

31. VIII. 1943. Jedinice su bile na svojim starim položajima. Prema neprijatelju su upućivane patrole. Neprijatelj iz svojih baza nije kretao.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zamj. politkomesara: Zamj. komandanta:

BR. 11

NAREDBA ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 4 RUJNA 1943 GOD. O FORMIRANJU DRUGE NO BRIGADE I POSTAVLJANJU RUKOVODILACA[1]

NAREDBA BR. 27.

Štaba II Operativne zone NOV i Po Hrvatske
od 4. IX. 1943. god.

I.

1. Od Kalničkog udarnog bataljona „Matija Gubec", Moslavačkog udarnog bataljona i I Bataljona I Kalničkog odreda formira se II Narodnooslobodilačka brigada II Operativne zone Narodnooslobodilačke vojske i partizanskih odreda Hrvatske[2].

2. Za komandanta Brigade postavlja se drug Štrok Izidor, dosadašnji komandant Kalničkog Narodnooslobodilačkog partizanskog odreda.

3. Za političkog komesara II Brigade postavlja se drug Robić Ivan, dosadašnji politički komesar bataljona Kalničkog Narodnooslobodilačkog partizanskog odreda.

4. Za zamjenika komandanta II Brigade postavlja se drug Manojlović Miloš, dosadašnji operativni oficir Moslavačkog Narodnooslobodilačkog partizanskog odreda.

5. Za zamjenika političkog komesara II Brigade postavlja se drug Ladišić Nikola, dosadašnji zamjenik političkog komesara Kalničkog Udarnog bataljona „Matija Gubca".

6. Za referenta Saniteta II Brigade postavlja se drug Lasta Fedor, referent Saniteta Moslavačkog Udarnog bataljona.

7. Za oficira pri Štabu II Brigade, s tim da vrši dužnost načelnika Štaba, postavlja se drug Petrović Ilija. Isti drug nosit će oznaku komandanta bataljona.

8. Raspored bataljona u II Brigadi bit će ovakav: Udarni bataljon „Matije Gubca" I Bataljon, Moslavački Udarni bataljon II, a I Bataljon Kalničkog odreda III Bataljon Brigade.

9. Za komandanta II Bataljona postavlja se drug Korać Miloš, dosadašnji komandant Kalničkog bataljona. Za političkog komesara II Bataljona postavlja se drug Dadasović Branko, politički komesar čete Moslavačkog bataljona. Za

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 22/9, k. 1472.

[2] Brigada je formirana 4 rujna, u šumi između sela Ivanca i Duge Rijeke. Prilikom formiranja imala je 750 ljudi: vidi dok. br. 18.

zamjenika komandanta II Bataljona postavlja se drug Djuričić Valent, dosadašnji zamjenik komandanta I Bataljona Moslavačkog partizanskog odreda. Za zamjenika političkog komesara II Brigade postavlja se drug Mičić Milivoj, dosadašnji zamjenik političkog komesara II Bataljona Moslavačkog partizanskog odreda.

10. Za zamjenika političkog komesara I Bataljona postavlja se drug Kuhar Rudolf, dosadašnji komesar čete istog Bataljona.

II.

1. Za komandanta Kalničkog Narodnooslobodilačkog partizanskog odreda postavlja se drug Štef Kučiš, dosadašnji zamjenik komandanta istog Odreda.

2. Za v. d. politkomesara K.N.O.P. Odreda postavlja se drug Muhek Andrija. Isti drug nosiće oznaku politkomesara bataljona.

Definitivna naredba o formiranju Brigade i imenovanju Štaba brigade uslijedit će od Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske[3], pa se ova naredba ima smatrati i privremenom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
M.[4] Belinić

Komandant,
Vlado Matetić

(M.P.[5])

[3] Naredbom Glavnog štaba od 21 rujna Brigada je dobila naziv: NO brigada, „Braće Radić". (Dokumenat u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 45/5, k. 724.)

[4] Marko

[5] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 12

DIREKTIVA ŠTABA KNINSKOG SEKTORA OD 4 RUJNA 1943 GOD. PODREDJENIM JEDINICAMA ZA DEJSTVO NA KOMUNIKACIJI GORNJI LAPAC—MAZIN—BRUVNO[1]

DIREKTIVA BR. 5

Štaba Kninskog sektora od 4. IX. 1943 g., u 11.30 sati
(Sekcija 1:100.000, jug. izrade)

Po dosadašnjoj taktici neprijateljskog nastupanja i nadiranja na oslobođeni teritorij teško je ocijeniti pravilno neprijateljske namjere. Pretpostavke o neprijateljskim namjerama koje su se do sada imale u vidu, to jest prodor prema moru ili čišćenje Like, ili i jedno i drugo, do sada nisu došle do izražaja[2]. Uslijed ovoga nije ni situacija pravilno ocijenjena a prema tome nisu se pravilno preduzele ni odgovarajuće mjere. Neprijatelj je uspio da sa svojom taktikom oduzme svaku inicijativu našim jedinicama i da nas pasivizira, bar za izvjesno vrijeme. Mi još do danas nismo uspjeli da, bar približno, ocijenimo neprijateljske snage, a još manje njegove prave namjere. Neprijatelj pokušava naprijed, povraća se opet nazad, a kontakt naših jedinica sa neprijateljem je slab. Ovakva situacija, to jest primjena druge neprijateljske taktike nego što se očekivalo, postavljaju pred nas izmjenu preduzetih mjera.

U vezi s ovim

NAREĐUJEMO:

1) Sve jedinice na svojim određenim pravcima pristupiće najvećoj aktivnosti u pravcu neprijateljskih saobraćajnih linija, logora itd.

2) Sve jedinice će , a naročito II Brigada i Grupa s.d.[3] bataljona pristupiti nasilnom izviđanju, uspostavljanju osmatračnica itd., radi što bržeg procjenjivanja stanja kod neprijatelja. Ovo shvatiti potpuno vojnički i ne smije se dogoditi da se naši štabovi oslanjaju na izvještaje seoskih patrola i NOO-a itd., kao što je to slučaj Grupe s.d. bataljona.

3) II Brigada pristupiće odmah izvršenju svoga zadatka prema direktivi[4] broj 4, naravno, vodeći računa o tome da ne bi jedinice uvela u bezizlaznu, odsudnu borbu sa neprijateljem.

---

[1] Original. pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 46—1, k. 104 A

[2] Vidi dok. br. 8. 110 i primjedbu br. 4 uz dok. br. 4.

[3] sjevernodalmatinskih

[4] Vidi dok. br. 4.

4) Grupa sjev. dalm. bataljona okrenuće se sa sva tri bataljona prema neprijatelju, i to tako da dva bataljona djeluju u pravcu Bruvna i na saobraćaj prema Mazinskoj Previji, a jedan bataljon preko Poljica i Čemernice da dejstvuje prema neprijateljskim snagama u Mazinu, sa istočne strane. Ne treba se plašiti niti frontalne borbe pri ovakvim prilikama, dok neprijatelj nastupa sa srazmjerno malim snagama.

Sve ostale tačke iz direktive broj 4 ostaju na snazi i imaju se izvršiti koje nisu s ovom direktivom izmijenjene.

Napomena: Naša aktivnost treba da bude neprekidna. Neprijatelja treba što više uznemiravati i napadati u obliku zasjeda, prepada, otvorenih napada itd., jer je to jedini način da se uzmogne procijeniti njegova snaga i njegove namjere. Po neprijateljskom reagiranju, njegovoj osjetljivosti i ubacivanju rezerva u borbu, moći će se donekle pravilno ocijeniti i njegova snaga, prema tome i njegova namjera. Svaku slabost neprijatelja treba iskoristiti. Treba odmah pristupiti čitavom nizu osmatračnica, patrola za izviđanje itd. Najbrižljivije sakupljati sve podatke i donositi odluke. O svemu najdetaljnije slati izvještaje ovome Štabu, prijedlog za daljnji rad i eventualne prijedloge za kombinaciju borbe sa drugim jedinicama. Imati u vidu i naše predpostavke o neprijateljskim namjerama, to jest prodora na More ili čišćenje Like, ili jedno i drugo, i o tome voditi računa. Ako se osjeti da neprijatelj ima velike snage i da krene u bilo kom pravcu od ovih predpostavki, držati se onda direktive broj 4 i prema njoj postupiti. Imati u vidu da moramo pod svaku cijenu preuzeti inicijativu u svoje ruke i to će nam biti najbolja garancija da nas neprijatelj ne može nikako iznenaditi.

Izvršenju ovih zadataka odmah pristupiti!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Petar Babić

Komandant:
M.[5] Kuprešanin

Dostavljeno na znanje: Štabu IV Operativne zone,
Na izvršenje: II Ličkoj, I Kninskoj brigadi, Grupi sjev. dalm. bataljona i Kninskom part. odredu.

[5] Milan

BR. 13

ZAPOVIJEST ŠTABA UNSKE OPERATIVNE GRUPE NOV I PO HRVATSKE OD 4 RUJNA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA DA POSTAVE ZASJEDU NEPRIJATELJU NA CESTI KOSTAJNICA—DIVUŠA[1]

ZAPOVIJEST

(Sekcija Kostajnica 1:100.000)

Štaba Unske operativne grupe NOV Hrvatske za dan 4 septembra 1943.

I.

Za postavljanje zasjede neprijatelju na cesti Kostajnica—Divuša kod Kuljana[2].

1) Podatci o neprijatelju:

Kostajnica: U Kostajnici se nalazi oko 3000 neprijateljskih vojnika sa nepoznatim naoružanjem.

Kuruzari: U Kuruzarima ima jedna bojna ustaša, odnosno SS-trupa, sa nepoznatim naoružanjem.

Volinja: U Volinji ima jedna satnija ustaša sa nepoznatim naoružanjem.

Rovine: U Rovinama ima jedna satnija ustaša sa nepoznatim naoružanjem.

Dvor: U Dvoru ima 560 neprijateljskih vojnika. Naoružanje: 1 protukolski top, 6 malih lakih bacača, 5 teških mitraljeza, 28 p. mitraljeza, a ostalo puške.

Bos. Novi: U Bos. Novom ima 580 neprijateljskih vojnika. Naoružanje: 2 teška bacača, 20 p. mitraljeza, a ostalo puške.

Zrinj: U Zrinju ima oko 150 naoružanih civila-ustaša. Naoružani sa puškama.

U obzir za intervenciju prilikom stupanja u borbu sa neprijateljem kod Kuljena dolaze neprijateljski garnizoni Kostajnica i Volinja.

Cestom Kostajnica—Divuša—Dvor neprijatelj vrši saobraćaj kamionima, kolima, prevoze se razne komore. — Neprijatelj ovom cestom vrši saobraćaj sa kolonama pješke itd.

II.

Naša Grupa, bez II brigade i baterije topova, postavit će zasjedu neprijatelju na cesti Kostajnica—Dvor kod sela Kuljani.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 6/1—1, k. 1616.

[2] Vidi dok. br. 19.

Za izvršenje zadatka,

NAREĐUJEMO:

1) I brigada: **Zadatak:** Sa dva bataljona postaviti zasjedu na cesti Kostajnica—Dvor, na liniji između Volinje i Kuljana kod k. 219 pa do sjeverne ivice sela Kuljana. Ovu zasjedu postaviti tako da ima dobar pregled ovog dijela ceste, te tako da prilikom nailaska neprijatelja istoga napadne i uništi.

Sa jednim bataljonom ostati na liniji Lotine—Šegestin, Unčani, Krstovi (k.224), sa zadatkom osiguranja prema Zrinu i Strugi. a četa u Šegestinu, kao počesna rezerva za ovo osiguranje, kojom bi se u slučaju potrebe manevrisalo tamo gdje bude najnužnije.

2) IV bataljon ove Grupe: **Zadatak:** Nalazit će se u opštoj rezervi u Šakanlijama. Osiguranja postaviti na pravcu Babine Rijeke i Velešnja sa po jednom četom. Jednu četu uputiti u selo Jovovac kod crkve gdje će se nalaziti Štab grupe.

Veza: Štab I brigade sa Štabom grupe postavit će telefonsku vezu. Sadašnju liniju ne dizati već istu produžiti.

Pored telefonske veze organizirati dobru relejnu i kurirsku vezu sa Štabom grupe.

III) Sve jedinice moraju biti na svojim mjestima u zasjedi i na osiguranju sutra 5 septembra 1943 g. do 6 sati.

IV) Sva sela blokirati i ne dozvoliti odlazak meštana u neprijateljske garnizone.

V) Sanitet Grupe nalazit će se u selu Jovovac kod crkve Sv. Gospa. Ovde slati sve ranjene drugove sa kolima i sprovodnicima, odakle će biti upućeni u vojnu bolnicu.

Štab brigade preuzet će sve potrebno da brigadni sanitet organizira potreban broj kola od mještana za prevoz ranjenika, kako se ne bi desio slučaj da ranjenim borcima ne ukaže se pomoć, kao što je bilo u prošloj akciji na Gore.[3] Svaki borac poslije izvlačenja iz borbe mora dobiti ljekarsku pomoć od brigadnog saniteta, a zatim istoga uputiti u grupno previjalište.

---

[3] Napad na neprijateljske snage u selu Gora izvršile su jedinice Unske operativne grupe 24/25 kolovoza 1943 god. Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 98 i 106.

VI) Evakuaciju eventualnog plijena i zarobljenika vršiti za selo Šegestin.

VII) Štab grupe nalazit će se u zaselku Jovovac (kod crkve Sv. Gospa).

VIII) Štab I brigade nalazit će se između Kirišnice i Kuljana, a na takvom mjestu, odakle može najbolje rukovoditi sa operacijama i imati dobar pregled jedinica i položaja.

IX) Znaci raspoznavanja za 5. IX. bit će: Vrata-Varaždin.—

X) Povlačenje jedinica naredit će se naknadno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

POLITKOMESAR: KOMANDANT:

(M.P.)[5] **Pet.[4] Kleut**

BR. 14

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NOU BRIGADE OD 4 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU OSME DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE O ČIŠĆENJU ČETNIKA NA PODRUČJU MALE KAPELE[1]

ŠTAB
II UDARNE BRIGADE VIII DIVIZIJE
4. IX. 1943. g.

Operativni izvještaj od
1.VIII. do 10. VIII. dostavlja.-

ŠTABU VIII DIVIZIJE N.O.V. HRVATSKE

1. VIII. 1943. Jedinice su se nalazile na odmaranju u Veljunu. Izvodila se vojna i politička nastava po programu rada.

2. VIII. 1943. Jedinice su ostale u istim bazama samo je 1 bataljon prisustvovao proslavi 2-godišnjice ustanka na Kordunu.

3. VIII. 1943. Po naređenju Divizije naša Brigada krenula je iz Veljuna za Primišlje gdje je prenoćila od 3/4. VIII. 1943.

---

[4] Petar

[5] Okrugli pečat: Štab Unske operativne grupe NOV i PO Hrvatske.

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 38/2, k.831.

4. VIII. 1943. Pokret je produžen u pravcu Ličke Jesenice i bataljoni su se smjestili: I Bataljon u Blata, II Bataljon i IV Bataljon u Ličku Jesenicu, Inžinjerska i Četa za vezu u Begovac. III Bataljon ostao je u Zbjegu.

5. VIII. 1943. Prema zapovijesti Štaba Divizije naša Brigada u zajednici s I Udarnom brigadom poduzela je čišćenje Pištenika od četnika.

Kratak opis: II Bataljon dobio je zadatak da izvrši pokret iz sela Vukelića preko Korita (k. 411) prema k. 715 gdje se je trebao spojiti s jedinicama I Brigade, a potom se okrenuti u strijelce na lijevo i produžiti čišćenje Pištenika. IV Bataljon krenuo je s II Bataljonom a potom prema Pišteniku i Filipovom Vrhu. I Bataljon krenuo je iz Blata pa se je iznad Blata razvio u strijelce i produžio čišćenje sa svoje strane. Pokret s polaznih položaja bio je u 5 sati. Kada je II Bataljon izbio na Malu Lisinu krenuo se prema Pišteniku i započeo čišćenje. U isto doba krenule su i ostale jedinice. Čišćenje je završeno u 10 sati kada su se sve jedinice sastale na vrhu Pištenika.

Ratni plijen: 4 četnika, 5 karabina, 1 pištolj, 2 bombe, 200 metaka i 1 ćebe.

Gubitci neprijatelja: Nije bilo.

Vlastiti gubitci: Nije bilo.

Kritički osvrt: Čišćenje bi bilo bolje uspjelo da je akcija počela ranije. Veza s I Brigadom na desnom krilu nije odmah uspostavljena iako se je slalo nekoliko patrola radi hvatanja veze. Borci su se dobro kretali i pored ispresijecanog zemljišta i vršili akciju sa zadovoljstvom.

Utrošak municije: Municije nije utrošeno.

6. VIII. 1943. Jedinice su se nalazile u starim bazama i iz vodila se vojna i politička nastava po programu rada.

7. VIII. 1943. Jedinice su blokirale i kontrolirale sela a IV Bataljon pročistio je šumu oko želj. stanice Lička Jesenica.

Kratak opis: S jednom četom postavljana je zasjeda iznad Vukelić Poljane i vrela Jesenice, a s dvije čete pretresan teren iznad želj. stanice prema Javorniku. Prilikom čišćenja čete su naišle na 1 desetinu četnika koja se nalazila više pruge jugozapadno želj. stanice Lička Jesenica. Čim

su četnici primijetili naše borce razbiježali su se na više strana.

Ratni plijen: 2 četnika od kojih jedan ranjen. 1 puškomitraljez, 4 karabina, 1 bomba, 530 metaka i nešto ratne spreme.

Gubitci neprijatelja: Nisu poznati.

Vlastiti gubitci: Nije bilo.

Kritički osvrt: Četnici bi bili svi pohvatani da je bilo vidnije i da nije šuma tako gusta. Borci su sa zadovoljstvom vršili čišćenje.

Utrošak municije: Utrošeno 115 metaka.

8. VIII. 1943. Bataljoni su ostali u istim selima kontrolirajući sela i prilaze selima radi spriječavanja donošenja hrane i vode četnicima. Poslije podne održan je u Lič. Jesenici politički zbor na kojem borci odvježbali vježbu s puškama.

9. VIII. 1943. Brigada je krenula iz Lič. Jesenice na sektor Dabar sa zadatkom da likvidira četnike koji su se tamo pojavili. I Bataljon smjestio se u Dabru ostavivši 1 četu na Maloj Kapeli sa zadatkom da kontrolira cestu Dabar—Jesenice. IV Bataljon smjestio se u Glibodolu, II Bataljon u Doljanima, Štab Brigade, Ceta za vezu i Inžinjerska četa u Dabru.III Bataljon ostao je i dalje u Zbjegu.

Ostatak dana upotrijebljen je za smještaj boraca i prikupljanje podataka o četnicima.

Toga dana predala su se 3 četnika s 2 puške.

10. VIII. 1943. II Bataljon vršio je pretres šume B....k[2] kod sela Brezovca, IV Bataljon pretresao je teren oko Glibodola.

Zarobljena su 3 četnika. 3 karabina i 150 metaka

20. VIII. 1943. I Bataljon blokira selo Podum i Zalužnicu. II Bataljon vrši pretres između Zalužnice i Doljana.

Zarobljeno i predalo se 9 četnika, 1 puškomitraljez, 8 pušaka. 600 metaka i 6 bombi.

21. VIII. 1943. Svi bataljoni vrše pretres terena oko svojih baza. I Bataljon obkolio je iznad Zalužnice 9 četnika od kojih se je 1 sam ubio da ne padne u ruke našim borcima.

Zarobljeno 8 četnika, 7 pušaka s municijom

22. VIII. 1943. II Bataljon vršio je pretres šume iznad Doljana. Predala su se 2 četnika [sa] 2 puške i 90 metaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zamj. politkomesara: Zamj. komandanta:

[2] Tako u originalu.

Stab
Diljakog N.O.P.Odreda
dne 4.IX.1943.
Broj sl.

Stabu II.Korpusa N.O.V.Hrvatske

Dana 3.IX.1943.jedinice našeg I.bataljona vodile su borbe [illegible] cama 389.pesadijske neprijateljske dividije izmedju sela [illegible] Trnave .

Sekcija Slav.Brod 1:100.000.

U jutro rano 3.IX.1943.postavili smo zasjedu od našeg I.bataljona da sečeka.bandu koja je strah i trepet za cijeli ovaj kraj,a koja [illegible] dan krstari od sela do sela pljačka narod Srpski i Hrvatski,ubija,[illegible] kuće i td.

Istoga dana oko 6.sati u jutro naišla je neprijateljska [illegible] nekoliko stotina pravo na zasjede našeg I.bataljona.[illegible] točno u 6.sati i trajala sve do 9.i 30.sati.

U toj borbi ubijeno je 14.neprijateljskih vojnika i 1.oficir, [illegible] no je živih 16 i jedan ranjeni oficir.

Zapljenjeno je 1.laki njemački mitraljez,1.[illegible],[illegible] kih pištolja te 18.njemačkih mauzer karabina i [illegible].

Na našoj strani bio je jedan drug mrtvi i 2.druga [illegible].

Ista banda je kažnjena za nedjela koja je počinila u [illegible] Slavonije.

Smrt Fašizmu Sloboda

Polit.komesar:

Komandant:

Fotokopija prve stranice dokumenta br. 15

BR. 15

IZVJEŠTAJ ŠTABA DILJSKOG NOP ODREDA OD 4 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O BORBI KOD TRNAVE[1]

ŠTAB
DILJSKOG N.O P. ODREDA
dne 4. IX. 1943.
Broj sl.

ŠTABU II KORPUSA N.O.V. HRVATSKE

Dana 3. IX. 1943. jedinice našeg I bataljona vodile su borbu sa jedinicama 369. pješadijske neprijateljske divizije između sela Hrkanovci i Trnave.

Sekcija Slav. Brod 1:100.000.

Ujutro rano 3. IX. 1943. postavili smo zasjedu od našeg I bataljona da sačeka bandu koja je strah i trepet za cijeli ovaj kraj, a koja svaki dan krstari od sela do sela, pljačka narod srpski i hrvatski, ubija, pali kuće itd.

Istoga dana oko 6 sati ujutro naišla je neprijateljska kolona od nekoliko stotina pravo na zasjede našeg I bataljona. Borba je otpočela tačno u 6 sati i trajala sve do 9 i 30 sati.

U toj borbi ubijeno je 14 neprijateljskih vojnika i 1 oficir, uhvaćeno je živih 16 i jedan ranjeni oficir.

Zaplijenjeno je 1 laki njemački mitraljez, 1 šmajser, nekoliko njemačkih pištolja, te 18 njemačkih mauzer karabina i nešto municije.

Na našoj strani bio je jedan drug mrtav i 2 druga lakše ranjena.

Ista banda je kažnjena za nedjela koja je počinila u ovomu kraju Slavonije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar:
sl. otsutan

Komandant:
Jergović[2]

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 13/4, k. 1601.

[2] Ivan

BR. 16

DIREKTIVA ŠTABA KNINSKOG SEKTORA OD 4 RUJNA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA RASPORED I ZA SPREČAVANJE NEPRIJATELJSKOG PRODORA IZMEĐU KOMUNIKACIJA LAPAC — MAZIN — BRUVNO —GRAČAC I LAPAC—SRB—OTRIĆ[1]

DIREKTIVA BR. 6

Štaba Kninskog sektora od 4. IX. o. g., u 17. 30 sati

(Sekcija: Knin 1:100.000, jug. izrade)

U vezi novonastale situacije

NAREĐUJEMO:

1) Grupa sjev. dalm. bataljona postaviće se na liniji na kojoj se nalazi sada, to jest Vrani Kuk (kota 1126), preko Sedla (k.1210), pa dalje na jug sa naslonom na Tremzinu. Na ovoj liniji daće neprijatelju energičan otpor bez obzira na snage neprijateljskog nadiranja. Ako bude odbačena neće se povlačiti južno od linije Gračac — Otrić, kako je to prethodno direktivom bilo naređeno[2], nego će se povlačiti istočno na liniju Srbski Klanac — Otrić. Čim izbije na tu liniju povući će se na liniju Tiškovac—Kaldrma—Dnopolje u rezervu sektora, gdje će se sresditi i pripremiti za daljnji rad. Ukoliko bi Grupa bataljona slučajno odstupila na jug prije nego li dobije ovo naređenje, neka se postupi po ranijoj direktivi, a ako bi zapala u teže stanje i ne bi se mogla probiti prema jugu, neka se opet povezuje s nama i probija u našem pravcu.

2) I Brigada Kninskog sektora ostaće na istoj liniji[3], s tim što će organizirati prihvatnicu Grupi bataljona zaposjedajući Maglaj (k. 1193) i Popova Muda (k. 851), tako da štiti bokove Grupe bataljona i da zadrži neprijatelja dok Grupa bataljona izvrši povlačenje. Ove kote neka zaposjedne sa pojednom četom i više automatskog oruđa. Po prodoru neprijatelja i prolaska bataljona Brigada će se povući istočno od linije Srb — Otrić, kako je to već ranije naređeno, gdje će organizirati otpor daljem neprijateljskom nadiranju[4].

---

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 48—1. k. 104 A.

[2] Vidi dok. br. 4 i 12.

[3] Prva kninska NO brigada držala je tada položaje na liniji: Srbski Klanac—Ljubina Poljana—Rastičevo—Bobija (k. 1248). Vidi dok. br. 4.

[4] Vidi dok. br. 110.

3) II Brigada osiguraće svoje lijevo krilo sa jednim bataljonom kome će staviti u zadatak da zatvori liniju Dabašnica — Čemernica i da se poveže sa ostalim snagama na Brezovcu. Štab Brigade treba temeljito ispitati da li je moguće da Brigada ostane na prostoru pomenutom — naznačenom u prethodnoj direktivi[5], a ukoliko to ne bude moguće, i ukoliko bude ugrožena povućiće se prema Osredcima s tim što će odmah postaviti se na desno krilo Osredci—Cvjetnić. Također neka ima u vidu i prolaz prema Martin Brodu s tim da se opet postavi na desno krilo ostalih snaga.

Izvršenju ovoga zadatka odmah pristupiti i hitno organizirati označene položaje za odbranu.

Sve tačke iz prethodne direktive[6] koje nisu sa ovim izmjenute ostaju na snazi.

Štab Sektora nalaziće se večeras na Suleševici ili Lukića Dragi a sutra će se prebaciti u Osredke.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
P.[7] Babić, s.r.

Komandant:
Kuprešanin[8], s.r.

Dostavljeno na izvršenje: II Ličkoj i I Kninskoj brigadi, i Grupi s. d. bataljona.

Da je prepis vjeran originalu ovjerava

Načelnik
Popović[9]

(M.P.)[10]

---

[5] Vidi dok. br. 4 i 12.
[6] Vidi dok. br. 4 i 12.
[7] Petar
[8] Milan
[9] Tomica
[10] Okrugli pečat: Štab Kninskog sektora.

BR. 17

DIREKTIVA ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 5 RUJNA 1943 GOD. POLITIČKIM KOMESARIMA O SPREMANJU HRANE ZA ZIMU[1]

ŠTAB II OPERATIVNE ZONE
N.O.V. I P O. HRVATSKE
K.Br.
5.IX.1943.

POLITIČKIM KOMESARIMA I POLITIČKIM RADNICIMA NOV I PO II OPERATIVNE ZONE HRVATSKE

Naša vojska i partizanski odredi svakog dana brojčano rastu. Narodni ustanak u hrvatskim krajevima uspješno se širi. Od sjevernih do južnih granica naše Zone stvaraju se velike jedinice Narodnooslobodilačke vojske i partizanski odredi, koje će se jačati i dalje.

Mi stojimo pred zimom u kojoj ćemo se naći pred stanovitim teškoćama u pogledu prehrane naše vojske, izbjeglica i seoske sirotinje. Stoga ne smije okupatoru ni ustašama pasti niti mrvica ljetnje i jesenske žetve, u ruke nego ju treba pod cijenu najoštrije borbe sačuvati za potrebe nase vojske i našeg naroda. U vezi s time poduzmite odmah organiziranu kampanju za spremanje ljetine na sigurno mjesto. Narodu treba dati konkretne upute za pravljenje naročitih zemunica, gdje će se spremati žito i ostala ljetina, a da ne istrune, ili da padne neprijatelju u ruke. Kampanja obavezna je za sve naše jedinice, na svim terenima kud god se one kreću. Potrebno je štaviše izvršiti i kontrolu da li su ljudi pravilno postupili prema našim uputama. Da bi kampanja bila što uspješnija i ljetina na sigurno mjesto spremljena, onda je nužno da se svuda čvrsto povežete sa narodnooslobodilačkim odborima, koji će vam pomoći u tom poslu. Pitanje žetve i spremanja ljetine je prvorazredno vojničko pitanje naših jedinica, koje su dužne da mu posvećuju svestranu pažnju.

Nadalje je nužno sprovesti široku kampanju preko raznih zborova i mitinga za sakupljanje hrane u vojne magazine i magacine općinskih NOOa., koji će biti pod kontrolom Kotarske i Okružne prehranbene k o m i s i j e. Ovako prikupljena hrana služit će kao rezerva, koja se ne smije dirati bez prekih potreba. Na zborovima postaviti stvari konkretno da se pri-

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 12/13. k. 1472.

kuplja hrana za izbjeglice i seosku sirotinju, prema stvarnim i najrealnijim dokazima o toj potrebi i za potrebe naše vojske.

U tu svrhu odmah će se formirati okružne kotarske prehranbene komisije u koje će ući predstavnik Okružnog NOOa, A.F.Ž.-a, U.S.O. Ha. i Komande područja, a ako ova ne postoji onda predstavnik Štaba Odreda. Isto tako formirat će se na toj bazi kotarske prehranbene komisije, koje će biti pod kontrolom okružnih komisija. Po općinama i selima formirat će se pri N.O.O-ima prehranbeni odbor.

Sakupljena hrana za izbjeglice seosku sirotinju podjelit će se prema stvarno utvrđenim dokazima na licu mjesta, onima kojima je to neophodno potrebno, a sve ostalo ići će za rezervu u magazine. Rezerva ne smije se trošiti bez našeg odobrenja. Štednju treba uvesti svuda.

Komande područja i Štabovi Odreda odmah će se pobrinuti za izradbu potrebnih propisno izgrađenih zemunica za spremanje živežnih namirnica. U krajevima gdje ima mogućnosti za nabavku svinja i stoke treba odmah organizirati sušione mesa i radionice za proizvodnju suhomesnatih proizvoda.

Nadalje, jedan od važnih problema je pitanje odjeće i obuće naših jedinica. Sa odjevnim predmetima i sa obućom treba također racionalno postupiti. U tom pogledu također je važno da se provede široka kampanja za sakupljanje obuće kod naroda, kako nam ne bi naši borci dočekali zimske dane bosonogi. Da bi ta kampanja bila što uspješnije provedena i po tom pitanju je potrebno formirati odbore i povezati se svestrano sa antifašističkim organizacijama. Također je nužno da se organiziraju radionice za preradu goveđih koža, kojih naše jedinice imadu u priličnim količinama, a ne posvećuju pažnju toj sirovini, već ona trune i ostaje neiskorišćena. Kampanju za sakupljanje žita treba provađati pod parolom „Sve za front, nitko ne smije kod nas umrijeti od gladi".

Za točno provođenje ovih uputa bit će odgovorni politički komesari.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
M.[1] Belinić

[1] Marko

BR. 18

PISMO ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 5 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O DOLASKU DESETE DIVIZIJE U MOSLAVINU[1]

ŠTAB II OPERATIVNE ZONE
NOV I PO HRVATSKE
Op. Broj
5. IX. 1943.

ŠTABU II KORPUSA NOV I PO HRVATSKE

Nakon vašeg pisma od 24. VIII. ov. god.[2] primili smo dopisom Glavnog štaba Op. broj 130/43. od 22. VIII. ov. god. i dopisom Op. broj 127/43 istog datuma[3], koji su i vama upućeni obavijest o dolasku vaše Desete (X) divizije na sektor naše Zone. Prema uputstvima Glavnog štaba, mi ćemo u cjelosti postupiti u pogledu zadataka, koji su postavljeni pred nas, odnosno X Diviziju.

Pošto smo ovih dana formirali brigadu na Kalniku[4], nije nam bilo moguće da odmah, tj. 1. IX. kada smo primili pismo G. Š. H. krenemo na put za Moslavinu, gdje bi smo se sastali sa X Divizijom. Do danas nije nam poznato da li je X Divizija stigla u Moslavinu, ili se nalazi još na putu.[5] Mi krećemo u toku sutrašnjeg dana (6. ov. mj.) za Moslavinu, odakle ćemo odmah s vama uspostaviti vezu putem radio stanice, koju smo dobili od G. Š. H. Mi ćemo vas redovno obavještavati o svim događajima i akcijama X Divizije, tako, da ćete imati točan pregled o situaciji na našem terenu.

Radio stanicu, koju ste nam vi uputili, još nismo primili, ali očekujemo svaki čas dolazak patrole, koju smo uputili na Bilo Goru da istu dopremi na Kalnik. Obzirom na to, da smo dobili jednu stanicu od G. Š. H., ovu koju ste nam vi poslali predat ćemo našoj novoformiranoj brigadi, koja kreće u Zagorje, da bismo s njome mogli imati redovne veze.

Naša novoformirana brigada broji 750 ljudi, naoružana puškama i 24 p. mitraljeza, 4 teška mitraljeza, teškim bacačem i sa 2 laka bacača.

---

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 47/4, k. 1472.
[2] Vidi tom V, knj. 18, dok. br. 103.
[3] Vidi tom V, knj. 18, dok. br. 93.
[4] Vidi dok. br. 11.
[5] Divizija je stigla u Moslavinu 9 rujna. Vidi dok. br. 33 i 108.

Na našem terenu za sada nema nikakvih promjena od naših posljednjih pisama što smo vam ih poslali, jedino se nešto govorka o tome da bi navodno naskoro trebala otpočeti ofanziva na Kalnik.

Javite nam kakva je situacija kod vas.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar. Komandant.

(M.P.)[6]

BR. 19

IZVJEŠTAJ ŠTABA UNSKE OPERATIVNE GRUPE OD 6 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O BORBI KOD KOZIBRODA I DRAŠKOVCA[1]

ŠTAB
UNSKE OPERATIVNE GRUPE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE I P.O.
HRVATSKE
Op. br. 110—1943.
6. septembar 1943

Operativni izvještaj
dostavlja —

ŠTABU I KORPUSA NOV HRVATSKE

1) Snage naše Grupe, i to I brigada i IV bataljon, prema priloženoj operativnoj zapovijesti[2] od 4 septembra Op. br. 106/1943, dobile su zadatak i to: I brigada da sa dva bataljona postavi zasjedu na cesti Kostajnica—Dvor, i to na liniji između Volinje i Kuljana, budući tuda neprijatelj vrši saobraćaj i prebacivanje trupa, a IV bataljon da bude u opštoj rezervi kod Štaba grupe.

---

[6] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 46—6, k. 421 B.

[2] Vidi dok. br. 13.

Neprijatelj nije išao cestom gdje je bila postavljena zasjeda, već je sa jednom kolonom u jačini od oko dvije satnije naišao od pravca Dobrljina preko rijeke Une pravcem sela Kozibrod, krećući se i dalje, gdje se je sudario sa našim snagama koje su osiguravale zasjedu koja se nalazila prema cesti na liniji Kostajnica—Dvor.

Neprijatelj je također sa drugom kolonom u jačini od tri satnije nastupao od Dvora pravcem prema selu Draškovcu, gdje je dočekan od strane naših snaga (1 bat. I brigade) koje su bile na osiguranju prema Zrinu i Strugi.

Borba sa neprijateljem na prvom sukobu trajala je pola sata a na drugom jedan sat, našto se neprijatelj povukao prema svojim polaznim bazama.

2) Prilikom borbe do plijena se nije došlo, jer je neprijatelj u bijegu povukao ranjene vojnike sa sobom.

3) Gubitci neprijatelja jesu po dobivenim podatcima u svemu oko 10 mrtvih i više ranjenih vojnika, dok na mjestu borbe nije nađen nijedan neprijateljski vojnik.

4) Sopstveni gubitci jesu: 1 mrtav i 3 lakše ranjena druga, te 1 teže ranjen drug.

5) Naknadno umrlih nije bilo.

6) Palih smrću heroja nije bilo.

7) U pogledu kritičkog osvrta na ovu akciju ne bi se imalo ništa reći već jedino nagomilavanje i to od strane jedinica IV bataljona.

8) Utrošeno je 2.800 metaka, koji broje u manjku poslije akcije.

Prilaže se lista gubitaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

POLITKOMESAR:
Ranko Mitić

KOMANDANT:
Pet.[3] Kleut

(M. P.)[4]

[3] Petar
[4] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 20

DIREKTIVA ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 6 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU DRUGE NO BRIGADE ZA DEJSTVO U HRVATSKOM ZAGORJU[1]

ŠTAB II OPERATIVNE ZONE
N.O.V. I P.O. HRVATSKE
Oper. Br. 629/43
6. IX. 1943 u 12 sati

ŠTABU II N.O. BRIGADE II OPER. ZONE N.O.V. I P.O. HRVATSKE

Po izvršenim zadacima oko Varaždinskih Toplica i Vrbovca vaša Brigada kad primi za to naređenje, krenut će na put u Zagorje.

Zadaci koji se postavljaju pred vaš Štab u Zagorju jesu slijedeći:

U samom Zagorju treba nastojati razmahati NOB, povući što šire narodne mase u našu vojsku i novoformirani partizanski odred na Strahinšćici[2], razviti djelatnost na svim komunikacijama, vršiti razoružanje manjih i slabijih neprijateljskih uporišta i po mogućnosti stvoriti oslobođeni teritorij oko Strahinšćice.

Za formiranje Bataljona odnosno Odreda na Strahinšćici, stavit ćete na raspoloženje izvjestan dio komandnog kadra i potreban broj iskusnih boraca, kako bi se taj Odred što prije osamostalio i bio u stanju održati se na tom terenu.

Naročitu pažnju obratite na domobranske garnizone i uspostavljajte sa njima vezu, razoružavajte ih, iskoristite sve mogućnosti za njihov prelaz u naše redove i zajedničku borbu protiv okupatora i ustaša.

Izbijanje vaše Brigade na Sutlu nastojte pod svaku cijenu uz pomoć O. K. Krapina[3], uhvatiti vezu sa slovenskim partizanima. Ukoliko vam se pruža mogućnost izvršite sa njima koju zajedničku akciju.[4]

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 31/1, k. 1472.

[2] Riječ je o Zagorskom NOP odredu. O njegovom formiranju vidi primjedbu br. 30 uz dokumenat br. 3.

[3] Okružni komitet Komunističke partije Hrvatske za okrug Krapina.

[4] O akcijama Druge NO brigade u toku rujna 1943 god. vidi dok. br. 78 i 113.

Po općinama uništavajte mobilizaciske spiskove, poresku arhivu i druge stvari, koje omogućavaju iskorišćavanje naroda i njihove imovine u korist okupatora. Čuvajte se nepotrebnog paljenja raznih škola, općina itd.

Pred narodom istupajte po svim vojnim i političkim pitanjima kao prava Narodnooslobodilačka vojska, koja se bori protiv okupatora i ustaša, te štiti narod od njihovog terora i pljačke.

Naročitu pažnju obratite na ponašanje i postupak vaših jedinica i boraca da bi se spriječila pljačka, razni izgredi, uzimanje voća i tome slično.

Sa vama polaze na put i drugovi iz našeg štaba,[5] koji će vas potpomagati u vašem radu po dobivenim zadacima. Sa nama biti ćete u redovnoj vezi preko radio stanice, pa nas o svakoj značajnoj promjeni i akcijama redovno izvještavajte.

Na vašem putu po Hrvatskom Zagorju naročitu pažnju treba obratiti seljaštvu, koje je u priličnoj mjeri HSS-ovački raspoloženo. Jedan, među najvažnijim zadacima, jeste aktivizacija ovih mjesta u Narodnooslob. borbi. Potrebno je sazivati razne konferencije sa bivšim pristašama i vodstvima bivše HSS, po konkretnim pitanjima (sakrivanje žita, ne odlaziti u Pavelićevu vojsku, sabotirati sve Pavelićeve naredbe itd) i donašati rezolucije na tim sastancima-konferencijama u kojima treba naglasiti da dotični bivši vođe iz HSS-a, a iz toga i toga mjesta, općine ili kotara, osuđuju izdajničku politiku reakcionarnog dijela vodstva HSS i pristupaju u redove jedinstvene Nacionalne fronte Hrvatske. Potrebno je pripaziti na borce da vode sa seljacima pravilne razgovore i objašnjavaju im ciljeve naše borbe, ZAVNOH i NOFH. Nadalje je potrebno popularizirati bratstvo i solidarnost hrvatskog i slovenskog naroda u zajedničkoj borbi protiv istog neprijatelja.

I pored veze putem radio stanice obvezatno ćete nam slati redovno izvještaje *svakih deset dana*, a izvanredne *svakih pet dana*, a po potrebi i češće.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
M.[6] Belinić

Komandant:

[5] Sa Brigadom su pošli: načelnik Štaba Druge operativne zone Rade Bulat i obavještajni oficir Dane Livada. Vidi dok. br. 52 i 87.

[6] Marko

DR. 21

NAREĐENJE ŠTABA ČETVRTE OPERATIVNE ZONE OD 8 RUJNA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA DA SPREČAVAJU PRODOR NJEMAČKIH SNAGA U DALMACIJU[1]

ŠTAB
IV OPERATIVNE ZONE
Br. 62, Dne, 8. IX. 1943.

ŠTABU OPERATIVNE GRUPE I ŠTABOVIMA ODREDA

Prema obavještenjima G. Š. H.[2] Nijemci su prošli pravcem Bihać—Lapac—Mazin—Bruvno—Gračac i vjerojatno se orijentišu prema Kninu.[3] S druge strane javljeno da je u Knin, ne zna se da li iz pravca Gračac—Zrmanja ili iz pavca Zadar—Šibenik—Kistanje, stigao manji broj kamiona i motocikla sa Nijemcima. — U Livanjskom polju jedna grupa od 400—500 četnika, vjerojatno pod vodstvom Drenovića, prešla je iz sela Bastasa u s. Crni Lug, i tako se nalazi na sjev. zap. strani grebena Dinare.

Svi ovi i prethodni momenti govore da se Nijemci približuju Dalmaciji i da u skore dane mogu doći sa izvjesno jačim snagama u Knin. Ne uzimajući u obzir sjev. zap. dio Dalmacije koji je anektiran i u koji su se Nijemci već infiltrirali morskim putem, preko Trsta—Zadra—Šibenika, Nijemci mogu iz Knina, a zatim iz Drniša, poći slijedećim pravcima:

a) Knin—Vrlika—Sinj
b) Knin—Drniš (prugom)
c) Drniš—Muć— (Split) —Sinj
d) Drniš—Perković—Split (pruga)
e) Drniš—Perković—Šibenik (pruga).

Pravci Knin—Vrlika—Sinj, i pravci Knin—Drniš—Perković—Split—Šibenik osnovni su iz slijedećih razloga: Prvim pravcem okupator spaja dva glavna vojno — prema tome — pozadinska centra i dobija Cetinsku dolinu za svoju bazu boravka, snabdijevanja i veza sa Likom, eventualno i sa Bosnom. — Drugim pravcem dobiva željezničku prugu i neposredno se približuje obali i gradovima Šibenik—Trogir—Split.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 15—1, k. 1491.

[2] Glavni štab NOV i PO Hrvatske

[3] Opširnije o tome vidi dok. br. 4, 8, 27, 110 i 169.

Sudeći po dosadanjem razvitku operacija Nijemci vrše pokret komunikacijama, ograničavajući se na njihova prethodna osiguranja.

Ne treba izgubiti iz vida da istovremeno sa njihovim pokretom, polazeći iz Knina, postoje mogućnosti, da Nijemci pođu pravcem Bos. Petrovac—Drvar—Grahovo—Livno, i pravcem Mostar—Imotski—Sinj—Makarska.[4]

Naša je namjera da sve partizanske snage u Dalmaciji u punoj mjeri angažujemo, da Nijemcima i njihovom novom osvajanju zadaju što jače i što više udaraca, da Nijemci ni na koji način ne uđu u Dalmaciju bez borbe i otpora, da im se na svakom koraku onemogućava miran i slobodan prolaz i boravak, rukovodeći se pri tome principom, da u tim borbama ne prihvaćamo nikakove frontalne ni presudne bitke, i da nam je sačuvanje cjeline i žive sile naše vojske — osnovni zadatak.

Na raspoloženju nam stoje slijedeće snage:

a) Operativna grupa[5]
b) Grupa bataljona[6] pod komandom druga B[7].Dude
c) Šibensko-trogirski p.odred
d) Splitski p.odred
e) Grupa bataljona[8] pod komandom druga Škorpik V[9].
f) Cetinski p.odred
g) Biokovski p.odred

Da bi zadatak u cijelosti izvršili

NAREĐUJEMO:

1) Štab Operativne grupe organizovat će i rukovoditi borbom na svim pravcima od Knina na jugu i istoku do pravca Split — Sinj. U tu svrhu daje im se pod komandu Grupa bataljona (druga Dude Branka), Šibensko-trogirski p.odred i Splitski p.odred.

2) Zadatak će izvršiti na način da jednu svoju jedinicu, i to Grupu udarnih bataljona, postavi na pravac Knin—Vrlika —Sinj, sa glavnim naslonom na Dinarski greben i zadatkom

---

[4] O prodoru njemačkih snaga na pravcima Mostar — Sinj — Split i Imotski — Split vidi dok. br. 63 74, 85, 94, 125, 126 i 137.

[5] Glavninu ove Operativne grupe činila je Deveta dalmatinska divizija, koja je formirana 8 rujna 1943 god. Vidi primjedbu br. 2 uz dok. br. 63.

[6] Ova grupa bataljona formirana je početkom rujna 1943 god. u selu Muć. U njen sastav su ušli: jedan bataljon Splitskog i jedan bataljon Šibensko-trogirskog NOP odreda. Vidi dok. br. 14—1, k. 1941, u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

[7] Branko

[8] Ona je formirana početkom rujna 1943 god. u selu Trilj. U njen sastav je ušao po jedan bataljon iz Cetinjskog i Biokovskog NOP odreda. Vidi dok. br. 14—1, k. 1491, u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

[9] Velimira

kontrole i obavještavanja sa pravca Drvar—Grahovo—Livno. Pod njenu komandu da se stavi Dinarski bataljon S.P.O.[10] Dalmatinska N.O.U. brigada[11] da se odmah pošalje sa zadatkom čišćenja Petrovog Polja od ustaških i četničkih bandi i organizovanja otpora i borbe na pravcima Drniš—Muć, Drniš—Perković—Split—Šibenik, sa glavnim naslonom na Svilaju. Pod njenu komandu da se stavi Grupa bataljona (druga Branka Dude), Splitski p.o., osim Dinarskog bataljona, i Šibensko-trogirski p.odred.

Štab Operativne grupe da bude uz Grupu udarnih bataljona.

3) Borbeni zadaci da se izvedu na način iznesen u uvodu. Ne čekajući Nijemce I Dalmatinska brigada i jedinice pod njenom komandom treba da odmah očiste Petrovo Polje i svim snagama da nastoje onemogućiti i baciti iz upotrebe želj.prugu Drniš—Perković—Split—Šibenik. U momentu nadiranja Nijemaca organizovati niz-sistem zasjeda, otpornih točaka i iznad svega noćnih napada, i to sa ostalim jedinicama na svim pravcima, a sa glavninom na pravcu koji se pokaže glavnim, i to u direktnom sporazumu sa Štabom Operativne grupe .

U slučaju gubitka veza i nemogućnosti održanja na prostoriji Drniš—Sinj—Jug, zbog stalne i jake ofenzivne djelatnosti neprijatelja, I Dalmatinska brigada prebaciti će se najkasnije 5 dana poslije početka ofenzivnih akcija, bez naročitog naređenja, na Dinaru—Kamešnicu i potražiti vezu sa glavninom.

Grupa udarnih bataljona ne čekajući Nijemce da ometa širenje i spajanje četničkih bandi, a zatim da isto tako organizuje sistem zasjeda, otpornih tačaka i noćnih napada na pravcu Vrlika—Sinj.

4) Sve jedinice treba upozoriti da je nužno imati stalan kontakt sa neprijateljem — isturivanjem što udaljenijih danonoćnih patrola. Isto tako da svaka jedinica organizuje svoj obavješ. centar i punu obavještajnu mrežu, oko sebe, putem povjerenika, saradnika i seljaka, kako se ne bi desio nijedan slučaj iznenađenja sa strane neprijatelja koji se na tu metodu ratovanja privikao.

5) Veza ostaje glavni [uslov] uspjeha, kroz čitavo vrijeme izvršavanja ovih zadataka. Naročito je nužno i odlučujuće održanje česte i neprekidne veze između Grupe udarnih bataljona i I Dalmatinske brigade.

---

[10] Splitskog partizanskog odreda.

[11] Krajem kolovoza 1943 god. Brigada je, po naredenju Vrhovnog štaba NOV i PO Jugoslavije, vraćena u Dalmaciju. Ranije (tj. od 3 studenog 1942 god.) ona je dejstvovala u sastavu Glavne operativne grupe Vrhovnog štaba.

Radi toga, tu će vezu organizovati Štab Operativne grupe na slijedeći način:

a) što će narediti, osigurati i kontrolisati da se uz štabove I Dal. brigade i Grupe u. bat. nađu kuriri i povjerljivi seljaci koji dobro poznaju svu Cetinsku dolinu, a koji će znati i noću i u najtežim uslovima preći sa Svilaje na Dinaru i obratno.

b) točnim određenjem jedne stalne i dveiu rezervnih tačaka na Dinari i na Svilaji za primanje izvještaja i izdavanje naređenja. Ova mjesta moraju biti stalna bez obzira da li se pojedini štabovi uz nju nalaze, jer će se tako postići da se momentano prekinuta veza može uspostaviti bez obzira da li se zna gdje je izvjesna jedinica krenula i gdje boravi.

c) ugovorenim svjetlosnim znacima na Svilaji i Dinari, upotrebom velikih vatri i pokretnih pokrivala (deke, šatorkrilo) gledanjem durbinom.

d) nizom ostalih načina koje trebaju pronaći, osigurati, i javno — međusobno odrediti Štab Op. grupe i štabovi I Dalm. brigade i Grupe u. bat.

Štab Operativne grupe treba da osigura stalnu i nepokretnu vezu sa ovim Štabom i u tu svrhu neka ovamo odmah pošalje 4 najbolja i najvjernija kurira.

6) *Prehrana.* Sve jedinice naročito u momentu nadiranja Nijemaca imaju da se prehranjuju na terenu preko svojih organiz. intendantura i uz pomoć osoblja — pozadinskih vlasti dotičnog terena. Iz zimskih magazina ovog Štaba, koji su vrlo maleni, dozvoliti će se izdvajanje samo u krajnjoj nuždi i to privremeno.

U protivnom sve bi naše magazine ispraznili u 20 dana. I Dalm brigada treba nastojati da što više prikupljene hrane u Petrovom Polju skloni uz pomoć Komande Splitskog područja, na srednji dio Svilaje, kako bi tamo stvorila bar neku rezervu.

7) Zbog evakuisanja bolnice jedinice će sve ranjenike zadržavati u Brigadnoj ambulanti i voditi sobom.

8) Grupa bataljona pod komandom druga Škorpik V. ima najhitnije da izvrši završni rad organizacije i pripreme za pokret. Istovremeno odmah da se angažuje na pravcu Buško Blato —Imotski. Do novog zadatka smatra se rezervom ovoga Štaba i poslužiti će za eventualni prihvat jedinica Operativne grupe ili za izvršenje zadataka u novom pravcu.

9) Odredi imaju da dokrajče organizacioni rad određen u naređenju br. 36, od 1. IX. Kroz to vrijeme Šibensko-trogirski i Splitski p. odred da budu pod oper. rukovodstvom Operativne grupe, odnosno njenih jedinica kako je izneseno u točki 2 ovog naređenja. — Jedinice Operativne grupe koje će

rukovoditi ovim odredima treba da pri davanju zadataka imaju u vidu, da je osnovno organizaciono i operativno pripremati odrede da nastave borbu iza leđa neprijatelja, tako da ih već u prvo vrijeme angažuju u prvom redu akcijama rušenja, onemogućavanja i zasjeda na prugama. — U slučaju prodora Nijemaca pravcem Knin—Sinj, Dinarski bataljon S.P.O. povlačiti će se na lijevu obalu Cetine, reorganizuje se u „Dinarski odred" i djeluje na komunikaciji Vrlika—Sinj i Sinj—Livno.

Cetinski odred neka se odmah orjentiše na prugu Sinj—Split, a naročito njena Mosorska četa, na prugu Split—Klis. Ove akcije neka vrše u prvom redu diverzantske grupe i nadalje treba da kao takove ostanu.

Biokovski partizanski odred neka se angažuje prema obali, a Neretvanskim bataljonom na prugu Metković—Čapljina, i neka hvata vezu sa našim jedinicama jugoistočno od rijeke Neretve.

10) Svi odredi dužni su da održavaju redovne i česte veze sa ovim Štabom. Za održavanje veza odgovarati će nam lično članovi štabova odreda. Relacije će slati svaka 2 — 3 dana, a redovne izvještaje svakog 5., 15. i 25. u mjesecu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Jordan[13]

Zamj. komandanta
Milić[13]

(M.P.)[14]

Dostavljeno:
Štabu Operativne grupe
Štabu Grupe bataljona (pod komandom druga Dude Branka)
Štabu Šibensko-trogirskog p. odreda
Štabu Splitskog p. odreda
Štabu Grupe bataljona (pod komandom druga Škorpik Velimira)
Štabu Cetinskog p. odreda
Štabu Biokovskog p. odreda

P. S. Radi upoznavanja zadacima Štab Operativne grupe dostaviće u originalu po jedan primjerak ovog naređenja svojim jedinicama.

[13] Ivica Kukoč
[14] Maks Baće
[14] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 22

ZAPOVIJEST ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE OD 8 RUJNA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA DRAGALIĆ[1]

ŠTAB
XII DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
O. Br. 205./1943.
Dana 8. IX. 1943 god. u 12 sati.

Naređenje za likvidaciju neprijateljskog uporišta Dragalić i diverziju pruge — dostavlja,

ŠTABU XII UDARNE BRIGADE
ŠTABU OMLADINSKE BRIGADE
ŠTABU XVIII BRIGADE
ŠTABU I POSAVSKOG UD. BATALJONA

U neprijateljskom uporištu Dragalić prema prikupljenim podacima nalazi se i to: Na željezničkoj stanici: 40 ustaša i 9 Nijemaca, naoružani sa 1 teškim mitraljezom, 5 puškomitraljeza i ostalo karabini, smješteni u zidanim bunkerima oko same željezničke stanice. U samom selu Dragaliću nalazi se 30 — 35 ustaša naoružani sa puškama, i smješteni u školi, crkvi i domu.

Na željezničkoj pruzi Rajić—Okučani i Okučani—Dragalić, na svakom mostu i na mjestu gdje su bile vaktarnice, prema dobijenim podacima, nalaze se manje neprijateljske posade, smještene u zidane bunkere na pruzi.

U cilju onesposobljenja pruge i zaustavljanja saobraćaja za izvesno vrijeme na toj pruzi, kao i u cilju likvidacije neprijateljskog uporišta željezničke stanice Dragalić i sela Dragalić[2], ovaj Štab

NAREĐUJE:

XII Udarnoj brigadi:

Sa jednim bataljonom postaviće zasjedu na cesti i željezničkoj pruzi prema Rajiću i to na liniji kota 117 (željeznička

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 6—1, k. 908.
[2] Vidi dok. br. 28, 42 i 211.

pruga) — D. Rajić, na cesti kod poljskog puta koji vodi u pravcu Svete Vode, sa zadatkom da ne dozvole posadi u Rajiću uznemiravati ostale bataljone, koji će vršiti diverziju pruge. Ovom bataljonu dodjeljuje se jedna diverzantska grupa, koja će presjeći željezničku prugu (oba kolosjeka) kod kote 117, radi sprečavanja dolaska oklopnog voza iz Novske ili Rajića.

Sa jednim bataljonom postavlja zasjedu na cesti i željezničkoj pruzi prema Okučanima i to na liniji kota 102. na poljskom putu koji vodi iz sela Bodegraja, preko željezničke pruge, za selo Klenik. (Ukoliko se na Bodegrajskoj vaktarnici bude nalazilo posade u zidanom bunkeru, zasjedu u tom slučaju pomaknuti još bliže prema Okučanima.) Ovom bataljonu stavlja se na raspoloženje jedna diverzantska grupa sa potrebnim eksplozivom za presijecanje šinja na oba kolosjeka, radi sprečavanja nailaska oklopnog voza iz Okučana ili Nove Gradiške.

Sa ostala dva bataljona spustiti se na željezničku prugu u prostoru Rajić—Okučani i rušiti istu u što većoj mjeri, kao i rezanje tt. veza na tome prostoru. Za ovaj rad izvršiti mobilizaciju stanovništva iz okolnih sela u što većem broju. Žicu i čašice sa telegraf. štangi pokupiti i ponijeti sa sobom, a zatim je predati Ekonomskom sektoru Psunjskog područja u Rogoljima.

Omladinskoj brigadi „Jože Vlahovića"

Sa jednim bataljonom postavlja zasjedu prema N. Gradiški i to ispred sela Mašića radi sprečavanja dolaska neprijatelja od Nove Gradiške u pomoć napadnutoj posadi u Dragaliću.

Sa jednim bataljonom postavlja zasjedu na željezničkoj pruzi prema N. Gradiški i to na mjestu ispod kote 117 (južno od sela Mašića). Ovaj bataljon ima zadatak rušenje pruge na ovom prostoru i u tu svrhu dodjeljuje mu se jedna diverzantska grupa sa potrebnim eksplozivom radi presijecanja šinja na oba kolosjeka. Za rušenje pruge ovaj bataljon izvršiće mobilizaciju mjesnog stanovništva iz okolnih sela, kao pripomoć.

Sa jednim bataljonom kome se dodjeljuje top 65 mm. likvidiraće posadu na željezničkoj stanici Dragalić.

Protivtenkovski top, koji se sada nalazi u sastavu Brigade, dodijelit će se bataljonu, koji je u zasjedi na cesti ispred sela Mašića.

XVIII brigadi:

Sa jednim bataljonom postavlja zasjedu prema Gornjim Bogićevcima i Okučanima — jedan kilometar istočno od potoka Draževac — na mjestu gdje se poljski put sa glavne ceste spušta južno prema slovu G. (Bogićevci). Zadatak ovog bataljona jest da spriječi dolazak neprijatelja iz Okučana i Gornjih Bogi-

ćevaca u pomoć napadnutoj posadi u selu i na željezničkoj stanici Dragalić.

Sa jednim bataljonom postavlja zasjedu na željezničkoj pruzi Okučani—Dragalić, na mjestu gdje potok Draževac presijeca prugu. Istovremeno ovaj bataljon ima zadatak rušenje iste na prostoru Bogićevci—Dragalić. Radi presijecanja šinja na oba kolosijeka dodjeljuje mu se jedna diverzantska grupa sa potrebnim eksplozivom. Radi rušenja pruge ovaj bataljon mobilisaće civilno stanovništvo iz okolnih sela kao pripomoć.

Sa jednim bataljonom likvidiraće posadu u selu Dragaliću (domaće ustaše), koji su nastanjeni u školi, crkvi i domu. Ovom bataljonu dodijeliti top „Pito".

I Posavskom U. bataljonu:

Ovaj Bataljon kontrolisaće cestu Lipik—Donji Čaglić i u slučaju nailaska neprijatelja sa toga pravca, ima ga pod svaku cijenu zadržati za cijelo vrijeme operacija ostalih naših jedinica na glavnoj željezničkoj pruzi.

Početak napada:

Napad na neprijateljsko uporište Dragalić kao i početak rušenja pruge ima da otpočne *8. IX. 1943 tačno u 23 časa.* Do ovoga vremena sve jedinice ima da se približe do svojih ciljeva i jednovremeno početi izvršavati svoje zadatke. Ne smije se niukom slučaju dozvoliti, da neka od jedinica ne stigne na vrijeme, pa zbog toga neprijatelj sa oklopnim vozovima onemogući pravilan rad na rušenju pruge i likvidaciju samog uporišta.

Znaci raspoznavanja:

Za noćas 8/9. IX. 1943 **Zagreb — Beograd,** a za dan 9. ov. mj. važe opšti znaci.

Evakuacija ranjenika:

Za XII Udarnu brigadu Rogolji mlin kod Bobara — Rašaška — mimo bivše bolnice br. 2 — bolnica br. 7.

Za Omladinsku i XVIII Brigadu isto tako.

Svaka brigada pri evakuaciji svojih ranjenika daće potrebno osiguranje do bolnice.

Evakuacija plijena: Ekonomski sektor Psunjskog područja u Rogoljima.

Povlačenje:

Sve jedinice izvršiće povlačenje tačno u 4 sata ujutru 9. ov. mj. Jedinice koje imaju zadatak likvidaciju neprijateljskog uporišta, nastojaće pod svaku cijenu ovaj zadatak izvršiti što brže, kako bi se do vremena povlačenja imalo mogućnosti izvršiti pravilno evakuaciju plijena i ostalog. Jedinice koje

vrše diverziju pruge, uložiće sve svoje snage, da se što više pruge onesposobi za saobraćaj.

Pravac povlačenja:

Pošto će neprijatelj — po svoj prilici — reagirati u toku sutrašnjeg dana na ove naše akcije, povlačenje jedinica izvršiće se i to:

XII Udarna brigada svoje bataljone skoncentrisaće na prostoru Bijela Stijena—Goleši—Rađenovci—Lještani i Gornji Čaglić izvan sela zbog opasnosti od neprijateljske avijacije. Tijesnu vezu održavati sa bataljonima i bataljoni između sebe, i za slučaj nailaska neprijatelja ma s koje bilo strane, brzim manevrima sa bataljonima uhvatiti jednu od neprijateljskih kolona i uništiti je.

Omladinska brigada „Jože Vlahovića" skoncentrisaće svoje bataljone na zgodnim tačkama izvan sela na liniji Šagovina—Širinci.

XVIII Brigada:

Razmjestiće svoje bataljone na liniji Rogolji—Bobare—Čaprginci, isto tako na zgodnim točkama izvan sela. Pošto će neprijatelj najvjerovatnije nastupati i u pravcu ovih dviju brigada, to će se jedinice međusobno čvrsto povezati i isto tako uhvatiti jednu od neprijateljskih kolona i na otvorenom terenu je potući.

Mjesto štabova:

a) *za vrijeme akcije:*

Štab XII Brigade nalaziće se u selu Lađevcu kod škole.

Štab Omladinske brigade nalaziće se kod kote 177 sjeverno od sela Medara.

Štab XVIII Brigade nalaziće se u kućama kod kote 132 na glavnoj cesti — selo Trnava.

Štab I Posavskog Udarnog bataljona nalaziće se sa svojim jedinicama.

Štab Divizije nalaziće se u sjevernom dijelu sela Ratkovca.

b) *poslije povlačenja:*

Štab XII Udarne brigade nalaziće se u selu Lještanima.

Štab Omladinske brigade nalaziće se između svojih bataljona.

Štab XVIII Brigade nalaziće se između svojih bataljona. Obje ove brigade obavijestiće odmah po dolasku na mjesto gdje im se nalazi štab.

Štab I Posavskog Udarnog bataljona nalaziće se sa svojim bataljonom sjeverozapadno od sela Kovačevca kod kote 302.

Veze:

Štab XVIII Brigade povezaće se sa ovim Štabom telefonski.

Omladinska brigada slaće svoje izvještaje do Štaba XVIII Brigade koja će ih predavati ovom Štabu preko telefona.

Štab XII Udarne brigade slaće svoje izvještaje svaka 2 sata kuririma, koje slati sa potrebnom pratnjom. Isto tako upozorava se Štab Omladinske brigade da svoje kurire šalje sa potrebnom pratnjom, obzirom, na petokolonaše.

Poslije izvršenog povlačenja svi štabovi povezaće se telefonski sa ovim Štabom koji će se nalaziti kod sela Bobare, vezu će dobiti od naše patrole u samom selu.

Brigadna previjališta: Odrediće štabovi brigada u svojoj neposrednoj blizini. Referenti saniteta XVIII i Omladinske brigade neka organiziraju u selu Širincima relejnu stanicu gdje će se ranjenici nahraniti i bolje smjestiti, zatim odmah dalje uputiti označenim pravcem.

Napomena:

Ishranu jedinica u toku sutrašnjeg dana organizirati iz najbližih baza, svaka brigada za sebe.

Odmah po povlačenju pod kontrolom štaba brigada prikupiće se detaljni i tačni podatci šta je sve u toku ovih akcija učinjeno to jest koliko je porušeno pruge, šta je zadobijeno od plijena itd.Ove podatke prikupiti sutra do 8 časova i dostaviti ovom Štabu.

Trupnim komorama i ostalim dijelovima u sastavu brigada, koji u ovoj akciji neće učestvovati, odrediti mjesto koncentracije i vrijeme u koje treba tamo da budu. Za borce pripremiti doručak u novo-određenim bazama poslije povlačenja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Marijan[3]

Komandant:
Mil.[4] **Stanivuković**

P. S. Uslijed male količine eksploziva, potrebno je da se na svim onim mjestima na kojima se budu sjekle šinje zbog preprečavanja dolaska pancera, da se na tim mjestima na svakom kolosijeku siječe samo po jedna šinja. Rušiti treba obadva kolosijeka.

---

[3] Cvetković

[4] Narodni heroj Milan Stanivuković. Poginuo 28 prosinca 1944 god. u borbi protiv Nijemaca, Čerkeza i ustaša, kao komandant Dvanaeste divizije.

BR. 23

ZAPOVIJEST ŠTABA UNSKE OPERATIVNE GRUPE NOV I PO HRVATSKE OD 8 RUJNA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA ZRIN[1]

Op. br. 114-43

ZAPOVIJEST

(Sekcija Kostajnica 1 : 100.000)

Štaba Unske operativne grupe NOV Hrvatske za dan 8. septembra 1943.

I.

Snage Unske operativne grupe, uz sadejstvo snaga VII Brigade izvršit će dne 9. ov. mj. napad na ustaško uporište Zrin[2], sa zadatkom da naoružane bandite iz tog mjesta utamane i unište. Sve objekte u Zrinu koji bi mogli služiti neprijatelju da se ponovo naseli-uništiti.

Zrin je najkrvavije razbojničko gnijezdo na Baniji. Zlotvori iz Zrina poubijali su, uz grozno mučenje, stotine i stotine ljudi, žena i djece, popalili su mnogo kuća i više puta pljačkali i susjedna svoja sela oko Zrina. Likvidiranjem ovog uporišta bit će uklonjen neprekidni teror nad okolnim stanovništvom i bit će omogućena šira mobilizacija snaga Dvorskog kotara u NOV.

II). Podatci o neprijatelju:

Iz prikupljenih podataka jačina neprijateljskih garnizona, koji dolaze u obzir za intervenciju prilikom napada na Zrin, kao i njihovo naoružanje je slijedeće:

Zrin: U Zrinu se nalazi oko 180 civila, ustaša, sa jednim teškim mitraljezom, 2 puškomitraljeza a ostalo karabini.

Kostajnica: U Kostajnici ima 2500 neprijateljskih vojnika. Naoružanje: nekoliko topova raznih kalibara, nekoliko bacača, 10 teških mitraljeza, veći broj puškomitraljeza, a ostalo puške.

Dvor: U Dvoru ima oko 600 neprijateljskih vojnika. 1 teški bacač, 1 protivkolski top, 5 malih bacača, 5 teških mitraljeza, 28 p. mitraljeza, a ostalo puške.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 7/1—1, k. 1616.

[2] Vidi dok. br. 48.

Volinja: U Volinji ima oko 120 ustaša sa 2 brdska topa, 2 teška mitraljeza, 10 p. mitraljeza, a ostalo puške.

Divuša: U Divuši ima oko jedna satnija ustaša sa jednim teškim bacačem, 1 teški mitraljez, 4 p. mitraljeza, a ostalo puške.

Petrinja: U Petrinji ima oko 5000 neprijateljskih vojnika koji vrše obuku i nemaju namjere vršenja nikakvih akcija, te oko 1500 neprijateljskih vojnika koji su raspoređeni po bunkerima i objektima za odbranu grada. Njihovo naoružanje: 4 poljska topa, 6 brdskih topova, 25 teških mitraljeza, 40 p. mitraljeza, a ostalo puške.

U obzir za intervenciju prilikom našega napada na neprijateljsko uporište Zrin dolaze garnizoni Volinja, Dvor i Kostajnica, prema kojima je postavljeno potrebno osiguranje.

III). Za izvršenje ovog zadatka

NAREĐUJEMO:

1) I Brigada ojačana sa brdskom baterijom.

Zadatak: Sa dva bataljona napasti uporište Zrin sa težištima napada Gradina i Zrinska crkva — sa popovim stanovima i školom. Napad izvesti sa zapadne strane, a sa istočne strane postaviti osiguranja koja će spriječiti da banda pobjegne.

Sa jednim bataljonom ostati u brigadnoj rezervi.

Štab Brigade nalazit će se u selu Draga.

Veza: Sa Štabom Grupe telefonska i relejna veza. Sa Štabom VII Brigade, relejna preko sela Vukelići, a telefonska preko Štaba Grupe.

2) VII Brigada VII Divizije.

Zadatak: Osigurati pravce: Kostajnica—Zrin i Divuša—Zrin posjedajući sa jednim bataljonom brdo Jurakovac, a sa jednim bataljonom selo Lotine. Jedan bataljon držati u rezervi kod Štaba Brigade. Štab Brigade nalazit će se kod crkve u selu Šegestinu.

Veze: Sa Štabom Grupe telefonom. Sa Štabom I Brigade relejna preko sela Vukelići, a sa IV bataljonom U. O. G. relejna na brdu Palanka (k. 300).

3) IV Bataljon U. O. Grupe. **Zadatak:** Osigurati pravac Dvor—Zrin, postavljanjem zasjede na položaju Palanka (k. 300) i Rudlišće (k. 282). Vezu održavati sa VII Brigadom i sa Štabom Grupe kuririma.

4) II Bataljon II Brigade. **Zadatak:** Nalazit će se u općoj rezervi kod Štaba Grupe.

5) Brdska baterija. **Zadatak:** U sastavu I Brigade dejstvovati sa dva brdska topa na utvrđenja Gradiru i oko crkve. Protivkolski top bit će kod opšte rezerve.

IV) Štab Grupe nalazit će se u selu Brđanima (zaselak Kijići).

V) Sanitetsko previjalište Grupe bit će u selu Grabovići.

VI) Početak akcije bit će 9 septembra u 17 sati. Do ovoga vremena sve jedinice moraju biti na polaznim položajima. Jedinice određene za osiguranje treba da na svoje položaje stignu još u toku noći 8/9 septembra tg.

VII) Evakuaciju plijena vršit će jedinica koju odredi I Brigada. Sav plijen upućivati u selo Gornja Stupnica. Štab I Brigade preuzet će sve mjere da se spriječi civilnom stanovništvu pljačka u Zrinu.

VIII) Sve jedinice čim stignu na svoje određene položaje poslat će izvještaj ovom Štabu. U toku borbe izvještaje slati što češće.

IX) Znaci raspoznavanja za noć 9/10. septembar bit će: Kolan —Kozara, a ugovoreni znaci: 1—7.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: **Ranko Mitić** (M.P.[4]) Komandant: **Pet.[3] Kleut**

P. S. Prilog—skica

[3] Petar
[4] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

P. S. Jedan bataljon P. O. Banije nalazit će se u selu Babina Rijeka. Vezu će održavati sa VII Brigadom. Zadatak mu je da kontrolira pokrete neprijatelja iz Kostajnice, da na tome pravcu dade neprijatelju otpor i na vrijeme obavijesti osiguranje — VII Diviziju.

Dragi drugovi[5],

Dostavljamo Vam jedan primjerak zapovijesti. Sve pripreme su uglavnom izvedene. Noćas će se izvršiti koncentracija, odnosno prepad snaga prema predviđenom planu.

Ukoliko je stigla VIII Brigada i djelovi Štaba Divizije trebalo bi uzeti od njih sve telefoniste i materijal i pridijeliti ih VIII Brigadi za pretstojeću akciju. Isto tako bilo bi zgodno da se i VIII Brigada rokira bliže onim snagama tako da se za svaki slučaj može i ona upotrijebiti. Javite mi da li ćete i Vi doći ovamo i kada.

S. F. — S. N.

Načelnik, major
Mil. Pavlović[6]

[5] Ovaj primjerak zapovijesti dostavljen je Štabu Sedme divizije NOV i PO Hrvatske.

[6] Milan Pavlović je bio načelnik Štaba Sedme divizije.

BR. 24

ZAPOVIJEST OPERATIVNOG ŠTABA TRINAESTE PROLETERSKE NOU BRIGADE „RADE KONČAR" I ŽUMBERAČKOG NOP ODREDA OD 8 RUJNA 1943 GOD. ZA NAPAD NA GORENJU VAS I NOVO SELO[1]

OPERATIVNI ŠTAB
XIII BRIGADE I Ž.P.O.H.
8. IX. 1943 godine. —

ZAPOVIJEST

(Sekcija Samobor 1 : 100.000)

Prema dobivenim podatcima neprijatelj se nalazi: Gorenja[2] 150 ustaša, naoružani: jedan teški bacač, dva teška mitraljeza, 7 p. mitraljeza, ostalo puške. Isti su utvrđeni u bunkerima (građenim od cigle, drveta nasutog zemljom) i otvorenim rovovima. Novo Selo — 80 ustaša, naoružani sa dva teška mitraljeza 5 p. mitraljeza a ostalo puške. Isti su utvrđeni kao i u Gorenji. Stojdraga — 100 ustaša. Plešivica — 170 ustaša, utvrđeni u zgradama i bunkerima. Samobor — 150 ustaša i 1.500 Njemaca.

Snage XIII Proleterske brigade „Rade Končar" i Ž.P.O.[3] dobile su zadatak da likvidiraju neprijateljsko uporište u Gorenji i Novom Selu.[4] — Za izvršenje toga zadatka

NAREĐUJEMO:

1.— II Proleterski bataljon XIII Prol. brigade uz pomoć topova i teških bacača likvidirati će Gorenju. Za artiljeriju izvidjeti će se mjesto još u toku današnjeg dana. Glavni napad treba da uslijedi sa sjeverozapadne strane, dok sa izvjesnim dijelom snaga nastupati od Petričkog Sela.—

2.— III Proleterski bataljon postaviti će osiguranje prema Novom Selu kod Budinjaka, crkva Sveta Petka, zabarikadirati cestu sa drvećem tako da se može oprostiti cesta prilikom pada Gorenje i nastaviti pokret našim tenkovima prema Novom Selu. Nastojati da se Novo Selo blokira i u slučaju neprijateljskog bijega nastojati spriječiti da neprijatelj pobjegne u pravcu Stojdrage.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 9—2, k. 104 A.

[2] Gorenja Vas

[3] Žumberačko-pokupskog NOP odreda.

[4] O rezultatima napada na ova uporišta vidi dok. br. 25.

3.— II Bataljon Ž.P.O.H. postaviti će zasjedu prema Stojdragi i to kod Pokleka, nastojati da se stave barikade na cesti po mogućnosti i prekopaju, jednu četu potrebno je dati u Sičevac da kontroliše sve puteve koji vode iz pravca Plešivice i Samobora.

4.— I Proleterski bataljon ostaje na svome starom položaju, s tim što mora pratiti svaki pokret neprijatelja iz pravca Jaske[5] i Plešivice, ukoliko neprijatelj bude izvršio taj pokret spriječiti ga u namjerama, a ukoliko neprijatelj krene iz same Plešivice u pomoć napadnutim garnizonima, nastojati sa jednim dijelom snaga prodrijeti u Plešivicu, a sa drugim dijelom snaga dočekati ga i potući.

5.— IV Proleterski bataljon, u akciji na Gorenju, pridodaje 3 teška mitraljeza, dva topa, dva teška bacača i protivtenkovski mitraljez. U sporazumu sa Štabom Brigade upotrebljavati će se artiljerija gdje bude nastupila potreba. 3-ću četu vašeg bataljona ostaviti ćete na sektoru Hrženik koja će izbacivati patrole prema Vrhovcu i održavati čvrstu vezu sa Vivodinskom četom na Lović Prekrižkom i onom četom III Proleterskog bataljona koja će se nalaziti na položajima Krašić—Bresarić.—

6.— I Bataljon Ž. P. O. H. biće u rezervi u Sopotima i prema potrebi dobiti će zadatak gdje bude zato potrebno.

7.— Koncentracija svih snaga izvršiti će se u Sopotima, gdje će se održati kratka konferencija sa svim štabovima bataljona.—

8.— Da bi bili upoznati sa situacijom i namjerama neprijatelja iz pravca Draganić—Karlovac, III Proleterski bataljon ostaviti će jednu četu koja će držati položaj Bresarić—Krašić i upućivati patrole u pravcu Vukšina Šipka, kao i održati stalnu vezu sa 3-ćom četom IV Proleterskog bataljona koja će se nalaziti na Hrženiku. III Proleterski bataljon posuditi će jedan p. mitraljez od iste čete koja ostaje na položaju 3-ćoj četi II Proleterskog bataljona.—

9.— Početak napada na gore pomenute garnizone uslijediti će 8. IX. u 19 časova i 45 minuta, do toga vremena sve jedinice moraju biti na svojim položajima odakle će početi sa napadom. Prije napada pješadije, naša artiljerija otvoriti će vatru po bunkerima, a odmah po završenoj artiljeriskoj vatri, izvršiti će pješadija juriš. Po završenoj artiljeriskoj vatri daće se jedna crvena raketla uvis, što će biti znak da artiljerija neće više tući, da pješadija može pristupiti izvršenju juriša.—

10.— Sve jedinice neka između sebe održavaju najčvršću vezu, između sebe kao i između pretpostavljenih štabova, vode računa o korišćenju ugovorenih znakova.—

---

[5] Jastrebarsko

11.— Ukoliko bi neprijatelj, i poslije artiljeriske vatre, uspio se zadržati u objektima i davati jak otpor, u tom slučaju upotrijebiti ćemo i naše tenkove za pomoć pješadiji za likvidaciju utvrđenja, ali ukoliko neprijatelj poslije artiljeriske vatre bude istjeran iz utvrđenja, pješadija će ga sama likvidirati.—

12.— Neprijatelj u Gorenji pokušati će svakako da dade žestok otpor, zato naš napad mora biti energičan, brz i vješto izvođen.—

13.— Znaci raspoznavanja ostaju [isti] koje ste dobili ranije od Štaba Brigade.—

14.— Nakon likvidacije Gorenje, što će biti znak dve crvene i jedna bijela raketla, III Proleterski bataljon kome će se odmah pridodati jedan top i jedan teški bacač, a u slučaju potrebe i tenkovi, pristupiti će likvidaciji Novog Sela, koje će on već unaprijed blokirati, izvidjeti teren i procijeniti neprijatelja.—

15.— Operativni štab nalaziti će se u Petričkom Selu, sanitetsko previjalište nalaziti će se uz Operativni štab.—

16.— Sav plijen i zarobljenike slati odmah Operativnom štabu.

17.— Sa zarobljenicima, onim koji se predaju i koji se zarobe, najljepše postupati.

18.— Nakon likvidacije Gorenje II Proleterski bataljon ostaje u Gorenji sa potrebnim osiguranjima za prečišćavanje sela, kao i sređivanje plijena.—

19.— Sve druge jedinice dobiti će potrebna naređenja na položaju.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

ZAMJ. POLITKOMESARA:
Horvatić Mato

KOMANDANT:
Milan Žeželj

Na znanje: Glavnom štabu N.O.V. i P.O.H.
Štabu II Operativne zone N. O. V. i P. O. H.—

Na znanje i postupak: Štabu XIII Proleterske brigade i Ž P.O.H.—

BR. 25

IZVJEŠTAJ ŠTABA MOSLAVAČKOG NOP ODREDA OD 8 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU DRUGE OPERATIVNE ZONE O NAPADU NA ČAZMU[1]

ŠTAB
MOSLAVAČKOG ODREDA N.O.V. I P.O.H.
8. IX. 1943

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE

Noću 2 na 3 ovog mjeseca izvršen je napad na neprijateljsko uporište Čazma.[2] Plan napada načinjen je prema dobivenim podacima od jednog domobrana i naredника koji su bili u posadi — uporišta Čazma.[3] Samo uporište bilo je opasano sa 19 bunkera, koji su bili spojeni streljačkim jarcima. Brojno stanje posade bilo je 250 domobrana, 6 časnika i 7 dočasnika, 120 gestapovaca i 40 žandara. Naoružanje domobrana: 3 teška mitraljeza, 3 laka minobacača, 3 puškomitraljeza, 10 šmajsera ostalo puške. Naoružanje gestapovaca, kao i žandara, nije bilo poznato. Napad je izvršen sa snagama 1 i 2 bataljona terenskom četom „Ivančani" i Udarnom grupom Čazma. Cjelokupan broj boraca iznosio je 460, koji su napadali po slijedećem rasporedu:

Jedna četa II bataljona postavila je zasjedu na cesti Čazma—Bjelovar, jedna četa istog bataljona postavila je zasjedu na cesti Čazma—Ivanić Grad sa zadatkom da sruši most na rijeci „Česmi". Jedna četa istog bataljona imala je zadatak fingirati napad, kao i zatvoriti obruč od ceste Čazma—Bjelovar do ceste Čazma—Dubrava.

I bataljon: Jedna četa imala je zadatak fingirati napad sa sjeverozapadne strane Čazme, i to od ceste Čazma—Ivanić do ceste Čazma—Dubrava, i spojiti se sa četom II bataljona i postaviti jedan vod na osiguranje od Dubrave. Jedna četa istog bataljona imala je zadatak u streljačkom stroju, na prostoru sjeveroistočnog dijela Čazme od ceste Čazma—Ivanić Grad do puta koji vodi za selo Suhaju, izvršiti napad jurišem, probiti se u samo uporište. Jedna četa istog bataljona imala je zadatak u streljačkom stroju napasti sjeveroistočni dio uporišta od ceste Čazma—Bjelovar, spojiti se sa četom koja je imala zadatak pro-

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 6—5, k. 1472.

[2] Opširnije o tome vidi dok. br. 198 i 199.

[3] U Čazmi se nalazila Druga bojna Druge pješačke pukovnije. Vidi dok. br. 198.

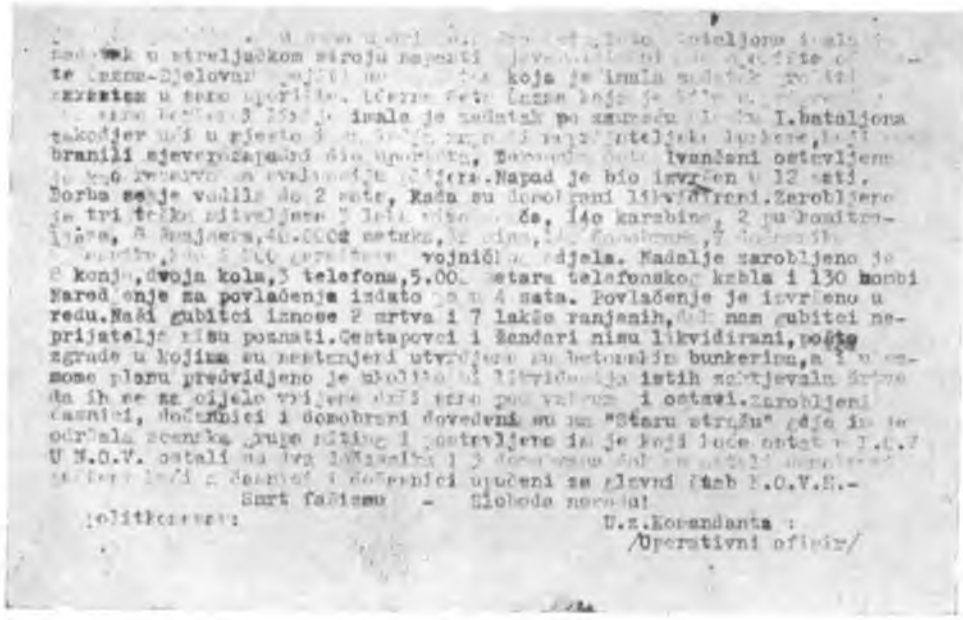

Fotokopija druge stranice dokumenta br. 25

biti se u samo uporište. Udarna četa Čazma, koja je bila u pripremi iza same borbene linije, imala je zadatak, po ulasku I bataljona, također ući u mjesto i sa leđa napasti neprijateljske bunkere, koji su branili sjeverozapadni dio uporišta. Terenska četa „Ivančani" ostavljena je kao rezerva za evakuaciju plijena. Napad je bio izvršen u 12 sati. Borba se je vodila do 2 sata, kada su domobrani likvidirani. Zarobljeno je tri teška mitraljeza, 3 laka minobacača, 140 karabina, 2 puškomitraljeza, 8 šmajsera, 40.000 metaka, 50 mina, 140 domobrana, 7 dočasnika i 6 časnika, kao i 200 garnitura vojničkog odijela. Nadalje zarobljeno je 8 konja, dvoja kola, 3 telefona, 5.000 metara telefonskog kabla i 130 bombi. Naređenje za povlačenje izdato je u 4 sata. Povlačenje je izvršeno u redu. Naši gubici iznose 2 mrtva i 7 lakše ranjenih, dok nam gubici neprijatelja nisu poznati. Gestapovci i žandari nisu likvidirani, pošto zgrade u kojima su nastanjeni utvrđene su betonskim bunkerima, a i u samome planu predviđeno je, ukoliko bi likvidacija istih zahtijevala žrtve, da ih se za cijelo vrijeme drži samo pod vatrom i ostavi. Zarobljeni časnici, dočasnici i domobrani dovedeni su na „Staru stražu" gdje im je održala scenska grupa miting i postavljeno im je koji hoće ostat u N.O.V. U N.O.V. ostali su dva dočasnika i 3 domobrana, dok su ostali domobrani pušteni kući, a časnici i dočasnici upućeni za Glavni štab N.O.V.H.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Blaha Đuro

U. z. komandanta:
(Operativni oficir)
Klaić Božidar

BR. 26

IZVJEŠTAJ ŠTABA CAZINSKOG NOP ODREDA OD 8 RUJNA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O FORMIRANJU ODREDA[1]

13. IX. 1943[2]

ŠTAB
CAZINSKOG N.O.P.O.
8. IX. 43
Položaj

GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE

Negdje

Ovih dana formiran je Cazinski N. O. P. odred[3] — koji će uglavnom djelovati na Cazinskom srezu. Budući je nama djelovanje efikasnije u suradnji sa vašim snagama to bi mi želili da podpadnemo pod kontrolu vašeg I. korpusa[4] jer bi brže i potpunije se odvijao rad budući bi i kontrola bila neposrednija.— Mi smo tu našu želju izrazili II Bos. Korpusu pod čiju komandu sada spadamo i bilo bi potrebno da se i vi s njima o tome sporazumite. To bi moglo biti dok se ovi krajevi potpuno ne očiste gdje bi nam se dala mogućnost široke mobilizacije muslimana u odred.—

Izvještavamo Vas da je ovdje jedna dosta ozbiljna pojava — i kočnica za ulazak muslimana u N. O. B. Huska[5] i njegova

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 34—1, k. 105 B.

[2] Datum prijema izvještaja u Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske.

[3] Odred je formiran u drugoj polovini kolovoza 1943 god., od boraca Sedme i Osme divizije NOV Hrvatske i Krajiških jedinica. Sastav odreda bio je: tri bataljona sa ukupno 300 ljudi. Prvi komandant odreda bio je Meho Abazović a politički komesar Šemso Tabaković. (Podatke dao Opštinski komitet Saveza komunista Bosne i Hercegovine za Cazin).

[4] Vidi dok. br. 60 i 61.

[5] Huska Miljković. Prije rata bio sezonski zidarski radnik. U Velikoj Kladuši dolazio u dodir sa članovima KPJ, koji su na njega politički uticali, tako da je 1935 god. postao simpatizer KPJ a uoči rata njen član. U lipnju 1941, sa nekoliko članova partije iz Velike Kladuše, odlazi na Kordun, povezuje se sa tamošnjim komunistima i aktivno učestvuje u pripremanju oružanog ustanka. Zbog opasnosti koja mu je prijetila od četničkih elemenata, on se krajem jula iste godine vraća u Kladušu bez znanja i odobrenja Partije. Odatle je otišao u domobrane, a zatim, u listopadu, ponovo bježi u partizane i nastavlja aktivan rad u NOP-u. Okružni komitet KPH za Karlovac dao mu je posebne zadatke agitaciono-propagandnog karaktera na području Velika Kladuša — Cazin. Pod kraj 1942 god., kada je oslobođen Bihać i veći dio Cazinske

banda. Oni prisilno mobilišu. Mi smo ga počeli raskrinkavati — ali uz to raskrinkavanje bio bi potreban i jedan vojnički udarac kako bi razbili te redove koji su i onako labavi i kolebljivi. Zbog toga što bi nam njegovim usporednim političkim i vojničkim razbijanjem bila omogućena široka mobilizacija muslimana to vas molimo da nam odobrite izvjesno vrijeme jednu vašu brigadu koja bi nam pomogla da te zadatke izvedemo.

O ovome nas najhitnije izvijestite da se znamo dalje ravnati.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkom:
Šemso[6]

Komandant:
Sl. otsutan

---

krajine, postavljen je za komandanta mjesta u Velikoj Kladuši, a istovremeno je bio i sekretar Mjesnog komiteta.

U toku Četvrte neprijateljske ofanzive postavljen je za zamjenika komandanta Bihaćkog područnog bataljona, koji se zajedno sa drugim jedinicama povlačio u pravcu Livna, ali je između Bosanskog Grahova i Glamoča, sa još 25 ljudi iz svoga kraja, napustio bataljon i pobjegao u neprijateljsku pozadinu, na područje Velike Kladuše. Zbog dezerterstva, Štab Prvog bosanskog korpusa kaznio ga je prisilnim radom, a po izdržanoj kazni uputio ga na Kordun. Sa Korduna on ponovo bježi u Veliku Kladušu, povezuje se s neprijateljem i ubrzo postaje predmet raznih neprijateljskih kombinacija. Uz podršku Nijemaca i ustaša, Huska je polovinom 1943 god. pristupio formiranju Muslimanske milicije, pa je ubrzo zatim postao njen komandant. Pomoću te milicije, koju je Huska formirao u jedanaest bataljona, sa oko 3.000 ljudi, neprijatelj je želio da učvrsti svoje pozicije i onemogući uticaj NOP-a i aktiviranje naroda Cazinske krajine u NOB-i. Velike pobjede jedinica Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije u jesen 1943 god., oslobođenje znatnog dijela naše zemlje, uspjesi saveznika u borbi protiv Hitlerovih armija na svim frontovima, raspoloženje naroda Cazinske krajine prema NOP-u, a kolebanje u redovima Muslimanske milicije, natjerali su Husku da krajem 1943 god., poslije pregovora s predstavnicima Četvrtog korpusa pređe sa svim jedinicama milicije na stranu NOV. Drugog veljače 1944, po naređenju Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske, od Muslimanske milicije, Cazinskog NOP odreda i dijelova Osme krajiške NOU brigade formirana je Unska operativna grupa a Huska je postavljen za njenog komandanta. U svibnju 1944 god. ubili su ga agenti njemačko-ustaške obavještajne službe. (Podatke dali: Historisko odjeljenje CK SK Bosne i Hercegovine i drug Većeslav Holjevac.)

[6] Tabaković

BR. 27

IZVJEŠTAJ ŠTABA ŠESTE DIVIZIJE OD 9 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA NA DRENOVAČI I NA KOMUNIKACIJAMA BIHAĆ—VRTOČE I KULEN VAKUF—GORNJI LAPAC[1]

14. IX. 43[2]

ŠTAB VI DIVIZIJE N.O.V
HRVATSKE
Op. broj 567—43
9 septembra 1943

Operativni izvještaj
Od 13-8-43 do 4-9-43.

ŠTABU I KORPUSA NOV HRVATSKE

U međuvremenu od 13 do 16 augusta ov. g. I lički hrvatski bataljon „Matija Gubec" vršio je čišćenje terena Lipovlje, Kuterevo, Krasno. Lipovo Polje. Prilikom čišćenja navedenog terena ubijen je jedan ustaški rojnik i zarobljeno 16 četnika. Zaplijenjeno je 8 pušaka 300 metaka, 5 bombi, nekoliko ranaca i ostalih sitnih stvari. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

—o—

Na dan 19 augusta ov. g. jedan vod III bataljona III brigade ove Divizije sukobio se sa Nijemcima koji su bili zaposjeli čuku više čamca kuda se prelazi preko Une kod Buševića Jačina neprijatelja bila je oko 200 njemačkih vojnika. Na našoj strani nije bilo gubitaka, dok ih je na strani neprijatelja bilo, pošto su se po cesti vidjeli tragovi krvi kuda je neprijatelj odvlačio svoje ranjenike.

Istog dana jedan dio snaga I bataljona III brigade otvorio je puščanu i mitraljesku vatru na jedan njemački luksuzni auto i motocikl koji su prolazili cestom Kulen Vakuf—Prkosi. Auto je oštećen, ali se nije moglo do njega [doći] pošto su se u blizini nalazile njemačke zasjede. Pretpostavlja se da je neprijatelj mao gubitaka.

Dana 23 augusta ov. g. jedna jača njemačka patrola prebacila se uz Unu i zašla za leđa jednom vodu IV bataljona III brigade koji se nalazio na desnom krilu položaja. Tom prilikom poginuo je jedan desetar kojem je neprijatelj uspio odnijeti oružje, a jedan drug je ranjen. Neprijatelj se tada povukao.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 16/1—5, k. 419.

[2] Datum prijema izvještaja u Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske.

Dana 25 augusta ov. g. četa „Alan" izvršila je akciju na selo Cesarin. Tom prilikom uhvaćen je jedan domobranski narednik, bivši ustaša (koljač) i još dva muškarca i dvije ženske ustaški simpatizeri i saradnici koji su predani Komandi mjesta Otočac.

Dana 26 augusta ov. g. II bataljon III brigade postavio je zasjedu na cesti Bihać—Vrtoče kod Gorijevca. Naišla je neprijateljska predhodnica u jačini od 28 biciklista-legionara, iza kojih su se kretale jače neprijateljske legionarske kolone u jačini jedne pukovnije. Na predhodnicu je izvršen napad, i juriš, i tom prilikom zarobljeno je 10 legionara i jedan nadporučnik. Zaplijenjeno je 18 bicikla, 10 pušaka, 2 šmajsera, jedan pištolj, 600 komada metaka i ostale spreme. Ubijen je jedan neprijateljski vojnik i tri su ranjena. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

Dana 27 augusta ov. g. I i II bataljon III brigade zajedno sa komandantom[3] i informativnim oficirom[4] brigade prebacili su se preko Une u Međugorje i Mali Račić.

Noću između 27 i 28 augusta ov. g. navedeni bataljoni postavili su zasjedu neprijatelju na cesti Vrtoče—Bihać kod sela Gorijevca.

Dana 28 augusta ov. g. u 7 h. ujutro naišla je neprijateljska njemačka autokolona[5] sa 4 kamiona, jedan motocikl sa prikolicom i jedan blindirani autobus. Ista je puštena među zasjedu i snage 1 bataljona izvršile su napad na istu. Neprijatelj se ogorčeno branio, naročito iz blindiranog automobila i iz zidina izgorjelih kuća koje je zaposio, ali je sa bombama izvršen juriš na neprijatelja, i nakon borbe od 30 minuta neprijatelj je savladan, s tim što je blindirani automobil uspio pobjeći sa 5—6 vojnika i oficira, a ostale neprijateljske snage su djelimično pobijene, a djelimično zarobljene. Odmah se pristupilo izvlačenju zarobljenog plijena. Kad je već sav zarobljeni materijal izvučen, naišla je od Ripča neprijateljska intervencija u jačini oko 150 vojnika, sa nekoliko kamiona potpomognuti sa teš. mitraljezima, bacačima i jednim protukolskim topom. Neprijatelj je propušten u zasjedu, na mjesto gdje se prije vodila borba, osigurao se i počeo kupiti mrtve. Istovremeno jače neprijateljske — njemačke snage stigle su od Vrtoča sa tenkovima i kamionima na mjesto gdje se vodila borba. Sve dok je neprijatelj kupio mrtve, naše snage su ostale u tajnosti i tada je neprijatelj, koji je naišao od Vrtoča sa tenkovima, vratio se natrag, a malo docnije počeo se povlačiti i neprijatelj prema Ripču koji je napadnut sa leđa od

[3] Milan Šijan
[4] Damjan Vujnović
[5] i [7] Odnosi se na dijelove 114 lovačke divizije. Vidi primjedbu br. 2 uz dok. br. 8.

strane I bataljona, a bočno od strane II bataljona. Neprijatelj je primio borbu i počeo žestoko da se brani, ali snažnim jurišem naših jedinica ubrzo je slomljen i potučen. Jedan sasvim mali dio neprijatelja uspio je pobjeći u Ripač. Odmah je postavljeno osiguranje i pristupilo se izvlačenju zarobljenog materijala. Sa suprotne strane ceste (gdje se vodila borba) nalazio se Drvarski bataljon koji je prilikom vođenja borbe samo pripucavao na neprijatelja, a kad je neprijatelj savladan, isti je upao u kamione i pokupio izvjestan broj materijala, nešto oružja i šmajsera.

U ovoj akciji zarobljeno je 16 neprijateljskih-njemačkih vojnika, a 90 ih je ubijeno koji su ostali na licu mjesta. Spaljena su 4 kamiona. Zaplijenjeno je 2 kamiona, jedan motorbicikl sa prikolicom, jedan protukolski top, jedan teški minobacač 81 mm, 6 lakih mitraljeza, jedan p mitraljez, deset šmajsera, jedanaest pištolja, tri dvogleda, 50 pušaka, 27 bicikla, cjelokupan materijal za vezu, među kojim je jedna veća i jedna manja radio-stanica, jedna električna centrala od 1000 svijeća, jedna džepna radio-stanica, 13 telefona, jedna telefonska centrala, 27 kablova linije za telefone, dvije antene za radio-stanicu i još razni pribor za vezu. Pored toga zaplijenjeno je oko 50 pari cokula i čizama, nešto šinjela, rančeva, bluza, veša, ćebadi, oficirskih torbica itd., i oko 4500—5000 komada municije.

Na našoj strani ranjena su dva druga i dva poginula.

Utrošeno je 2000—3000 metaka, što je nadoknađeno u istoj borbi od zaplijenjene municije.

U ovoj akciji naročito su se istakli drugovi: borac 4 čete I bataljona drug Kuprešanin Dušan i komandir II čete II bataljona koji su poginuli, kao i vodnik Njegomir Nikola iz I bataljona koji je hrabro sa svojim vodom jurišao na kamione i zamjenik komandanta I bataljona drug Branko Rađenović koji je ranjen. Također se istakao 3 vod 1 čete II bataljona i 1 vod 2 čete istog Bataljona kao cjelina sa svojim vodnicima i delegatima. A kao borci i starješine naročito su se istakli: vodnik Gojko Dukić i Baić Mane, desetar, Sovilj Dušan i borac p. mitraljezac Stevo Obradović.

Istog dana druga dva bataljona III brigade tj. III i IV bataljon držali su položaje prema K. Vakufu i to na liniji kote 556, Ljutica, 552 i 524 sa prihvatnim položajima na liniji kota Bakrač (k. 808), Radakuša (kota 691), Matijevača, Runjevica i Krivodol. Poslije podne (navedenog dana) neprijatelj je krenuo na desnom krilu položaja kojeg su držali pomenuta dva bataljona, s namjerom da ih odbaci i stvori sebi položaje za daljnji napad, ali je bio odbijen i isti je zanoćio u selu Klisi.

Na dan 29 augusta ov. g. III i IV bataljon III brigade nalazili su se na gore navedenim položajima, dok ostala dva bata-

ljona (I i II) iste Brigade nalazili su se u Bosanskim Doljanima na putu za D. Lapac.

Samostalni bataljon ove Divizije, tj. bivši III bataljon L. P. Odreda[6], toga dana držao je položaj na Drenovači.

Uzoru (oko 5 h. ujutro) pomenutog dana neprijatelj[7] sa jakim snagama potpomognut sa artiljerijom i teš. minobacačima napao je položaje III i IV bataljona III brigade na čitavom sektoru, a naročito na krilima. Pošto je položaj navedenih dvaju bataljona bio mnogo razvučen, nepregledan i branjen sa manjim snagama, neprijatelj je ubrzo uspio da odbaci III bataljon koji se nalazio na lijevom krilu i zauzeo selo Kalati. III bataljon povukao se na prihvatne položaje Runjevica—Visočica, gdje se rasporedio za daljnji otpor. Na položaju IV bataljona došlo je do borbe prsa u prsa, gdje su naneseni neprijatelju dosta veliki gubitci, a naročito na Ljutici, u kome je sukobu poginuo komandant i zamjenik komesara IV bataljona. Oko 12 h. IV bataljon bio je prisiljen da se povuče na prihvatne položaje Bakrač i k. 691. Neprijatelj je i dalje nastupao na čitavom frontu sa streljačkim strojem, a gdje naiđe na otpor potpomagao je nastupanje sa artiljerijom i minobacačima kao i avionima koji su mitraljirali naše položaje. III bataljon povukao se i sa prihvatnih položaja prema Boričevcu, dok je jedna četa istog bataljona razdvojena i odstupila sjeverno od Mišljenovca. III bataljon povlačio se pred neprijateljem sa položaja na položaj ne dajući nigdje ozbiljan otpor iako je za to bilo lijepih mogućnosti, zbog čega je neprijatelj brzo napredovao i do mraka zauzeo Boričevac. IV bataljon zadržao se na prihvatnim položajima. I bataljon koji je išao iz Bosanskih Doljana zauzeo je položaje na koti 920 Međedovača odakle je tukao neprijatelja bočno. U tom pravcu povukla se i jedna četa III bataljona sa kojom je, a u zajednici sa I bataljonom pod komandom zamjenika komandanta brigade[8], suzbijen neprijatelj koji je nadirao prema cesti između Lapačkih Korita i Mamca.

Po dolasku neprijatelja u Boričevac, III bataljon sa jednom četom zaposio je Suleševicu, a jednom četom Priseku i Lisac, dok je IV bataljon zaposio položaje na Debeljači i Kalanjuši sa zadatkom da brani pravac prema Srbu. Predstraže je i dalje držao na Bakraču i M. Liscu.

Istog dana (oko 5 h. ujutro) neprijatelj-Nijemci u jačini od oko 1500 vojnika sa dva teža tenka na kojima su montirani topovi i jednom baterijom poljskih topova, napao je položaje našeg samostalnog bataljona na Drenovači. Neprijatelj je napao iz tri pravca i to: sa jednim pravcem glavnom cestom od Sko-

[6] Ličkog partizanskog odreda.
[8] Momčilo Novković

čaja; sa drugim pravcem od Skočaja šumom prema Šiškama a sa trećim pravcem od Ripča preko Račića u pravcu željeznog mosta na Uni. Neprijatelj je koristeći maglu, kao šumu, uspio prići na blisko odstojanje našeg položaja, a sa svojim krilima zaobišao je naše položaje, te su naše snage bile prisiljene da se povuku, koje su se povukle preko željeznice na Željeznu Glavu, gdje je koncentrisan čitav bataljon. Neprijatelj je i dalje nadirao sa jakim snagama prema Nebljusima i D Lapcu. Snage ovog bataljona povukle su se i zauzele položaj iznad sela Kruga prema Kalinovači.

II bataljon III brigade (koji je 28. VIII — ov. g. vodio borbu sa Nijemcima kod Gorijevca zajedno sa I bataljonom iste Brigade) ovog dana trebao je da dođe na Drenovaču i tamo zajedno sa samostalnim bataljonom zauzme položaj, ali se u toku noći nije uspio prebaciti i zauzeti položaj na Drenovači, koji su već 29-IX-ov. g. ujutro bili zauzeti od strane neprijatelja, odstupio je u pravcu Kamenska s tim da zatvori pravac prema Kuku.

U toku noći između 29 i 30. VIII-ov. g. neprijjatelj je iz Boričevca ušao u Lapac.

Iste noći I bataljon III brigade prebacio se u Oraovac i zauzeo položaje na Ajdukovića Brdu iznad Oraovca. II bataljon te noći nije uspio da zatvori pravac prema Kuku, te je tako ostao na tom položaju samo I bataljon.

Dana 30-VIII-43 g. u 8 h. ujutro neprijatelj je krenuo iz Lapca prema Oraovcu. Snage I bataljona sa Ajdukovića Brda pustile su neprijatelja na blisko odstojanje i otvorile brzu paljbu iz automatskih oruđa, tako da je neprijitelja zahvatila panika i počeo se povlačiti. Tada je neprijatelju stiglo pojačanje, tako, da je bio jak oko 5 — 600 vojnika. Neprijatelj je dalje nadirao prema Kuku i uz pomoć vatre teškog oruđa uspio je odbaciti I bataljon koji se povukao na Kuk. Iste večeri neprijatelj je zauzeo Kuk.

Dana 4 septembra ov. g. naš samostalni bataljon držao je položaj u šumi između puta koji vodi iz Kruga ka pilani na Kamenskom i puta Dnopolje—Malo Kamensko. Toga dana neprijatelj sa jačim snagama uspio je doći na V. Kamensko. Tom prilikom ovaj bataljon imao je dva mrtva druga, dok ranjenih nije bilo . Izgubljen je jedan pištolj.

U toku ovih borbi (od 29-VIII-43 do 4-IX-ov.g.) na našoj strani imali smo 8 mrtvih i 33 ranjenih drugova i 2 nestala dok na strani neprijatelja nepoznati su nam gubitci.

Utrošeno je: 7330 metaka i 20 mina za mali minobacač.

Od oružja je izgubljeno jedan pištolj.

Kritički osvrt: Neprijatelju su naneseni srazmjerno mali gubitci, s obzirom na zgodan teren kojim je nastupao. Mogli su

se nanijeti veći gubitci a i napredovanje usporiti. Tome je doprinio III bataljon koji uopšte nije bio sposoban za odbranu poslije prvog povlačenja. Nije dobro procijenjen glavni pravac napada, tako, da su na Suleševici ostavljene snage, koje je neprijatelj prilikom napada lako odbacio. II bataljon nije na vrijeme stigao da zatvori pravac prema Kuku i uslijed toga neprijatelj je lako i brzo napredovao i zauzeo naše dobre položaje. Neprijatelj je bio mnogo nadmoćniji koji je sa svojim krilima zalazio duboko u šumu i zaobilazio naše snage koje su se morale povlačiti. Veza je bila dosta dobra.

U ovim borbama IV bataljon se istakao kao cjelina. Kao starješine i rukovodioci istakli su se komandir I čete IV bataljona Zorica Aleksandar koji je iz pištolja u jurišu ubio tri njemačka vojnika, a i kao komandir istakao se u rukovođenju sa svojom četom. Također su se istakli 1-vi vod 1-ve čete i 1-vi vod 2-ge čete IV-tog bataljona koji su jurišali na mnogo nadmoćnijeg neprijatelja i nanijeli mu osjetne gubitke. Delegat 1-vog voda 1-ve čete IV-tog bataljona drug Dušan Lazić istakao se kao neustrašiv borac i rukovodilac svoga voda prilikom borbe na Ljutici. Kada je njegova četa dobila zadatak da zaposjedne jednu kotu, postojala je opasnost da neprijatelj prije izađe na pomenutu kotu. Imenovani delegat otišao je sa p. mitraljezom na tu kotu i spriječio neprijatelja da izađe na kotu prije njegove čete. Borac Kekić Milan iz Mitraljeske čete IV bataljona, kada mu je naređeno da tuče neprijatelja iz minobacača, ispalio je nekoliko mina i kada je neprijatelj počeo da odstupa, zgrabio je pušku, govoreći „eto vam bacača, ja odo na juriš", te na trku prateći neprijatelja ubio pet neprijateljskih vojnika sa pet metaka. Komandir 2 čete III bataljona dobro je vodio svoju četu i manevrisao sa njome, može da služi za primjer starješine. Komandir 2 čete I bataljona Gaić Lazo dobro je rukovodio sa svojom četom, i u najvećoj vatri iznio je ranjenog komandira 1-ve čete kada je već bio napušten položaj i neprijatelj bio već blizu, kao i vodnik 2 voda 2 čete Jakšić Jovan.

I bataljon III brigade zaslužio je pohvalu za akciju na Gorjevcu, jer je savladao neprijatelja koji se uporno branio, a poslije savlađivanja prešao je na kupljenje plijena.

Prilažu se liste gubitaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za politkomesara,
Ž.[9] Dimitrijević

(M.P.)[11]

Komandant.
Đ.[10] Jovanić

[9] Živan
[10] Đoko
[11] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 28

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE NOU BRIGADE OD 9 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU DVANAESTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE O OSIGURANJU NAPADA NA DRAGALIĆ I O DIVERZIJI NA KOMUNIKACIJI OKUČANI—RAJIĆ[1]

Izvještaj o akciji dostavlja

ŠTAB XII UDARNE BRIGADE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
Br. O. 198
Dan. 9/IX. 1943

ŠTABU XII DIVIZIJE

P o l o ž a j

Po naređenju[2] štaba XII Divizije od 8. IX. 1943 pod brojem 205/1943 jedinice naše Brigade, imale su zadatak vršiti sabotažu na želj. pruzi između Okučana i Rajića. Jedinice su stigle na određeni položaj tačno, i na vrijeme, i odmah se pristupilo vršenju sabotaže.

I Bataljon:

Imao je zadatak postaviti osiguranje prema neprijateljskom uporištu Okučanima, sa zadatkom da prethodno prekine želj. prugu. Ovom Bataljonu bila je dodijeljena jedna grupa diverzanata i jedna grupa pionira.

Pošto su diverzanti raspolagali sa vrlo malo eksploziva, te se je sa eksplozivom uspjelo prekinuti samo jednu šinju, dok su druge šinje pioniri rastavili i izdigli. Na sektoru ovog Bataljona neprijatelj nije pokušao nadirati prema mjestu gdje se je vršila sabotaža, te ovaj Bataljon nije imao borbe. Sabotirano je 30 m. pruge.

II Bataljon:

Ovaj Bataljon imao je zadatak postaviti osiguranje prema neprijateljskom uporištu Rajić, sa zadatkom da prekine želj. pruge i spriječi nadiranje prema mjestu gdje se vrši sabotaža. Ovom Bataljonu bila je dodijeljena jedna diverzantska grupa i jedna grupa pionira. Uslijed malo eksploziva ova grupa presjekla je prugu na dva mjesta, kad su eksplodirale postavljene mine na pruzi neprijatelj je iz Rajića, i iz bunkera koji

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 26/2, k. 842.
[2] Vidi dok. br. 22.

se nalazi na želj. pruzi pored mosta, osuo žestoku vatru na položaje ovog Bataljona, te je tom vatrom bio onemogućen rad pionira tj. da rastave prugu i tako spriječe prolaz oklopnog voza.

Za cijelo vrijeme dok su se nalazile naše jedinice na tom položaju, neprijatelj je iz Rajića stalno puškarao i držao prugu pod vatrom, te je bilo nemoguće prugu temeljito razrušiti. Ujutro oko 3 sata naišao je oklopni voz, te došao do mjesta gdje je mina prekinula prugu, te odatle otvorio žestoku vatru iz automatskog oružja i topa, te tom prilikom poginuo je jedan drug i jedna drugarica, i to: Marcelj Bednjanac i Danica Stanivuković, oboje su dobili metak u glavu, nakon kratke pucnjave s pancera, pancer je dalje produžio prugom nesmetano preko prekinute pruge te je došao do bunkera gdje se nalazi posada, te odatle ponovo otvorio vatru na naše borce, te je bilo već vrijeme za povlačenje i naši borci su se počeli povlačiti, ali već je stigao iz Novske voz sa pojačanjem jer su počeli nastupati prema našim borcima, koji su se bez borbe povukli pošto je neprijatelj bio prilično daleko. Ovaj Bataljon, u ovoj borbi, utrošio je 500 metaka, a zaplijenio nije ništa.

III Bataljon:

Ovaj bataljon imao je zadatak vršiti sabotažu na pruzi kod sela Lađevca; ovom Bataljonu bila je dodijeljena jedna diverzantska grupa i jedna grupa pionira sa potrebnim alatom, diverzanti su sa eksplozivom uspjeli presjeći samo jednu šinju, dok jednu drugu su samo rasklimali, tj. malo je digao eksploziv iz njenog ležaja. Nakon toga se odmah prišlo rašarafljivanju ostalih šinja a kada je bilo već rašrafito počelo se dizati prugu, banda koja se nalazila u bunkeru na odjavnici pripucala je uz duž pruge, te su tom prilikom ranjena 4 druga i to dva lakše, a dva teže, te kod svih tih ranjenih drugova ostali metci u njima, te se je moralo odustati sa rušenja pruge na tom mjestu, i ponovo se počelo rušiti na drugom mjestu 500 m. dalje od toga dokle nisu mogli doprijeti neprijateljski metci, te se je na tom mjestu izbacilo 6 štosova pruge po 18 metara, i sasjeklo se oko 50 telefonskih bandera. Za vrijeme rušenja na tom novom mjestu neprijatelj iz Okučana je bacio dvije mine od kojih nije nitko stradao.

IV Bataljon:

Ovaj Bataljon imao je zadatak vršiti sabotažu na pruzi kod sela Borovca; ovom Bataljonu bio je dodijeljen jedan vod pionira koji su rašrafili 4 štosa na staroj pruzi i dva na novoj pruzi po 18 m. dužine.

Isti štosovi su potpuno prevrnuti i bačeni sa pruge a ostali krajevi pruge su izdignuti, a stara pruga je s obadva kraja

zavrnuta za 90 stepeni. Isti Bataljon je sabotirao 300 m. pruge sasjekli su 10 telef. bandera. Ovaj Bataljon kad je došao na prugu naišao je također na bunker iz koga je banda otvorila vatru na njih, te su poduzeli sa jednom četom da likvidiraju bunker, ali kad su se približili bunkeru vidili su da je bunker ograđen žicom i da je visok 3 — 4 metra iznad zemlje, te da se neće moći osvojiti bez većih žrtava, te su odustali od napada, tj. od likvidacije tog bunkera, te su ga držali pod vatrom. Za vrijeme te borbe oko bunkera ranjeno je 4 druga i jedna drugarica od kojih je dvoje malo teže ranjeno.

U ovoj borbi utrošeno je 500 metaka, zaplijenjeno nije ništa.

Pionirska četa:

Bila je podijeljena po bataljonima i, sa dosta oskudnim alatom, dosta su brzo rastavljali prugu, i to staru prugu, dok novu prugu vrlo je teško rastavljati, pošto na svakom sastavu ima po 16 šarafa, te bez specijalnih ključeva nije se moglo rastaviti, osim što se je uspjelo na nekom mjestu odbiti šarafe.

Rezultat akcije (tj. sabotaže) jeste slijedeći:

Utrošeno je 1.000 metaka, zaplijenjeno nije ništa

Naši gubitci su dva mrtva borca i devet ranjenih od kojih su tri lakše ranjena.

Ova akcija, odnosno sabotaža, izvršena je po planu. Glavni nedostatak kod toga bio je loš eksploziv, koga je bilo u maloj mjeri, te se nije mogla izvršiti tolika sabotaža koja je bila predviđena.

Pored toga nedostaje nam dovoljan broj tehničkog osoblja za rastavljanje pruge, tj. ljudi koji su već takve poslove vršili, a naročito na ovom novom kolosijeku koji je građen 1930 godine, isti kolosijek je nevjerovatno čvrst, šinje na istome su od tvrđeg materijala nego na starom kolosijeku, ista količina eksploziva koja je upotrijebljena na staroj pruzi upotrijebljena je i na novoj, ali je dejstvo bilo mnogo slabije, a same šinje na novoj pruzi više su vezane za šlipere nego na staroj pruzi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit-komesar:
Senjuk Ivo[3]

Komandant:
Antolović Josip

[3] Narodni heroj. Poginuo kod Grubišnog Polja 22 kolovoza 1944 god., kao komandant Dvanaeste NOU brigade.

BR. 29

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NO BRIGADE OD 9 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU DRUGE OPERATIVNE ZONE O BORBI KOD SVIBOVCA[1]

ŠTAB 2 N.O. BRIGADE
II OP. Z. NOV i PO
HRVATSKE
9. rujna 1943
Oper. 10/1943

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE N.O.V. I P.O. HRVATSKE

Po formiranju brigade[2] na dan 4. rujna 1943 godine bataljoni su raspoređeni po položajima, gdje se sa drugovima poslije podne politički radilo. 5. rujna 1943 godine bataljoni bili su raspoređeni i to: I Bataljon Duga Rijeka, II Bataljon Poganac, III Bataljon u Rasinici. Štab Brigade bio je u Ribnjaku.

6. o.mj. Brigada je izvršila pokret iz svojih baza u pravcu Svibovca—Greščevina i Donje Poljane, gdje je istoga dana stigla do 10 sati i zauzela položaje.

Oko 16 časova sa pravca Varaždt. Toplice—Tuhovec vidjelo se nastupanje od 3 kolone pravcem na položaj III Bataljona u Svibovcu[3]. Jačina Nijemaca procijenjena je na oko 600. isti su nastupali samo sa jednim obezbjeđenjem i to sa prethodnicom (u zatvorenoj kari).

Na udaljenosti od 1200 m. odpočeli su prvi sa bacačima tući položaje našeg III Bataljona Svibovec. Vatra nije bila sređena budući su sve mine imale veliki prebačaj.

Prethodnica ovog odreda prešla je most na rijeki Bednji, te se već i glavnina počela uvlačiti gdje je dočekana sa naše strane od 2 teška mitraljeza i puškomitraljeza. Neprijatelj se je razvio, ali je tom prilikom imao gubitaka.

Neprijatelj neko vrijeme nastupao ka položajima III Bataljona potpomognut svojim bacačem, ali je bio prisiljen zaustaviti se pod dobro sređenom našom vatrom.

Oko 17. 30 časova, budući se neprijatelj počeo kolebati, III Četa i jedan vod II Čete I Bataljona, kao i jedna četa III Bataljona, izvršili su snažan juriš, te odbacili neprijatelja preko Bednje, ne napuštajući dodir s njime, tako da su Nijemci

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno istoriskog instituta pod reg. br. 7—5, k. 1472.
[2] O formiranju Druge NO brigade vidi dok. br. 11.
[3] Vidi dok. br. 207, 208 i 216.

bili tučeni vatrom i pokretom naših četa do na 50 m. pred Varaždi. Toplicama. Nijemci su kao i nešto domobrana odstupali u paničnom bijegu.

Pozitivno se zna da je neprijatelj imao 27 mrtvih i dosta ranjenih, za koje ranjene nisu mogli utvrditi brojčano, budući su ih za vrijeme borbe povlačili.

Sa naše strane gubitaka je bilo: 1 drug pao, i 13 ranjenih, od kojih jedan teže. Naši ranjeni su svi odpremljeni kolima u bolnicu, od kojih je jedan vraćen na ambulantsko liječenje.

Plijen 7 karabina (mauser), 1.700 metaka, 4 bombe, 4 revolvera, kao i 4 domobrana zarobljenih.

Domobrani su svučeni i upućeni svojim kućama, budući isti nisu otvarali vatru na naše jedinice.

Sutradan oko 16 časova, pod zaštitom 4 štuke-bombardera koji su bombardirali položaje oko Svibovca i Jalševca, izvlačili su svoje mrtve.

Selu Svibovec nije nanesena nikakova materijalna šteta, niti je bilo žrtava. Po izvlačenju svojih mrtvih banda je napustila Varaždi. Toplice i uputila se u Novi Marof, ostavljajući malu posadu domobrana u Varaždi. Toplicama.

Za vrijeme borbe Nijemci su tjerali domobrane sa pištoljima.

Narod okolnih sela bio je oduševljen našom pobjedom. Prilikom povlačenja kroz selo Tuhovec, Nijemci su zaklali u svome bijesu 2 mirna seljana iz istoga sela.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Robić Ivan

Komandant:
Štrok[4]

[4] Izidor

BR. 30

ZAPOVIJEST OPERATIVNOG ŠTABA DRUGE NO BRIGADE DRUGE OPERATIVNE ZONE I KALNIČKOG NOP ODREDA OD 9 RUJNA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA DA RUŠE KOMUNIKACIJU KOPRIVNICA—KRIŽEVCI I POSTAVE ZASJEDU NEPRIJATELJU[1]

OP. ŠTAB II N.O.B.
I K.P.O. HRVATSKE
9. IX. 1943.
Op. br. 2.

ZAPOVIJEST
(Sekcija Čakovec 1:100.000)

Neprijatelj raspolaže sa slijedećim snagama: Križevci — 715 domobrana, Švaba, ustaša i žandara; Lepavina — 50 konjanika sa jednim teškim mitraljezom, i 3 p.m.; Carevdar — 47 konjanika sa 1 lakim bacačem i 2 mitraljeza i 3 p.m.; Koprivnica — 900 Švaba, domobrana, ustaša, gestapovaca, žandara, naoružanih sa 12 tenkova od kojih 2 teža, teškim i automatskim oružjem. Na stanici Koprivnica stalno se zadržava 1 oklopni voz. U Ludbregu se nalazi 800 domobrana, Švaba i žandara, bez tenkova.

U noći 9. na 10. IX. jedinice II N.O.B. II O.Z. i K.P.O.[2] razrušiće prugu između željezničke stanice Donjara i Carevdar i poslije rušenja postaviti zasjedu neprijatelju koji će doći popravljati prugu[3]. Za izvršenje zadatka

NAREĐUJEMO:

1. Kalnički partizanski odred jednim bataljonom dne 9. IX. u 22 sata otpočeće sa rušenjem pruge. Za rušenje pruge upotrijebiti Obrazovnu četu i mobilizirati civile. Štab Brigade za rušenje pruge staviće na raspoloženje svoju Tehničku četu. Rušenje otpočeti od željezničke stanice Donjara prema želj. stanici Carevdar. Rušenje treba biti izvršeno do 4 sata ujutro. Poslije završenog posla bataljon će se povući u selo Vel. Botinovac odkuda će preko Jelika kontrolisati pravce prema Sokolovcu i kod nailaska neprijatelja istoga propustiti, a po otvorenoj vatri na zasjedi bataljona Brigade, napasti sleđa.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 35/1, k. 1472.

[2] Druga NOU brigada Druge operativne zone i Kalnički NOP odred

[3] Vidi dok. br. 66, 78 i 113.

II Bataljon Odreda ostaće u D. Rijeci sa zadatkom patroliranja prema Ludbregu i Varaždinskim Toplicama. Barem jedan vod držati u Apatovcu, odkuda će davati patrole prema Drenovcu. Četi Osijek staviti u zadatak kontrolu terena oko njihove baze.

2. II. N.O. Brigada sa 2 bataljona pojačani sa 2 t.m., postaviće zasjedu na cesti i pruzi između kota 192, sačekati neprijatelja koji će dolaziti na popravak pruge i istoga uništiti. Bataljoni će se osigurati od nailaska oklopnog voza i tenkova rušenjem i zabarikadiranjem pruge i ceste ispred svoje zasjede. Borci na položajima moraju biti ukopani. Jednim bataljonom odnosno jednom četom pojačanom sa t. m[4]. postaviti zasjedu na cesti Križevci—Koprivnica između Vojakovca i Carevdara, kod Brezine šume. Cestu i prugu razrušiti. Ostale snage bataljona nalaziće se u selu Pobrđani. Minerski vod uputiti na prugu između Vel. Mučne i Sokolovca sa zadatkom sačekivanja oklopnog voza. Isti vod treba biti na pruzi u 22 sata, a ostaće do daljnjeg naređenja ovog Štaba, odnosno po izvršenju zadatka. Odjeljenje t. bacača i t. mitraljeza, pred pokret jedinica za izvršenje svog zadatka, uputiti u Ivanec gdje će se zadržati do izvršenja zadatka Brigade, a potom povratiti u sastav svoje čete. Bataljoni moraju biti na zasjedama 10. IX. u 4 sata.

3. Štab Brigade i Odreda treba voditi računa da sve pripreme budu na vrijeme izvršene, a jedinice na položajima budu u određen sat. Na zasjedama obratiti najveću pažnju konspiraciji i ne dozvoliti da se otkrije položaj. Sela u kojima će se nalaziti naše jedinice, blokirati i za sve vrijeme držanja zasjeda nikoga ne puštati iz sela. Obratiti što veću pažnju stalnom održavanju veza sa svim svojim jedinicama.

4. I bataljon Kalničkog odreda koji će se nalaziti u Vel. Botinovcu, biće ujedno i rezerva Operativnog štaba.

Sanitetsko previjalište Op. štaba nalaziće se u Vel. Botinovcu. Za organizaciju evakuacije ranjenika pobrinuće se referent saniteta K.P.O. Znaci raspoznavanja za vrijeme vršenja akcije biće:ŠVABE — BJEŽE za noć, a danom: poziv: izbacivanje puške sa obim rukama u horizontalnom položaju ispred prsa 3 puta, a odziv: izbacivanje puške desnom rukom dva puta uvis. Skreće se pažnja da borce treba dobro naučiti korištenju znakova.

5. Operativni štab Brigade nalaziće se u selu Stari Bošnjani Naređenje za povlačenje dobiće štabovi pismenim putem ili raketnim pištoljem sa dve ispaljene crvene rakete.

---

[4] Teškim mitraljezom

Bataljoni Brigade organizovaće večeru u Vel. Botinovcu i Glogovnici. Bataljon odreda, koji ide na rušenje pruge, mora biti najkasnije do 18 sati u Vel. Pogancu, kamo Štab Brigade treba uputiti svoju Pionirsku četu. Po izvršenom zadatku jedinice će se povući u svoje sadanje baze.

Operativni štab od 22 sata nalaziće se u Vel. Botinovcu do 4 sata ujutro.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Robić Ivan

Komandant,
Bulat Rade

BR. 31

NAREĐENJE GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD 10 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU KNINSKOG SEKTORA ZA DEJSTVO I ZA ISKORIŠĆAVANJE SITUACIJE NASTALE POSLIJE KAPITULACIJE ITALIJE[1]

Op. 191/43
10. IX. 1943

ŠTABU KNINSKOG SEKTORA

Situacija kod nas je slijedeća:

1) Poslije kapitulacije Italije, talijanske trupe napuštaju pojedine garnizone i povlače se za Italiju. Tako je juče napušten Novi i položaji Vratnik—Goljak na pravcu Senja[2]. Jedinice XIII Divizije ušle su u Novi i zaplijenile veliku količinu ratnog materijala[3]. Također, jedinice ove Divizije slijede talijanske snage koje se povlače ka Senju.

---

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 14—2, k. 104 A.

[2] i [3] U vremenu od 10 do 15 rujna 1943 god. jedinice Trinaeste divizije i novoformirane istarske jedinice oslobodile su sva mjesta u Gorskom Kotaru, Hrvatskom Primorju i Istri izuzev gradove Rijeku, Pulu i Trst, razoružale talijanske posade i (prema nepotpunim podacima) zaplijenile sljedeći ratni materijal: 80 topova raznih kalibara, 40 minobacača, 5.000 mina za minobacače, preko 400 mitraljeza, isto toliko puškomitraljeza, 130 automata, oko 15.000 pušaka, 300 pištolja, 4 miliona puščanih i mitraljeskih metaka, 1 vagon ručnih bombi, 5.000 kg eksploziva 40 radio-stanica, 150 kamiona, 20 putničkih automobila, 30 motobicikla, 17 tenkova, 10 oklopnih automobila, 1 avion, 500.000 litara benzina, 700

Na pruzi Karlovac—Sušak, Talijani su napustili Josipdol, Oštarije i Ogulin.[4] Naše jedinice ušle su u Josipdol i Oštarije i došli do priličnog plijena.[5] Četnici, ustaše i domobrani u ovim garnizonima predali su se bez otpora. U Ogulinu ostale su samo ustaše, sa kojima jedinice VIII Divizije još vode borbu.[6] U Karlovcu ustaše i Nijemci razoružali su Talijane.[7]

U vezi razvoja ovakove situacije mi smo orijentisali naše glavne snage prema Hrvatskom Primorju, Gorskom Kotaru[8] i sektoru Ogulin—Karlovac[9] u cilju zadobijanja ratnog plijena od Talijana koji se povlače, mobilizacije u tim krajevima, kao i preuzimanja vlasti u samim gradovima i suzbijanju svakog četničko-ustaškog uticaja.

Prema Gospiću, Lapcu, Bihaću i Drežnik Gradu ostavili smo slabije snage.[10]

2) Primili smo vaš izvještaj od 7. IX. 1943 poslat u 7 časova.

Obzirom na ovakav razvoj situacije ovamo, a u vezi događaja u Dalmaciji[11] vi ćete postupiti po slijedećem:

a) Odmah uputite II Ličku brigadu na prostor Udbina—Lovinac, gdje će ući u sastav svoje VI Divizije. Na prolazu ceste Lapac—Gračac, naredite Štabu ove Brigade da budu aktivni.[12] Čim Štab ove Brigade stigne u rejon Udbine, da nam se odmah javi, a tako isto i Štabu VI Divizije. Ova Brigada neće više biti pod vašom komandom.

b) Kninsku brigadu i Kninski odred orijentišite prema Kninu sa zadatkom da budno paze na Kninski garnizon i spriječe četničke ispade ka Strmici, Plavnu i Zrmanji.[13] Grupu sjeverno-dalmatinskih bataljona uputite prema Bukovici i Sje-

konja, 120 vagona hrane, 10 vagona duvana i raznog drugog materijala. Vidi dok. br. 45 i 46 u ovoj knjizi, tom V, knj. 20 (izvještaj Glavnog štaba Hrvatske od 11 listopada 1943 god. Vrhovnom štabu NOV i PO Jugoslavije) i dok. br. 17—3, k. 107 B, u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

[4] Po odlasku talijanskih jedinica, u Ogulin su 11 rujna stigli Četrnaesti policiski puk iz sastava Trećeg SS pancer korpusa i Treća satnija Treće pješačke pukovnije. Vidi dok. br. 213.

[5] U ova mjesta su ušli jedan bataljon Plašćanskog NOP odreda i dijelovi Kordunaškog NOP odreda. Vidi dok. br. 123.

[6] Vidi dok. br. 107.

[7] O razoružanju Talijana u Karlovcu vidi dok. br. 211.

[8] Na ovom području operisale su jedinice Trinaeste divizije i Grupa primorsko-goranskih odreda.

[9] Na liniji Ogulin—Karlovac operisale su sljedeće jedinice: Osma divizija, Plašćanski, Kordunaški i Karlovački NOP odred. Vidi dok. br. 107 i 123.

[10] Odnosi se na dijelove Šeste divizije.

[11] O stanju u Dalmaciji neposredno poslije kapitulacije Italije vidi dok. br. 54.

[12] Vidi dok. br. 35, 75, 141, 150 i 171.

[13] O dejstvima ovih jedinica vidi dok. br. 110 i 169.

vernoj Dalmaciji sa zadatkom da suzbije svaki četničko-ustaški uticaj u tim krajevima, da dođe do talijanskog naoružanja pojedinih talijanskih posada i garnizona u slučaju njihovog povlačenja, i da sprečava četnicima i ustašama da dođu do talijanskog oružja.

Štab Grupe ovih bataljona pored iznijetog ima zadatak da izvrši što širu mobilizaciju ljudstva u Sjevernoj Dalmaciji i Bukovici.[14]

c) U ovoj situaciji pri izvršenju postavljenih zadataka vi će te se upravljati po slijedećem:

— Protivu četnika i ustaša ispoljiti najveću aktivnost svagdje i u svim prilikama, suzbiti im svaki uticaj na vašem operativnom području. Ne dozvoliti ovim bandama da dođu do talijanskog oružja, niti da uspostave neku vlast u pojedinim mjestima.

— Stupajte svagdje u vezu sa talijanskim trupama i tražite da stupe u borbu protiv Nijemaca ili da nam predadu oružje.[15] U slučaju da formalno pristanu na saradnju, pazite da se time ne izgovore, da bi si olakšali bijeg sa oružjem. Stoga ne mogu napuštati dosadanje garnizone i treba da konkretno dogovore saradnju. Operacije uskladite pomoću međusobnih pretstavnika kod štabova. Odmah i bezuslovno moraju razoružati ustaše i četnike i predati nam ih sa oružjem jer sarađuju sa Nijemcima ili su zločinci. Sve okupatorske mjere moraju ukinuti i dopustiti nam kao i civilnom stanovništvu slobodno kretanje. Pustiti sve političke uhapšenike s njihove i ustaške strane. Ne dopuštajte mnogo kolebanja, pozivajte uz oficire i naročito vojnike na borbu i predaju oružja. Vojsku im kao cjelinu ne možemo priznati, jer su se mnoge grupe dale razoružati od Nijemaca, pa sa svakom grupom posebno raspravljamo. Ovo kao opća direktiva. Jedinicama, pa i najmanjim, dajte najveću inicijativu. Radite brzo. Po ovoj direktivi našega Štaba. kao što vidite bitno je da talijansko naoružanje, ako isti neće da se bore protiv Nijemaca, ustaša i četnika, pripadne nama.

d) Protivu njemačkih garnizona kao Knin i druga utvrđena mjesta, ne angažovati jače snage, niti vezivati jedinice za te garnizone. Prema ovakim garnizonima ostaviti lake jedinice za izviđanje i osmatranje, a ostale vaše snage, koje treba da budu vrlo pokretne i ofanzivne, orijentisati na talijanske posade u cilju saradnje sa njima za borbu protiv Nijemaca, odnosno za dobijanje ratnog materijala od istih ako neće da se bore zatim na razbijanje i uništavanje četničko-ustaških formacija i suzbijanje svakog njihovog uticaja na tome području.

[14] Vidi dok. br. 169.
[15] Vidi dok. br. 169.

Ukoliko Nijemci saobraćaju između pojedinih garnizona, angažovati se na komunikacijama u vidu prepada i zasjeda u cilju zadobijanja što većeg plijena.[16]

e) Imajte u vidu da je kvalitet tamošnjih njemačkih jedinica slab. To su većinom heterogene jedinice raznih evropskih naroda, prisilno mobilisane, među njima je masa Slavena, a naročito Hrvata u „Tigar" diviziji.[17] Stupite u vezu sa ovim jedinicama i nastojte da dođete pomoću istih do plijena organizujući dezerterstva nama naklonjenih njihovih boraca.

f) Uhvatite vezu sa Dalmatincima i istu neprekidno održavajte. Sa Krajišnicima također održavajte vezu i tražite njihovo sadejstvo za borbu protivu kninskih četnika.

g) Pošto u samome Kninu ima domobranskih jedinica povežite se sa istima i organizujte po mogućstvu njihovo dezerterstvo i iznošenje naoružanja. Organizujte masovnu predaju domobranskih jedinica.

h) Vi ćete biti pod neposrednom komandom Štaba IV Operativne zone. Odmah se povežite sa zonom i obavjestite je o situaciji i zadatku.

i) Drug Mićun Šakić neka odmah krene za Štab IV Operativne zone, gdje će preuzeti dužnost načelnika Štaba Zone.

j) Nastojte da sprovedete mobilizaciju u tim krajevima i mobilišite što više ljudstva i popunite vaše jedinice.[18]

Pred narodom nastupajte uvijek kao pravi narodni oslobodioci i zaštitnici.

Vezu sa nama održavajte preko Udbine, gdje će se nalaziti naše jedinice. Šaljite nam izvještaje o svima promjenama na vašem operativnom području.

Prijem naređenja potvrdite.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik Štaba
pukovnik,

---

[16] Vidi dok. br. 110.

[17] 373 legionarska divizija „Tigar". Formirana u Dällerdheimu travnja 1943 god. Kao jezgro za njeno formiranje uzet 369 legionarski puk (Pavelićev) koji je 1942 god. desetkovan na Istočnom frontu. U toku svibnja 1943 god. prebačena u Jugoslaviju i raspoređena na prostoriji Banje Luke. U svom sastavu imala: 383 i 384 pješadiski puk, 373 artiljeriski puk, 373 izviđački, protivtenkovski i pionirski bataljon, bataljon za vezu, bataljon za snabdijevanje i druge jedinice U toku 1943 god. prikomandovane su joj dvije Hrvatske lovačke brigade. Njeno cjelokupno brojno stanje: oko 15.000 ljudi, od toga oko 10.000 Hrvata a ostalo Nijemci. Komandanti su bili general Zellner i (od kraja kolovoza 1943 god.) general Aldrian. U periodu kapitulacije Italije i neposredno poslije toga, dijelovi ove divizije obezbjeđivali su komunikaciju Bihać — Lapac — Gračac.

[18] Vidi dok. br. 169.

BR. 32

PISMO ŠTABA DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE OD 10 RUJNA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA O NEKIM ISKUSTVIMA IZ RANIJIH BORBI[1]

ŠTAB II KORPUSA
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
Br. služ.
Dne 10-IX-1943

ŠTABU X I XII DIVIZIJE
ŠTABOVIMA SVIH N.O.P. ODREDA
ŠTABU I POSAVSKOG UDARNOG BATALJONA
II POMOĆNIKU NAČELNIKA ŠTABA.

Od sada pa ubuduće dostavljati će se povremeno jedinicama ovoga Štaba iskustva iz borbe, života i rada naših jedinica, kako bi sve bile sa njima upoznate i kako bi se korisno mogle poslužiti sa iskustvima za koje je proliveno dosta krvi, dok se do njih došlo, te da bi se na taj način uštedjeli nepotrebni gubici drugih jedinica.

Da bi ovaj Štab došao do tih iskustava, svaka jedinica *mora* pri sastavljanju svog operativnog izvještaja poslije svake akcije da navede iskustvo koje je u toj borbi stekla. U njemu će navesti svoja zapažanja, tj. sve ono što je bilo dobro, sve što nije valjalo u toj akciji, i sve što bi bilo bolje da je urađeno drukčije. Ako primijeti neku novu taktiku borbe kod neprijatelja, treba da navede svoja zapažanja kao i svoje mišljenje — kako da se ona parira.

O stečenom iskustvu u borbi — ne piše nitko, osim štabova divizija, iako je izdan poseban uput za sastavljanje operativnih izvještaja od strane ovoga Štaba, pod br. službeno od 12. VIII. o.g.[2] koji je pisan naročito zbog odredskih operativnih izvještaja, ali se nijedan od odreda toga ne pridržava. Također treba paziti da se uvijek navede ime jedinice sa kojom se je vodila borba, kao i njezina jačina. Te podatke sakuplja informativni oficir od zarobljenika. To je vrlo važno znati, a ne smatrati da sva ta pitanja rješava naziv „banda". Ubuduće će se svaki

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 28/5, k. 881.

[2] Dokumenat u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 23/5, kt. 881.

izvještaj vraćati kao neispravan sve dok ne bude sastavljen po gore navedenom uputu.

Ovaj put navesti ćemo stečena iskustva u vremenu od maja mjeseca do danas. Ista preradite sa članovima vaših štabova, a ukoliko se tiču boraca upoznajte ih sa njima na sastancima i primjenite ih korisno u vašim borbama.

1. — Pokazalo se je kao vrlo korisno i potrebno da se uz diverzantske grupe nalazi uvijek neka jedinica kako bi se uspjeh, koji je postignut dizanjem vlaka, kamiona i td., iskoristio do kraja, a ne ostao samo iskorišćen napola. Kad god je moguće treba ostvariti saradnju diverzanata i jedinica kako bi se mogao odvući plijen, likvidirati posada, zarobiti oružje i td. Kao dobar primjer može vam poslužiti saradnja XVII Brigade i diverzantske grupe na cisterne 1/2 VII. kod Lađevca.[3]

Kad se minira pruga prilikom nekog napada na neko uporište, ne smije se ostati samo pri tome, jer se često dešava da mina ne eksplodira i onda slobodno prođe tuda pancer i primora nas na povlačenje. Da se to ne desi potrebno je između mine i nas razrušiti prugu, tako, da on ne može prići nama ako mina slučajno zataji. Kao negativan primjer može nam poslužiti Posavski odred prilikom napada na Staro Petrovo Selo, gdje je mina zatajila i pancer slobodno prešao preko nje sa pojačanjima. Ista je eksplodirala tek pri povratku pancera preko nje.

2. — Pri proganjanju neprijatelja ne smije se učestvovati sa svim svojim snagama, osobito ne onda kad se misli vratiti u neko osvojeno mjesto ili kad leđa nisu sigurna. Neprijatelj se goni vatrom i pokretom dijela svojih snaga dok se onaj drugi dio upotrijebi za obezbjeđenje dotičnog mjesta ili naših leđa. Pri gonjenju imati u vidu da se ne smije pustiti neprijatelj da se nekažnjeno povuče sa jednog položaja na drugi, već ga treba goniti vatrom i pokretom u stopu i uskočiti za njim na novi položaj. Na taj način ćemo ga najbolje uništiti, a mi najmanje žrtava pretrpjeti. Kao negativan primjer može vam poslužiti XVIII Brigada, koja je goneći neprijatelja ostavila prazno (nezaposjednuto) Vetovo u koje su ušle ustaše bez borbe.

3. — Svakom prilikom sve starješine, a osobito niže, moraju kontrolisati svoje jedinice i čvrsto ih držati u svojoj ruci. To naročito važi za borbu. Znači, da ih moraju češće obilaziti danju i noću i pri tom paziti da li je svatko na svom mjestu (ima boraca koji napuste položaj bilo radi čega i time dovode dotičnu jedinicu u nezgodan položaj, jer slabe njezinu udarnu moć, a njoj je povjeren zadatak s obzirom na njezinu snagu. Kontrolom će se to izbjeći).

. . . .

[3] Vidi tom V, knj. 17, dok. br. 19.

4. — Štabovi, osobito bataljona i brigada, moraju biti što bliže mjesta poprišta kako bi mogli na vrijeme uticati na sam tok borbe.

5. — Pogrešno je omalovažavati protivnika i biti previše siguran u svoju snagu. To nam se više puta osvetilo. Uvijek moramo računati i s onim što bi se moglo desiti, a momentalnu situaciju ocijeniti realno, tj. niti je precjenjivati niti podcjenjivati. Kao negativan primjer može nam poslužiti Kutjevo tj. XVII i XVIII Brigada, koje su bile previše uvjerene u likvidaciju uporišta, zbog čega im je neprijatelj i umakao.

6. — Dobro je kad jedna jedinica sarađuje u borbi sa drugom, ali pogrešno je kad se jedna jedinica potpuno osloni na drugu, jer to može da se skupo plati ili pak da se ne izvrši zadatak. Kao negativan primjer može nam poslužiti XVII Brigada u Kutjevačkoj akciji.

7. — Uvijek treba održavati tijesnu vezu sa svojim štabovima i sa susjednim jedinicama. Ukoliko je ta veza bolja — uspjeh je sigurniji i obratno. Svi rukovodioci znaju koliko smo puta ispaštali zbog slabe veze ili pak nismo iskoristili ono što smo mogli iskoristiti. Zbog slabe veze štabovi brigada i divizija dobivaju kasno uvid u situaciju i upotreba rezerve ne dolazi skoro nikako do izražaja iako bi se ona mogla — i te kako — korisno upotrijebiti. Gdje god se može, treba koristiti više načina održavanja veze između jedinica a ne ostati samo na kuririma. Najbolje je kad nam stoje više sredstava za održavanje veze na raspoloženju i da za održavanje veze sa svojim štabom ili susjednom jedinicom koristimo jednovremeno 2 ili više sredstava. Kao negativan primjer može nam poslužiti akcija na Sirač.[4] Iako je neprijatelj ušao u kotao XVIII i XII Brigade zbog slabog održavanja veze, isti nije uništen.

8. — Saradnja između teškog oružja i pješaka mora biti tijesna, jer se na taj način trpi manje gubitaka, brže se protivnik savlada i utroši se manje municije. Dok teška oružja tuku neprijateljske položaje, naša pješadija treba da se prebacuje što hitnije do neprijateljskog jurišnog odstojanja, a ne da na polaznim položajima čeka dok ista prestane djelovati, kao što se to dosad praktikovalo, jer u takvom slučaju dejstvo teških oružja, malo ili ni malo, ne koristi pješadiji u rješenju njenog zadatka. Juriši treba da počnu odmah po prestanku pripreme juriša (vatre iz svih oruđa i oružja). Ako se to ne uradi oni su unaprijed osuđeni na propast. Treba iskorijeniti mišljenje nekih boraca da teška oruđa mogu sama likvidirati uporišta, jer se na taj način borba odugovlači, troši se mnogo municije, a mala korist se postiže. Negativni primjeri za to

[4] Vidi tom V, knj. 16, dok. br. 45, 46, 48, 55, 58, 60, 61, 65, 68 i 69.

su Kutjevačka akcija i akcija na Sirač do poslednje pripreme juriša. Poslednja pak priprema izvršenja juriša i njegovo izvršenje je primjer dobre saradnje između pješadije i teškog oružja.

9. — Jakim naletom, iako smo u ravnici, postiže se uspjeh mnogo prije i sa mnogo manje gubitaka i utroška municije nego kad se radi obratno. Lijep primjer za to imamo akciju XII Brigade na pustaru Ferovac.[5]

10. — Precizno gađanje brzo zbuni neprijatelja, ubija mu moral, a nama omogućava brži uspjeh sa manje gubitaka i manje utroška municije. Dobar primjer za to nam je borba kod Šušnjara sa Bosnićevim Zdrugom.[6]

11. — Rukovodioci često griješe i sliju se u obične borce. Na taj način se teško može uticati (gotovo nikako) na tok borbe, a sebe nepotrebno izlažu. Samo, u osobito teškim situacijama potrebno je da viši rukovodioci dolaze na sam položaj, tj. u prve borbene redove.

12. — Ako smo u ravnici — u zasjedi ili u odbrani, dobro je vezati se za zemljište tj. ukopati se. Time postajemo mnogo jači, sigurniji pri gađanju, a trpimo mnogo manje gubitaka. Dobar primjer za takav rad nam je pokazala XVII Brigada u Našičkoj akciji[7] i bataljon XII Brigade, koji je bio u zasjedi prema Pakracu u akciji na most Krndiju.[8]

13. — Budnost kod jedinica mora biti zastupljena uvijek u najvećoj mjeri. Ne smije se desiti slučaj da jedinica bude bilo kakvom neprijateljskom radnjom iznenađena, jer to može skupo da se plati. Primjer nebudnosti bio je napad neprijatelja na sam Štab XII Divizije u Zagorju.[9]

14. — Frontalne borbe treba uvijek izbjegavati. Neprijatelja treba zavarati i ostaviti s fronta manje snage a sa ostalim dijelom vršiti manevar (obuhvatni ili obilazni napad, tj. napasti ga u 1 ili oba boka, ili pak u pozadinu). Tu se naročito griješi ako nas napada neprijatelj, jer se gubi iz vida osnovni princip borbe, a to je da svaka odbrana treba da se završi napadom branioca.

15. — Pogrešno je kad član višeg štaba u borbi bude uvijek u nekom nižem štabu i stalno utiče na tok borbe. Time niži rukovodioci gube rukovodstvo i inicijativu. Pravilnije je da članovi višeg štaba obiđu više puta niži štab i upoznavši

[5] Vidi tom V, knj. 16, dok. br. 2 i 6.

[6] Vidi tom V, knj. 14, dok. br. 75.

[7] Vidi tom V, knj. 16, dok. br. 13, 15, 27, 34 35, 36 i 37.

[8] Vidi tom V, knj. 18, dok. br. 99 i 113.

[9] Vidi tom V, knj. 17, dok. br. 94.

se sa situacijom izdaju uputstva na licu mjesta i onda odlaze u neki drugi štab. Ako borba dugo traje ponovno se obilaze štabovi od strane istog člana ili nekog drugog. S druge strane taj viši rukovodilac svojim povratkom u svoj štab ima mogućnosti da prikaže detaljno i općenito čitavu situaciju, što opet omogućava njegovom štabu da donosi pravilne i brze odluke. Kao primjer može nam poslužiti akcija na Lepoglavu[10] kad je zamjenik k-danta divizije[11] došao u štab bataljona i tamo ostao cijelo vrijeme i time uticao na vođenje bataljona i inicijativu k-danta bataljona.

16. — Za teška oruđa treba naći dobar položaj i onda će oni izvršiti svoj zadatak uspješno (uz uvjet da je posluga dobro izvježbana). Također je važno dobro rukovoditi sa njima. Za njih treba imati pripremljene rezervne položaje da se tamo može prebaciti u slučaju da oruđe bude otkriveno. Prilaz rezervnom vatrenom položaju mora biti prikriven. Dobar primjer za to imamo u akciji na Kutjevo, Voćin[12] i Sirač.

17. — Informativci treba da su uvijek na terenu, a ne u štabu. Oni moraju skupiti tačne podatke o posadama kao i o naoružanju njihovom i o načinu utvrđivanja. Trebaju doznati koji je dio položaja miniran i na kom dijelu — kako bi se mogle poduzeti odgovarajuće mjere opreza. Ne smije se desiti kad se odluči napasti neko uporište i jedinice dođu do njega a ono da je napušteno, ili pak da se ide u napad pod pretpostavkom da u uporištu ima izvjestan broj neprijatelja, a u uporište ih je došlo još i ima ih mnogo više a mi da za to ne znamo. Za vrijeme borbe informativcima je mjesto na osmatračnicama i u izviđačkim patrolama i imaju za dužnost stalno i detaljno slanje izvještaja. Negativan primjer za to može nam poslužiti akcija na Kaptol, kada su jedinice ušle u isti, ali ga je neprijatelj bio već napustio.

18. — Pri kretanju treba uvijek ići sa obezbjeđenjem čim nismo na oslobođenom teritoriju. Obezbjedjenja treba da budu odgovarajuće jačine i treba da se kreću na propisnim odstojanjima. Pogrešno je isturiti samo patrolu, koja se kreće samo putem, tj. pravcem kretanja. Čim ne idemo po oslobođenom teritoriju treba da se krećemo marševskim poretkom, što znači formirati svestrana osiguranja tačno po vojnim propisima. Kako se ne treba kretati primjer su nam sva naša dosadanja kretanja po poluoslobođenom ili neoslobođenom teritoriju.

19. — Neprijatelj je u poslednje vrijeme primijetio da su naše snage na zasjedi jake i da se pomoć do napadnutog upo-

[10] Vidi tom V, knj. 17, dok. br. 31 33, 75, 84, 86, 94, 96 i 137.
[11] Rade Knežević
[12] Vidi tom V, knj. 15, dok. br. 16, 17, 18, 34, 36, 44 i 46.

rišta ne može dobiti. Zbog toga oni čim vide da će biti uništeni ili se probiju, ili se kradom izvuku iz napadnutog uporišta, a pritom svoje teško oružje kao i automatsko sakriju i po našem povlačenju pokupe isto. To se sve događa zbog slabe veze među jedinicama, kao i zbog toga što se jedinice izgube po uporištu čim i malo uđu u njega i osvoje neku tačku otpora, umjesto da se one drže čvrsto u rukama i produži izvršenje zadatka. Neprijateljske vojnike bez oružja treba uvijek primorati da kažu gdje su ga ostavili kao i gdje je sakriveno ostalo oružje (osobito teško i automatsko). Kao dobar primjer može nam poslužiti akcija na Sirač, kad su bili sakriveni izvjesni dijelovi protivtenkovskog topa.

20. — Obratiti pažnju pri vršenju ekonomskih akcija...

21. — Na raskrsnicama noću a i danju — ako je kolona isprekidana — treba ostaviti vezu. Također, prilikom naglog premještaja štabova na nova mjesta — osobito u borbi, ako nismo primorani na naglo povlačenje — treba uvijek ostaviti vezu tako da bi kuriri znali naći novo mjesto štaba.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Šef operativnog otsjeka:
Franjo F. Kofler

BR. 33

OBAVJEŠTENJE ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 10 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O DOLASKU DESETE DIVIZIJE U MOSLAVINU I O STANJU RANJENIKA NA KALNIKU[1]

ŠTAB II OPERATIVNE ZONE
NOV I PO HRVATSKE
Oper. br. 613/43.
10.IX.1943.

ŠTABU II KORPUSA N.O.V. HRVATSKE

Vaša X Divizija, sa kojom smo se spojili, nalazi se u Moslavini. Mi ćemo u cjelosti postupiti po uputstvima GŠH, koja smo dobili u dopisu Op. br. 130/43 i Op. br. 127/43 od 22. VIII. ov. g., koje ste dopise i vi primili.[2]

Obaviješteni smo od GŠH da iz Moslavine i Kalnika šaljemo ljude na oficirski kurs, koji se održava kod vašeg Korpusa. Stoga vas molimo da nam javite, kada i koliki broj drugova možemo poslati na taj kurs.

Od XII Divizije ostalo je na Kalniku oko 30 ranjenih boraca, koji se nalaze u našoj bolnici[3]. Pošto među njima imade izvjestan broj drugova sa hroničnim gnojenjem kostiju, pa će im biti potrebno liječenje od nekoliko mjeseci, a na našem terenu prilike su još uvijek dosta nesigurne da bi im mogli pružiti sve što je potrebno za što skorije ozdravljenje. Za sada, ne samo njima nego i ostalim teškim ranjenicima, nama je dosta teško pružiti potpunu sigurnost, jer neprijatelj može lako da prokrstari po svim terenima našeg teritorija i mogao bi nam se desiti slučaj, da nam ovakvi drugovi lako padnu. Molimo vas da nam javite, da li postoji mogućnost da ovakve ranjenike, bez obzira kojoj jedinici pripadaju, možemo poslati sada, pa i u najbližoj budućnosti, u vaše bolnice. Razumije se da ćemo mi ipak poduzeti sve što je potrebno za njihovu sigurnost i liječenje, ali bi nam bilo svakako to veliko olakšanje, ako bi ih mogli slati na sigurniji teren.

---

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 8—5, k. 1472.

[2] Vidi tom V, knj. 18 dok. br. 93.

[3] Dvanaesta divizija dejstvovala je na Kalniku i Hrvatskom Zagorju od 7 do 23 srpnja 1943 god Vidi tom V, knj. 17, dok. br. 31, 33, 71, 84, 85, 94, 96, 120, 122 137, 141, 147 i tom V, knj. 18, dok. br. 4.

Nama se pruža mogućnost nabavke veće količine raznog sanitetskog materijala, ali uz naplatu, a nedostaje nam za to potrebna suma novaca, pa ukoliko vi raspolažete sa dovoljnom sumom novaca, javite nam, da taj materijal nabavimo za vaše potrebe. Nama momentalno i nije toliko potreban, a koliko smo informirani, da bi vašim jedinicama mogao dobro doći, pa bi u tom slučaju istog nabavili za vas.

Prije 8 dana formirali smo na Kalniku novu brigadu.[4] Brigada je brojčano i u naoružanju solidna i prilično jaka. Komandni kadar i politički je sređen i mnogo obećava. Od ove brigade mi očekujemo dobre rezultate. Osim ove brigade u posljednje vrijeme, pored Žumberačkog odreda formirali smo Turopoljsko-posavski odred[5] u jačini od 2 bataljona, koji je također za svoje potrebe prilično naoružan. Moslavački odred imade 3 bataljona i mnogo terenskih četa, koje su formirane od tzv. udarnih grupa. Kalnički odred ostao je sa 2 dobra bataljona, sposoban za akcije, koje se pred njega postavljaju. Naskoro ćemo formirati Zagrebački odred.[6] Ljudstva imamo dovoljno, jedino nam fali nešto komandnog kadra. Također ćemo naskoro formirati i Krapinski odred,[7] a vjerojatno i Bjelovarski.[8] Eto, prilike se kod nas dosta povoljno razvijaju, pa će nam u vezi s time biti potrebno dosta kadrova za rukovođenje sa tim novim jedinicama. Javite nam da li možemo dobiti od vas, odnosno vaših jedinica nešto komandnog kadra iz ovih krajeva. I pored naređenja GŠH, da smijemo takav kadar uzeti iz X Divizije, mi se u tom pogledu ipak obraćamo prethodno vama. Svakako da nećemo uzeti toliki broj kadrova, da bi time mogli jedinice X Divizije štetovati, ali ćemo svakako uzeti ono što će biti najpotrebnije.

Nije nam poznato da li je naša patrola donijela iz Bilo Gore radio-stanicu, koju ste uputili za naš Štab. Pošto mi imademo stanicu, to smo odlučili onu iz Bilo Gore predati našoj novoformiranoj brigadi, koja kreće u Zagorje, na izvršenje dobivenih zadataka.[9] Ako ste možda izmijenili svoju odluku, zbog toga što smo mi dobili stanicu, molimo vas da nam stanicu ipak pošaljete, jer nam je neophodno potrebna za Zagorje.

---

[4] Vidi dok. br. 11.

[5] O formiranju ovog odreda vidi tom V, knj. 18, dok. br. 78, 79, 82 i 116.

[6] Vidi dok. br. 148.

[7] Riječ je o Zagorskom NOP odredu, koji je naredbom Štaba Druge operativne zone, formiran u prvoj polovini listopada 1943 god. od udarnih grupa na području Krapine. (Dokumenat u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 33—9, k. 1471.)

[8] O formiranju ovog odreda vidi dok. br. 148.

[9] Vidi dok. br. 20, 78 i 113.

Prema svim znacima izgleda da je neprijatelj 7. ov. mj. otpočeo sa ofanzivom na Kalnik.[10] No, detaljnog izvještaja o tome još nemamo. Inače, naročitih promjena kod nas nema. Nakon kapitulacije Italije naša XIII Prol. brigada, koja se nalazi u Žumberku, vjerojatno je ušla u Metliku.[11]

Baš prilikom našeg odlaska iz Kalnika došlo nam je 25 konjanika iz Varaždina sa 3 p. mitraljeza, 6 šmajsera i 17 karabina. Dojašili su pravo iz varaždinskog garnizona do Kalničkog odreda. Tako smo se obogatili i za 25 konja. Javite nam šta ima novo kod vas.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant:

BR. 34

UPUTSTVO ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 10 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU TRINAESTE PROLETERSKE NOU BRIGADE „RADE KONČAR" ZA DEJSTVO U VEZI S KAPITULACIJOM ITALIJE[1]

ŠTAB II OPERATIVNE ZONE
N.O.V. I P.O. HRVATSKE
Op. br. 633/43.
10. IX. 1943.

ŠTABU XIII UDARNE PROLETERSKE BRIGADE
„RADE KONČARA"

Obzirom na kapitulaciju Italije, nastojte iskoristiti ovu situaciju, naoružavajući se sa oružjem talijanskih vojnika. Potrebno je da stupite s njima u vezu i zajednički spriječite njemačkim fašistima da razoružavaju talijanske vojnike i plijene njihove magazine.[2] U tu svrhu budite čvrsto povezani sa slo-

[10] Neprijatelj tada nije preduzeo ofanzivu na Kalnik. Vidi dok. br. 66.
[11] Brigada tada nije ušla u Metliku. Vidi dok. br. 122.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 36/1, k. 1472.
[2] Vidi dok. br. 25.

venskim jedinicama i pomognite im u njihovom radu u Belokrajni[3] i Krškoj dolini.

Aktivnost vaših jedinica treba da usmjerite i dalje prema Zagrebu od ceste Zagreb—Samobor duž Save prema Sisku, na pruzi Zagreb—Karlovac i Zagreb—Sisak.

Dostavite nam hitno izvještaj o akcijama vaših jedinica u Pokupju, kao i drugim sektorima posljednjih dana.[4]

Na terenu Moslavine za sada nema nikakvih naročitih promjena. Moslavački odred razoružao je Čazmu[5] i tom prilikom zaplijenio 150 pušaka, 3 teška mitraljeza, 2 p. mitraljeza, 3 mala bacača, 10 šmajsera i veću količinu municije i ostale ratne spreme. Nadalje, razoružao je djelimično posadu u Križu i u Božjakovini. Tom prilikom zaplijenjeno je oko 40 pušaka i 2 p. mitraljeza. Zarobljeno je 230 domobrana.

Čuvajte se da vas ovaj Odred ne pretekne u akcijama. Prema svim znacima izgleda da je na Kalniku otpočela ofanziva.[6] Poštu šaljite redovno preko Turopolja i Moslavina.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar.
M.[7] Lelinić

Komandant.
Vlado Matetić

(M.P.)[8]

[3] Bela Krajina
[4] Vidi dok. br. 25, 43 i 122.
[5] Opširnije o tome vidi dok. br. 16.
[6] Neprijatelj tada nije preduzimao ofanzivu na području Kalnika. Vidi dok. br. 66.
[7] Marko
[8] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 35

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NOU BRIGADE OD 10 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU ŠESTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE O BORBI NA SULEŠEVICI[1]

ŠTAB
II UDARNE BRIGADE VI
DIVIZIJE N.O.V. HRVATSKE
10. septembra 1943 godine.
Op. br. 281/1943

Operativni izvještaj
za 6, 9 i 10 IX. 1943 god.

ŠTABU VI DIVIZIJE N.O.V. HRVATSKE

Pošto se doznalo da neprijatelj vrši saobraćaj cestom G. Lapac—Mazin, tj. sa kamionima, u pratnji sa tenkovima, prebacuje svoje snage i ostali materijal u pravcu Gračaca sa namjerom daljnjeg prodora, to u vezi naređenja[2] Štaba Kninskog sektora da ova Brigada bude što aktivnija i da napada neprijatelja, Štab Brigade svojim naređenjem od 4. ov. mj. naredio je I bataljonu „S. Matić" koji je držao položaje u Doljanima da sa svoje tri pješadijske čete i jednim lakim bacačem skoncentriše se i krene na Suleševicu, gdje da postavi zasjedu i to pod vrhom kod posljednjih zavoja, odnosno na najpogodnijem mjestu, sačeka i potuče neprijatelja koji prolazi sa tom cestom. Isto tako istom Bataljonu naređeno je da dobro postavi osiguranje prema G. Lapcu i Mazinu, kao i Lumbardeniku (k. 1101) sa zadatkom obezbjeđenja prema Logorištu i Mazinu, kako neprijatelj ne bi zašao za leđa dok se vrši akcija, a po izvr enju zadatka da se što brže povuče u šumu, tj. u sastav Brigade.

5. IX. t. g. Bataljon je izvršio sve pripreme i koncentraciju u selu Doljanima — zaseok Medići, odakle je krenuo na izvršenje zadatka i na određeni položaj stigao u samu noć, te izvršio raspored snaga i to: Dvije čete zaposjele su cestu, s tim što se je jedna nalazila na desnom, a jedna na lijevom krilu, zasjeda je bila u neposrednoj blizini ceste, jer je i sam položaj tomu odgovarao, tj. okolo ceste je šuma, a jedna četa bila je na

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 9—6, k. 801.
[2] Vidi dok. br. 2 i 4.

osiguranju do G. Lapca sa dva voda na Lumbardeniku (k. 1101), tj. na sjeverozapadnim padinama iste prema cesti G. Lapac—Mazin, sa jednim vodom na Ilića Kosi (k. 1229), s tim da postavi osiguranje do Mazina.

6. IX. t. g. u 8,30 h. neprijatelj je iz G. Lapca nailazio cestom gdje je postavljena zasjeda i to potpuno sigurno, tj. u grupama sa jačim snagama, pješadijom, artiljerijom i motorizacijom, gdje je izbacio pobočnicu, a naprijed je za prethodnicu tj. za prednja odjeljenja izbacio do 200 vojnika sa jednim luksuznim autom, jednim motociklom i sa jednim biciklom, koji je služio za održavanje veze neprijatelju, jedni neprijateljski dijelovi nailazili su od Mazina gdje su se pred našom zasjedom sastali, tj. na samoj poljani — vrh Suleševice, gdje su se neprijateljske snage zaustavile i grupisale. Naše automatsko oruđe — koristeći grupisanje neprijatelja, blizinu kao i maglu, otvorilo je žestoku vatru na neprijatelja iz cijele zasjede, kao i brza puškomitraljeska vatra na neprijateljska tri vozila koja su gore navedena. Borba je trajala svega 12 minuta. U tom vremenu neprijatelj se snašao te pobočnica koja je išla iz Mazina krenula je u šumu i počela zalaziti našim snagama za leđa, usljed čega se je Bataljon morao povući, ne uspjevši pokupiti oružje i spremu.

Ishod borbe: Akcija je uspjela. Zarobljenog neprijatelja nije bilo, dok ih je bilo oko 150 mrtvih i ranjenih, među kojima i nekoliko oficira.

Sopstveni gubitci: 3 ranjena druga, od kojih je jedan ostao u jedinici. Od izgubljenog i pokvarenog oružja bila je jedna puška koju je drug, koji je ranjen, zakopao negdje u šušanj, jer je nije uspio iznijeti.

Utrošak municije: Utrošeno je 1146 jugoslavenskih i 130 talijanskih puščanih metaka.

9. IX. t. g. patrola našeg IV bataljona koja se nalazila na cesti Suleševica sačekala je neprijatelja — Nijemce koji je krenuo sa kolonom od 42 vojnika i jednom kuhinjom od Mazina prema Suleševici, na istog otvorila vatru, te se je neprijateljska kolona razbježala. Neprijatelj je imao 10—15 ranjenih, dok na našoj strani nije bilo gubitaka.

10. IX. neprijatelj jačine 20 vojnika, 4 kola i 3 oficira koji su jašili na konjima naišao je cestom Suleševica iz pravca Mazina, gdje ga je sačekao jedan vod IV bataljona ove Brigade koji je na položajima iznad ceste kod k. 1011 i otvorio vatru na pomenutog neprijatelja.

Neprijatelj je tom prilikom imao 15 mrtvih i ranjenih, među kojima i jedan oficir. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

Plijen se nije mogao izvući, pošto su okolne čuke zaposjednute od strane neprijatelja, odakle su tukli naše snage.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU

Politkomesar: **Br.[3] Damnjanović** (M. P.[5]) Komandant: **Detlić[4]**

Dostavljeno: Štabu Kninskog sektora i Štabu VI Divizije NOVH.

Prilog: Lista gubitaka

BR. 36

IZVJEŠTAJ ŠTABA KARLOVAČKOG NOP ODREDA OD 10 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O RAZORUŽANJU NEPRIJATELJSKIH POSADA U ZVEČAJU, BELAVIČIMA, BUBNJARCIMA, JURJEVSKOM BRODU I KAMANJU[1]

ŠTAB I KARLOVAČKOG
PARTIZANSKOG ODREDA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE i PO
HRVATSKE
Br. sl.
Dne 10. IX. 1943

ŠTABU I KORPUSA N. O. V. I P. O. HRVATSKE

Izvještavamo gornji naslov da smo momentanu situaciju u kojoj smo se našli riješili približno uspješno u našu korist i to: razoružali smo talijanske posade Zvečaj i Belavići selo, kao i domobranske posade; isto tako na pruzi Karlovac—Metlika u zajednici s nekim manjim jedinicama proleterske brigade, stanicu Bubnjarci i Jurjevski Brod[2]; isto tako po vivodinskim partizanima razoružano je i Kamanje. Plijen Vam ne

[3] Branko

[4] Dušan

[5] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 1/1—7, k. 419 A.

[2] Vidi dok. br. 211.

možemo brojčano dostaviti, pošto ga još nismo prebrojali a ovoga vjerojatno i nećemo moći pošto je situacija takova. Prema nepotpunim podacima, nalazi se u Karlovcu oko 3.000 Nijemaca[3], te ne znamo tačno njihove namjere, ali da bi osigurali plijen kojeg imamo, skoro sav materijal iz posada sela Belavići i Zvečaj prebacili smo za Kordun, a plijen u oružju jeste i to: oko 500 pušaka, 24 puškomitraljeza, 20 teških mitraljeza, 1 teški bacač i 2 laka bacača, kao i veću količinu mina i ručnih bombi, i velike količine ratnog materijala — kao municiju itd.

Popis cijelog ratnog zaplijenjenog materijala nastojati ćemo što prije dostaviti.

Iz ustaške posade Stativa došle su po uputstvima Tomaševića[4] ustaše na pregovore te smo to odbili, s obzirom i na situaciju koja je na našem terenu vrlo povoljna te smo uoči formiranja trećeg bataljona a prema gore navedenom skoro i četvrtog.

Izvještavamo Vas, da smo izvješteni tokom današnjeg dana, da su Talijani napustili Vrbovsko; na stanici Vrbovsko ostalo je nekoliko vagona municije, vjerojatno i druge spreme, te smo [jedinicama] dali direktive kuda treba da taj materijal u što većim količinama prebace. Isto tako napustili su Talijani Vinicu i Zilje i povukli se prema Črnomelju.

O svemu što će se na ovom terenu dešavati izvjestiti ćemo Vas najhitnije. U samom Karlovcu došlo je do manjih sukoba između ustaša, domobrana i sa druge strane Talijana, koji su potrajali nekoliko sati, nakon čega se je paljba utišala. Izgleda da su u Karlovcu uspjeli razoružati Talijane, kojih nije bilo veliki broj. Iz posada Tvornice Titanit, stanice Pokupje, stanice Zorkovac, Ozlja, Kamanja, Bubnjarci — povukli su se Talijani preko u pravcu Metlike. U Metliku isto tako ušli su slovenski partizani a prema nepotpunim podacima i u Novo Mesto. Evo, toliko smo Vas izvjestili kako bi imali pregled opšte situacije oko nas. Minerska grupa ovog Odreda pokidala je 150 metara pruge između Ozlja i stanice Zorkovac, digla u zrak jednu skretnicu i zarobila 8 domobrana sa ratnom spremom. Isto tako dobili smo ovog časa izvještaj, da su partizanske jedinice ušle kako u Mrkopalj tako isto i u Delnice.[5]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zamj. komesara:
Rafko Tabor

Komandant:
M.[6] Rustambeg

---

[3] Iz sastava Trećeg SS pancer korpusa.
[4] Tada komandant Prvog domobranskog sektora u Karlovcu.
[5] U ova mjesta ušle su jedinice Trinaeste divizije. Vidi dok. br. 45.
[6] Milan

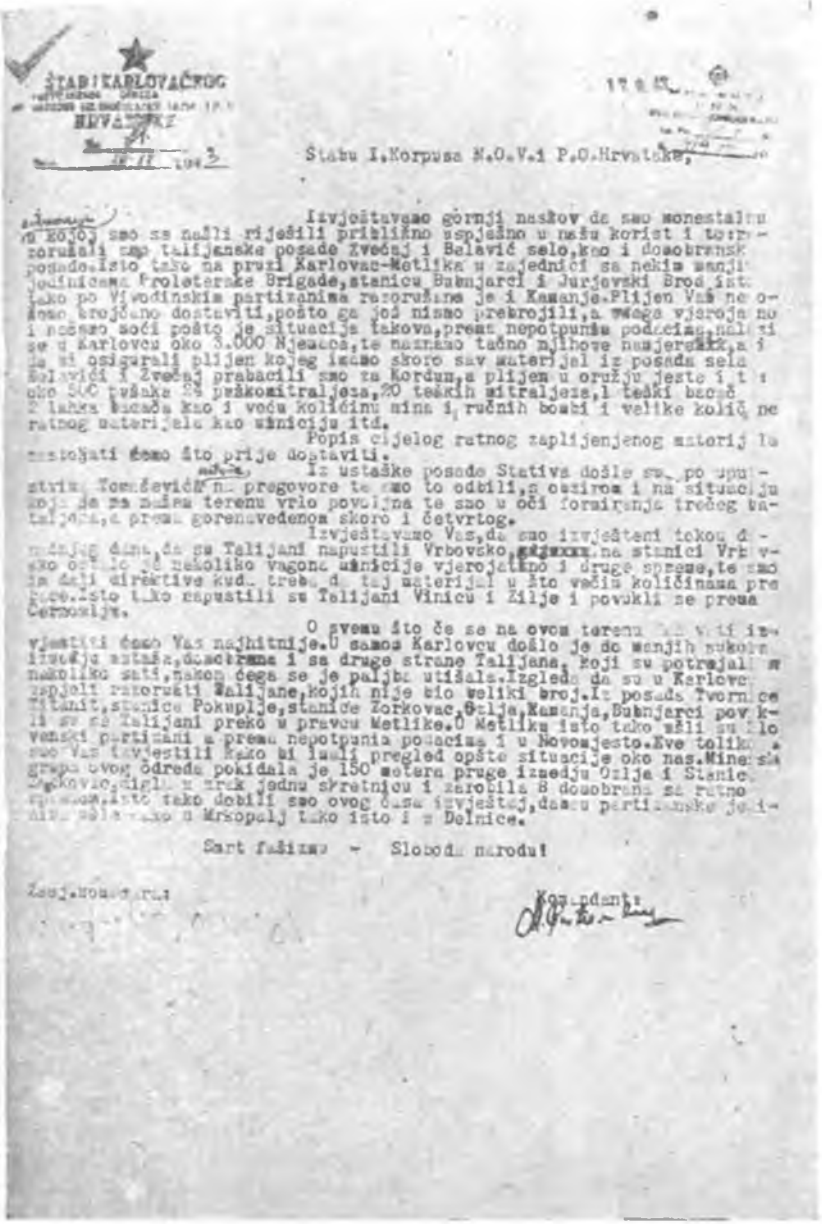

ŠTAB I KARLOVAČKOG
[illegible]
HRVATSKE
[illegible] 1943

17.8.43

Štabu I.Korpusa N.O.V.i P.O.Hrvatske,

Izvještavamo gornji naskov da smo monestalnu u kojoj smo se našli riješili približno uspješno u našu korist i to: razorušali smo talijanske posade Zvečaj i Belavić selo,kao i domobranske posade.Isto tako na pruzi Karlovac-Metlika u zajednici sa nekim manjim jedinicama Proleterske Brigade,stanicu Bubnjarci i Jurjevski Brod isto tako po Vivodinskim partizanima razorušane je i Kamanje.Plijen Vas neo-ćemo brojčano dostaviti,pošto ga još nismo prebrojili,a svega vjerojatno i nećemo moći pošto je situacija takova,prema nepotpunim podacima,nalazi se u Karlovcu oko 3.000 Njemaca,te naznamo tačno njihove namjeresk,a i da mi osigurali plijen kojeg imamo skoro sav materijal iz posada sela Belavići i Zvečaj prabacili smo za Kordun,a plijen u oružju jeste i to: oko 500 pušaka 24 puškomitraljeza,20 teških mitraljeza,1 teški bacač 2 lahka bacača kao i veću količinu mina i ručnih bombi i velike količine ratnog materijala kao municiju itd.

Popis cijelog ratnog zaplijenjenog materijala zastojati ćemo što prije dostaviti.

Iz ustaške posade Stativa došle su po upustvima Tomaševića na pregovore te smo to odbili,s obzirom i na situaciju koja je na našem terenu vrlo povoljna te smo u oči formiranja trećeg bataljona,a prema gorenavedenom skoro i četvrtog.

Izvještavamo Vas,da smo izvješteni tokom danadajeg dana,da su Talijani napustili Vrbovsko,na stanici Vrbovsko ostalo je nekoliko vagona municije vjerojatno i druge spreme,te smo im dali direktive kuda treba da taj materijal u što većim količinama prebace.Isto tako napustili su Talijani Vinicu i Žilje i povukli se prema Černomlju.

O svemu što će se na ovom terenu [illegible] izvjestiti ćemo Vas najhitnije.U samom Karlovcu došlo je do manjih sukoba izmedju ustaša,domobrana i sa druge strane Talijana, koji su potrajali u nekoliko sati,nakon čega se je paljba utišala.Izgleda da su u Karlovcu zapjeli razoruati Talijane,kojih nije bio veliki broj.Iz posada Tvornice Titanit,stanice Pokuplje,stanice Zorkovac,Ozlja,Kamanja,Bubnjarci povukli su se Talijani preko u pravcu Metlike.U Metliku isto tako ušli su Slovenski partizani a prema nepotpunim podacima i u Novomjesto.Eve toliko smo Vas izvjestili kako bi imali pregled opšte situacije oko nas.Minerska grupa ovog odreda pokidala je 150 metara pruge izmedju Ozlja i Stanice Zorkovac,digla u zrak jednu skretnicu i zarobila 8 domobrana sa ratnom spremom.Isto tako dobili smo ovog časa izvještaj,da su partizanske jedinice ušle kako u Mrkopalj tako isto i u Delnice.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Zsej.komandara:

Komandant:

Fotokopija dokumenta br. 36

BR. 37

IZVJEŠTAJ ŠTABA DILJSKOG NOP ODREDA OD 10 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA NEPRIJATELJSKE KAMIONE NA CESTI TRNJANI—VRANOVCI[1]

ŠTAB
DILJSKOG N.O.P. ODREDA
dne 10. IX. 1943.
Broj sl.

ŠTABU II KORPUSA N. O. V. HRVATSKE

Dana 9. ov. mj. jedinice našega Odreda postavile su zasjedu na cesti Zagreb—Beograd između sela Trnjani i sela Vranovci[2].

Ujutro (u 8 sati) naletila su 3 njemačka kamiona puna Nijemaca.

U borbi koja je trajala 5 minuta naši borci ubili su 8 Nijemaca, zarobili slijedeći ratni plijen:

1. belgiski puškomitraljez, 8 karabina i nešto municije.

Također je zarobljeno 800.000 kuna, kao i sva tri kamiona.

Kamioni su predani u Komandu Diljskog područja.

9. ov. mj. u noći naši borci su zapalili pustaru koja se nalazi u samom gradu Brodu. Na istoj pustari bile su spremljene veće količine žita, koje su spremljene da se izvoze za Njemačku.

Pustara je vlasništvo nekoga Bosnića.

Također su 9. ov. mj. jedinice našega III Bataljona, koje su krenule u neke manje akcije u pravcu Osijeka, naišle na neprijateljsku zasjedu kod sela Gorjana. Borba je trajala svega 5 minuta i zarobljen je 1 laki njemački mitraljez.

U ovim, gore navedenim, akcijama na našoj strani gubitaka nije bilo.

Napominjemo ovdje da jedinice našega odreda drže glavnu cestu Zagreb — Beograd pod stalnom kontrolom tako da malo koji kamion i bilo kakovo motorno vozilo pobjegne nedirnut.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar:
Stjepan Domankušić

Komandant:
Jergović I.[3]

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 16/4, k. 1601.
[2] Vidi dok. br. 219.
[3] Ivan

Šaljem Vam 400.000 kuna.

Dragi drugovi!

Poslali smo 100.000 hiljada Oblasnom komitetu Partije za njihove potrebe. Vi nas izvijestite da li je to pravilno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Stjepan Domankušić

Komandant
Jergović I.

BR. 38

IZVJEŠTAJ DIVERZANTSKE ČETE MOSLAVAČKOG NOP ODREDA OD 10 RUJNA 1943 GOD. O DIVERZIJAMA NA KOMUNIKACIJI ZAGREB — BEOGRAD VRŠENIM OD 18 LIPNJA DO 2 RUJNA[1]

DIVERZANTSKA ČETA BROJ 5
MOSLAVAČKOG N.O. PART. ODREDA
HRVATSKE
10. rujna 1943.

IZVJEŠTAJ

o akcijama u vremenu od lipnja do početka rujna o. g.

Ova diverzantska četa vršila je diverzije na pruzi Zagreb — Beograd (via Dugo Selo), pod vodstvom komandira čete Ivančević Steve. U gore navedenom razdoblju izvršene su slijedeće akcije:

18. lipnja miniran je voz između stanica Ivanić Grada i Širineca. Tom prilikom uništena je lokomotiva i tri vagona.

29. lipnja izvršena je druga akcija između Kutine i Popovače. Miniran je talijanski transportni vlak. Uništena je lokomotiva i tri vagona, a bilo je mnogo mrtvih i ranjenih čiji broj nije ustanovljen.

2. srpnja postavljena je mina na željezničkom mostu u Gračenici između Kutine i Popovače. Prilikom eksplozije uni-

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 1—10, k. 121 A

štena je lokomotiva i četiri vagona, a teško je oštećen i željeznički most.

6. kolovoza miniran je vlak na istoj pruzi između Repušnice i Gračenice[2]. Potpuno je uništena lokomotiva i osam osobnih vagona, dok su ostali vagoni više ili manje oštećeni.

18. kolovoza opet je izbačen vlak iz tračnica na istoj pruzi.[3] Uništena je lokomotiva i tri vagona.

Koncem kolovoza naletio je na minu osobni vlak između stanica Vojni Križ—Širinec. Uništena je lokomotiva i četiri vagona. Tom prilikom stradao je strojovođa, ložač i vlakovođa.

2. rujna izvršena je ponovo akcija na istoj pruzi između stanica Kutina—Popovača.[4] Tom prilikom izbačen je iz šina njemačkotalijanski transport. Oštećena je lokomotiva i četiri vagona. Ranjeno je 8 Nijemaca, 4 Talijana i 17 grčkih seljaka koji su bili tjerani na prisilni rad u Njemačku.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandir:

Izvršena akcija 2. IX. 1943 na pruzi Zagreb—Beograd, između Popovača—Gračenica. Izbačen je vojnički vlak, uništena je lokomotiva i tri vagona. Mrtvih i ranjenih nije poznat broj.

[2] Vidi tom V. knj. 18, dok. br. 163.
[3] Vidi tom V, knj. 18, dok. br. 182.
[4] Vidi dok. br. 199.

BR. 39

NAREĐENJE GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD 11 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU TRINAESTE DIVIZIJE DA UBRZA EVAKUACIJU RATNOG MATERIJALA IZ PRIMORSKIH GRADOVA I ZATVORI PRAVAC OGULIN—JASENAK[1]

Op. 192/43
11. IX. 1943

ŠTABU XIII DIVIZIJE NOV HRVATSKE

1) Ustaško-njemačke snage[2] u svom nadiranju od Karlovca ka Ogulinu izbile su danas u Tounj. Prema njima je naša VIII Divizija, koja je dobila zadatak da ih zadrži što duže i da vašoj Diviziji štiti leđa od Josipdola i Ogulina. Vjerovatna je namjera Nijemaca da se povežu sa ogulinskim ustaškim garnizonom[3] i da zatim produže nadiranje u pravcu Primorja (Sušaka)[4].

2) U vezi ovakve situacije vi treba da odmah postupite po slijedećem:

a) da ubrzate evakuaciju ratnog materijala[5] iz svih primorskih gradova i da ga što prije prebacite na siguran i zaklonjen oslobođeni teritorij. Po našem mišljenju to je prostor Brinje—Drežnica. Sav ratni materijal, tj. onaj koji se ne dodijeli jedinicama trebate skloniti na više skrivenih mjesta — u zemunice.

b) Sve novomobolisano i pridošlo ljudstvo, odnosno borce[6], trebate iz Primorja, odnosno primorskih gradova i sela, podići gore u planinski pojas bliže našim ranijim uporištima i bazama.

Naročitu pažnju obratite na zatvaranje pravca Ogulin—Jasenak. Na tom pravcu treba odmah da uputite neku jaču jedinicu i to bliže položajima koji se nalaze neposredno jugozapadno od Ogulina.

---

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 16—2, k. 104 A.

[2] i [3] Odnosi se na Četrnaesti policiski puk iz sastava Trećeg SS pancer korpusa i na Treću satniju Treće pješačke pukovnije. Ove neprijateljske snage stigle su u Ogulin 11 rujna. Vidi dok. br. 213.

[4] Neprijateljske snage iz Ogulina nisu uspjele prodrijeti u Hrvatsko Primorje jer su ih zaustavile jedinice Osme divizije. Vidi dok. br. 107.

[5] Vidi primjedbu br. 3 uz dok. br. 31.

[6] O prilivu novih boraca u jedinice NOV na području Gorskog Kotara, Hrvatskog Primorja i Istre u toku rujna 1943 god. vidi dok. br. 45, 80, 146, 159 i 160.

c) Železničku prugu Ogulin—Delnice—Sušak trebate neprekidno rušiti i danju i noću[7]. Rušenje ove pruge stvoriti će vam potrebno vrijeme za evakuaciju ratnog plijena i potrebno pregrupisavanje vaših snaga.

d) O ovoj situaciji na sektoru Ogulin—Karlovac odmah, najhitnije obavjestite: politkomesara Glavnog štaba druga Bakarića[8], koji je pošao za Senj, druga Manolu[9], pomoćnika načelnika ovog Štaba, komandanta i politkoma vaše Divizije[10], radi znanja i upravljanja.

Radite planski, brzo i energično u duhu ove situacije.

Uspostavite radiovezu sa nama, kao i kurirsku vezu motorciklima. Telefonsku vezu održavajte u ispravnosti i treba uvijek da bude neko od članova vašeg Štaba u samom Štabu — u Diviziji. To danas nije bilo.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba
pukovnik,

---

[7] O izvršenim diverzijama na ovoj komunikaciji vidi dok. br. 68 i dok. 17/1—5, k 419. u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

[8] Vladimir Bakarić

[9] Srećko Manola

[10] Komandant Trinaeste divizije bio je tada Veljko Kovačević a politički komesar Artur Turkulin (umro 1945 god. u Beogradu).

BR. 40

NAREĐENJE ŠTABA PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE OD 11 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU OSME DIVIZIJE DA SPRIJEČI PRODOR NEPRIJATELJSKIH SNAGA PREMA OGULINU[1]

ŠTAB I KORPUSA
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
11. septembra 1943 god.
u 18 sati

ŠTABU VIII DIVIZIJE

Prema obavještenjima neprijatelj je zauzeo Tounj[2] i nastupa u pravcu Ogulina. Neprijateljske snage su sastavljene od legionarskih formacija nepoznate jačine.[3]

VIII Divizija treba da pod svaku cijenu spriječi nadiranje neprijatelja prema Ogulinu i dalje prema Primorju da bi osigurala evakuaciju ogromnog ratnog materijala zahvaćenog u primorskim gradovima.[4] Za izvršenje svog zadatka VIII Divizija će koristiti i odredske snage[5] koje se nalaze na tom sektoru.

Položaj organizovati na Krpelju i Brezovici. Ako je neprijatelj prodro prema Ogulinu, napasti svom snagom njegove kolone u pokretu.

Obranu ne organizovati frontalno nego se služiti naročito napadima na neprijateljske kolone u pokretu da bi se spriječilo stizanje daljnih neprijateljskih snaga u Ogulin. Snage koje se nalaze oko Ogulina[6] ima da spriječe neprijatelju nadiranje prema Jasenku i Gomirju.

Šaljite često izvještaje o razvoju situacije, jer od razvoja događaja na vašem sektoru zavisi djelovanje naših snaga u Primorju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar Komandant

---

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivu Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 12/1—2, k. 419.

[2] Vidi dok. br. 39.

[3] Jedanaestog rujna 1943 god. u Ogulin je ušao Četrnaesti policiski puk iz sastava Trećeg SS pancer korpusa i Treća sat Treće pješačke pukovnije. Vidi dok. br. 213.

[4] Vidi primjedbu br. 5 uz dok. br. 39.

[5] Misli se na snage Karlovačkog NOP odreda.

[6] Odnosi se na jedinice Osme divizije. Vidi dok. br. 107.

BR. 41

ZAPOVIJEST ŠTABA DESETE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE OD 11 RUJNA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA HERCEGOVAC[1]

ŠTAB X DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
Br. 146
Dan: 11. IX. 1943 god.

Predmet: Plan za napad na **Hercegovac.**—

ŠTABU XVII UDARNE BRIGADE NOVH
ŠTABU XXI BRIGADE NOV HRVATSKE
ŠTABU MOSLAVAČKOG PARTIZANSKOG ODREDA

Položaj

Prema prikupljenim podacima u neprijateljskom uporištu Hercegovac nalazi se jedna poljoprivredna bojna domobrana u jačini od 400 i jedna satnija Gorskog zdruga. Svega ukupno 550 vojnika[2]. Naoružanje nepoznato.—

Kako postoje dobre veze sa domobranskim oficirima, stoga ima izgleda da će se uporište bez mnogo borbe likvidirati[3]. No, mi na to ne trebamo da računamo, već ulazimo u borbu kao da će biti velikog i najvećeg otpora, sa svim opreznostima i vojničkim pravilima, kao što smo to i do sada radili.

Akcija na neprijateljsko uporište Hercegovac, koju će izvesti jedinice naše Divizije u sastavu sa Moslavačkim partizanskim odredom, treba da bude prelom svih dosadašnjih borbi u Moslavini. To je akcija, koja treba da poveća našu Narodnooslobodilačku vojsku za nekoliko stotina boraca. Zato svi drugovi, od borca do komandanta, trebaju dati sve od sebe da akcija što bolje uspije. Nemojmo se zavaravati da je neprijatelj slab, da su to domobrani i tome slično. Pa i ako je tako, u borbu treba stupiti odlučno, s puno povjerenja u uspjeh — boriti se i pokazati da smo zaista pravi sinovi svoga naroda koji se istin-

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 23/1, k. 1121.

[2] Vidi dok. br. 215, 216, 217, 221 i 223.

[3] Vidi dok. br. 49 i 108.

ski bore za njegovo oslobođenje. Opravdajmo povjerenje koje u nas polaže naš narod i naša herojska Komunistička partija.

U cilju likvidacije neprijateljskog uporišta Hercegovac, Štab X Divizije N.O.V. Hrvatske

NAREĐUJE:

(Sekcija: Čazma—Bjelovar 1:100.000)

XVII Udarna brigada:

Dva bataljona ove Brigade vršiće napad na samo uporište i to:

a) Bataljon: sa svog mjesta stanovanja ide preko sela Kostanjevca, Velike Mlinske, putem do pruge, dalje prugom kroz Trupinski Gaj do željezničke stanice, odakle skreće putem koji vodi u sjeverni kraj Hercegovca, odakle sa svojom jednom četom zauzima raskrsnicu puteva gdje ulazi put kojim su došli, napada i čisti zgrade sjeverno od raskrsnice, a sa jednim svojim dijelom štiti[4] bježanje neprijateljskih vojnika iz južnog kraja Hercegovca ka raskrsnici, gdje će nastojati uhvatiti vezu sa Bataljonom b), koji napada centar uporišta. Drugom svojom četom pristupa likvidaciji zgrada sa sjeverne strane Hercegovca u pravcu ka raskrsnici koju napada prva četa. Treća četa ovog Bataljona dodijeliće se u Divizisku rezervu i nalaziće se kod Štaba Divizije.

b) Bataljon: dolazi istim putem kao i Bataljon a), do pruge u šumi Trupinski Gaj, odakle se odvaja, te sjeverno od k. 146 nastupa u pravcu sredine uporišta Hercegovca, prelazi potok (Gliboki Jarak) i u pravcu mlina presijeca uporište, zauzima cestu tako, da sa svojom jednom četom po zauzeću ceste prelazi, pristupa likvidaciji mlina, a sa drugom jednom četom likvidira zgrade od ovoga mjesta — sjevernom stranom — dok ne uhvati vezu sa četom kod raskrsnice a) Bataljona. Trećom svojom četom likvidira zgrade od presječene ceste, pa južnom stranom uporišta, dok se ne spoje sa jedinicama bataljona XXI Brigade.

c) Bataljon: pojačan sa jednom četom Bataljona d) postavlja zasjedu na putu i prugi ispred sela Ladislava koji dolazi iz Velikog Grđevca. Ovaj Bataljon srušiće prugu ispred željezničke stanice Pavlovac—Dražica i postaviti na istoj zasjedu.

d) Bataljon: sa svojom jednom četom ruši prugu na putu šuma Gaj i Zdenački Gaj, koja dolazi od željezničke stanice Veliki Zdenci i postavlja zasjedu na istoj. Drugom svojom četom zajedno sa četom XXI Brigade postavlja zasjedu na ivici šume Zdenački Gaj, na cesti Veliki Zdenci—Hercegovac.

---

[4] Misli se: sprečava.

XXI Brigada:

a) Bataljon: kreće sa svoga mjesta boravka preko sela Kostanjevca, Velike Mlinske, putem Pašijanski Gaj, gdje prelazi prugu dalje preko puta, koji prolazi kroz Gajine u pravcu mjesta gdje potok Gliboki Jarak prelazi ispod ceste u Hercegovcu. Od ovoga mjesta ovaj Bataljon sa svojom jednom četom zauzima ovaj dio sela kod potoka i čisti zgrade s lijeve i desne strane dok ne uhvati vezu sa svojim četama, koje napadaju sa sjeverne i južne strane. Drugom svojom četom ispred ovoga mjesta gdje potok prelazi cestu, odprilike 300 metara, odvaja se i napada zgrade tako, da bude u međuprostoru od svoje prve čete i desnokrilne čete jedinica XVII Brigade, pristupa likvidaciji i čišćenju zgrada sve dok ne uhvati vezu sa susjednim jedinicama s lijeve i desne strane. Trećom svojom četom napada zgrade uporišta sa južne strane od Bajevića Jarka i čisti iste sve dok ne uhvati vezu sa četom, koja je zauzela cestu gdje je potok presijeca.

b) Bataljon: dolazi isto pravcem a) Bataljona gdje od Pašijanskog Gaja prelazi prugu, postavlja zasjedu na cesti Zdenčac—Palešnik kod potoka ispred k. 135, jednim svojim dijelom zaposješće prugu desno od k. 140, izvršiti diverziju iste. Ovom Bataljonu dodijeliće se četa iz Bataljona c), koja će postaviti zasjedu između Tomašice i Kajgane, kod potoka.

c) Bataljon: sa svoje dvije čete kreće sa četama d) Bataljona XVII Brigade i sa svojom jednom četom, kojoj treba dodati protutenkovski mitraljez, postavlja zasjedu zajedno sa četom XVII Brigade na cesti Hercegovac—Veliki Zdenci. Sa drugom svojom četom zaposijeda ispred sela Klokočevca, na putu u šumici Crni Lug.

Moslavački odred: postavlja zasjedu sa dva bataljona u selu Mikleuš — na putu koji dolazi od Čazme. Sa jednim bataljonom postaviće zasjedu i to: sa dvije čete na cesti na jugoistočnom izlazu iz sela Ivanske — na ivici šume. Jednu četu ovoga bataljona uputiti u selo Popovac, koja će izvršiti obezbjeđenje glavnog previjališta.

Četa XVII Brigade iz d) Bataljona, koja ruši prugu u šumici Zdenački Gaj (kod željezničke stanice Veliki Zdenci), postaviće zasjedu na putu koji dolazi [od] Veliki Zdenci—Trnava — na istočnoj ivici šumice.

Previjalište XXI Brigade biće u selu Palešniku.

Previjalište XVII Brigade biće na putu koji dolazi iz Hercegovca za hercegovačku stanicu pozadi k. 140. —

Evakuacija ranjenika u selo Popovac gdje će se nalaziti Divizisko previjalište, odakle će se ranjenici transportovati za bolnicu.

Početak napada dana 12. septembra o.g. u 1 sat.—

Znaci raspoznavanja: za noć između 11/12 ov. mj.; Selo-Naše. — Za dan: Poziv: Puška u horizontalnom položaju u desnoj ruci jedanput izbačena ustranu.—

Odgovor: Mahanje kapom u lijevoj ruci — u krugu iznad glave.

Znaci za povlačenje izdaće se pismenim putem, a štabovi će brigada ujedno ispaliti po dvije bijele i jednu zelenu raketu pravo uvis.

Štab Divizije nalaziće se kod željezničke stanice Trnovitica—Hercegovac.

Štab XVII Brigade nalaziće se u zapadnim kućama sela Trnave.

Štab XXI Brigade nalaziće se u selu Palešnik, u kućama gdje cesta odlazi iz Palešnika za Zdenčac.

Pravac povlačenja Velika Mlinska, Popovac, odakle će se XVII Brigada smjestiti u sela: Popovac—Veliki Prokop—Gornja Garešnica, a XXI Brigada selo Samarica, dok će se Odred povući u sadanje mesto svoga boravišta.

Evakuacija materijala i zarobljenika preko sela Popovca za Gornju Garešnicu.

Veze: Veze između štabova brigada i Divizije moraju biti redovite, svaka 2 sata kuririma, dok će XVII Brigada uspostaviti telefonsku vezu sa Štabom Divizije.—

Važne napomene: XXI Brigada pridodaće top bataljonu koji napada uporište.

Štabovi brigada svakom bataljonu u zasjedama dodijeliće po dva teška mitraljeza, dok ostatak mitraljeza prema potrebi upotrijebiti u uporištu. Teške bacače dodijeliti jedinicama na zasjedama tako, da XVII Brigada jedan rasporedi na zasjedi prema Vel. Grdjevcu, a jedan prema Velikim Zdencima. XXI Brigada svoj teški bacač daće na zasjedu prema Zdenčācu.

Sve jedinice koje su na željezničkim prugama — na zasjedama imaju vršiti diverziju pruge (rušenje) sve dok ih ne omete neprijateljska vatra.

Napominje se štabovima brigada da će se dobiveno oružje u ovim akcijama dodijeliti II Operativnoj zoni, tj. za razvitak i pojačanje Moslavačkog Partizanskog odreda, prema tome štabovi će povesti računa da se zarobljeno oružje i municija donese na mjesto određeno za evakuaciju materijala.

Kako u ovom uporištu nema neprijatelja među civilnim stanovništvom, već je akcija samo vojničkog karaktera, stoga treba skrenuti pozornost svima jedinicama da se ne dira ništa u civilnim kućama i da se sa stanovništvom najljepše postupa. Zgrade iz kojih neprijatelj bude davao velikog odpora, a ne budu se mogle osvojiti, mogu se minirati ili zapaliti. Inače se

bez potrebe zabranjuje paljenje, pa i javnih zgrada, općina, škola i slično. U javnim zgradama, općinama i drugim uništiće se samo arhiva.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar:
Sl. otsutan (MP)[5]

Komandant
Vinko Antić

BR. 42

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE OD 11 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA DRAGALIĆ, DIVERZIJI NA PRUZI RAJIĆ—NOVA GRADIŠKA I BORBI KOD ŠAGOVINE[1]

ŠTAB XII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
Br. 207/43
Dan 11-IX-1943

Predmet: Vojni izvještaj o djelatnosti jedinica u vremenu od 1-10.IX.1943.

ŠTABU II KORPUSA NOV i POH

Položaj

U vremenu od 1 do 10. IX. 1943 godine, jedinice ove Divizije nalazile su se na sektoru Đulavec—Slatina, u pokretu i na južnim i jugoistočnim obroncima Psunja, na sektoru s. Šagovina—Bijela Stijena. U tom periodu vršena je diverzija pruge Slatina—Čačinci i glavne pruge Rajić—Nova Gradiška i napadnuto neprijateljsko uporište Dragalić[2].

Po prelasku jedinica ove Divizije na sektoru Psunja, odmah se primijetila koncentracija neprijateljskih snaga u Lipiku i Pakracu i prema dobijenim podatcima ovo je bila smjena domobranskih posada ustaškim, a domobranske posade upu-

[5] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 8—2, k. 881.

[2] Vidi dok. br. 22 i 28.

ćene su na Jadransku obalu. Za vrijeme boravka na ovom sektoru neprijatelj je napao na jedinice Omladinske brigade „Jože Vlahovića" kod s. Šagovina Katolička, dolazeći od Nove Gradiške, kojom prilikom je bio potučen i vraćen natrag u svoje uporište.

Drugih uznemiravanja od strane neprijatelja nije bilo.

II. RAD ŠTABOVA I PODREĐENIH JEDINICA

XII Udarna brigada: Štab Brigade zadovoljava. Raspodjela dužnosti u Štabu izvršena je pravilno. Štabovi bataljona uglavnom zadovoljavaju. Ukazuje im se pomoć od strane Štaba Brigade, naročito po pitanju vojne izobrazbe boraca i rukovodilaca. Štab Brigade i štabovi bataljona su potpuni.

Omladinska brigada „Jože Vlahovića": Štab Brigade i štabovi bataljona su potpuni, i dosada su uglavnom zadovoljili.

Od strane Štaba Brigade ne daje se dovoljno pomoći štabovima bataljona, niti nad istim sprovodi dovoljnu kontrolu. Kad se ovo postigne Brigada će biti među prvima.

XVIII Brigada: Štab Brigade je potpun, i svojim radom naročito u posljednje vrijeme zadovoljava. Članovi Štaba Brigade vrijedni su i ulažu dosta truda na sređenju svojih jedinica. Rezultati se njihovog rada već pokazuju. Štabovi bataljona te Brigade isto tako zadovoljavaju, treba im svima dati više pomoći. Inače i u ovoj Brigadi stanje je znatno popravljeno. Za kratko vrijeme neće izostajati od drugih.

Rad Štaba Divizije uglavnom je kolektivan. Svojim nižim štabovima daje se pomoć, ali istu je potrebno još povećati i još veću kontrolu sprovesti.

Nema intendanta i obavještajnog oficira pri Štabu. Nastoji se pronaći drugove, koji bi ovim dužnostima odgovorili.

III. DISCIPLINA I MORAL JEDINICA

Moral i borbena sposobnost naših jedinica je na visini. To se naročito pokazalo u akcijama u ovom desetodnevnom periodu. Što se tiče formalne discipline, tu na prvom mjestu dolazi Omladinska brigada kao najbolja, dok ostale brigade nešto zoastaju. Pojačanim vojničkim i političkim radom otkloniće se kod svih jedinica i ovaj nedostatak. Slučajeva samovolje ili pljačke nije bilo. Dezerterstva je bilo vrlo malo i to većim dijelom novomobilisani.

IV. STANJE UNUTAR JEDINICA

U proteklom periodu naša Divizija rušila je prugu Slatina —Čačinci, i glavnu prugu Rajić—Okučani. Okučani—Dragalić, Dragalić—Nova Gradiška, kao i likvidirala neprijateljsko upo-

rište Dragalić. Istovremeno imala je borbu sa neprijateljem na terenu — na sektoru kod s. Kat. Šagovine. U tim borbama i akcijama izbačeno je iz stroja 42 druga i to 11 mrtvih i 31 ranjen.

Novopridošlih drugova i drugarica 280.

Zaplijenjeno je: 1 top 75 m/m. sa 29 granata, 1 teški mitraljez, 2 laka njem. mitraljeza, 2 puškomitraljeza „Šoša", 1 puškomitraljez „Brno", 1 šmajser, 3 pištolja,285 pušaka, 1 radiostanicu i 25.000 puščanih metaka.

Gubitaka u oružju nije bilo.

V. SLUŽBA VEZE U JEDINICAMA

Od prošlog izvještaja služba veze se nije umnogome popravila. Još ne raspolažemo sa dovoljno telefonskog materijala. Uglavnom veza sa našim jedinicama održava se većim dijelom kuririma i nešto telefonima i bila je redovita. Sa Štabom Korpusa veza se održava radio-stanicom i kuririma. Veza je bila redovna.

VI. IZVEDENE AKCIJE

Noću 1/2. IX. t. g. pripremljena je likvidacija neprijateljskog uporišta Bukovica, ali je neprijatelj prije nego što je napadnut napustio uporište. Iste noći pristupilo se rušenju pruge Slatina—Čačinci i tom prilikom porušeno je 600 m. željezničke pruge i uništene tt. veze. Zapaljena opštinska arhiva u Bukovici.

8/9. 1943 godine neprijatelj je u jačini od 300 Njemaca i žandara krenuo iz N. Gradiške prema Šagovini Kat. gdje su bile smještene jedinice Omladinske brigade. Naše jedinice su ih dočekale i u borbi koja je trajala oko 3 sata natjerale u panično bjegstvo. Borci II i III Bataljona te Brigade, pod vrlo teškim uslovima jurišali su na neprijatelja i nanijeli mu velike gubitke, a da pritom sami nisu imali velikih gubitaka, kad se uzme u obzir žestina borbe koja se vodila.

U toj borbi zaplijenjeno je: 1 poljski top 75 mm. sa 29 granata, 1 teš. mitraljez „Švarcloze", 1 puškomitraljez „Brno", 2 puškomitraljeza „Šoša", 2 laka njem. mitraljeza, 1 radio-stanica, 25 karabina, 1 šmajser, 3 pištolja i 1 kamion (kasnije uništen).

Zarobljeno je 10 Njemaca. Ubijeno je 40 Njemaca (toliki broj ih je sahranjen u N. Gradiški prema dobijenim podatcima). Ranjenih je imao isto veliki broj.

Naši gubitci u ovoj borbi iznose 7 mrtvih i 13 ranjenih drugova.

Noću 8/9. IX. 1943 godine jedinice ove Divizije izvršile su diverziju glavne pruge Zagreb—Beograd na prostoru Rajić —Okučani, Okučani—Dragalić, Dragalić—Nova Gradiška. Isto-

vremeno likvidirano je neprijateljsko uporište Dragalić u kome se nalazilo oko 35 ustaša. Likvidacija željezničke stanice Dragalić nije dovršena, iz razloga što je bila dobro utvrđena betonskim bunkerima, a prilaz veoma otežan, te se odustalo od potpune likvidacije.

Diverzija pruge i napad na uporište počelo je u 23 časa, a povlačenje jedinica izvršeno je u 4.45 časova 9. IX. t. g.

Naši borci i rukovodioci shvatili su važnost zadatka koji je stavljen pred njih, te su uložili mnogo truda da zadatak izvrše u potpunosti.

Diverzija pruge bila je veoma otežana, obzirom da se nije raspolagalo sa sredstvima za rušenje iste, a pruga je vrlo dobre građe. I pored toga na gore označenom prostoru pruga je porušena ukupno u dužini 2 km., računajući oba kolosijeka, i na taj način saobraćaj na ovoj glavnoj i važnoj pruzi za neprijatelja bio je obustavljen preko 40 sati. Da se je imalo potrebnih sredstava pruga bi bila temeljito uništena za duže vremena.

Prilikom ove diverzije zarobljen je jedan teretni voz sa 23 vagona između Dragalića i N. Gradiške u kome je zaplijenjeno: 250 francuskih ispravnih pušaka sa oko 25.000 metaka za iste. Uništena je lokomotiva i 23 vagona, 3 kamiona i 3 motorcikla. U nekoliko vagona nalazilo se voće, koje se nije moglo izvući, zbog toga je oklopni voz sa udaljenosti svojom vatrom onemogućavao pravilnu evakuaciju tukući neprestano uzduž pruge.

U vozu je ubijeno 5 Njemaca i 5 živih zarobljeno.

Likvidaciju želj. stanice Dragalić imao je jedan bataljon Omladinske brigade, koji nije mogao istu do kraja likvidirati zbog dobrog utvrđenja. Likvidaciju uporišta Dragalić imao je jedan bataljon XVIII Brigade, koji je svoj zadatak izvršio do kraja.

Zarobljeno je 7 živih ustaša, a ubijeno je 5. Zaplijenjeno je 10 karabina i nešto municije. Evakuacija i konfiskacija nije izvršena jer je likvidacija uporišta završena usvanuće.

U akciji na uporište i željezničku stanicu Dragalić i pri diverziji pruge naši gubitci iznose ukupno 4 mrtva i 18 ranjenih.

Neprijateljski gubitci 15 mrtvih, 12 živih ustaša i Njemaca zarobljeno, i nepoznat broj ranjenih.

Zaplijenjeno: 260 karabina i 25.000 metaka.

Porušena pruga na više mjesta u ukupnoj dužini od 2 km. računajući oba kolosijeka, i saobraćaj obustavljen na toj pruzi preko 40 sati.

Uništeno: 1 lokomotiva, 23 vagona, 3 kamiona i 3 motorcikla.

Zapaljeno: škola, dom i crkva u Dragaliću iz kojih objekata je neprijatelj davao otpor.

Ukupan rezultat desetodnevne djelatnosti naše Divizije je slijedeći:

Zaplijenjeno: 1 poljski top 75 mm. sa 29 granata, 1 teški mitraljez, 2 laka njem. mitraljeza, 2 pm. „Šoša", 1 pm. „Brno", 1 šmajser, 285 karabina, 3 pištolja, 1 radio-stanica i 26.000 puščanih metaka.

Zarobljeno: 22 ustaše i Njemca.

Ubijeno: oko 60 žandara, Njemaca i ustaša, i veći broj ranjenih.

Uništena: željeznička pruga Slatina—Čačinci u dužini od 600 m. i potrgane tt. veze, željeznička pruga Zagreb—Beograd porušena na više mjesta u ukupnoj dužini od 2 km., 1 lokomotiva, 23 vagona, 4 kamiona, 3 motorcikla, zapaljena škola, dom i crkva u Dragaliću.

Ukupni naši gubitci u tom vremenu su: 11 mrtvih i 31 ranjenih.

VII. STEČENA ISKUSTVA

1.) Glavnu prugu (koja je odlično građena) nemoguće je za duže vremena onesposobiti sa primitivnim sredstvima sa kojima naše pionirske čete raspolažu.

Jedino sredstvo za onesposobljavanje ove pruge je eksploziv sa kojim treba rušiti propuste i mostove.

2.) Pri dolasku na ovaj sektor izdali smo naređenje da se jedinice drže više na okupu, i ne razvlačiti ih na široki prostor. Za slučaj nailaska neprijatelja izvršiti manevar i opkoljavanje pojedinih njegovih kolona.

Ovo se pokazalo kao ispravno u borbi sa neprijateljem kod sela Šagovine Kat.

VIII. RASPORED JEDINICA I NJIHOVO STANJE

Jedinice ove Divizije nalaze se sada na sektoru Giletinci—Čečavac—Baćindol—Opatovac—Oblakovac.

Zdravstveno stanje boraca, ishrana, odjeća i obuća vidi se iz izvještaja političkog komesara.

IX. DALJNJE OPERATIVNE NAMJERE

Ima se u planu još jednom izvršiti diverziju glavne pruge na prostoru Nova Gradiška—Kapela—Batrina i likvidaciju jednog ili više uporišta na tom prostoru. Za ovo se prikupljaju podatci.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Marijan[3]

Komandant:
Mil.[4] **Stanivuković**

[3] Cvetković
[4] Milan

BR. 43

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRINAESTE PROLETERSKE NOU BRIGADE „RADE KONČAR" OD 11 RUJNA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA GORNJU VAS I NOVO SELO[1]

ŠTAB XIII PROLETERSKE UDARNE
BRIGADE „RADE KONČAR"
HRVATSKE
Br. . . . . .
dne 11-IX-1943 g.

GLAVNOM ŠTABU N.O.V. I P.O.H.
ŠTABU II OPERATIVNE ZONE N.O.V. I P.O.H.

Javili smo vam da su 7. ov. mjeseca na našu stranu prebjegla 2 talijanska oficira iz Jaske sa dva tenka od po 6 tona.

9. ov. mjeseca sa dva bataljona naše brigade, jednim bataljonom odreda napali smo neprijateljska uporišta u Gornjoj Vasi i Novom Selu.[2] U akciji su učestvovali i tenkovi. Napad je počeo na Gorinju[3] 9. IX. u 22 časa, ali uslijed noći nije se mogla iskoristiti artiljerija te smo napad odgodili za sjutradan ujutro. Neprijatelj je, također, postavio barikade ispred garnizona kao i nagazne mine, te tenkovi nisu bili najefikasnije iskorišćeni. Borba je trajala do 11.30 časova istoga dana, a počela je u 5.30 časova ujutro. Zauzimali smo bunker po bunker. Bunkeri su bili tvrdo građeni, a neprijatelj je davao ogorčeni otpor, kada smo zauzeli sve strateški važne bunkere izvršili smo juriš na samo selo, neprijatelj se je dao u bijeg preko šuma za Samobor.

U bijegu je neprijatelj bacao sve oružje i spremu, isto tako ostavio je oko 25 mrtvih i ranjenih u samome selu. Kasnije po zauzeću Gornje Vasi krenuli smo u pravcu Novog Sela. U 5 sati poslije podne istoga dana približavali smo se Novome Selu ali je neprijatelj već bio spreman za bijeg, i prije 10 minuta nego što smo prišli garnizonu neprijatelj je već izišao iz istoga. Jurili smo za njim, zaplijenili sva kola i municiju koju je povezao sa sobom kao i jedan p. mitraljez i nekoliko pušaka.

Ukupno je zaplijenjeno 1 teški mitraljez, 7 p. mitraljeza, teški bacač, oko 40 karabina, potpuno nova radio-stanica tipa 4 (bivše jugoslovenske vojske), i mnogo druge ratne spreme.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 27—5, k. 1472.

[2] Vidi dok. br. 25.

[3] Gornja Vas

Glavnom Štabu N.O.V. i P.O.H.-
Štabu II.Operativne Zone N.O.V. i P.O.H.-

Javili smo vam da su 7.ov.mjeseca na našu stranu prebjegla 2 talijanska oficira iz Jaske sa dva tenka od po 6 tona.

9.ov.mjeseca su dva bataljona naša brigade,jednim bataljonom Odreda napali smo neprijateljska uporišta u Gorinji Vasi i Novom Selu.U akciji su učestvovali i tenkovi.Napad je počeo na Gorinju 9.IX.u 22 časa,ali uslijed neči nije se mogla iskoristiti artilerija te smo napad odgodili za sutra dan u jutro.Neprijatelj je takodjer postavio barikade ispred garnizona kao i nagazne mine te tenkovi nisu bili najefikasnije iskorišteni.Borba je trajala do 11.30 časova istoga dana,a počela je u 5.30 časova u jutro. Zauzimali smo bunker po bunker.Bunkeri su bili tvrdo gradjeni a neprijatelj je davao ogorčeni otpor,kada smo zauzeli sve strateški važne bunkere izvršili smo juriš na samo selo,neprijatelj se je dao u bijeg preko šuma za Samobor.

U bijegu je neprijatelj bacao sve oružje i spremu,isto tako ostavio je oko 25 mrtvih i ranjenih u samome selu.-Kasnije po zauzeću Gorinje Vasi krenuli smo u pravcu Novog Sela.U 5 sati poslije podne istoga dana približavali smo se Novome Selu ali je neprijatelj već bio spreman za bijeg,i prije 10 minuta nego što smo prišli garnizonu neprijatelj je već izišao iz istega.Jurili smo za njim,zaplijenili sva kola i municiju koju je povezao sa sobom kao i jedan p.mitraljez i nekoliko pušaka.

Ukupno je zaplijenjeno 1 teški mitraljez,7 p.mitraljeza, ~~[illegible]~~ teška bacača,oko 40 karabina,potpuno nova radiostanica tipa 4./bivše Jugoslovenske vojske/,i mnogo druge ratne spreme.

Posada u Gorinji i Novom Selu sačinjavale su dve satnije XIII,Ustaške bojne,koje su brojile u Gorinji 220,a u Novom Selu 100 ustaša.

Gubici neprijatelja ~~[illegible]~~ u Gorinjoj Vasi i Novom Selu iznose: 90 mrtvih i ranjenih ustaša i 6 zarobljenih.

Naši gubici jesu:5 mrtvih i dva ranjena.-

U momentu kada smo se nalazili u napadu na Gorinju,stigla je vijest da je Italija kapitulirala.-

Po likvidaciji Gorinje Vasi i Novog Sela imali smo u planu napasti garnizon Plješivica.Pošto je počelo razoružavanje talijana od strane Ustaša u Jaski i Ozlju,povratili smo se 10/11.ov.mjeseca u stare baze,na sektor Ozlja i Jaske ali za to vrijeme već su talijani u Jaski,~~[illegible]~~ i Draganiću bili razoružani od strane ustaša i Njemaca,jedan dio manjih oko 65 talijana sa tri p.mitraljeza jedan šmajser i ~~[illegible]~~ 15 pušaka.Iz Ozlja Talijanim su pobjegli za Metliku odakle su sa onima iz Metlike pobjegli prema Ljubljani. U Ozlju ostale su jedna satnija ustaša i jedna domobrana.

U Metlici,Črnomlju i Novom Mjestu nalaze se Slovenski partizani,pošto su se talijani povukli svi,ostavili su 4 neispravna tenka,dve haubice i mnogo vagona granata i municije kao i ostale ratne spreme.

Večeras ćemo izvršiti napad na Ozalj,dok dimu pojačali posaddu i došli Njemci jer sada satnija domobrana raspoložena je za predaju dok se jedna satnija ustaša misli boriti.

Molimo vas da nam pošaljete radio telegrafistu za radio stanicu koju smo zarobili u Gorinjoj Vasi.Radio stanica je tipa 4,fabrika Godjevac-~~[illegible]~~ A.D.Beograd.Veoma je važno da sada imamo sa vama vezu putem radio stanice.-

Sada držimo Kamanje,a Slovenci Metliku,pa nam je to najkraća veza sa vama.Iz čitave Slovenije su se Talijani povukli.

Smrt fašizmu sloboda narodu!

Zamjenik Politkomesara, Komandant

P.S.

Fotokopija dokumenta br. 43

Posade u Gorinji i Novom Selu sačinjavale su dvije satnije XIII ustaške bojne, koje su brojile u Gorinji 220, a u Novom Selu 100 ustaša.

Gubitci neprijatelja u Gornjoj Vasi i Novom Selu iznose: 90 mrtvih i ranjenih ustaša i 6 zarobljenih.

Naši gubici jesu: 5 mrtvih i dva ranjena.

U momentu kada smo se nalazili u napadu na Gorinju, stigla je vijest da je Italija kapitulirala. —

Po likvidaciji Gornje Vasi i Novog Sela imali smo u planu napasti garnizon Plešivicu. Pošto je počelo razoružavanje Talijana od strane ustaša u Jaski i Ozlju, povratili smo se 10/11. ov. mjeseca u stare baze, na sektor Ozlja i Jaske, ali za to vrijeme već su Talijani u Jaski i Draganiću bili razoružani od strane ustaša i Njemaca, jedan manji dio oko 65 Talijana sa tri p. mitraljeza, jedan šmajser i 15 pušaka, došli su k nama. Iz Ozlja Talijani su pobjegli za Metliku odakle su sa onima iz Metlike pobjegli prema Ljubljani. U Ozlju ostale su jedna satnija ustaša i jedna domobrana.

U Metlici Črnomelju i Novom Mestu nalaze se slovenački partizani[4] pošto su se Talijani povukli svi, ostavili su 4 neispravna tenka, dvije haubice mnogo vagona granata i municije kao i ostale ratne spreme.

Večeras ćemo izvršiti napad na Ozalj[5] dok nisu pojačali posadu i došli Njemci, jer sada satnija domobrana raspoložena je za predaju, dok se jedna satnija ustaša misli boriti.

Molimo vas da nam pošaljete radio-telegrafistu za radio-stanicu koju smo zarobili u Gornjoj Vasi. Radio-stanica je tipa 4, fabrika Gođevac — A. D. Beograd. Veoma je važno da sada imamo sa vama vezu putem radio-stanice.

Sada držimo Kamanje, a Slovenci Metliku, pa nam je to najkraća veza sa vama. Iz čitave Slovenije su se Talijani povukli.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zamjenik politkomesara,
Horvatić Mato

Komandant,
Milan Žeželj

[4] Odnosi se na jedinice Petnaeste divizije i na Istočnodolenjski NOP odred.

[5] Vidi dok. br. 122.

BR. 44

ZAPOVIJEST OPERATIVNOG ŠTABA DRUGE NO BRIGADE DRUGE OPERATIVNE ZONE I KALNIČKOG NOP ODREDA OD 11 RUJNA 1943 GOD. ZA RUŠENJE KOMUNIKACIJE KOPRIVNICA—KRIŽEVCI I NAPAD NA RUDNIK GLOGOVAC[1]

OP. ŠTAB II N.O.B.
I K.P.O HRVATSKE
11.IX.1943.
Op. br. 3

ZAPOVIJEST
(Sekcija Čakovec—Đurđevac 1:100.000)

Razvojem svjetskih događaja vojnička situacija na sektoru Kalničkog partizanskog odreda naglo se izmijenila. Neprijatelj — Njemci — vrši dekoncentraciju svojih trupa na ovom sektoru. Pred naše jedinice postavlja se: sprečavati neprijateljske transporte onesposobljavanjem za promet glavnih komunikacija. Kapitulacija Italije i napredovanje Saveznika demoraliziralo je i onako demoralizirane domobranske garnizone, stvoreni su svi uslovi da naše jedinice nastave sa uspješnim razoružavanjem istih. Jedinice II N.O.B. II Op. Z. i K.P.O.[2] učiniće slijedeće:

I K.P.O. jednim bataljonom nastaviće započeto rušenje pruge Koprivnica—Križevci, minirati most na pruzi kod Vel. Mučne. Preko dana ostaviti po jedan vod sa puškomitraljezima koji će sprečavati popravku pruge. Za rušenje pruge upotrijebiti nenaoružane borce i civile. Paralelno time postavljati zasjede na pruzi i cesti Koprivnica—Križevci[3] Jedan batalion držati na prostoriji Apatovac—Duga Rijeka. Četu Osijek aktivirati na cesti Križevci—Vrbovec.

II N.O. Brigada jednim bataljonom razoružaće i uništiti rudnik Glogovac,[4] gdje se nalazi 60 domobrana i koturaša naoružanih sa 5 puškomitraljeza i 3 mitraljeza. Ostale snage Brigade 12.IX. u 15 sati rokiraće se u Svibovec i Leskovec, a 13. ujutro izvršiti blokadu Varaždinske Toplice. Bataljon koji kreće na

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 37/1, k. 1472.

[2] Druga NO brigada D uge operativne zone i Kalnički NOP odred

[3] O diverzijama na ovoj komunikaciji vidi dok. br. 66, 78 i 113.

[4] Napad na Glogovac izvršila je, 27 28 rujna 1943 god. Dvadeset prva brigada Desete divizije. Vidi tom V knj. 20, izvještaj štaba Desete divizije od 1 listopada 1943 god. Štabu Drugog korpusa NOV Hrvatske.

izvršenje zadatka u Glogovac povratiće se u sastav svoje Brigade 14.IX., dok će napad izvesti 12.IX.

III Štab Brigade i Odreda posvetiće što veću pažnju informacijama koje će dnevno preko svojih informativaca primati, a isto tako redovno dostavljati Oper. štabu. Štab K.P.O. za vrijeme zadržavanja Oper. štaba na sektoru Varaždin. Toplice pobrinuće se da veze budu sa Štabom II Zone i Oper. štabom sigurne. Za to vrijeme Štab Odreda slaće najmanje 2 puta dnevno izvještaje Operativnom štabu o stanju na njegovom sektoru.

IV. Oper. štabu Štab Brigade i Odreda podnosiće svakih 5 dana izvještaje o akciji, a po potrebi i češće. Do 13 o.mj. štabovi će podnijeti Oper. štabu pomenute izvještaje.

V. Operativni štab do 12.IX. nalaziće se u Ivancu, a potom u Svibovcu. Štab Brigade na svom sadanjem mjestu, a po rokiranju snaga u Svibovcu.

Štab Odreda nalaziće se na svom starom mjestu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Robić Ivan

Komandant,
Bulat R.[5]

BR. 45

DEPEŠA GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD 12 RUJNA 1943 GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOV I PO JUGOSLAVIJE O OSLOBOĐENJU JADRANSKE OBALE OD NOVOG DO SUŠAKA I O ZAPLIJENJENOM RATNOM MATERIJALU[1]

GLAVNI ŠTAB HRVATSKE
Op. dep. br. 384/877, 878
12.IX.1943

VRHOVNOM ŠTABU

Naše jedinice[2] zauzele su obalu od Novog do Sušaka, gradove: Novi, Crikvenica, Kraljevica, Bakar, Martinšćica. Organizovane su pomorske komande kao, i naša mornarica.[3] Jedan

[5] Rade

[1] Prepis depeše, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 44 6, k. 110.

[2] Odnosi se na jedinice Trinaeste divizije.

[3] O formiranju Komande mornarice za Hrvatsko Primorje i Istru vidi dok. br. 142.

dio snaga[4] otplovio je da zauzme otok Krk. Ogroman ratni plijen: 2000 pušaka, 4 tenka, 7 topova, 100 teških mitraljeza, 100 puškomitraljeza, 30 kamiona, 5 blind. automobila i druge spreme. Plen se stalno povećava.[5] Također naše jedinice zauzele su Ravnu Goru i Mrkopalj na pruzi Ogulin—Sušak. Talijani povlače se ka Sušaku, naši ih susreću i oduzimaju oružje.

Priliv boraca ogroman za tri dana 2000 novih.

Na Baniji VII Divizija zauzela ustašku tvrđavu Zrin i ubila 60 ustaša.[6] To je bilo poznato ustaško uporište.

BR. 46

NAREĐENJE GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD 12 RUJNA 1943 GOD. ŠEFU GLAVNE INTENDANTURE U VEZI EVAKUACIJE ZAPLIJENJENOG RATNOG MATERIJALA[1]

GLAVNI ŠTAB
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE I PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
Op. br. 193/43
Dne 12.IX.1943 10 čas

Vrlo hitno

ŠEFU GLAVNE INTENDANTURE
Drugu Mori Magašiću

Primili smo Tvoj izvještaj od 11.IX.1943 poslat u 24 časa sa Sušaka.

U pogledu evakuacije ratnog materijala[2] postupiti ćete po slijedećem:

1) Sav ratni materijal evakuisati istočno od linije Crikvenice—Mrkopalj, na naš raniji oslobođeni teritorij, u planinskom nepristupačnom i zaklonjenom predjelu gdje je sigurnost najbolja.

---

[4] Riječ je o Trećoj NOU brigadi Trinaeste divizije.

[5] Vidi primjedbu br. 2 i 3 uz dok. br. 31.

[6] Napad na Zrin izvršila je Unska operativna grupa u sadejstvu sa jedinicama Sedme divizije NOV Hrvatske. Vidi dok. br. 23 i 48.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 8—1, k 109 A.

[2] Riječ je o ratnom materijalu koji su zaplijenile jedinice Trinaeste divizije NOV i PO Hrvatske od talijanskih jedinica prilikom kapitulacije Italije. Vidi primjedbu br. 2 i 3 uz dokumenat br. 31.

Slažemo se sa prvim etapama evakuacije: Zlobin, Plase, Tribalj, Nova Breza, Mošunje, s tim da se poslije ovaj materijal sa ovih mjesta prebacuje dublje na prostoru Drežnica—Brinje—Otočac. Svakako koristiti postojeće zemunice i skloništa koja se nalaze na prostoru Mošunj—Jasenak—Drežnica.

Materijal ne ostavljati na cestama, naročito na onim cestama kuda se može pojaviti neprijateljska motorizacija. Etapne stanice za prihvat materijala treba da imaju dovoljan broj ljudi za iskrcavanje, smještaj i razvrstavanje. Na predajnim i prijemnim stanicama za evakuaciju postaviti sigurne i odane ljude.

Kontrolu i nadzor nad prijemom, odnosno predajom materijala kod ovih etapnih stanica sprovesti potpuno.

2) Njemačke snage izbile su sinoć u Ogulin.[3] Vjerovatno je da će produžiti u pravcu Primorja tj. ka Sušaku, a mogu i postojećim cestama od Ogulina bilo prema Novom, bilo preko Brinja prema Senju. Zato povedite računa da se na ovim cestama koje vode od Ogulina ka Primorju ne gomila naš plijen.

U vezi sa pojavom njemačkih snaga kod Sv. Petra vjerovatno je da će i ova njemačka kolona produžiti u pravcu Rijeke.[4]

Kao što vidite situacija diktuje da požurite sa evakuacijom, da istu izvršite u što kraćem roku, da se izvuče sav materijal, tako da se ne ostavi ništa neprijatelju. Morate raditi i danju i noću i zahtijevati maksimum naprezanja svih drugova koji rade na evakuaciji. Tražite pomoć od Komande Primorsko-goranskog područja, od štabova tamošnjih naših jedinica i od svih antifašističkih organizacija da vas u ovome pomognu.

Mi smo vam danas uputili 5 drugova i to dva iz Komande I Ličkog područja a 3 iz Komande mjesta Otočac, sa zadatkom da vam se jave i pomognu na evakuaciji.

3) Jedinicama XIII Divizije novoformiranim jedinicama,[5] novopridošlim borcima, treba dati kompletnu opremu, kako u pogledu odjeće i obuće tako u pogledu naoružanja. Na ovaj način biće vam olakšana evakuacija.

Budite u vezi sa drugom Manolom[6], koji se tamo nalazi kao i predstavnikom ZAVNOH-a drugom Gregorićem[7], te da vam i oni ukažu potrebnu pomoć.

Upućujemo komandira tenkovske čete[8] da prihvati tenkove i oklopne automobile.

---

[3] 11 rujna stigao je u Ogulin Četrnaesti policijski puk iz sastava SS pancer korpusa i Treća sat Treće pješadiske pukovnije. Vidi dok. br. 213.
[4] Vidi dok. br 227 i 237.
[5] O novoformiranim jedinicama Trinaeste divizije vidi dok. br. 80
[6] Srećko Manola
[7] Pavle Gregorić
[8] Vlajko Vlaisavljević

4) Sva lučka postrojenja i tvornice pripremiti za rušenje. Ovo stavite do znanja drugovima iz Tehničkog otsjeka koji su tamo upućeni. Također, onaj dio ratnog materijala za koji se ne uspije da se izvuče uništiti ga samo da ne padne u ruke neprijatelju.

Radite planski, brzo i energično i o svemu nas obavještavajte.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik Štaba
Pukovnik,
Terzić[9]

(MP)[10]

Poslaćemo pilote *za avione*.[11] Sklonite avione dublje na sigurno mjesto.
Pronađite avionskog benzina — i sa avionom odmah ga sklonite na ranije oslob. teritorij.

Terzić

[9] Velimir

[10] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

[11] Riječ je o avionima koji su zaplijenjeni prilikom kapitulacije Italije na aerodromu Donje Jelenje kod Sušaka.

BR. 47

ZAPOVIJEST ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE OD 12 RUJNA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA STARO PETROVO SELO, VREOVU I BILI BRIG[1]

ŠTAB XII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
Br. 210/43
Dan. 12-IX.1943

Naređenje za rušenje pruge i likvidaciju neprijateljskog uporišta St. Petrovog Sela, Vrbove i Bilog Briga.[2]

ŠTABU XII UDARNE BRIGADE
ŠTABU OMLADINSKE BRIGADE
ŠTABU XVIII BRIGADE
ŠTABU POŽEŠKOG N.O.P. ODREDA

Brojno stanje, naoružanje i smještaj neprijateljskih snaga u uporištima za koje je ovaj Štab donio odluku, da se likvidiraju, je slijedeće:

Staro Petrovo Selo: 80 SS njemačkih vojnika oko mljekare, naoružani sa 3 pm. 1 teš. mitraljezom 5 šmajsera i ostalo karabini. Oko mljekare izgrađeni su rovovi od zemlje i plota nenatkriveni, zatim 13 žandara u opštini naoružani sa puškama. Prema podacima nemaju rovova oko opštine. Ove snage neprijateljske nalaze se u samom selu.

Na željezničkoj stanici St. Petrovo Selo ima 60 domobrana-Sremaca, naoružani sa 1 puškomitraljezom, 1 šmajserom i ostalo karabini. Oko stanice imaju 5 nenatkrivenih rovova.

Vrbova: 17 domobrana, a po noći dolazi im pomoć od 20 Njemaca sa 2 teška mitraljeza. Smješteni su na stanici u bunker visok 4 m. i pokriven sa betonskom pločom. Oko bunkera ispletena žica.

Bili Brig: Na mostu (na pruzi) nalazi se 8 domobrana i 4 Njemca sa puškama. Prema podacima spavaju po kukuruzima.

U cilju likvidacije ovih neprijateljskih uporišta, i da bi se ova glavna željeznička pruga onesposobila za saobraćaj za duže vrijeme ovaj Štab izdaje slijedeću:

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 6/1, k. 881.

[2] O rezultatima ovog napada vidi dok. br. 72, 76 i 221.

1.) *XVIII Brigadi:*

a.) Sa jednim bataljonom likvidiraće neprijateljske snage oko mljekare i žandarmerisku posadu u općini — u mjestu Staro Petrovo Selo.

b.) Sa jednim bataljonom likvidiraće domobransku posadu na željezničkoj stanici Staro Petrovo Selo.

Bataljonu a. i b. pridodati top 65 mm. i top „Pito", kao i teški bacač, ako bude bilo potrebno da se i on upotrijebi.

c.) Jednu četu ovog bataljona uputiti na mjesto gdje će biti Štab Divizije, a ostale dvije čete zadržati kao brigadnu rezervu. Od brigadne rezerve odvojiće jedan dio snaga i po mogućnosti likvidirati bunker na željezničkoj pruzi kod sela Vrbove. Istovremeno izvršiti čišćenje petokolonaša u samom mjestu Vrbovi.

2.) *XII Udarnoj brigadi:*

a) Sa dva bataljona postavlja zasjedu na glavnoj cesti i željezničkoj pruzi u Bilom Brigu na liniji poljski put koji vodi sa Gospinog Polja, pored potoka, Kamenica, i presijeca željezničku prugu.

Bataljon koji postavlja zasjedu na cesti u Bilom Brigu, jednovremeno ima izvršiti čišćenje petokolonaša u samom mjestu i konfiskaciju njihove imovine.

Bataljon koji postavlja zasjedu na željezničkoj pruzi ima zadatak likvidirati posadu na mostu, na željezničkoj pruzi. Ovom bataljonu dodjeljuje se diverzantska grupa sa potrebnim eksplozivom za sječenje šinja na oba kolosijeka prema Novoj Kapeli. Ovo siječenje šinja ima se izvršiti na mjestu gdje poljski put, koji vodi sa kote 128 (Bili Brig), presijeca prugu u šumi Trstenjača.

Pored ovih zadataka ove zasjede imaju kao glavni zadatak, po svaku cijenu, spriječiti dolazak pomoći iz Kapele Batrine napadnutoj posadi u Starom Petrovom Selu bilo to da dolaze pješice ili ma kojim prevoznim sredstvom.

b) Sa dva bataljona zatvoriće sve puteve koji vode iz Slav. Požege na Babje Gore i te snage rasporediti kod sela Vrhovci (pod gradom), Seoci i Ćošića. Ove jedinice imaju međusobno održavati najtješnju vezu i za slučaj nailaska neprijatelja iz Sl. Požege vještim manevrima i opkoljavanjem ima se uhvatiti njihova kolona i uništiti. Isturiti daljnje tajne patrole što bliže Slav. Požegi, koje imaju osmatrati eventualni pokret neprijatelja u pravcu njihovih položaja.

Jedinica koja se bude nalazila sjeverno od sela Vrhovca (pod gradom) ima uhvatiti vezu sa Požeškim partizanskim od-

redom koji će se nalaziti istočno od sela Brestovca i sa istim održavati neprekidnu vezu.

3.) *Omladinskoj brigadi „Jože Vlahović“:*

a) Sa dva bataljona postavlja zasjedu prema Rešetarima na glavnoj cesti i željezničkoj pruzi i to na liniji od raskršća gdje se odvaja put za Adžamovce sa glavne ceste, pa poljskim putem koji vodi sa glavne ceste na jug, preko Visine presijeca prugu i silazi u pravcu Međe.

Bataljonu, koji će se nalaziti u zasjedi na željezničkoj pruzi, dodjeljuje se jedna diverzantska grupa sa potrebnim količinama eksploziva za sječenje šinja na oba kolosjeka prema N. Gradiški, na mjestu gdje poljski put, koji vodi od sela Rešetara preko Bašće, presijeca prugu i silazi na jug prema Bare.

b) Jednim bataljonom postavlja zasjedu južno od sela Bačindola (kod kote 190) na cesti Požega—Cernik. Ovu zasjedu, jedan njen dio rasporediti kod kote 303 (Ćerkenac) s tim, da se poveže patrolama sa zasjedom na glavnoj cesti. Ovaj bataljon ima zadatak da spriječi eventualni pokušaj neprijatelja, da preko s. Rešetara zađe za leđa zasjedi na cesti i pruzi. Zasjede na cesti i željezničkoj pruzi pod svaku cijenu imaju spriječiti neprijatelja, koji bi pokušao prodrijeti u pomoć napadnutoj posadi u St. Petrovom Selu, bilo to pješice ili ma kojim prevoznim sredstvom.

4.) *Požeškom N.O.P. odredu:*

Sa svim svojim snagama zaposješće istočni dio sela Brestovca sa zadatkom da spriječi eventualni nailazak neprijatelja iz Slav. Požege, cestom Požega—Gradiška. Ovaj Odred ima održavati tijesnu vezu sa jedinicama XII Udarne brigade kod sela Vrhovaca.

5.) *Početak napada:* Napad na uporište i diverzija pruge ima otpočeti tačno u *23 sata 13. IX. 1943 godine.*

6.) *Znaci raspoznavanja:* za noć 13/14. IX. 1943 biće **naša — Dalmacija** a za dan ostaju opšti znaci.

7.) *Evakuacija ranjenika:* Ranjenike iz ovih brigada evakuisati u selo Šnjegavić sa potrebnim osiguranjem, odakle dalje sprovesti za bolnicu na Psunju.

Referent saniteta ove Divizije[3] organizovaće ponovo previjanje ranjenika u centru za evakuaciju, a potom ih dalje uputiti za bolnicu.

Brigadna previjališta odrediće štabovi brigada.

8.) *Evakuacija plijena:* Sve brigade sav plijen evakuisaće u selo Šnjegavić, odakle se ima dalje sprovesti za intendanturu Korpusa. Za ovo će biti odgovoran intendant ove Divizije.

---

[3] Anđelko Kučišec

9.) *Veze:* Štab Omladinske i XVIII Brigade povezaće se telefonom sa ovim Štabom. Ostale jedinice održavaće vezu putem kurira, koje slati svaka 3 sata. Štab XII Udarne brigade, ako se bude moglo, održavaće vezu preko radiostanice.

10.) *Mjesto štabova:*

a) Štab Divizije nalaziće se u sjevernom dijelu sela Oštri Vrh.

b) Stab XVIII Brigade nalaziće se u južnom dijelu sela *Oštri Vrh.*

c) Stab Omladinske brigade nalaziće se u sjevernom dijelu sela Adžamovci.

d) Štab XII Udarne brigade nalaziće se, i to polovina članova sa bataljonima, u zasjedi prema Požegi, a druga polovina sa bataljonima kod Bilog Briga.

e) Štab Požeškog odreda nalaziće se u Brestovcu.

11.) *Povlačenje:* Povlačenje svih jedinica, kako zasjeda tako i onih koje napadaju uporišta, ima biti tačno u 5 sati ujutru 14. ov. mj., bez naročitog naređenja.

Do toga vremena štabovi brigada kao i svi rukovodioci nastojaće svim silama da dodijeljene zadatke njihovim jedinicama izvrše u potpunosti.

12.) *Pravac povlačenja:*

a) XII Udarna brigada: Vilić Selo, Skenderovci, Bolomače i Zakorenje. Štab Brigade nalaziće se u Bolomačama.

b) Omladinska brigada: Opatovac, Banićevac i Baćindol. Štab Brigade nalaziće se u Opatovcu.

c) XVIII Brigada: Podvrško, Šnjegavić i Čečavac. Štab Brigade nalaziće se u Šnjegaviću.

d) Požeški N.O.P. odred selo Jaguplije i Ugarci. Štab Odreda u Jaguplijama.

e) Štab Divizije nalaziće se u Šnjegaviću.

Napomene:

Štab XII Udarne i Omladinske brigade „Jože Vlahović", svoje pionirske čete pojačati i dodijeliti bataljonima koji su u zasjedi na željezničkoj pruzi, i sa alatom sa kojim raspolažu imaju u toku noći vršiti diverziju pruge pozadi ovih bataljona.

Štab XVIII Brigade svoju pionirsku četu i diverzantsku grupu sa eksplozivom upotrijebiće isto tako na diverziji pruge, prema usmenom uputstvu koje će dobiti od ovog Štaba.

Štab XII Udarne brigade, kako je to već usmeno naređeno, dodijeliće iz sastava svojih bataljona, 8 puškomitraljeza sa poslugom XVIII Brigadi, koja ima ove puškomitraljeze dodijeliti svojim jedinicama, koje likvidiraju uporište. Ove puškomitraljeze, preuzeće XVIII Brigada u selu Opršincu.

Za pravilnu evakuaciju plijena iz uporišta biće odgovorni štabovi brigada. Ne smije se više dozvoliti, da se zadobijeni plijen razvuče na sve strane, a još manje neće se dozvoliti, da se zadobijeni plijen ostavi neizvučen u uporištu kako se to često puta do sada događalo. Neka se za ovu akciju formiraju evakuacione grupe, kako je to još ranije naređeno, i tim grupama dodijeliti po jednog odgovornog druga koji će voditi računa o pravilnoj evakuaciji.

Sve zadobijene automobile, kamione, motorcikle i ostala motorna vozila sprovesti do mjesta za evakuaciju plijena, a po mogućnosti upotrijebiti ih pri evakuaciji. U krajnjem slučaju, ako iste nije moguće nikako izvući onda pristupiti njihovom uništavanju. Inače se ne smiju uništavati.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
sl. otsutan

Komandant:
Mil.[4] Stanivuković

(M.P.)[5]

[4] Milan
[5] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 48

IZVJEŠTAJ ŠTABA UNSKE OPERATIVNE GRUPE OD 12 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA ZRINJ[1]

ŠTAB
UNSKE OPERATIVNE GRUPE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE I P.O.
HRVATSKE

17. 9. 43[2]

Op. Br. 115/1943.
Dne 12. septembar 1943

Operativni izvještaj
o akciji na **Zrinj**
dostavlja.

ŠTABU I KORPUSA NOV HRVATSKE

1) Snage naše Grupe uz sadejstvo jedinica VII divizije izvršile su dana 9. septembra 1943. g. napad na ustaško uporište ZRINJ.[3] Raspored jedinica za napad — kao i osiguranje — vidi se iz prijepisa priložene zapovijesti OP. broj 115 — 1943. g.

Borba je vođena između I brigade naše Grupe sa naše strane i sa protivničke strane od 150 ustaša, naoružanih karabinima koji su branili uporište Zrinj. Napad je počeo 9. septembra tg. u 17 sati, odvijao se tačno po predvidenom planu.

Najjače uporište u Zrinju bila je Zrinjska kula, koja je važila kao ključ neprijateljskih položaja. Napad na kulu vršio je 3 bataljon I brigade, koji je i usprkos jakog otpora neprijatelja uspio da se prebaci sa jednom četom preko zida gradine, te u krvavoj borbi likvidira neprijatelja u Kuli. Drugi bataljon I brigade koji je napadao crkvu i škole, također je poslije ogorčene borbe na juriš uspio likvidirati neprijatelja i ovladati njegovim dobro utvrđenim položajima.

U samom podilaženju ka neprijatelju, naše jedinice bile su otkrivene, a k tome što je napad bio po danu nije se moglo postići nikakvo iznenađenje. Neprijatelj je napucavao na naše kolone koje su podilazile sve dok nije izvršen napad kada se razvila borba. Na određeni položaj sve naše jedinice stigle su u 16.30 časova, a sam napad počeo je u 17 časova.

U toku borbe ubacili smo jednu četu iz rezerve u međuprostor bataljona koji su napadali, da počisti selo da uhvati

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 42—6, k. 421 B.

[2] Datum prijema izvještaja u Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske.

[3] Vidi dok. br. 23.

vezu sa bataljonima koji napadaju i da omogući brže čišćenje neprijatelja u momentu njegovog razvijanja. Ova četa izvršila je svoj zadatak, a nakon toga povukla se na prvobitni svoj položaj.

Borba je trajala oko 6 sati. Naši bataljoni koji su vršili napad uspjeli su da se kroz žestoku borbu probiju do neprijateljskih uporišta i da ih likvidiraju. Prilikom osvajanja Kule (gradine) 3 bataljon I brigade pokazao se je vrlo borben i njegovi neustrašivi borci i ako pod dosta jakom neprijateljskom vatrom uspijevali su da stvore nadmoćnost svoje vatre, neprijatelja natjeraju u zidine i na taj način omoguće prebacivanje preko zida u samu gradinu radi likvidiranja neprijatelja u cjelosti.

Jedna četa iz brigadne rezerve, koja je zatvarala pravac sa istočne strane od Zrinja ispod sela Rogulja, došla je u sukob sa neprijateljem koji je pokušavao da se probije u tom pravcu. I pored toga što su naši borci bili stalno na položaju, uspjelo je neprijatelju između pojedinih boraca da se provuče i pobjegne u tome pravcu.

Poslije potpunog likvidiranja Zrinja izvršena je evakuacija plijena tj. cjelokupne imovine (pokretne) stanovništva Zrinja. Također sva stoka koja se je nalazila u selu zaplijenjena je i predata Komandi područja radi daljnje nadležnosti.

I pored preduzimanja svih mjera da se evakuacija plijena što urednije izvrši, kao da se i zabrani pristup civilnom stanovništvu, ipak nije se moglo u potpunosti spriječiti dolaženje civilnog stanovništva okolnih sela,[4] te vjerujemo da je bilo u izvjesnoj mjeri pljačke od strane civila.

Sve civilno stanovništvo tj. žene i djeca, koji su se prilikom napada našli u podrumima i zidanim kućama, pokupljeni su i upućeni u najbliže neprijateljske garnizone Divušu i Dvor.

Sve jedinice poslije izvršene evakuacije u potpunosti uzoru povukle su se u svoje baze, s tim što je jedan bataljon ostavljen da ukoliko bi bilo zaostalih i sakrivenih bandita, da ih pohvata i pobije. I zaista, tek sjutra oko 9 sati, dok su naše jedinice vršile čišćenje terena oko Zrinja, naišle su na nekoliko tih bandita i tom prilikom pobili oko 20. Također pronašlo se sakrivenih žena i djece koji su bili upućeni u Dvor. I najposlije, po potpunom završetku čišćenja, naše jedinice sve su se povukle u svoje polazne baze, odakle smo krenuli na nove zadatke. Tako je najkrvavije ustaško gnijezdo na Baniji u potpunosti uništeno...

---

[4] Narod iz okoline, učestvovao je u napadu na Zrinj ogorčen zbog nasilja, ubistava i pljačke koja su tamošnje ustaše vršili nad stanovništvom tih sela.

2) Ratni plijen: U ovoj akciji zarobljeno je: 25 karabina od kojih su 4 bez zatvarača. Od stoke zaplijenjeno je 142 goveda, konja 13, svinja 52, 21 ovca, te više seljačke odjeće tj. pokrivača, jastuka i blazina.

3) Gubitci neprijatelja: Neprijatelj je imao 83 mrtva bandita.

4) Sopstveni gubitci: U ovoj akciji imali smo slijedeće gubitke: 14 mrtvih i 39 ranjenih drugova.

5) Naknadno umrlih bila su dva druga i to: Šaša Mlađen iz Brubna i Marušić (Jovana) Milan, koji su nakon što su previjeni umrli na putu za bolnicu. Isti su pokopani i to: Šaša Mlađen u Brubnu, a Marušić Jovan u Šam. Dragi.[5]

6) Imena onih koji su pali smrću heroja: Takovih u ovoj akciji nije bilo kao niti onih koji su pali smrću heroja. Jedino se istakao 3 bataljon I brigade koji je pohvaljen naredbom ovog Štaba, od danas, broj 9. —

7) Kritički osvrt na akciju: Glede izvođenja same akcije ne bi se u tom pogledu moglo ništa reći, jer je uporište posve likvidirano, starješine su se dobro držali i veza je uopšte bila dobra. Jedino u početku evakuisanja plijena nastala je zbrka jer su paljene nekoje kuće u kojima je bilo i plijena (robe razne vrste — seljačke), koja se je mogla najprije izvući, pa onda kuće paliti. I to je dovedeno u bolji red.

8) Utrošak municije po oružju: U ovoj akciji utrošeno je 8.300 metaka, puščanih i mitraljeskih metaka, 61 mina za mali bacač, 9 mina za teški bacač, te granate za brdske topove 75 mm. 33 komada, od kojih su 13 šrapnela i 20 udarnih granata, a za protukolski top 37. mm. utrošeno je 5 komada od kojih dvije pancerne i tri udarne granate. Prema tome manjak u municiji jest, pošto je zarobljeno, 7500 — 8000 metaka, pušč. i mitraljeskih, te municija topovska, sva koja je utrošena.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

POLITKOMESAR:
S. O.

KOMANDANT:
Pet.[6] Kleut

(M.P.)[7]

[8]ŠTAB I KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
— HRVATSKE —
Op. broj 157/43
17-IX-1943

---

[5] Šamarička Draga
[6] Petar
[7] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.
[8] Četvrtasti pečat Štaba Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske.

BR. 49

IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDAMNAESTE NO BRIGADE OD 12 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU DESETE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA HERCEGOVAC[1]

ŠTAB
XVII BRIGADE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
O. Broj: 463
Dana 12/IX 1943

Operativni izvještaj dostavlja se o akciji na Hercegovac.

ŠTABU X DIVIZIJE N.O.V.H.

Položaj

1.) Po naređenju[2] Štaba X Divizije jedinice naše Brigade tj. naš III i IV Bataljon dobili su zadatak u zajednici sa I Bataljonom XXI Brigade da napadnu neprijateljsko uporište Hercegovac,[3] dok je naš I i II Bataljon postavili zasjedu prema Zdencima i Grđevcu. II Bataljon koji je bio u zasjedi prema Građevcu, porušio je 3 km pruge. I Bataljon koji je bio prema Zdencima porušio je do 500 met. pruge. Naš III i IV Bataljon koji su napadali neprijateljsko uporište Hercegovac nisu izvršili zadatak koji je pred njih bio postavljen uslijed malo vremena a također i neprijatelj se dobro branio. Prema izvještajima našeg III i IV Bataljona neprijateljsko uporište Hercegovac bilo bi likvidirano da smo ostali unutra još barem 2 sata.

2.) Ratni plijen. —

a) Zarobljeno je 140 domobrana,
b) 120 karabina manlihera,
c) 10.000 manliher metaka.
d) 2 mitraljeza, jedan „Šoša", jedan laki „Maksim",
e) 2 pištolja „Gaser" sa 5 metaka,
f) 25 bombi, i ostale ratne spreme.

3.) Naši gubitci su slijedeći:

dva mrtva, i jedanaest ranjenih drugova. Za drugove poginule i ranjene, njihove karakteristike dostavićemo u listi poginulih i ranjenih.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 10/2, k. 1121.
[2] Vidi dok. br. 41.
[3] Vidi dok. br. 108. 213, 218 i 219.

4.) Naknadno umrlih od rana: jedna drugarica je naknadno umrla.

5.) Palih smrću heroja nemamo. Imena onih koje treba pohvaliti: U toj borbi istakao se naš IV Bataljon, a naročito se istakao zamjenik istog bataljona[4] drug Ljubomir Trbojević. Isto tako istakla se u borbi drugarica Dragica Petraković.

6.) Akcija je izvedena po planu. U toj akciji veza sa Štabom Divizije 1 sa štabovima bataljona nije bila najbolja, ali smo ipak imali pregled nad svojim jedinicama.

8.) U ovoj akciji utrošili smo 4800 metaka.

9.) **Naročite napomene:** Nema.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Ivan A. Šibl

Komandant:
Demonja I. Nikola[5]

[4] Riječ je o zamjeniku komandanta bataljona.

[5] Narodni heroj. Poginuo rujna 1944 god prilikom napada na Slavonsku Požegu, kao komandant Dvanaeste divizije NOV i PO Hrvatske.

NARODNO-OSLOBODILAČKA VOJSKA HRVATSKE

Broj:.....

Dana.....1943.

Operativni izvještaj dostavlja se o akciji na Hercegovac.

Štabu X.Divizije N.O.V.H.

Položaj

1./Po naređenju Štaba X.Divizije jedinice naše Brigade tj.naš III.i IV.Bataljon dobili su zadatak u zajednici sa I.Bataljonom XIV.Brigade da napadnu neprijateljsko uporište Hercegovac,dok je naš I.i II.Bataljon postavili zasjedu prema Đenovićima i Grdjevcu. II.Bataljon koji je bio u zasjedi prema Grdjevcu,porušio je 3.km.pruge.I.Bataljon koji je bio prema Đenovićima porušio je do 500.met.pruge.Naš III.i IV.bataljon koji su napadali neprijateljsko uporište Hercegovac nisu izvršili zadatak koji je pred njih bio postavljen usljed nepovoljnog vremena a također i neprijatelj se dobro branio.Prema izvještajima naših III.i IV.bataljona neprijateljsko uporište Hercegovac,bilo bi likvidirano da smo ostali unutra još barem 2 sata.

2./NAŠI PUTEM.

a/Zarobljeno je 140.domobrana
b/120.karabina mađ'ara.
c/10.000.metara.metaka.
d/ 2.mitraljeza,jedan "bos" jedan laki Mađ'
e/ 2 pištolja"Gener" sa 5.metaka
f/25.bombi,i ostala ratna oprema.

3./Naši gubitci su slijedeći:

dva mrtva,i jedanaest ranjenih drugova.Za dr.gova poginule i ranjene,njihove karakteristike dostavićemo u listi poginulih i ranjenih.

4./Najmanje mrtvih od rana: jedna drugarica,koja je najmanje mrtva.

5./Po'th mrtvu heroja,nemamo.Imena onih koje treba pohvaliti:

U toj borbi istakao se naš IV.Bataljon,i naročito se istakao komandir istog bataljona drug Ljubomir Trbojević.Isto tako istakla se u borbi drugarica Draginja Petrašević.

6./Akcija je izvedena po planu.U toj akciji vodio je Štabom Divizije i sa Štabovima bataljona koji je bio najbolje,ali ipak imali prepreka među svojim jedinicama.

8./U ovoj akciji utrošili smo 4800.metaka.
9./NAROČITE NAPOMENE: Nema.

Smrt fašizmu-Sloboda narodu!

Politkomesar:

Komandant:

BR. 50

PISMO GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD 13 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU TRINAESTE DIVIZIJE O STANJU NA PODRUČJU OGULINA I U DALMACIJI[1]

Op. 194
13. IX. 1943.

ŠTABU XIII DIVIZIJE NOVH

Prema izvještaju Štaba I Korpusa NOVH situacija kod Ogulina je slijedeća:

Njemačke snage (legionari) uspjeli su da prekjuče 11. ov. mj. preko Trošmarije i Gojaka uđu u Ogulin u jačini oko 2.000 boraca[2]. Ova neprijateljska grupa pošto je ostavila 200 — 300 boraca u Ogulinu orijentisala se je u pravcu Oštarija, koje je zauzela sa manjim snagama[3]. Za sada ne pokazuju nikakove ofanzivne namjere ni u jednom pravcu. U rejonu Josipdola i Tounja nalazi se naša VIII Divizija[4], koja ima zadatak da osujeti namjere ove neprijateljske grupe, bilo prema Josipdolu, bilo prema Brinju. Pravce od Ogulina prema Brinju i Josipdolu zatvara i drži VIII Divizija. VIII Diviziji stavljeno je u zadatak da pripremi i izvede napad na ovu neprijateljsku grupu kod Ogulina uz pripomoć i sadejstvo ostalih naših susjednih jedinica. Ovo svakako pod povoljnim okolnostima za angažovanje.

Vama je stavljeno u zadatak da zatvorite pravac prema Gomirju i Jasenku, odnosno Drežnici. Ove vaše snage na označenim pravcima treba da budu što bliže samom Ogulinu[5], da drže dominantne jače položaje, i da neprekidno ruše ceste, koje od Ogulina vode ovim pravcima. Stavite u zadatak ovim vašim jedinicama da uspostave i održavaju vezu sa VIII Divizijom.

2. — Organizujte vezu sa nama. Veza sa vašim Štabom takoreći ne postoji. Odmah uspostavite kurirsku vezu preko Brinja sa našim Štabom, bilo motorciklistima, bilo automobilom, kako vam je najpovoljnije. Za ovo sada imate prevoznih sredstava. Nastojte da produžite telefonsku liniju do vašeg Štaba i to sa duplim lancima.

---

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 17—2, k. 104 A.

[2] Vidi primjedbu br. 4 uz dok. br 31.

[3] Opširnije o tome vidi dok. br. 107.

[4] O njenim dejstvima na ovom području vidi dok. br. 107.

[5] Trinaesta divizija orijentisala je prema Ogulinu svoju Četvrtu NO brigadu. Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 37.

Obavezno, svakog dana dostavljati nam dva puta pismene izvještaje o situaciji kod vas, a u hitnim slučajevima odmah.

3.— Situacija u Dalmaciji je slijedeća:

Cijela sjeverna Dalmacija sem Zadra nalazi se u našim rukama. Ogroman priliv novih boraca, sa velikim količinama ratnog materijala[6].

U srednjoj Dalmaciji Split — sa splitskim basenom i makarskim primorjem — nalazi se u našim rukama. Tamo je razoružana divizija „Bergamo". Mnogi talijanski oficiri i vojnici prešli su na našu stranu i već su formirali bataljon „Garibaldi"[7]. Kod Klisa naše jedinice vode žestoke borbe sa Nijemcima[8].

Izvještavajte nas o svakoj promjeni u situaciji najhitnije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant,
generalmajor

BR. 51

NAREĐENJE ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 13 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU KALNIČKOG NOP ODREDA DA UPUTI BORCE ZA PRVU PROLETERSKU DIVIZIJU[1]

ŠTAB II OPERATIVNE ZONE
N.O.V. I P.O. HRVATSKE
...Broj: 634/43
13. IX. 1943

ŠTABU KALNIČKOG P. ODREDA

Na Zagrebačkoj Gori formiran je Zagrebački p. odred.[2] Na taj način otpada zadatak, koji je stavljen pred vas. Vaš je zadatak da uspostavite relejne stanice između vašeg i Zagrebačkog odreda.

---

[6] i [7] vidi dok. br. 54.

[8] Borbe kod Klisa vođene su protiv dijelova Sedme SS divizije „Prinz Eugen". Vidi dok. br. 85, 97 i primjedbu br. 4 uz dok. br. 63.

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 38/1, k. 1472.

[2] Zagrebački NOP odred formiran je na području Zagrebačke Gore po naredbi Štaba Druge operativne zone od 13 rujna 1943 god. U sastav

Za popunu I Proleterske divizije morate pripremiti 100 radnika iz Zagreba. Kako već sada na kursu imate veći broj Zagrebčana a vjerovatno i nenaoružanih po bataljonima, to odmah izvadite te borce iz jedinica. Složite jednu grupu od 50 boraca i sa potrebnom pratnjom i karakteristikama uputite ih do Moslavačkog p. odreda na Kopčić, odakle će dalje krenuti za XIII Proletersku brigadu. Spisak i pismo treba da bude upućeno na XIII Brigadu u Žumberak. Od Zagrebčana — radnika, koji novi dolaze možete zadržati najviše 10%, i to samo one koji imaju uslove da za kratko vrijeme postanu rukovodioci. Sa vaše strane morate popularizirati kod tih radnika Proletersku diviziju i njene sjajne borbe i pobjede kroz ove dvije godine, i naglasiti im da je to po naređenju druga Tite.

Dosadanjeg vršioca dužnosti politkomesara Odreda druga Muheka Andriju uputite odmah u CKKPH[3] u Otočac.

Vaše akcije uskladite sa akcijama Brigade, koja za sada još neko vrijeme ostaje na vašem terenu[4].

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant:

P. S.: Drugu Mimi,[5] novom komandantu odreda „Bjelovar"[6] dat ćete iz vašeg Odreda oko 20 boraca, od kojih treba barem 10 da su sposobni za vodnike i polit. delegate, i dva komandira čete, koji su sada kod vas vodnici. Navedeni borci treba da su sa sektora Bilo Gore.

Radiostanica koja se nalazi kod vas gledajte da se što prije popravi.

Prilažemo vam spisak „karakteristika" za činove u našoj vojsci.

Rok za dostavljanje je 20 ov. mj.

Odreda ušle su sljedeće jedinice: Prigorska, Stubička i Dugoselska četa i sve partizanske grupe sa tog područja. Prilikom formiranja Odred je imao oko 190 ljudi. Komandant je bio Stevan Došen a politički komesar Milan Kuren. Vidi dok. br. 148 i dok. pod reg. br. 16—2, k. 106, u arhivi Vojnoistoriskog instituta

[3] Centralni komitet Komunističke partije Hrvatske
[4] Riječ je o Drugoj NO brigadi Druge operativne zone.
[5] Miloš Manojlović-Mima
[6] O formiranju Bjelovarskog NOP odreda vidi dok. br. 148.

BR. 52

PISMO ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 13 RUJNA 1943 GOD. VRŠIOCU DUŽNOSTI NAČELNIKA ŠTABA ZONE O NAPADU NA HERCEGOVAC I FORMIRANJU NOVIH JEDINICA[1]

ŠTAB II OPERATIVNE ZONE
N.O.V I P.O. HRVATSKE
Oper. br. 635/43.
13. IX. 1943.

Drugu v. d. načelniku Štaba II Oper. zone N.O.V. i P.O. Hrvatske

Dragi Rade[2]!

Primili smo tvoje pismo, pismo od Dana[3] i Štaba Brigade. Mi smo ovamo stigli na vrijeme i izvršili smo prvu akciju na Hercegovac[4], koja je djelomično uspjela. Zarobljeno je 160 domobrana i zaplijenjeno oko 150 pušaka i 1 mitraljez. Ovdje ćemo izvršiti još jednu akciju[5] pa se onda krećemo dalje ka Dravi.

Da bi mogli nesmetano ovdje izvršiti daljne akcije potrebno je da Brigada[6], u zajednici sa Odredom[7], bude što aktivnija. Brigada je dobila zadatke, koje treba da izvrši, pa uskladiti to sve u zajednici sa Odredom[8]. Naređenje za pokret Brigade izdat ćemo mi kad bude vrijeme. Radio-stanicu nećemo dobiti, pa nastoj da se popravi ona stanica kod Odreda.

Kod nas su bili drug Đilas i Bogdan Oreščanin, Drapšin[9] i drugarica Anka[10]. U svemu smo se sporazumjeli za daljnji naš rad. Formiramo odmah Odred zagrebački i bjelovarski[11]. Iz na-

---

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 12—5, k. 1472.

[2] Rade Bulat

[3] Dane Livada

[4] Akciju su izvršile jedinice Desete divizije. Vidi dok. br. 41, 49 i 108.

[5] Jedinice Desete divizije, zajedno sa Moslavačkim NOP odredom, izvršile su 14/15 rujna napad na neprijateljsko uporište Ivanska i na komunikaciju Čazma—Popovača. Vidi dok. br. 53, 92, 233 i 237.

[6] Odnosi se na Drugu NO brigadu Druge operativne zone.

[7] Riječ je o Kalničkom NOP odredu.

[8] O akcijama ovih jedinica u rujnu 1943 god. vidi dok. br. 29, 30, 44, 78, 87, 113 i 161.

[9] Petar

[10] Berus

[11] Vidi dok. br. 148.

redbe poslane Brigadi vidjet ćeš sastav. Isto tako je izvršena izmjena i u Kalničkom odredu, koja će nam garantirati njegov daljni razvitak. Molim te obrati pažnju i ti, koje će borce slati Brigada za pratnju druga Tite i za GŠH[12]. Isto tako vidi da se pravilno izvrši izbor kursista za Slavoniju[13]. Sa Odredom uredi da se oko 20 ranjenika XII Divizije prebaci za Slavoniju. Za pratnju mora se odrediti jedan bataljon. Voditi računa da to budu drugovi čije rane dozvoljavaju taj pokret. Na taj način olakšat ćemo naš sanitet na Kalniku. Formiranje Bjelovarskog odreda izvršit ćemo mi našom prisutnošću. Drug Mima[14] mora odmah da krene na put i da se javi Marjanu[15].

Krapinski odred[16] formiraj od svih udarnih grupa na tom terenu i nešto boraca iz Brigade, kao kostur Odreda. Odred organizacijski treba da se podijeli u 3 čete. Za sada bataljone nećemo stvarati. Tako isto formiran je i Zagrebački odred[17]. Djelovanje četa treba da se usmjeri i to: jedna četa ka Lepoglavi i Ivancu, jedna ka Zlataru i jedna ka Pregradi i njemačkoj granici. Kao glavni zadatak postavlja se veza sa Slovencima. Komandant toga Odreda treba da je Špiranec[18], a komesara pronađi u zajednici sa O. K. Krapina[19]. Daljna popuna Odreda za sada neće biti potrebna, dok se ne formiraju bataljoni.

Ova sjajna situacija, koja je nastala oslobođenjem Hrvatskog Primorja i Gorskog Kotara i velikog dijela Dalmacije,[20] što sve vidiš iz proglasa upućenog našim jedinicama, daje nam podstreka za naš dalji rad i našu, što veću, aktivnost. Ti nastoj to ostvariti, pritome pazi da se sa jedinicama ne hazardira.

Za I Proletersku diviziju određeno je da naša Zona pošalje 200 radnika iz Zagreba. Na osnovu toga izdali smo naređenje Kalničkom odredu da odmah uputi 50 radnika iz Zagreba, koji još nisu naoružani, a daljnih 50 čim budu stigli iz Zagreba. Isto tako poslat ćemo iz Moslavine 100 boraca.

---

[12] Riječ je o upućivanju boraca za Prateći bataljon Vrhovnog štaba NOV i PO Jugoslavije i Glavnog štaba Hrvatske.

[13] Riječ je o rukovodiocima koji su upućivani u oficirsku školu pri Štabu Drugog korpusa NOV i PO Hrvatske. Vidi dok. br. 182.

[14] Miloš Manojlović

[15] Grga Jankes-Marijan

[16] Formiran na području Krapine i dobio naziv: Zagorski NOP odred. O njegovom formiranju vidi primjedbu br. 7 uz dok. br. 33.

[17] Vidi dok. br. 148.

[18] Josip

[19] Okružni komitet Komunističke partije Hrvatske za okrug Krapina.

[20] Vidi dok. br. 31, 39, 45, 54, 147, 159 i 160.

U Moslavini imamo u vidu što prije formirati novu brigadu. Novi udarni bataljon [21] već je jak, a isto tako radimo da se izvuče još jedan bataljon. Kalnički odred mora isto tako izvući još jedan bataljon za Kalničku brigadu, tako da prilikom formiranja ove Brigade Moslavački bataljon može ući u sastav Moslovačke brigade.[22] Tako bismo imali za kratko vrijeme 2 snažne brigade. U tome će nas pomoći drugovi Slavonci[23].

Drug Bogdan[24] dao te mnogo pozdraviti.

Pošto se u našoj vojsci uvode činovi to smo dobili naređenje da se odmah popune nove „karakteristike" i pošalju predlozi za činove. U Brigadi se to mora odmah izvršiti. Prilažemo ti spisak, koji mora biti sastavljen prije pokreta Brigade u Zagorje[25].

Primi drugarski pozdrav: ti i Dane.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant:

---

[21] Riječ je o Prvom udarnom bataljonu Moslavačkog NOP odreda, koji je 4 rujna ušao u sastav novoformirane brigade na Kalniku. Vidi dok. br. 11.

[22] O formiranju ove brigade vidi dok. br. 148.

[23] Ta se pomoć sastojala, u prvom redu, u upućivanju Desete divizije na područje Moslavine, Kalnika i Hrvatskog Zagorja, gdje je izvodila akcije i oteto oružje stavljala na raspoloženje jedinicama Druge operativne zone. Opširnije o tome vidi dok. br. 6, 92 108, 182 i tom V, knj 18, dok. br. 93.

[24] Oreščanin

[25] Vidi dok. br. 20, 78, 87, 113 i 161.

BR. 53

ZAPOVIJEST ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 13 RUJNA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA IVANSKU[1]

ŠTAB II OPERATIVNE ZONE
N.O.V. I P.O. HRVATSKE
Oper. Br. 644/43.
13. IX. 1943.

ZAPOVIJEST

(Sekcija: Čazma—Bjelovar 1:100.000)

Prema prikupljenim podacima o neprijateljskim posadama nalaze se slijedeće neprijateljske snage: Ivanska 36 žandara, Čazma 1 bojna V Pješ. pukovnije i 150 gestapovaca, Narta 1 bojna domobrana sa 4 topa, Vel. Grđevac 600 Nijemaca[2], Garešnica jedna bojna Gorskog zdruga. Na pruzi od Križa do Kutine nalaze se slijedeće posade neprijatelja:
Križ jedna bojna domobrana sa 4 topa, Novoselec—Križ 1 satnija domobrana, Most na Česmi 30 domobrana u 2 zidana bunkera, stanica Ludina—Vidrenjak 30 Nijemaca u 2 bunkera, Popovača 3 bojna V G. pukovnije i 200 Nijemaca[3], Kutina oko 800 Nijemaca[4].

U momentu kada neprijatelj grozničavo prebacuje svoje snage s jednog fronta na drugi, kada se njegova snaga lomi na sve strane, moramo onemogućiti i obezglaviti neprijatelja i rušiti njegove komunikacije kojima se najviše služi. U tom cilju naše jedinice izvršit će slijedeći zadatak:

Jedinice X Divizije i Moslavačkog p. odreda i diverzantska grupa uništit će željezničku prugu od mosta na rijeci Česmi do želj. stanice Popovača i likvidirati neprijateljsko uporište Ivanska.[5]

Za izvršenje toga zadatka

NAREĐUJEMO:

X. Divizija: Sa jednom brigadom uništit će željezničku prugu od „Grabrov Potok — slovo P. do želj. stanice Popovača". Brigada će se osigurati

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 40/1. k 1472.

[2], [3] i [4] Iz sastava 187 rezervne divizije.

[5] O rezultatima ove akcije vidi dok. br. 92, 233, 237 dok. pod reg. br. 18—5, k. 1472, u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

prema Popovači sa dva bataljona i u slučaju izlaska neprijateljskih snaga uništiti ih. Sa drugom brigadom izvršiti pokret ka neprijateljskom uporištu Ivanska i istoga likvidirati.

Moslavački p. odred: Izvršiće uništavanje željezničke pruge od mosta na rijeci Česmi do „Grabrov Potok" slovo P. gdje će uhvatiti vezu sa jedinicama X Divizije. Sa potrebnim snagama izvršit će osiguranje prema Novoselec-Križu na mostovima na rijeci Česmi i to kod s. Konščani, kod s. Razljev i kod s. Obedišće. Osiguranje da ne bude veće od jednog slabijeg bataljona.

Diverzantska četa: Sa jednim svojim vodom minirat će željezničku prugu između Novoselec-Križa i mosta na Česmi, sa drugim vodom minirat će želj. prugu između želj. stanice Popovača i Volodera.

Veza: Četa za vezu X Divizije postavit će telefonsku liniju od Grabrovog Potoka do Vel. Ludine. Kod Grabrovog Potoka bit će istaknuti centar veze, kuda slati pismene izvještaje u toku izvršenja zadatka. Kod istaknutog centra veze, brigada i Odred daće svaki po 4 dobra kurira za vezu između centra veze i štabova brigade i Odreda.

Sanitet: Divizisko sanitetsko previjalište nalazit će se u Velikoj Ludini, kuda upućivati ranjenike.

Početak akcije: Početak rušenja pruge u 22 časa na dan 14. ov. mj. Završetak rada na pruzi bit će u 4 sata ujutro, kada će se sve jedinice povući u svoje baze.

Mjesto štaba: Štab X Divizije i Štab Zone nalazit će se zajedno u Velikoj Ludini.

Znaci raspoznavanja: Pištolj — Popovača.

Ugovoreni znaci: **Vlado — Vinko.**

Znaci za dan: Puška uzdignuta vertikalno iznad glave.

odgovor: Puška izbačena desnom rukom ustranu vertikalno.

Važne napomene: Jedinice na osiguranju podignut će barikadu na putu a ako je moguće zarušiti put stablima, da se onemogući prolaz tenkovima i kamionima.

Jedinice za rušenje pruge po izlasku na prugu odmah će srušiti po jedan štos šinja prema rijeci Česmi i ž. stanici Popovača, da

onemogući dolazak blindiranog vlaka ako bi mine zatajile.

Štab Moslavačkog p. odreda prikupit će najmanje 500 seljaka koji će rušiti prugu s time što će pola seljaka dodijeliti brigadi.

Jedinice u zasjedama povući će se u 5 sati ujutro po izvršenom povlačenju jedinica sa pruge.

U toku dana 15. ov. mj. jedinice se ne smiju zadržavati u selima, da ne bi stradale od neprijateljskog bombardovanja.

Na izvršenje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
M.[6] Belinić

Komandant:
Vladimir Matetić

(MP)[7]

Dostavljeno:
Štabu X Divizije N.O.V. Hrvatske
Štabu Moslavačkog p. odreda.
U izvodu Diverzantskoj četi
Na znanje:
Štabu N.O.V. i P.O. Hrvatske.

[6] Marko
[7] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 54

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTE OPERATIVNE ZONE OD 13 RUJNA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O OSLOBOĐENJU SPLITA I RAZORUŽANJU TALIJANSKIH JEDINICA[1]

IV OPERATIVNA ZONA
Op. dep. br. 632/442
13. IX. 1943

GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE

Od 11 o. m. grad Split, čitav splitski bazen i Makarsko Primorje u našim rukama. Razoružana divizija „Bergamo".[2] Plen ogroman. U Splitu i duž obale pravi narodni ustanak. Hiljade novih već naoružanih boraca. Na našu stranu prešlo mnogo Talijana-oficira i vojnika. Formiran talijanski bataljon „Garibaldi".[3] Kod nas došli i predstavnici raznih političkih grupa. Smodlaka[4], Leontić[5], Poduje[6] i drugi[7].

Lola[8], Vicko[9], Ortega[10]

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 4—7, k. 1491.

[2] Naše jedinice zajedno sa narodom, razoružale su glavninu divizije „Bergamo" (neke manje dijelove razoružali su Nijemci), pristapske dijelove Osamnaestog armijskog korpusa i Sedamnaestu obalsku brigadu. Vidi dok. br. 81 i 93.

[3] Bataljon „Garibaldi" formiran je rujna 1943 god u Splitu od bivših pripadnika talijanske vojske (uglavnom karabinjera) koji su prilikom kapitulacije Italije prešli na stranu jedinica NOV. Brojno stanje je bilo: 350 ljudi. Komandant je bio Elio Francesko (ranije kapetan jedne karabinjerske jedinice) a politički komesar Jovan Vujošević-Lola. Odmah poslije formiranja Bataljon je učestvovao u borbama za odbranu Splita u sastavu Omiške grupe, a početkom listopada ušao je u sastav Prve proleterske divizije.

[4] Josip

[5] Ljubo

[6] Šime

[7] Oni su prišli NOP kao političke ličnosti, a ne kao pretstavnici političkih grupa.

[8] Narodni heroj Ivo Ribar-Lola

[9] Krstulović

[10] Karlo Mrazović

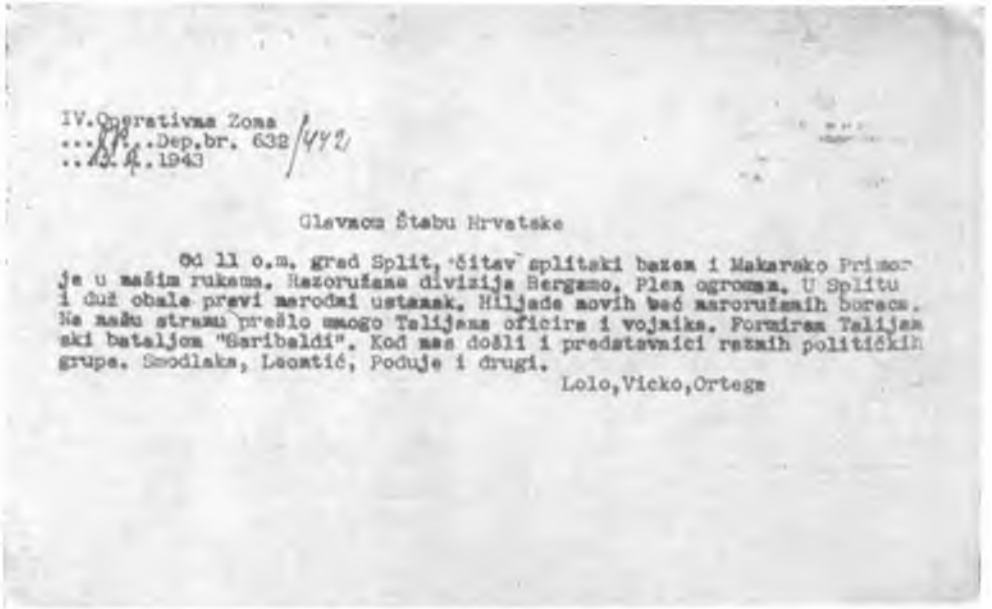

IV.Operativna Zona
...[illegible]..Dep.br. 632/442
..[illegible].1943

Glavnom Štabu Hrvatske

Od 11 o.m. grad Split, čitav splitski bazen i Makarsko Primorje u našim rukama. Razoružana divizija Bergamo. Plen ogroman. U Splitu i duž obale pravi narodni ustanak. Hiljade novih već naroružanih boraca. Na našu stranu prešlo mnogo Talijana oficira i vojnika. Formiran Talijanski bataljon "Garibaldi". Kod nas došli i predstavnici raznih političkih grupa. Smodlaka, Leontić, Poduje i drugi.

Lolo,Vicko,Ortega

Fotokopija prve stranice dokumenta br. 54

BR. 55

ZAPOVIJEST ŠTABA DVANAESTE NOU BRIGADE OD 13 RUJNA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA STARO PETROVO SELO, VRBOVU I BILI BRIG[1]

ŠTAB XII UDARNE BRIGADE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
Br. 200/43
Dan. 13/IX. 1943.

Naređenje za rušenje pruge i
likvidaciju neprijateljskog uporišta
St. Petrovo Selo, Vrbovo i Bilog Briga.

ŠTABU I, II, III i IV BATALJONA, PIONERSKOJ ČETI

Jedinice naše divizije i Požeškog odreda izvršiće likvidaciju uporišta St. Petrovo Selo u kome se nalazi 80 njemačkih vojnika, 60 domobrana i 13 žandara, te Vrbovu u kojoj se nalazi 17 domobrana, a noću su pojačani sa 20 Nijemaca. Također i posade na mostu u Bilom Brigu[2]. — Posada se nalazi u bunkeru i to: 8 domobrana i 4 Nijemca. Prema podatcima isti ne spavaju u bunkeru, već u kukuruzima.

Naša brigada ima zadatak likvidirati posadu na mostu u Bilom Brigu, te postaviti osiguranje na prugi i cesti prema Kapeli, a isto tako postaviti osiguranje prema Slav. Požegi. U cilju likvidacije ovog uporišta i vršenja sabotaže na prugi, štab ove brigade

NAREĐUJE
(Sekcija Slav. Požega 1:100.000)

IV Bataljon

Ima postaviti zasjedu na željezničkoj pruzi koja vodi od Nove Kapele za Novu Gradišku i to put koji vodi sa Gospinog Polja, te potokom Kamenice i presijeca željezničku prugu, šuma Trstenjača. Ovom bataljonu dodjeljuje se grupa diverzanata sa potrebnim eksplozivom za sječenje šina na oba kolosijeka prema Novoj Kapeli. Ovo siječenje šina ima se izvršiti na mjestu gdje poljski put, koji vodi sa kote 128 (Bili Brig), presijeca prugu u šumi Trstenjača. Ujedno ima da se likvidira posada na mostu — na željezničkoj pruzi u Bilom Brigu.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 21/1 k. 892.

[2] Opširnije o napadu na ova područja vidi dok. br. 47, 72, 76 i 221.

I Bataljon

Ima postaviti zasjedu prema Novoj Kapeli kota 128 — od šume Trstenjača—Gospino Polje — (kota 131) — Gaj. Ovaj bataljon ima da pročisti petokolonaše u Bilom Brigu i konfiskaciju njihove imovine. Isti bataljon ima da poruši na cesti koja vodi od Nove Kapele prema N Gradiški mostove ukoliko ih ima u okviru njihove zasjede, kao i da prekopa ceste i da na iste naruše drveća radi sprečavanja neprijateljske motorizacije koja bi eventualno pošla od Nove Kapele prema našim položajima.

Za rušenje mostova i kopanje ceste organizovati za to u bataljonu radnu snagu kojoj će zadatak dati sam komandant[3], a potreban alat ukoliko bude bilo kod naše Pionerske čete dodijeliće tom bataljonu, a ukoliko ne bude bilo, istoga prikupiti iz sela.

Ovaj bataljon daće osiguranje u jačini jednog voda Pionerskoj četi koja će rušiti prugu od zasjede IV bataljona prema Petrovom Selu.

III Bataljon

Ovaj bataljon postaviće zasjedu prema Sl. Požegi od Kote 362 (Bregovi), preko kote 232, pa preko puta Vidovci—Vašine (kota 307), pa kota 312 do potoka koji ide iz Seoca prema Slav. Požegi gdje će da održava vezu sa jedinicama našeg II bataljona koje se nalaze lijevo od potoka Seoca. Ovaj bataljon daće jedan vod vojnika za brigadno previjalište.

II Bataljon

Ovaj bataljon postaviće zasjedu prema Sl. Požegi i to od potoka Seoci, preko kote 397, pa preko kote 435, pa sve do kote 220. Jedan dio da bude u selu Seoci. Ovaj bataljon održavaće vezu sa Požeškim odredom koji se nalazi na istočnom dijelu sela Brestovca.

II i III bataljon kontrolisaće sve puteve koji vode od Sl. Požege sa glavne ceste, a koji putevi vode njihovim položajima. Na istim putevima postaviti manje osiguranje, te ako su isti prolazni za neprijateljsku motorizaciju, iste će puteve sabotirati.

Pionerska četa i regrutna četa

Ove čete imaju zadatak od postavljene zasjede na željezničkoj pruzi od šume Trstenjača, istu prugu rušiti u pravcu St. Petrovog Sela. Prilikom rušenja pruge, istu ne prevaljivati, već ju samo izbaciti ustranu.

Početak napada na uporište i diverziju pruge ima otpočeti tačno 13 o. mj. u 23 časa, do koga vremena sve zasjede i osi-

[3] Dušan Ostojić

guranja ima da budu postavljena kako im je u zadatku predviđeno.

Znaci raspoznavanja za noć između 13 i 14 o. mj. jesu **Naša—Dalmacija,** a za dan 14 o. mj. ostaju opšti znaci.

Evakuacija plijena biće do Štaba brigade, odakle će se isti evakuisati u selo Šnjegavić i dalje sprovesti za intendanturu Korpusa. Za pravilnu evakuaciju plijena iz uporišta biće odgovorni štabovi bataljona. Ne smije se više dozvoliti da se zadobiveni plijen razvuče na sve strane, a još manje ne smije se dozvoliti da se zadobiveni plijen ne izvuče iz uporišta. Za ovu evakuaciju svaki bataljon odrediće jedno odgovorno lice koje će zarobljeni plijen popisati i sprovesti do Štaba brigade. Sve zarobljene automobile, kamione, motocikle i ostala motorna vozila sprovesti do mjesta za evakuaciju plijena, a po mogućstvu upotrijebiti ih pri evakuaciji. U krajnjem slučaju ako nije iste moguće nikako izvući onda pristupiti njihovom uništavanju, a u drugom slučaju isti se ne smiju nikako uništiti.

Štabovi brigada. Jedan dio Štaba brigade nalazi će se kod bataljona koji su na osiguranju prema Novoj Kapeli na putu kod Gospinog Polja, tj. kod kapelice.

Drugi dio Štaba brigade za bataljone koji su na osiguranju prema Požegi nalaziće se na Vrhovačkom Gradu (kota 433).

Brigadno previjalište nalaziće se za bataljone prema Novoj Kapeli uz Štab brigade, a za bataljone prema Slav. Požegi organizovaće II i III bataljon od svojih bolničara, te isto tako da se nalazi previjalište uz Štab brigade.

Evakuacija ranjenika preko sela Šnjegavića za bolnicu broj 7 na Psunju. Brigadna previjališta organizovaće si potreban broj kola za evakuaciju ranjenika.

Povlačenje

Bataljoni koji su na osiguranju prema Novoj Kapeli i Pionirska četa povući će se ujutro u 5 časova. Bataljoni koji su na osiguranju prema Slav. Požegi povući će se po pismenom naređenju od Štaba brigade.

Pravac povlačenja

Za sve jedinice putem preko Škrabutnika, preko Žabarke, (kota 463) preko Kozijaka, (kota 342), te kroz selo Brestovac, odakle će se bataljoni razići svaki u svom pravcu i to:

I bataljon, Četa za vezu u selo Bolomače.

II bataljon, referent saniteta, bacački vod u selo Vilić Selo.

III bataljon i Regrutna četa u selo Skenderovci.

IV bataljon i Pionirska četa u selo Zakorenje

Štab brigade i agit prop u selo Bolomače sa I Bataljonom. Po dolasku jedinica u određene baze podnijeti pismeni izvještaj o akciji.

Četa za vezu postaviće telefonsku liniju od Bolomača za Skenderovce i od Bolomača za Zakorenje, tj. sa III i IV bataljonom i Štabom brigade.

Napomena

Održavanje veze treba da se održaje putem patrola i to svaki sat da se podnašaju izvještaji.

III bataljon postaviće jednu patrolu na Kozijaku (kota 342) koja će održavati vezu između Štaba brigade i jedinica koje budu prolazile tim putem kada se budu povlačile.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
P[4]. Car

Komandant:
Antolović Josip

BR. 56

IZVJEŠTAJ ŠTABA DILJSKOG NOP ODREDA OD 13 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA VLAK U PERKOVCIMA I DRUGIM DEJSTVIMA[1]

ŠTAB
DILJSKOG N O.P. ODREDA
dne 13. IX. 1943.
Broj sl.

Predmet: Vojna akcija.-

ŠTABU II KORPUSA N.O.V. HRVATSKE

Dana 12. ov. mj. jedinice našega odreda napale su transportni vlak neprijateljski na glavnoj pruzi Zagreb—Beograd, kod sela Perkovaca[2].

Sekcije Slav. Brod[3] 1:100.000.

Istoga dana jedinice našega odreda jurnule su s kamionima oko 5 sati od podne u selo Perkovce i zaposjele željezničku sta-

[4] Petar

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 19/4 k. 1601.

[2] Perkovci Stari. Vidi dok. br. 224.

[3] Vjerovatno omaška. Perkovci Stari nalaze se na sekciji Vinkovci

nicu. Oko ½ 6 sati naletio je transportni vlak i zaustavio se na istoj stanici.

Jedinice našega odreda izvršile su juriš pri kojem su ubili oko 20 njemačkih vojnika i zarobili 8 živih.—

Cijeli vlak je spaljen. U istom vlaku nalazilo se 14 kamiona koji su također spaljeni.

Zaplijenjen je slijedeći ratni materijal:

23 karabina, 1 ruski šmajser, nekoliko pištolja i mnogo ostale ratne spreme.

Na našoj strani bio je 1 drug mrtav, i 3 ranjena.—

Istoga dana jedinice našega odreda razrušile su 2 km. pruge Osijek—Našice i porušile 5 km. telefonskih veza.

Sakupljeno je mnogo žice i izolatora koji su predani Otsjeku za vezu pri Komandi Diljskog područja.

Dakle za sada saobraćaj između Našice—Osijek je potpuno obustavljen.

Istoga dana jedinice našega odreda postavile su zasjedu na cesti Osijek—Našice. Oko 18 časova naletio je 1 njemački kamion sa njemačkom vojskom kod sela Prandanovaca.

Ubijena su 3 Nijemca, kamion je uništen. Zarobljeno je 1 puškomitraljez Brno, 2 karabina, te nekoliko pištolja.

Između ostaloga zarobljeno je na hiljade municije, te nešto cigareta i ostale ratne spreme.

Na našoj strani poginuo je 1 drug i 2 ranjena.—

Također Vas izvještavamo, da smo u borbi sa Nijemcima kod sela Prandanovaca imali oštećen 1 laki njemački mitraljez kojega smo danas uputili tehničkoj radionici pri Štabu II korpusa na popravak jer nam je isti od velike potrebe.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. Komesar
Stjepan Domankušić

Komandant
Jergović[4]

[4] Ivan

BR. 57

NAREĐENJE GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD 14 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU ŠESTE DIVIZIJE DA NAPADA NEPRIJATELJSKE TRANSPORTE I RUŠI KOMUNIKACIJE BIHAĆ—GORNJI LAPAC—GRAČAC[1]

GLAVNI ŠTAB
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
Op. Br. 196/43
Dne, 14. IX. 1943

ŠTABU VI DIVIZIJE NOV HRVATSKE

1) **Situacija:** Na sektoru Hrvatskog Primorja i Gorskog Kotara nema naročitih promjena. Kao što vam je saopšteno cijelo Hrvatsko Primorje od Rijeke do Jablanca nalazi se u našim rukama[2]. Također, Gorski Kotar je cio slobodan i nalazi se u našim rukama sem Srpskih Moravica gdje se još drži jedna manja četnička grupa. Na sektoru Ogulina bez promjena. Ustaško-njemačke snage sa toga prostora nisu ispoljile do sada nikakve ofanzivne pokušaje ni u jednom pravcu. Na tom sektoru mi držimo jače snage: VIII Diviziju i jednu brigadu XIII Divizije[3], pored pojedinih odredskih jedinica. U Slavoniji, Moslavini, Zagorju izvode se uspješne akcije naših jedinica, naročito na neprijateljske vozove i pruge[4]. Na Baniji i Kordunu nema naročitih promjena.

U sjevernoj i srednjoj Dalmaciji gdje držimo skoro cijelu teritoriju kao i primorske gradove, vode se žestoke borbe u pravcu Klis—Split i oko Zadra[5]. Nijemci pojačavaju svoje napade naročito na pravcu Splita u cilju da zauzmu ovu važnu strategijsku tačku[6]. Kod Splita herojski otpor pružaju dalmatin-

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 9—1, k. 796.

[2] Vidi dok. br. 45.

[3] Riječ je o Četvrtoj NO brigadi Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 37.

[4] U Slavoniji su tada operisale jedinice Drugog korpusa NOV Hrvatske, a u Moslavini, na Kalniku i u Hrvatskom Zagorju Moslavački NOP odred, Kalnički NOP odred, Druga NO brigada Druge operativne zone (kasnije NO brigada „Braće Radića"), veći broj udarnih grupa i Deseta divizija Drugog korpusa (koja je početkom rujna upućena u Moslavinu). Vidi dok. br. 19, 38, 42, 66, 72, 78, 108, 113, 128, 132, 172, 173 i 187.

[5] Vidi dok. br. 54, 85, 97, 110, 111 i 169.

[6] Odmah poslije kapitulacije Italije Nijemci su avionima počeli da prebacuju svoje snage iz Mostara u Sinj u cilju prodora ka Splitu. Kasnije su njihovi prodori usljedili i sa drugih pravaca. Vidi dok. br. 97, primjedbu br. 4 uz dok. br. 63 i primjedbu br. 6 uz dok. br. 103.

ske jedinice i cijeli naoružani narod toga kraja. Borbe su veoma žestoke i krvave. Izgleda da Nijemci ubacuju nova pojačanja na tome frontu. Dalmatinci traže dejstvo i pomoć naših jedinica kako bi olakšali njihovu situaciju.

Za sada Nijemci drže u Dalmaciji Zadar, Šibenik, Drniš, Kistanje, Knin i Sinj[7].

U vezi novostvorene situacije poslije kapitulacije Italije, povlačenja Talijana i oslobođenja velikog teritorija Hrvatske, skoro čitavih pokrajina,

2) *naša je namjera i odluka:*

a) Da organizovano i u redu evakuišemo sav zadobijeni ratni materijal iz Gorskog Kotara, Hrvatskog Primorja i Dalmacije[8], a zatim da isti razvrstamo, raspodijelimo našim jedinicama i smjestimo u sigurna skloništa na našoj ranije oslobođenoj teritoriji.

b) Da se izvrši mobilizacija u novooslobođenim krajevima, da se novopridošli borci brzo prihvate i uvedu u formacijske jedinice, kao i da se isti što prije osposobe za izvršenje svih borbenih zadataka.

c) Da se na novooslobođenom teritoriju uspostavi i učvrsti narodna vlast, kao i da se po mogućstvu spriječi, odnosno zadrži i uspori intervencija njemačkih snaga kako u pravcu Gorskog Kotara i Primorja, tako u pravcu Dalmacije.

U duhu iznijete odluke glavnina naših snaga je postavljena u Hrv. Primorju i Gorskom Kotaru kao i na sektoru Ogulin—Karlovac[9], dok su dvije pomoćne grupe postavljene i to jedna u sjevernoj[10], a druga u srednjoj Dalmaciji, orijentisane prema Zadru, odnosno prema Splitu.

3) *Zadatak vaše divizije:*

U ovakvoj situaciji pred vašom divizijom postavlja se slijedeći zadatak:

a) Da bi olakšali situaciju naših jedinica u sjevernoj i srednjoj Dalmaciji i onemogućili neprijateljsko komuniciranje na njegovoj jedinoj i glavnoj saobraćajnoj arteriji: Bihać—Lapac—Gračac—Knin, preduzeti ćete odmah na cesti Bihać—

---

[7] U Zadru, Šibeniku, Drnišu, Kistanju i Kninu bili su dijelovi 114 lovačke divizije, a u Sinju dijelovi Sedme SS divizije „Prinz Eugen".

[8] Redakcija raspolaže samo djelomičnim podacima o količinama ratnog materijala zaplijenjenog od Talijana na ovoj teritoriji. Vidi dok. br. 31, 39, 45 46, 54, 93, 110, 169 i 175.

[9] Vidi dok. br. 31.

[10] U sjevernoj Dalmaciji dejstvovale su jedinice Kninskog sektora, a u srednjoj jedinice Četvrte operativne zone. Polovinom rujna stigle su u Dalmaciju Prva proleterska i Četvrta krajiška divizija. Vidi dok. br. 21, 74, 88, 105, 110, 117 i 169.

Lapac—Gračac napade na neprijateljske transporte kao i rušenja na svim pogodnim mjestima duž obje ceste.

b) U cilju paralisanja ustaškog garnizona u Gospiću i onemogućavanja ispada iz rejona Gospića na oslobođenu teritoriju, imate svakodnevno preduzimati pojedinačne akcije oko samog Gospića sa pojedinim bataljonima, četama i vodovima, birajući za ovo najpogodnije tačke u neprijateljskom odbranbenom rasporedu nastojeći prvenstveno uništavanju njegove žive sile.

U cilju izvršenja postavljenih zadataka, vaš raspored treba da bude slijedeći:

Za izvršenje zadatka pod a) upotrijebiti II vašu brigadu kao i jedan samostalni bataljon koji se nalazi na Kamenskom. Ova brigada ima da izvodi akcije na označenoj cesti svakoga dana bar sa jednim bataljonom[11]. Akcije izvoditi u vidu prepada i zasjeda, redovno sa rušenjima na najosjetljivijim mjestima ceste. U cilju što boljeg izvršenja zadataka bataljoni se mogu dijeliti na pojedine čete u okviru dobivenog zadatka. Ove akcije izvoditi danju i noću. Ne bi trebalo da se dogodi da i jedan neprijateljski transport, ma u kom pravcu on išao ovom cestom, da prođe nesmetano od strane jedinica ove brigade, odnosno da bude zadržan ili uništen. Za sada, jedan bataljon ove brigade ima da se postavi na prostoru Lovinac—Sv. Rok sa zadatkom da drži ovu važnu raskrsnicu u našim rukama, kao i da sa pojedinim četama bude aktivan, kako prema Gračacu tako i u pravcu Gospića. Jedan bataljon ove brigade zadržati i dalje na položaju prema D. Lapcu, tj. na Kuku i Čelini sa zadatkom da zatvara pravac, Lapac—Udbina, kao i da sa pojedinim četama bude aktivan na neprijateljske logore oko D. Lapca. Ostala dva bataljona brigade držati u rejonu Udbine s tim što će se jedan od njih po redu upućivati na zadatak za akcije na cesti Lapac—Bihać, potpomognut sa samostalnim bataljonom koji se nalazi na Kamenskom. Na cesti Lapac—Gračac upotrijebiti za akcije kako bataljone koji se nalaze oko Udbine, a tako isto i pojedine čete onog bataljona koji se nalazi u Kuku.

Prema gospićkom garnizonu postaviti I i III Brigadu i to na pravcu Perušić—Janjče odnosno Pazarište—Kosinj postaviti III Brigadu. Na pravcu Lički Osik—Široka Kula postaviti I Brigadu bez dva bataljona[12]. Obje ove brigade aktivirati na slijedeći način:

Svakodnevno komandanti brigada imaju upućivati pojedine bataljone na izvršenje jasno postavljenih zadataka oko gospićkog

[11] Vidi dok. br. 71, 75, 141, 150, 171 i tom V, knj. 20, izvještaj Štaba Šeste divizije od 12 listopada 1943 god. Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske.

[12] O djelovima Prve i Treće NOU brigade na području Gospića vidi dok. br. 71, 91, 112 i 188.

garnizona u cilju razbijanja i uništavanja tamošnjih ustaških bandi. Na ove zadatke upućivati bataljone iz brigadnih rezervi. Mogu se upućivati i pojedine čete. Bataljoni koji ostaju i drže položaje na određenim pravcima biće također svakodnevno aktivni ispoljavajući tu aktivnost, bilo u vidu prepada na pojedine neprijateljske otpore na svome frontu, bilo u vidu prepada i zasjeda u pozadini i među prostorima pojedinih neprijateljskih otpornih tačaka. Komandanti brigada na gospićkom sektoru imaju svakog dana postavljati zadatke i upućivati pojedine jedinice u aktivna ofanzivna dejstva. Ove jedinice prema gospićkom sektoru treba da razviju što bolju službu obavještavanja, izviđanja i obezbjeđenja, da se ne dogodi kao 13/14. IX. da jedna cijela ustaška bojna prođe preko rejona III Brigade i izvrši napad na sam Otočac, gdje smo imali osjetne gubitke u ljudstvu i materijalu[13].

Sve ove akcije jedinica na sektoru gospićkog garnizona imaju se dobro pripremiti. Glavno je da se sve ove akcije imaju zasnivati na iznenađenju neprijatelja udarajući ga uvijek na najosjetljivija mjesta.

Ostala dva bataljona I Brigade držati kao pokretnu udarnu grupu negdje u rejonu Podlapača, za izvršenje važnijih zadataka bilo prema gospićkom garnizonu, bilo prema komunikaciji Bihać—Lapac—Gračac, ali uvijek u izrazito ofanzivnom smjeru. Štab divizije će nastojati da budno prati situaciju na svom operativnom području, da izabere rentabilan cilj za ovu manevarsku grupu i da je angažuje pod najpovoljnijim uslovima.

U ovoj situaciji je bitno da sve vaše jedinice ispolje što veću aktivnost, drskost i nasrtljivost prema neprijatelju, gdje će se samo takvim načinom dejstva olakšati situacija naših jedinica u Dalmaciji i paralisati ustaški gospićki garnizon.

Vi ćete nam svakodnevno dostavljati izvještaje o vrsti, podjeli, izvršenju i rezultatima zadataka pojedinih jedinica kako na komunikaciji Bihać—Gračac, tako i na gospićkom sektoru. Povežite se telefonom sa svojim brigadama. Vaš štab da ostane na mjestu gdje je sada.

Prijem direktive potvrdite.

S. F. — S. N.

Načelnik štaba
pukovnik
Terzić[14]

(M.P.)[16]

Komandant
generalmajor:
Gošnjak[15]

---

[13] Vidi dok. br. 65 i 226.
[14] Velimir
[15] Ivan
[16] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 58

NAREĐENJE GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD 14 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU GRUPE PRIMORSKO-GORANSKIH NOP ODREDA ZA EVAKUACIJU TROFEJNOG MATERIJALA I ZA RAZMJEŠTAJ I DEJSTVO JEDINICA[1]

Op. 195/43
14. IX. 1943

ŠTABU GRUPE PRIMORSKO-GORANSKIH ODREDA

Primili smo vaš izvještaj od 13 ov. mj. poslat telefonom.

1) **Situacija:** U Hrvatskom Primorju jedinice XIII Divizije sa novomobilisanim snagama drže cijelo Hrvatsko Primorje od Sušaka do Jablanca[2]. U sjevernoj Dalmaciji naše jedinice drže sva mjesta i gradove sem Zadra i Kistanja[3]. U srednjoj Dalmaciji dalmatinske jedinice drže Split, Splitski basen i Makarsko primorje[4]. Njemačke snage u Dalmaciji drže Zadar—Šibenik, Drniš, Knin i Sinj[5]. Kod Klisa naše jedinice vode žestoke borbe sa Nijemcima[6]. Kod Ogulina nema nekih naročitih promjena. Na ogulinskom sektoru nalazi se naša VIII Divizija i jedna brigada XIII Divizije[7], koja je postavljena na pravcu Ogulin—Gomirje.

Ogroman ratni plijen pao je u ruke naše vojske i to kako u Hrvatskom Primorju i Gorskom Kotaru,[8] tako i u Dalmaciji.[9]

Kao jedan od bitnih i najvažnijih zadataka u ovoj situaciji za naše jedinice jeste evakuacija zaplijenjenog ratnog materijala[10].

2) **Evakuacija ratnog materijala:** Kao što se vidi iz dobivenog izvještaja vaše jedinice su u Gorskom Kotaru zaplijenile ogromni ratni plijen.

U cilju brze, blagovremene i planske evakuacije tog ratnog plijena vi ćete postupiti po slijedećem:

— Evakuaciju sprovoditi brzo i neprekidno radeći danju i noću po unaprijed ustaljenom planu za evakuaciju. Taj plan

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 20—2, k. 104 A.
[2] Opširnije o tome vidi dok. br. 39, 45, 46 i 80.
[3] Vidi dok. br 64, 89, 110, 111 169 i 180.
[4] Vidi dok. br. 54.
[5] Vidi primjedbu br. 7 uz dok. br. 57.
[6] Vidi dok. br. 63, 74, 85, 97.
[7] Riječ je o Četvrtoj NO brigadi. Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 37.
[8] Vidi primjedbu br. 2 i 3 uz dok. br. 31.
[9] Vidi dok. br. 54, 93, 110, 169 i 175.
[10] Vidi dok. br. 39 i 46.

treba razraditi u Štabu grupe i po istome brzo i energično sprovoditi sve mjere za evakuiranje.

— Kao osnovni pravac za evakuaciju uzeti pravac: Jasenak—Drežnica—Brinje—Otočac. Prve etape za evakuaciju treba da vam daju oko Jasenka, druge oko Brinja, i najzad treće prema Otoccu. Na svima primopredajnim stanicama postaviti sigurne i odane ljude koji će snositi punu odgovornost za primljeni materijal i njegovu ekspediciju.

— Za prevozna sredstva koristiti zaplijenjene kamione, mobilizirajući šofere iz vaših jedinica, odnosno iz novooslobođenih mjesta kao i mobilisana seoska kola sa vašeg područja.

Nijedna vrsta materijala ne smije ostati nijednog trenutka bez potrebne straže odnosno kontrole i nadzora određenih drugova. Voditi tačnu evidenciju o svakoj vrsti i količini materijala kad, gdje i po kome upućena.

— Paziti da se materijal ne gomila na jednom mjestu i na cestama otkriveno, već ga istog smještati na zaklonjenim mjestima van cesta.

3) Za potrebe vaše grupe ostavite i to:

a) Od naoružanja ostaviti za vas jednu bateriju brdskih topova od 3 — 4 oruđa i jednu bateriju protivkolskih topova od 3 — 4 oruđa. Od teških bacača uzeti na svaki odred po 2 bacača, od lakih bacača uzeti na svaku četu po 1 bacač, od teških mitraljeza uzeti na svaki bataljon do 5 teških mitraljeza. Od p. mitraljeza na svaku desetinu po 1 p. mitraljez. Municije uzeti u potrebnoj količini za vremenski period od 2 — 3 mjeseca, vodeći pri tome računa da se kod jedinica drži potrebna količina za izvjestan broj borbenih dana, a rezerve drzati na pogodnim mjestima u vaše baze.

Sve ostalo oružje i municiju kako artiljerijsko, tako i pješadijsko evakuirati naprijed označenim pravcem, odakle će se poslije raspodijeliti ostalim našim jedinicama. Naročito napominjemo da velik broj pusaka i automatskog oruđa koje ste zaplijenili, pošto za vas ostavite predviđenu količinu, što prije evakuišite.

Sva motorna vozila kao i oklopne automobile evakuisati u pravcu Otočca. Za vas ostaviti 2—3 motocikla i eventualno 1—2 kamiona.

Gorivo, benzin i naftu evakuisati također što prije predviđenim pravcem.

b) Od hrane, za vas ostaviti potrebne količine za ishranu operativnih jedinica vaše grupe—za vrijeme od mjesec dana najviše. Sva ostala količina namirnica biće evakuisana i smještena na više mjesta: u zemunicama, bilo u planinskom pojasu oslobođenog teritorija, na Kapeli, bilo u Lici, kako to već budu diktovale ostale potrebe i uslovi smještaja.

4) Operativni zadaci: Sve novopridošle odnosno novomobilisane borce odmah uvrstiti u vaše jedinice.[11] Nijedan borac ne smije ostati van sastava jedinica. U vašim odredima možete povećati broj bataljona i do četiri, ako je priliv boraca veliki. Za jezgro novo formiranih bataljona, po odredima uzeti po jednu četu starijih dosadašnjih bataljona. Po odredima sprovesti formaciju na bataljone, čete, vodove i desetine. Odrediti komandni kadar i odmah pristupiti (sa novomobilisanim) nastavi i obuci po naprijed sastavljenom planu. Nastojati da se novopridošlo ljudstvo što prije osposobi za vrste borbenih zadataka.

Raspored vaših odreda u ovoj situaciji treba da bude ovakav.

Jedan odred[12] na prostoru Vrbovsko—Srpske Moravice—Brod Moravice—Brod Kupjak—Ravna Gora, sa zadatkom da na tom prostoru likvidira četničke i ustaške bande ukoliko ove postoje, da izvrši mobilizaciju na dobrovoljnoj bazi, da uspostavi i učvrsti narodnu vlast. Zatim da budno pazi na pravac od Mo čila odnosno Ogulina u pravcu Vrbovskog. Ovaj odred treba da bude u stalnoj i neprekidnoj vezi sa brigadom XIII Divizije koja se nalazi na pravcu Ogulin—Gomirje. Pošto se prema vašem izvještaju u Srpskoj Moravici nalazi izvjesna četnička grupa, treba se nastojati da istu po mogućstvu što prije likvidirate i onemogućiti je na tom terenu. Ispitati uslove za blokadu ovog četničkog uporišta.

Drugi vaš odred treba postaviti za dejstvo na prostoru Delnice—Mrzle Vodice—Fužine—Lokve, sa istim osnovnim zadacima kao i prethodni odred, s tim što će pored iznijetog zatvarati pravce iz izvornog dijela Kupe prema Crnom Lugu i pravac od Gornjeg Jelenja, prema Mrzlim Vodicama, rušeći neprekidno cestu Gornje Jelenje—Lokve kao i dio pruge Delnice....

Odredima dati punu inicijativu i slobodu manevrovanja na što većem prostoru, kako bi svojim dejstvom obuhvatili cio Gorski Kotar.

Odredima staviti do znanja da imaju suzbiti svaku četničko-ustaški uticaj na svome području i onemogućiti da ostane na tome terenu ma i najmanja njihova vojnička jedinica. U ovom smislu naročitu pažnju posvetiti razbijanju i likvidaciji četničkih organizacija, koje još imaju uticaj na ovome terenu.

5) O svome zadatku obavijestiti Štab XIII Divizije sa kojima trebate da budete u neprekidnoj vezi, i pod čijom se komandom nalazite u operativnom pogledu. Uporedo i nama ćete slati izvještaj o svima promjenama o situaciji u Gorskom Kotaru.

---

[11] Vidi dok. br. 80.

[12] Odnosi se na Prvi primorsko-goranski NOP odred.

Po prijemu ovog naređenja dostaviti ćete nam izvještaj o sadašnjem stanju vaših jedinica naročito o broju novopridošlih boraca i njihovom rasporedu po odredima. Mi ćemo danas uputiti kod vašeg štaba jednog našeg delegata iz glavne intendanture koji će vam pomoći na evakuaciji ratnog plijena. Za poslove na evakuaciji angažujte sve komande mjesta, NOO-e kao i sve antifašističke organizacije u pozadini i na novooslobođenom teritoriju, kako bi se ista što prije, u potpunosti i organizovano izvršila.

Što se tiče odjeće i obuće za vaše slabo odjevene borce ostavite po jedan par. Zaseban izvještaj o vrstama i količini ratnog plijena dostaviti ćete nam što prije.

Prijem naređenja potvrdite.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba
Pukovnik,

Komandant:
Generalmajor,

BR. 59

NAREĐENJE GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD 14 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU TRINAESTE DIVIZIJE DA SPRIJEČI PRODOR NEPRIJATELJSKIH SNAGA U HRVATSKO PRIMORJE[1]

Op. 200
14. IX. 1943

ŠTABU XIII DIVIZIJE NAR.O.V. HRVATSKE

1) Prema dobivenim podatcima neprijatelj je koncentrisao jače snage oko Karlovca[2]. Namjera je ovih snaga da se probije za Jadran. Ova neprijateljska grupa već je u pokretu od Karlovca u pravcu Ogulina i za najkraće vrijeme vjerovatno će izbiti na prostor Ogulin—Oštarije[3]. Kao što vam je ranije jav-

[1] Kopija originala pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 51—2, k. 104 A.

[2] Riječ je o koncentraciji Trećeg SS pancer korpusa. Vidi dok. br. 217.

[3] Vidi dok. br. 213.

ljeno, na prostoru Ogulin—Oštarije nalazi se od ranije jedna jača njemačko—ustaška formacija[4] koja je do sada ostala neaktivna, očekujući vjerovatno dolazak pojačanja od Karlovca. Po dobivenim podatcima, i procjeni vjerovatnih neprijateljskih namjera, čim se ove dvije neprijateljske grupe sjedine na prostor Ogulin—Oštarije, otpočeće ofanzivu u pravcu Sušaka i ka Senju u cilju što bržeg izbijanja na Hrv. Primorje[5]. Vjerovatno je da će njihove glavne snage biti upućene pravcem Ogulin—Sušak, a pomoćne Ogulin—Senj.

2) U cilju da bi zadržali odnosno usporili nadiranje neprijateljskih snaga na Hrv. Primorje iz rejona Ogulin—Oštarije, mi smo donijeli odluku:

da na pravcu Ogulin—Oštarije—Modruš—Brinje kao i na pravcu Oštarije—Josipdol—Plaški, postavimo cijelu VIII Diviziju, sa zadatkom da zatvara ove pravce i sprečava nadiranje neprijateljskih snaga.

— da na pravcu Ogulin—Gomirje—Vrbovsko, kao i na pravcu Ogulin—Sovenica—Žnidovac—Jasenik—Mošune, postavimo jednu brigadu XIII Divizije[6], sa zadatkom da zatvori ove pravce i sprečava nadiranje neprijatelja.

Jedna brigada XIII Divizije treba da bude što prije postavljena kao rezerva oko Drežnice[7], a jedan odred[8] iz Grupe prim. gor. odreda da bude kod Vrbovskog kao rezervna grupa onoj vašoj brigadi na pravcu Ogulin—Gomirje i sa zadatkom da osujeti eventualne ofanzivne namjere četničke grupe koja se nalazi kod Gomirja. Ova četnička grupa kod Gomirja, prema dobivenim podacima je u jačini oko 1.000 ljudi i nalazi se u očekujućem položaju, svakako čekajući pogodan momenat da nas napadne.

Ostale snage XIII Divizije, tj. starije jedinice[9] postaviti za zatvaranje pravca koji iz rejona:—Mrkopalj—Ravna Gora—Kupjak vode prema Sušaku, Bakru i Crikvenici. Ove snage izvući iz planinskih gradova i postaviti ih gore u planinski predjel, na dobrim položajima, na pravcu vjerovatnih neprijateljskih pokreta. Novoformirane mlade jedinice[10] držati u rezervi i za sada ih neangažovati u prvi mah, sem ako to situacija bude izrično zahtijevala.

---

[4] Vidi primjedbu br. 3 uz dok. br. 46.

[5] Vidi dok. br. 67.

[6] Riječ je o Četvrtoj NO brigadi. Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 37.

[7] Odnosi se na Treću NO brigadu.

[8] Odnosi se na Prvi NOP odred. Vidi dok. br. 58.

[9] Riječ je o Prvoj NOU i Drugoj NO brigadi (ranije Šesta i Četrnaesta brigada).

[10] O novoformiranim jedinicama Trinaeste divizije vidi dok. br. 90.

Pregrupisavanje snaga vaše divizije u duhu ovog naređenja izvršiti odmah. Naročito je potrebno da najhitnije uputite jedinice prema Ogulinu, pošto su ti pravci otvoreni.

3) Sa evakuacijom požuriti i raditi neprekidno na istoj[11]. Za sada je glavno materijal izvući u planinski oslobođeni teritorij istočno od linije Crikvenice—Mrkopalj—Vrbovsko, smjestiti ga u šumskim zaklonjenim mjestima van zahvata cesta.

Odmah uspostaviti vezu sa svima vašim jedinicama, dajte im konkretne zadatke u vezi novo-stvorene situacije.

Imajte u vidu da prilikom ovih pretstojećih operacija i izvođenja svih akcija koje vas očekuju sa odnosnim neprijateljskim snagama, povedete računa o koordinaciji dejstva pojedinih vaših grupa, vezi kao i postupcima istih na slučaj uspjeha, odnosno neuspjeha. U prvom redu primjeniti našu partizansku taktiku: prepade i zasjede, koristeći se iznenađenjem u svakoj prilici. Dnevne frontalne borbe sa nadmoćnijim neprijateljem, oko pojedinih položaja, trebate izbjegavati vještim manevrovanjem na neprijateljska krila i bokove.

Vaš štab u ovakvoj novo-stvorenoj situaciji, po našem mišljenju treba da bude bilo u rejonu Mrkoplja, bilo u rejonu Jasenka. To je u početku razvoja operacija, a kasnije kako to bude situacija diktovala.

Sa nama uspostavite kurirsku vezu sa motociklima, radio vezu, kao i telefonsku vezu obavezno.

Početak rada na radio-vezi 16 ov.mj.

Prijem naređenja potvrdite.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba
Pukovnik,

Komandant
General-major,

[11] Riječ je o evakuaciji ratnog materijala zaplijenjenog prilikom razoružavanja talijanskih jedinica na području Gorskog Kotara i Hrvatskog Primorja. Opširnije o tome vidi dok. br. 31, 39, 45 i 46.

BR. 60

NAREĐENJE GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD 14 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA DA CAZINSKI NOP ODRED STAVI POD SVOJU KOMANDU[1]

GLAVNI ŠTAB
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
Op. Br. 197/43
Dne, 14. IX. 1943

22. 9. 43.[2]

ŠTABU I KORPUSA NOV HRVATSKE

U rejonu Cazina formiran je Cazinski narodno-oslobodilački odred[3].

Obzirom na udaljenost Štaba II Bos[4]. korpusa, na teškoće veza i teške uslove komandovanja u ovoj situaciji u dolini Une, mi smo donijeli odluku da ovaj Cazinski odred bude pod neposrednom vašom komandom. Ovo je i po želji samog Štaba odreda[5].

Odmah stupite u vezu sa Štabom Cazinskog odreda, izdajte mu potrebna uputstva i direktive za vojno-politički rad na tom dijelu Krajine. Štabu ovoga odreda trebate ukazati punu pomoć i podršku u svakom pogledu. Imajte u vidu da je u ovoj političkoj situaciji formiranje ovog odreda naročito važno, pošto isti treba da posluži kao zborno mjesto za okupljanje svih poštenih i rodoljubivih muslimana toga dijela Krajine.

O ovome je obaviješten kako Štab odreda, tako i Štab II Bos. korpusa radi znanja i upravljanja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar,
V.[6] Bakarić

(M.P.)[8]

Komandant,
general-major
Gošnjak[7]

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg br. 33/1—9, k. 419 A.

[2] Datum prijema naređenja u Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske.

[3] Opširnije o tome vidi dok. br. 26.

[4] Bosanskog

[5] Vidi dok. br. 26

[6] Vladimir

[7] Ivan

[8] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 61

PISMO GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD 14 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU CAZINSKOG NOP ODREDA O ZNAČAJU FORMIRANJA ODREDA, NJEGOVOJ ULOZI I ZADACIMA[1]

Op. 197/43
14. IX. 1943

ŠTABU CAZINSKOG NARODNO-OSLOBODILAČKOG ODREDA

Primili smo vaš izvještaj od 8. IX. ov. g.

Pozdravljamo vašu odluku o formiranju Cazinskog narodno-oslobodilačkog odreda[2]. Obzirom na razvoj vojno-političke situacije na prostoru Bihać—Kladuša—Cazin—Krupa, tj. na onom dijelu Krajine sa ove strane Une, formiranje jednog takvog Odreda bilo je već i od ranije neophodno potrebno.

Vaš novo-formirani Odred čije jezgro treba da sačinjavaju muslimani sa toga dijela Krajine, treba da posluži kao zborno mjesto za okupljanje svih poštenih i rodoljubivih elemenata toga kraja, a naročito muslimana.

S obzirom na udaljenost Štaba II Bos. korpusa, na teškoće veza i teške uslove komandovanja u ovoj situaciji, a da bi omogućili razvoj, uzdizanje i jačanje vašeg Odreda, mi smo donijeli odluku da vaš Odred bude pod neposrednom komandom Štaba I (našeg) Korpusa[3]. Kasnije kad se izmijeni situacija na tom dijelu Krajine tj. u dolini Une, vi ćete svakako biti prekomandovani Štabu II Bos. korpusa. Mi smo o ovoj našoj odluci izvjestili Štab II Bos. korpusa radi znanja i upravljanja.

Odmah stupite u vezu sa Štabom I (našeg) Korpusa, od kojeg ćete dobiti uputstva i direktive za vaš vojno-politički rad na tome terenu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar,
Pukovnik,

Komandant
General-major,

---

[1] Kopija originala pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 22—2, k. 104 A.

[2] O formiranju ovog odreda vidi dok. br. 26.

[3] Vidi dok. br. 60.

BR. 62

IZVJEŠTAJ ŠTABA ŠESTE DIVIZIJE OD 14 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O BORBI KOD ŠIROKE KULE[1]

ŠTAB VI DIVIZIJE N.O.V.
HRVATSKE
Op. Broj 574
14. IX. 1943

Operativni izvještaj
za dan 7-IX-1943 g.

ŠTABU I KORPUSA NOV HRVATSKE

Noću između 5 i 6 septembra ov. g. III Brigada ove Divizije sa svoja tri bataljona prebacila se sa sektora D. Lapac—Udbina na rejon Široke Kule, dok je jedan bataljon iste Brigade ostao i dalje na sektoru D. Lapac—Udbina.

Po dolasku iste Brigade na rejon Š. Kula izvršen je raspored njenih snaga i to: II i III Bataljon smješteni su ispod Vukave, a IV Bataljon određen je na predstražu prema neprijatelju na liniji sjeverozapadno od Š. Kule: Lisina (k. 748), Ravni Vrh (k. 748), Lipova Glavica k. 684. Sa snagama na položaju kao i na odmoru vršeno je čišćenje oružja, sravnjivanje municije, kao i sve ostale pripreme za predstojeće akcije. IV Bataljon držao je položaj sa dvije čete dok su se ostale dvije nalazile na odmoru u neposrednoj blizini položaja.

Dana 7 septembra ov. g. oko 8 h. neprijatelj u jačini od jedne bojne napao je položaje IV Bataljona sa glavnim pritiskom razvučenog položaja neprijatelj je uspio da odbaci IV Bataljon na desno krilo, dok na lijevom krilu je bio manji pritisak. Uslijed razvučenog položaja neprijatelj je uspio da odbaci IV Bataljon sa Lisine, Ravnog Vrha, koji se povukao na Cekršku Glavicu i sjeverozapadno od nje. Na ovoj liniji IV Bataljon je davao jaki otpor ali je neprijatelj potpomognut artiljerijom i minobacačima odbacio ovaj Bataljon i sa ovih položaja, zauzeo Čekršku Glavicu i kuće zapadno od Široke Kule. Štab Brigade tada je odmah ubacio III Bataljon na lijevo krilo IV Bataljona (od katol. groblja prema pravoslavnoj crkvi) i naredio Bataljonu da odmah pređe u protunapad. Na Čekršku Glavici i kod pra-

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 2/1—7, k. 419 A.

voslavne crkve neprijatelj je davao žilav otpor, ali osjetivši naše pojačanje i protunapad u paničnom bijegu je odstupio prema L. Osiku i Marinoj Glavi gdje se i dalje zadržao.

Akcija je uspjela, neprijatelj je odbijen i vraćen u svoje stare baze i time su onemogućene njegove namjere.

U ovoj borbi neprijatelj je imao oko 10 mrtvih i više ranjenih, dok su na našoj strani poginula 4 druga i 10 ih je ranjeno, od kojih je 5 teže ranjenih i 5 lakše ranjenih. Od teže ranjenih jedan drug je umro na putu za bolnicu.

U ovoj borbi utrošeno je 3180 kom. metaka i 8 mina za mali minobacač.

Uhvaćeno je 100 mauzer metaka, jedan šinjel i jedan opasač sa nožem i fišeklijama.

Pokvarenog i izgubljenog oružja i materijala nije bilo.

Kritički osvrt: Položaj koga je držao IV Bataljon bio je dosta širok i neprijatelj je uspio da se kroz mrtve uglove provuče i zbaci brzo IV Bataljon sa predstražarskih položaja, a pored toga je neprijatelj bio dosta jak i uporan, te je brzo napredovao, tako da je naša rezerva malo zadocnila. Kad je izvršen protunapad i odbačen neprijatelj, naše jedinice nisu iskoristile energično gonjenje, te se neprijatelj izvukao uz manje gubitke.

Prilaže se lista gubitaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za politkomesara,
Ž[2]. Dimitrijević

Komandant,
Đ[3]. Jovanić

(M.P.)[4]

[2] Živan
[3] Đoko
[4] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 63

IZVJEŠTAJ ŠTABA DEVETE DIVIZIJE OD 14 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTE OPERATIVNE ZONE O BORBI KOD KLISA[1]

ŠTAB
IX DIVIZIJE[2]
14/IX 21 čas.

ŠTABU IV OPERAT. ZONE

1) U toku noći od 13 na 14/IX dobio je zadatak I i IV Batalj. I Dal[3]. da likvidiraju neprijatelja na koti 576[4]. Kada su jedinice krenule na zadatak u isto vrijeme neprijatelj je imao namjeru da vrši napad na naše položaje, u pokretu su se sreli naši sa neprijateljem i razvila se ogorčena borba koja je trajala kroz

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 5—2/I, k. 1491.

[2] Deveta divizija formirana je u Imotskom 13 veljače 1943 god. U njen sastav ušle su Treća, Četvrta i Peta dalmatinska NOU brigada. Komandant je bio Vicko Krstulović, politički komesar Ivica Kukoč, načelnik Štaba Josip Škorpik. Odmah poslije formiranja, Divizija je, po naređenju Vrhovnog štaba NOV i PO Jugoslavije, prebačena u Hercegovinu, gdje je ušla u sastav Glavne operativne grupe Vrhovnog štaba. U toku Četvrte neprijateljske ofanzive ona je, vodeći teške svakodnevne borbe, pretrpjela znatne gubitke. Pored toga, tifus i druge bolesti doprinijeli su smanjenju brojnog stanja ljudstva sposobnog za borbu. Zbog toga je Vrhovni štab 12 travnja donio odluku o rasformiranju Divizije. Od njenog ljudstva formirana je brigada koja je dobila naziv: Treća dalmatinska NOU brigada. Imala je 5 bataljona sa ukupno 1.200 ljudi. Preostalo ljudstvo Divizije bilo je raspoređeno u Prvu i Drugu dalmatinsku NOU brigadu a Štab divizije stavljen je na raspoloženje Vrhovnom štabu. Krajem kolovoza 1943 god. vraćena je u Dalmaciju Prva dalmatinska NOU brigada, a s njom i štab rasformirane Devete divizije. Dolazak ove brigade i postojanje većeg broja odreda i grupa bataljona omogućili su ponovno formiranje Devete divizije, 8 rujna 1943 god., naredbom Četvrte operativne zone a po odobrenju Vrhovnog štaba. U njen sastav ušle su Prva i Treća dalmatinska brigada (ova posljednja formirana je 8 rujna od grupe udarnih bataljona Dalmacije.) Početkom listopada iste godine u sastav Divizije ušla je i Četvrta splitska NO brigada. Komandant Divizije bio je Ante Banina, politički komesar Edo Santini, načelnik Štaba Ante Biočić. Opširnije o tome vidi tom V, knj. 12, dok. br. 41, tom V, knj. 20, dok. br. 51 i dok. 3—1. k. 7 A, 56/2, k. 842 A, 1/5, k. 844, u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

[3] Riječ je o Prvoj dalmatinskoj NOU brigadi.

[4] Kotu 576 kod Klisa branio je ojačani Prvi bataljon Trinaestog puka Sedme SS divizije „Prinz Eugen". Odmah po objavljenoj kapitulaciji Italije, 9 i 10 rujna, avionima je prebačen iz Mostara u Sinj gdje se spojio sa dijelovima Dvadeset sedme ustaške bojne i razoružao dijelove

noć i dan do 4 sata poslije podne gdje je neprijatelj natjeran u bijeg na svoje polazne položaje, tako da su Nijemci skakali niz gredu. Plijen je bio 3 šarca, municije jedan dio, radio stanica i 70 — 80 mrtvih Nijemaca i ustaša koji su ostali na bojnom polju, uništen je jedan tenk. Detalje još nemamo, poslat ćemo sutra[5].

2) Od pravca Sinja nije bilo nikakvih pokreta kod neprijatelja.

3) U vezi one vijesti da je u Sinj stiglo 1800 Nijemaca bili smo rokirali V Bat. I Dal. na prosjek kod Dicma, jer je III Dalmat.[6] tek danas izbila na tu liniju koja joj je bila predviđena. Naredili smo II Bat. da se vrati kako bi mogli pojačati položaj Klis—Split.

4) Danas je drug Biočić Ante[7] tražio stalno pojačanje, mi nismo mogli poslati jer su čitav dan bili bat. angažovani u vrlo teškoj borbi. Javite šta ima kod vas novog.

5) Tucite artiljerijom k. 576, i to dobro pa ćemo mi poslije toga izvršiti napad[8], a isto tucite i tvrđavu[9].

6) Stigo je drug Kraus[10] kod ovog Štaba, mi smo ga zaustavili jer bi mi formirali jednu bateriju, ako vam je potreban javite.

7) Formiramo bat. Talijana[11].

8) Kod Dude[12] nema ništa novog.

9) Kada stigne bataljon prebaciti ćemo ga dolje.

S. F. — S. N.

Za Štab
Komt.[13]
Banina[14]

Dvadeset petog puka divizije „Bergamo". Po zauzimanju Sinja, zadatak ovog bataljona bio je: izvršiti prodor u Split razoružati talijanske jedinice i držati Split do dolaska jačih njemačkih snaga. Bataljon nije izvršio postavljeni zadatak: prodirući od Sinja ka Splitu, zajedno sa dijelovima Dvadeset sedme ustaške bojne bio je zaustavljen i blokiran kod Klisa od jedinica Prve dalmatinske i Splitske brigade. Vidi dok. br. 74 ove knjige i dok. br. 9/1—39, k. 29, 4/2, k. 72, u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

[5] Vidi dok. br. 74 i 85.

[6] Riječ je o Trećoj dalmatinskoj NO brigadi.

[7] Kao načelnik Štaba Devete divizije rukovodio je tada borbama na liniji Klis—Solin.

[8] Vidi dok. br. 85.

[9] Riječ je o tvrđavi Klis. Vidi dok. br. 74.

[10] Ante

[11] Riječ je o bataljonu „Garibaldi".

[12] Branko Dude

[13] komandant

[14] Ante

BR. 64

DIREKTIVA ŠTABA KNINSKOG SEKTORA OD 14 RUJNA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA RASPORED I DEJSTVO NA PODRUČJU SJEVERNE DALMACIJE[1]

DIREKTIVA br: 7

Štaba Kninskog sektora od 14. IX o. g. u 13.30 sati

(Sekcija: Novigrad, Žirje, Šibenik, Knin 1:100000, jug. izrade)

U vezi sa novo-nastalom situacijom i oslobođenjem sjev. Dalmacije[2] od talijanskog okupatora pred nas su se postavili novi zadatci koje moramo brzo riješiti. Narod sjev. Dalmacije, uglavnom, po napuštanju okupatora, raspoložen je za NOB i voljan da stupi u našu vojsku, već su spontano iskrsle nove jedinice koje još nisu obuhvaćene. Njemački okupator pokušava da ponovo okupira Dalmaciju[3] djelomično sa svojim vlastitim trupama, a djelomično sa dovlačenjem ustaških snaga. U vezi sa tim pred nas se postavljaju zadatci što šire mobilizacije, obuhvata i organizacije već naoružanog ljudstva i sprečavanja njemačkih okupatora da ponovo zaposjednu ovaj teritorij.

Za izvršenje gornjeg

NAREĐUJEMO:

1) Razmještaj naših snaga je slijedeći: I Brigada smjestila se na sektor Žegar—Đevrska prema istoku u pravcu Knina. Grupa s. d.[4] bataljona smjestiće se na terenu Đevrska—Rodaljice—Brgud—Benkovac—Biograd na istok do Krke. Sjev. dalm. part. odred linije Žegar—Kula Atlagić na zapad.

2) Na određenim sektorima zadatak je jedinica slijedeći:

a) Sve naoružano ljudstvo koje još nije formirano u dosadašnje naše jedinice, uvrstiće se u svoje jedinice.

b) Provešće što širu mobilizaciju i borce uvrstiti u svoje jedinice.

c) Pokupiće sve oružje i svu vojničku spremu od seljaka koji ne idu u vojsku, i oružje koje pretekne spremiti na sigurna mjesta, a odjećnu spremu razdijeliti borcima.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 49—1, k. 104 A.

[2] Vidi dok. br. 50, 54, 111, 169 i 180.

[3] Vidi dok. br. 8, 21, 50, 74, 85, 126 i 137.

[4] sjevernodalmatinskih

d) Nastojati likvidirati još do sada nelikvidirana neprijateljska uporišta, bilo da su talijanska, njemačka, četnička, ili antikomunističke milicije. Prekopati, prezidati i detaljno poništiti ceste u pravcu neprijatelja i to: I Brigada cestu Knin—Kistanje, i cestu Pađene—Ervenik, i cestu Kistanje—Modrino Selo. Grupa s. d. bataljona cestu Đevrske—Lišane i Đevrske—Čista, zatim Benkovac—Zemunik i Biograd—Zadar. Sjev. dalm. part. odred Zemunik—Karin. Cestu prekopati što bliže neprijateljskim uporištima.

3) I Brigada ispitaće mogućnost likvidacije neprijateljskog uporišta Kistanje i Đevrske, o čemu će izvijestiti ovaj Štab i pristupiti likvidaciji.[5] Grupa s. d. bataljona likvidiraće sva neprijateljska uporišta na liniji Benkovac—Zemunik južno prema Zadru, a istočno do rijeke Krke[6]. Most kod Skradina treba odmah srušiti. most kod Slapa srušiće I Brigada. Grupa bataljona također će likvidirati i uporišta na otocima ukoliko ih još ima. Sjev. dalm. part. odred likvidiraće sva uporišta na svome sektoru i ispitati mogućnost likvidacije Zemunik—Škabrnja i Zadar.

Odred „Plavi Jadran" koji je do sad bio pod komandom VI Divizije stavlja se pod komandu S.D.P. Odreda[7].

IV. Štab Kninskog odreda organiziraće se na sektorima Žegar—Radučić—Knin—Strmica—V. Popina—Gračac.

V. Štab I Brigade povezaće se odmah telefonskom linijom sa ovim Štabom preko Bilišana, Žegara i Ervenika. Stab Sjev. dalm. part. odreda uspostaviće odmah liniju Obrovac— Benkovac u ispravnom stanju. Štab Grupe povezaće se telefonom preko Benkovca.

VI. Štab I Brigade smjestiće se u okolini Ervenika, Štab Grupe u okolini Stankovaca, Stab Sjev. dalm. part. odreda u Karinu, Štab Kninskog part. odreda na liniji Rujište—Kučević,o mjestu smještaja izvjestiće ovaj Štab.

VII. Štab Sjev. dalm. part. odreda staviće Štabu Grupe dva kamiona na raspolaganju, Štabu I Brigade jedan motocikl, Štabu Sektora jedan motocikl a ostalo će zadržati kod sebe. Skreće se pažnja svim štabovima da motorna vozila upotrebljavaju samo u najnužnijim slučajevima o čemu će se strogo voditi računa. Sav benzin i nafta na cijelom sektoru sjeverne Dalmacije pokupiće se za potrebe vojske bez obzira čiji je. Prikupljeni benzin i nafta od strane Grupe i Sjev. dalm. odreda predaće se sav Štabu Sjev. dalm. part. odreda, a koji će ga skloniti na sigurno mjesto. Sa sektora I Brigade i Kninskog odreda, predaće u Štab I Brigade i koja će ga skloniti u okolini Ervenika.

---

[5] O napadu na Kistanje vidi dok. br. 180.
[6] Vidi dok. br. 110, 169 i 180.
[7] Sjevernodalmatinski NOP odred.

8) Za rušenje mostova Štab I Brigade i Štab Grupe obratiće se za ekrezit Štabu Kninskog sektora koji će ga izdati iz našeg magacina.

9) Svi štabovi podnosiće svakodnevno izvještaje ovome Štabu, koji će ukratko sadržavati opće stanje na sektoru — političko, vojničko, stanje jedinica općenito, uspjeh mobilizacije, prikupljenog oružja, rezerve oružja, municije itd. U slučaju nadiranja neprijatelja Štab I Brigade uporno će braniti oba pravca od Knina prema zapadu, a Štab Odreda braniće pravac od Benkovca. U slučaju da nas neprijatelj prisili na povlačenje Štab I Brigade izvući će se u pravcu Gornjeg Ervenika. Štab Grupe u pravcu Rodaljice—Žegara, Štab Odreda Bilišane—Zelengrad—Žegar.

10) Sve tri jedinice će na svojim sektorima formirati jedinice od starijih ljudi i onih koji nisu za pokretne jedinice u vodove ili čete, već prema jačini, koji će poslije ući u sastav novog Sjev. dalm. odreda koji će se formirati poslije pretvaranja sadašnjeg odreda u brigadu[8]. Štab Kninskog odreda nastojaće da prikupi sve više ljudstva sa svog sektora.

11) Svi štabovi prikupljaće najsavjesnije podatke i sa susjednih sektora o čemu će izvještavati ovaj Štab. U tu svrhu sve naše jedinice treba da održavaju stalnu vezu sa dodijeljenim tačkama. Štab Grupe najhitnije će se povezati sa Šibeničkim odredom, ispitati tamo stanje i odmah nas izvijestiti. Štab Kninskog odreda naročito će biti aktivan prema Kninu.

12) Naročito se skreće pažnja svim štabovima da drže jedinice u rukama i da posvete pažnju-pljački. Svaka pljačka ima se najenergičnije spriječiti i paziti na ugled vojske.

13) Ishranu organizirati na svojim sektorima uz pomoć pozadinskih vlasti.

14) Rekviziciju i konfiskaciju vojske će vršiti samo u onim mjestima gdje nema nikakve pozadinske vlasti, ali i tu u sporazumu sa odgovornim drugovima. Iznimku čine oružje i ostala vojnička sprema.

15) Sve tačke iz ove direktive najsvjesnije i na vrijeme izvršiti, zato će ličnu odgovornost snositi štabovi jedinica a naročito paziti na disciplinu i vojničko držanje boraca.

Prijem direktive potvrditi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Petar Babić s.r.

Komandant
M.[9] Kuprešanin s.r.

[8] Odred tada nije prerastao u brigadu. Vidi bojnu relaciju Devetnaeste divizije pod br. 1/3 k. 1022, u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

[9] Milan

BR. 65

IZVJEŠTAJ ŠTABA TREĆE NOU BRIGADE OD 14 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU ŠESTE DIVIZIJE O BORBAMA KOD PAZARIŠTA I PERUŠIĆA I O NEPRIJATELJSKOM NAPADU NA OTOČAC[1]

ŠTAB III UDARNE BRIGADE
VI DIVIZIJE NOV HRVATSKE
14. IX. 43.

Dnevni izvještaj
za 13. IX. 43.

ŠTABU VI DIVIZIJE NOV HRVATSKE

Na položajima ove Brigade nema promjena. 11. ov. mj. u noći fingiran je napad na neprijatelja na Kunjači[2] i tom prilikom kako izvještava štab bataljona ubijena su 2 neprijateljska vojnika, zaplijenjeno nije ništa. Jedan partizan II Bataljona zalutao je te večeri i pao u ruke ustašama, te se isti sada nalazi u Gospiću. Iste noći u Pazarištu je jedna patrola pripucavala na neprijateljski logor, neprijatelj nije naročito odgovarao.

12. ov. mj. također je vršen pritisak na Perušić. Gubitci neprijatelju nijesu naneseni, niti smo imali sopstvenih gubitaka. Naše patrole postavile su zasjedu na nekoliko mjesta, gdje neprijatelj nije nailazio. Istoga dana jedna naša patrola sukobila se sa neprijateljskom patrolom u Kvartama, gdje je ubila jednog neprijateljskog vojnika. Jedna patrola krenula je prema položajima III Bataljona i tom prilikom sukobila se sa našim isturenim patrolama, te su ubijena dva neprijateljska vojnika.

Istoga dana telefonska linija sa III Bataljonom nije radila...

13. ov. mj. vršen je pritisak na Perušić s tim, što su dvije čete II Bataljona napadale kote iznad Perušića. Tom prilikom neprijatelj sa položaja Kunjača i kote kod crkve bio je potisnut i isti položaji bili su zauzeti. Dalje je pripucavano na kotu sjeverno od groblja k. 593. Dvije čete — II Bataljona vršile su pritisak sa sjeverne strane na Perušić. Neprijatelj je odgovarao jakom vatrom i tukao minobacačem.

Zaplijenjeno je 1.100 metaka, 5 ćebadi i 2 šinjela. Gubitci neprijatelja nijesu poznati. Na našoj strani 2 lakše ranjena, koji su ostali u jedinici.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 17—3, k. 796.

[2] Vjerovatno Kujinjača.

Neprijateljske snage u Perušiću nijesu mnogo jake i Perušić bi se mogao zauzeti, odnosno naša Brigada mogla bi ga zauzeti[3].

***

U vezi napada na Otočac[4] po naređenju Glavnog štaba[5] uputili smo naš I Bataljon u potjeru za neprijateljem u pravcu šuma oko Lipova Polja, prema Kuterevu. Jedan vod isturili smo iznad Janjče, sa zadatkom da i on izviđa i odkriva neprijateljske pokrete. Jednu četu IV Bataljona uputili smo zapadno od Kruščice.

Promjene u Brigadi bile su slijedeće: 5 drugova došlo je sa komesarskog kursa, 4 druga su upućena za II Brigadu i 3 kurira pri tome Štabu.

Ishrana je redovna.

Brojno stanje Brigade 941 na licu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
M.[6] Basta

V. d. komandanta,
M.[7] Šijan

(M.P.)[8]

---

[3] Perušić su zauzele jedinice Šeste divizije početkom listopada 1943 god. Vidi tom V, knj. 20, izvještaj Štaba Šeste divizije od 12 listopada 1943 god. Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske.

[4] Vidi dok. br. 57, 226 i 227.

[5] Odnosi se na Glavni štab NOV i PO Hrvatske.

[6] Milan

[7] Milan

[8] Okrugli pečat: Štab Treće ličke udarne brigade Šeste divizije NOV i PO Hrvatske.

BR. 66

IZVJEŠTAJ ŠTABA KALNIČKOG NOP ODREDA OD 11 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU DRUGE OPERATIVNE ZONE O NAPADU NA PADOBRANSKU ŠKOLU KOD KOPRIVNICE I O DRUGIM AKCIJAMA[1]

ŠTAB KALNIČKOG
NAROD. OSLOBODILAČKOG
PARTIZANSKOG ODREDA
HRVATSKE
Oper. br. . . . .
14. IX. 1943.

ŠTABU II OPER. ZONE NOV I PO HRVATSKE

1. *Stanje neprijatelja na sektoru Kalničkog partizanskog odreda.*

Pred desetak dana neprijatelj je počeo koncentrirati svoje snage u namjeri da poduzme ofenzivu na naš sektor. Međutim neprijatelj nije izvršio napad na naš teritorij zbog vanjske političke situacije[2] i dva dana nakon toga vraćale su se neprijateljske jedinice u svoje baze. Danas na ovom sektoru nema nikakove neprijateljske koncentracije. Brojna stanja posada Križevci, Koprivnica, Varaždin, Ludbreg, Varažd. Toplice, Novi Marof i ostalih posada na našem sektoru, stalno se mijenjaju. Pred nekoliko dana kretali su stalno njemački transporti vojnika od Koprivnice prema Zagrebu. Njemačke snage koje su bile razmještene po raznim mjestima u Podravini povučene su u Koprivnicu, odakle su dalje krenule prema Zagrebu, odnosno prema Jadranskom Moru. Prema posljednjim nepotvrđenim izvještajima njemačka vojska napustila je i Novi Marof. Na željezničkoj pruzi Križevci—Koprivnica nema sada uopće više posada. Neprijateljske posade na želj. stanici Mučna i Lepavina prešle su ovih dana sa svim svojim naoružanjem na stranu Narodno-oslobodilačke vojske[3]. Posada iz Carevdara, nakon prelaza posade iz Lepavine na stranu Narodne vojske, povukla se u Križevce.

U Koprivnici ostalo je vrlo malo Njemaca. Oko Danice i oko zgrada koturaške bojne Njemci su postavili mine. Oklopni

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 20—5, k. 1472.
[2] Riječ je o kapitulaciji Italije.
[3] Vidi dok. br. 113, 216 i 218.

vlak koji je stalno kontrolirao prugu Koprivnica—Križevci, povučen je. Kao što je i u prošlom izvještaju spomenuto moral neprijateljskih vojnika je pao. Sve više bježe domobrani iz garnizona u redove Narodno-oslobodilačke vojske. Uopće se vidi kod neprijatelja velika demoralizacija.

Veze sa neprijateljskim posadama postoje i one se iskorištavaju.

2. *Akcije.*

31. VIII. 43. Zasjeda jednog voda bivšeg II bataljona u Ludbreškim Vinogradima na gestapovce. Zasjeda nije uspjela zbog velike kiše, pa gestapovci nisu došli. Isti dan zasjeda drugog voda toga bataljona na cesti Koprivnica—Križevci na konjičku patrolu koja se kretala iz Lepavine na Donjaru. Zasjeda nije uspjela, jer se ta patrola kretala zajedno sa oklopnim vlakom.
3. IX. 43. Napad bivšeg I bataljona K.P.O.[4] na padobransku školu na Danicu kraj Koprivnice. Napad u cjelosti nije uspio[5]. Plijen 1 puškomitraljez, 6 karabina oko 3.000 pušč. municije i mnoštvo bombi. Zarobljeno 6 padobranaca, na našoj strani 1 mrtav i 6 ranjena.

9. IX. I bataljon K.P.O.-a krenuo je na rušenje pruge Koprivnica—Križevci. Rušenje pruge nije uspjelo, jer je naišla kolona kamiona sa njemačkom vojskom. Jedna desetina prihvatila je borbu sa neprijateljskom kolonom koja je trajala 1 sat. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

10. IX. I. bataljon ponovno je krenuo na rušenje pruge. Srušeno je preko 300 m pruge, telefonski stupovi porušeni oko 3 km. Vod za vezu te noći zaplijenio 250 m bakrene žice, 100 kom. šalice. Srušen most na cesti Lepavina—Carevdar. Minerski vod srušio je želj. most (Brezov Most kod Vojakovca) na pruzi Križevci—Koprivnica.

1 desetina II bataljona izvršila akciju u Mađarskoj i zarobila 9 Mađara koji su radili na granici.

11. IX. II bataljon ponovo je krenuo na rušenje pruge. Razrušeno preko 300 m pruge. Minerski vod minirao je želj. most dugačak oko 16 m na želj. pruzi Koprivnica—Križevci kod stanice Mučne. Most je temeljito uništen.

12. IX. Jedan vod I bataljona krenuo je na želj. stanicu Mučnu da zarobi po dogovoru posadu.[6] Zarobljeno 16 domobrana. Plijen: 5 franc. pušaka, 4 manlihera, 4 kratka manlihera, 250 kom. municije, 4 bombe i ostale razne spreme.

---

[4] Kalničkog NOP odreda.
[5] Vidi dok. br. 199 i 206.
[6] Riječ je o dogovoru sa domobranskom posadom.

13. IX. II bataljon otišao na rušenje pruge. Razrušeno oko 400 m. Vod za vezu izvršio je akciju na želj. stanicu Carevdar, te zaplijenio 1 želj. signalni ormar sa aparatima 1 stalni telefon, 2 zidna telefona, oko 50 m izolirane žice, 3 elementa za proizvodnju električne energije. I bataljon izvukao je 52 kola dasaka iz pilane u Lepavini.

14. IX. I bataljon nastavio je sa rušenjem pruge. Porušeno preko 800 m pruge.

Od dana 9. IX. kad je započeto rušenje pruge pa do danas neprijatelj nije uspio da uspostavi želj. saobraćaj na pruzi Koprivnica —Zagreb.

Opća situacija u odredu.

Nakon formiranja brigade[7] ostao je odred sa jednim bataljonom sa oko 200 boraca i sa Obrazovnom četom. Kratko vrijeme nakon toga pristupilo se formiranju II bataljona, tako da sada svaki bataljon broji preko 120 ljudi. Uslijed stalnog priliva ljudstva držimo da ćemo u najkraćem roku pristupiti formiranju trećih četa u bataljonima.

Pojačana je minerska grupa i formiran Minerski vod, koji u posljednje vrijeme imade lijepih uspjeha. Pristupilo se formiranju Osječke čete, koja broji sada 37 drugova od kojih je 27 naoružano[8]. Toj četi posvetićemo pažnju i razvijati je u bataljon sa djelovanjem u pravcu Sv. Ivana Zelina.

U Podravini pristupili smo formiranju četa iz udarnih grupa u pojedinim selima i u tu svrhu zadužili jednog druga[9] koji će te čete potpuno vojnički organizovati.

Štab I bataljona nakon izmjene komesara Vingerta znatno se popravio. Štab II bataljona... dobro se saživljava. Komande četa mlade su i njima treba posvetiti mnogo pažnje, kako bi se mogli razviti vojnički i politički. Informativna i obavještajna služba nije još organizirana u čitavom odredu kako treba, to više dolazi zbog pomanjkanja drugova koji bi bili sposobni za tu službu. Dali smo si u zadatak da što prije organiziramo informativnu i obavještajnu službu. Obrazovna četa ponovo je porasla. Komesar te čete Mićo,[10] dodijeljen je u bataljon, a na njegovo mjesto postavili smo njegovog zamjenika. Bivšeg nastavnika te čete druga Zobenicu[11] razriješili smo te dužnosti i dali mu

---

[7] Odnosi se na Drugu NO brigadu operativne zone. O njenom formiranju vidi dok. br. 11.

[8] Četa je formirana od boraca sa područja Vojakovačkog Osijeka

[9] Redakcija nije mogla utvrditi na koga se odnosi.

[10] Oštrolučan

[11] Dane Zobenica

zadatak da organizira na oslobođenom terenu seoske straže, što je isti i učinio. Vod za vezu svršio je teoretski i praktički kurs signalizacije zastavicama i svijetlom i upotrebe postavljanja i zaštićavanja poljskih telefona. U posljednje vrijeme vod za vezu počeo je izgradnjom telefonske linije Ivanec—Apatovac, koja je završena i sada će postavljati liniju Ivanec—D. Rijeka. Vod za vezu opskrbljen je sa potrebnim alatom za gradnju telefonske linije.

Perspektive.

Obzirom na to što su bataljoni odreda mladi, to ćemo u prvom redu raditi na samom učvršćivanju jedinica. Pojačaćemo još više diverzantske akcije na želj. prugama. Osim toga napadaćemo slabija neprijateljska uporišta da dobijemo što više oružja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. politkomesara,
Andrija Muhek

Komandant.
Stjepan Kućiš

BR. 67

DEPEŠA GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD 15 RUJNA 1943 GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOV I PO JUGOSLAVIJE O PRODORU NEPRIJATELJSKIH SNAGA U RIJEKU, RAZBIJANJU ČETNIKA KOD GOMIRJA I BORBAMA NA PODRUČJU OGULINA[1]

GLAVNI ŠTAB HRVATSKE
Op. Dep. br. 407/
15. IX. 1943

VRHOVNOM ŠTABU[2]

Nijemci su od pravca Sv. Petra i Trsta izbili sinoć u Rijeku[3]. Izgleda da Talijani nisu dali otpor. Svi mostovi prema Rijeci su minirani.

Evakuaciju ratnog materijala nastavljamo užurbano.[4] Jače njemačke snage probijaju se od Karlovca ka Ogulinu sa namjerom izbiti ka Senju i Sušaku[5]. Vode se borbe u rejonu Ogulina[6].

Jedinice XIII Divizije potpuno su razbile jednu četničku formaciju od 1000 ljudi kod Gomirja. Ubijeno je preko 200, zarobljeno 150, ostalo se razbjeglo, i žene po selima su ih razoružavale.

Pruga Zagreb—Križevci—Koprivnica već 2 dana izbačena iz prometa[7].

Pruga Ogulin—Sušak potpuno je onesposobljena za duže vrijeme[8].

---

[1] Prepis depeše, pisan na mašini, latinicom nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 1/7, k. 110.

[2] Vrhovni štab NOV i PO Jugoslavije.

[3] Odnosi se na 901 motorizovani puk Sedamdeset prve divizije iz sastava SS tenkovskog korpusa „Hauser". Ove neprijateljske snage ušle su 15 rujna u Sušak. Vidi dok. br. 84, 227, 237 i dokumenat br. 15/2. k. 107 B, u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

[4] Riječ je o evakuaciji ratnog materijala zaplijenjenog od Talijanskih jedinica. Vidi dok. br. 31, 39, 45 i 46.

[5] Jedanaestog rujna u Ogulin su stigli Jedanaesti policiski puk iz sastava Trećeg SS pancer korpusa i Treća četa Treće pješadiske pukovnije. Prodor ovih neprijateljskih snaga ka Senju i Sušaku onemogućile su jedinice Osme divizije. Vidi dok. br. 107.

[6] U ovim borbama učestvovale su jedinice Osme divizije. Vidi dok. br. 107 i 157.

[7] Ovu komunikaciju rušile su jedinice Druge operativne zone. Vidi dok. br. 30 44, 66, 78 i 113.

[8] Opširnije o tome vidi dok. br. 68.

BR. 68

IZVJEŠTAJ ŠEFA DIVERZANTSKE SEKCIJE GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD 15 RUJNA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU O IZVRŠENIM DIVERZIJAMA NA KOMUNIKACIJI OGULIN—SUŠAK[1]

ŠEF DIVERZANTSKE SEKCIJE
G.Š.H.
15. IX. 1943 god.

19. IX. 1943[2]

NAČELNIKU GLAVNOG ŠTABA HRVATSKE[3]

8. IX. 1943. dignut je talijanski transportni vlak kod Plasa, uništena je lokomotiva sa više vagona.

8. IX. 1943. dignut je talijanski transportni vlak kod Sušaka, uništena lokomotiva i 15 vagona. Promet je time konačno obustavljen, te su talijanski ešaloni ostali na pruzi.

8. IX. 1943 uništeno je 600 m pruge kod stanice Žrnovac.

9. IX. 1943. dignut je talijanski transportni vlak kod Srpskih Moravica, uništena je lokomotiva i 30 vagona.

9. IX. 1943. dignut je u vazduh kupjački tunel dugačak oko 2 km. Ja prisutan nisam bio, a diverzanti su ga digli bez mog naređenja.

11. IX. 1943. dignut je u vazduh most u Brodu na Kupi, dugačak 60 m.

12. IX. 1943. miniran je željeznički most kod Fužina. Postavljene su dvije mine, na svaku stranu jedna, s tim da se diže u vazduh u slučaju potrebe. Straža je postavljena na mostu. Toliko na znanje Glavnom štabu da na vrijeme izda potrebno naređenje o dizanju mosta u vazduh ili vađenje uzidanih mina.

14. IX. 1943. dignut je u zrak most na cesti preko Dobre kod Ljubošine, dužine 40 m.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Šef div. sekcije:
I. Gromovnik[4]

P. s. Između Hreljina i Gomirja, bacili su Talijani 2 mosta u dužini od 40 — 50 m na željezničkoj pruzi.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 42—1, k. 105 B.

[2] Datum prijema izvještaja u Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske.

[3] Načelnik Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske bio je tada Velimir Terzić.

[4] Ivan Hariš (Ilija Gromovnik)

BR. 69

NAREĐENJE ŠTABA PRVE PROLETERSKE DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE OD 15 RUJNA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA POKRET I RAZMJEŠTAJ NA PROSTORIJI SPLITA[1]

ŠTAB I PROLETERSKE
DIVIZIJE N. O. V. JUGOSL.
15 sept. 1943 g.
Br. 253

NAREDBA

Štaba I Proleterske udarne divizije NOVJ za 15 septembar 1943 g.

1. — Večeras u 20 čas. sve jedinice ove Divizije izvršiće pokret ka prostoriji Splita[2] i to:

a. — I Proleterska brigada do prostorije s. Kamensko severno od Aržana—Bukova Gora. Brigada će na ovoj prostoriji isturiti obezbeđenja ka Buškom Blatu i Aržanu kao i prema Vinici. Napominje se da je ovih dana krstarila jedna nemačka kolona od Imotskog ka Aržanu i Lovreču sa tenkovima i kamionima[3]. Prema tome na cesti kod sela Brekalo treba postaviti i protivkolska oruđa.

b. — III Proleterska brigada izvršiće marš do prostorije s. Vrpolje—Tijarica — sekcija Split — sa pravcima obezbeđenja Grab—Sinjsko Polje, Trilj, kao i prema cesti Trilj—Lovreč. Naročitu pažnju obratiti prema Sinjskom Polju u kome Nemci bacaju pojačanje iz aviona za front prema Splitu[4].

c. — Protivkolski top kretaće se sa III Proleterskom brigadom i biti pod njenom komandom.

d. — Diviziska bolnica kretaće se sa I Proleterskom brigadom i smestiće se na njenoj prostoriji. Prva proleterska brigada obezbediće ovu bolnicu kako u pokretu tako i na mestu.

e. — Štab Divizije nalaziće se na sektoru I Brigade — sela Brčić ili Matić.

Naređenje o daljem zadatku jedinica kao i pravcu kretanja izdaćemo naknadno[5].

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 53/2—1, k. 705.

[2] Na ovu prostoriju Divizija je došla po naređenju Vrhovnog štaba NOV i PO Jugoslavije. Vidi dok. br. 74 i 88.

[3] Odnosi se na dijelove Sedme SS divizije „Prinz Eugen".

[4] Riječ je o prebacivanju Prvog i Drugog bataljona Trinaestog puka Sedme SS divizije „Prinz Eugen" iz Mostara u. Sinj. Opširnije o tome vidi primjedbu br. 4 uz dok. br. 63 i primjedbu br. 7 uz dok. br. 85.

[5] Vidi dok. br. 96.

III Proleterska brigada ispitaće preko meštana za sve prelaze —gazove na reci Cetini između Trilja i s. Lukačevići i izveštaj o tome što pre [dostaviti] Štabu Divizije.

S obzirom da na terenu smeštaja nema vode za piće to će svi vojnici poneti vodu u čuturama koju u putu ne piti već je čuvati za sutrašnji dan.

2. — Komore brigada i bataljona su i suviše velike i glomazne. S obzirom da će ova Divizija imati veće borbe sa okupatorskim trupama[6] i da joj je potrebna što veća manevarska sposobnost, to će sve jedinice nastojati da komore svedu na minimum. U komori zadržati samo ono što je najneophodnije. Ovo je takođe potrebno i s obzirom na dejstvo neprijateljske avijacije koja je aktivna na frontu kuda naša Divizija odlazi. Ovo rasterećenje izvršiti u toku sutrašnjeg dana. Prazne konje takođe povesti sobom.

3. — Sve jedinice dostaviće izveštaj o broju nenaoružanih ljudi u jedinicama u toku sutrašnjeg dana.

4. — Vojnike Kozarčane koji su sada došli raspoređujemo u I Proletersku brigadu.

5. — I Proleterska brigada izvestiće do mraka o stanju kamiona za pokret.

6. — Sve stvari i materijal koji se bude reducirao iz komore predati narodno-oslobodilačkim odborima dotičnih mesta na revers koji će ovo čuvati i predati nam na povratku, a ako se mi ne vratimo istim putem, onda ma kojoj jedinici naše vojske. Ovo naglasiti u reversu.

7. — S obzirom da postoje preči putevi ka novoodređenoj prostoriji to će se jedinice snabdeti potrebnim brojem putovođa.

8. — Bolničarska četa pri bolnici ove Divizije je skoro rasformirana. Za izvršenje popune ljudstvom I i III Brigada poslaće bolnice za boln. četu po 15 vojnika. Vojnici da budu zdravi i sposobni za vršenje ove dužnosti. Štabovi brigada će se pri određivanju posavetovati sa ref. saniteta.
Vojnici da se upute u toku sutrašnjeg dana.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

D-na: I i III Prolet. brigadi,
bolnici, intendanturi i
Topovskom odelenju.

Zamjenik komandanta,
Miloje[7]

[8]P. S. Nastojati da se pokret završi noću. Ako se ne stigne noću onda prekinuti marš gde se zatekne jedinica.

[6] O ovim borbama vidi dok. br. 96, 103, 109, 116, 126, 127 149 i 170.
[7] Milojević
[8] Dopisano mastilom.

BR. 70

NAREĐENJE ŠTABA PRVE PROLETERSKE BRIGADE OD 15 RUJNA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA POKRET I RAZMJEŠTAJ NA PODRUČJU ARŽANO[1]

ŠTAB I PROLETBRIGADE
15—IX—1943 god.
Br. 544

ŠTABOVIMA BATALJONA I KOMANDAMA JEDINICA

I) Prema novodobivenom zadatku[2] od Štaba Divizije razmeštaj i zadatak bataljona biće sledeći:

a) I bat. smestiće se na prostoru s. Stipanići sa zadatkom izviđanja i obezbeđenja prema Velikom i Malom Gradcu (k. 1242).

b) VI bat. smestiće se na prostoru s. Blažuj—Duvno sa pravcem obezbeđenja i osmatranja prema polju[3] (s. Oplećani — s. Rašćani). Ovaj bat. će uputiti jednu četu u Duvno kao posadu.

c) III bat. smestiće se na prostoru Gradina (k. 1078)—s. Pl. Podgaj sa pravcem obezbeđenja i izviđanja Vučipolje i Kovač Pl.

d) IV bat. smestiće se u s. Mokronoge sa pravcem obezbeđenja i izviđanja od Šujice. Skreće se pažnja da je neprijatelj sa toga pravca u toku jučerašnjeg dana vršio napad na delove III kr. brigade,[4] koji su vodili borbu okolo Duvna. Jačina neprijatelja bila je oko 300 vojnika i isti su odbijeni u pravcu Šujice gde su, prema dobijenim podacima i zanoćili[5].

e) Brigadna intendantura i sanitet smestiće se u zapadnom delu Eminova Sela u toku noći.

II) Intendant Brigade će odmah po prijemu ovoga naređenja doći u Eminovo Selo gde će od III kr. brigade primiti izvesne namirnice i materijal. Između ostalog primiće i 40.000 puščanih metaka i 70 bombi za bacač.

---

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg br. 3/1—3, k. 709.

[2] Vidi dok. br. 69.

[3] Riječ je, verovatno, o Duvanjskom Polju.

[4] Odnosi se na Treću proletersku (krajišku) brigadu Prve proleterske divizije.

[5] Opširnije o tome vidi tom V, knj. 20, izvještaj Štaba Treće proleterske brigade Štabu Prve proleterske divizije od 6 listopada 1943 god.

Štabovi bat. u toku sutrašnjeg dana uputiće kod brigadnog intendanta u Eminovo Selo potreban broj konja za prijem po 5000 puščanih metaka i po 20 bacačkih bombi.

III) Danas 15 ov. meseca u 18,30 č. Brigada će izvršiti dalji pokret pravcem: Duvno—s. Stipanići—s. Aržano. I bat. će u selu Stipanići sačekati dolazak svih bataljona i jedinica Brigade, a odatle će pokret biti ovim redom: I bat. brigadna prethodnica, za I bat. kretaće se VI i IV bat. kao glavnina Brigade, dok će se III bat. kretati na začelju i biti brigadna zaštitnica. Sa IV bat. kretaće se intendantura i brigadna bolnica.

Na izvršenje zadatka pod „I." poći odmah po prijemu ovog naređenja, a sutrašnji pokret izvršiti tačno u određeno vreme.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant,

BR. 71

NAREĐENJE ŠTABA ŠESTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE OD 15 RUJNA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA DA NAPADAJU NEPRIJATELJSKE TRANSPORTE NA KOMUNIKACIJI BIHAĆ—GORNJI LAPAC—GRAČAC[1]

ŠTAB VI DIVIZIJE N.O.V.
HRVATSKE
Op. Broj 578
15. IX 1943

ŠTABU I, II i III BRIGADE, I — „SAMOSTALNOM“ BATALJONU OVE DIVIZIJE

1) **Situacija:** Na sektoru Hrvatskog Primorja i Gorskog Kotara nema naročitih promjena. Cijelo Hrvatsko Primorje od Rijeke do Jablanca nalazi se u našim rukama.[2] Također Gorski Kotar je cio slobodan i nalazi se u našim rukama sem Srpskih Moravica gdje se još drži jedna manja četnička grupa. Na sektoru Ogulina bez promjena. Ustaško-njemačke snage sa toga prostora nisu ispoljile nikakve ofanzivne pokušaje ni u jednom pravcu. Na tom sektoru mi držimo jače snage: VIII Diviziju i jednu brigadu XIII Divizije, pored pojedinih odredskih jedinica. U Slavoniji, Moslavini, Zagorju izvode se uspješne akcije naših jedinica naročito na neprijateljske vozove i pruge. Na Baniji i Kordunu nema naročitih promjena.

U sjevernoj i srednjoj Dalmaciji, gdje držimo skoro cijelu slobodnu teritoriju kao i primorske gradove, vode se žestoke borbe u pravcu Klis, Split i oko Zadra.[3] Njemci pojačavaju svoje napade, naročito na pravcu Splita u cilju da zauzmu ovu važnu strategijsku tačku. Kod Splita herojski otpor pružaju dalmatinske jedinice i cijeli naoružani narod toga kraja. Borbe su veoma žestoke i krvave. Izgleda da Nijemci ubacuju nova pojačanja na tome frontu. Dalmatinci traže dejstvo i pomoć naših jedinica kako bi olakšali njihovu situaciju.

Za sada Nijemci drže u Dalmaciji: Zadar, Šibenik, Drniš, Kistanje, Knin i Sinj.

U vezi novostvorene situacije, poslije kapitulacije Italije, povlačenja Talijana i oslobođenja velikog teritorija Hrvatske, skoro čitavih pokrajina,

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 9—1, k. 796.

[2] Vidi dok. br. 39 i 45.

[3] Vidi dok. br. 50, 54, 63, 74, 85, 88, 93, 95, 97, 109, 117, 125, 143, 154 i 163.

2) *naša je namjera i odluka:*

a) Da organizovano i u redu evakuišemo sav zadobiveni ratni materijal iz Gorskog Kotara, Hrvatskog Primorja i Dalmacije, a zatim da isti razvrstamo, raspodijelimo našim jedinicama i smjestimo u sigurna skloništa na našoj, ranije oslobođenoj teritoriji.

b) Da se izvrši mobilizacija u novooslobođenim krajevima, da se novopridošli borci brzo prihvate i uvedu u formacijske jedinice kao i da se isti što prije osposobe za izvršenje svih borbenih zadataka.

c) Da se na novooslobođenom teritoriju uspostavi i učvrsti narodna vlast kao i da se po mogućstvu spriječi, odnosno zadrži i uspori intervencija njemačkih snaga kako u pravcu Gorskog Kotara i Primorja, tako i u pravcu Dalmacije.

U duhu iznijete odluke glavnina naših snaga je postavljena u Hrvatskom Primorju i Gorskom Kotaru[4] kao i na sektoru Ogulin—Karlovac,[5] dok su dvije pomoćne grupe postavljene i to: jedna u sjevernoj, a druga u srednjoj Dalmaciji, orijentisane prema Zadru, odnosno prema Splitu.[6]

3) *Zadatak naše Divizije:*

U ovakvoj situaciji pred našu Diviziju postavlja se slijedeći zadatak:

a) Da bi olakšali situaciju naših jedinica u sjevernoj i srednjoj Dalmaciji i onemogućili neprijateljsko komuniciranje na njegovoj jedinoj i glavnoj saobraćajnoj arteriji: Bihać—Lapac—Gračac—Knin, moramo preduzeti odmah na cesti Bihać—Lapac—Gračac napade na neprijateljske transporte, kao i rušenja puteva na svim pogodnim mjestima duž ove ceste.[7]

b) U cilju paralisanja ustaškog garnizona u Gospiću i onemogućavanja ispada na oslobođenu teritoriju moramo svakodnevno preduzimati pojedinačne akcije oko samog Gospića sa pojedinim bataljonima, četama i vodovima birajući za ovo

---

[4] U Hrvatskom Primorju i Gorskom Kotaru dejstvovale su jedinice Trinaeste divizije

[5] Na ovo područje upućena je Osma divizija. Vidi dok. br. 107.

[6] U sjevernoj Dalmaciji nalazile su se snage Kninskog sektora, dok su u srednju Dalmaciju, naredbom Vrhovnog štaba NOV i PO Jugoslavije, polovinom rujna upućene Prva proleterska i Četvrta NOU divizija Drugog bosanskog korpusa. Zadatak ovih divizija po dolasku u Dalmaciju bio je: pružati pomoć Četvrtoj operativnoj zoni u razoružavanju talijanskih jedinica, evakuacija zaplijenjenog materijala, i sprečavanje prodora njemačkih snaga na Jadransku obalu. Vidi dok. br. 69, 70, 74. 88. 110 i 117.

[7] Vidi dok. br. 141, 150 i 171.

najpogodnije tačke u neprijateljskom odbranbenom rasporedu nastojeći prvenstveno uništavanju njegove žive sile.

U cilju izvršenja postavljenih zadataka raspored jedinica treba da bude slijedeći:

I Brigada: dva bataljona postaviti na pravcu L. Osik—Široka Kula—Vrebac, a dva bataljona držati u Podlapači.

II Brigada: jedan bataljon postaviti na prostoru Lovinać—Sv. Rok; jedan bataljon držati na položajima prema Lapcu, dok dva bataljona držati u rezervi blizu Štaba brigade.

III Brigada: postaviće se na pravcu Perušić—Janjče, odnosno Pazarište—Kosinj.

Samostalni bataljon VI Divizije postaviće se na Kamenskom.

Zadatak jedinica:

Dva bataljona I Brigade na prostoru Š. Kula—Vrebac da neprestano upućuju pojedine svoje jedinice i napadaju neprijatelja sa jasno postavljenim zadacima oko Gospićkog garnizona u cilju razbijanja i uništavanja tamošnjih ustaških bandi. Ovo činiti sa jedinicama iz rezerve, bataljonima, četama, vodovima i desetinama, dok jedinice koje drže položaje trebaju također biti na određenim pravcima neprestano aktivne, ispoljavajući tu aktivnost bilo u vidu prepada na pojedine neprijateljske otpore na svom frontu, bilo u vidu prepada i zasjeda u pozadini i međuprostorima pojedinih neprijateljskih otpornih tačaka. Organizirati što bolju službu obavještavanja, izviđanja i obezbjeđenja. Ovi bataljoni imaju držati vezu desno sa III Brigadom i sa njom u zajednici koordinirati rad. Ostala dva bataljona te Brigade koji će se nalaziti u Podlapači držati kao pokretnu udarnu grupu za izvršenje važnijih zadataka bilo prema Gospićkom garnizonu, bilo prema komunikaciji Bihać—Lapac—Gračac. Ova dva bataljona jesu divizijska rezerva i ne smiju se upotrijebiti bez naređenja ovoga Štaba.

II Brigada: Ta Brigada ima da izvodi akcije na cesti Bihać—Lapac—Mazin—Gračac, kako po danu, tako i po noći postavljajući jednovremeno na cijeloj toj liniji više zasjeda. Akcije izvoditi u vidu prepada i zasjeda redovno sa rušenjem puta na najosjetljivijim mjestima kao i postavljanjem mina na najpogodnijim mjestima. U cilju što boljeg izvršenja zadatka bataljoni se mogu dijeliti na pojedine čete u okviru dobivenog zadatka. Ove akcije izvoditi danju i noću. Ne smije se dozvoliti da nijedan neprijateljski transport, ma u kom pravcu on išao, ovom cestom prođe nesmetano i nekažnjeno od strane jedinica te Brigade, odnosno da bude zadržan i uništen. Ukoliko se akcija izvodi na prostoru Bihać—Lapac biće potpomognuta od samo-

stalnog bataljona ove Divizije. Bataljon koji se nalazi na položajima prema Lapcu treba da sa pojedinim četama bude aktivan na neprijateljske logore kod D. Lapca, kao i budan na položajima koje drži. Bataljon koji se nalazi u Lovincu i Sv. Roku treba da drži ovu važnu raskrsnicu u našim rukama kao i da sa pojedinim četama bude aktivan, kako prema Gračacu, tako i u pravcu Gospića. Bataljone koji se nalaze u rezervi naizmjenično slati u zasjede i prema nahođenju Štaba brigade smjenjivati ih sa onim bataljonima koji se nalaze na položajima.

III Brigada: Ova Brigada treba da bude što aktivnija na dodijeljenom joj prostoru vršeći neprekidno napade u vidu zasjeda, napade na neprijateljske otporne i istaknute tačke, kao i međuprostore probijajući se neopaženo u neprijateljsku pozadinu, te brzim i energičnim upadom vršiti zabunu kod neprijatelja nanoseći mu što teže gubitke.[8] Ovo činiti sa jedinicama koje se nalaze u rezervi, dok one jedinice koje se nalaze na položajima treba da razviju što bolju službu obavještavanja, izviđanja i obezbjeđenja, te da se ne desi da se neprijatelj povuče kroz naš raspored.

Samostalni bataljon ove Divizije djelovaće na cesti Lapac —Bihać, upućujući pojedine svoje čete u zasjedu vršeći, kako dnevne tako i noćne prepade na neprijateljske snage koje vrše obezbjeđenje duž puta, dok jednu svoju četu držati stalno na Kamensku sprečavajući neprijateljski izlazak na Kamensko i štiteći narod koji se nalazi u šumi. Ovaj Bataljon treba da neprekidno održava vezu sa II Brigadom i da sa njom koordinira rad.

Štabovi brigada i samostalnog bataljona imaju upućivati neprekidno svoje jedinice na izvršenje jasno postavljenih zadataka sa predhodno stvorenim planom, a ne samo radi toga da se zamaraju jedinice, jer se ovo redovno događa ukoliko se akcije blagovremeno ne predvide, pripreme i organizuju. Potrebno je stalno slati oficirske i podoficirske patrole na izviđanje, a informativnu službu razviti do maksimuma. Glavno je da se sve ove akcije imaju zasnivati na iznenađenju neprijatelja, udarajući ga uvijek na najosjetljivija mjesta.

U ovoj situaciji je bitno da sve naše jedinice ispolje što veću aktivnost, drskost i nasrtljivost prema neprijatelju, gdje će se samo takvim načinom dejstva olakšati situacija naših jedinica u Dalmaciji i paralisati ustaški Gospićki garnizon.

Organizovati što bolju vezu sa svim svojim jedinicama kao i sa ovim Štabom. Vezu organizirati na više načina, te ukoliko bi jedna zatajila poslužiti se sa drugom.

---

[8] Vidi dok. br. 91.

Starješine trebaju da budu sa svojim jedinicama, rukovode sa njima i budno prate situaciju te da se iskoriste svi povoljni momenti, kako kod starješina, tako i kod partizana razviti takmičenje u pogledu izvršenja dodijeljenih zadataka.

Štab I Brigade biće u Vrebcu, dok će kod dvaju bataljona na prostoru Kula—L. Osik—Vrebac odrediti dva člana Štaba brigade.

Štab II Brigade nalaziće se u selu Muteliću.

Štab III Brigade nalaziće se u Janjču, a

Štab Samostalnog bataljona ove Divizije nalaziće se na Kamenskom.

Štab ove Divizije nalaziće se u selu Toliću.

Sanitetsko previjalište Divizije nalaziće se u Toliću.

Još jednom napominjemo da jedinice koje drže položaje budu što budnije, da na dodijeljenom prostoru razviju što bolju službu obavještavanja, izviđanja i obezbjeđenja, te da se ne dogodi ono što se dogodilo 13/14-IX- ovg. da jedna cijela ustaška bojna prođe preko rejona III Brigade i izvrši napad na sam Otočac,[9] gdje smo imali osjetne gubitke u ljudstvu i materijalu.

Vi ćete nam svakodnevno dostavljati izvještaje o vrsti, podjeli, izvršenju i rezultatima zadataka pojedinih jedinica, kako na komunikaciji Bihać—Gračac, tako i na Gospićkom sektoru.

Ukoliko nekoj od navedenih jedinica ne bude šta jasno u ovoj direktivi neka blagovremeno traži objašnjenje i detaljnije upute.

Potvrdite prijem direktive.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za politkomesara,
Ž.[10] Dimitrijević

Komandant,
Đ.[11] Jovanić

(M. P.[12])

[9] Vidi dok. br. 65, 226 i 227.
[10] Živan
[11] Đoko
[12] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 72

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE OD 15 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA STARO PETROVO SELO, VRBOVU, ZAPOLJE I BILI BRIG[1]

ŠTAB XII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
Br. 210/43
Dan 15-IX. 1943

Izvještaj o diverziji pruge
i o akciji na Staro Petrovo
Selo, Vrbovu, Zapolje i Bili
Brig, — dostavlja.

ŠTABU II. KORPUSA
NAROD.-OSL. VOJSKE I PARTIZ. ODREDA
HRVATSKE

Noću 13/14. IX. 1943 godine jedinice ove divizije izvršile su diverziju pruge na prostoru Nova Gradiška—Kapela Batrina, i napale na neprijateljsko uporište Staro Petrovo Selo, i posade neprijatelja na željezničkim stanicama Zapolje, Vrbova i Bili Brig.[2]

Neprijateljske snage u tim uporištima bile su slijedeće:

Staro Petrovo Selo: U samom mjestu 180 neprijateljskih vojnika — Hrvatska legija — naoružani sa 3 tm. 6 pm. i ostalo karabini i na željezničkoj stanici 20 domobrana sa 1 pm.

Vrbova: 12 domobrana i 4 Nijemca, naoružani sa 1 pm. i smješteni u betonski bunker na željezničkoj pruzi visok oko 8 metara.

Zapolje: 30 Nijemaca naoružani sa 1 tm., 2 laka mitraljeza, smješteni u betonski bunker na željezničkoj pruzi.

Bili Brig: Oko 20 domobrana i 4 Nijemca, naoružani sa 1 pm., smješteni u betonski bunker na željezničkoj pruzi visok 8 metara.

Za diverziju pruge i likvidaciju ovih neprijateljskih uporišta naše snage bile su raspoređene ovako:

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 24—2/I, k. 470.

[2] Vidi dok. br. 47, 55, 76 221 i 237.

XVIII Brigada imala je zadatak likvidaciju neprijateljskog uporišta Staro Petrovo Selo, željezničke stanice u St. Petrovom Selu i posade na željezničkoj stanici Vrbova.

Omladinska brigada „Jože Vlahovića" imala je zadatak diverziju pruge Nova Gradiška—Staro Petrovo Selo, likvidaciju neprijateljske posade na želj. stanici Zapolje i osiguranje na željezničkoj pruzi i cesti prema N. Gradiški, kao i na cesti Gradiška—Sl. Požega.

XII Udarna brigada imala je zadatak postaviti osiguranje na cesti i željezničkoj pruzi prema Kapeli Batrini, prema Slav. Požegi na liniji s. Vrhovci pod Gradom—s. Seoci—Ćošići i likvidaciju neprijateljske posade na željezničkoj pruzi kod Bilog Briga.

Napad je otpočeo u 23 sata noću 13/14 ov. mj. povlačenje jedinica naređeno je u 5 časova 14. ov. mj.

U toku cijele noći tj. do vremena povlačenja, borba se vodila neprestano na cijeloj liniji Gradiška—Kapela. U toj borbi postignuti su slijedeći rezultati:

XVIII Brigada: Neprijateljsku posadu u samom mjestu nije uspjela likvidirati, jer je neprijatelj bio vrlo dobro utvrđen, prilaz veoma otežan uslijed veoma brisanog prostora, i zgrade masivne građe (nešto slično Lepoglavi[3]). Likvidacija ovih objekata bila bi moguća jedino haubicom.

Posada na željezničkoj stanici likvidirana je u prvom naletu.

Betonski bunker na želj. stanici Vrbova isto tako nije se uspio likvidirati, jer su i ovdje bila potrebna teška oruđa.

Rezultat koji je postigla XVIII Brigada je slijedeći:

Zarobljeno: 1 natporučnik i 19 domobrana.

Zaplijenjeno: 1 belgijski pm. sa 300 metaka, 1 šmajser, 18 manliher karabina sa 1.800 metaka, 15 bombi, 2 vagona vune, 2 vagona duvana, 1 vagon pšenice. Evakuacija 2 vagona vune izvršena je potpuno, dok je od zaplijenjenog duvana izvučeno 1 ½ vagon i 800 kg. pšenice. Ostalo uništeno uslijed nemanja dovoljno prevoznih sredstava.

Uništeno potpuno: 3 lokomotive, 42 vagona — od toga broja 8 punih sa ugljenom, 1 sa krumpirom, 2 sa mrkvom i peršunom i 1 sa karabitom, koji su artikli bili namijenjeni za Njemačku.

Gubitci neprijatelja u uporištu su nepoznati.

Ukupni gubitci ove brigade u ovoj akciji iznose:

2 mrtva i 12 ranjenih od kojih više od pola lako ranjeno.

---

[3] Dvanaesta divizija i Kalnički NOP odred izveli su napad na Lepoglavu 13 srpnja 1943 god. Vidi tom V, knj. 17, dok. br. 31, 33, 35 84, 86, 94, 96 i 137.

Utrošeno: 3.660 puščanih metaka, 6 bombi, 5 mina za laki bacač, 4 mine za t. bacač, 4 granate za top 65 mm. i 5 granata za top „Pito".

Gubitaka u oružju nije bilo.

Omladinska brigada: Likvidacija posade na želj. pruzi Zapolje nije uspjela iz razloga što je neprijatelj bio veoma utvrđen u betonskom bunkeru, koji se jedino može likvidirati topovima.

Na zasjedu ove brigade na želj. pruzi prema N. Gradiški, naišao je neprijatelj u jačini od 150 — 200 Njemaca, koji su nastojali udariti zasjedu sa boka, ali je neprijatelj bio odbijen uz prilične gubitke. Drugi njegov pokušaj potpomognut oklopnim vozom, isto tako nije uspio. Naše jedinice ostale su na svojim položajima sve do vremena povlačenja.

Neprijateljski gubitci bili su prilično veliki, ali je oklopni voz štitio izvlačenje, te se nije moglo pokupiti oružje i sprema.

Gubitci ove brigade iznose ukupno 2 mrtva i 12 ranjenih.

Utrošeno je 4.000 puščane municije, 3 granate za protivtenkovski top. Izgubljena je jedna puška.

XII Udarna brigada: Likvidacija posade u bunkeru na želj. pruzi u Bilom Brigu nije uspjela iz razloga kao što je navedeno za Zapolje i Vrbovu.

Na zasjedu ove brigade na želj. pruzi prema Kapeli Batrini naišao je neprijatelj u jačini 150 — 200 vojnika, ali je bio brzo protjeran nazad i više nije pokušavao nastupati.

Zasjede prema Požegi nisu imale nikakove borbe.

Gubitci neprijatelja nisu poznati.

Gubitci ove brigade iznose ukupno 3 mrtva i 7 ranjenih drugova, od kojih gotovo svi lakše.

Utrošeno je 1.700 metaka puščanih i 15 metaka za protivtenkovsku pušku.

Zarobljeno 2 domobrana i zaplijenjene 2 manliher puške sa 120 metaka i 3 šanžera za njem. laki mitraljez.

Gubitaka u oružju nije bilo.

Diverzija želj. pruge:

Pionirske čete Omladinske i XII Udarne brigade pojačane radnom snagom i diverzantskim grupama izvršile su diverziju pruge na 6 mjesta i to na prostoru Gradiška—Zapolje, Zapolje —St. Petrovo Selo, St. Petrovo Selo—Vrbova, Vrbova—Bili Brig i Bili Brig—Kapela.

Ukupno na tom prostoru porušeno 2 klm. željezničke pruge, računajući oba kolosijeka i porezano oko 100 bandera i žica isječena.

Saobraćaj na ovoj glavnoj pruzi onemogućen je najmanje za 60 sati.

Napomena: Požeški partizanski odred za ove akcije stavili smo pod našu komandu i dali mu zadatak da postavi zasjedu prema Požegi istočno od sela Brestovca.

Ujutru oko 7 sati naišlo je oko 800 Njemaca iz Slav. Požege, i njihovu prethodnicu pustili su na blisko otstojanje, otvorili žestoku vatru i izvršili juriš. Zarobljeno je 2 njem. mitraljeza sa municijom, 1 puškomitraljez „Brno", 1 mađarski puškomitraljez, 3 šmajsera, 2 pištolja, 24 mine za teški bacač, 3 kola pod zapregom i ostalog materijala.

Detaljan izvještaj o ovome dostaviće vam Štab Požeškog odreda[4].

Iskustva iz ove akcije:

Likvidacija neprijateljskog uporišta na glavnoj cesti i želj. prugi bila bi moguća, kada bi imali dovoljnu količinu eksploziva za temeljito uništenje željezničke pruge i postavljanje nagaznih mina na glavnoj cesti. U tom slučaju borbe bi se mogle voditi i po danu, i do kraja likvidirati nepr. posade.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Marijan Cvetković

Komandant:
Mil.[5] Stanivuković

BR. 73

PISMO ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 15 RUJNA 1943 GOD. KOMANDANTU BJELOVARSKOG NOP ODREDA O FORMIRANJU I ZADACIMA ODREDA[1]

ŠTAB II OPERATIVNE ZONE
N.O.V. I P.O. HRVATSKE
Oper. Br. 641—43.
15. IX. 1943.

KOMANDANTU BJELOVARSKOG P. ODREDA.

Druže Mima[2]!

Obzirom na veliki značaj koji ima formiranje Bjelovarskog odreda[3], da bi imali potpunu garanciju za njegov pravilan raz-

[4] Vidi dok. br. 132.
[5] Milan
[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 39-1, k. 1472.
[2] Miloš Manojlović
[3] Vidi dok. br. 148.

vitak, određen si za komandanta tog Odreda. U brigadi treba da te odmah razriješe dužnosti i da se što prije javiš drugu Marjanu[4], a najdalje do 20. ov. mj. politkomesara Odreda treba da predvidi drug Marjan i mi ćemo to pitanje riješiti čim stignemo na taj sektor a to će biti skorih dana.

Kako iz same naredbe vidiš Odred se formira od udarnih grupa na tom sektoru i čete iz Ivančana. Sam Štab odreda treba da bude negdje oko Sredica. Organizacijski Odred treba da se formira u 2 bataljona, a svaki bataljon da ima barem dvije čete. U Kalničkom odredu dobit ćeš oko 20 boraca od kojih bar 10 sposobnih za rukovodioce, koji će krenuti s tobom na put. To neka budu drugovi prvenstveno iz općine Severin i sa ostalog dijela Bilo Gore. Jedan bataljon treba da djeluje zapadno od Sredica a drugi istočno od Sredica do pruge Bjelovar—Kloštar. Rejon tvog Odreda bio bi na sjeveru rijeka Drava, na istoku želj. pruga Bjelovar—Kloštar, na jugu rijeka Česma, i na zapadu pruga Križevci—Koprivnica.

Zadaci Odreda: čišćenje terena od petokolonaša, aktivnost na prugu Podravsku i Bjelovarsku. Pruga Križevci—Koprivnica ostaje na sektoru Kalničkog p. odreda. Akcije vršiti čisto partizanski sa zasjedama. Nastoj da Odred što prije središ i učvrstiš i da podigneš na tvom sektoru narodni ustanak. Mobilizaciji pokloniti najveću pažnju i suvišan broj boraca slati za Kalničku brigadu[5].

Za popunu Štaba odreda predložit ćeš nam potrebne drugove. Isto tako pošalji nam što prije predlog za štabove bataljona.

Sve ostalo riješit ćemo kad se sastanemo.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant:

[4] Grga Jankes-Marijan

[5] Riječ je o Drugoj NO brigadi Druge operativne zone. O njenom formiranju vidi dok. br. 11.

BR. 74

PISMO ŠTABA ČETVRTE OPERATIVNE ZONE OD 15 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU PRVE PROLETERSKE DIVIZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE O RAZORUŽANJU TALIJANSKIH JEDINICA U SPLITU, SOLINU, KAŠTELAMA, TROGIRU, DUŽ PRUGE SPLIT—METKOVIĆ I O PRODORU NIJEMACA U DALMACIJU[1]

ŠTAB IV OPERATIVNE ZONE
Br. sl. Dne 15-IX-1943 g.

Drugarskom

ŠTABU I PROLET. DIVIZIJE

1. Vrhovni štab nas je obavijestio, da je vaša Divizija 13. na 14. krenula od Kupresa u pravcu Splita[2].

2. Šaljemo ovaj dopis sa 3 auta i vjerujemo da ćete se pojaviti na prostoriji južno od Buškog Blata u noći od 15. na 16. ov. mj.[3]

3. Ujedno danas šaljemo 15 kamiona za transport vaše prve jedinice. Kamioni će biti 15. poslije podne na Zadvarju. Sa malim autom možete odmah tražiti da vam se kamioni približe tački koju vi odredite.

4. Situacija u Dalmaciji je slijedeća:

Par dana prije kapitulacije Italije započeo je pokret njemačkih snaga[4] sa dva pravca: Jedan Bihać—Lapac—Gračac, odatle u Obrovac (sjev. Dal.) u okrugu Knin—Drniš i Šibenik. Drugi pravac Mostar—Sinj, ali transportnim avionima[5]. Navodno su izvjesne djelove poslali putem Mostar—Ljubuški—Livno—Sinj.

Njemačke snage iz Like posjele su uglavnom sjev. Dalm. do rijeke Krke. Imale su dosta uspjeha, uglavnom zato, jer su naše sjev. dal. jedinice bile u Lici[6].

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 25—2, k. 1491.

[2] Vidi dok br. 69.

[3] Vidi dok. br. 70.

[4] Odnosi se na 114 lovačku diviziju. Opširnije o tome vidi dok. br. 4, 8, 21, 27 i 110.

[5] Nijemci su 9 i 10 rujna 1943 god. prebacili avionima iz Mostara u Sinj ojačani Prvi bataljon Trinaestog puka Sedme SS divizije „Prinz Eugen", a 15 rujna i Drugi bataljon istog puka. Vidi dok. br. 97. 231 i primjedbu br. 4 uz dok. br. 63.

[6] Odnosi se na jedinice Kninskog sektora. O njihovim dejstvima u Lici vidi dok. br. 110, 169 i 180.

Jedno njihovo krilo sada drži Knin—Drniš—Šibenik i navodno ih ima oko 6000 sa 200 motornih sredstava.

G. Š.[7] nas obavijestio da su naše jedinice zauzele Nin i da se borbe sada nastavljaju prema Zadru[8].

Vjerojatno će njemačke snage u Drnišu i Šibeniku[9] biti vezane na sjev. zap. stranu ali nije isključena njihova intervencija prema Splitu[10].

U sred. Dalmaciji došli su u Sinj avionima iz Mostara. Jačina im je 3000, od toga 4/5 ustaša-legionara.

Razoružali su Talijane u Sinju i krenuli prema Splitu[11]. Na putu ih je pretekla IX Dalmatinska divizija (I Dal. brigada). Od 11. ov. mj. pa nadalje vode se uporne borbe gdje je neprijatelj uspio da zauzme tvrđavu Klis, ali ne može da prodre u Split.

10. na 11. ov. mj. mi smo razoružali veći broj talijanskih garnizona među kojima se ističu slijedeći: Split, Solin, sva Kaštela, Trogir, sve uz prugu Split—Perković i sve ostale[12]. Sad se Talijani nalaze uglavnom u Splitu i okolini potpuno razoružani.

Rezultat razoružavanja dvostruki je: ogromni ratni plijen i ostali materijal (grad, sjedište divizije), pravi narodni ustanak koji je obuhvatio najšire mase iz samog Splita 3000 dobrovoljaca, i potaklo sve razne polit. grupacije, od HSS-ovaca do jugnac[13] da se pridruže našim redovima. Ustanak zahvaća i talijansku vojsku, tako da već sada talijanski djelovi sudjeluju u borbama[14]. Autoritet naše vlasti je apsolutan.

Njemci i ustaše u broju od 2—3000 drže Sinj i Klis. Cestom ih naše snage ometaju, ali još ne uspijevaju prolaz potpuno onemogućiti. Težište borbe je na pravcu Klis—Split.

---

[7] Glavni štab NOV i PO Hrvatske.

[8] U pravcu Zadra dejstvovao je NOP odred „Plavi Jadran". Vid: tom V, knj. 20, dok. br. 73.

[9] Odnosi se na dijelove 114 lovačke divizije koji su zauzeli Drniš 7-og a Šibenik 11 rujna 1943 god. Vidi dok. br. 9/1—27, k. 29 i mikrofilm 12/667 u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

[10] Jedinice 114 lovačke divizije počele su prodirati prema Splitu 24 rujna sliedećim pravcima: Knin—Vrlika—Sinj, Drniš—Muć i Drniš—Unešić—Perković, a dijelom snaga pravcem: Šibenik—Vrpolje—Perković, sadejstvujući snagama Sedme SS divizije „Prinz Eugen" koje su nastupale pravcima Sinj—Klis—Split i Imotski—Split. Vidi dok. br. 145, 154 tom V, knj. 20, dok. br. 22 i dok. br. 24—1/I, 17—2/II, k. 1491, 10/1—30, 11/1—40 12/1—35, k. 30 i 5/7—a, k. 8.

[11] Opširnije o tome vidi primjedbu br. 4 uz dok br. 63.

[12] Vidi dok. br. 54.

[13] jugoslovenskih nacionalista

[14] Vidi dok. br. 54.

Klis je potpuno opkoljen našim snagama.[15] Grebene Rupotinu — zap. od Klisa drži I. Dalm. brigada. Ona je uz Klis dominirajuća. Juče je poslije 12 sati stalne borbe neprijatelj pretrpio gubitke od 70 mrtvih. — Sa jedne i druge strane ceste Klis—Sinj drže naše snage. Nijemci i ustaše[16] žele drskim upadom da dezorganiziraju naše jedinice i uđu u Split. Na pravcu Klis—Split ima oko 1000 naših boraca, ali to su borci koji su pred 2 dana stupili u naše redove. Živo djelovanje avijacije, artiljerije i bacača plaši ih i dezorganizuje.

Dosada smo uspjeli sve napade odbiti, i svakim danom obranbenu liniju pojačavamo, i bolje organizujemo. Prva linija ide pravcem: Rupotine—Žižić—Radić—Debela Glavica—Kosa —Klis. Organizujemo i rezervnu liniju.

5. Mišljenja smo da bi bilo najbolje da se 3 brigade vaše Divizije[17] raspodijele ovako: dvije da pođu pravcem Aržano—Trilj, uzmu istočnu stranu ceste Klis—Sinj, gdje već sada ima naših snaga. One bi se mogle spojiti sa I Dal. brigadom, koja je na zapadnoj strani ceste i na Kočinom brdu (kota 487). Zadatak bi im bio potpuno onemogućiti prolaz cestom Sinj—Klis, pa eventualno i likvidirati Sinj.[18]

Treća brigada trebala bi ići pravcem Aržano—Zadvarje—Gata—Split, i tu potpomoći odbranu na pravcu Split—Klis, a kasnije eventualno i likvidaciju Klisa.[19]

6. Molimo vas da čim uhvatite kontakt neka neko iz Štaba divizije uputi se u naš Štab, koji se nalazi u Kaštelu, a prethodno neka se javi P.K.[20] na Mosoru gdje se nalazi komandant drug Vicko Krstulović sa drugom Lolom[21] iz V. Š.[22]

7. Ishranu vaših jedinica preuzet će komande mjesta Trilj, Poljica, Split.

8. Trebate uzeti u obzir drskost neprijatelja i neiskustvo naših novih boraca, pa požuriti do krajnjih granica mogućnosti. Poslije prvog transporta ponovo ćemo poslati kamione.

---

[15] Opširnije o borbama na pravcu Sinj—Klis—Split vidi dok. br. 63, 85 i 97.

[16] Odnosi se na ojačani Prvi bataljon Trinaestog puka Sedme SS divizije „Prinz Eugen" i dijelove Dvadeset sedme ustaške bojne. Vidi primjedbu br. 4 uz dok. br. 63.

[17] Prva proleterska divizija prilikom dolaska u Dalmaciju imala je u svom sastavu dvije brigade: Prvu proletersku i Treću (krajišku) proletersku brigadu. Vidi dok. br. 69 i 96.

[18] O borbama za Sinj vidi dok. br. 95, 96, 103, 104, 109, 115, 116 118, 124, 125, 126 i 138.

[19] Vidi tom V, knj. 20. izvještaj Štaba Treće proleterske brigade Štabu Prve proleterske divizije od 6 listopada 1943 godine.

[20] Pokrajinski komitet Komunističke partije Hrvatske za Dalmaciju

[21] Narodni heroj Ivo Ribar-Lola

[22] Vrhovni štab NOV i PO Jugoslavije

9. Pred vas šaljemo druga Baučića.[23] k-ta jednog našeg bataljona.

10. Očekujemo vas i toplo pozdravljamo sa

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: **Jordan**[24] (M. P.)[26] Z. komandanta: **Milić**[25]

BR. 75

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NOU BRIGADE OD 15 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU ŠESTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA NEPRIJATELJA NA CESTI KULEN VAKUF —GORNJI LAPAC[1]

ŠTAB II UDARNE BRIGADE
VI DIVIZIJE N. O. V.
HRVATSKE
Op. Broj 291
15. septembra 1943 g.

Operativni izvještaj
za 12. IX. 1943 god.

ŠTABU VI DIVIZIJE NOV HRVATSKE

Pripreme: II bataljon ove brigade, koji je po izvršenom prelazu jedinica ove brigade sa sektora Doljane—Dobro Selo, zaostao na položajima do dolaska jedinica Kninskog sektora, dne 11. ov. mj. u podne dobio je telefonsko naređenje od komandanta Kninskog sektora da na njegovim položajima ostavi samo patrole i osmatrače, a sa ostalim snagama da postavi neprijatelju zasjedu na najpodesnijem mjestu pored ceste Kulen Vakuf—Donji Lapac.[2]

Istog dana u 15 h. bataljon se prikupio i krenuo na zadatak pravcem južne padine Lisca (988) — između Velikog i Malog Lisca—Boričevački Bubanj—Pištalska Draga. U 20 h. zaposjeda

[23] Jakša Baučić
[24] Ivica Kukoč
[25] Maks Baće
[26] Okrugli pečat: Štab Četvrte operativne zone NOV i PO Hrvatske.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 10—6, k. 801.

[2] Vjerovatno omaška. Riječ je o komunikaciji Kulen Vakuf—Gornji Lapac.

položaje u Pištalskoj Drazi: kota 634 — kota 644 (sjeverne padine), sa dvije čete, a pola čete istura za obezbjeđenje boka prema Ostrvici i Kulen Vakufu na koti 780.

Plan za akciju: U zasjedi sačekati neprijatelja koji se bude kretao cestom Kulen Vakuf—Donji Lapac i izvršiti prepad.

Podaci o neprijatelju: Prema podacima od obavj. službe doznalo se da će jedan domobranski garnizon krenuti iz Kulen Vakufa za D. Lapac 11. ov. mj. Druge neprijateljske snage — Nijemci vrše svakodnevno saobraćaj pomenutom cestom i prebacuju jače ili slabije svoje snage u oba pravca.

Raspored snaga: Iznijeto pod tačkom „Pripreme". Jačina bataljona 2 i pol pješadijske čete i pola mitraljeske čete. Ostatak zadržan na ranijim položajima.

Tok borbe: 12. IX. t. g. u 6,30 h. nailazi neprijateljska kolona (Nijemci i domobrani) jačine do jednog bataljona. U svom sastavu imaju tri kamiona, jedna motorna trokolica, jedan brdski top i četvora kola. Na čelu se kretala pješadija bez osiguranja.

U 6,30 h. vrši se vatreni prepad na neprijatelja iz svog oružja. Borba se završava u 7 h., kada se bataljon sa položaja povlači zbog intervencije jačih neprijateljskih snaga od Kulen Vakufa.

Ishod borbe-rezultat: Akcija je uspjela, jer je stvorenim iznenađenjem neprijtelj pretrpio velike gubitke, dok su gubitci bataljona vrlo mali.

Naši gubitci: Jedan mrtav i jedna drugarica ranjena.

Neprijateljski gubitci: Oko 150 mrtvih i ranjenih, što je ustanovljeno na taj način, da se neprijatelj dva puta sa tri kamiona vraćao na mjesto borbe po mrtve i ranjene.

Ratni plijen: Nema.

Utrošak municije i materijala: Utrošeno je 1.068 jugosl. metaka i 7 malih jugoslovenskih mina. Oštećenog oružja nema, niti je šta od sopstvenog materijala izgubljeno.

Kritički osvrt: Iznenađenje kod neprijatelja u potpunosti je postignuto. Zbog brze intervencije jačih neprijateljskih snaga iz Kulen Vakufa, a obzirom na relativno naše male snage, bataljon se morao povući nakon pola sata vođene borbe, neuspjevši od ratnog materijala ništa zaplijeniti. Jedan neprijateljski kamion je izgorio.—

Prilog: Liste gubitaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Damjanović[3]

Komandant:
Dotlić[4]

[3] Branko
[4] Dušan

BR. 76

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE NOU BRIGADE OD 15 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU DVANAESTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA BILI BRIG I RUŠENJU KOMUNIKACIJE BEOGRAD—ZAGREB[1]

ŠTAB XII UDARNE BRIGADE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
Br. 200/I. 43
Dne 15/IX. 1943

Izvještaj o akciji na Bili Brig
i sabotiranju pruge Beograd—Zagreb
dostavlja

ŠTABU XII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE HRVATSKE

Položaj

Prema naređenju Štaba XII divizije NOV Hrvatske od 12 IX-1943 pod brojem 210/1943 jedinice naše brigade imale su zadatak sa dva bataljona postaviti osiguranje prema Slav. Požegi, a druga dva bataljona postaviti osiguranje na pruzi i cesti prema Novoj Kapeli. A sa jednim dijelom snaga, od bataljona koji drži osiguranje na pruzi, likvidirati posadu u bunkeru u Bilom Brigu.[2]

I bataljon

Imao je zadatak postaviti osiguranje na cesti prema Novoj Kapeli. Osiguranje je postavljeno tačno na vrijeme, ali banda nije nailazila tim pravcem. Po povratku iz akcije ovaj bataljon sprovodio je kola sa ranjenicima i plijenom. U predhodnicu išao je naš IV bataljon koji je išao od I bataljona u razmaku od 1 sata, te IV bataljon je prošao kroz Brestovac u kome se nije nalazilo bande, tek kad je I bataljon naišao banda se već nalazila u selu i sukobila se sa našom patrolom. Odmah su poduzete mjere da se neprijatelja potisne da bi mogli osigurati prolaz našim ranjenicima. Kad su naši borci zauzeli visove iznad sela, banda je odmah počela da bježi iz sela, te su ih naši progonili cestom do sela Nurkovca, gdje se banda zadržala, te iz Požege počela tući artiljerijom i teškim bacačima. Borba se

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 28'2, k. 842.

[2] Vidi dok. br. 47.

vodila 3 sata. Bandi su naneseni gubitci, ali nam nije poznato koliki, a do mrtvih nismo mogli doći pošto je banda držala položaj kod sela Nurkovca i stalno je tukla preko brisanog prostora, tako da je pristup bio nemoguć.

U ovoj borbi naši gubitci su 1 mrtav, 3 ranjena i 2 kontuzovana. Ranjenici su vrlo lako ranjeni i to od granata. Banda je za vrijeme borbe izbacila oko 300 granata.

U ovoj borbi je utrošeno 1000 komada metaka.

IV bataljon

Imao je zadatak postaviti osiguranje na pruzi prema Novoj Kapeli i sa jednim dijelom snaga likvidirati posadu u bunkeru kod Bilog Briga. Osiguranje je postavito tačno na vrijeme i odmah je izvršena diverzija pruge. Oko 2 sata noću naišao je neprijatelj iz Nove Kapele u pravcu St. Petrovog Sela, ali naša zasjeda ih je sačekala i vatrom ih odbili nazad i odmah poduzeli progon neprijatelja te su tom prilikom zarobili 2 domobrana. Neprijatelj više nije nailazio iz tog pravca.

Jedna četa ovog bataljona imala je zadatak likvidirati posadu u bunkeru kod Bilog Briga. Naši borci su došli u neposrednu blizinu bunkera, provlačili se ispod žica, ali neprijatelj ih je uvijek odbijao bombama koje je bacao iz bunkera. Pokušali smo sa protivtenkovskom puškom ali nije uspjelo pošto je bunker velik, visok je oko 6—8 metara, a širok je 6 metara, te pojedinačnom paljbom iz puške nije se moglo ništa učiniti. Ispaljeno je 150 metaka, ali banda je na svaki naš pucanj odmah reagirala. Ovakove bunkere nije moguće likvidirati bez topa ili borbom po danu.

Ovaj bataljon u toku ove akcije imao je gubitaka: 2 mrtvog i 2 ranjena druga i to od ručne bombe.

Utrošeno je 700 metaka, a zaplijenjeno je: 2 puške (manliher) i 120 metaka.

II i III bataljon

Imali su zadatak postaviti osiguranje prema Slav. Požegi i za cijelo vrijeme boravka naših jedinica na osiguranju neprijatelj nije nailazio u tom pravcu.

Pionirska četa

Imala je zadatak razrušiti prugu između Bilog Briga i Vrbove. Ista četa uz pomoć regrutne čete porušili su 34 štosa pruge po 18 metara dužine i isjekli su 70 bandera i to svaku sjekli na dva mjesta.

Rezultat akcije i borbe je slijedeći: zarobljena su 2 domobrana, 2 puške, 220 metaka, 3 šanžera za njemački laki mitraljez.

Uništeno je: 1700 metara željezničke pruge, 70 komada bandera koje su prerezane na dva dijela.

Broj potučene bande nepoznat.

Naši gubitci: 3 mrtva i 7 ranjenih.

Utrošeno je 1700 metaka.

Kritički osvrt

Akcija i sabotaža izvršena je tačno na vrijeme. Za vrijeme borbe našeg I bataljona, naš II bataljon koji se nalazio iznad Drškovaca, na brdu Sv. Jelena, nalazio se bandi koja se borila protiv našeg I bataljona iza leđa, ali nisu ništa poduzimali i ako su bili upozoreni da u slučaju borbe odreda koji je držao tamo položaj ili ma koje druge jedinice ima da priteknu u pomoć. Ali uslijed neodlučnosti Štaba bataljona ovaj bataljon se povukao sa svog položaja i nije išao putem odakle je išao I bataljon, već je zaobilazio da ih ne dohvati neprijateljska artiljerija.

Za vrijeme borbe Požeškog odreda koji je razbio Nijemce,[3] isto tako Štab II bataljona nije ništa poduzimao da hvata Nijemce koji su bježali u grupama od 5—6. Stoga, radi ovakvog držanja i neodlučnosti mi ćemo Štab II bataljona pozvati na odgovornost, ali predhodno ćemo održati savjetovanje sa štabovima bataljona i to večeras.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant:
Antolović Josip

[3] Vidi dok. br. 72 i 132.

BR. 77

PREGLED BROJNOG STANJA I NAORUŽANJA TRINAESTE PROLETERSKE BRIGADE „RADE KONČAR“ OD 15 RUJNA 1943 GODINE.

| O R U Ž A N J E | | |

BR. 77

PREGLED BROJNOG STANJA I NAORUŽANJA TRINAESTE PROLETERSKE BRIGADE „RADE KONČAR“ OD 15 RUJNA 1943 GODINE.

| JEDINICE | BROJNO STANJE | | | | | | NAORUŽANJE | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | MUNICIJA | | | | | | | | | | | | | | | | | | |

BR. 78

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA DRUGE NO BRIGADE I KALNIČKOG NOP ODREDA OD 15 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU DRUGE OPERATIVNE ZONE O AKCIJAMA OD 9 DO 15 RUJNA[1]

OPER. ŠTAB II. N. O. B.
II. O. ZONE I K P O.
HRVATSKE
15. IX. 1943.

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE NOV I POH

Operativni izvještaj.

Naređenjem toga štaba od 6. IX., formiran je za jedinice II brigade i Kalničkog odreda Operativni štab. Aktivnost jedinica svodila se uglavnom na rušenje pruge Koprivnica—Križevci.

9. IX. I bataljon Odreda trebao je rušiti prugu, ali uslijed nailaska njemačke motorizovane kolone nije rušenje izvedeno. Istu noć 120 kamiona sa tenkovima prošlo je u pravcu Zagreba.

10. IX. I bataljon razrušio je 300 m pruge, a porušio 3 km. stupova. Zaplijenjeno je 250 kg. bakrene žice. Istu noć srušen je most na cesti Lepavina—Carevdar. Jedna desetina II bataljona zarobila je 9 Mađara koji su radili na granici.

10. IX. Mineri srušili želj. most (Brezov Most kod Vojakovca) na pruzi Križevci—Koprivnica.

11. IX. II bataljon rušio prugu. Mineri srušili most na želj. pruzi Koprivnica—Križevci kod Vel. Mučne u dužini 16 m. Karakteristično je napomenuti da švabe koji su sutradan iz Koprivnice došli da izvide, rekli su da je ovo majstorsko djelo u razaranju pruge. Istu noć četa I bataljona krenula je po vod domobrana koji su se nalazili na želj. stanici Vel. Mučna[2]. Četa nije stigla do stanice, nego je na putu susrela domobrane koji su krenuli prema našim položajima da predaju oružje.
Zaplijenjeno je 13 pušaka, 250 metaka, 4 bombe i ostala sprema. 4 domobrana ostali su u partizanima, a ostali su otišli svojim kućama.

13. IX. II bataljon srušio 400 m pruge. Vod za vezu na želj. stanici Carevdar zaplijenio 1 željez. signalni ormar sa aparatima, 1 stolni telefon, 2 zidna telefona, 50 m izolirane žice i 3 elementa za proizvodnju električne energije.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 17—5, k. 1472.

[2] Vidi dok. br. 66.

14. IX. I bataljon razrušio 800 m pruge.

Akcije Brigade.

10. IX. Brigada zaposjela cestu Križevci—Koprivnica kod Donjare. Ujutro krenula patrola iz Lepavine. Zarobljeno 7 konjanika, zaplijenjeno 5 pušaka mauzer i 2 p. mitraljeza. Štab II bataljona po zarobljenom domobranu uputio posadi Lepavina pismo za predaju.

11. IX. Posada želj. stanice sa svim naoružanjem i municijom stigla je u Vel. Poganac. Njihovo naoružanje bilo je 1 t. m., 2 p. m., 23 mauzer puške, 29 handgranata i 12.000 puščanih metaka. Poručnik, vodnik i par domobrana ostali su u našim redovima[3].

13. IX. Brigada sa 2 bataljona rokirala se na sektor Varaždt. Toplice. Jedna četa I bataljona kod Tonimira uhvatila konjičku patrolu sa puškama.

14. IX. po naređenju Oper. štaba I bataljon sačekao je voz koji je išao Varaždin—Ludbreg. Po podacima trebalo je prevesti 400 pušaka iz Varaždina u Ludbreg. Tom prigodom zarobljena su 3 gestapovca, 1 žand. narednik, 1 vodnik i 4 domobrana. Zaplijenjeno 5 karabina i 1 pištolj. Lokomotiva voza punom parom poslana je u Ludbreg, dok su vagoni zapaljeni[4].

15. IX. Brigada sa 2 bataljona izvršiće napad na Novi Marof, gdje se nalazi 60 domobrana[5].

Našim akcijama na pruzi Koprivnica—Križevci uspjeli smo potpuno spriječiti saobraćaj, koji još do danas nije uspostavljen. Od Koprivnice do Križevaca nema nijedne posade. Posada iz Carevdara poslije prelaza Lepavine na našu stranu, pobjegla je u Križevce.

Kapitulacijom Italije demoralizacija u domobranskim garnizonima, sve je očiglednija. Domobrani masovno bježe svojim kućama i prelaze na našu stranu. Tako je napr. pred 3 dana iz Varaždina pobjeglo 80 domobrana, 40 iz N. Marofa. Jedna grupa domobrana pred dva dana stigla je iz Zagreba do Križevaca gdje se sa stanice razbježala. Neki su došli do Odreda, predali puške i vratili se svojim kućama.

Naše perspektive.

Sa snagama Kalničkog odreda nastaviti uništavanje pruga Ludbreg—Koprivnica—Križevci, a sa Brigadom poslije završene akcije Novi Marof staviti pod kontrolu cestu Zagreb—Varaždin i pripremiti napad na Vrbovec. Nastavićemo i dalje

---

[3] Opširnije o tome vidi dok. br. 113 i 218.
[4] Vidi dok. br. 87 i 113.
[5] Napad je izvršen 15 16 rujna. Vidi dok. br. 113 i 227.

Oper.štab II.N.O.B.
II.O.Zone i K.P.O.
H r v a t s k e.

15.IX.1943.

Štabu II.Operativne Zone NOV i PO H.

Operativni izvještaj.

Naredjenjem toga štaba od 6.IX.,formiran je za jedinice II.Brigade i Kalmičkog odreda Operativni štab. Aktivnost jedinica svodila se u glavnom na ruženje pruge Koprivnica-Križevci.

9.IX. I.bataljon Odreda trebao [illegible], ali uslijed nailaska njemačke motorizovane kolone [illegible]. Istu noć 12o kamiona sa tenkovima prošlo je u [illegible].

10.IX. I.bataljon razrušio je [illegible] pruge, porušio 3 km t.stupova. Zapljenjeno je 25o kg bakrene [illegible] je most na cesti Lepavina-Carevdar. Jedna desetina [illegible] zarobila je 9 Madjara koji su radili na granici. [illegible]

10.IX. Mineri srušili želj[illegible] most kod Vojakovca) na pruzi Križevci-Koprivnica.

11.IX. II.bataljon ružio prugu. Mineri srušili most na želj.prugi Koprivnica-Križevci kod Vel.Mučne u dužini 16.m. Karakteristično napomenuti da Švabe koji su sutradan iz Koprivnice došli da izvide rekli da je ovo majstorsko djelo u razaranju pruge. Istu noć četa I.bataljona krenula je pa vod domobrana koji su se nalazili na želj.stanici Vel. Mučna. Četa nije stigla do stanice,nego je na putu susrela domobrane koji su krenuli prema našim položajima da predaju oružje. Zapljenjeno je 13 pušaka,25o metaka,4 bombe i ostala sprema. 4 domobrana ostali su u partizanima,a ostali su otišli svojim kućama.

13.IX. II.bataljon srušio 4oo m pruge. Vod za vezu na želj.stanici. Carevdar zapljenio 1 željez.signalni ormar sa apratima,1 stolni telefon 2 zidna telefona,5o m izolirane žice i 3 elementa za proizvodnju električne energije.

14.IX. Ibataljon razrušio 8oo m pruge.

Akcije Brigade.

10.IX. Brigada zaposjela cestu Križevci-Koprivnica kod Donjare. U jutro krenula patrola iz Lepavine. Zarobljeno 7 konjanika,zapljenjeno 9 pušaka mauzer i 2 p.mitraljeza. Štab II.bataljona po zarobljenom domobranu uputio posani Lepavina pismo za predaju.

11.IX. Posada želj.stanice sa svim naoružanjem i municijom stigla je u Vel.Poganac. Njihovo naoružanje bilo je 1.t.m.,2 p.m. 23 mauzer puške 29 handgranata i 12.ooo puščanih metaka. Poručnik,vodnik i par domobrana ostali su u našim redovima.

13.IX. Brigada sa 2 bataljona rokirala se na sektor Var.Toplice. Jedan četa I.bataljona kod Toninira uhvatila konjičku patrolu sa puškama.

14.IX. po naredjenju Oper.štaba I.bataljon sačekao je voz koji je izao Varaždin-Ludbreg. Po posadama trebalo se prevesti 4oo pušaka iz Varaždina u Ludbreg. Tom prigodom zarobljena su 3 Gestapovca, 1 žand. narednik,1 vodnik i 4 domobrana. Zapljenjeno 5 karabina i 1 pištolj. Lokomotiva voza punom parom poslana je u Ludbreg,dok su vagoni zapaljeni.

15.IX. Brigada sa 2 bataljona izvršiće napad na Novi Marof,gdje se nalazi 2o domobrana.

Našim akcijama na pruzi Koprivnica-Križevci uspjeli smo potpuno spreciti saobračaj,koji jed do danas nije uspostavljen. Od Koprivnice do Križevca nema nijedne posade. posada iz Carevdara posle prealza Lepavine sa našu stranu,pobjegla je u Križevac.

Kapitulacijom Italije demoralizacija u domobranskim garnizonima, sve je oči Tedaja. Domobrani masovno bježe svojim kućama i prelaze na na u stranu. Tako je na pr. pred 3 dana iz Varaždina pobjeglo 8o domobrana,4o iz N.Marofa. Jedna grupa domobrana pred ova dana stigla je iz

Fotokopija prve stranice dokumenta br. 78

sa razbijanjem garnizona Varažd. Toplice,[6] Varaždin, Ludbreg.[7] U tu svrhu ubacićemo što više propagandnog materijala i nastavljati pregovore sa oficirima. Najbolji uslovi postoje u Varaždinu, od kuda dnevno bježe vojnici i oficiri.

Operativni štab nije u potpunosti kao cjelina funkcionisao. U prvom redu Oper. štab, on nije ozbiljno shvaćen sa strane nekih drugova iz Štaba brigade, ali će od sada do daljnjeg vašeg naređenja ostati u svom svojem sastavu, a i bolje funkcionisati, jer će se komesar Oper. štaba zadržavati više u štabu. Potankosti o nedostacima daće drug Rade[8] u svom izvještaju kao i u izvještaju druga komesara Brigade.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Robić Ivan

Komandant,
Rade Bulat

---

[6] O napadu na Varaždinske Toplice vidi dok. br. 161 i tom V, knj. 20, izvještaj Štaba Druge NO brigade od 1 listopada 1943 god. Štabu Druge operativne zone.

[7] Napad na Ludbreg i uništenje neprijateljske posade u njemu izvršila je Sedamnaesta NO brigada 3 listopada 1943 god. Vidi tom V, knj. 20, izvještaj Štaba Desete divizije od 7 listopada 1943 god. Štabu Drugog korpusa NOV Hrvatske.

[8] Bulat

BR. 79

ZAPOVIJEST ŠTABA SEDME UDARNE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE OD 16 RUJNA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA KOMUNIKACIJE KOSTAJNICA—DVOR I KOSTAJNICA—SUNJA[1]

ŠTAB
VII UDARNE DIVIZIJE NOV
HRVATSKE
Broj sl.
Dne 16-IX. 1943

ZAPOVIJEST

Štaba VII udarne divizije NOV Hrvatske za 16. IX. 1943.

I.

Štab I korpusa naređuje da sa svoje tri brigade i Banijskim odredom preduzmemo odmah što jaču aktivnost na pruzi Sisak—Kostajnica—Sunja[2] u cilju olakšavanja teške situacije naših jedinica u Dalmaciji kod Splita i Zadra[3]. U cilju izvršenja toga zadatka,

NAREĐUJEMO

1) Prva brigada VII divizije preduzet će napad na neprijateljski transport na sektoru Kostajnica—Dvor. U slučaju da ne postoje za to povoljni uslovi ona će težište svog rada prenijeti na sektor Kostajnica—Sunja, ostavljajući manje snage u dolini Une za uznemiravanje neprijatelja. Lijevo održ. vezu sa P.O Banije[4].

2) P.O. Banije vršit će napade na neprijatelja na sektoru Kostajnica—Sunja. Desno održavati vezu sa I brigadom VII divizije a lijevo sa grupom brigada na prostoriji Gradusa—Jošavica.

3) II i III brigada VII divizije, sadejstvujući jedna drugoj vršit će energične napade na sektoru Sisak—Sunja sa prostorije Gradusa—Jošavica. Desno održavati vezu sa P.O. Banije a preko njega sa I brigadom.

[1] Original pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 5/1. k. 812.
[2] Vidi dok. br. 156 i 229.
[3] Riječ je o borbama protiv njemačkih jedinica koje su poslije kapitulacije Italije prodirale radi posjedanja dalmatinske obale. Opširnije o tome vidi dok. br. 21, 54, 63, 74, 85, 88, 93, 94, 109, 117, 125, 144, 149, 153, 164, 170, 175 i 178.
[4] Banijski NOP odred

4) U cilju izvršenja zadatka postavljati neprijatelju zasjede a ukoliko zadatak nije moguće riješiti zasjedama vršiti na njega energične frontalne napade ako on pokuša da osigura prolaz svojih trupa.

5) Štab divizije nalazit će se za vrijeme ovih operacija u s. Donja Pastuša, kamo upućivati sve izvještaje.

6) Brdska baterija prebacit će se noću 16/17. IX. tg. u s. Donja Pastuša, gdje će uhvatiti vezu sa Štabom divizije koji će joj u slučaju potrebe dodijeliti zadatak.

7) Divizijsko previjalište nalazit će se u s. Donja Pastuša, kamo upućivati sve ranjenike.

8) Primorski gradovi nalaze se još u našim rukama[5], ali je potrebno hitno evakuisati materijal[6]. Zato treba da sve jedinice odmah upute u naš štab sve šofere i tenkiste da bi ih mogli staviti na raspoloženje GŠ[7]. za evakuaciju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant, potpukovnik:
P.[8] Jakšić

[5] Vidi dok. br. 39, 45, 159 i 160.
[6] Riječ je o ratnom materijalu koji su zaplijenile jedinice Trinaeste divizije prilikom kapitulacije Italije. Vidi dok. br. 39, 45 i 46.
[7] Glavni štab NOV i PO Hrvatske
[8] Pavle

BR. 80

NAREĐENJE ŠTABA TRINAESTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE OD 16 RUJNA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA U VEZI FORMIRANJA NOVIH JEDINICA I NJIHOVOM BROJNOM STANJU[1]

ŠTAB
XIII DIVIZIJE NOVH
Br. 110/43.
Dne 16. septembra 1943.

ŠTABU: I, II, III, IV I V BRIGADE XIII DIV., OPERATIVNOM ŠTABU ZA GORSKI KOTAR I ŠTABU I DIVIZIONA XIII DIVIZIJE NOVH

Sve brigade[2] dužne su formirati u svoj sastav po četiri bataljona. Svaki bataljon ne bi trebalo da prelazi više od 350 boraca. Jačina svake brigade treba da bude do 1500 ljudi.

Svaki bataljon mora biti sastavljen od četiri čete i to: od tri pješadijske i četvrte mitraljeske. Mitraljeska četa treba da bude jaka od 2 — 3 voda, a naoružana od 4 — 6 teških mitraljeza.

Svaka pješadijska četa mora imati po jedan laki bacač. Svaka desetina u pješadijskim četama mora imati jedan puškomitraljez.

---

[1] Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 1—1/I, k. 912.

[2] Prva NOU brigada formirana je 12 listopada 1942 god. kao Šesta NO brigada Hrvatske Vidi tom V, knj. 8, dok. br. 18.

Druga NO brigada formirana je drugom polovinom studenog 1942 god. kao Četrnaesta NO brigada Hrvatske. Vidi tom V, knj. 9, dok. br 105.

Treća NO brigada formirana je na području Sušaka prvom polovinom rujna 1943 god. od Trećeg udarnog bataljona Pive NOU brigade Trinaeste divizije i novomobilisanog ljudstva. Sastav brigade bio je četiri bataljona a brojno stanje oko 2.000 ljudi. Komandant brigade bio je Gojko Trbojević (Čošan) a politički komesar Mićo Kosovac

Četvrta NO brigada formirana je prvom polovinom rujna 1943 god uglavnom od novomobilisanog ljudstva i to: Štab brigade i Prvi bat. u Crikvenici Drugi u Novom Vinodolu, Treći u Selcu i Četvrti u Hreljinu. Brojno stanje prilikom formiranja bilo je oko 2.000 ljudi. Komandant brigade bio je Jovo Lončarić, a politički komesar Nikica Radulović.

Peta NO brigada formirana je prvom polovinom rujna 1943 god. od novomobilisanog ljudstva sa područja Delnice — Sušak. Komandant brigade bio je Viktor Lenac, a politički komesar Braco Drakulić. Krajem rujna iste godine brigada je rasformirana a ljudstvo jednim dijelom upućeno u sastav Šeste divizije u Liku, a dijelom raspoređeno u brigade Trinaeste diviizje.

Svaka brigada formirati će po dvije čete pratećih oruđa. Jednu četu koja će biti naoružana sa 4 — 6 protukolskih topova i jednu četu od četiri teška minobacača. Teški minobacači kasnije se mogu pridati kao naoružanje bataljonima, tj. na svaki bataljon po jedan, kada se ljudstvo izuči rukovati sa njima. Naročitu pažnju posvetiti tome da na teška oruđa dođu ljudi u koje se ima puno povjerenje.

Svaka brigada mora formirati po jednu tehničku četu, koja je sastavljena iz tri voda i to: voda za vezu, minerskog voda i pontonirskog voda. Jačina vodova je od 20 — 30 ljudi.

Vod za vezu pri brigadi mora imati najmanje 10 telefona i 20 — 25 kilometara, po mogućnosti, jugoslovenskog tankog kabla.

Neophodno potrebni broj konja i vozeće stoke mora se odmah nabaviti i dodijeliti po jedinicama prema potrebi.

Svako teško oruđe, tj. bacači i protukolski topovi moraju sa sobom imati uvijek najmanje po 50 granata. Suvišak treba spremiti u magazine.

Svaka brigada formirati će po jedan izviđački vod, čija je jačina 15 — 20 ljudi.

Operativni štab za Gorski Kotar formirati će što brže VI Brigadu[3] saglasno ovom naređenju i prema ranijim uputstvima.

Operativni štab za Gorski Kotar također će formirati divizion od tri baterije, svaka baterija po tri topa, po mogućnosti brdski 75 m/m.

Štab diviziona XIII Divizije mora što hitnije formirati u svome divizionu tri baterije po tri do četiri topa i to: dvije baterije brdskih topova 75 m/m i jednu bateriju haubica do 105 m/m.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
A[4]. Turkulin v. r.

Komandant:
V.[5] Kovačević v. r.

M.P.

Tačnost prijepisa ovjerava:

Načelnik Štaba:
Sava Vukelić

(M.P.)[6]

[3] Formiranje ove brigade nije potpuno završeno. Ljudstvo prikupljeno za njeno oformljenje raspoređeno je u ostale jedinice brigade po naređenju Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske. Vidi dok. br. 106, k. 912, u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

[4] Artur

[5] Veljko

[6] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 81

DOKUMENAT OD 16 RUJNA 1943 GOD. O FORMALNOJ PREDAJI CJELOKUPNOG NAORUŽANJA DIVIZIJE „BERGAMO" JEDINICAMA NOV I PO JUGOSLAVIJE[1]

Ovaj dokument potvrđuje formalnu predaju[2] cjelokupnog naoružanja i ratnog materijala pješadiske divizije „Bergamo" i raznih jedinica armiskog korpusa[3] koje se nalaze u Splitskom garnizonu, kako je predviđeno klauzulama primirja, potpisanog na dan 8 septembra 1943 godine između savezničkih vlada i italijanske vlade. To je predano oružanim snagama Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije prema sporazumu[4] između vojnih pretstavnika Vrhovne savezničke komande, koji su ovlašćeni za izvršenje predaje, komandanta pješadiske divizije „Bergamo" i Vrhovne komande Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije.—

Ugovoreno je:

1. — Oficiri zadržavaju pištolj na riječ komandanta divizije, i biće snabdjeveni propusnicom sa dozvolom kretanja po gradu Splitu.—
2. — Komanda Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije se obavezuje da će se, u granicama svojih mogućnosti, pobrinuti za opskrbu italijanskog civilnog stanovništva i italijanskih jedinica, i za njihov transport u Italiji.—
3. — Članovi savezničke vojne misije pri Vrhovnoj komandi Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije se obavezuju da obavještavaju svoju komandu o stanju italijanskih jedinica, sa ciljem da im se upute plovna sredstva, pod pratnjom, za transport u Italiju italijanskih trupa i za njihovo snabdijevanje, dok pomenuti transport ne bude izvršen.—
4. — Italijanska vojna lica, s obzirom da su pristala na uslove primirja, treba smatrati prijateljima a ne neprijateljima. Stoga je garantovana njihova lična bezbjednost, sa izuzetkom nekih koje treba smatrati za ratne zločince.—

---

[1] Original, pisan na mašini, na italijanskom jeziku, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 4/6, k. 692.

[2] Stvarna predaja naoružanja izvršena je nekoliko dana ranije. Vidi dok. br. 54. Po ulasku u Split, 27 rujna 1943 god. Nijemci su zarobili 300 talijanskih oficira i 9000 vojnika, koji su pripadali ranije razoružanoj diviziji „Bergamo". Zarobljene oficire Nijemci su okrivili zbog predaje oružja našim jedinicama, stavili ih pod prijeki sud i veći broj strijeljali. Vidi dok. br. 5/7—a, 8—6-a, 26/6-a i 27/6-a, k. 8.

[3] Riječ je o Osamnaestom armiskom korpusu.

[4] Sporazum je potpisan poslije pregovora vođenih u hotelu „Park", u Splitu.

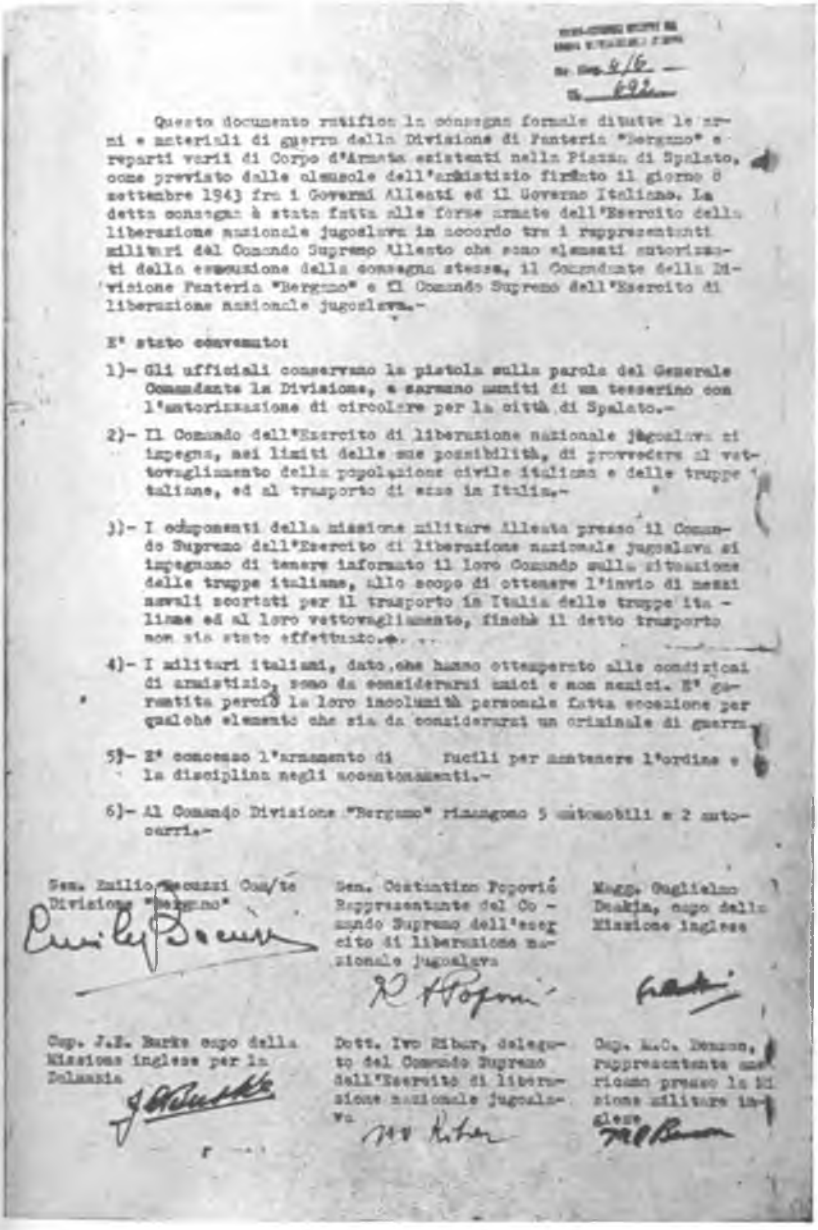

Questo documento ratifica la consegna formale di tutte le armi e materiali di guerra della Divisione di Fanteria "Bergamo" e reparti vari di Corpo d'Armata esistenti nella Piazza di Spalato, come previsto dalle clausole dell'armistizio firmato il giorno 8 settembre 1943 fra i Governi Alleati ed il Governo Italiano. La detta consegna è stata fatta alle forze armate dell'Esercito della liberazione nazionale jugoslava in accordo tra i rappresentanti militari del Comando Supremo Alleato che sono elementi autorizzati della esecuzione della consegna stessa, il Comandante della Divisione Fanteria "Bergamo" e il Comando Supremo dell'Esercito di liberazione nazionale jugoslava.-

E' stato convenuto:

1)- Gli ufficiali conservano la pistola sulla parola del Generale Comandante la Divisione, e saranno muniti di un tesserino con l'autorizzazione di circolare per la città di Spalato.-

2)- Il Comando dell'Esercito di liberazione nazionale jugoslava si impegna, nei limiti delle sue possibilità, di provvedere al vettovagliamento della popolazione civile italiana e delle truppe italiane, ed al trasporto di esse in Italia.-

3)- I componenti della missione militare Alleata presso il Comando Supremo dell'Esercito di liberazione nazionale jugoslava si impegnano di tenere informato il loro Comando sulla situazione delle truppe italiane, allo scopo di ottenere l'invio di mezzi navali scortati per il trasporto in Italia delle truppe italiane ed al loro vettovagliamento, finchè il detto trasporto non sia stato effettuato.-

4)- I militari italiani, dato che hanno ottemperato alle condizioni di armistizio, sono da considerarsi amici e non nemici. E' garantita perciò la loro incolumità personale fatta eccezione per qualche elemento che sia da considerarsi un criminale di guerra.

5)- E' concesso l'armamento di fucili per mantenere l'ordine e la disciplina negli accantonamenti.-

6)- Al Comando Divisione "Bergamo" rimangono 5 automobili e 2 autocarri.-

Gen. Emilio Becuzzi Com/te Divisione "Bergamo"

Gen. Costantino Popović Rappresentante del Comando Supremo dell'esercito di liberazione nazionale jugoslava

Maggr. Guglielmo Deakin, capo della Missione inglese

Cap. J.E. Burke capo della Missione inglese per la Jugoslavia

Dott. Ivo Ribar, delegato del Comando Supremo dell'Esercito di liberazione nazionale jugoslava

Cap. A.C. Benson, rappresentante americano presso la Missione militare inglese

Fotokopija dokumenta br. 81

5. — Dozvoljeno je naoružanje puškama radi održavanja reda i discipline u logorima.—
6. — Komandi divizije „Bergamo" ostaju pet automobila i dva kamiona.—

Generał Emilio Becuzzi, komandant divizije „Bergamo" **Emilio Becuzzi**	Gen. Konstantin[5] Popović, pretstavnik Vrhovne komande Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije **K. Popović**	Major Wiliam Deakin, šef engleske misije **Deakin**
Kap. J. E. Burke, šef engleske misije za Dalmaciju **J. E. Burke**	Dr Ivo Ribar,[6] delegat Vrhovne komande Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije **Ivo Ribar**	Kap. M. O. Benson, američki pretstavnik pri engleskoj vojnoj misiji **M. O. Benson**

BR. 82

PISMO GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD 17 RUJNA 1943 GOD. POMOĆNIKU NAČELNIKA ŠTABA O FORMIRANJU NOVIH I POPUNI POSTOJEĆIH JEDINICA NA PODRUČJU GORSKOG KOTARA, HRVATSKOG PRIMORJA I ISTRE[1]

Op. 207/43
17. IX. 1943

Pomoćniku načelnika Štaba
(Drugu Manoli[2])

Primili smo Tvoj izvještaj od 16. ov. m.
Situacija na ostalim sektorima je slijedeća:

[5] Koča
[6] Narodni heroj Ivo Ribar-Lola.

[1] Kopija originala pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 30—2, k. 104 A.
[2] Srećko Manola

Split je još u našim rukama.[3] tamo je već stigla I Proleterska divizija.[4] Očekuju se još neke krajiške brigade.[5] I Dalmatinci imaju 1 avion upotrebljiv. U sjevernoj Dalmaciji Štab Kninskog sektora javlja da je stanje dobro. Iz detaljnog izvještaja kojeg su nam poslali danas po kuriru, zaista se vidi da je situacija u sjevernoj Dalmaciji vrlo povoljna.[6] U Zadru se nalazi 10.000 talijanskih vojnika čiji su komandanti izgleda fašistički nastrojeni i stoje u vezi sa Nijemcima.[7] U Zadru je svega 1000 njemačkih vojnika. Postoji mogućnost da Nijemci odu iz Zadra, a da ostave ovim Talijanima obranu Zadra i okolne obale.[8] Mi smo danas izdali detaljna uputstva[9] Štabu sektora drugu Kuprešaninu,[10] kako ima da se upravlja. Tamo je priliv boraca ogroman. Nemaju dovoljno pušaka. Poslali smo im danas 300 pušaka.

Kod Ogulina nema nikakvih promjena. Saobraćaj između Ogulina i Karlovca sada se ne vrši. Neprijateljske snage u Ogulinu i Oštarijama su neaktivne. Drugih promjena nema.

U vezi našeg prijedloga o formiranju korpusa,[11] Vrhovni štab nam je odgovorio da se ne žurimo sa formiranjem korpusa i jedinica od novomobilisanog ljudstva, već da nastojimo da sadašnje jedinice brojno pojačamo tako da divizije budu jake od po 4—6000 boraca, a korpusi od 12—16.000. Zatim da u korpusu treba da budu 3—4 divizije.

Obzirom na ovakav stav i gledište Vrhovnog štaba vi ćete stupiti po slijedećim:

1) Sadašnje brigade XIII Divizije[12] popuniti obavezno svaku na po 1.500 boraca, tako da Divizija imade 3.500 boraca bez artiljerije i ostalih pridatih dijelova. Svakako, sa divizionom artiljerije i ostalim pomoćnim jedinicama treba da ima od 4—4500 ljudi.

---

[3] Naše jedinice držale su Split od 11 do 27 rujna. Opširnije o tome vidi dok. br. 54 i 253.

[4] O njenom dolasku u Dalmaciju vidi dok. br. 69, 70, 74 i 88.

[5] Dvadeset prvog rujna stigla je na područje Sinja Četvrta (krajiška) NOU divizija. Vidi dok. br. 88, 105 i 117.

[6] Redakcija ne raspolaže tim izvještajima. O stanju i borbama u sjevernoj Dalmaciji vidi dok. br. 110, 111 i 169.

[7] Vidi dok. br. 111.

[8] Najveći dio Talijana u Zadru Nijemci su razoružali. Vidi primjedbu br. 3 uz dok. br. 111.

[9] Vidi dok. br. 84.

[10] Milan Kuprešanin

[11] Misli se na formiranje korpusa od jedinica Trinaeste divizije i od novopridošlog ljudstva sa područja Gorskog Kotara, Hrvatskog Primorja i Istre.

[12] O brigadama ove divizije vidi dok. br. 80.

Ako od preteklog ljudstva postoji mogućnost da se formira još jedna divizija[13] tolikog brojnog stanja kao što će biti i XIII, onda pristupiti njenom formiranju na isti način kao što ćete uraditi za organizaciju i popunu XIII Divizije. U protivnom vi formirajte jednu brigadu[14] od 1500 boraca, a ostatak ljudstva rasporediti na I i II Odred s tim da ovi ne budu jači od 5—600 boraca.

Po ovom pitanju, u vezi gledišta V. Š-a,[15] treba nastojati da se ne formiraju nove jedinice od novomobilisanog ljudstva već popunjavati dosadašnje do naprijed naznačenog broja. U slučaju da se tome mora pristupiti uslijed velikog priliva boraca, onda za jezgro novih jedinica uzimati za brigadu jedan stari bataljon, a za diviziju jednu staru brigadu.

Vi se za sada držite ovih uputstava. Prema tome nemojte forsirati pripreme na formiranju korpusa kako je to bilo postavljeno prije Tvoga polaska na službeni put za Štab XIII Divizije.

2) Slažemo se s Tvojim gledištem da je potrebno formirati komandu mornarice Hrvatskog Primorja i Istre.[16] Ta komanda mornarice imala bi pod svojom komandom sve plovne objekte, trgovačke i ratne kao i zaštitu obale Hrv. Primorja od desanta neprijateljskih trupa.

3) Svi otoci u Hrv. Primorju od Istre pa do Raba i Paga isključivo potpadaće pod Komandu i kontrolu Štaba XIII Divizije. Otoci Rab i Pag pripadaju Operativnom području VI Divizije.

4) **Situacija kod Sušaka:** Prema Tvom izvještaju, kao i prema ostalim izvještajima koje smo dobili ranije i sada, zaista se može zaključiti da su na Sušaku, odnosno Rijeci male neprijateljske snage.[17] Upravo izgleda da su njemačke snage vrlo malene koje služe kao jezgro tih jedinica, a ostalo su neki petokolonaši. Bela garda i fašistički nastrojene izbjeglice Sušaka i Rijeke, koje su Nijemci obukli u njemačka odijela.

Obzirom na takvo stanje kod neprijatelja, u odnosu na jačinu naših snaga i mogućnosti izvođenja jednog kontraudarca, ispitajte uslove za izbacivanje neprijateljskih snaga iz Sušaka, sa one strane Riječine. Izgleda da bi se ovo moglo izvesti sa primjenom tenkova i artiljerije koju imamo uz sadejstvo dvije bolje brigade iz XIII Divizije. Svakako da bi ovu

---

[13] Do formiranja nove divizije na ovom području nije došlo.
[14] Nova brigada tada također nije formirana.
[15] Vrhovnog štaba
[16] O formiranju ove komande vidi dok. br. 142.
[17] O neprijateljskim snagama u Sušaku vidi dok br. 227, 237, primjedbu br. 5 uz dok. br. 67 i dok. br. 15/2, k. 107 B, u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

akciju trebalo koordinirati sa jednim pomoćnim napadom iz Kastava prema Rijeci, u leđa ovom neprijateljskom garnizonu. Ili može da bude obratno, tj. da se na Sušak izvrši pomoćni napad, a glavni napad na Rijeku sa kastavske strane odsijecajući je od njene pozadine[18]. Svakako da za ovakav napad trebalo bi jače snage duže vremena za pripremu (za prebacivanje artiljerije sa one strane Riječine), kao i sadejstvo istarskih snaga.

O svemu nas o ovome obavijesti, šta ste poduzeli, odnosno šta se može preduzeti u najskorije vrijeme.

U slučaju da neprijatelj pokuša da se iz Sušaka probije bilo u pravcu Bakra ili u pravcu Čavle (prema Grobniku), takve ispade energično odbiti i neprijatelja odbaciti nazad u grad[19]. Za odbijanje neprijateljskih ispada i sprečavanje njegovog prodora dalje bilo primorskim pravcem, bilo u pravcu sela Čavle, vi imate tamo dovoljno snaga, jako naoružanje i dobrih položaja.

5) Nastojte da stalno održavate vezu sa Slovencima i Istranima. Tražite njihovo sadejstvo i saradnju naročito na cesti i pruzi Rijeka—Sv. Petar—Trst i cesti Rijeka—Trst. Upoznajte pravo stanje u Istri, da li ima naših jedinica, koliko ih ima, koje su jačine, kako su naoružani i gdje sad operišu, kako je izvršena organizacija komandovanja kao i sve ostalo[20]. Ako zaista oni u Istri mogu formirati jednu diviziju od 4000 boraca, onda postoji mogućnost i objektivni razlozi za formiranje korpusa na tome operativnom području, kao što smo ranije predvidjeli.

6) Tamo smo uputili druga Iliju[21] sa zadatkom da evakuiše plijen iz Klane i Gorskog Kotara[22].

O svemu nas redovno obavještavajte.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant
generalmajor,

---

[18] Do napada na ova mjesta nije došlo.

[19] O borbama na području Sušaka vidi dok. br. 60 i tom V. knj. 20, izvještaj Štaba Trinaeste divizije Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 5 listopada 1943 godine.

[20] U Istri su u toku rujna 1943 god. formirane sljedeće jedinice: Prva istarska NO brigada „Vladimira Gortana", Druga istarska NO brigada, Prvi NOP odred „Učka" i Drugi NOP odred sušačko-kastavski. Opširnije o tome vidi dok. br. 146, 147 i 160.

[21] Redakcija nije mogla utvrditi na koga se odnosi.

[22] Riječ je o ratnom materijalu zaplijenjenom od Talijana. Vidi primjedbu br. 2 i 3 uz dok. br. 31.

BR. 83

NAREĐENJE GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD 17 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU TRINAESTE DIVIZIJE O EVAKUACIJI, NAORUŽAVANJU I ZBRINJAVANJU INTERNIRACA SA OTOKA RABA[1]

Op. 208
17. IX. 1943

ŠTABU XIII DIVIZIJE I ŠTABU II BRIGADE XIII DIV.

U bivšem koncentracionom logoru na Rabu bilo 4.390 ljudi. Od toga se javilo za borce 800 Slovenaca i oko 600 Jevreja. Ostalih 3000 su neborci.

U cilju brzog i blagovremenog prebacivanja svih naših drugova sa otoka Raba u Senj,

NAREĐUJE SE:

1) Sve izbjeglice iz koncentracionog logora sa otoka Raba najhitnije prebaciti u Senj i dalje otpremiti po grupama na slijedeći način:

— borce Slovence, kojih ima jedna brigada, uputiti najkraćim putem, preko postojećih veza za Sloveniju.

— borce Jevreje poslati odmah za Brlog gdje će ostati kao posada sigurnosti do daljnjeg našeg naređenja i rasporeda.

— Napominje se da su borci, kako Slovenci tako i Jevreji, već naoružani.

—Neborce, uputiti po grupama na slobodnu teritoriju tj. u krajeve gdje se nalaze njihove porodice. Ovo upućivanje vršiti vezama preko slobodne teritorije u etapama dajući im najpogodnije i najsigurnije pravce za kretanje. Oni neborci koji nemaju kuda ići treba ih sve prebaciti u Slavoniju preko Banije. One koji imaju pravac pokreta za Slavoniju, upućivati ih preko Like i Korduna za Baniju, a odatle će ih sa Banije prebaciti za Slavoniju. One koji imaju pravac pokreta za Bosnu, upućivati preko II i I ličkog područja za Bosansku Krajinu.

— Svima neborcima koji putuju u bilo kojem pravcu Komanda mjesta Senj obavezna je izdati im propisne objave za put. Ako više grupa putuje u jednom pravcu onda im može dati jednu objavu za cijele grupe.

2) Komanda mjesta Senj obavezna je da delegatima ovoga logora koji su bili kod ovoga Štaba izda dozvolu za prebacivanje ovih interniraca od Senja bilo u pravcu Žute Lokve, bilo u pravcu Novog i Crikvenice odnosno Gorskog Kotara. Ovi ka-

[1] Kopija originala pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivu Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 50—2, k. 104 A.

mioni po izvršenom prebacivanju, imaju se odmah prevesti u auto-četu ovoga Štaba.

3) Komanda mjesta Rab dužna je da izda odjeću i obuću za borce Slovence i Jevreje. Također obavezna je dati oružje za sve borce kojega ima na Rabu.

4) Svi nepokretni bolesnici iz koncentracionog logora imaju ostati do daljnjega naređenja na Rabu. Narodno-oslobodilački odbor i Komanda mjesta u Rabu, voditi će brigu o njihovoj ishrani — negi. Ovim bolesnicima ostaviti dovoljnu količinu hrane.

5) Sva odjeća i obuća, oružje i oprema, gorivo i prevozna sredstva koja se nalaze na otoku Rabu, imaju se prebaciti u Senj, a odatle dalje kamionima za Glavnu intendanturu ovoga Štaba. O ovome će naročito voditi računa kako Komanda mjesta Senj, tako i sama Glavna intendantura ovoga Štaba. Čim se borcima iz logora izda odjeća, obuća i oružje, sav ostatak ratnog plijena i sveg materijala koji se tamo nalazi prebaciti preko Senja i Žute Lokve za Vrhovine.

6) Sve prihvatne stvari koje su pripadale našim drugovima u logoru obavezno im dati na raspoloženje.

7) Ovim grupama neboraca koji putuju u razne pravce tj. za Sloveniju, Slavoniju i Bosnu dati na pravcu pokreta više tačaka prolaznih mjesta radi bolje orijentacije i prihvata od strane narodno-oslobodilačke vlasti u pogledu smještaja ishrane. Ovaj pokret će se vršiti u etapama, na dužini jednodnevnog marša, obavještavajući uvijek unaprijed nadležne komande mjesta i narodno-oslobodilačke odbore kad i koliko ovih prolaznika stiže, da bi im oni mogli pripremiti hranu i smještaj.

8) Štab XIII divizije i Štab II brigade XIII divizije koji se nalazi u Senju nastojati će da se ovo naređenje u svemu tačno izvrši.

Štab II brigade XIII divizije ima zadatak da uz pripomoć Komande mjesta Senj, Komande mjesta Rab, Izbjegličkog odbora, u svemu pristupi ovom naređenju i da o izvršenju podnese pismene izvještaje. Sav ovaj posao na prebacivanju sa otoka Raba i evakuaciju tamošnjeg ratnog materijala, kako je ovim naređenjem predviđeno, izvršiti planski, organizovano i u potpunom redu.

9) Po ovom pitanju izdata su usmena uputstva šefu Tehničkog otseka ovoga Štaba danas poslije podne.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant
Generalmajor,

Dostavljeno:
Štabu XIII divizije i
Štabu II brigade XIII div.

BR. 84

NAREĐENJE GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD 17 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU KNINSKOG SEKTORA DA FORMIRA NOVE BRIGADE I DEJSTVUJE NA PODRUČJU SJEVERNE DALMACIJE[1]

Op. 206
17. IX. 1943

ŠTABU KNINSKOG SEKTORA

Primili smo vaš izvještaj od 16. IX. 1943.

Situacija: Nijemci su prodrli u Sušak[2]. Sada se vode borbe oko samog Sušaka. U Istri je situacija za nas vrlo povoljna[3]. U našim rukama je Gorica i Slov. Bistrica. Kod Ogulina nema naročitih promjena. Split je još u našim rukama, tamo naši daju žilav otpor[4]. Stigla im je u pomoć I Proleterska divizija[5]. Na cesti Bihać—Lapac—Knin neprijatelj i dalje vrši saobraćaj i prebacuje izvjesne snage u pravcu Dalmacije[6]. Mi smo na ovoj cesti postavili II Ličku brigadu u cilju sprečavanja i onemogućavanja saobraćaja. Bataljoni ovih brigada su već na ovoj cesti[7].

U vezi vašeg izvještaja, obzirom na razvoj situacije kod vas, vi ćete postupiti po slijedećem:

I. Formirati ćete tri brigade[8]. Svaka brigada od po 1500 boraca. Ove tri brigade sačinjavati će Sjevernodalmatinsku diviziju[9]. U sastav ove divizije predvidite formiranje i jednog artiljerijskog diviziona.

Pored ove tri brigade, od ostataka ljudstva formirati Kninski i Sjevero-dalmatinski odred. Pošto ovi odredi već ustvari

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 29—2, k. 104 A.

[2] Vidi dok. br. 227 i primjedbu br 5 uz dok. br. 67.

[3] Vidi dok. br. 146, 147, 159 i 160.

[4] O borbama za odbranu Splita vidi dok. br. 63, 74, 97, 109, 116, 124, 125, 126, 127, 137, 138, 145, 149, 154 i 183.

[5] Ona je stigla u Dalmaciju 16 rujna, a 21 rujna stigla je u Dalmaciju i Četvrta NOU divizija Drugog bosanskog korpusa. Dolazak ovih divizija u Dalmaciju uslijedio je po naređenju Vrhovnog štaba NOV i PO Jugoslavije. Vidi dok br. 69, 70, 74, 88, 105 i 117.

[6] Vidi dok. br. 27, 35, 71, 75 i 110.

[7] Vidi dok. br. 35, 71, 75, 141, 150 i 171.

[8] O formiranju ovih brigada vidi dok. br. 111.

[9] Riječ je o Devetnaestoj sjevernodalmatinskoj diviziji koja je formirana početkom listopada 1943 god. naredbom Vrhovnog štaba NOV i PO Jugoslavije. U njen sastav ušle su sljedeće jedinice: Prva kninska

postoje, to ih samo organizaciono učvrstiti. Ovi odredi ne bi trebali da budu jači od 400 boraca[10].

U popunjavanju voditi računa da se prvenstveno popune brigade do označenog broja, dok odredi mogu biti i slabiji.

II. Bataljon „Plavi Jadran" koji je sada narastao u odred, podpada pod neposrednu komandu VI Divizije. Ova jedinica zajedno sa bataljonom „Matija Gubec" obrazovati će jednu čisto hrvatsku brigadu i to će biti brigada VI Divizije[11]. O ovome obavijestite Štab VI Divizije.

III. Sve internirane iz logora na Rabu i Pagu mi smo uzeli i već sposobne uputili kao borce u jedinice. Sva potrebna naređenja koja se odnose na prebacivanje naših interniraca sa Raba i Paga mi smo preduzeli[12]. Na to ljudstvo nemojte računati za vaše jedinice.

Što se tiče domaćeg ljudstva tj. domorodaca sa Raba i Paga kao i okolnih otoka vi ga prihvatajte i upućujte za VI Diviziju.

IV. Pošaljite nam pregled koliko vam treba oružja za vaše jedinice[13]. Ovo isto učinite za odijelo i obuću. Mi ćemo vam poslati traženo oružje koje ste nam naveli u vašem izvještaju od 16 ov. mj.

V. Talijane koji su prišli na našu stranu, a koji hoće da se bore u našim redovima, zadržati pod vašom komandom i voditi brigu kako o njihovom fizičkom stanju, a tako naročito i o njihovom političkom uzdizanju[14]. Dobro je imati pri njihovim štabovima četa odnosno bataljona po jednog našeg odgovornog druga kao delegata za bolje sporazumjevanje i upoznavanje, ustvari kao kontrola i nadzor u tim jedinicama. Ostale Talijane koji su prešli na našu stranu, a neće da se bore, možete najkraćim pravcem upućivati za Italiju. Ovakvima dati dozvolu za slobodan prolaz preko naše teritorije.

VI. Mi smo naredili VI Diviziji da vam dade nešto kadrova. Svakako da će vam Štab te divizije odmah uputiti potreban broj starješina. Mi ćemo ovo ponovno predočiti Štabu VI Divizije.

NO brigada, Druga i Treća NO brigada koje su formirane od Prve i Druge grupe sjevernodalmatinskih bataljona, Kninski, Sjevernodalmatinski, Zadarski NOP odred i Odred „Plavi Jadran". Vidi tom V, knj. 20, naredbu Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 5 listopada 1943 god. i bojnu relaciju Devetnaeste divizije u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 1/3. k. 1022.

[10] Vidi dok. br. 169.

[11] Do formiranja ove brigade nije došlo.

[12] Vidi dok. br. 83.

[13] i [15] Vidi dok br. 111.

[14] O prelasku talijanskih vojnika i oficira na stranu jedinica Kninskog sektora vidi dok. br. 111.

VII. Nastojte da na vašem terenu tj. u sjevernoj Dalmaciji suzbijete svaki četnički uticaj i onemogućite ma kakvo formiranje i najmanjih četničkih formacija. Četnici su nam sada glavni neprijatelji. Borbu sa njima sprovoditi nemilosrdno, istrebljujući ih svagdje i u svim prilikama.

VIII. Situaciju u Zadru morate budno pratiti. Trebate odmah uspostaviti vezu sa talijanskom posadom u Zadru. Nastojte da talijanske jedinice u ovom garnizonu pridobijete za borbu protiv Nijemaca odnosno za predaju[15]. Po mogućstvu organizovati zauzeće Zadra iznutra grada. U slučaju da eventualno Nijemci napuste Zadar, vi trebate izvršiti na iste jak pritisak i prinuditi garnizon na predaju. U svakom slučaju vaša pažnja i budnost prema Zadru treba da bude na prvom mjestu.

Politička i strateška važnost Zadra je vrlo velika. To imajte u vidu. Zadar sa Splitom pretstavlja dva glavna uporišta i centra čitave Dalmacije.

IX. Obzirom da imate nešto motornih čamaca, kao i da možete doći do izvjesnog broja drugih plovnih objekata, dobro bi bilo da obrazujete jedan mornarički odred, koji će krstariti sjevero-dalmatinskom obalom,održavati vezu sa otocima i novomobilisane sa otoka prebacivati na kopno. Ovaj mornarički odred biti će pod vašom komandom.

X. Što se tiče nabavke robe, odnosno odijela i obuće u pojedinim dućanima i trgovinama, možete ovo vršiti s tim što ćete za dobavljenu robu davati bonove.

XI. Operativni zadaci: Sa vašim snagama vi treba da obuhvatite cjelokupnu teritoriju sjeverne Dalmacije tj. od rijeke Krke i Knina, pa sve do Obrovca i Novog Grada i Nina, zahvatajući na sjeveru i cestu Knin—Gračac. Glavne vaše snage treba da se nalaze u sjevernoj Dalmaciji, na prostoru Benkovac —Zadar—Obrovac. Budno morate kontrolisati ceste: Knin—Gračac, Knin—Kistanje—Benkovac—Zadar. Potrebno je onemogućiti saobraćaj između pojedinih njemačkih garnizona u sjevernoj Dalmaciji i neprekidno im sjeći veze. Za akcije na komunikacijama prvenstveno upotrebljavati odredske jedinice. Dok za akcije na pojedina neprijateljska uporišta i gradove upotrebljavati brigade kao iskusnije i starije jedinice. Ovo shvatite kao direktivu, inače, upravljati se prema vladajućim prilikama na terenu.[16]

Na cesti Knin—Gračac, po našem mišljenju trebaju da budu snage Kninskog odreda.

---

[16] O dejstvima jedinica Kninskog sektora u drugoj polovini rujna 1943 god. vidi dok. br. 110, 111, 169 i 180.

XII. Nastojte da na cjelokupnom teritoriju sjeverne Dalmacije odmah uspostavite i utvrdite narodnu vlast. Pred narodom nastupati kao pravi narodni oslobodioci i zaštitnici.

XIII. Odmah pristupite organizaciji i formiranju vaših jedinica u smislu ovog naređenja.

O svemu nas redovno izvještavajte. Budite stalno u vezi sa nama. Kod sv. Roka nalazi se jedan bataljon II Ličke brigade.

U najskorije vrijeme doći će netko iz ovoga Štaba da vas posjeti i da vam ukaže potrebnu pomoć.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar: Komandant:
Generalmajor,

BR. 85

NAREĐENJE ŠTABA DEVETE NOU DIVIZIJE OD 17 RUJNA 1943 GOD. NAČELNIKU ŠTABA DIVIZIJE DA ARTILJERIJSKOM VATROM TUČE NEPRIJATELJSKE POLOŽAJE U KLISU[1]

ŠTAB
IX DALMATINSKE N.O.U. DIVIZIJE
Br. 25/43.
17. IX. 43. 10,30. h.

Načelniku ovoga Štaba drugu Biočiću[2]

1.) U noći 16/17 ov. mj. I Bataljon vršio je napad na kotu 576 ali napad nije uspio.[3] Neprijatelj se i dalje nalazi na toj koti.

2.) Noćas od 17/18. ov. mj. ponovno ćemo vršiti napad na kotu 576, kako bi odatle mogli direktno tući na Klis.[4] Večeras u 20 h sa tvojom artiljerijom[5] počni da tučeš tu kotu i tuci ju

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 7—2/I, k. 1491.

[2] Ante Biočić, rukovodio je tada borbama na liniji Klis — Solin.

[3] Vidi dok. br. 63.

[4] O rezultatima ovog napada i o borbama za Klis vidi dok. br. 74 i 97.

[5] Riječ je o artiljeriji koja je zaplijenjena prilikom kapitulacije Italije. Vidi dok. br. 54.

do 22 časa, kroz to vrijeme naše će se jedinice privlačiti bliže a u 22 časa izvršit će juriš na kotu. Ukoliko uspijemo da i naša dva topa montiramo, pokušat ćemo i mi tući sa ove strane. Poslije 22 časa nastavi da tučeš Klis i Grlo. O ovome nas hitno obavijesti tako da znamo da li ćeš učestvovati ili ne, također možeš i sa svojim snagama odozdo vršiti demonstrativni napad, tako da neprijatelj osjeti da nije napad samo na kotu.

3.) U toku jučerašnjeg dana i noći na ovom se sektoru vodi stalno borba, neprijatelj pokušava iz Sinja i Klisa da izbaci naše jedinice sa svojih položaja. Jučer je III Dalmatinska brigada vodila tešku borbu sa neprijateljskom kolonom od 700-800 Nijemaca i Rumuna, koja se je htjela da probije od Dicma za Klis.[6] Neprijatelj je imao dosta gubitaka i ostavio je na bojnom polju dosta ratnog materijala. Ostatak kolone zabarikadirao se je u zaseoku Sv. Jakov i daje ogorčen otpor. Njegovu totalnu likvidaciju teško je sprovesti jer tu ima svega jedan bataljon III Dalmatinske brigade, a ostalo je sve novomobilisano ljudstvo bez iskustva.

4.) Jučer u 16 časova neprijatelj je pokušao iz Klisa da pritekne u pomoć koloni koja nadire iz Dicma, te je izvršio napad na naše položaje na Kočinom Brdu i uspio djelomično zauzeti Kočino Brdo. Noćas su naše jedinice izvršile na njega napad i ponovno smo zauzeli Kočino Brdo.

5.) Kako vidiš situacija je tu dosta ozbiljna jer ne raspolažemo sa nikakvom rezervom i u slučaju prodora neprijatelja, bilo sa kog pravca, ne možemo intervenisati. Drug Viskić u toku jučerašnjeg dana nekoliko puta traži pojačanje a mi mu ga ne možemo poslati.[7]

6.) Neprijatelj pokušava pod svaku cijenu da dopre do Klisa i sa ojačanim snagama da produži napad na Split.[8] Sadašnje snage u Klisu[9] nisu dovoljno jake da bi one mogle izvršiti taj zadatak i još uvijek ostaje pravac Klis—Sinj na prvom mjestu u pogledu odbrane Splita, a snagama kojim mi raspolažemo angažovane su do posljednjeg borca. Ima sjajnih mogućnosti da se neprijatelju nanesu teški udarci i da ga se potpuno razbije, kad bi raspolagali samo sa još jednim bataljonom. Prema tvom izvještaju ti raspolažeš sa 1000 ljudi i po

---

[6] Opširnije o tome vidi dok. br. 97.

[7] Bogdan Viskić je sa dijelovima Treće dalmatinske brigade sprječavao prodor Nijemaca na pravcu Dicmo — Klis.

[8] Odnosi se na Drugi bataljon Trinaestog puka Sedme SS divizije „Prinz Eugen", koji je 15 rujna 1943 god. prebačen avionima iz Mostara u Sinj. Vidi dok. br. 63 i 74.

[9] U Klisu se tada nalazili ojačani Prvi bataljon Trinaestog puka Sedme SS divizije „Prinz Eugen" i dijelovi Dvadeset sedme ustaške bojne. Vidi primjedbu br. 4 uz dok. br. 63.

našem mišljenju to su previše velike snage da zatvore taj pravac,[10] jer je ključ Splita položaj koji držimo mi gore, te smo mišljenja da nam II Bataljon I Dalmat. brigade uputiš gore kako bi što bolje zatvorili pravac Klis—Sinj.

7.) Podataka o borbi južno od Dicma nemamo,[11] samo jutros avijacija na tom sektoru je vrlo aktivna, te pretpostavljamo da bi te mlade jedinice pod pritiskom avijacije mogle da napuste položaje, a također je avijacija aktivna i na ostalim položajima.

8.) O dolasku I Proleterske brigade nemamo nikakvih podataka.[12] Izdali smo naređenje Cetinskoj brigadi i III Dalmatinskoj brigadi[13] da upute patrole u pravcu dolaska I Proleterske divizije i da hvataju s njome vezu. Dosada ništa još nismo izviješteni. O teškoćama u kojima se nalaziš nalazićeš se i dalje sve dok neprijatelj bude u Klisu i napadao iz Sinja. U ovim momentima nije to ništa novo, jer je to borba za Split, ali nemoj misliti da je i nama lako.

9.) Štab IV Operativne zone, javio nam je da nam šalje dva tenka ali tih tenkova još nema. Nastoj da nam ti tenkovi što prije dođu jer ih možemo vrlo efikasno da koristimo.

10.) O situaciji u Splitu i okolini nemamo nikakovih podataka, nego od pojedinih drugova koji se vraćaju odozdo. Javi nam opširno kako stanje dolje i budi s nama u tijesnijoj vezi. Nastoj da rezervišeš odnosno pošalješ jedan dobar kamion i motocikl našem štabu radi održavanja veze. Telefonskog kabla i telefona prikupi dolje i pošalji, da možemo organizovati neke jedinice za vezu. Nabavi sekcija i torbica za sekcije. Čujemo da se čitavi Split uniformisao, naoružao pištoljima i torbicama za sekcije, a vojska koja vodi upornu borbu nema mnogih stvari koje su joj potrebne za vođenje rata.

Molimo te, gledaj svakako, da nabaviš nekoliko kišnih kabanica, jer će uskoro da počne padati kiša. Javi nam ako išta znaš pozitivno o I Proleterskoj diviziji.[14] Da li je u onom pravcu od Trilja išta poduzeto za hvatanje veze. Čuli smo da su iz Splita upućeni kamioni u susret proletercima.[15] Upućujemo druga Baldu Dragaša kao šofera kojega ćeš moći da koristiš za ova naša motorna vozila. Nastoj svakako da uhvatiš vremena, a ako ne po danu ono bar po noći, da dođeš gore, da održimo

---

[10] Riječ je o pravcu Klis — Solin.

[11] Vidi dok. br. 97.

[12] Prva proleterska brigada došla je u Dalmaciju 16 rujna 1943 god. Vidi dok. br. 69, 70 i 74.

[13] O formiranju ovih brigada vidi primjedbu br. 5 uz dok. br. 88 i primjedbu br. 2 uz dok. br. 63.

[14] Vidi dok. br. 69 i 74.

[15] Vidi dok. br. 74.

sastanak u pogledu današnje situacije kako operativne tako i organizacione.

11.) Večeras kad bude artiljerija dejstvovala neka intenzivno tuče, a ne onako rijetko i labavo kao noćas.

12.) Čujemo da je drug Dude[16] u Solinu, a mi s njim nemamo veze već dva dana, pa te molimo da nam javiš gdje se nalazi, a ako je u Solinu uputi ga u ovaj štab.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar:
Đorđe[17]

Komandant:
A.[18] **Banina**

P.S. Uputiti ovo pismo za zonu.[19]

BR. 86

ZAPOVIJEST ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE OD 17 RUJNA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA ĐULAVEC[1]

ŠTAB
XII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
O. Br. 214/1943.
Dana 17. IX. 1943 u 17 sati.

Predmet: Naređenje za napad na neprijateljsko uporište Đulavec — dostavlja,

ŠTABU XII UDARNE BRIGADE
ŠTABU OMLADINSKE BRIGADE
ŠTABU XVIII BRIGADE

U neprijateljskom garnizonu Đulavec nalazi se kao posada jedna bojna[2] IV Gorskog Zdruga u jačini od 750 neprijateljskih vojnika naoružani sa 8 teških mitraljeza, 7

[16] Branko
[17] Edo Santini
[18] Ante
[19] Dopisano mastilom. Odnosi se na Štab Četvrte operativne zone.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 22/I, k. 842.

[2] U Đulavecu se tada nalazila Druga bojna Osme gorske pukovnije Vidi dok. br. 234.

lakih bacača, 35 puškomitraljeza, 30 šmajsera i ostalo karabini. Oko samog uporišta nalazi se oko 100 natkrivenih rovova, koji su po noći svi zaposjedani i to u svakom rovu po 7—8 vojnika. Teški mitraljezi smješteni su na glavnim ulazima u samo mjesto, a puškomitraljezi u pojedinim rovovima oko uporišta.

U cilju likvidacije ove neprijateljske posade[3], a da bi se naše jedinice pojačale automatskim i ostalim oružjem i municijom, ovaj štab izdaje slijedeću:

ZAPOVIJEST:

1.) *XII Udarnoj brigadi:*

a) Sa tri bataljona likvidiraće uporište s tim, da od svakog bataljona ostavi po jednu četu kao bataljonsku rezervu, koje razmjestiti na zgodnim tačkama, na pravcima nastupanja ovih bataljona u neposrednoj blizini uporišta, sa zadatkom da spriječe eventualno bjegstvo neprijatelja iz uporišta. Ove jedinice, za slučaj neprijateljskog prodora iz mjesta, odmah će poduzeti gonjenje istog do njegovog potpunog uništenja.

Napad na uporište izvršiti sa tri pravca i to: Prva kolona nastupaće šumskim putem koji vodi sa kote 278 (Backo Brdo) i ulazi u mjesto sa sjeverne strane. Ovoj koloni dodaje se top 65 mm. Druga kolona nastupaće sa jugoistočne strane sa pravca s. N. Krivaja. Ovoj koloni dodaje se top 75 mm., koji se ima kretati sa ovom kolonom i na putu Krivaja—Đulavec, zadržaće se na najboljem položaju odakle može najefikasniju vatru otvarati na uporište. Vatrom ovog topa upravljaće jedan član štaba bataljona. Treća kolona nastupaće sa jugozapadne strane, cestom i potokom Rijeka. Daljnji pravac nastupanja ove kolone je pravoslavna crkva i čišćenje rovova u pravoslavnom groblju. Ovoj koloni dodaje se top „Pito".

b) Jedan bataljon ostaje u brigadnoj rezervi.

Haubica 105 mm. i 2 teška minobacača stavljaju se pod komandu Štaba XII Udarne brigade i njihovom vatrom rukovodiće i to sa bacačima drug Franjo Kofler, a sa haubicom drug Gajo Ivanković i Josip Rukavina.

Mjesto za ova oruđa izabraće navedeni drugovi u zajednici sa Štabom XII Udarne brigade u toku dana 18. IX. t. g.

Način napada: Obzirom da se oko cijelog uporišta nalazi obruč bunkera i rovova, kolone će izvršiti proboj ovog pojasa u vidu klina, a potom širenjem istih vršiti likvidaciju rovova lijevo i desno od mjesta prodora. Ovaj prodor mora da bude snažan i brz, odmah poslije prekida artiljeriske pripreme.

Artiljeriska priprema otpočeće tačno u određeno vrijeme za napad i to iz haubice ima se izbaciti 15 granata brzom palj-

[3] O napadima na Đulavec vidi dok. br. 98, 121 i 128.

bom u samo mjesto, a iz svakog bacača po 3 mine isto tako u samo mjesto. Za vrijeme artiljeriske pripreme jedinice određene za napad privlačiće se na jurišna odstojanja, i nakon prekida ove vatre izvršiti juriš svaka u svom pravcu.

Daljnja upotreba ovih teških oruđa ima se regulisati prema situaciji koja nastane u uporištu nakon izvršenog juriša. Zbog toga Štab XII Udarne brigade mora da održava najtješnje vezu sa svojim bataljonima, a tako isto telefonski se povezati sa rukovaocem haubice i bacača radi vršenja korekture vatre ukoliko bi bila potrebna da se dalje otvara.

2) *Omladinska brigada „Jože Vlahovića"*

Sa svojim snagama postaviće zasjedu na liniji Mali Bastaji —Veliki Bastaji—selo Markovac jugoistočno[4] od sela Koreničana. Jednu četu uputiti na kotu 198 sa zadatkom da kontroliše sve puteve koji vode sa pravca Munija i Maslenjače u pravcu Miletinca. Ova četa će se zakonspirisati na tom mjestu i ukoliko bi neprijatelj nastupao cestom Grubišno Polje—Bastaji zaći će neprijatelju iza leđa i napasti ga. Isto tako jednu četu zakonspirisaće kod kote 396 južno od Škodinovca i ukoliko bi neprijatelj nastupao cestom Daruvar—Bastaji, napašće istoga sa leđa. Ova četa povezaće se patrolama sa Daruvarskim odredom.

Zadatak Omladinske brigade „Jože Vlahovića" je da pod svaku cijenu spriječi neprijatelja koji bi pokušao prodrijeti u pomoć napadnutoj posadi u Đulavec.

3.) *Daruvarski NOP odred:*

Stavlja se pod komandu Štaba omladinske brigade „Jože Vlahović" i njegove jedinice imaju zadatak da kontrolišu sve puteve koji vode preko sela Vrbovca[5] u pravcu Dobre Kuće. Ovaj štab dostaviće zadatak neposredno štabu ovog odreda.

4.) *XVIII Brigada:*

Postaviće osiguranje sa pravca Virovitice i to: Jednim bataljonom postaviće zasjedu na Virovitičkom Putu, kod Rezovačke Krčevine, i to od samog puta pa na istok do kote 255 na Uvačkom Bilu. Sa ovim bataljonom štab brigade povezaće se telefonski.

Sa dva bataljona zatvoriti prostor na liniji: kota 234 (Batijevac)—kota 194 (Gvozdanska). Jedinica koja će se nalaziti kod kote 234 kontrolisaće šumski put koji vodi u pravcu Suhopoljske Borove preko Pogledalo (kota 257).

5.) *Podravski N.O.P. odred:*

Sa svima svojim snagama zaposješće položaj južno od Slatine na liniji kota 152 (Stražbenica), pa na kotu 134 (zapadno od ceste Slatina—Ćeralije) sa zadatkom da spriječe neprijatelja,

[4] Vjerovatno omaška. Treba: jugozapadno.
[5] Podborski Vrbovac

koji bi eventualno pošao u pomoć napadnutoj posadi u Đulavec. Ovaj odred ima odmah da se poveže sa jedinicama XVIII Brigade i u slučaju jačeg neprijateljskog nadiranja, ima se povlačiti pod borbom u sastav jedinica XVIII Brigade.

Podravski odred za ovu akciju stavlja se pod komandu Štaba XVIII Brigade, koji ima sa istim za vrijeme ove akcije rukovoditi.

Početak napada:

Napad na uporište ima otpočeti tačno u 2 sata poslije pola noći 19-IX. 1943 godine.

7.) *Znaci raspoznavanja:*

Za noć 18/19. IX 1943 biće: **Pas—Poglavnik,** a za dan 19. IX. 1943 ostaju opšti znaci.

8.) *Evakuacija ranjenika:*

a) Za Omladinsku brigadu preko sela Koreničana za bolnicu na Lutoču.

b) Za XII Udarnu brigadu i XVIII Brigadu Lisičine, odakle će ih referent saniteta ove divizije[6] dalje evakuisati za najbližu bolnicu.

c) Za Podravski odred Voćin, pa za bolnicu na Papuku i

d) Za Daruvarski odred Borki i odatle do najbliže bolnice.

Brigadna previjališta odrediće sami štabovi brigada.

9.) *Evakuacija plijena:*

Plijen se ima evakuisati preko Lisičina i Voćina za intendanturu II Korpusa.

10.) *Veze:*

Štab Omladinske brigade vezaće se sa ovim štabom sa radiostanicom, koju preuzeti od štaba XII Udarne brigade. Istovremeno vezu održavati i kuririma. Štab XII Udarne brigade povezaće se sa ovim štabom telefonom. Štab XVIII Brigade održavaće vezu sa ovim štabom kuririma na konju.

11.) *Mjesto štabova:*

Štab Divizije nalaziće se u južnom dijelu sela Nove Krivaje.

Štab XII Udar. brigade nalaziće se u selu Puklica u kućama sjeverno od kote 282.

Štab Omladinske brigade nalaziće se u Vel. Bastijama.

Štab XVIII Brigade nalaziće se u Pivnici.

Štab Daruvarskog odreda nalaziće se sa svojim jedinicama oko sela Vrbovca.

Štab Podravskog odreda nalaziće se sa svojim jedinicama.

12.) *Povlačenje:*

Povlačenje jedinica izvršiće se po pismenom naređenju ovog štaba. Bez pismenog naređenja ne smije nijedna jedinica

[6] Anđelko Kučišec

napustiti svoj položaj. Pored pismenog naređenja za povlačenje ispaliće se sa mjesta ovog štaba 3 crvene raketle jedna iza druge.

13.) *Pravac povlačenja:*

XII Udarna brigada Lisičine—Voćin—Kometnik. Štab Brigade Voćin.

Omladinska brigada Vrani Kamen—Borki. Štab Brigade Vrani Kamen.

XVIII Brigada Macute—Smude—Bokane. Štab Brigade Bokane.

Daruvarski N.O.P. odred Bijela—D. Borki.Štab u Bijeloj.

Podravski odred Drenovac, ili u okolna sela. Štab u Drenovcu.

Štab Divizije nalaziće se nakon povlačenja u Voćinu.

Napomena:

Štab XVIII i Omladinske brigade rasporediće svoje zasjede tako da jedan dio snaga ostane kao brigadna rezerva sa kojom će u svakom momentu izvršiti potreban manevar tamo odakle se neprijatelj bude pojavio. Ovu rezervu upotrijebiti tako da neprijatelja zaobiđu sa boka ili sa leđa i ne dozvoliti istom bjegstvo natrag u uporište, već ga na terenu uništiti ili zarobiti.

Štab XII Udarne brigade svoju brigadnu rezervu upotrijebiće gdje to bude najpotrebnije. Nastojati sa istom, pored onih jedinica koje su za to određene, da ne dozvole neprijatelju bjegstvo iz uporišta i u tu svrhu upotrijebiti i ovu rezervu.

Vatru teških oruđa koja su pridodata jedinicama u napadu treba u prvom redu usmjeriti na neprijateljska teška oruđa i mitraljeska gnijezda. Iskustvo je pokazalo, da sa ovim oruđima treba da rukovodi jedan odgovorni drug, i ne pustiti samu poslugu bez kontrole i nadzora. Na ovaj način oruđa će biti najkorisnije upotrijebljena.

Jedinice koje ulaze u uporište treba da budu snabdjevene kliještima i makazama za sječenje žice.

Omladinska brigada preuzeće od XII Udarne brigade protivtenkovsku pušku u svoj sastav i postaviti je u zasjedu na cesti prema Daruvaru.

XVIII Brigada preuzeće protivtenkovski top iz sastava Omladinske brigade i postaviti ga u zasjedu na cesti Đulavec—Suhopolje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: **Marijan Cvetković** (M.P.) Komandant: **Mil.[7] Stanivuković**

[7] Milan

BR. 87

PISMO NAČELNIKA ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 17 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU ZONE O PREGOVORIMA SA DOMOBRANSKIM OFICIRIMA I O REZULTATIMA NAPADA NA NOVI MAROF[1]

ŠTABU II. OPER. ZONE NOV I POH.

Dragi drugovi!

Primio sam vaše pismo[2] i sve sam razumio. Iz mog zadnjeg pisma vidite kakova je situacija na sektoru Kalničkog odreda. Pregovori sa domobranskim oficirima povoljno napreduju. U nedelju treba iz mjesta V. izaći strojnička satnija[3] i t.d. Sa posadom iz L[4]. imadem danas razgovor. Na razgovore dolazi sam zapovjednik. Uopće postoje sve mogućnosti da likvidiramo Ludbreg, Varaždin. Toplice, a bogami sa većim snagama, da napadnemo i Varaždin[5].

III bataljon brigade[6] 15. do 16. razoružao je Novi Marof[7]. U Novom Marofu zarobljeno je 71 domobran i 18 žandarma, dok je jedan ustaša ubijen. Zaplijenjeno je 6 puškomitraljeza, 2 avionska mitraljeza, 1 teški mitraljez i 123 vojničke puške. Osim ovoga zaplijenjeno je mnogo sanitetskog materijala i vojničke spreme. Metaka je zaplijenjeno 35.000 komada. Iz Novog Marofa došle su 3 liječnice, od kojih jednu liječnicu bakteriologa upućujem do vas, a druge dvije zadržavam do daljeg naređenja.

Stigla je pošta sa Korduna, koju vam upućujem. Drug Muhek[8] kreće do vas, odnosno dalje. Drug Santo Gabrijel primio je dužnost[9]. Odred se sve bolje sređuje[10]. Od plijena iz Novog

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 22—5, k. 1472.

[2] Vidi dok. br. 52.

[3] Riječ je o satniji domobrana iz Varaždina, koja je 21 rujna prešla na stranu naših jedinica. Vidi dok. br. 119 i 235.

[4] Riječ je o Ludbregu, koji su 3 listopada 1943 god. napale jedinice Desete divizije i NO brigade „Braće Radića". Tom prilikom zarobljeno je preko 400 neprijateljskih vojnika i oficira. Zaplijenjeno je: 6 teških mitraljeza, 14 puškomitraljeza, 20 automata, oko 700 pušaka, 4 minobacača, 150.000 metaka i mnogo drugog ratnog materijala. Vidi tom V, knj. 20, izvještaj Štaba Desete divizije od 7 listopada 1943 god. Štabu Drugog korpusa NOV Hrvatske.

[5] Napad na Varaždin tada nije izvršen.

[6] Riječ je o Drugoj NO brigadi Druge operativne zone.

[7] Vidi dok. br. 113 i 227.

[8] Andrija. Vidi dok. br. 51.

[9] Riječ je o dužnosti političkog komesara Kalničkog NOP odreda.

[10] Odnosi se na Kalnički NOP odred.

Štabu II. Oper. Zone NOV i PO H.

Dragi drugovi !

Primio sam vaše pismo i sve sam razumio. Iz mog zadnjeg pisma vidite, kakova je situacija na sektoru Kalničkog odreda. Pregovori sa domobranskim oficirima povoljno napreduju. U nedjelju treba iz mjesta V. izaći strojnička satnija i t. d. Sa posadom iz L.imadem danas razgovor. Na razgovore dolazi sam zapovjednik. Uopće postoje sve mogućnosti, da likvidiramo Ludbreg, Var. Toplice, a bogami sa većim snagama, da napadnemo i Varaždin.

III. bataljon brigade 15. do 16. razmsušao je Novi Marof. U Novom Marofu zarobljeno je 71 domobran i 18 žandarma, dok je 1 ustaša ubijen. Zaplijenjeno je 6 puškomitraljeza, 2 avijonska mitraljeza, 1 teški mitraljez i 123 vojničke puške. Osim ovoga zaplijenjeno je mnogo sanitetskog materijala i vojničke spreme. Metaka je zaplijenjeno 35.000 komada. Iz Novog Marofa došle su 3 liječnice, od kojih jednu liječnicu bakteriologa upućujem do vas, a druge dvije zadržavam do daljeg naredjenja.

Stigla je pošta sa Korduna, koju vam upućujem. Drug Muhek kreće do vas odnosno dalje. Drug Sante Gabrijel primio je dužnost. Odred se sve bolje sredjuje. Od plijena iz Novog Marofa dobio je 2 puškomitraljeza, 1 teški i 1 avijonski mitraljez, te oko 40 pušaka.

Obzirom na razvoj vojničke situacije na ovom terenu i veza i neprijateljskim garnizonima radi koordiniranja akcija Odreda i Brigade mi-smo rasputili operativni štab.

Uz drugarski pozdrav:

Sart fa izmu - sloboda narodu !

Načelnik štaba II&O. Z.

17. IX. 1943.

Fotokopija dokumenta br. 87

Marofa dobio je 2 puškomitraljeza, 1 teški i 1 avionski mitraljez, te oko 40 pušaka.

Obzirom na razvoj vojničke situacije na ovom terenu i veza u neprijateljskim garnizonima, radi koordiniranja akcija odreda i brigade mi smo raspustili operativni štab.[11]

Uz drugarski pozdrav:

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

17. IX. 1943. Za načelnika Štaba II. O. Z.
Bulat **Rade**

[12]P.S. Upravo ovog momenta prebjeglo je iz Ludbrega 6 domobrana sa puškama. Kod napuštanja mjesta napali su.....[13] i tako pobjegli.

DR. 88

OBAVJEŠTENJE ŠTABA ČETVRTE OPERATIVNE ZONE OD 17 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTE (KRAJIŠKE) NOU DIVIZIJE DA JE DIVIZIJA, U CILJU IZVOĐENJA ZAJEDNIČKIH OPERACIJA U DALMACIJI, STAVLJENA POD KOMANDU PRVE PROLETERSKE DIVIZIJE[1]

ŠTAB
IV OPERATIVNE ZONE
Br. 73
Dne, 17-IX-1943.

ŠTABU IV KRAJIŠKE DIVIZIJE

1. Izvršujući naređenje Vrhovnog štaba N.O.V. i P.O. Jugoslavije u Dalmaciju su stigle I Proleterska divizija i IV Krajiška divizija[2]. Obje stoje pod komandom Štaba I Proleterske divizije. Komandant I Proleterske divizije drug generalmajor

[11] Riječ je o operativnom štabu koji je formiran radi rukovođenja akcijama na Druge NO brigade Druge operativne zone i Kalničkog NOP odreda. Vidi dok. br. 78.

[12] Dopisano mastilom.

[13] Na ovom mjestu original je oštećen.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 16—1, k. 1491.

[2] O dolasku ovih divizija u Dalmaciju vidi dok. br. 69, 70, 74, i 117.

Popović Koča učestvovat će u komandovanju nad svim jedinicama koje se nalaze na području ove zone.

2. I Proleterska i IV Krajiška divizija ostaju kao manevarska grupa pod direktnim rukovodstvom ovog Štaba.

3. Za pravilno rukovođenje operacijama u čitavoj srednjoj Dalmaciji, kao i za omogućavanje pravilnog organizacionog razvitka novih dalmatinskih brigada, na ovom području obrazuju se komande slijedećih sektora.

a) Komanda Šibenskog sektora, pod koju ulaze Šibenska i Trogirska brigada.[3] Dužnost komandanta vršit će načelnik ovog Štaba drug Biočić Frane.

b) Komanda Sinjskog sektora, pod koju ulaze IX Dalmatinska divizija i Splitska brigada.[4] Komandu Sinjskog sektora preuzima Štab IX Dalmatinske N. O. U. divizije.

c) Komanda Imotskog sektora, pod koju ulaze Cetinska brigada[5] i Omiška grupa bataljona. Komandu preuzima drug Vulin Ivan, dosadanji komandant Splitskog part. odreda, sa zamjenikom drugom Vučkovićem[6] komandantom bataljona I Proleterske divizije.

d) Komanda Obalskog sektora. Za Komandanta se imenuje drug Gavričenko, komandant artiljerijskog diviziona I Proleterske divizije.

---

[3] Šibenska NO brigada formirana je polovinom rujna 1943 god. u Sratoku, kod Prolokve, od dijelova Šibensko-trogirskog NOP odreda i novopridošlog ljudstva. Sastav Brigade: četiri bataljona, ukupno oko hiljadu ljudi. Komandant je bio Branko Ljubić, a politički komesar Jončić Nikola. Trogirska NO brigada formirana je u Donjem Segetu (kod Trogira) polovinom rujna 1943 god. od dijelova Šibensko-trogirskog NOP odreda i novopridošlog ljudstva. Sastav Brigade: četiri bataljona, jačine oko 1.500 ljudi. Komandant je bio Branko Dude a politički komesar Nikola Repanić.

[4] Splitska NO brigada formirana je u Splitu 10 rujna 1943 god. od novopridošlog ljudstva iz Splita i okoline. Sastav Brigade: Prvi splitski, Solinski i Kaštelanski bataljon. Komandant je bio Josip Babin a politički komesar Bere Badurina. U selu Kamensko (Livanjsko Polje) 15 listopada Brigada je zvanično oformljena kao Četvrta splitska brigada, sastava: četiri bataljona. Njeno brojno stanje bilo je tada oko hiljadu ljudi. Za komandanta postavljen je Dukljan Vukotić, a za političkog komesara Josip Gizdić. (Dokumenti u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 1/5, k. 843 i 12/5, k. 847.)

[5] Cetinska NO brigada formirana je polovinom rujna 1943 god. ispod Kamešnice od dijelova Splitskog i Cetinskog NOP odreda i novopridošlog ljudstva. Sastav: četiri bataljona, oko 1.200 ljudi. Početkom listopada ušla je u sastav novoformirane Dvadesete divizije i dobila naziv: Deseta dalmatinska brigada. Komandant je bio Ivan Vulin a politički komesar Mate Bilobrk.

[6] Miloš Vučković.

4. Odlukom ovog Štaba treba da se formiraju borbene pomorske jedinice. Komanda ovih jedinica imenovat će se naknadno[7].

5. Rukovodstvo nad svim organizacionim i operativnim zadacima u sjevernoj Dalmaciji ostaje i nadalje na Štabu Kninskog sektora koji treba čim prije da se prebaci na teren sjeverne Dalmacije i to čim bliže obali i gradovima Šibeniku i Zadru.[8]

6. Sektor Biokova, Neretve i srednjedalmatinskih otoka ostaje pod komandom Štaba Biokovskog part. odreda koji ima zadatak čim prije formirati jače jedinice na području Imotskog i Metkovića, a na svakom otoku i poluotoku Pelješcu po jedan jači bataljon. Ujedno da pomaže razvitak jedinica u okolini Dubrovnika.

7. Po prijemu ovog naređenja sve imenovane komande odmah će preuzeti svoju dužnost, osigurati vezu sa ovim Štabom i slati redovne izvještaje.

Politkomesar:	Komandant I Prol. div.:	Z. komandanta:
Kukoč[9]	generalmajor:	**Milić**[11]
	K.[10] **Popović**	

(M.P.[12])

[7] Vidi dok. br. 102.
[8] Vidi dok. br. 110 i 111.
[9] Ivica
[10] Koča
[11] Maks Baće
[12] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 89

DIREKTIVA ŠTABA KNINSKOG SEKTORA OD 17 RUJNA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA RASPORED I DEJSTVO[1]

DIREKTIVA BR. 8

Štaba Kninskog sektora od 17 septembra 1943 g.
(Sekcije: Novigrad, Žirje, Šibenik, Knin
1:100.000, jug. izrade)

Neprijatelj je uspio da se probije linijom Gračac—Obrovac i Zadar—Obrovac[2]. U vezi sa tom situacijom

NAREĐUJEMO:

1. I Brigada Kninskog sektora zadržaće položaje koje je uglavnom držala i dosada, s tim što će biti aktivnija[3] i u slučaju neprijateljskog nadiranja zatvoriće pravac Mokro Polje—Ervenik i Kistanje—Ervenik. U slučaju da nas neprijatelj prisili na povlačenje povući će se u pravcu sjevera preko Prevjese za Plavno a jednim dijelom preko Rujišta za Rastičevo gdje će se okrenuti i zauzeti položaje prema jugu tj. prema neprijateljskoj saobraćajnoj liniji.

2. Grupa bataljona[4] izvući će odmah sve svoje snage na liniju Žegar—Krupa, s tim da osigura sa dva bataljona pravac Obrovac—Žegar. U slučaju da neprijatelj uspije odbaciti naše snage i prisiliti ga na povlačenje povlačiće se u pravcu sjevera preko Vučijaka i preko Turovca na liniju Glogovo—Vel. Popina gdje će se okrenuti u pravcu juga protiv neprijateljske saobraćajne linije. Sve mobilisano ljudstvo bez obzira da li je naoružano ili nije izvući će sa sobom.

3. S. D. P. Odred[5] ostaće sa tri bataljona na terenu sjeverne Dalmacije sa zadatkom da napada neprijatelja i njegove saobraćajne linije na teritoriju sjeverne Dalmacije i da zaštiti i spremi sav materijal u Zelengradu i okolini. Bataljon koji se je nalazio kod Obrovca i na Velebitu neka se pridruži Štabu Grupe i stavi pod njezinu komandu.

4. Kninski odred sa jednim bataljonom prebaciće se u Plavno sa zadatkom da demonstrativno napada Knin i Padjene sa sjeverne strane. Ostale njegove snage ostaće na sektoru na

---

[1] Prepis originala pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 50—1, k. 104 A.
[2] i [3] Vidi dok. br. 110.
[4] Odnosi se na grupu sjevernodalmatinskih bataljona.
[5] Sjevernodalmatinski NOP odred.

kojem se nalaze sa zadatkom da štiti i spremi materijal koji se nalazi u Kučeviću i Rujištima.

5. Snage „Plavog Jadrana[6]" ostaće na terenu na kome se nalaze sa zadatkom da dejstvuju u pravcu linije Zadar—Karin i da budu što aktivnije. U slučaju da ih neprijatelj prisili na povlačenje povućiće se prema Ražancima i nastojati da se sa motornim čamcima prebace za Velebit ili za otok Pag. U tu svrhu stavlja se pod njihovu komandu motorni čamci.

6. Sve pozadinske vlasti ostaće sa snagama S. D. P. Odreda, „Plavog Jadrana" i Kninskog odreda i s njima će se stalno nalaziti na terenu na kom ovi budu djelovali ukoliko ne budu mogli biti na sektoru na kome su određeni. Štabovi sva tri odreda o ovome će izvijestiti pozadinske vlasti i odgovorne drugove na svojim sektorima.

7. Štab sektora nalaziće se u Kučeviću a u slučaju prebacivanja prebaciće se pravcem I Brigade. Svi štabovi slaće detaljne izvještaje Štabu sektora najmanje jedanput dnevno.

I Brigada zadržaće IV Bataljon prema Bilišanima sa zadatkom da štiti pravac Obrovac—Žegar, dok ne stignu snage Sjevero dalm. grupe.

8. Znakovi raspoznavanja za 20/21. IX. Pištolj—Pag 21/22. IX. Mitraljez—Molotov. 22/23. IX. Opasač—Obrovac, 23/24. IX. Sat—Sarajevo, 24/25. IX. Bomba—Biograd.

Napomena: Sve snage daće neprijatelju što uporniji odpor na pravcima na kojima neprijatelj bude prodirao. Naročito paziti da se među novomobilisanim borcima ne pojavi paničarstvo i kukavičluk i to nastojati svim mogućim sredstvima ugušiti. ...

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Petar Babić s. r.

Komandant
M.[7] Kuprešanin s. r.

Dostavićemo na znanje: Štabu IV Operativne zone, na postupak: Štabu I Kninske brigade, Štabu Grupe s. d bataljona, Štabu S. D. P. Odreda i Štabu Kninskog odreda.

Da je prijepis vjeran originalu, ovjerava:

Načelnik Štaba
Popović[8]

(M. P.[9])

---

[6] Riječ je o NOP odredu „Plavi Jadran".
[7] Milan
[8] Tomica
[9] Okrugli pečat: Štab Kninskog sektora.

BR. 90

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NOU BRIGADE OD 17 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU OSME DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE O RAZBIJANJU ČETNIKA NA PODRUČJU DREŽNICE I O DRUGIM AKCIJAMA[1]

ŠTAB
II UDARNE BRIGADE VIII DIVIZIJE
17. IX. 1943 god.

Operativni izvještaj za vrijeme od 1 — 15. IX. 1943 godine, dostavlja. ŠTABU VIII DIVIZIJE

1. IX. 1943 god. Bataljoni su se nalazili na položajima oko Perušića. III bataljon zatvarao je cestu Perušić—Studenci, Perušić—Janjče držeći položaj na Runjevici i ispred nje, IV bataljon držao je položaje iznad Konjskog Brda, 1 bataljon zatvarao je pravce prema Buniću i Kuzmanovači i držao položaj na Ravnom Vrhu, Lisini i Širokoj Kuli, II bataljon nalazio se u brigadnoj rezervi.—

Prema neprijatelju upućivane su patrole koje su kontrolisale predteren. Neprijatelj nije toga dana kretao iz svojih baza.

2. IX. o.g. Bataljoni su ostali na istim položajima sa istim zadacima. Neprijatelj nije toga dana kretao prema našim položajima.—

3. IX. o.g. U 1 sat krenuo je neprijatelj u tri pravca prema našim položajima i to prema Širokoj Kuli[2] (slabije neprijateljske snage), prema Konjskom Brdu (tri satnije) i prema Runjevici (dvije satnije).—

III bataljon bio je oprezan i na vrijeme je primjetio neprijateljski pokret i zauzeo svoje ranije utvrđene položaje za odbranu. Jedna četa IV bataljona spuštala se u Konjsko Brdo, išla je nevojnički i naišla na neprijatelja u streljačkom stroju i nakon prve vatre povukla se i na leđima iznijela neprijatelja na svoje položaje (Mali i Veliki Čardak).

Četa I bataljona koja se nalazila u Širokoj Kuli sukobila se s neprijateljem i nakon prvog sukoba neprijatelj se povukao na jednu, a naši na drugu stranu. Dok je neprijatelj uspio ovladati izvjesnim dijelom položaja IV bataljona, Štab I bataljona misleći da je to jači neprijateljski ispad, donosi odluku i povlači se s bataljonom prema Kuzmanovači i prema Čanku.—

---

[1] Original, pisan na mišini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 41/2, k. 831.

[2] Vidi dok. br. 203.

Neprijateljsko nastupanje prema III bataljonu potpomagano je brzom artiljeriskom paljbom i vatrom iz bacača, ali to ništa nije značilo, borci su kao ukopani ostali na svojim položajima i čekali pješadiju. Uslijed mrtvih uglova bilo je neprijatelju omogućeno da se privuče u selo Kasumovići do ispod same Runjavice.—

Nakon uspješne odbrane u pogodnom momentu III bataljon prelazi u protunapad i uspjeva neprijatelja protjerati u Perušić.—

U tom momentu IV bataljon i jedna četa II bataljona napadaju neprijatelja frontalno i s lijevog boka i uspijevaju ga odbaciti sa kota i protjerati u Perušić.

Oko 13 časova neprijatelj je već pobjegao u svoje baze.—

Ratni plijen: Nije bilo.—

Neprijatelj je imao oko 20 izbačenih iz stroja.—

Mi smo imali jednog lakše ranjenog.

Utrošeno 1400 metaka.—

Kritički osvrt: Uslied nevojničkog kretanja neprijatelj je iznenadio četu IV bataljona. Uslijed bojazni I bataljona da će biti odsječen, bataljon se povlači bez borbe. Na ostalim položajima borci su se držali dobro. Veza sa 1 bataljonom bila je znatno otežana uslijed udaljenosti, a sa ostalim jedinicama bila je dobra.

4. IX. o.g. Jedna četa I bataljona napala je neprijatelja na Marinoj Glavi. Neprijatelj je bacao bombe i otvorio jaku mitraljesku vatru, a kasnije vatru iz bacača i topova. Četa se povukla bez žrtava.

II bataljon smijenio je III bataljon koji se povukao u selo Studence kao brigadna rezerva.—

Neprijatelj nije kretao prema našim položajima.

5. IX. o.g. Vršeni su uznemiravajući napadi na neprijatelja u Ličkom Osiku, Vukšiću i Perušiću, na našu vatru neprijatelj je reagirao vatrom iz svega naoružanja.—

6. IX. o.g. Na položajima nije bilo promjena. Neprijatelj nije kretao.

7. IX. o.g. Neprijatelj je krenuo sa jednom nepotpunom bojnom[3], 2 bacača i 1 topom u pravcu položaja IV bataljona, a istodobno I bataljon koji je bio smijenjen od jedinica VI divizije kretao se je sa pravca Široke Kule u pravcu Uremovića tj. bočno prema položajima IV bataljona. Četa koja se nalazila na lijevom krilu IV bataljona misleći da joj neprijatelj dolazi sa dvije strane, povukla se sa Malog i Velikog Čardaka na Vrščić.—

[3] Vidi dok. br. 208.

I bataljon čuvši pucnjavu u pravcu Konjskog Brda hitno se razvio u strelce i izbio na Lipovu Glavicu u momentu kad je i neprijatelj izbijao na nju i uspjeo ovladati Glavicom protjeravši neprijatelja sa Lipove Glavice, dok je neprijatelj uspio ovladati Malim i Velikim Čardakom.

Obostranim bočnim napadom brzo je neprijatelj stjeran sa Malog i Velikog Čardaka i u paničnom bijegu pobjegao pravo u Perušić.

Ratni plijen: Nađeno je nešto municije koju je neprijatelj bježeći pobacao.

Gubitci neprijatelja: Neprijatelj je imao 9 mrtvih i nepoznat broj ranjenih.

Sopstveni gubitci: Mi smo imali 6 ranjenih.—

Utrošeno je 2.330 metaka i 12 mina za mali bacač.

Kritički osvrt: Uslijed slabe veze, odnosno neobaviještenosti da se lijevo od IV bataljona nalazi I bataljon i da će se povući, četa IV bataljona misleći da joj neprijatelj nastupa sa dvije strane povukla se. U tjeranju neprijatelja utrošeno je previše municije.

8. IX. o.g. Jedinice su se nalazile na istim položajima i I bataljon je povučen u rezervu. — Neprijatelj se nije kretao iz svojih baza.—

9. IX. o.g. Jedinice su ostale na istim položajima samo što je bataljon iz rezerve zatvorio pravac prema Klancu smijenivši jedinice XIII divizije.

10. IX. o.g. Jedinice VI Divizije smijenile su našu brigadu koja se skoncentrisala na Janjču radi daljnjeg prebacivanja.

11. IX. o.g. Jedinice su se prebacivale iz Janjča za Plaški sa kamionima.

12. IX. o.g. I i III bataljon otišli su na cestu Ogulin—Jasenak sa zadatkom da je unište i za saobraćaj onesposobe. II i IV bataljon ostali su u divizijskoj rezervi u Cerovniku. Predveče istog dana I i III bataljon spustili su se u Vitunj i Brestovac.

13. IX. o.g. III bataljon krenuo je u pravcu Gomirja radi prikupljanja materijala koji je ostao Talijanima. I bataljon zatvarao je put Ogulin—Jasenak, a III i IV bataljon krenuli su iz Cerovnika u sastav brigade.—

14. IX. o.g. Četničke bande jačine od oko 1600 vojnika prešle su iz Moravica preko Gomirja i Poljane prema Musulinskom Potoku i zanoćile na raskršću cesta kod Žnidovca.

II bataljon upućen je u pravcu Musulinskog Potoka da sačeka četnike i da prati njihov pokret. Kad se saznalo da su četnici zanoćili kod Musulinskog Potoka, naređeno je ostalim jedinicama da krenu u pravcu njih. II bataljon držao je stalno kontakt s četnicima koji su čitavu noć galamili i dozivali se, a kad su stigli ostali bataljoni, krenula su dva bataljona sje-

verno od Žnidovca, a dva bataljona južno s namjerom da se četnici obuhvate i unište. Međutim, prije nego su bili obuhvaćeni, četnici su se spremali za pokret i čelo im je već bilo krenulo u pravcu Drežnice. Jedinice su napale četnike prije ugovorenog vremena i prije nego se razdanilo radi toga što je njihovo čelo bilo već krenulo.

Nakon kratke ali žestoke borbe četnici koji su bili obuhvaćeni bili su likvidirani (dijelom potučeni, a dijelom zarobljeni). Ostali dio četnika razbježao se i pobjegao u pravcu Drežnice. Sa dva bataljona produžili smo gonjenje do sela Brezno. Gro četničkih snaga razbijen je i mnogi četnici pobjegli su svojim kućama.

Ratni plijen: Zarobljeno 105 četnika, 3 mitraljeza, 4 p. mitraljeza, 86 pušaka, 3 mala bacača, 10.000 metaka, radio-stanicu, motor za punjenje akumulatora, 12 konja, 2 kola i razne druge spreme.

Gubitci neprijatelja: Neprijatelj je imao 55 mrtvih i oko 100 — 120 ranjenih.—

Sopstveni gubitci: 5 mrtvih i 11 ranjenih.—

Utrošeno 5.666 metaka.—

Kritički osvrt: Četnika bi bilo više pohvatano da nisu prije zore krenuli, da su jedinice prije spojile obruč, i da nije bio teren nepodesan i jako pošumljen. Inače, borci su se borili sa istom žestinom kao protiv ustaša — i ulažući sve napore— tjerali razbježalu bandu.—

15. IX. o.g. Jedinice su se spustile u Turkoviće[4], Vitunj i Brestovac i tu pohvatale još 25 četnika koji su pobjegli i zaplijenili 25 pušaka i 1 puško-mitraljez. Poslije podne smijenile su našu brigadu jedinice XIII divizije i mi smo se prebacili na novo-određeni sektor.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Đuro Krajačić

Zamj. komandanta:

[4] Turković Selo

DR. 91

IZVJEŠTAJ ŠTABA TREĆE NOU BRIGADE OD 17 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU ŠESTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA DONJI KOSINJ I O DRUGIM AKCIJAMA[1]

ŠTAB III UDARNE BRIGADE
VI DIVIZIJE NOV HRVATSKE
Op. Br. 703/43
17-IX-1943

Operativni izvještaj br. 31
za akciju od 15. IX. 1943 u D. Kosinju i 17. IX. 1943 na kotu Grabovača, zapadno od Perušića.

ŠTABU VI DIVIZIJE NOV HRVATSKE

PRIPREME:

Na dan 14. IX. o.g. I Bataljon ove brigade izvršio je pokret iz Studenaca u Gornji Kosinj sa zadatkom, da istoga dana smjesti se na pogodnom mjestu u Kosinju i da nastavi izviđanje prema neprijatelju, koji se vraćao sa ispada na Otočac[2]. Ovog dana upućivane su izviđačke patrole u pravcu Lipovog Polja, Donjeg Kosinja i Obljaja (k. 958). Istog dana oko 11 h., kada se uhvatio kontakt sa neprijateljem, koji se spustio od Prozora preko Krčevina u Donji Kosinj kod Sv. Ivana, naređeno je IV Bataljonu da sa dvije čete krene preko Mlakve i da se izvrši koncentracija I i IV Bataljona kod crkve Sv. Nikola, sa zadatkom da se pomenuti neprijatelj napadne u toku nastupajuće noći. (IV Bataljon se nalazio u Kruščici.) Kako se IV Bataljon nalazio na dosta rastegnutom položaju, a I Bataljon dok je prikupio izviđačke dijelove, ova priprema i koncentracija izvedena je oko 24 h. iste večeri.

PODATCI O NEPRIJATELJU:

Nepotpune dvije ustaške bojne sa nepoznatim brojem četnika spustile su se 14 ov. mj. oko 11 sati u Donji Kosinj[3], nakon izvedenog ispada na Otočac. Od težeg naoružanja imali su dva teška bacača sa nepoznatim brojem automatskih oruđa.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 5—5, k. 802.

[2] Vidi dok. br. 65, 71, 226 i 227.

[3] Vidi dok. br. 226 i 227.

NAŠE SNAGE:

I Bataljon i 2 čete IV Bataljona, ukupno oko 250 boraca.

PLAN ZA AKCIJU:

Napasti neprijatelja u logoru kod crkve Sv. Ivana i nanijeti mu što osjetljivije gubitke.

RASPORED BATALJONA:

I Bataljon sa jednom četom napadao je na k. 636 sa pravcem od zaseoka Paripovići, a druge dvije čete napadale su od prve čete lijevo na bezimenu kotu sjeveroistočno od škole, od pravca zaseoka Vukovići. 4 četa bila je raspoređena po četama i na osiguranje.

IV Bataljon sa dvije čete nastupao je kroz selo Vukelići, lijevo i desno od same ceste sa zadatkom da se probije kroz neprijateljske predstraže i da tuče neprijatelja u samom logoru. Ovaj raspored bataljona uzet je sa jedne strane iz razloga, što se tačno nije poznavao raspored i jačina neprijateljskih snaga, a ujedno bilo ih je nemoguće sa one strane napasti uslijed velike daljine i neprolaznosti zemljišta.

ISHOD BORBE:

Akcija u potpunosti nije uspjela iz razloga, što je neprijatelj bio mnogo nadmoćniji i sa jakim predstražama prema nama, a ujedno raspored njegovih snaga nije se znao, te se pojedinim našim četama nije mogao odrediti konkretan zadatak, već se nastupilo vojnički u kolonicama sa više pravaca. I Bataljon uspio je zbaciti neprijatelja sa tri mjesta — zasjede.

U ovoj akciji uhvaćeno je 5 pušaka, 1.000 metaka, 2 ćebeta, 1 šinjel i 1 pokvaren radio-aparat.

Gubitci neprijatelja: 25 mrtvih i 40 ranjenih.

Sopstveni gubitci: 1 mrtav i 6 ranjenih, od kojih su 4 druga lakše ranjena.

Noću između 16/17. IX. t.g. jedna četa III Bataljona napala je neprijatelja na k. Grabovači (k. 772). Ova četa u svom zadatku nije uspjela, pošto je bila primijećena blagovremeno od strane neprijatelja i dočekana sa jakom vatrom iz pušaka i bomba. Sam prilaz na Grabovaču pošumljen je i kamenit, a pored toga bila je mjesečina, te u tajnosti privlačenje k neprijateljskim rovovima nije mogla izvesti. Neki dijelovi ove čete ispali su na samu čuku, bacili bombe među neprijatelja, ali se je isti nalazio u nadkrivenim rovovima, te izgleda da su neprijateljski gubitci vrlo mali.

Gubitci neprijatelja u ovoj akciji nepoznati su. Sopstveni gubitci: 1 mrtav i 1 ranjen. Mrtvi drug ostao je neiznešen.

UTROŠAK MUNICIJE I MATERIJALA:

U ovim akcijama, kao i prepadima na neprijateljske patrole utrošeno je: 2.770 „mauzer" metaka, 800 talijanskih (od pušaka i puškomitraljeza), 30 mina od malog minobacača i 23 ručne bombe i jedan puškomitraljez je manje oštećen, koji će se opraviti. Izgubljenog oružja nije bilo.

KRITIČKI OSVRT.

Ove akcije izvodile su se sa manjim snagama na dosta jačeg neprijatelja, a neprijatelj koji se nalazi na položaju budan je i iznenađenje je nemoguće postići. Ujedno, ovakve akcije vršene su nekoliko puta u kojima nijesmo uspjeli, uslijed toga što smo napadali sa manjim snagama i time podigli moral kod neprijatelja i borbenu sposobnost tako, da nas neprijatelj stalno sačekuje na domet ručnih bombi, uvjeravajući se, da nećemo biti u stanju da ga zbacimo sa dotičnog položaja. Neprijateljske snage koje se nalaze prema nama u toku noći sve su budne i iznenađenje je teško postići. Samo odmaranje vrše danju.

Napomena: U posljednja 3 dana ovoj brigadi predala su se 3 neprijateljska vojnika — domobrana, koji su donesli oružje. Preko prikupljenih podataka od komande mjesta Perušić doznaje se, da isti nisu bili zločinci, pak zato nisu ni upućivani tome štabu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
M.[4] Basta

(M.P.)[6]

V. d. komandanta,
M.[5] Šijan

Prilog: Liste gubitaka.

P. S.

Na položajima koje drži ova brigada nema promjena osim onih koje su unesene u operativnom izvještaju. Manje snage držimo na položajima, a patrolama kontrolišemo međuprostore. Nastojimo da budemo aktivni i da iznenada napadnemo neprijatelja, ali isti je utvrđen i nalazi se samo na čukama, te ne možemo polučiti nikakav uspjeh. Položaj je jako razvučen i nudi neprijatelju pogodnost da ga prođe i osvoji.

Naš I Bataljon po naređenju Glavnog Štaba[7] uputili smo u Sinac. Isti je otišao u vezi pokreta četničkih bandi, o kojima ste nas izvijestili u vašoj direktivi.

---

[4] Milan
[5] Milan
[6] Okrugli pečat: Štab Treće ličke NOU brigade Šeste divizije NOV i PO Hrvatske.
[7] Glavni štab NOV i PO Hrvatske.

Izvještavamo vas također da je ishrana Brigade prilično slaba. Priličan broj boraca *ima bosih*. Mauzerove municije također bi nam trebalo. Potrebno bi bilo robe, pošto je hladno vrijeme i borci spavaju napolju.

Promjene u Brigadi u roku ova 3 dana bile su slijedeće: 5 drugova smo razriješili dužnosti i odpremili u taj štab na nove dužnosti.

Završen je delegatski kurs[8] pri Štabu brigade i pozvani su drugi slušaoci za kurs.

U ova 3 dana ranjeno je 7 drugova, dok su 2 poginula, 3 bolesna druga su upućena na divizijski pregled, 1 pušten na odsustvo, 7 došlo sa bolovanja i odsustva. Brojno stanje Brigade 940.

Rad po bataljonima svodio se na čitanje vijesti i članaka iz „Naprijed" i „Vjesnika", dok vojnički se nije moglo raditi, je dino čišćenje oružja kod pojedinih četa u rezervi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
M. Basta

V. d. komandanta,
M. Šijan

(M. P.)

[8] Riječ je o kursu za političke delegate vodova.

ER. 92

IZVJEŠTAJ ŠTABA MOSLAVAČKOG NOP ODREDA OD 17 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU DRUGE OPERATIVNE ZONE O NAPADU NA ČAZMU I HERCEGOVAC[1]

ŠTAB
MOSLAVAČKOG N.O.P. ODREDA
HRVATSKE
Op. broj : 1943
17. IX. 1943

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE N. O. V. I P. O. HRVATSKE

Predmet: Operativni izvještaj
od 1. IX. do 15. IX. 1943.

Stanje vojne organizacije: Po izobrazbi boraca kao i rukovodilaca radi se svakodnevno, kada god postoji za to mogućnost, odnosno kada su jedinice na odmaranju. Proradeni su svi radovi koji su navedeni u rasporedu rada. Vojni aktivi su na visini i obuhvatili su sve borce a naročito starije. 10. IX. ovog mjeseca formiran je novi II Bataljon, dok je stari II Bataljon dobio naziv I Udarni bataljon, pošto se pokazao u akcijama kao i ostalim svojim radom vrlo dobar. Formirane su četvrte čete po svim bataljonima. U Udarnom bataljonu je još formirana i Četa pratećeg oružja. Prilikom tog formiranja došao je priličan broj omladinaca koji nisu podpuno vojnički izobraženi. Komande četa rade sa njima, napredak njihov je vidan.
Akcije: Na dan 2. IX. 1943. noću u 12 sati izvršena je akcija na uporište Čazmu[2]. U akciji sudjelovao I i II Bataljon. Udarna četa „Čazma" i terenska četa „Ivančani". Posada uporišta brojila je 250 domobrana, 120 gestapovaca i 80 žandara. Plan napada bio je izrađen, tako da je II Bataljon dao osiguranje na cesti Čazma—Bjelovar, i cesti Čazma—Ivanić Grad i cesti prema Dubravi sa dvije čete, dok je sa jednom četom fingirao napad od pravca Dubrave. I Bataljon imao je zadatak napasti sjeveroistočni dio Čazme sa jednom četom i Udarnom četom Čazma. Jednom četom fingirati napad sa sjeverozapadne strane kao i onemogućiti eventualan bijeg domobrana, dok je jednu četu svoga bataljona kao i četu Ivančani ostavio u rezervi pri Štabu bataljona. Čete koje su ostavljene kao rezerva imale

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 21/5, k. 1472.
[2] Vidi dok. br. 198 i 199.

su zadatak da po likvidiranju prvih bunkera uđu unutra i da jedna od njih napadne sjeverozapadni dio uporišta sa leđa. Druga da evakuiše plijen. Poslije dvosatne borbe uporište je likvidirano, naime razoružana je domobranska bojna[3], kao što je i bilo predviđeno po planu, dok su gestapovci i žandari ostali. Zarobljeno je 3 teška mitraljeza, 3 laka minobacača sa 40 mina, 2 puškomitraljeza, 8 šmajsera, 140 karabina, 140 domobrana, 6 oficira i 4 podoficira, 40.000 metaka, 4 pištolja, 6 kola raznog plijena većinom odjevna vojnička sprema, 3 poljska telefona sa 4 000 metara kabla i 7 konja. Nekolicini domobrana uspjelo je sakriti se po zgradama i civilnim kućama, koje se nije imalo vremena pretraživati. Gubitaka smo imali 2 mrtva i 7 lakše ranjenih, dok nam gubitci neprijatelja nisu poznati. 11. IX. 1943. I i II Bataljon bio je u zasjedi u Miklošu I. Udarni Bataljon u zasjedi ispod sela Ivanjske sa zadatkom da spreče neprijatelju da dođe u pomoć posadi Hercegovca koja je bila napadnuta od strane jedinica X Divizije N. O. V.[4] Neprijatelj nije naišao i bataljoni su dobili naređenje 12. IX. u 13 sati da se povuku u svoje baze. Akcija na uporište Hercegovac uspjela je djelomično od koje smo mi dobili 153 puške tipa „Manliher", 2 laka mitraljeza tipa „Maksim" i 13 500 manliher municije. Od tog oružja 53 puške dodijeljene su Komandi područja. 14. IX. 1943. noću vršio je Odred akciju na željezničku prugu sa zadatkom da se ruši pruga od mosta na rijeci Česmi do Grabrov Potok[5] gdje je trebalo uhvatiti vezu sa jedinicama X Divizije i izvršiti osiguranja prema Novoselec-Križ, na mostovima na rijeci Česmi kod s. Konšćani, Razljev i Obedišće. Srušeno je pruge 800 metara i uništen jedan bunker na željezničkom mostu rijeke Česme. Zasjede, koje su bile na pruzi do Križa vodile su žestoku borbu sa Nijemcima koji su pošli u pomoć kao i da spriječe rušenje pruge. Jedinice X Divizije zarobile su jedan dio posade Popovače[6] koja je većim dijelom sama prešla na našu stranu i od tog plijena dobili smo 100 pušaka, 2 puškomitraljeza, 4 teška mitraljeza, jedan teški bacač sa 70 mina. Neprijatelj je imao 6 mrtvih i više ranjenih. Naši gubitci su jedan mrtav i 3 ranjena. Po izvršenom zadatku bataljoni su se povukli u baze.

Kritički osvrt: I Bataljon. Borbeni duh boraca dobar, jedino kod novopridošlih dešava se dezerterstvo. Krivnja za to leži na desetarima, te vodnicima koji ne vode dovoljno računa o svojim desetinama i vodovima. II Bataljon: Borbeni duh boraca dobar. Štab bataljona je inicijativan i požrtvovan.

---

[3] Odnosi se na Drugu bojnu Druge pješačke pukovnije. Vidi dok. br. 198.

[4] O napadu na Hercegovac vidi dok. br. 41, 49, 208 213 i 214.

[5] Vidi dok. br. 53, 222 i 224.

[6] Vidi dok. br. 108.

Udarni bataljon: Vrlo dobar i podpuno zadovoljava svojim radom.

Budući rad: Predviđeno je formiranje još jednog bataljona. Poduzeće se mjere po izobrazbi boraca o rukovanju automatskim oružjem kao i sprovođenje u život novodobivenog rasporeda rada.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant:
Kličković Nikola

BR. 93

IZVJEŠTAJ ŠTABA ŠIBENSKO-TROGIRSKOG NOP ODREDA OD 17 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTE OPERATIVNE ZONE O RAZORUŽANJU TALIJANSKIH POSADA U MOVARU, ROGOZNICI, ZEČEVU I PRIMOŠTENU[1]

Drugarskom

ŠTABU IV OPERATIVNE ZONE

Dragi drugovi, mogu vas upoznati da sam uspio razoružati baterije Movar, Rogoznicu, Zečevo i Primošten. Pred povlačenjem iz Šibenika pred Nijemcima[2] mi smo se povukli u pravcu Sratok, međutim kada smo formirali 2 bataljona[3] ja sam krenuo sa jednim bataljonom u pravcu Primoštena da bih razoružao baterije. Baterije smo razoružali i čitavo oružje se nalazi u našim rukama. Movar: 4 teške haubice koje su pokretne i koje bi se mogle da izvuku sa baterije negdje na sigurnije mjesto i gdje bi više koristile. Tu je zaplijenjeno i 3 teška mitraljeza, 5 puškomitraljeza, oko 60 pušaka Zečevo: 2 topa, 4 teška mitraljeza, 50 pušaka. Primošten: 5 topova, 120 pušaka, 3 teška i 1 laki mitraljez. Rogoznica: 2 topa brdska, 3 teška mitraljeza, 140 pušaka. Na svim baterijama je uhvaćeno par radio-stanica kao i dosta telefona i ratne spreme, dosta topovske municije, oko vagon sardina, dva vagona slanih sardela,

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 7—2/II, k. 1491.

[2] Riječ je o dijelovima 114 lovačke divizije koji su ušli u Šibenik 11 rujna 1943 god. Vidi dok. br. 218.

[3] Odnosi se na Drugi bataljon Šibensko-trogirskog NOP odreda.

Drugarskom

Štabu

IV Operativne Zone

Dragi drugovi, mogu vas upoznati da sam uspija razoružati baterije Movar Rogoznica Zečevo Primošten, pred povlaćenjem iz Šibenika pred Njemcima mi smo se povukli u pravcu Gratok, medjutim kada smo formirali 2 Bataljona ja sam krenija sa jednim bataljonom u pravcu Primošten da bi razoruža baterije baterije smo razoružali i čitavo oružje se nalazi u našim rukama X/Movar 4 teške haubice kojesu pokretne i koje bi se moglo da izvuće sa baterije negde na sigurije mjesta i dibi više koristili, tu je zaplinjeno 3 teška mitroljeza 5 puškomitroljeza oko 60 pušaka. Zečevo 2 topa 4 teška mitroljeza 50 puška. Primošten 5 topova 120 pušaka 3 teška i 1 laki mitroljez. Rogoznica 2 topa brska 3 teška mitroljeza 130 pušaka. Na svim baterijama je uhvaćeno par radijo stanica kao dosta telefona i ratne spreme dosta topovske municije, oko vagon srdina dva vagona slani srdela, oko pola vagona ulja maslinovog, tačan vam pljen nemogu da prikažem pošto se još vozi

Ja sam formira štab Bataljona nad baterijama u sporazumu sa O. K. Šibenik, ur i ujedno smo odredili posadu topova samo je stvar u tome što nemamo dovoljno alteleraca, u koliko vi imate kojega altelerca mogli bi ga uputiti vamo da se javi Komandantu baterija, Komandant baterija je Juguslavenski kapetan altelerac, pa je O. K. predložija da ga se stavi za Komandanta svi su izgledi da će biti odličan i dosta je požrtovan.

Što se tiče topova dali će me ji izvlačivati one sa Movra haubice to vi javite što da se radi i kuda da se odvedu, ja sam mišljenja da bi dva topa iz primoštena povuki na Jelinjak tako da bi mogli tući Šibenik i okolne baterije.

Sa bataljonom koji se nalazi kod mene ja sam zauzeo položaj Jelinjak prama Perkovića sa ovim bataljonom, naoružanje bataljona8 puško3 teška mitroljeza i ostali sa puškama brojno stanje bataljona oko 250 boraca.

Tški mitroljezi kojesmo zapljenili po baterijama većino su Fracuski a ostali fijat afijata 5 fracuski.

Ukoliko vi zaklučite da treba topove izvesti trebalobi da vi pošaljete naredjenje Komandi mjesta Tregir da prebaci kamijone tako da bi kamijon vuli. Ja sam u vezi sa Komandatom Ljubićom pa neznam da li je u vezi sa vama od tome nije me ništa izvještija, pa smatram da nije suviše da ja ukrato podnesem izvještaj tako da vi imate bolji pregled da se što nalazi od pljena i kakovo oružje. Što se tiče njemaca oni su samo u Šibeniku tako da mi sva mjesta držimo pod našom kontrolom.

Drugarski vas pozdravljam

S. F. --- S. N. !

17/IX 1943 god.

Zam. Komandanta

Drugovi kod nas ima nekoliko italijana koji su prišli na naše stranu tako isto i oficira koji su spremni da se boru sa nama proti njemaca, vidi si na njina da su dosta pošteni i odani, pa su me zamolili da se interesiram za njihovog jednog doktura koji je zarobljen u Jablanici 20 /II 43 zove se Mino Dugoni iz Torina, tako da bi vi se interesirali di se nalazi tako da znadu adresu za pisanje.

Fotokopija dokumenta br. 93

oko pola vagona ulja maslinovog. Tačan vam plijen ne mogu da prikažem pošto se još vozi.

Ja sam formirao štab bataljona[4] nad baterijama u sporazumu sa O. K. Šibenik[5], i ujedno smo odredili posadu topova, samo je stvar u tome što nemamo dovoljno artiljeraca, ukoliko vi imate kojega artiljerca mogli bi ga uputiti ovamo da se javi komandantu baterija. Komandant baterija je jugoslovenski kapetan artiljerac. pa je O.K. predložio da ga se stavi za komandanta. Svi su izgledi da će biti odličan i dosta je požrtvovan.

Što se tiče topova, da li ćemo ih izvlačiti — one sa Movra haubice, to vi javite što da se radi i kuda da se odvedu. Ja sam mišljenja da bi dva topa iz Primoštena povukli na Jelinjak, tako da bi mogli tući Šibenik i okolne baterije.

Sa bataljonom koji se nalazi kod mene ja sam zauzeo položaj Jelinjak prema Perkoviću; naoružanje bataljona: 8 puškomitraljeza, 3 teška mitraljeza i ostali sa puškama, brojno stanje bataljona oko 250 boraca.

Teški mitraljezi koje smo zaplijenili po baterijama većinom su francuski a ostali fiat — 5.

Ukoliko vi zaključite da treba topove izvesti, trebalo bi da vi pošaljete naređenje Komandi mjesta Trogir da prebaci kamione tako da bi kamioni vukli. Ja sam u vezi sa komandantom Ljubićem[6], pa ne znam da li je u vezi sa vama, o tome nije me ništa izvijestio, pa smatram da nije suviše da ja ukratko podnesem izvještaj, tako da vi imate bolji pregled gdje se što nalazi od plijena i kakvo oružje. Što se tiče Nijemaca oni su samo u Šibeniku, tako da mi sva mjesta držimo pod našom kontrolom.

Drugarski vas pozdravljam

S. F. — S. N.

17/IX 1943 god.

Zam. komandanta
Drago Živković

Drugovi, kod nas ima nekoliko Italijana koji su prišli na našu stranu, tako isto i oficira koji su spremni da se bore sa nama protiv Nijemaca. Vidi se na njima da su dosta pošteni i odani, pa su me zamolili da se interesiram za njihovog jednog doktora koji je zarobljen u Jablanici 20/II 43, zove se Mino Dugoni iz Torina, tako da bi se vi interesirali gdje se nalazi, tako da znadu adresu za pisanje.

[4] Misli se na Štab diviziona.

[5] Okružni komitet Komunističke partije Hrvatske za okrug Šibenik.

[6] Branko Ljubić

BR. 94

OBAVJEŠTENJE ŠTABA ČETVRTE OPERATIVNE ZONE OD 18 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU PRVE PROLETERSKE DIVIZIJE O BORBI KOD ZVEČANJA I O STANJU NA PODRUČJU SINJA[1]

ŠTAB
IV OPERATIVNE ZONE
Br. Sl. Dne, 18-IX-1943.

ŠTABU I PROLETERSKE U. DIVIZIJE

1. Primili smo vaš dopis od 17-IX-1943 u 14 sati, koji nam je predao kapetan drug Vlado Sekulić. On nije mogao da pređe preko Blata, jer se u to vrijeme na tom prostoru nalazio neprijatelj. Sa njim je došao i drug Duća[2].

2. Neprijateljska motorizovana kolona[3], koja je prekjuče ujutro bila krenula iz Imotskog, stigla je juče poslije podne do s. Zvečanje. Tu se sukobila sa našim dijelovima i povratila se je u pravcu Imotskog[4]. Koliko se ta kolona povukla nije nam poznato, ali po jednom neprovjerenom izvještaju, izgleda, a to je i vjerovatno da se povukla sve do Imotskog. Neprijateljski gubitci u ovim borbama iznose oko 20 mrtvih, dok su 2 neprijateljska tenka oštećena. Naši gubitci iznose 7 poginulih drugova. Tačna snaga neprijateljske kolone nije mogla biti utvrđena; Podaci o tome su bili veoma različiti. Najvjerodostojniji navode 4 tenka i 8—12 kamiona. Mogućno je da se neprijatelj povukao i zbog toga što je osjetio za svojim leđima dolazak I Proleterske brigade[5].

O situaciji na sinjskom pravcu računamo da ste obaviješteni neposredno od Štaba IX Divizije. Neprijatelj je na tom pravcu veoma aktivan i iz Sinja i iz Klisa, ali su svi njegovi dosadašnji pokušaji probijanja osujećeni uz velike gubitke po njega[6], i pored uporne aktivnosti neprijateljske avijacije.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg br. 27—2, k. 1491.

[2] Redakcija nije mogla utvrditi na koga se odnosi.

[3] Odnosi se na dijelove Sedme SS divizije „Prinz Eugen".

[4] Opširnije o tome vidi dok. br. 95.

[5] Po naređenju komandanta Prve proleterske divizije Koče Popovića, Brigada je 17 rujna upućena u rejon Poljice da bi spriječila prodor jedinica Sedme SS divizije „Prinz Eugen" na pravcu Imotski — Split. Vidi dok. br. 95, 96 i primjedbu br. 5 uz dok. br. 97.

[6] Vidi dok. br. 63, 74, 85 i 97.

Računamo da će prisustvo i aktivnost III Proleterske krajiške brigade doprinjeti konačnoj stabilizaciji na tom sektoru[7] i time stvoriti uslove za šire ofanzivne operacije koje će istovremeno udaljiti front od Splita, time stvarno obezbijediti Split i osloboditi snage koje su sada prikovane na pasivnim obranbenim zadacima.

3. Kao prvi zadatak III Proleterske krajiške brigade postavlja se, ukoliko to nije već učinjeno, likvidacija neprijateljske izolovane grupe na željezničkoj stanici Dicmo[8]. Podrobnije podatke, ukoliko do njih ne možete doći neposrednom akcijom Vaših izviđačkih dijelova i ob.[9] službe, dobit ćete od susjednih jedinica, a u prvom redu od Štaba IX U. divizije. Također bi bila poželjna likvidacija Han, Obrovca; Upozoravamo da je Obrovac, prema podacima kojima raspolažemo jako utvrđen.

I. Brigadi stavit ćemo neposredno u zadatak likvidaciju Omiša[10], gdje se nalazi oko 1000 neprijateljskih vojnika i to 600 domobrana, većinom demoralisanih i 400 ustaša od kojih je dobar dio neiskusan jer je tek mobilisan. Po izvršenju ove akcije, ostavili smo 3 bataljona I Proleterske brigade na pravcu Imotski, radi njegovog zatvaranja, dok bismo 2 bataljona povukli u neposrednu okolinu Splita, gdje bi poslužili kao opća rezerva za čitav front obrane Splita. Kada bude donesena odluka o napadu na Sinj, razumije se da ćemo u akciji upotrijebiti i I Brigadu[11].

4. Preduzeli smo mjere za što hitnije naoružanje jedinica naše I Divizije teškim i lakim oruđima, puškama, municijom itd. i za njeno snabdijevanje potrebnim brojem odijela i obuće. No, to ide teže nego što smo predviđali, jer je veći dio tog materijala već evakuisan i koncentrisan pa ga treba prethodno prikupljati. U svakom slučaju za operacije na pravcu Sinja i Imotskog možemo računati sa 8 ispravnih tenkova i sa dvoja oklopnih kola, zatim sa oko 10 topova, jednim lakim hidro-avionom i desetak naoružanih brodova. Od tog broja bismo Sinjskom sektoru dodijelili 6 tenkova, a Imotskom 2; od topova

---

[7] U cilju zatvaranja pravca Sinj — Klis, Brigada je 17 rujna posjela položaje na liniji: Dubrava — Gomila — Razdoblje — Bračić — Kusića Gomila. Vidi dok. br. 96.

[8] Brigada je izvela dva neuspjela napada na selo Dicmo: prvi 19 rujna, sa Drugim bataljonom a drugi 21 rujna, sa svojim Trećim bataljonom i Trećim bataljonom Treće dalmatinske NO brigade. Prema izvještaju Treće proleterske brigade, drugi napad izvela je jedna četa Četvrtog bataljona u sadejstvu sa dalmatinskim jedinicama. Vidi dok. br. 116 i 127.

[9] Obavještajne

[10] Napad na ustaško-domobransku posadu u Omišu tada nije vršen.

[11] Prva proleterska brigada nije učestvovala u napadima na Sinj. Vidi dok. br. 103, 104, 109, 115, 116, 118, 124 i 126.

Sinjski sektor, odnosno III Brigada mogla bi dobiti 8 oruđa koja se nalaze kod Brštanova, dok bi I Brigada uzela pod svoju komandu 2 topa koji se nalaze pored obale prema Omišu, negdje oko Stobreča; kod 2 topa već postoji posluga i komandni kadar (italijanski[12]), trebalo bi samo staviti im na čelo jednog od naših artiljeraca. Mi smo, radi rješavanja pitanja upotrebe artiljerije, pozvali druga Gavričenka, sa njegovim ljudstvom.

Podvlačimo da ćemo, da ne bismo gubili na vremenu prve zadatke I Proleterskoj brigadi odrediti neposredno odavde.

5. Sektor Šibenik je još uvijek miran i na njemu nema nikakovih važnijih promjena, osim što su naši zaposjeli gotovo sve otočje, uračunavajući i otok Lastovo.

6. Zona ima radio-vezu sa Vrhovnim štabom, i pošto Vaša stanica ne radi, javit ćemo V.Š.[13] da radiograme za I Prolet. diviziju šalje preko Zone. Ako stanicu do sada niste popravili, pošaljite je ovamo da je dam na opravku ovdašnjim tehničarima

7. Sa IV Krajiškom divizijom nemamo još vezu. Krupnije ofanzivne operacije mogle bi i morale otpočeti odmah po njenom dolasku[14].

8. Drug Plavi[15] je glavnu svoju pažnju posvetio pitanju naoružanja i odijevanja jedinica naše divizije. On će vjerojatno večeras doći do Vas.

9. O svemu nas redovno izvještavajte, i to obavezno bar 1 put dnevno. Mi se za sada nalazimo kod Štaba IV Operativne zone.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

1500 sati (M.P.)[16] Za Štab IV. Oper. z.
komandant I.P.D.
Koča Popović

10. Uputite najhitnije ovamo nekog člana divizijske intendanture sa 2 pomoćnika i rukovaoca bojne spreme druga Milovana Ivkovića.

11. Preduzmite sistematsko rušenje komunikacija na pravcima vjerojatnih prodora neprijatelja, s tim što će se rušenje vršiti što bliže mjestima koja drži neprijatelj. I Brigadi ćemo narediti da isto preduzme na svim komunikacijama koje vode

[12] Riječ je o bivšim pripadnicima talijanskih oružanih snaga koji su prilikom kapitulacije Italije prešli na stranu jedinica NOV i PO Jugoslavije.

[13] Vrhovnom štabu

[14] O njenom dolasku i borbama u Dalmaciji vidi dok. br. 88, 104, 105, 115, 117, 118, 124, 125 137, 138, 139, 144, 154, 164 i 178.

[15] Mijalko Todorović

[16] Okrugli pečat: Štab Četvrte operativne zone NOV i PO Hrvatske.

ka Imotskom, ali istočno od bočne komunikacije Čista, Zadvarje, kako bi nam sve dionice zapadno od nje ostale slobodne za naše saobraćaje.

12. Da bismo osposobili za dejstvo Tenkovski bataljon[17] koji će uglavnom dejstvovati u saradnji sa jedinicama I Divizije — odmah uputite ovom štabu 60 boraca naoružanih pištoljima (po 30 iz svake brigade, od kojih 50 treba da budu mitraljesci). Preporučljivo je da se izbor ovog ljudstva vrši po principu dobrovoljnosti, s tim što će nadležne starješine, razumije se, konačno odlučiti koje će drugove uputiti. Obzirom na važnost ove funkcije izbjegavati upućivanje drugova nedovoljno provjerenih u borbi.

13. U toku noći od 18—19 vjerojatno će biti upućeni naši tenkovi da dejstvuju na neprijatelja u s. Dicmu. Da bi se izbjegla zabuna na našim tenkovima će biti male crvene zastavice. Pored toga, kada se budu približavali našim položajima, tenkovi će izbaciti crvenu raketu ili će farovima dati signal 3 brza kratka prekida.

ER. 95

NAREĐENJE ŠTABA ČETVRTE OPERATIVNE ZONE OD 18 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU PRVE PROLETERSKE BRIGADE DA DEJSTVUJE NA PRAVCU IMOTSKOG I PRIPREMI NAPAD NA OMIŠ[1]

ŠTAB IV OPERATIVNE ZONE

ŠTABU I PROLETERSKE BRIGADE

1. Danas smo uspostavili vezu sa zam. komandanta I Proleterske divizije, drugom Milojem[2], preko Trilja. On nas izvještava[3] da je vašu Brigadu, shodno našem naređenju, već sinoć uputio u pravcu neprijateljskih kolona, (motorizovane) koja je bila prodrla iz Imotskog i u toku jučerašnjeg dana bila uspjela da se probije sve do sela Zvečanje[4]. Poslije žestoke borbe u kojoj je

[17] O formiranju Tenkovskog bataljona Četvrte operativne zone vidi dok. br. 102.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 17—1, k. 1491.

[2] Miloje Milojević

[3] Vidi dok. br. 96.

[4] Vidi dok. br. 94.

neprijatelj imao 2 tenka uništena, oko 20 mrtvih, a naši 7 poginulih drugova, cva se kolona povratila ka Imotskom. Dokle je tačno stigla u svom povlačenju još ne znamo, ali po svemu sudeći izgleda da je napustila i Zadvarje. Ako je tako bilo, vjerojatno je da vaše jedinice nisu stigle da uhvate dodir sa neprijateljem.

Izvestite nas hitno i podrobno o sadašnjoj situaciji kod vas.

Dok ne budemo obavješteni da se situacija kod vas stabilizovala, ostat ćete sa vašom Brigadom na sadašnjem sektoru, sa zadatkom koji vam je odredio vaš Štab divizije: Zatvaranje pravca Imotski, hitno pripremanje i izvršenje likvidacije ustaškog garnizona u Omišu[5] (ako u zajednici sa drugovima iz domaćih jedinica procijenite da je taj zadatak realan), sistematsko rušenje svih komunikacija istočno od bočne komunikacije Ržano, Lovreč, Šestanovac (kako bi drumska mreža zapadno od te linije ostala slobodna za naš saobraćaj i bezbjedna od iznenađenja kao što je bilo ovo posljednje). Upozoravamo vas da vam za izvršenja važnih akcija na vašem sektoru stoje na raspoloženju bar 2 tenka i 2 topa koja se nalaze, sa talijanskim posadama[6] na cesti Split—Omiš, kod sela Stobreć. Po svim ovim pitanjima stupite u vezu sa komandantom Omiškog sektora, drugom Vulinom[7], koji se nalazio na pravcu sela Gata. Ako se odlučite za akciju na Omiš, najhitnije nas izvijestite kako bi smo vam blagovremeno uputili tenkove i obezbjedili dejstvo naših malih ratnih brodova.

U najskorije vrijeme, a svakako čim stigne IV Krajiška divizija[8], preduzet ćemo likvidaciju Sinja u kom je predviđeno i učestvo vaše Brigade o čemu ćemo vas naknadno obavijestiti[9]

U međuvremenu, a po stabilizaciji sektora prema Imotskom, imamo namjeru da povučemo 2 vaša bataljona u neposrednu okolinu Splita, gdje će imati ulogu uopće rezerve za čitav front obrane Splita. I zbog toga je potrebno da se sve vaše ljudstvo što prije naoruža i obuče. U tom pravcu preduzeli smo potrebne korake, a danas je naređeno Komandi sektora Omiš da oružje i odjeću koja se nalazi sklonjena na tom sektoru, prvenstveno preda vama. Ako bi predaja tog materijala išla sporo i ne bi na tom sektoru bilo dovoljno spreme za vaše potrebe, uputit ćete intendanta vaše Brigade neposredno ovamo

[5] Napad na Omiš tada nije izvršen.

[6] Riječ je o bivšim pripadnicima talijanskih vojnih formacija koji su prilikom kapitulacije Italije prešli na stranu Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije.

[7] Ivan Vulin

[8] O dolasku ove divizije u Dalmaciju vidi dok. br. 88 i 117.

[9] O borbama za Sinj vidi dok. br. 95, 96, 103, 104, 109, 115, 116, 118, 124, 126 i 138.

u Štab IV Oper. zone, da bismo to pitanje riješili sa centralnom intendanturom.

2. Pored Štaba divizije, i nas neposredno izvještavajte o svemu i to obavezno bar jedanput dnevno. Za vezu sa nama tražite od Komande sektora[10] da vam odmah dodijeli odgovarajuće prevozno sredstvo.

3. Na ostalim sektorima nema značajnih promjena.

4. Pošto se obrazuje Tenkovski bataljon[11], koji će uglavnom dejstvovati sa jedinicama I Divizije[12], odmah uputite ovom štabu 30 boraca naoružanih pištoljima, za posadu tenkovima, 25 treba da budu mitraljesci. Prvenstveno dolaze u obzir ali i vi učestvujte u njihovom određivanju, kako bi određeni drugovi sigurno zadovoljili na novoj funkciji.

5. Mi se za sada nalazimo kod Štaba IV Operativne zone.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za Štab IV Oper. zone
komandant I Prol. div.
Koča Popović

Dne, 18-IX-43-1630 sati (M. P.)

BR. 96

IZVJEŠTAJ ZAMJENIKA KOMANDANTA PRVE PROLETERSKE DIVIZIJE OD 18 RUJNA 1943 GOD. KOMANDANTU DIVIZIJE O RASPOREDU JEDINICA I PRIPREMAMA ZA NAPAD NA SINJ[1]

ŠTAB I PROLET. DIVIZIJE
18 sept. 1943
u 8 č.

KOMANDANTU I PROLET. DIVIZIJE[2]

1. — Dobili smo vaše pismo u kome predlažete raspored jedinica. U vremenu dobijanja pisma naše su jedinice već bile

[10] Riječ je o Komandi Imotskog sektora. Komande sektora formirane su na području srednje Dalmacije u cilju uspješnijeg i lakšeg rukovođenja jedinicama. Vidi dok. br. 88.

[11] O formiranju Tenkovskog bataljona Četvrte Operativne zone vidi dok. br. 102

[12] Misli se na Prvu proletersku diviziju.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 10/1—7 k. 706 A.

[2] Komandant Prve proleterske divizije bio je tada Koča Popović.

na predloženim mestima pošto smo i mi tako procenili situaciju. Prva prolet. brigada poslata je kamionima do Blata na Cetini, gde je prešla most i krenula ka selu Seoce i dalje ka Poljici. Jedan bataljon te brigade upućen je drumom sve do Zadvarja da poruši sve komunikacije pozadi neprijatelja i napadne ga jednovremeno sa ostalim jedinicama sa leđa[3]. Izveštaja o rezultatu još nemamo. Čim ga dobijemo poslaćemo ga. Treća proleterska brigada postavljena je juče na prostoru Dubrava—Gomila—Razdolje—Bračić—Kusića Gomila. Zadatak brigade je da potpuno zatvori pravac od Sinja[4] u toku dana i noći, poveže se sa svim jedinicama na tome sektoru i stavi ih pod svoju komandu, da uhvati vezu sa jedinicama IV Divizije, koje su se kretale od Vrlike ka Sinju[5]. Naređeno joj je da pozove u svoj štab sve komandante jedinica na celom Sinjskom sektoru na savetovanje za rad i koordinaciju na tome sektoru. Ovom savetovanju ću prisustvovati i ja. Na savetovanju ćemo raspravljati mogućnosti i izvršenje pripreme za napad na Sinj[6]. Mi pretpostavljamo da ćemo napad moći izvršiti večeras, ali ako sa pripremama ne budemo završili onda ćemo to učiniti sutra uveče. Nastojte da nam pošaljete — ako za to ima mogućnosti — nešto artiljerije. Ako, pak, ne onda bar bacače i bacačke municije.

2. — Vladu[7] i Mačka[8] sam već ranije poslao.

3. — Gavričenka sa artiljercima, intendanta i rukovaoca magacina sada šaljem.

4. — Govori se u Sinju da će im tamo stići pojačanje radi produžetka akcije ka Splitu, kao i da će jedna motorizovana ko-

---

[3] Trebalo je da Brigada učestvuje u napadu na dijelove Sedme SS divizije „Prinz Eugen", koji su 16 i 17 rujna izvršili prodor na liniji Imotski — Zvečanje — Split. Napad na ove neprijateljske snage izvršile su jedinice Imotskog sektora prije nego što je Brigada stigla na ovu prostoriju. Vidi dok. br. 94, 95 i 97.

[4] Po dolasku na ovu prostoriju, Treća proleterska (krajiška) brigada smijenila je Treću (dalmatinsku) NO brigadu i zatvarala pravac Sinj — Klis sprečavajući prodor neprijateljskih snaga ka Splitu. Opširnije o tome vidi tom V, knj. 20. dok. br. 41.

[5] Četvrta divizija Drugog bosanskog korpusa upućena je u Dalmaciju po naređenju Vrhovnog štaba NOV i PO Jugoslavije. O njenom dolasku i borbama na području Sinja vidi dok. br. 88, 105, 115, 118, 124, 125, 138, 139, 143, 144, 145, 154, 164 i 178.

Treća proleterska (krajiška) brigada i brigada Četvrte divizije (Šesta i Deseta) izvele su 22 i 23 rujna dva neuspjela napada na Sinj. Opširnije o tome vidi dok. br. 103 104, 109, 115, 116, 118, 124, 125, 128, 138, 178 i tom V, knj. 20, izvještaj Štaba Treće proleterske brigade Štabu Prve proleterske divizije od 6 listopada 1943 godine.

[7] Vlado Sekulić

[8] Milan Bjelojević

lona krenuti od Imotskog ka Splitu.[9] Ovo drugo se i potvrđuje samim prisustvom kolone.[10] Na osnovu ovoga smatram da treba raditi brzo sa likvidacijom kako ove kolone koja je pošla ka Splitu tako i samog Sinja, i front udaljiti što više od Splita. Smatram da se sa raspoloživim snagama ovo može potpuno učiniti.

5. — Sa IV Divizijom nismo uspostavili vezu[11] ni na jedan način s obzirom da je radiostanica van upotrebe još od Stipanića[12]. Sa VŠ[13] takođe nemamo radio-vezu, zbog toga tražite vezu vi. Vreme veze sa IV Divizijom je u 8,30 i 15 časova a sa VŠ u 6,30 10,50 i 17 časova, no — kao što rekosmo — stanica ne radi. Gledajte da nam otuda uputite što pre jednog radiotelegrafistu, što boljeg, koji bi mogao da radi sa ovom radiostanicom. Ja smatram da je stanica ispravna.

6. — Što se tiče kamiona oni se ovde rasturaju na sve strane i bez ikakvog reda tako da se svud po putu nalaze neispravni kamioni i jednog dana ostaćemo bez ijednoga. Zato sam u dogovoru sa Vicom Buljanom odredio za komandira autoparka druga Mileta bricu[14], koji će se starati o kamionima da budu uvek ispravni i na određenim mestima, kako bi se mogli uvek pravilno iskoristiti. Italijani kao i ostali šoferi izgleda da sabotiraju i namerno i nenamerno, uglavnom tri petine kamiona ne radi.

7. — Što se tiče odnosa sa stanovništvom i pribavljanja namirnica za ishranu intendantima i politkomesarima je skrenuta pažnja pismenim putem.

8. — Gledajte da nam pošaljete obećani auto i motocikl da bismo vas mogli češće izveštavati o situaciji a s obzirom da nam radiostanica ne radi.

9. — Mi se nalazimo na prostoru Trilja ili u najbližim okolnim selima. Vezu tražiti preko Trilja.

10. — Ukoliko se stvari pravilno razviju, prema pretpostavci, kod Sinja i Zadvarja, mišljenja sam da bi posle toga tre-

---

[9] Dvadeset drugog rujna krenuli su dijelovi Sedme SS divizije „Prinz Eugen" sa Devedeset drugim motorizovanim pukom iz Imotskog ka Sinju i 24 rujna spojili se sa Drugim bataljonom Trinaestog puka Sedme SS divizije „Prinz Eugen", koji je 15 rujna prebačen avionima iz Mostara u Sinj. Opširnije o tome vidi dok. br. 124 i 125 i primjedbu br. 7 uz dok. br. 97.

[10] Riječ je o dijelovima Sedme SS dvizije „Prinz Eugen" koji su 16 i 17 rujna nastupali na pravcu Imotski — Zvečanje — Split, ali su zadržani od jedinica Imotskog sektora. Vidi dok. br. 94 i 95.

[11] Veza između Prve proleterske i Četvrte divizije Drugog bosanskog korpusa uspostavljena je 22 rujna. Vidi dok. br. 126.

[12] Na svom putu u Dalmaciju, Divizija je prošla kroz Stipaniće 15 rujna. Vidi dok. br. 70.

[13] Vrhovnim štabom

[14] Mile Jović

balo prebaciti III Brigadu kod Prve s tim da se očisti Omiš i Makarska[15], dok bi ostale jedinice mogle da pođu ka Vrliki i Vagnju. O ovome ćemo se naknadno dogovoriti.

S. F. — S. N.

Zamenik komandanta,
Mil.[16] Milojević

BR. 97

IZVJEŠTAJ ŠTABA DEVETE DIVIZIJE OD 18 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTE OPERATIVNE ZONE O BORBAMA U DICMU I NAPADU NA KLIS[1]

ŠTAB
IX DALMATINSKE DIVIZIJE
Br. 29/43.
18. IX. 43 11. h.

ŠTABU IV OPERATIVNE ZONE

1.) Primili smo vaše naređenje od 17. IX. t. g. o dolasku I Proleterske divizije[2].

2.) Uputili smo patrole za hvatanje veze sa Štabom divizije ili sa štabom jedne njezine brigade.

Preko Štaba Cetinske brigade uspostavili smo vezu sa I Proleterskom divizijom. Jedna brigada[3] te divizije izvršila je jučer prebacivanje preko Cetine na Trilju a Štab divizije će se u toku današnjeg dana prebaciti u selo Vojnić. Štab divizije pozvao je susjedne jedinice za danas u 16 časova na zajednički sastanak radi daljnjih operacija. Ovaj štab polazi u Vojnić u vezi tog sastanka.

3.) Štab I Proleterske divizije primio je vaše naređenje[4] da rokira jednu brigadu na prostoriju Čista—Kostanje, i prema

[15] Napad na Omiš i Makarsku tada nije vršen.
[16] Miloje

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 10—2.I, k. 1491.
[2] Vidi dok. br. 69, 70, 74 i 88.
[3] Riječ je o Prvoj proleterskoj brigadi. Vidi dok. br. 96.
[4] Redakcija ne raspolaže ovim naređenjem. Vidi dok. br. 95 i 96.

izvještaju Štaba Cetinske brigade, ta brigada imala je noćas da izvrši napad na Nijemce[5].

4.) Njemačka kolona sa kojom je III Dalmatinska brigada vodila borbu u Dicmu nije još likvidirana[6]. Prema izvještaju zarobljenika krenuo je jedan bataljon divizije „Prinz Eugen" iz Sinja, koji se prebacio iz Mostara avionima u Sinj[7] i iz Sinja odmah krenuo u pravcu Klisa. Bataljon je brojio od 700 do 800 ljudi. Kod sukoba sa III Dalmatinskom brigadom u Dicmu neprijatelju su naneseni teški gubitci. Od te kolone oko 150 njih nalazi se potpuno blokirani u zaseoku Butige (Sv. Jakob), 150 od njih probilo se natrag za Sinj, a ostali dio je zarobljen ili ostao mrtav na bojnom polju. Između onih blokiranih nalazi se i Edo Bulat[8] sa svojim personalom sa kojim se uputio prema Splitu u svrhu organizacije vlasti. Sa njime se nalazi još nekoliko novinara. U noći između 17/18 III Dalmatinska brigada u zajednici sa Cetinskom brigadom trebala je izvršiti napad i likvidirati tu grupu u Sv. Jakobu[9]. Još nemamo podataka da li je napad uspio. Neprijatelj se bori ogorčeno, tako da ima mnogo slučajeva da su se pojedini vojnici sami klali kad su uvidili da će pasti u naše ruke. O plijenu vas ne možemo tačno izvjestiti, jer su ogromne količine oružja i municije ostale na bojnom polju koje dosada nisu mogli izvući ni oni ni mi.

5.) Noćas je pokušan napad na kotu 576 a i na sam Klis.[10] U napadu se nije uspjelo iz više razloga, a jedan je od tih i to što artiljerija nije tukla na vrijeme, nego kasno kada su naše jedinice bile podišle koti i čak tukle po našim sopstvenim trupama. Detaljnih podataka o noćašnjoj akciji još nemamo.

6.) Posljednji put u dopisu kojega smo vam uputili tražili smo od vas da nam javite kakav imate stav prema četnicima, odnosno prema odredu jugoslavenske vojske koji se nalazi na

---

[5] Odnosi se na Prvu proletersku brigadu. Trebalo je da ona učestvuje u napadu na dijelove Sedme SS divizije „Prinz Eugen", koji su 16 i 17 rujna izvršili prodor na liniji Imotski — Zvečanje — Split. Napad na ove neprijateljske snage izvršile su jedinice Imotskog sektora prije nego što je Brigada stigla na ovu prostoriju. Vidi dok. br. 94, 95 i 96.

[6] Opširnije o ovoj borbi vidi dok. br. 85.

[7] U Sinj je 9 i 10 rujna prebačen Prvi a 15 rujna i Drugi bataljon Trinaestog puka Sedme SS divizije „Prinz Eugen". Opširnije o tome vidi primjedbu br. 4 uz dok. br. 63 i primjedbu br. 8 uz dok. br. 85

[8] Ministar u Pavelićevoj vladi.

[9] U Svetom Jakobu (naselje kod Dicma) nalazili su se dijelovi Sedme SS divizije „Prinz Eugen". O rezultatima napada na njih vidi dok. br. 104 i tom V, knj. 20, izvještaj Štaba Treće proleterske brigade Štabu Prve proleterske divizije od 6 listopada 1943 godine.

[10] Opširnije o borbama za Klis i kotu 576 vidi dok. br. 63, 74 i 85.

Malačkoj.[11] Molimo vas da nam u vezi toga odgovorite, jer prema nekim izvještajima koje smo dobili, jedna grupa od oko 150 njih prebacili su se za Knin. U zadnjem dopisu sugerirali smo vam da iste treba razoružati, a tog smo mišljenja i sada, jer kako izgleda da oni postepeno prelaze k Đujiću, a u jednom momentu mogli bi nam biti i opasni. Primjećuje se kod boraca koji su saznali za tu grupu nezadovoljstvo da četnici sa mrtvačkom glavom i kokardom stoje na stražama zajedno sa partizanima. Budući da ne znamo odnos ni uslove te zajedničke saradnje ne možemo borcima to pravilno objasniti, pa molimo ponovno po ovoj stvari što detaljnije obavještenje kako bi mogli zauzeti pravilan stav prema njima a i borcima tu stvar pravilno objasniti.

7.) Od dva topa mi smo formirali polubateriju pod komandom druga Krausa[12]. Prema vašem izvještaju nama su pripala dva topa a sada za ostale topove ne znamo kome će da pripadnu. Skrećemo vam pažnju da ti topovi koji su ostali u Brštanovu su bez ičijeg nadzora i nisu još potpuno kompletirani. Iste treba osposobiti za dejstvo ili ih smjestiti na sigurnije mjesto.

8.) Budući da je stigla I Proleterska divizija i kroz kratko vrijeme uslijedit će razne akcije šireg razmjera u zajednici sa našom divizijom vjerovatno u pravcu Sinja[13]. Molimo vas da u vezi toga dostavite nam dva tenka na raspoloženje, a ako su isti angažovani u drugom pravcu, imajte u vidu da nam svakako dva komada uputite.

9.) Prema posljednjim izvještajima Ob[14]. službe osjeća se u Drnišu koncentracija odnosno prikupljanje milicionera iz Petrova Polja, tako da su povučeni iz Kljaka u Drniš i od njih se formira zajedno sa Nijemcima jedna grupa koja treba da izvrši napad pravcem Drniš—Vrlika—Sinj, Drniš—Muć—Split[15]. Prema podacima Ob. službe u Drnišu, neprijatelj u Drnišu navodno raspolaže sa 6.000 ljudi. Cesta Drniš—Vrlika se popravlja. U vezi te situacije rokirali smo Mosorski bataljon

---

[11] Neposredno poslije kapitulacije Italije (11 rujna 1943 god.), na inicijativu četničkih elemenata, prikupila se na Malačkoj (sjeveroistočno od Sedam Kaštela) grupa takozvanih jugoslovenskih nacionalista. Štab Četvrte operativne zone NOV i PO Hrvatske poveo je s njima pregovore pozivajući ih u zajedničku borbu protiv okupatora i njegovih slugu. U toku pregovora, manji dio ove grupe napustio je Malačku i otišao u Knin, u sastav četničkih jedinica popa Đujića, dok su ostali stupili u jedinice NOV.

[12] Ante Kraus

[13] O borbama za Sinj vidi dok. br. 103, 104, 109 115, 116, 118, 124, 125, 126 i 138.

[14] Obavještajne

[15] Opširnije o tome vidi primjedbu br. 10 uz dok. br. 74.

III Dalmatinske brigade na prostoriju Ramljane—Crivac sa zadatkom zatvaranja tog pravca.

O svim promjenama i našim daljnjim akcijama bićete pravovremeno obavještavani. Molimo vas da i vi nas na vrijeme obavještavate o opštoj situaciji.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar:
Đerđe[16]

Komandant:
A[17]**. Banina**

(M. P.[18])

P. S.

Tražili smo nekoliko puta druga načelnika ovoga štaba[19] da dođe do nas kako bi mogli održati sastanak u vezi operativnih i organizacionih zadataka naše jedinice. On nas izvještava, da ima naređenje od vas da se sa svog sadašnjeg položaja[20] ne smije maknuti. Budući da se na tom pravcu nalazi Štab II Bataljona,[21] koji bi mogao preuzeti komandu na tom [pravcu] privremeno, mišljenja smo da bi drug Biočić mogao doći kako bi riješili sva aktuelna pitanja koja se postavljaju pred ovaj novoformirani i mladi štab.[22]

[16] Edo Santini
[17] Ante
[18] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.
[19] Ante Biočić
[20] Riječ je o položajima na liniji Klis — Solin.
[21] Iz sastava Prve dalmatinske NOU brigade. Vidi dok. br. 63 i 85.
[22] O sastavu Štaba Devete divizije vidi primjedbu br. 2 uz dok br. 63.

BR. 98

ZAPOVIJEST ŠTABA DVANAESTE NOU BRIGADE OD 18 RUJNA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA ĐULAVEC[1]

ŠTAB XII UDAR. BRIGADE
XII DIVIZIJE II KORPUSA N.O.V.
HRVATSKE
Broj 201/43
Dne 18/IX. 1943

Predmet: Naređenje za napad na neprijateljsko uporište Đulavec — dostavlja.

ŠTABU I, II, III, I IV BATALJONA I ČETI ZA VEZU OVE BRIGADE

U neprijateljskom uporištu Đulavec nalazi se posada u jačini jedne bojne IV Gorskog zdruga[2]. Brojno stanje je 750 neprijateljskih vojnika, naoružanih sa 8 teških mitraljeza, 2 teška minobacača, 7 lakih bacača, 35 puškomitraljeza, ostalo karabini i 30 šmajsera (navodno u uporištu se nalaze i 2 topa 65 mm.). Neprijatelj je smješten u stotinu natkrivenih bunkera koji su povezani rovovima, u svakom bunkeru nalazi se 7—8 vojnika. Ispred bunkera metnuta je jednostavno ispletena žica koja nije jako stabilna. Raspored teškog oružja kao i automatskog vidi se prema priloženoj skici.

U cilju likvidacije ovog neprijateljskog uporišta[3], a da bi se naše jedinice pojačale automatskim i ostalim oružjem, kao i municijom te da bi proširili naš slobodni teritorij, Štab ove brigade izdaje slijedeću:

ZAPOVIJEST:

(Sekcija Podrav. Slatina 1: 100.000)

I Bataljon

Ima zadatak da izvrši prodor u uporište sa jugozapadne strane cestom i potokom Rijeka, koju treba da koristi za privlačenje i ulazak u samo uporište. Po prolasku žice i ulasku u

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 22/1, k. 842.

[2] U Đulavecu se tada nalazila Druga bojna Osme pješačke pukovnije. Vidi dok. br. 234.

[3] O rezultatima napada na Đulavec (Miokovićevo) vidi dok. br. 121 i 128.

samo uporište treba što hitnije dovući sve snage ovog bataljona te početi sa likvidacijom neprijateljskih rovova sa lijeve i sa desne strane ceste i pruge i jedan dio snaga odmah uputiti u pravcu neprijateljskog štaba. Bataljon treba da izvrši ovaj zadatak sa svoje dvije najbolje čete, a jednu četu postaviće sjeverno od ceste i pruge na putu koji vodi za Bastajske Brđane. Zadatak ove čete jeste da spriječi eventualno bjegstvo bande iz uporišta, i ista četa u slučaju potrebe može da ulazi u uporište. Za izvršenje ovog zadatka ovom bataljonu dodjeljuje se top „Pito" sa kojim treba da rukovodi jedan od članova Štaba.

Kad budu jedinice ovog bataljona ušle u uporište odmah treba izvijestiti Štab brigade koji će dodijeliti ovom bataljonu još dvije čete IV bataljona koje će pomoći ovom bataljonu da se neprijatelj napada iznutra.

II Bataljon

Ima zadatak da izvrši prodor u uporište sa sjeverne strane i to šumskim putem koji vodi sa kote 278 (Brcko Brdo) i po prodoru kroz žicu odmah pristupa jednom četom likvidaciji bunkera na lijevoj strani puta, a sa drugom četom likvidaciji bunkera na desnoj strani puta. Sam prodor izvršiće se uspješno ako jedinice budu se vrlo pažljivo privlačile, tj. puzale te na žičanoj prepreki naprave prolaz tako da se može izvršiti juriš na prve bunkere.

Za izvršenje ovog zadatka ovom bataljonu dodjeljuje se top 65 mm. s kojim treba da rukovodi jedan od članova Štaba bataljona. Ovaj zadatak treba izvršiti sa dvije čete, dok treću četu ostaviti u rezervi bataljona i postaviti je između Cjepidlaka i Đulaveca na dominantan položaj, odakle će ista imati pregled na samo uporište i u slučaju bjegstva bande iz uporišta, ista treba to da spriječi, tj. da pusti bandu da izađe iz rovova i preko žice, te tada da je napadne.

III bataljon

Ima zadatak izvršiti prodor u uporište sa jugoistočne strane, tj. putem od Naseobine Krivaja. Prodor ima da se izvrši sa dvije najbolje čete i to koristiti lijevu i desnu stranu kuća, i jarke, te se privući što bliže uporištu i napraviti prolaz na žičanoj prepreki da bi se mogao izvršiti juriš u neprijateljske rovove. Po prodoru unutra u uporište jedna četa treba da ide u pravcu pravoslavnog groblja, a jedna četa u pravcu ciglane, te tamo da se sastane sa jedinicama II bataljona, a na groblju sa jedinicama I bataljona.

Za izvršenje ovog zadatka ovom bataljonu dodjeljuje se top 75 mm. sa kojim treba da rukovodi jedan od članova štaba.

Treća četa ovog bataljona ostaje u batalionskoj rezervi i treba da bude smještena na istočnu stranu mjesta Đulavec, te

da kontroliše tu stranu ukoliko bi neprijatelj pokušao izvršiti prodor u tom pravcu. Treba da ga pusti da izađe iz rovova i pređe preko žice, te tada da ga napadne.

IV bataljon

Ima zadatak sa jednom četom da postavi lanac između sela Puklica i Naseobina Krivaja sa zadatkom da spriječi bjegstvo neprijatelja iz uporišta i to ako neprijatelj pokuša izlaziti iz svojih rovova i prelaziti preko žice, treba ga pustiti da pređe žičanu prepreku, tek tada da ga se napadne.

Dvije najbolje čete ovog bataljona staviće se u rezervu Štaba brigade, te ukoliko koji bataljon izvrši prodor kroz neprijateljske bunkere, ove dvije čete dodijeliće se istom bataljonu kao pojačanje koje će pomoći likvidaciju uporišta iznutra.

Četa za vezu

Postaviće telefonsku liniju između Štaba divizije i Štaba brigade, tj. iz sela Puklica u južni dio sela Nova Krivaja, i telefonsku liniju od Štaba brigade do mjesta gdje će se nalaziti haubica. O mjestu iste bićete obaviješteni naknadno. Za vrijeme akcije komanda čete upućivaće stalno patrole koje će kontrolisati liniju da je ne bi kogod sabotirao.

Način napada

Sam napad otpočeće vatrom iz naše haubice i iz dva teška bacača i to haubica će ispaliti 15 granata brzom paljbom, a teški bacači će izbaciti svaki po tri mine. Za to vrijeme vatre naših teških oružja sve jedinice koje učestvuju u napadu treba da se privlače puzajući što bliže uporištu te po mogućnosti i da pređu žicu, te nakon završetka vatre iz teških oružja, ti. nakon ispaljenih (određenog broja) granata i mina izvršiti juriš i omogućiti ulazak ostalim našim snagama u uporište. Kod prodora u uporište treba voditi računa da se ne bi borci međusobno potukli, stoga objasniti svim borcima ko nastupa iz suprotnog pravca.

Dodijeljena teška oružja treba što efikasnije iskoristiti tj. s njima tući neprijateljska teška oružja i rovove, stoga sa svakim teškim oružjem treba da rukovodi jedan od članova štaba, a ne prepustiti samoj posluzi da ona poduzme mjere šta treba tući. To treba da određuje jedan iskusan i dobar borac.

Kad jedinice budu upale u uporište, te kako bi se međusobno mogli raspoznavati, svaka kolona koja nastupa u kom pravcu naložiće vatru po strani kako bi mogli ocijeniti gdje se koja jedinica nalazi i koliko je koja napredovala.

Veza

Veza treba da se održava putem patrola, kako između bataljona isto tako veza između Štaba brigade i štabova bataljona, kao i veza između četa i štabova bataljona.

U dosadašnjim akcijama i štabovi bataljona i komandiri četa vrlo labavo su se odnosili po pitanju održavanja veze, ali u ovoj akciji nećemo dozvoliti da veza ovisi o dobrom raspoloženju štabova bataljona, već naređujemo da izvještaji ima da se šalju bezuvjetno svaki sat, a u izuzetnim slučajevima i ranije. Isto tako upozorite drugove komandire četa da će ova akcija samo onda uspjeti ako budemo međusobno održavali čvrstu vezu,te stoga i oni da ulože sve od sebe da se ta veza održava što čvršće i što bolje.

Početak napada

Napad na samo uporište ima otpočeti tačno u 2 sata 19. IX. 1943. Do toga vremena svi borci treba da se privuku što bliže i da ne budu primijećeni i kad stupe u dejstvo naša teška oružja, borci treba da se privlače neprijateljskim rovovima, naprave prolaz na žičanoj prepreki i po završetku vatre iz teškog oružja, da se izvrši juriš. Sa ovim dobro upoznati i borce. Komandanti bataljona nariktaće svoje satove prema satu komandanta brigade.

Znaci raspoznavanja

Znaci raspoznavanja za noć između 18 i 19 o. mj. biće

pas-poglavnik

a za dan 19 o. mj. biće opšti znaci.

Brigadno previjalište

Biće u selu Nova Krivaja.

Štabovi bataljona svaki će za svoje bataljonsko previjalište prikupiti pet do šest kola za prevoz ranjenika.

Štab brigade nalaziće se u selu Puklica.

Štab IV bataljona odrediće jedan vod vojnika za osiguranje ranjenika brigadnog previjališta.

Straža kod Štaba brigade biće od strane kursista brigade. Održavanje veze između pojedinih bataljona i brigade pored bataljonskih kurira održavaće i pojedine patrole i čete za vezu

Evakuacija plijena

Od uporišta do brigade i dalje služiće pionerska četa ove brigade.

Povlačenje

Povlačenje jedinica izvršiće se po pismenom naređenju ovog štaba. Bez pismenog naređenja ne smije se nijedna jedinica

povući sa položaja. Pored pismenog naređenja za povlačenje sa mjesta ovog štaba ispaliće se tri crvene rakete jedna za drugom.

Pravac povlačenja

I i II bataljon u seloVoćin
III bataljon u selo Lisičine
IV bataljon u selo Kometnik.

Sve ranjene drugove referent saniteta ove brigade[4] upućivaće pod pratnjom do sela Lisičine, odakle će referent saniteta divizije[5] iste uputiti u najbližu bolnicu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
zam. Petar Car

Komandant:
Antolović Josip

(M. P.[6])

BR. 99

IZVJEŠTAJ ŠTABA POSAVSKOG NOP ODREDA OD 18 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA NEPRIJATELJA KOD BUJAVICE I SMRTIĆA[1]

ŠTAB
POSAVSKOG NOP ODREDA
Položaj
18. IX. 1943

Operativni izvještaj dostavlja.

ŠTABU II KORPUSA NOV HRVATSKE

Položaj

15 na 16 o. mj. jedinice ovog odreda tj. I bataljona postavile su zasjedu kod rijeke Pakre između sela Jagme i Bujavice na rubu šume koja je udaljena oko 500 metara do same pruge. Zasjeda

[4] Eugen Bakarčić
[5] Anđelko Kučišec
[6] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 14/2, k. 1606.

je postavljena na temelju toga što je banda dolazila popravljati prugu Lipik—Poljana koju su jedinice ovoga odreda onesposobile za saobraćaj. Banda je dolazila popravljati sa vozom, te da bi joj onemogućili isti popravak, na temelju toga postavljena je zasjeda da bi iste razbila pri popravljanju pruge.

Dana 16 o. mj. postavljena je zasjeda na gore navedenom mjestu u 9 časova, kada je naišao voz od Lipika sa 6 vagona nakrcani sa bandom. Snage koje su se nalazile u zasjedi, a pri iskrcavanju bande iz voza otvorile su plotune na neprijateljske vojnike. U istim vagonima nalazile su se ustaše iz Lipika i Pakraca[2]. Naši borci otvorili su žestoku vatru tako da je banda uz gubitke morala pobjeći u pravcu Kukunjevca, dočim su neki zaostatci od bande uzdržavali vatru na pruzi. S tim što je bio predteren čist tj. brisani prostor, jedinice naše nisu uspjele da bi zauzele isti voz, a i sa razloga toga što je u našeg teškog mitraljeza povratna opruga iznevjerila tako da isti nije mogao dejstvovati.

Bandi za to vrijeme stigla je pomoć od Lipika i Pakraca i isti položaji bili su blizu Lipika i Pakraca tako da je iz Lipika bio na dometu njihovog teškog oružja tj. topova i minobacača.

Banda je zauzela voz i pobjegla i povukla se u pravcu Lipika.

Ustvari ova zasjeda nije ni predviđena da bi se izvršila nekakva akcija na bandu sa obzirom na brisani predteren nego na temelju toga da bi bandi zabranili popravak iste pruge.

Banda je imala, kako smo izviješteni sa izvjesne strane, oko 10 mrtvih a tako i ranjenih.

Noću između 17 i 18 o. mj. snage ovog odreda tj. II bataljona jedna četa postavila je zasjedu na cesti Okučani—N. Gradiška ispod sela Smrtića sa zadatkom da sačeka neprijateljsku kolonu ili kakav kamion[3]. Oko 10 časova naišla su dva neprijateljska kamiona u kome su se vozili Nijemci i ustaše. Ista zasjeda otvorila je na njih vatru i prvi kamion uspio je pobjeći, dočim drugi kamion je smlaćen. Isti zauzeti kamion branilo je šest neprijateljskih vojnika Nijemaca i ustaša. Neprijatelj je branio isti kamion sa dva protivavionska mitraljeza (njemačka), jedan mauzer i jedan pištolj. U istom kamionu nađena su tri mrtva, dok su tri uspjeli pobjeći, te jedan je na izvjesnom odstojanju ranjen pao. Isti kamion koji je pobjegao, kad se udaljio otvorio je vatru tako da je bilo nemoguće prići mrtvom banditu. U istom kamionu tj. u borbi poginulo je 4 neprijateljska vojnika a dva su uspjela pobjeći..

---

[2] Vidi dok. br. 227.
[3] Vidi dok. br. 241.

U istom kamionu zaplijenjena su, kako je gore rečeno, dva protivavionska mitraljeza, 1 mauzer i jedan pištolj. Uz iste mitraljeze zaplijenjeno je 2.600 metaka, te pet rezervnih cijevi, te jedno protivavionsko postolje za udvojene mitraljeze sa specijalnim spravama za avionsko gađanje. Isto tako zaplijenjena su dva manja protivavionska postolja za pojedini mitraljez.

Zaplijenjeno je oko 20 litara benzina, automobilski alat, dvije rezervne gume i raznih sitnih stvari.

Mitraljezi koji su zaplijenjeni potpuno su ispravni. U gore navedenim borbama nismo imali ni mrtvih ni ranjenih.

Iskustvo o postavljanju zasjeda na pruzi Pakrac—Banova Jaruga pokazalo nam je da postavljanje zasjeda nema dobrih strana na udaljenosti 500 metara a i čistom predterenu, tako da je na takvim predterenima nemoguće vršiti juriš..

Dočim iskustvo o postavljanju zasjede na cesti Okučani—Gradiška pokazalo nam je slijedeće; Kako smo dobili informacije da se istom cestom kreće jedan do dva neprijateljska kamiona trebali smo postaviti u istu zasjedu cio bataljon, tako da nam ne bi pod jačom vatrom uspio pobjeći jedan kamion, kao što je to uspio, iz razloga što su naše male snage bile na istoj zasjedi, dočim da je bio cio bataljon vjerovatno da nam ne bi uspio pobjeći isti kamion.

Isti mitraljezi koji su zaplijenjeni imadu postolje protivavionsko koje je teško i nesposobno za pokret, a isto je postolje za udvojene mitraljeze. Isto ćemo poslati u II ekonomski sektor, te ukoliko bi bio potreban, stavlja vam se na raspoloženje. Dočim dva manja postolja protivavionska ostati će uz naše mitraljeze, jer ista nisu udvojena i vrlo su lagana za prenos.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Pol. komesar;
Stojan Divić

Zam. komandanta;
Sreten Žarković

P.S. Kamion koji je osvojen isti je zapaljen na licu mjesta. Banda nakon izvjesnog vremena stigla je iz Okučana i zapalila u selu Trnavi[4] šest kuća. Banda je stigla i kuće zapalila nakon dva sata kada su se naše jedinice povukle.

[4] Gornja Trnava

BR. 100

NAREĐENJE GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD 19 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU TRINAESTE DIVIZIJE DA DIO NOVOMOBILISANOG LJUDSTVA UPUTI U SASTAV ŠESTE DIVIZIJE[1]

A 218
19. IX. 1943

ŠTABU XIII DIVIZIJE NOV HRVATSKE

Pomoćnik načelnika Štaba drug Manola[2] upoznao nas je sa stanjem na vašem terenu.

U vezi već izdate direktive[3] za organizaciju i popunu vaše divizije i postavljanja operativnih zadataka, vi ćete postupiti po slijedećem:

1) Sve prekobrojno novo-mobilisano preteklo ljudstvo upućujte za VI diviziju. Vi znate da vaša divizija treba da broji oko 6.000 boraca, ukupno, a dva goransko-primorska odreda po 400—600 boraca. Sav ostatak ljudstva šaljite Štabu VI divizije po sprovodnicima za Otočac, gdje će biti prihvaćeno od strane Štaba VI divizije, koji će za ovo poslati kod Komande mjesta Otočac potreban broj drugova koji će sačekivati i prihvatati ovo ljudstvo. Oni će biti kod Komande mjesta Otočac. Ove novomobilisane drugove organizovano i u redu po ešalonima — grupama upućivati za Otočac, nastojeći pri tome da se obezbijede hranom, a po mogućstvu i prebacuju automobilima. Redovno ćete telefonom izvještavati Komandu mjesta Otočac, kada je koja grupa upućena i kada će stići u Otočac.

2) Naređeno je Štabu VI divizije da vam uputi 200 starih boraca-partizana, koji će biti raspoređeni po brigadama vaše divizije u cilju učvršćavanja vaših jedinica. Jedan dio od ovih boraca, do jedne polovine, uputićete za Istru, gdje će u tamošnjim našim jedinicama[4] poslužiti u istome cilju.

3) Sve novomobilisane sa otoka Raba i Paga[5], ukoliko ovi naknadno pristižu, upućivati za VI diviziju kao što vam je naprijed naznačeno.

---

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 32—2, k. 104 A.

[2] Srećko

[3] Vidi dok. br. 82.

[4] O jedinicama formiranim na području Istre poslije kapitulacije Italije vidi dok. br. 146.

[5] Riječ je o Slovencima i Jevrejima koji su oslobođeni iz logora prilikom kapitulacije Italije. Vidi dok. br. 83.

4) Sve zalihe — rezerve u odjeći i obući, kao vešu i ćebadima — stavite odmah na raspolaganje šefu Glavne intendanture ovoga štaba[6]. Nikakvih rezervi u odjeći, obući kao i u ćebadima i vešu ne možete imati. Također, ni borci koji imaju po jedan par odijela i obuće, ne mogu imati rezerve u ovome. Vi ćete na pogodan način objasniti borcima koji imaju po 2 para bilo odjeće bilo obuće da je neophodno potrebno da odmah vrate jedan par i da ga stave vama na raspolaganje, odnosno Glavnoj intendanturi za snabdijevanje ostalih naših jedinica u Lici, na Kordunu i Baniji. Vama je dobro poznato da imamo stotine boraca u VI, VII i VIII diviziji koji su skoro potpuno goli i bosi i koje moramo snabdijeti u najkraće vrijeme i osposobiti ih za vršenje postavljenih zadataka.

5) Novoformirana Komanda mornarice[7] biti će pod vašom neposrednom komandom i vršiti će one zadatke, koji su već pred njom postavljeni. Nastojati da se što više plovnih objekata mornarice naoruža automatskim oruđima i osposobi za vršenje izviđačke i patrolne službe kao i obezbjeđenje obale i svih otoka u Kvarneru od Istre zaključno sa Rabom i Pagom.

6) Kao što vam je ranije postavljeno, vaša II brigada treba da ispolji naročitu aktivnost u pravcu Karlobaga[8]. Za nas je vrlo važno da Karlobag bude što prije u našim rukama[9], kako bi potpuno izolovali i blokirali gospićki ustaški garnizon. Operacije na Karlobag izvesti će se sa jedinicama naše II brigade uz sadejstvo jednog bataljona VI divizije. Za ovo će sledovati u najskorije vrijeme naša zapovijest. Vi već sada izvršite potrebne pripreme za ovu operaciju.

Vi se prvenstveno posvetite u ovoj situaciji organizacionim pitanjima vaše divizije, kao i izvršenju postavljenih operativnih zadataka.

Sve dosadašnje poslove koje ste imali sa komandama područja Primorskog i Goranskog, preuzeti će na sebe otsecı ovoga štaba.

7) Pošaljite nam 12—15 oficirskih odijela za naše rukovodioce. Također, pošaljite za našu Prateću četu 15 talijanskih šmajsera sa dovoljnim brojem okvira i municije. U ovom štabu

---

[6] Moro Magašić

[7] Riječ je o Komandi mornarice za Hrvatsko Primorje i Istru. Vidi dok. br. 142.

[8] O napadu ove brigade na Karlobag vidi dok. br. 120 140, 241 246 i 247.

[9] Karlobag su oslobodile jedinice Trinaeste divizije 3 listopada 1943 god. Vidi tom V, knj. 20 izvještaj Štaba Trinaeste divizije od 5 listopada 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske.

ima izvjestan broj drugarica i drugova koji su bez pištolja i opasača, zato nam po mogućstvu pošaljite 8—10 pištolja sa opasačima.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant
generalmajor,

BR. 101

DIREKTIVA ŠTABA PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE OD 19 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU KORDUNAŠKOG NOP ODREDA ZA RASPORED JEDINICA I DEJSTVO NA PODRUČJU KARLOVCA[1]

Op. br. 159/43
19. IX. 1943

DIREKTIVA

Za rad Kordunaškog partizanskog odreda I Korpusa N.O.V. Hrvatske.

Opšta situacija zahtijeva da sve naše jedinice budu do maksimuma oprezne i aktivne.

Kapitulacija Italije osjetno se je odrazila i ima niz negativnih posljedica kako za Nijemce, tako i za njihove sve moguće vazale. Osjeća se nervoza i užurbano prebacivanje neprijateljskih trupa iz jednog u drugi garnizon i sektor. Htjeli bi zatvoriti sve, a za to nemaju snaga i sredstava, a i ukoliko imaju, moral kod njih je osjetno poljuljan. U ovim zadnjim trzajima očekivati je da će naši neprijatelji besomučno vršiti ispade na nas i presije na narod, ne birajući način i sredstvo za produženje svoje tiranske vlasti.

Svjesni svojih zlodjela oni su u strahu pred onim što ih čeka, radi čega će u ovim zadnjim trzajima preduzimati očajničke vojničke i političke akcije.

Ovakva situacija neminovno traži i zahtijeva od svih vojnih i političkih rukovodilaca kod nas da imaju sve rečeno stalno u vidu i da do maksimuma povećaju budnost i tako pariraju svaki neprijateljski pokušaj te uzmu inicijativu političkog rada i vojničkog dejstva u svoje ruke.

Dobili smo utisak da se vaš štab nije saživio i prilagodio sadanjoj situaciji, te i ne radi u duhu iste, tako u zadnje vrijeme

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 14/1—2, k. 419.

niste vršili uspješne akcije; snage ste razvodnili na unutrašnjosti oslobođenog teritorija i zadovoljavate se patroliranjem po istom, dok ste vaš štab smjestili duboko u pozadinu, tako da teško održavate vezu sa jedinicama, te nemajući sa istima neprekidan kontakt niste u mogućnosti ispoljiti svoj uticaj na pojedine akcije.

Da bi vaš rad bio aktivniji i u duhu sadanje situacije

NAREĐUJEMO:

1) Rejon vašega osmatranja, obezbjeđenja i dejstva biti će Duga Resa—Popović Brdo i sa jednim bataljonom između Mrežnice i Korane, a sa jednim bataljonom između Korane i Kupe. Prednja linija vaše baze na pomenutom sektoru neka bude na najbližem — mogućem odstojanju od Korlovca.

2) Štab odreda smjestite u selo Tušilović.

3) Na svome sektoru razvijte što veću aktivnost: dejstvujte na slabija neprijateljska uporišta i nastojte da ista likvidirate; postavljajte zasjede neprijatelju ako krstari pred vašim sektorom. Ove zasjede — patrole neka budu sastavljene od vještih i dovitljivih boraca, koji poznaju teren. Ove zasjede — patrole postavljajte — upućujte i do samog Karlovca.

Pored ovog prikupljajte podatke o jačini i sastavu neprijatelja u Karlovcu, njegovim namjerama i svemu ostalom što ima uticaja na rad i odluke ovoga štaba.

4) Navedenim radom polučiti ćete ove korisne uspjehe:

a) Kod boraca ćete podržavati i još više razviti borbeni duh, a kod starješina inicijativu i preduzimljivost;

b) neprijatelja ćete prinuditi, ugrožavajući sam Karlovac, da u istome drži veće snage, čime ćete olakšati rad i dejstvo naših drugih jedinica, vežući snage za sebe. Pored ovoga kod neprijatelja ćete unijeti strah od našeg oružja, što će povoljno djelovati i politički i omogućiti vam lakšu popunu vašeg odreda — mobilizaciju ljudstva — kojoj, na najpodesniji način pristupite.

Očekujemo od vas veću aktivnost na tome sektoru i veće zalaganje.[2]

Svakoga dana obavještavajte nas šta ste preduzeli i šta mislite preduzeti u duhu ove direktive.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načel. štaba
(M. P.)[4] **N.[3] R. Grubor**

[2] Vidi tom V, knj. 20, dok br. 17.

[3] Nikola

[4] Okrugli pečat: Štab Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske.

BR. 102

NAREDBA ŠTABA ČETVRTE OPERATIVNE ZONE NOV I PO HRVATSKE OD 19 RUJNA 1943 GOD. O FORMIRANJU KOMANDE ARTILJERIJE, TENKOVSKOG BATALJONA I ŠTABA OBALSKE KOMANDE[1]

ŠTAB
IV OPERATIVNE ZONE NOV I PO HRVATSKE
Br . . . . . .
Dne 19. septembra 1943.

ŠTABU OBALSKE KOMANDE
(za druga Velimira Škorpika)

I.—

Prilikom razoružanja talijanskih jedinica na području IV Operativne zone zaplijenjen je veći broj artileriskih oruđa i municije[2]. Da bi se od pomenutog naoružanja u predstojećim operacijama imalo maksimum koristi i u cilju racionalne upotrebe artiljerije tamo gdje će se ubuduće za njenim učešćem u borbi osjećati najveća potreba

naređujemo:

da se obrazuje **Komanda artilerije IV Operativne zone.**

Sjedište Komande artilerije bit će u Kambelovcu.

Za komandanta određujem druga Gavričenka, za zamjenika druga Smodlaka[3], za komesara druga Stradu[4].

Komanda artilerije pristupit će odmah prikupljanju i sređivanju artileriskog materijala po dobivenim usmenim uputstvima i formiranju baterija. Težiti da se za svako kompletirano artilerisko oruđe u što kraćem roku dobije, pronađe ili izvježba potrebna posluga, kako bi se isto moglo upotrijebiti u predstojećim operacijama.

Komandant artilerije drug Gavričenko opunomoćen je od strane ovoga štaba da po svome nahođenju raspolaže svim artileriskim oruđima, koja se nalaze kod trupa i kod pozadinskih vlasti na području IV Operativne zone. Očekujemo da će sve jedinice i komande, shvaćajući u punoj mjeri važnost

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 18—1, k. 1491.
[2] Opširnije o tome vidi dok. br. 54 i 81.
[3] Redakcija nije mogla utvrditi ime.
[4] Strado Bojović

ovih pitanja, dati komandantu Artilerije punu pomoć, da bi dobiveni zadatak što prije ostvario.

Komandant Artilerije podnosit će ovome štabu svakodnevno usmene ili pismene izvještaje o toku formiranja pojedinih artileriskih jedinica.

II.

U cilju cjelishodnog iskorišćavanja zaplijenjenih tenkova u predstojećim akcijama

naređujemo:

da se obrazuje **„Bataljon tenkova IV Operativne zone NOV i POH."**

Sjedište Štaba Bataljona tenkova bit će u Kaštelima.

Za Komandanta Bataljona tenkova određujemo druga Vladimira Sekulića. Zamjenika i politkomesara odredit ćemo naknadno.

Određeni komandant Bataljona pristupit će odmah prikupljanju i osposobljavanju tenkova za borbu, kako mu je to usmeno naređeno od strane ovoga štaba. O toku formiranja tenkovskih jedinica podnositi dnevno usmene ili pismene izvještaje.

Štab IX Dalmatinske divizije naredit će štabovima I i III Dalmat. brigade, da svaka od njih uputi odmah komandantu Bataljona tenkova po 15 (svega 30) izvježbanih mitraljezaca, starih i iskusnih boraca, prvenstveno onih koji se budu za to dobrovoljno javili, ostavljajući komandantima ipak konačnu odluku po ovome.

Komanda Splitskog područja uputit će komandantu Bataljona tenkova (5) pet šofera i (5) šoferskih pomoćnika.

III.

U cilju zaštite oslobođenog dijela morske obale od neprijateljskog napada, zatim u cilju kolaboracije pomorskih jedinica sa trupama u njihovim akcijama na kopnu obrazovat će se „Obalska komanda" sa sjedištem u Splitu. U sastav Obalske komande ući će „Flotila naoružanih brodova", sve obalske baterije na istočnoj obali Jadrana i na otocima, kao i jedinice pomorskog vazduhoplovstva. U tom cilju

naređujemo:

1. — *Štab obalske komande:*

Komandant drug Škorpik Velimir, zamjenik drug Bradačić[5]. Politkomesar odredit će se naknadno.

[5] Ljubo

U nadležnost Štaba Obalske komande spada oprema i upotreba plovnih borbenih jedinica, zatim upotreba obalske artilerije i pomorskog vazduhoplovstva.

Štab Obalske komande neposredno je podčinjen Štabu IV Operativne zone, od koga će primati direktive za rad.

Štab Obalske komande nastojat će da se sve obalske baterije što prije osposobe za dejstvo i da se osposobe i radiotelegrafske i signalne stanice.

2. — *Komanda Flotile naoružanih brodova:*

Komandant drug Podboj[6], zamjenik drug Armanda[7]. Politkomesar odredit će se naknadno.

Komanda Flotile naoružanih brodova podčinjena je Štabu Obalske komande. Pronalazi plovne objekte podesne za borbu na moru, oprema ih, mobiliše potrebne posade brodova i snabdijeva brodove svima potrebama.

3. — *Obalska artilerija*

Po naređenju ovoga štaba od 17. ov. mjes. sve obalske baterije uzeo je privremeno pod svoju komandu drug Vuk Nikolić, kapetan tvrđavske artilerije.

Obalska artilerija stoji pod komandom Obalske komande. Komandni kadar odredit će se naknadno.

4. — *Hidroavion*

sa pilotima stoji na raspolaganje Obalskoj komandi. Za izvršenje izvjesnih zadataka dobivat će naloge i od Štaba IV Operativne zone neposredno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant I Prolet. diviz.
generalmajor
K.[9] Popović

Politkomesar,
Kukoč[8]

Zamjenik komandanta
Milić[10]

(M.P.)[11]

---

[6] Franc
[7] Adam
[8] Ivica
[9] Koča
[10] Maks Baće
[11] Okrugli pečat: kao u zaglavlju

BR. 103

NAREĐENJE ŠTABA PRVE PROLETERSKE UDARNE DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE OD 19 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU TREĆE PROLETERSKE BRIGADE ZA NAPAD NA SINJ[1]

ŠTAB I PROLETERSKE
UDARNE DIVIZ. NOVJ
19 sept. 1943

ŠTABU III PROLETBRIGADE

1. — U toku noći na vaš sektor[2] su trebali da stignu šest tenkova i osam topova. Javite da li je ovo stiglo[3]. Ova oružja su namenjena za ofanzivne operacije prema Sinju[4].

2. — Neprijatelj u Sinju je počeo da dovlači pojačanja avionima[5]. Svakim danom ga je sve više i jednog dana može preduzeti ofanzivu protiv nas[6]. U cilju sprečavanja neprijatelja u njegovim namerama pred vama se postavlja zadatak da što

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 4/1—6, k. 706 A.

[2] Treća proleterska brigada zatvarala je tada pravac Sinj — Klis Vidi dok. br. 96.

[3] Vidi dok. br. 116.

[4] O ovim operacijama vidi dok. br. 104, 109, 115, 116, 118, 124, 125, 126, 138, 143, 144, 145, 178 i tom V, knj. 20, izvještaj Staba Treće proleterske brigade Štabu Prve proleterske divizije od 6 listopada 1943 godine

[5] Opširnije o tome vidi dok. br. 83, 85 i 97.

[6] Dvadeset drugog rujna nastavljen je prodor dijelova Sedme SS divizije „Prinz Eugen" i Devedeset drugog motorizovanog puka na pravcu Imotski — Split. Istoga dana ove neprijateljske snage dostigle su liniju Lovreč — Studenci a dva dana kasnije (24 rujna), savladavši otpor Prve proleterske brigade na liniji Lovreč — Čista — Čaporice i Aržano — Buško Blato, izbile u Sinj i Dicmo i spojile se sa jedinicama koje su ranije avionima prebačene iz Mostara u Sinj. Slijedećeg dana (25 rujna) Nijemci su nastavili napredovanje na pravcu Sinj — Klis — Split. Poslije dvodnevnih oštrih borbi s Trećom proleterskom brigadom između Sinja i Dicma i sa Prvom dalmatinskom i Splitskom brigadom u rejonu Klisa i Solina, Nijemci su 27-og ujutro ušli u Split, koji su naše jedinice ranije evakuirale. U cilju sadejstva Sedmoj SS diviziji „Prinz Eugen", Nijemci su 24 rujna počeli napade i na pravcima: Knin — Vrlika — Sinj, Drniš — Muć, Drniš — Unešić — Perkovići i Šibenik — Vrpolje — Perković. Na ovim pravcima napadali su dijelovi 114 lovačke divizije i manje snage četnika Dinarske divizije. Ove neprijateljske snage, poslije oštrih borbi protiv jedinica Četvrte divizije (krajiške), spojile su se 25 rujna u Sinju sa jedinicama Sedme SS divizije „Prinz Eugen". Istovremeno, na pravcu Livno — Sinj počeli su napade dijelovi Petog ustaškog zdruga. Opširnije o tome vidi dok. br. 149, 170 ove knjige, tom V, knj. 20, dok. br. 41 i dok. br. 8/1—54, 9/1—37, 9/1—25, k. 30 i 4/2—10, k. 72 u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

Štab I Proletarske
udarne diviz.novj.
19 sept.1943

Štabu III Proletbrigade

1.- U toku noći na vaš sektor su trebali da stignu šest tenka i osam topova. Javite da li je ovo stiglo. Ova oružja su namenjena za ofanzivne operacije prema Sinju.

2.- Neprijatelj u Sinju je počeo da dovlači pojačanja avionima. Svakim danom ga je sve više i jednog dana može produzeti ofanzivu protiv nas. U cilju sprečavanja neprijatelja u njegovim namerama pred vama se postavlja zadatak da što pre izvršimo napad i zauzmemo Sinj. Zato o d m a h pozovite sve obližnje štabove kod vas na savetovanje a ja ću doći kod vas čim me pozovete. Napad svakako treba da bude nočas.

3.- Za vreme dana neprijatelju stalno sleću transportni avioni i dovlače materijal i pojačanja. Postavite teška oružja a i mitraljeze da ih unište na zemlji kada sleto pošto ostojanje nije veliko.

4.- Neprijatelj kod Zadvarja je razbijen i vraćen ka Imotskom. Prva brigada je dobila zadatak da likvidira Omiš.

Nadite brzo.

5.- O d m a h uputite u Štab IV Operativne zone kod druga Koče 30 vojnika za tenkiste. 25 od ovih treba da budu mitraljesci. Izbor ovih na dobrovoljnoj bazi.

S.P.-S.J.

Zamenik komandanta,

Fotokopija dokumenta br. 103

pre izvršimo napad i zauzmemo Sinj[7]. Zato o d m a h pozovite sve obližnje štabove kod vas na savetovanje a ja ću doći kod vas čim me pozovete. Napad svakako treba da bude noćas[8].

3. — Za vreme dana neprijatelju stalno sleću transportni avioni i dovlače materijal i pojačanja. Postavite teška oruđa a i mitraljeze da ih unište na zemlji kada slete pošto otstojanje nije veliko.

4. — Neprijatelj kod Zadvarja je razbijen i vraćen ka Imotskom[9]. Prva brigada[10] je dobila zadatak da likvidira Omiš[11]. Radite brzo.

5. — O d m a h uputite u Štab IV Operativne zone kod druga Koče[12] 30 vojnika za tenkiste. 25 ovih treba da budu mitraljesci. Izbor ovih na dobrovoljnoj bazi.

S. F. — S. N.

Zamjenik komandanta,
Mil.[13] Milojević

---

[7] i [8] O napadu na Sinj vidi primjedbu br. 6 uz dok. br. 96.
[9] Vidi dok. br. 94 i 95.
[10] Odnosi se na Prvu proletersku brigadu. Vidi dok. br. 95 i 96.
[11] Napad na Omiš tada nije izvršen.
[12] Koča Popović
[13] Miloje

BR. 104

NAREĐENJE ŠTABA PRVE PROLETERSKE DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE OD 19 RUJNA 1943 GOD. ŠTABOVIMA BRIGADA ČETVRTE KRAJIŠKE DIVIZIJE ZA NAPAD NA SINJ[1]

ŠTAB
I PROLETERSKE DIVIZIJE NOVJ
19-IX-1943 god.
u 18 čas.

ŠTABOVIMA BRIGADA IV KRAJIŠKE DIVIZIJE

Naredbom Vrhovnog štaba NOV i POJ dve brigade IV Krajiške divizije stavljene su pod komandu Štaba I Proleterske divizije[2]. Ove brigade su trebale da pođu u pravcu Splita dana 13 ov. mj. i da se oko 17 ov. mj. sastanemo na prostoru Sinj—Split. Dosada nemamo veze sa vama.

Već dve večeri kako imamo namjeru napasti Sinj[3] glavnu otpornu tačku za potpuno oslobođenje Splitskog sektora, ali ovo nismo u stanju učiniti sa svega jednom brigadom[4] naše divizije, pošto su ostale uposlene na drugim sektorima. Za napad na Sinj određene su III Proleterska brigada i vaše dve brigade.

Odmah po dobitku naređenja krenite i to: jedna brigada na prostoriju sela Zelovo severozapadno od Sinja na oko 8 km. Druga brigada se ima postaviti između cesta Vrlika—Livno oko sela Hrvace—Čitluk[5]. III Proleterska brigada već je postavljena na prostoru Visoka jugozapadno od Sinja. Na mestu koncentracije dobićete detaljno naređenje o pravcu napada vaših brigada[6]. Napad se mora izvršiti sutra veče 20 ov. mj.[7]

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 5—8, k. 766.

[2] Odnosi se na Šestu i Desetu NOU brigadu. Vidi dok. br. 88 i 105.

[3] i [7] O napadima na Sinj vidi dok. br. 103 109, 115, 116, 118, 124 125, 126, 138, 178 i tom V. knj. 20, izvještaj Štaba Treće proleterske brigade Štabu Prve proleterske divizije od 6 listopada 1943 godine.

[4] Riječ je o Trećoj proleterskoj brigadi koja je tada zatvarala pravac Sinj — Klis. Vidi dok. br. 96.

[5] Na pravcu Hrvace — Sinj raspoređena je Šesta a na pravcu Zelovo — Sinj Deseta NO brigada. Vidi dok. br. 118.

[6] Vidi dok. br. 109 i 115.

Neprijatelj je ovih dana dobijao neprekidno pojačanja sa avionima u Sinju[8] i ima mogućnosti da sa tim snagama krene u napad ka Splitu, a s obzirom da mu je jedna kolona opkoljena i skoro uništena u Dicmu[9] a jedna u Klisu[10], ostaci tih kolona i sada se drže u utvrđenim kućama i bunkerima.

U napadu će takođe učestvovati 8 topova i 6 tenkova sa naše strane.

Radite brzo, a sa nama tražite vezu preko s. Sičane. Tu se nalazi štab III Proleterske brigade.

Ukoliko neprijatelj slučajno krene sutra prema nama, izvršite snažan napad sa leđa određenim pravcima brigada na Sinj i nastojte da ga tako ispražnjenog zauzmete. S time ćete najbolje pomoći III Proleterskoj brigadi u svom zadržavanju neprijatelja.

Najhitnije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zamkomdivizije,
Mil.[11] Milojević

[8] Opširnije o tome vidi primjedbu br. 4 uz dok. br. 63 i primjedbu br. 7 uz dok. br. 85.

[9] Vidi dok. br. 85 i 97.

[10] Vidi dok. br. 63, 85 i 97.

[11] Miloje

BR. 105

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTE NOU DIVIZIJE OD 19 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU DRUGOG BOSANSKOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O POKRETU U DALMACIJI[1]

ŠTAB
IV N.O.U. DIVIZIJE
— 2 BOS. KORPUSA —
Br. 448
19. IX. 1943 g.

ŠTABU II BOSANSKOG NOU KORPUSA

Položaj

Sa snagama VI KNOU brigade 18. IX. t.g. stigli smo u Maleševce. 19. IX. t.g. u 18 časova sa VI brigadom, sa dva bataljona X KNOU brigade i sa dva bataljona Grahovsko-peuljskog odreda krećemo u pravcu Cetinske doline gdje mislimo uhvatiti vezu sa dalmatinskim snagama i sa I proleterskom divizijom i dalje nastupati po naređenju I proleterske divizije[2]. Dva bataljona X brigade nalaze se kod Petrovca. Depešom smo im naredili, da kreću pravcem za snagama X brigade i da što prije uđu u njen sastav. VI brigada, naročito njen I bataljon dosta je zamoren s obzirom na put od Dabra do Grahova.

Đujićeve četničke bande sa svojom glavninom nalaze se u Kosovu Polju. Sa njima ima oko 600—700 Talijana koji su izbjegli iz Knina iz njemačkog ropstva.

Naša radio-stanica traži stalno vezu sa vašom, I proleterske i V.Š.[3] radio-stanicom. Vaša radio-stanica vrlo slabo se čuje. Izgleda da je prazan akumulator. V.Š. dobro čujemo ali on je stalno zauzet i ne sluša naše pozivne znake. Mi nemamo dinamo od 12 volti sa kojim bi mogli da punimo akumulator. Dinamo sa kojim raspolažemo ima svega 6 volti i mora ga cijela četa okretati dan i noć, da bi mogli svega 1 sat razgovarati sa vama. Pošto ćemo biti stalno u pokretu, nećemo moći na ovaj način puniti akumulator jer vrijeme to neće dozvoljavati. Mi ćemo se postarati da u Dalmaciji dobijemo ili drugačiju radio-stanicu, ili novi jači dinamo. Molimo vas da nam vi izađete u susret te

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 22/1—6, k. 456.

[2] Veza između ovih jedinica uspostavljena je 21 rujna dolaskom Četvrte divizije u Cetinsku dolinu. Vidi dok. br. 117.

[3] Vrhovnog štaba

da nam po ovim kuririma pošaljete veći dinamo ako imate na raspoloženju. Kod druga Staroga[4] nalazi se dinamo koji bi nas u potpunosti mogao zadovoljiti.

Vašu depešu koju ste poslali 18 o.m. u 9 časova prije podne nismo uhvatili uslijed vašeg slabog akumulatora, nego samo jednu riječ.

Postaraćemo se da sa vama održavamo stalnu vezu bilo preko kurira ili radio-stanice (radio-veze), kurire ćemo slati preko Tičeva ili preko snaga oko Glamoča.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: sl. otsutan (M.P.)[6] Komandant: **Petar**[5]

BR. 106

IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 19 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O AKCIJAMA I BORBAMA OD 20 DO 31 KOLOVOZA[1]

ŠTAB VIII DIVIZIJE I KORPUSA HRVATSKE
Op. broj 47
19-IX-1943

21. 9. 43.[2]

Operativni izvještaj.

ŠTABU I KORPUSA N.O.V. HRVATSKE

VIII divizija za vrijeme od 20 do 31. VIII. nalazila se na slijedećim položajima i to: sa I brigadom na prostoriji Prijeboj—Sertić Poljana, Rakovica, Sadilovac u cilju da spriječi neprijateljsko nadiranje u pravcu Vrhovine—Otočac. II brigada nalazila se na prostoriji Dabar—Glibodol—Glavace—Doljani—Zalužnica u cilju čišćenja četnika koji su se nalazili u šumi oko pomenutih sela. III brigada nalazila se na prostoriji Cazin—

[4] Đuro Pucar—Stari.
[5] Vojnović
[6] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 19/1—5, k 419.
[2] Datum prijema izvještaja u Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske.

Topusko u cilju sprečavanja neprijateljskog nadiranja od pravca Cazina i Gline prema slobodnom teritoriju.

Kratak opis borbi. *I udarna brigada:* Sa jednim bataljonom izvršila je napad na neprijateljsku posadu u Vrsti, koja je bila jačine 35 pripomoćnih žandara. Kod samog napada neprijatelj nije bio utvrđen u zgradama nego je spavao po kukuruzima i blagovremeno osjetio naš napad i odmah se dao u bjekstvo. Tom prilikom ubijena su tri neprijateljska vojnika i 6 zarobljeno. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

Ostala tri bataljona imala su kontakt sa neprijateljem, ali nije dolazilo do jačih borbi. [Kod] ovog održavanja kontakta poginula su 3 neprijateljska vojnika, broj ranjenih nepoznat.

24. VIII. I brigada koncentrisala se u Sertić Poljani i prema naređenju Štaba korpusa 25. VIII. u 11 časova stigla je u Zalužnicu. Uslijed promijenjene odluke Brigada se istog dana vratila na prostoriju Rastovača, Sertić Poljana, Jasenice[3], Dabar sa zadatkom — bataljoni koji su se nalazili u Sertić Poljani, Rastovači, održavati kontakt sa neprijateljem u Drežniku[4] i sprečavati njegovo nadiranje ka Plitvičkim Jezerima, a bataljon u Dabru i Jesenicama hvatanje četničke bande i sprečavanje istima ishrane na selu.

II brigada: 21. VIII. 1943 III bataljon vršio je akciju na pruzi između Košara i Tounja, akcija nije uspjela iz razloga što je naišla patrola i otkrila postavljene mine. Patrola je odmah otvorila vatru i u tom momentu naišao je blindirani voz koji je otvorio vatru iz mitraljeza i bacača. Bataljon se povukao, a naša patrola koja je bila određena da vuče špage nagaznih mina bila je dosta isturena ispred naših položaja prema pruzi i tom prilikom neprijatelju je uspjelo dvojicu zarobiti, jednoga raniti. Na strani neprijatelja bila su 2 mrtva. Akcija nije uspjela iz razloga što su mine bile otkrivene od neprijateljske patrole i što je naišao blindirani voz, a bilo je ličnog nesnalaženja komandnog kadra i odelenja koje je imalo zadatak da vuče špagu, pošto su mogli

[3] Lička Jesenica
[4] Drežnik Grad

povući špagu u momentu kada je bila mina otkrivena, uništiti neprijateljsku kontrolu i sam eksploziv, tako da ne padne neprijatelju u ruke.

23. VIII. i 24. VIII. dva bataljona pretresali su i čistili šumu od četnika i to: jedan bataljon k. 602 i Jurjeva Kosa (k. 897), drugi bataljon od Inića prema Malom Griču (k. 690), Brakusova Draga (k. 833) oko Tržca, preko Čatrnje obronke M. Lisca (k. 1029) prema Petrinić Polju. Kod pretresanja bataljoni nisu naišli na neprijatelja, ali istog dana predalo se 20 četnika koji su sami došli.

25. VIII. 1943 Brigada se cijeli dan prebacivala kamionima sa svojih ranijih položaja na prostoriju Janjče—Perušić[5],te u toku noći preuzela položaj od I udarne brigade VI divizije na liniji Vršeljak—Runjavica—Veliki Čardak —Ravni Vrh.

26. VIII. 1943 izvršilo se prebacivanje još ostalih dijelova Brigade, a bataljoni koji su se nalazili na položaju vršili su nasilno izviđanje prema neprijateljskim položajima, na svim pravcima.

27. VIII. 1943 i 28. VIII. Brigada je vršila pripreme za predstojeću operaciju i izviđalo se sa komandnim kadrom neprijateljske položaje.

29. VIII. 1943 g. Brigada je dobila zadatak od Štaba XIII divizije da vrši pritisak na neprijatelja sa slijedećim rasporedom: sa jednim bataljonom da vrši pritisak preko k. 777 na k. 772 (Grabovača); sa jednim bataljonom da vrši pritisak preko Runjavice na selo Kvarte i Konjsko Brdo; jednim bataljonom na Marinu Glavu i po mogućnosti da je zauzme; jednim bataljonom na s. Budak i Budački most. U ovoj operaciji Brigada nije polučila vidnih rezultata, pošto su snage Brigade bile previše rasturene i srazmjerno prema neprijateljskim snagama mnogo slabije a u sastavu Brigade nije bilo teškog oružja. Bataljon koji je vršio pritisak preko k. 777

[5] Po dolasku na ovo područje, Brigada je, po naređenju Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske, stavljena pod komandu Trinaeste divizije radi izvođenja operacija na liniji Pazarište — Perušić. Vidi dok. br. 10 i tom V, knj. 18, dok. br. 101.

na k. 772 previše se razvukao, nije osigurao dovoljno svoje bokove i neprijatelj ga je nadkrilio, te odbacio sa položaja. Isti bataljon povratnim napadom ponovno je ovladao k. 777 i k. 674 i 678, na kojima je ostao do naređenja za povlačenje. Bataljon koji je vršio pritisak prema Kvartama i Konjskom Brdu uspio je zauzeti samo selo i pročistiti ga od neprijatelja. Bataljon koji je vršio napad na Marinu Glavu nije imao dovoljno smjelosti i energičnosti kod izvršavanja zadataka, te nije ni polučio vidnije rezultate. Bataljon koji je napadao na s. Budak i Budački most bio je dosta energičan kod izvršenja zadatka, ali je neprijatelj bio mnogo nadmoćniji, dobio vatru sleđa i uslijed brisanog prostora nije mogao izvršiti dobijeni zadatak bez ogromnih žrtava.

U ovoj akciji neprijatelj je imao oko 50 izbačenih iz stroja, na našoj strani bilo je 5 mrtvih i 14 ranjenih.

30. VIII. Brigada se povukla na polazne položaje za napad sa zadatkom da drži položaj prema neprijatelju kako je ranije predviđeno.

31. VIII. jedinice su bile na položajima prema neprijatelju i održavan je stalan kontakt sa neprijateljem.

III udarna brigada: 20. VIII. sa jednim bataljonom trebao se vršiti prepad na Pećigrad. U samom pokretu bataljona prema Pećigradu, došlo je do sukoba kod križanja cesta sa jednim njemačkim izviđačkim dijelom, jačine 40 vojnika, gdje je neprijatelj pretrpio od predhodnice toga bataljona 3 mrtva i 5 ranjenih i odmah, čim se zapucalo, u paničnom bijegu pobjegli su prema Cazinu. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

21. VIII. Neprijatelj je reagirao na sukob sa patrolom i krenuo je jačim izviđačkim dijelovima od Cazina prema Skokovima gdje se nalazio položaj jednog bataljona III brigade i isti položaj tukao sa artilerijom i bacačima. Neprijatelju je uspjelo zauzeti pretstražarski položaj tog bataljona, jedna četa koja se nalazila u rezervi, povratnim napadom ovladala je ponovno pretstražarskim položajem i nakon toga neprijatelj se povukao u bazu.

22, 23 i 24. VIII držan je položaj prema neprijatelju u Cazinu i Glini.

25. VIII. vršen je sa dva bataljona fingirani napad na mjesto Glinu i napad na Gređanski most. Napad nije uspio na Gređanskom mostu iz razloga što je isti bio dobro utvrđen, branile su ga ustaše, a kod naših snaga nije bilo težeg oružja. Na strani neprijatelja nije bilo gubitaka. Na našoj strani 2 lakše ranjena druga.

26, 27 i 28. VIII. Brigada je držala položaje prema Cazinu i Glini bez borbe.

29. VIII., 30 i 31. VIII. Brigada maršovala od Gline prema Kamenskom i Frkašiću.

Ratni plijen: U toku akcija zaplijenjeno je: 34 karabina, 4.500 metaka, 12 šinjela, 12 ćebadi, 5 pari odijela, 5 pari cipela, 107 bombi, 7 bicikla kao i ostale sitne spreme.

Gubitci neprijatelja: 31 mrtvih, 37 zarobljenih i 42 ranjeno.

Sopstveni gubitci: 6 mrtvih, 16 ranjenih i 2 zarobljenih (Vidi listu gubitaka).

Utrošak municije: Utrošeno za sva pješadijska oruđa 7430 metaka, za teška oruđa 6 granata za prot. kol. topove, 3 mine teš. bacača. Prema tome zaplijenjeno 4700 metaka, utrošeno 7430, što znači manjak 2730 metaka.

Kritički osvrt na operacije: U svim ovim manjim akcijama jedinice su bile većinom ispale ispod kontrole, ali držanje komandnog kadra i boraca bilo je dosta dobro, ali još uvijek nema dovoljno komandni kadar samoinicijative i požrtvovanja, kao ni brzog snalaženja u momentanim situacijama. Vidni rezultati kako se vidi u ovom izvještaju nisu postignuti. što su jedinice bile razvučene na tako velikom prostoru i te rezultate nije bilo moguće postići u većoj mjeri.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
M.[6] Šumonja

(M. P.)[8]

Komandant:
V.[7] Ćetković

Prilog: lista gubitaka.

[6] Miloš
[7] Vlado
[8] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 107

IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 19 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O AKCIJAMA I BORBAMA OD 1 DO 15 RUJNA[1]

ŠTAB VIII DIVIZIJE I KORPUSA
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
Op. Br. 48/1943.
Dne 19. IX. 1943

Operativni izvještaj
dostavlja za vrijeme
od 1. do 15. IX. 1943.

ŠTABU I KORPUSA N. O. V. HRVATSKE

Za cijelo vrijeme ovog perioda divizija je uglavnom rasturena po brigadama na velikom prostoru i nije kao cjelina izvodila operacije. Od 1. IX. do 10. IX. divizija se nalazila na prostoriji i to:

I brigada: bila je na prostoriji Prijeboj—Rastovača—Poljanak—Lisine i Jasenice[2], sa zadatkom sprečavanja neprijateljskog nadiranja komunikacijom prema Vrhovinama i Otočcu i u cilju hvatanja četnika u okolnim šumama oko Jesenica.

II brigada bila je na prostoriji Perušić—Konjsko Brdo—Kula,[3] sa zadatkom da sprečava neprijateljsko nadiranje iz Perušića u pravcu Gacke doline i da uništava neprijateljske manje dijelove.[4]

III brigada: nalazila se na prostoriji Veliko Kamensko—Nebljusi—Kruge, u cilju sprečavanja neprijateljskog nadiranja u tom pravcu i napadanja na neprijateljske kolone[5] koje su se kretale cestom preko Nebljusa iz Bihaća za Donji Lapac.

10. IX. Po naređenju Glavnog štaba, divizija se prebacila na prostoriju G. Dubrave—Tounj—Košare—Skradnik—Oštarije—Josipdol— i Zagorje, u cilju sprečavanja neprijateljskog nadiranja u pravcu Drežnice i Gomirja tj. u pravcu oslobođenog

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 18/1—5, k. 419.
[2] Lička Jesenica
[3] Široka Kula
[4] Vidi dok. br. 106.
[5] Odnosi se na dijelove 114 lovačke divizije.

teritorija, te rušenje komunikacija između Ogulina i Generalskog stola.

Kratak opis borbe

I brigada: 1. IX. Brigada je bila na prostoriji Poljanak—Rastovača—Prijeboj sa 3 bataljona, a jedan bataljon u Ličkoj Jesenici. Održavan kontakt sa neprijateljem, uništavana komunikacija na liniji Drežnik—Poljanak—Plit. Jezera.

2. IX. 1943. Održavan kontakt sa neprijateljem. Neprijateljska avijacija bila je dosta aktivna u toku cijelog dana i bombardovani su položaji brigade. Tom prilikom poginuo je jedan drug i 2 ranjena. Isto tako su poginula 2 konja i 1 ranjen. Protivavionskom odbranom uništen je jedan neprijateljski avion, koji je uspio još da odleti u neposrednu blizinu Bihaća, gdje se skrhao u polja. Posada istog aviona bila je uništena, koja se sastojala od 4 čovjeka.

3. IX. 1943 Brigada je bila na istom položaju. Jedna četa iz bataljona koji se nalazio u Jesenici pretresao je šume. Održan kontakt sa neprijateljem. Ubijeno 2 neprijateljska vojnika.

4. IX. Jedan bataljon brigade potrgao je telefonsku liniju između Drežnika i Vaganca u duljini od 2 km. i to na noć. Istog dana avijacija je bila aktivna, koja nije nanosila nikakve štete.

5. IX. Jedan bataljon potrgao je poljsku telefonsku liniju kojom se neprijatelj služio između Izačića i Vaganca oko 3 km. Neprijatelj je odmah krenuo sa blindiranim kamionom da popravi liniju, do čšrih borbi nije dolazilo. Neprijatelj je imao 1 mrtvog.

6. IX. Održavan kontakt sa neprijateljem i naši izviđački dijelovi od brigade ubili su jednog neprijateljskog vojnika.

7. IX. Neprijateljska avijacija bila je dosta aktivna i istog dana 4 puta bombardovala je položaje I brigade i tom prilikom ranjen je jedan konj. Protivavionskom odbranom II i IV bataljona I brigade onesposobljen je jedan neprijateljski avion, koji se spustio nedaleko od Bihaća u kojemu je bilo 1 mrtav i 1 teže ranjen.

8. IX. Održavan kontakt sa neprijateljem, borbi nije bilo.

9. IX. Postavljena je manja zasjeda neprijatelju koji je dolazio na osiguranje za izvoz vode od Gavranić mosta. Zasjeda brigade bila je postavljena u neprijateljske rovove u jačini 2 čete i dočekali neprijatelja na blisko ostojanje i potukla ga do nogu. Tom prilikom poginulo je 15 neprijateljskih vojnika, preko 20 ranjeno, 1 živ uhvaćen. Na našoj strani nije bilo gubitaka. Neprijatelj se nije mogao snaći niti pružiti ma kakav otpor.

10. IX. Brigada bez jednog bataljona maršovala je za Josipdol.

11. IX. Brigada je stigla na prostoriju Carevo Polje—Skradnik i odmah je pristupila rušenju pruge između želj. stanice Košare—Oštarije i Oštarije—G. Dubrave, kao i utvrđivanju položaja na toj liniji u slučaju neprijateljskog nadiranja.

12. IX. Brigada je na istim položajima, rušenje pruge.

13. IX. Brigada se prebacila na liniju Podveljun—Veljun—Zagorje, sa zadatkom da istura jača izviđačka odjeljenja prema Oštarijama i Ogulinu u svrhu uznemiravanja neprijatelja i da utvrđuje položaje u slučaju neprijateljskog nadiranja, da mu može dati jači otpor.

14. IX. Brigada je prekopavala ceste, kao i most na Mrežnici kod Sabljaka je porušila.

15. IX. Rušenje komunikacije i propusta na svim prilazima na cesti Modruš—Jezerane. Istog dana sukobila se inžinjerska četa brigade sa četnicima u Kapeli i došlo je do kraće borbe i rezultat borbe bio je da su četnici pobjegli na jednu stranu a inžinjerska četa se povukla na drugu stranu. Gubitaka nije bilo.

II brigada: 1. IX. Brigada se nalazila na prostoriji Studenci—Runjavica—Konjsko Brdo—Ravni Vrh—Široka Kula, zatvarajući nadiranje neprijatelja u pravcu Gacke doline. Sa neprijateljem je održavan u toku dana kontakt. Ubijena su 3 neprijateljska vojnika i više ranjeno.

2. IX. Brigada je na istim položajima, održavan kontakt sa neprijateljem, u toku noći vršeni demonstrativni prepadi.

3. IX. U 1 sat neprijatelj je krenuo u 3 pravca prema našim položajima u jačini jedne bojne[6]. Sa jednom satnijom pravcem Vršeljak—Runjavica, sa drugom satnijom pravcem Konjsko Brdo—Čardak i trećim pravcem u jačini jedne satnije između Vranog Vrha[7]—Konjskog Brda prema Vodenoj Dolini. Kolona koja je kretala prema Runjevici, bila je opažena i dobro dočekana od naših jedinica i odmah je bila razbijena i neprijatelj se dao u bjegstvo. Druge dvije kolone iznenadile su naše jedinice izbivši im iza leđa, iste su se morale povući na nove položaje, ali bačenom rezervom neprijatelju u bok uspjele su odbaciti neprijatelja uz gubitke i protjerati ga. Tom prilikom neprijatelj je pretrpio gubitke. Istog dana neprijatelj je obasipao naše položaje jakom artilerijskom i minobacačkom vatrom. Bataljon koji se nalazio u Kuli i prema Ravnom Vrhu osjetivši jaku vatru na desnom krilu umjesto da je krenuo u pomoć tj. ispitao događaje na svom desnom krilu, povukao se bez borbe i neprijatelj je kasnije izbio na njegov položaj, koji položaj u prvi sumrak neprijatelj je opet napustio. Uslijed rasturenog položaja, jedinice te brigade nisu se mogle držati u rukama i u momentu neprijateljskog prodora išlo je teže sa pružanjem pomoći susjednoj jedinici.

4. IX. U samo jutro bila je velika magla i naređeno je jedinicama da vrše na cijelom prostoru pritisak, to je i učinjeno. Neprijatelj je jako reagirao i manevrisao sa svojom rezervom. Neprijatelj je pretrpio nešto gubitaka na Marinoj Glavi od teškog bacača. Neprijatelj je u toku dana tukao po našim položajima jačom artilerijskom i minobacačkom vatrom.

5. IX. Vršeni su demonstrativni prepadi na Lički Osik—Vukšić—Perušić. Neprijatelj je reagirao jakom vatrom svog naoružanja.

6. IX. Održavan je kontakt sa neprijateljem i neprijatelj je pretrpio nekoliko gubitaka.

7. IX. Neprijatelj je krenuo ujutro u 6 sati sa nepotpunom bojnom 2 topa i 2 bacača u

[6] Vidi dok. br. 206.
[7] Vjerovatno Ravni Vrh.

pravcu Konjskog Brda i Ravnog Vrha. Istog momenta bataljon koji je držao položaj u Širokoj Kuli bio je smijenjen od jedinica VI divizije i krenuo pravcem Konjskog Brda, tako da je bataljon uspio izaći prije neprijatelja na dominirajuće položaje na koje je već izlazila neprijateljska patrola-izvidnica, koja je bila odbijena od naših snaga i skoro uništena. Bataljon je odmah ocijenio situaciju i izvršio kontranapad, koji je uspio i neprijatelj je u panićnom bijegu pobjegao za Perušić, pretrpivši gubitke.

8. IX. Održavan kontakt sa neprijateljem i neprijatelj se nije kretao sa svojih položaja.

9. IX. Održavan kontakt sa neprijateljem. Jedan bataljon smijenio položaje I brigade XIII divizije prema Klancu.

10. IX. Jedinice VI divizije smijenile su brigadu na položajima i brigada se koncentrisala: Želj. stanica Janjče—Lešće, radi prebacivanja na drugu teritoriju.

11. IX. Jedinice su kamionima prebacivane iz Janjča za Plaški.

12. IX. Dva bataljona II brigade prebačena su na komunikaciju Ogulin—Jasenak i da istu onesposobe za saobraćaj. II i IV bataljon bili su kao divizijska rezerva u Cerovniku.

13. IX. Jedan bataljon sa linije Ogulin—Jasenak upućen je u pravcu Gomirja radi prikupljanja materijala koji je ostao Talijanima. Jedan bataljon ostao je na toj liniji u cilju zatvaranja tog pravca. Druga dva bataljona iz divizijske rezerve upućeni su u sastav brigade na komunikaciju Ogulin—Jasenak.

14. IX. Četnička kolona jačine oko 1300 vojnika prešla je iz Srpskih Moravica preko Gomirja i Poljane prema Musulinskom Potoku i zanoćila na raskršću cesta kod Žnidovca.

II bataljon upućen je u pravcu Musulinskog Potoka, da sačeka četnike i da prati njihov pokret. Kad su saznali da su četnici zanoćili kod Musulinskog Potoka naređeno je i ostalim jedinicama da krenu u pravcu njih i da ih napadnu. II bataljon držao je stalno kontakt sa četnicima koji su čitavu noć galamili i dozivali se, a kad su stigli ostali bataljoni, stvoren je plan za napad. Dva bataljona imaju zadatak da

napadnu četnike sjeverno od Žnidovca, a dva bataljona južno sa namjerom da se četnici obuhvate i unište. Međutim prije nego su bili obuhvaćeni, četnici su se spremali za pokret i čelo im je već bilo krenulo u pravcu Drežnice. Jedinice su napale četnike prije ugovorenog vremena i prije nego se razdanilo iz razloga što su četnici počeli vršiti pokret. Napad je bio žestok i uporan tj. energičan i nakon kraće borbe četnici koji su bili obuhvaćeni bili su dijelom uništeni, zarobljeni i razbježali se. Veći dio snaga bježao je u pravcu Drežnice. Sa dva bataljona produženo je gonjenje do s. Brezno. Dosta veliki dio četnika razbježao se na sve strane po šumi, a vjerovatno i kućama. Uglavnom gro četničkih snaga razbijen je.

15. IX. Brigada se spustila u Turkoviće[8]— Vitunj i Brestovac i tu je uhvatila 25 četnika. Istog dana jedinice XII divizije smijenile su brigadu i ista se prebacila na prostoriju Sabljaki.

III udarna brigada: 1. IX. Brigada se prebacila prema Frkašiću i Kamenskom.

2. IX. i 3. IX. Brigada je zauzela položaj Veliko Kamensko prema neprijatelju, gdje se uglavnom odmarala i sređivala jedinice Cijelog dana avijacija je bila vrlo aktivna i tukla položaje brigade.

4. IX. Brigada je dobila zapovijest od ovoga štaba, da izađe na položaje prema Ducanovom Vrhu (k. 1045) — k. 967, istočne padine Crnog Vrha — ispod k. 1065 — Gradina (k. 1073) i M. Lopata (k. 1025 — k. 1072 (Matićev Vrh) k. 1041 — (Paunovača) i da isturi osiguranja ispred položaja na svim prilazima. Uglavnom brigada je zauzela ovaj raspored, isturila obezbjeđenja, ali neprijatelj u toku noći uspio se provući i zauzeti neke dominantne tačke, u samu zoru kada su jedinice trebale definitivno zaposjesti položaje, na istim položajima mjestimično nalazio se već neprijatelj i tu je došlo do iznenadnog sukoba između pojedinih jedinica brigade i neprijatelja, tako da su se jedinice sa lijevog krila morale povući. Malo kasni-

[8] Turković Selo

je neprijatelj se pojavio od pravca Dnopolja prema M. Kamenskom gdje je išao sa jačim snagama i tukao sa jednom baterijom topova i bacačima položaj na našem desnom krilu. Ovdje je jedan bataljon zadržao neprijatelja i nanio mu gubitke. Neprijatelj se uspio dovući do pilane od pravca Kruge gdje je istu zapalio i nekoliko kuća. Jedna četa je upućena i udarila neprijatelja iznenadno i neprijatelj je bio prisiljen na otstupanje. Pri samom otstupanju jedan bataljon dočekao ga je u bok i nanio mu osjetne gubitke.

Borba je otpočela u 9.30 časova i trajala sve do 16 časova. Neprijatelj vidjevši da ne može dalje, povratio se pod zaštitom magle na svoje polazne baze.

5. IX. Jedinice su se sređivale, odmarale i sušile i uglavnom izviđale neprijatelja.

6. IX. Držanje položaja prema neprijatelju i izviđanje istog. Održavan kontakt sa neprijateljem.

7. IX. Brigada se prebacivala sa Kamenskog u Frkašić, a na Kamenskom ostavljen je jedan bataljon, koji je održavao kontakt pomoću patrola sa neprijateljem.

8. IX. Brigada je logorovala bez jednog bataljona u Frkašiću gdje je sređivala jedinice. Avijacija je bila dosta aktivna.

9. IX. Brigada je logorovala u Frkašiću i vršila čišćenje oružja, sređivanje jedinica, pripremanje brigade za pokret.

10. IX. Brigada se prebacivala sa kamionima za Josipdol. Neki kamioni su imali defekt i jedan dio snaga išao je pješke od Ličkih Jesenica.

Istog dana dva bataljona brigade upućena su na Globornički most, a 2 bataljona prema Ogulinu, jedan u Oštarije, a jedan prema Otoku, da bi spriječili neprijateljsko nadiranje od tog pravca prema Oštarijama i uspostavljanje reda u samim Oštarijama. Bataljoni koji su bili upućeni prema Globornićkom mostu, jedan je napadao želj. stanicu G. Dubrave u čemu nije uspio, pošto nije imao težeg oružja, a u samo jutro naišla je neprijateljska motorizacija od Karlovca. II bataljon sa jednom četom fingirao

je napad na Globornički most, a sa 2 čete rušio je prugu između Globorničkog mosta i Generalskog Stola.

11. IX. Jedan bataljon koji je rušio prugu bio je prisiljen na povlačenje uslijed nailaska neprijateljske motorizacije.

Kada se bataljon povukao na pogodnom položaju dočekao je neprijateljsku kolonu i napao je jakom puščanom i mitraljeskom vatrom. Neprijatelj je bio uporan i bataljon se morao povući prema Mašniku.

Jedan drugi bataljon kad je primijetio neprijateljsku kolonu, povukao se iznad želj. stanice Tounj na pogodni položaj i dočekao neprijateljsku kolonu, ugrozio je jačom vatrom i prisilio je neprijatelja da se povuče nakon kraće borbe. Neprijatelj je nakon toga prikupio svoje snage i izvršio prodor i tom prilikom pali su mu u ruke 2 protukolska topa. Isti bataljon ponovno je izvršio napad na neprijatelja uz pomoć dijelova I brigade i uspije mu da odbaci neprijatelja, i tom prilikom povrati topove nazad, ali ih je neprijatelj manje oštetio. Neprijatelj kad je bio odbačen promijenio je pravac svog kretanja na Krpelj.

12. IX. Neprijatelj je napao bataljon koji se nalazio na Otoku i odbacio ga preko Mrežnice, a sa motorizacijom upao u mjesto Oštarije. Jačina neprijateljske motorizacije bila je 5 tenkova i 24 kamiona. U toku istoga dana vršen je pritisak na neprijatelja u Oštarijama, koji je slabo reagirao. Istog dana rušena je pruga između Košara i Oštarija.

13. IX. Jedan bataljon upao je u Generalski Stol i evakuisao ratni materijal za Perjasicu[9]. Jedan bataljon na položajima prema Oštarijama održava kontakt sa neprijateljem, jedan bataljon ruši prugu Oštarije—Košare, gdje ga neprijatelj napada sa oklopnim vozom iz Ogulina. Pred sumrak bataljon izvrši napad na neprijatelja na oklopni voz — voz se povukao i bataljonu je uspjelo zapaliti želj. stanicu Oštarije. Jedan bataljon ruši prugu između Tounja

[9] Riječ je o materijalu koji su ostavile talijanske jedinice prilikom povlačenja.

i G. Dubrava. Istog dana oko 17 časova nailazila je jedna kolona oko 20 kamiona i 4 tenka iz Ogulina prema Tounju, koju napada I bataljon i razvila se žešća borba, ali uslijed dosta brisanog terena, kamioni su bili štićeni tenkovima i bataljon nije uspio. Jedino je uništio jedan komion.

14. IX. Neprijatelj kreće sa vlakom i jednom satnijom ustaša iz Ogulina prema Oštarijama u cilju popravljanja pruge. Jedan bataljon III brigade ga je sačekao i naterao u bijegstvo. Ostale jedinice održavaju kontakt sa neprijateljem.

15. IX. Dva bataljona utvrđivanje položaja na liniji Treskavac—Carevo Polje—Skradnik, a druga dva bataljona prebacuju se za Salopek Selo gdje preuzimaju položaje od I brigade.

Uništeno je oko 9 km. pruge na liniji Ogulin—Generalski Stol i zapaljene 3 stanice.

Gubitci neprijatelja U svim ovim akcijama neprijatelj je imao 208 mrtvih, 304 ranjena i 132 zarobljena vojnika.

Sopstveni gubitci: 18 mrtvih, 56 ranjenih drugova, dok nestalih tj. zarobljenih po neprijatelju nije bilo.

Ratni plijen: U svim ovim akcijama zaplijenjeno je: 2 brd. topa bez zatvarača, 14 teških mitraljeza, 9 p. mitraljeza, 96 karabina, 487 granata, 27 šrapnela, 1200 mina za mali bacač, 234 teške mine, 60000 talijanske municije i 30000 mauzer municije, 10 sand. talijanskih bombi, 5 sanduka upaljača za granate, 4 sanduka eksploziva, 4 sanduka punih šanžera municije, 3 mala bacača, 1 radio-stanica, 1 motor za punjenje akumulatora i 2 kola razne spreme. Jedan avion uništen, a jedan oštećen.

Utrošak municije: U svim borbama utrošeno za pješadijska oruđa 58000 puščanih metaka, 200 bombi, 180 malih mina za bacač, za teška oružja, 120 teških mina za bacač, 42 granate brdskog topa, i 34 granate protukolskog topa.

Kritički osvrt: Velika zamorenost jedinica, slaba organizacija ishrane uslijed pomanjkanja materijala i sredstava i nedovoljna količina. Loša odjeća i obuća, a naročito obuća, te su manevri sa jedi-

nicama vrlo spori i otežani, a pokreti pogotovo. Komandni kadar sporo se snalazi tj. vrlo sporo ulazi u situaciju naročito niži, te uslijed toga i sporo ocjenjuju situaciju i tako često puta dostavljaju pogrešne izvještaje i nepotpune, tako da se iz istih ne može procijeniti situacija.

Još uvijek kod komandnog kadra nema dovoljno samoinicijative i poduzimljivosti, a naročito na položaju za vrijeme borbe (iz bojazni za odgovornost).

Kod jedinica nema još uvijek dovoljno elastičnosti kod samog napada i manevrisanja sa jedinicama, nego se komandni kadar često drži kruto izdatog naređenja ili određenog pravca, što prouzrokuje često puta neuspjeh akcije ili veće gubitke.

Na sve ove nedostatke putem konferencija i predavanja biti će ukazano komandnom kadru.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
S. o.

Komandant:
V.[10] Ćetković

Prilog: Liste gubitaka.

P. S.

(M.P.)[11]

Naročita napomena

U borbi sa četnicima, poginulo je preko 100 četnika, 130 zarobljeno, ranjenih nepoznat broj. Među poginulim četnicima nalaze se: Komandant kolone major Marović, kapetan Sergije Živanović. kapetan Mandić, kapetan Bogdanović.

Među zarobljenim četnicima nalazi se potporučnik Nenadić i komandant bataljona Prpa.

Ovaj broj unesen je u ukupnu cifru sem 30 četnika za koje smo naknadno saznali da su poginuli.

V. Ć.

[10] Vlado
[11] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 108

IZVJEŠTAJ ŠTABA DESETE DIVIZIJE OD 19 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O DOLASKU U MOSLAVINU I O NAPADU NA HERCEGOVAC I IVANSKU[1]

ŠTAB X DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
A. BR. 144
Dan. 19. IX. 1943

Predmet: **Operativni izvještaj**
dostavlja.—

ŠTABU II KORPUSA NOV. HRVATSKE
ŠTABU II OPERATIVNE ZONE

Položaj

I RAD NAŠIH JEDINICA

Vrijeme od 30. VIII. do 6 IX. 1943 naše jedinice su provele na putu od Paučja (Diljski sektor) do Požeške kotline i na odmaranju u Požeškoj kotlini. Za vrijeme odmora naših jedinica izvršene su promjene u našim jedinicama. Po naređenju[2] Štaba II korpusa N.O.V. i P.O.H. A. broj: 158 čehoslovački bataljon koji se nalazio u sastavu XVII udarne brigade izdvojen je iz sastava naših jedinica i stavljen pod direktnu komandu Štaba II korpusa. Bataljon je otišao sa svim naoružanjem koje je imao dok se nalazio u sastavu naših jedinica. Pored odjeće i obuće, pomenuti bataljon je odnio sa sobom i slijedeće naoružanje: 1 teški mitraljez marke Švarcloze, 1 laki mitraljez marke Maksim, 1 laki minobacač sa 30 mina, 5 puškomitraljeza (Zbrojovke) i 134 karabina. Odlaskom ovog bataljona ukazala se je potreba formiranja IV bataljona u XVII brigadi. Dana 4. IX. 1943 formiran je IV bataljon. Čete u ovom bataljonu su uzete iz starih bataljona, tako da nema nikakove razlike između ostalih i ovoga novoformiranog bataljona. Za komandanta bataljona postavljen je drug Zdravko Uskoković, dotadanji zamj. komandanta II bataljona. Za politkomesara je postavljen drug Stevo Vještica[3], dotadanji informativni oficir štaba XVII udarne brigade. Za zamjenika komandanta postavljen je drug Ljuban Trbojević, dotadanji ob. oficir I bataljona iste brigade. Za zamj. politko-

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 17—2, k. 1121.
[2] Vidi dok. br. 6.
[3] Poginuo 1944 god. kao politički komesar Osamnaeste NO brigade

mesara postavljen je drug Jovo Šironja dotadanji zam. politkomesara III čete I bataljona iste brigade. Za zamj. komandanta II bataljona postavljen je drug Đuro Jakovljević[4], dotadanji komandir III čete I bat. iste brigade.

Naređenjem Štaba II korpusa N.O.V. i P.O.H. A. broj: službeno od 4. IX. 1943 smijenjen je načelnik Štaba XVII udarne brigade drug Ljubomir Vukotić i upućen za nastavnika oficirske škole, a na njegovo mjesto, istom naredbom, postavljen je drug Enci Herbert[5], dotadanji ob. oficir XVII udar. brigade. Smjenjivanjem druga Vukotića i dolaskom na njegovo mjesto druga Encija popravio se vojni rad u Štabu XVII udarne brigade.

Za isto ovo vrijeme bataljoni naše XXI brigade formirali su četvrtu četu. Pored toga su popunjena sva mjesta nižih vojnih i polit. rukovodilaca, koji su u borbama poginuli ili ranjeni.

I kod jednog i kod drugog Štaba brigade organizovani su vojni kursevi za desetare i vodnike. Za sve vrijeme odmora osjećao se intenzivan rad, kako vojnili, tako i političkih rukovodilaca. Štabovi brigada su održali sastanak sa desetarima, vodnicima, komandirima i politkomesarima četa. Na sastancima se prenosilo stečeno iskustvo iz prošlih akcija i ukazano je na greške i nedostatke, kako bi se one otklonile.

Po naređenju Štaba II korpusa N.O.V. i P.O.H. jedinice naše divizije dobile su zadatak da se iz Požeške kotline prebace u Moslavinu. Na put smo pošli 6. IX. 1943, išli smo preko Psunja, Trokuta[6] i u Moslavinu smo stigli 9. IX. 1943 ujutro. Put je bio prilično težak, ali su jedinice išle dobro, što se može reći naročito za XVII udarnu brigadu, koja je tehniku maršovanja jako dobro savladala, tako da borci nisu osjećali neku naročitu zamorenost.

Na putu iz Trokuta za Moslavinu u selu Međurić, patrola-prethodnica XXI brigade naišla je na neprijateljsku patrolu od 30 bandita ustaško-domobranske bojne Gorskog Zdruga. Jedan ustaša je živ uhvaćen, dok su se ostali razbježali. Zarobljena su dva karabina i 300 metaka. Kod zarobljenog ustaše nađena je partizanka na glavi, kao i partizanska propusnica jednoga našega poginuloga druga, kojega su ovi dočekali, u zasjedi ubili. Ustaša je poslije saslušanja strijeljan.

Po dolasku u Moslavinu ovaj štab je uspostavio vezu sa Štabom druge operativne zone pod čiju komandu, odlukom

---

[4] Poginuo krajem 1943 god. kao zamjenik komandanta Drugog bataljona Sedamnaeste NO brigade.

[5] Poginuo 1944 god. kao načelnik Štaba Sedamnaeste NO brigade.

[6] Područje između komunikacija Pakrac — Banova Jaruga — Novska — Okučani — Pakrac.

Glavnog štaba, potpadamo[7]. Komandant i politkomesar naše divizije išli su na savjetovanje sa Štabom zone. Po dolasku drugova iz Štaba zone, naše su se jedinice prebacile u sela: Krivaju i Šimljanu — XVII udarna brigada, a u Samaricu XXI brigada.

Naređenjem Štaba našega korpusa mi smo morali dati najboljeg komandanta bataljona, po mogućnosti Hrvata, za komandanta Zagrebačkog odreda[8]. Kako mi nismo imali nijednog komandanta bataljona Hrvata, uputili smo komandanta I bataljona XXI brigade, druga Stevana Došena, koji je bio najbolji komandant bataljona u našoj diviziji. Drug Došen je otišao u Štab II oper. zone 13. ov. mj. Na njegovo mjesto postavljen je njegov zamjenik drug Bosiočić Jakov, a za zamjenika je postavljen drug Puač Svetozar.

Dana 17. ov. mj. formiran je IV bataljon XXI brigade. Bataljon je formiran od starih četa, tako da se mogu očekivati dobri rezultati. Sam Štab je sastavljen od mladih i poletnih ljudi, koji se trude da daju što više od sebe, kako im bataljon ne bi zaostao iza ostalih. Komandant bataljona je drug Simo Đermanović, dosadanji zamj. komandanta III bataljona XXI brigade, a zamjenik mu je drug Damjanović Stevo, dosadašnji komandir 3 čete XXI brigade. Politkomesar bataljona je drug Novak Franjo, dosadanji komesar II bataljona, a zamjenik mu je drug Luka Pavlović, dosadanji zamj. komesara IV čete politkomesara[9] XXI brigade.

Za politkomesara II bataljona postavljen je drug Šremf Franjo[10] (Puba), bivši član Oblasnog komiteta za Slavoniju. Za zamj. komandanta III bataljona postavljen je drug Okulić Petar[11], dosadašnji komandir III čete III bataljona iste brigade.

Stanje u jedinicama naše divizije je dobro. Moral je na visini, a to se vidi iz držanja boraca kako za vrijeme borbe, tako i za vrijeme pokreta. Borbenost naših boraca je također na visini. Možemo sa pravom tvrditi da smo u stanju izvršiti svaki zadatak, koji pred nas postavi naš viši štab. U posljednjim akcijama zarobljeno je dosta odjeće i obuće, tako da se i to najaktuelnije pitanje za sada povoljno rješava.

II IZVEDENE AKCIJE:

U međuvremenu od 1—10 ov. mj. jedinice naše divizije nisu napadale ni na jedno neprijateljsko uporište. Vrijeme je prove-

[7] Vidi tom V, knj. 18, dok. br. 93.

[8] O formiranju Zagrebačkog NOP odreda vidi dok. br. 148.

[9] Nejasno u originalu.

[10] Poginuo 1944 god. kao politički komesar Dvadeset prve NO brigade.

[11] Poginuo u borbi za oslobođenje Beograda, listopada 1944 god., kao načelnik Štaba Dvadeset prve NO brigade.

deno na putu od Dilja do Požeške kotline, na odmoru u Požeškoj kotlini i odavle na putu u Moslavinu.

Dana 10. IX. 1943 drugovi politkomesar i ob. oficir[12] bili su na pregovorima sa domobranima iz uporišta Hercegovac. Oficiri su izjavili, da su voljni da predaju jedinice. Po naređenju druga komandanta Korpusa[13] i Štaba II operativne zone[14] istoga dana napravljen je plan za napad na neprijateljsko uporište Hercegovac[15].

11. IX. U samo mjesto Hercegovac upadala su dva bataljona XVII udarne brigade i jedan bataljon XXI brigade, dok su se ostali bataljoni nalazili na zasjedama prema susjednim uporištima. Napad je počeo dana 12. ov. mj. u 1 čas. Iako su obećali da će se predati, neprijatelj je davao ogorčen otpor, a naročito jedna četa Gorskog Zdruga. Domobranci Poljopriradne bojne su se predavali, a za vrijeme predavanja zdrugovci su ih tukli minobacačkom i mitraljeskom vatrom, tako da je od ruke zdrugovaca palo 10—15 mrtvih i ranjenih domobranaca. Uporište nije do kraja likvidirano. Za vrijeme akcije naročito je podbacila služba veze. Kuriri su sporo dolazili, tako da Štab divizije nije imao za cijelo vrijeme borbe dobar pregled borbe, a isto to važi i za štabove brigada i bataljona. U samom uporištu nije bilo koordinacije rada između bataljona, tako da se napad nije odvijao prema predviđenom planu.

Ratni plijen u uporištu bio je slijedeći:

Zarobljeno je: 160 domobrana i 3 domobranska časnika.

176 pušaka
2 laka mitraljeza „Maksim"
1 mitraljez marke „Šoša"
20 000 manliher metaka
721 metak za „Šošu"
2 pištolja
40 bombi i priličan broj odijela i druge spreme.

Od ovoga oružja naše jedinice su zadržale 19 pušaka, a sav ostali dio plijena predat je Komandi Moslavačkog područja. U akciji je utrošeno 5.600 metaka.

Naši gubitci u ovoj akciji bili su 3 mrtva i 10 ranjenih od kojih su samo dvojica teže ranjena. Naknadno od rana umrla je jedna drugarica.

---

[12] Redakcija nije mogla utvrditi na koga se odnosi.

[13] Komandant Drugog korpusa NOV i PO Hrvatske bio je tada Petar Drapšin.

[14] Komandant Druge operativne zone bio je tada Vladimir Matetić.

[15] Vidi dok. br. 41.

Naše zasjede, koje su bile postavljene na prugu, porušile su prugu i to: Garešnica—Grđevac 3 klm., i prugu Grđevac—Grubišno Polje 500 metara.

Samo povlačenje jedinica prije potpune likvidacije uporišta nepovoljno je utjecalo na borce i rukovodioce, koji su do sada u potpunosti izvršavali svaki zadatak.

Na zasjede neprijatelj je naišao jedino iz Garešnice, ali je poslije kraće borbe odbijen. Prilikom povlačenja pratio nas je neprijateljski avion, ali od njega nismo imali gubitaka. Povlačenje je izvršeno po planu i u redu, [jedinice] su se povukle u svoje stare baze.

13. IX. Jedinice XVII udarne brigade pošle su da u zajednici sa Moslavačkim odredom ruše prugu Novska—Dugo Selo—Zagreb. Međutim, u putu se promjenila odluka, pošto su drug komesar divizije i komandant II oper. zone, ugovorili sa bojnikom iz Popovače da sa svojom bojnom pređu na stranu N.O.V.[16]

14. IX. Bojnik Bradač Milan sa nekoliko oficira i podoficira prešao je na našu stranu. Sa sobom su preveli i 180 domobranaca sa slijedećim naoružanjem:

150 karabina
30.000 puščane i mitraljeske municije
4 teška mitraljeza
4 puškomitraljeza
1 teški i 1 laki bacač mina
130 mina za teški bacač
80 mina za laki bacač
6 askerica
30 bombi i druge spreme

Prema dogovoru sa bojnikom Bradačem trebalo je likvidirati poručnika-ustašu Nikolu Rukavinu sa njegovom satnijom. Zasjeda je bila postavljena i on je bio upućen u pravcu zasjede, ali izgleda, da je on prozreo plan i mjesto da ode na zasjedu, otišao je kod Nijemaca na željezničku stanicu Popovaču. Tako nam plan za njegovo uništenje nije uspio.

Domobrani bojnika Bradača razoružali su sami žandare (njih 15) koji su se nalazili u Popovači i kod njih našli 15 pušaka i nešto bombi, te ostale ratne spreme, koje su žandare dopratili k nama, a mi smo ih poslije saslušanja pustili kući.—

Od plijena smo dali Moslavačkom odredu 105 karabina, 2 p.m. — 4 teška mitraljeza, 1 t. bacač sa 79 mina,

[16] Opširnije o tome vidi dok. br. 224, 227 i 229.

33 redenika mitraljeske municije, 1200 manliher metaka, 100 fišeklija i druge spreme.

Istoga dana naša XXI brigada likvidirala je žandarsku posadu Ivanska[17]. Pomenuta posada mnogo je smetala okolnim selima, a bilo je mnogo koljača i krvnika od kojih se naročito isticao zapovjednik posade, po narodnosti Srbin. Stanica je opkoljena sa svih strana. Zatim je dovučen top najprije na 100 metara, a poslije na 15 metara. Zgrada je bila jaka, a i dobro utvrđena, a banda unutra krvava. Bilo je potrebno da se ispali 27 topovskih granata, pa su je potom na juriš zauzeli naši bombaši.

Zarobljeno je:
32 žandara
33 karabina
1 mitraljez „Šoša" prerađen na mauzer municiju
3000 metaka
20 bombi
1 pištolj

Istragom je ustanovljeno da se među ovom posadom nalazilo i 5 ljudi koji nisu bili krivi. Ti su ljudi pušteni svojm kućama, dok je ostatak žandara likvidiran. Narod u pomenutom selu lijepo je primio naše borce.

Akcija je izvedena po planu. Imali smo jednog ranjenog druga. Utrošeno je 300 metaka, 12 bombi i 27 granata 65 mm. Prilikom povlačenja naših jedinica naišli su Nijemci iz Narte. Jedna mina teškog bacača ranila nam je dva druga i jednu drugaricu.

18. IX. Neprijatelj je u jačini 1.000 Nijemaca i domobranaca izišao je iz uporišta Narte. Tom pirilikom se sudario sa jedinicama XXI brigade. Neprijatelj je nastupao pod jakom zaštitom topovske, minobacačke i mitraljeske vatre, kao i uz dejstvo jednoga dvomotornog aviona, koji je naše položaje obasipao bombama. U samoj borbi neprijatelj je imao osjetne gubitke, dok smo mi imali 10 ranjenih drugova, većinom od minobacača. Ranjena je sva posluga kod protivtenkovske puške, 4 druga. Predveče se neprijatelj povukao na svoje polazne položaje.—

III. STEČENA ISKUSTVA:

U akciji na Hercegovac naučili smo da ubuduće svako uporište koje napadnemo moramo u potpunosti likvidirati, jer nelikvidirano uporište ne smije da po-

[17] Vidi dok. br. 227 i 230.

diže moral posadi koja ga je branila nego loše djeluje na civilno stanovništvo, a i naše borce. Služba veze i u ovoj akciji podbacila. Naročito se teško snalaze naši telefonisti. To dolazi otuda što imamo vrlo malo drugova koji dobro poznaju taj posao. Na nama sada leži da se stečenim iskustvom koristimo i da na temelju dosada učinjenim greškama obučavamo i ispravljamo naše drugove kako trebaju raditi.

Prilikom napada na žandare u Ivanskoj, vidjeli smo da i najokoreliji koljači u dobro utvrđenoj zgradi kapituliraju pred dobro organizovanom vatrom teškog oružja i brzom i vještom snalaženju bombaških grupa. Iskustvo iz Ivanske nastojaćemo da se prenese na sve borce i rukovodioce naše divizije.

IV. NAŠE DALJNJE OPERATIVNE NAMJERE:

Kako smo zadatak koji je pred nas postavljen u Moslavini riješili, omogućeno je ne samo da se ojača Odred, nego su stvoreni i uslovi za formiranje Moslavačke brigade, koja se ovih dana formira[18]. To sada u vezi sa daljnjim zadacima, postavljenim od Glavnog štaba, naša se divizija tokom današnjega dana kreće na drugi sektor— Sv. Ivan Žabno, gdje će se poslije krenuti za sektor Bjelovarskog okruga.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Vlado Janić

Komandant:
Vinko Antić

(M. P.)[19]

[18] Moslavačka NO brigada formirana je 21 rujna 1943 god. Vidi dok. br. 148.

[19] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 109

ZAPOVIJEST ŠTABA ČETVRTE OPERATIVNE ZONE OD 20 RUJNA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA SINJ[1]

ŠTAB
IV OPERATIVNE ZONE
Br. sl. Dne 20. IX. 1943.
U sati . . . . . .
554/43

ZAPOVIJEST

(Sekcija Split 1: 100.000)

Poslije oslobođenja Splita, Solina, Kaštela, Trogira i svih otoka u srednjoj Dalmaciji[2], neprijatelj se je zadržao jedino u Sinju[3] sa isturenim položajima u Klisu, u Obrovcu, na Cetini i sa jednim jačim uporištem u Omišu. Po svom položaju, Sinj bi mogao poslužiti neprijatelju kao glavna polazna baza za eventualni napad na Split.[4]

Neprijateljska posada u Sinju nije dosada uspjela da uspostavi vezu sa snagama u Kninu i Drnišu[5]. Sa ustaškim garnizonom u Livnu, zbog prisustva naših jedinica na Vagnju[6], postojala je samo povremena veza. Sa glavnom neprijateljskom rezervom, koja se nalazi u Mostaru, postoji samo avionska veza.

Sudeći po živoj djelatnosti neprijateljske avijacije, po njegovim uzastopnim pokušajima da se probije linijom Sinj—Klis—Split, nije isključeno da neprijatelj, ako za to dobije vremena i bude u stanju da prikupi potrebite snage, ponovi pokušaj probijanja prema Splitu[7].

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 20—1, k. 1491.

[2] Pomenuta mjesta i otoci oslobođeni su odmah po objavljivanju kapitulacije Italije i razoružanju talijanskih jedinica. Vidi dok br. 54 i 93.

[3] U Sinju su se poslije kapitulacije Italije zadržali dijelovi Dvadeset petog puka divizije „Bergamo" i dijelovi Dvadeset sedme ustaške bojne. Nijemci su, 9 i 10 rujna avionima prebacili iz Mostara u Sinj ojačani Prvi bataljon Trinaestog puka Sedme SS divizije „Prinz Eugen", koji je razoružao tamošnju talijansku posadu a zatim, zajedno sa ustašama, prodro do Klisa, gdje su ga jedinice Prve proleterske NOU brigade zadržale i blokirale. Vidi dok. br. 63, 85, 94 i 97.

[4] i [5] Vidi primjedbu br 6 uz dok. br. 103.

[6] Kod Vagnja se, vjerovatno, tada nalazio Grahovsko-peuljski odred, koji je stigao na ovo područje sa Četvrtom (krajiškom) divizijom. Vidi dok. br. 105.

[7] Vidi primjedbu br. 6 uz dok. br. 103.

Da bi se neprijatelj preduhitrio, da bi se otklonio neposredni pritisak na Split i da bismo našu glavninu oslobodili za šire ofanzivne zadatke, donesena je odluka da se neprijateljski garnizon u Sinju likvidira[8].

Osnovna operativna ideja je slijedeća: odlučnim prodorom sa juga, zapada i sjevera, uz pomoć artiljerije i tenkova, razbiti i protjerati neprijateljsku posadu iz Sinja, ostavljajući joj otvor prema Obrovcu, postavljajući niz dubinskih zasjeda na prostoru Vagnja, težeći da se energičnim gonjenjem usput likvidira i posada u Obrovcu.

NAREĐUJEMO:

1) *Južna kolona*
Komandant: major drug Vlada Bajić
III Proleterska brigada
Baterija prateće artiljerije
Tenkovi (glavnina)
Protivkolski top
Teški bacač

Svega 4 bataljona, raspoloživi broj topova i tenkova, jedan protivkolski top, jedan teški bacač.

1) Prikupi će se u toku noći 20. na 21. na prostoriji s. Sičane —s. Bučani, sa zadatkom da slijedeće noći izvrši napad na grad sa juga, duž ceste Split—Sinj, a uglavnom zapadnom stranom ceste. Zona širenja: desno zapadna ivica Sinjskog Polja, lijevo: drum Drniš—Sinj zaključno. Komandno mjesto na pravcu Krivodol—Gugić—D. Radošić — Župić — Budimir. Blagovremeno zaposjesti manjim dijelovima Visoku. Na liniji druma Drniš—Sinj uhvatiti vezu sa desnim krilom Sjeverne kolone i sa Općom rezervom.

2) *Sjeverna kolona*
Komandant: drug Purišić[9]
III Dalmatinska brigada
Baterija prateće artiljerije
Tenkovi

Svega 3 bataljona, raspoloživi broj topova i tenkova, jedan pješadijski i jedan protivkolski top, 6 bacača

2) Prikupi će se u toku noći 20. na 21. na prostoriju s. Hrvace—s. Karakašica; napad na grad izvršiće sa sjevera sa obje strane ceste Vrlika—Sinj u toku slijedeće noći. Zona širenja desno: drum Drniš—Sinj isključno, lijevo: drum Sinj

[8] O napadima na Sinj vidi dok. br. 103, 104, 115, 116, 118, 124 125 126, 138, 178 i tom V, knj. 20, izvještaj Štaba Treće proleterske brigade Štabu Prve proleterske divizije od 6 listopada 1943 godine.

[9] Ivo

—Obrovac—Livno isključno. Komandno mjesto na pravcu Kokotovina — Suhač. Obezbijediće se potrebitim dijelovima prema Obrovcu. Desno uhvatiti vezu sa Južnom napadnom kolonom i sa rezervom na liniji druma Drniš—Sinj.

Ostala dva bataljona ove brigade ostaju na dosadašnjim zadacima, i to: jedan za zatvaranje pravca Drniš—Muć—Sinj, a drugi za zatvaranje pravca Vrlika —Sinj.

3) *Opća rezerva*
Komandant: potpukovnik drug Božo Božović
I. Proleterska brigada bez 2 bat.[10]
svega 3 bataljona
1 protivkolska puška i
2 teška bacača

3) Prikupiće se u toku noći 20. na 21. na prostoriji s. Sutine; do časa predviđenog za napad slijedeće noći prikupiće se na prostoriji Djipalo— G. Radošić—s. Lučane—Pavić, dobro zaklonjena; Komandno mjesto na toj prostoriji u blizini ceste Sinj—Drniš ostavljajući obavezno vezu na samom drumu; ostala 2 bataljona sa 2 protivkolske puške ostaju na prostoriji Aržano—Zadvarje, sa zadatkom zatvaranja Imotski.

4) *Artiljerija*
Komandant: drug Gavričenko
Raspoloživi broj topova

4) Raspodijeliće svu raspoloživu artiljeriju u dvije grupe koje će pridati napadnim kolonama kao prateću artiljeriju. Zadatak prateće artiljerije bitće da sa početkom napada otvori

[10] Prva proleterska brigada nije učestvovala u napadu na Sinj. Uslijed prodora neprijateljskih snaga na pravcu Imotski — Lovreč — Studenci — Sinj, Brigada je upućena radi zatvaranja ovog pravca, i to: sa dva bataljona prema Aržanu i sa dva na liniju Čista — Lovreč. Opširnije o tome vidi dok. br. 125 i 170.

vatru na neprijateljske kasarne, a sa pojedinim oruđima pođe sa prvim borbenim redom u cilju potpomaganja likvidacije neprijateljskih otpornih tačaka.

5) *Tenkovska kolona*
Komandant: kapetan drug Vlado Sekulić
Raspoloživi broj tenkova

5) Raspodijeliće raspoložive tenkove u dvije grupe, i to: jaču grupu pridati Južnoj napadnoj koloni, a slabiju Sjevernoj napadnoj koloni. Zadatak tenkova biće probijanje kroz neprijateljsku odbranu, prodiranje u grad radi dezorganizacije cjelokupne odbrane i gonjenje razbijenog neprijatelja.

6) *Cetinska brigada*
Komandant: drug Knezović[11]
Svega 4 bataljona

6) Uputitće u toku noći 20. na 21. dva bataljona pod komandom druga Braćulj Ivana na prostoriju Vagnja, sa zadatkom da jednim dijelom zatvori pravac Livno—Sinj, a drugim dijelom da postavi dubinske zasjede između Obrovca i Vagnja. Ostala dva bataljona ostaju na dosadašnjim zadacima Brigade.

7) Nije isključeno da neprijatelj u Sinju raspolaže izvjesnim brojem tenkova. Potrebno je dakle predvidjeti i defanzivnu upotrebu protivkolskih oruđa.

8) 21 septembar iskoristiti za intenzivno izviđanje neprijatelja i zemljišta, osmatranjem napadnih pravaca i upoznavanje sa istim što većeg broja starješina.

Dio artiljerije koji ima zadatak tučenja kasarne osmotriće u toku 21. IX. dodijeljene ciljeve, uzeće elemente i pred mrak istog dana izvršiće kratku korekturu sa po jednim oruđem.

9) Udaljene jedinice izvršiće prebacivanje ka prostoriji koncentracije kamionima, ali vrijeme polaska predvidjeti tako

[11] Luka

da jedinice mogu stići i ako ne bude dovoljno raspoloživih kamiona, ili stanje puteva ne bude dozvolilo upotrebu kamiona.

10) Evakuacija ranjenika od divizijskih zavojišta: za Južnu kolonu pravcem Dugo Polje—Dolac; za Sjevernu kolonu i rezervu pravcem Muć—Brštanovo; za Cetinsku brigadu pravcem Podi.

Hirurška ekipa I Proleterske divizije pozadi sektora III Proleterske brigade (Južne kolone). Hirurška ekipa IX Dalmatinske divizije pozadi sektora I Proleterske brigade (Opće rezerve).

11) Ugovoreni znaci:

Dalji: Vicko—Marko

Bliži: Split—Staljingrad

Svjetlosni znaci:

Probijena prva linija: jedna zelena raketa

Ušli u grad: dvije crvene rakete

Artiljerija prekini paljbu: dvije raznobojne rakete.

Artiljerija otvori vatru: jedna bijela u pravcu neprijatelja.

Traženje pojačanja od rezerve: 3 jednobojne rakete

Posljednja dva znaka mogu dati samo komandanti kolona.

12) Veza između komandanata kolona i Štaba zone kuririma, obavezno svaka dva sata, a prvi izvještaj do pola noći.

13) Po likvidaciji za poredak u gradu ostaće III Proleterska brigada, s tim što će po svanuću glavninu svojih snaga razrediti izvan grada. Stanovništvo u gradu je prijateljski raspoloženo prema nama, te prema tome podesiti svoje držanje. Najstrožije zabraniti upadanje u privatne kuće. III Dalmatinska i I Proleterska brigada, uz podršku tenkova i prateće artiljerije preduzeće gonjenje neprijatelja. Gonjenje neprijatelja do preko Cetine.

14) Pošto je teren operacija bezvodni to će štabovi jedinica narediti, da ljudstvo pre polaska napuni čuture, a sanitetski punktovi će u odnosu na to birati svoja mjesta.

15) Ako se likvidacija ne izvrši do svanuća, samo će se manji dijelovi sa potrebnim brojem automatskih oružja ostaviti na osvojenim pozicijama, dok će se glavnina povući na polaznu prostoriju, gdje će se što više razrijediti i maskirati zbog vjerojatnog dejstva neprijateljske avijacije.

16) Za vrijeme operacija prema Sinju IX Dalmatinska divizija ima zadatak da spriječi svaku intervenciju s. Klisa.

17) Početak napada: 22 septembra u 21 sat po starom, odnosno 22 sata po novom.

18) Komandno mjesto Štaba zone i Štaba I Proleterske divizije na sektoru Opće rezerve, pravcem Đipalo—Radić—kota 512.

19) Najjačom otpornom tačkom može se smatrati utvrđeni objekat Grad. Prodiranje u Sinj vršiti bez obzira na to da li je utvrđeni objekat Grad likvidiran ili ne, s tim što će se prema njemu ostaviti potrebni dijelovi za njegovu izolaciju i neutralisanje.

20) Prilažu se podaci o snazi i sastavu posade i o rasporedu utvrđenih objekata, kao i odgovarajuća skica.

21) Ovaj plan napada izrađen je ne računajući na učešće dviju krajiških brigada koje treba da su na putu od Vrlike ka Sinju[12]. Ako bi one u međuvremenu naišle, komandanti napadnih kolona će u ime Štaba zone uputiti jednu brigadu neposredno pozadi mjesta Opće rezerve, dok će drugu brigadu zadržati pozadi sektora Sjeverne kolone. O dolasku ovih brigada štabovi će najhitnije izvijestiti Štab zone.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
sl. otsutan

Komandant I Prol. diviz.
generalmajor:
K.[13] Popović

Zamj. komandanta
Milić[14]

Dostavljeno:
Štabovima: I Proleterske i IX Dalmatinske
N. O. U. divizije,
III Proleterske, III Dalmatinske
i Cetinske brigade,
Štabu artiljerije IV Operativne zone i
Bataljonu bornih kola,
Referentu saniteta Štaba IV Operativne
zone,[15]
Štabu I Proleterske brigade.

(M. P.)[16]

Načelnik,
generalmajor
Škorpik[17]

---

[12] Riječ je o Šestoj i Desetoj brigadi Četvrte (krajiške) NOU divizije. O njihovom dolasku na područje Sinja vidi dok. br. 104, 105, 117 i 118.

[13] Koča

[14] Maks Bače

[15] Izidor Perera-Matić Poginuo iznad sela Nadgradine, na Debelom Brdu (Vrdovo) 25 siječnja 1944 god., kao načelnik saniteta Osmog korpusa NOV Jugoslavije.

[16] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

[17] Josip

BR. 110

IZVJEŠTAJ ŠTABA KNINSKOG SEKTORA OD 20 RUJNA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA OD 26 KOLOVOZA DO 20 RUJNA[1]

ŠTAB
KNINSKOG SEKTORA
20-IX-43 g.

11.X.1943[2]

Operativni izvještaj

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE,
ŠTABU IV OPERATIVNE ZONE

Dostavlja se operativni izvještaj za izvedene akcije u vremenu od 26-VIII do 20-IX-43 god. od strane jedinica Kninskog sektora.

PODATCI O NEPRIJATELJU:

Informativna služba Štaba sjeverno-dalmatinskog odreda dobila je podatke da okupatorske snage u jačini od 100 vojnika, postavljaju zasjedu na putu Đevrske—Kistanje istočno od kote Zečevo (325) u svrhu osiguranja transporta.

I bataljon S. D. P. Odreda dobio je zadatak da noću 27/28 postavi zasjedu pored puta Đevrske—Kistanje kod gostione Berić, te da sačeka neprijatelja, koji je trebao da izvrši zaposjedanje Zečeva vrha, a koji je trebao da naiđe od pravca Đevrska. Pomenuti bataljon je na vrijeme posjeo dobivene položaje, gdje se je zadržao do 10 časova 28-VIII-43, do kog vremena nisu naišle neprijateljske snage kako je to bilo obaviješteno preko informativne službe. Dok se je bataljon nalazio na pomenutoj zasjedi naišlo je nekoliko seljaka koji su išli na sajam za Kistanje, tim se je računalo da je naša zasjeda bila odkrivena, poslije čega je bilo naređeno bataljonu da se povuče.

Nakon povlačenja bataljona u zaselak, primjećen je od pravca Đevrska prema Kistanjama 1 civilni kamion, odmah je određena jedna desetina iz I bataljona sa zadatkom da jurišem isti napadne, i poslije kraćeg pripucavanja od strane desetine, šofer je bio primoran da stane, poslije čega je skupa sa autom dopraćen u zaselak Čakić.

Po dolasku kamiona u zaselak Čakić, doznalo se je da naša zasjeda na gore pomenutom mjestu nije bila odkrivena, našto

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg br. 11—2, k. 105 B.

[2] Datum prijema izvještaja u Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske.

je od strane Štaba odreda naređeno da se ponovo izvrši zaposjedanje sa gore pomenutim snagama, što je i učinjeno. Pri samom ponovnom izlasku na određene položaje, primijećena je neprijateljska autokolona[3] od pravca Đevrska, na koju je izvršen smioni juriš i time primoran neprijatelj da napusti kamione kojih je bilo 12. U međuvremenu napuštanja kamiona od strane neprijatelja, istima je stigla pomoć, a isto tako naše snage su bile napadnute u desni bok od Đevrske bande[4], te uslijed ovakove situacije, bataljon je bio primoran da se što hitnije povuče u pravcu Kolašca, Modrinog Sela za Parčić.

NEPRIJATELJSKI GUBITCI:

U ovoj akciji neprijatelj je imao 40 do 45 mrtvih, dok broj ranjenih nije nam poznat, također je zarobljeno 6 talijanskih vojnika.

SOPSTVENI GUBITCI:

Na našoj strani za vrijeme ove akcije poginuo je partizan 2 čete I bat. S. D. P. O[5]. drug Palasović Dmitar, a ranjena su dva druga, među kojima i komandant pomenutog bataljona drug Maoduš Dušan, koji je nakon dva dana podlegao.

OD ORUŽJA I RATNOG MATERIJALA ZAROBLJENO JE:

1 teški mitraljez „Fijat", 2 talijanska p. mitraljeza, 10 pušaka, 1250 komada puščane i p. mitraljeske municije, 450 komada metaka za mitraljez „Fijat", 24 komada talijanskih bombi, 10 ranaca,5 opasača i fišeklija, 5 čuturica, 5 porcija i druge ratne spreme, također je spaljen jedan neprijateljski kamion.

Na našoj strani nije izgubljeno ništa od oružja i materijala. **U ovoj akciji naročito su se istakli:** Komesar Odreda drug Milan Munižaba, koji je odmah iskoristio zarobljeni neprijateljski mitraljez „Fijat", te ga uperio protiv Talijana, čime je omogućio našim snagama da se uspješnije povuku. Ličnom hrabrošću su se istakli: komandant I bataljona drug Dušan Maoduš, desetar 2 čete I bataljona drug Dobrota Božo i puškomitraljezac nišandžija 1 čete I bataljona drug Čalić Nikola (Poljak).

Nedostatci u ovoj akciji bili su ti, što komandni kadar — niži nije imao svojih jedinica u rukama, također je jedan od nedostataka, što se nije uspjelo zapaliti kamione, a to iz razloga što se nije imalo na raspoloženju gorućeg materijala.

U ovoj akciji utrošeno je 400 komada metaka za mitraljez i p. mitraljez i 300 komada metaka za puške.

Na dan 27. VIII. o. g. Mokropoljska četa iz sastava Kninskog part. odreda postavila je zasjedu u jačini od jedne patrole

[3] Vidi dok. br. 196.
[4] Odnosi se na četnike iz sela Đevrske.
[5] Sjevernodalmatinskog partizanskog odreda.

— četiri vojnika na cesti Mokro Polje—Radučić, sa zadatkom da sačeka kurira (četničkog komandira) koji je imao da prenese poštu iz Radučića za Mokro Polje. Zasjeda je na vrijeme postavljena i uspjelo joj je da sačeka pomenutog kurira koji je pokušao pobjeći, gdje je ubijen na licu mjesta.

Tom prilikom zarobljen je jedan bicikl i veća količina talijanske pošte.

Na našoj strani nije bilo gubitaka.

Na dan 31. VIII. o. g. postavljena je zasjeda od strane jedinica S. D. P. Odreda na putu Obrovac—Žegar.

PODATCI O NEPPRIJATELJU:

a) Preko informativne službe S. D. P. Odreda dobiveni su tačni podatci da neprijateljske snage (Talijani) svakoga dana postavljaju zasjedu na koti 232 između Obrovca i Bilišana i na koti 312 (Koruna) između Bilišana i Žegara u jačini od 40—50 vojnika koji su imali zadatak osiguranja saobraćajne veze Obrovac—Žegar.

b) I bataljon S. D. P. Odreda dobio je zadatak da 31/1. septembra postavi zasjedu na krivinama puta u Bogatniku kod zaseoka Zelići sa zadatkom da sačeka i napadne neprijateljske snage koje zasjedom na Korunu osiguravaju put okupatorskim automobilima na cesti Obrovac—Žegar.

U isto vrijeme I i II odsjek ovog odreda dobio je zadatak da postavi zasjedu na prvoj krivini puta Obrovac—Bilišane, odprilike na 1.500 m. od raskrsnice puteva Obrovac—Žegar, Obrovac—Zelengrad sa zadatkom da napadne i potuče okupatorsku kolonu koja zasjedom na koti 232 vrši osiguranje puta Obrovac—Bilišani. I bataljon i II i III odsjek ovog odreda, prema dobivenoj zapovijesti na vrijeme su postavili zasjede na predviđena mjesta po gore izdatoj zapovijesti.

c) U zasjedu I bataljona S. D. P. Odreda upala je neprijateljska-talijanska kolona, gore navedene jačine, i nakon kratke borbe I bataljonu uspjelo je da ubije deset okupatorskih vojnika i šest zarobi.

U zasjedu koju su postavili II i III odsjek ovog odreda upala je predhodnica neprijateljske osiguravajuće kolone, koja je uspjela odkriti našu zasjedu, našto su odsjeci otvorili vatru na neprijateljsku predhodnicu gdje im je uspjelo ubiti šest neprijateljskih vojnika.

Istoga dana oko 16 časova iz Obrovca stiglo je sa pet kamiona oko 150 okupatorskih vojnika — Talijana sa zadatkom, da pokupe mrtve kod zaseoka Zelići u Bogatniku. Također je od Žegara stiglo oko 40 vojnika sa jednim komicnom u čijoj su se pratnji nalazila i jedna borna kola koja su došla od pravca Kistanja. Nakon što je okupator pokupio mrtve odpočeo je sa

paljenjem kuća koje su se nalazile neposredno u blizini ceste gdje im je uspjelo zapaliti četiri kuće.

Pošto su se jedinice I bataljona S. D. P. Odreda u to vrijeme nalazile u neposrednoj blizini neprijatelja-Talijana napale su neprijatelja pri njihovim zločinima u paljenju kuća. Borba je trajala tri do četiri sata. Neprijatelj pored mnogobrojnog automatskog oruđa, upotrijebio je i artiljeriju iz Žegara i Bilišana, a pored toga položaj I bataljona S. D. P. Odreda bio je tučen jakom vatrom teških minobacača.

d) Uslijed toga što je nastupala noć kada se je borba i završila, nije se moglo ustanoviti koliko je okupator u ovoj borbi imao gubitaka, dok se predpostavlja da ih je imao veći broj mrtvih i ranjenih, jer se sama borba vodila na dometu ručnih bombi.

e) U ovoj borbi na našoj strani bio je jedan mrtav drug i dva lakše ranjena. Neprijatelj je imao u ove dvije akcije 16 mrtvih i 6 zarobljenih.

f) U sve tri ove akcije zaplijenjeno je: jedan talijanski p. mitraljez, 13 talijanskih pušaka, 1050 puščanih i p. mitraljeskih metaka, 54 talijanske ručne bombe i nešto ostalog ratnog materijala.

h) U ovim akcijama na našoj strani nije bilo gubitaka, kvara u oružju ni materijalu.

U ovim akcijama naše jedinice nisu se naročito istakle da bi se moglo uzeti u obzir za pohvalu, a niti je bilo pojedinih drugova koje bi trebalo pohvaliti.

U ovim akcijama utrošeno je po oruđima: puščane municije 250 komada metaka, za talijanske puške 150 metaka, za p. mitraljeze 400 metaka i 12 komada bombi.

Sve tri ove akcije su izvedene po naprijed stvorenom planu i djelomično su uspjele.—

a) Noću 3/4 septembra o. g. jedinice Sjev. dalm. part. odreda dobile su zadatak da na prostoru ceste Benkovac—Bribirske Mostine—Šibenik istočno od kamenih propusta na mjestu gdje završava natpis „Prlićev mlin“ pa na istok do mjesta gdje od Bulića izbija put na glavnu cestu kod kote 120 južno od Mišljena, izvrši prekid i skidanje telefonskog kabla u svrhu ometanja pravilnog neprijateljskog saobraćaja kao i korišćenja kabla za potrebe NOV.

b) Raspored snaga Odreda bio je slijedeći: Jedna četa I bataljona S. D. P. Odreda imala je zadatak da izvrši prekid i prikupljanje linije na gore navedenom prostoru. II četa I bataljona postavila je zasjedu na koti 224 zapadno od D. Lepuri, sa zadatkom da spriječi eventualni nailazak neprijatelja od pravca Benkovca. II odsjek ovog odreda postavio je zasjedu na koti 181 između Bulića i Ostrvičkih Lisina, sa zadatkom da

spriječi eventualno nadiranje neprijateljskih snaga, koje bi mogle dati udarac četi koja vrši skupljanje kabla od pravca Bribirskih Mostina i od samih Lišana.

Akcija je izvedena i naše jedinice izvršile su prekid i prikupljanje kabla na označenom prostoru i nakon toga povukle se u ranije predviđenim pravcima. Sakupljeno je 4 km. duplog telefonskog kabla.

Akcija je izvedena po planu. Gubitaka nije bilo. Neprijatelj nije osjetio izvršenje naše akcije.

Na dan 4. IX. I i IV bataljon Grupe bataljona S.D.[6] došao je u sukob sa neprijateljskom kolonom — Nijemcima[7] koji su kretali od Gračaca prema Otriću, a drugim pravcem od Mazina pravcem Mandića Draga—G. Polje[8] za Glogovo. Na položaju IV bataljona oko Mazina i Bruvna, Polica i kota 1027 udarili su Nijemci ujutro u 6.30 časova sa kog položaja radi iznenađenja prihvaćen je novi položaj: Palež—kota 1137, Orozovac—kota 1315, Ladin Kuk kota 1216 i Sedlo—kota 1210, te na istim položajima dat je neprijatelju odpor. Poslije kraće borbe neprijatelj sa obilaznim putem preko Plećaša i kote 1007, prošao je za G. Polje i Glogovo, te je sa bočne strane udario na I bataljon koji je poslije kraće borbe sa dva pravca Gračaca i Glogova bio primoran da se povuče, i to sa jednim dijelom u pravcu V. Popine, a drugim dijelom prema koti 722 i Plasu—k. 978 gdje se je nalazio III bataljon Grupe, odakle su se sva tri bataljona prebacili preko Cerovca i M. Popine na koncentracijsko mjesto Ljubina Poljana, iz razloga što se je neprijateljska kolona kretala brzim tempom, tako da se jedinice S.D. Grupe nisu mogle oduprijeti na usputnim položajima linijom Gračac—Otrić.

U ovom sukobu sa Nijemcima njihovi gubitci nisu nam poznati, dok je na našoj strani bilo: 1 drug mrtav i šest ranjenih.

Od oružja i spreme također nije ništa zarobljeno, dok je neprijatelju u ruke pala puška od poginulog druga.

Za vrijeme ove akcije utrošeno je 1200 metaka iz automatskih oruđa i pušaka.

5. o. mj. bataljon II ličke brigade „Stojan Matić" izvršio je sve pripreme i koncentraciju u selu Doljanima, zaselak Mandići, odakle je krenuo na izvršenje zadatka (postavljanje zasjede) na Suleševicu i to pod samim vrhom kod posljednjih zavoja, gdje da sačeka i potuče neprijatelja koji se kretao cestom G. Lapac—Mazin[9]. Bataljon je stigao na pomenuti položaj

---

[6] Sjeverne Dalmacije

[7] Iz sastava 114 lovačke divizije. Vidi dok. br. 8.

[8] Gubavčevo Polje

[9] O pokretima neprijateljskih snaga na komunikacijama Kulen Vakuf — Gornji Lapac i Bihać — Gornji Lapac — Mazin — Bruvno — Gračac — Knin vidi dok. br. 8.

u samu noć, te izvršio raspored snaga i to: dvije čete zaposjele su cestu, s tim što se jedna nalazila na desnom, a jedna na lijevom krilu. Zasjeda je bila u neposrednoj blizini ceste, jer je i sam položaj tome odgovarao, a jedna četa bila je na osiguranju do G. Lapca sa dva voda na Lumbardeniku (kota 1101), to jest na sjeverozapadnim padinama iste prema cesti G. Lapac—Mazin, a sa jednim vodom na Ilića Kosi (kota 1229), s tim da postavi osiguranje od Mazina.

6. IX. o.g. u osam i 30 časova neprijatelj iz G. Lapca nailazio cestom gdje je postavljena zasjeda i to potpuno sigurno, to jest u grupama sa jačim snagama, pješadijom, artiljerijom i motorizacijom, gdje je izbacio pobočnicu, a naprijed za predhodnicu, to jest za prednja odjeljenja izbacio 200 vojnika sa jednim luksuznim autom, jednim motorciklom i jednim biciklom koji je služio za održavanje veze neprijatelju, dok su jedni neprijateljski dijelovi nailazili od Mazina, gdje su se pred našom zasjedom sastali, to jest na samoj poljani — vrh Suleševice, gdje su se neprijateljske snage zaustavile i grupisale. Naše automatsko oruđe koristeći grupisanje neprijatelja, blizinu, kao i maglu, otvorilo je žestoku vatru na neprijatelja iz cijele zasjede. Borba je trajala svega 12 minuta. U tom vremenu neprijatelj se snašao te pobočnica koja je išla iz Mazina krenula je u šumu, počela zailaziti našim snagama za leđa, uslijed čega se je bataljon morao povući, neuspjevši pritom pokupiti oružje i spremu.

Ishod borbe: Akcija je uspjela. Zarobljenog neprijatelja nije bilo dok ih je bilo oko 150 mrtvih i ranjenih, među kojima i nekoliko oficira.

Sopstveni gubitci: 3 ranjena druga, od kojih je jedan ostao u jedinici. Od izgubljenog i pokvarenog oružja bila je jedna puška koju je drug koji je ranjen zakopao negdje u šumi.

Utrošak municije: Utrošeno je 1146 jug. i 130 puščanih metaka.

Na dan 8. IX. o.g. izvršena je akcija na Nijemce koji su kretali cestom Bruvno—Gračac.

Naše snage: II udarni bataljon I kninske brigade sa dvije i po čete i dvije čete III bataljona iste brigade izvršili su koncentraciju u G. Polju, odakle je bio i pokret za posijedanje položaja. Položaj je zaposjednut na cesti između Bruvna i Gračaca, između zaseoka Blanuša i Derin Gaja, i to tako da je jedna četa II udarnog bataljona sa jednom četom III bataljona bila posjela položaj duž ceste na pomenutom prostoru, a svakog bataljona po jedna četa bile su postavljene na krila ovih četa radi boljeg osiguranja, jedan vod II udarnog bataljona Kninske brigade zaposjeo je položaj Visoko Brdo—Kosa (kota 987) i k. 1007 radi osmatranja prema Bruvnu.

Tok i opis borbe: Oko osam časova 8 IX. o.g. naišla su dva neprijateljska kamiona od Gračaca prema Bruvnu koji su išli većom brzinom. Kada su naišli na sredinu zaposjednutog položaja, jedinice III bataljona Kninske brigade otvorile su na kamione vatru — koji su uspjeli uteći neoštećeni. Ovom prilikom iskočio je jedan njemački oficir iz kamiona koji je ubijen. Pošto je ova zasjeda bila odkrivena donijeta je nova odluka da se II udarni bataljon Kninske brigade sa svojim snagama prebaci u Derin Gaj kod crkve, a III bataljon sa svojim snagama da se povuče u korito rijeke Otuče kao rezerva. Nakon toga naišla je neprijateljska kolona od Gračaca u jačini od 5—600 vojnika, i oko dvije stotine konja koji su vozili topove i kola. II udarni bataljon sa svojim snagama otvorio je brzu paljbu iz neposredne blizine na neprijateljsku kolonu. Nakon kraće borbe upućene su obadvije čete III bataljona koje su udarile iza leđa neprijatelju preko kote 616 i zasecka Dukići. Neprijatelj je davao odpor sa istoga mjesta na kome je dobio prvu vatru iz našeg oružja. Nakon 15—30 minuta borbe neprijatelju je stigla pomoć iz Gračaca. Pošto je četa II udarnog bataljona koja se je nalazila na lijevom krilu naših snaga odstupila bez naređenja, prijetila je opasnost ostalim snagama, uslijed čega je naređeno da se sve snage povuku u pravcu G. Polja.

Rezultat akcije: Gubitci neprijatelja su 35—40 vojnika mrtvih, i oko 50—60 konja. Među mrtvim vojnicima bio je i jedan njemački poručnik. Naši gubitci: 1 drug teže ranjen. Zarobljena sprema: 1 pištolj, 1 dvogled i jedno odijelo i cipele. Izgubljenog oružja na našoj strani nije bilo.

U ovoj akciji utrošeno je 230 metaka za teški mitraljez talijanski, 300 metaka za p. mitraljez talijanski, 50 za njemački, 50 metaka za jug. puške.

9. IX. o.g. patrola IV bataljona II ličke brigade koja se nalazila na cesti Suleševica, sačekala je neprijatelja — Nijemce, koji je krenuo sa kolonom od 24 vojnika i jednom kuhinjom od Mazina prema Suleševici, patrola je na istoga otvorila vatru te se neprijateljska kolona razbježala. Neprijatelj je imao 10—15 ranjenih, dok na našoj strani nije bilo gubitaka.

Istoga dana III bataljon Grupe S.D. postavio je zasjedu na samom zrmanjskom klancu neprijateljskoj koloni koja je imala da prođe od Zrmanje prema Gračacu. Neprijatelj — Nijemci — je naišao od pravca Zrmanje u jačini od 50 kamiona i na istoga je zasjeda otvorila jaku vatru iz neposredne blizine iz svih automatskih oruđa i pušaka. Borba je trajala oko 1.30 sati poslije čega je neprijatelju stiglo pojačanje od pravca Gračaca, poslije čega se bataljon morao povući.

U ovoj akciji III bataljonu Grupe S.D. je uspjelo da spali pet neprijateljskih kamiona i pritom da zarobi dva p. mitra-

ljeza, dva pištolja, deset pušaka i 500 metaka i nešto spreme. Tom prilikom neprijatelj je imao 30 mrtvih i više ranjenih, dok na našoj strani je poginuo jedan drug i šest ranjenih.

Istoga dana i u isto vrijeme bila je postavljena zasjeda sa jednim vodom iz sastava Kninskog part. odreda u blizini Prevjesa. Na zasjedu je naišla neprijateljska kolona u jačini od 150—200 pješaka i tri motorna vozila od pravca Knina. Nakon kraće borbe neprijatelj je uspio da digne našu zasjedu poslije čega se je spojio sa neprijateljem koji se je nalazio opkoljen na Zrmanjskom klancu.

U ovoj borbi neprijatelj je imao dva mrtva i pet ranjenih, dok na našoj strani nije bilo gubitaka.

Utrošeno je municije: 200 komada jug. metaka i 300 talijanskih. Ova akcija nije izvedena po planu.

Jedinice Kninskog part. odreda kao cjelina učestvovale su u akciji kada je neprijatelj napustio Mokro Polje i Ervenik, kao i Žegar i tom prilikom od strane jedinica Kninskog part. odreda zarobljen je slijedeći materijal kao i sprema: 18 teških mitraljeza, (10 ispravnih), 2 postolja za teški bacač, 28 komada raznih pušaka, 50 talijanskih fišeklija, 1 sanduk dopunskog punjenja, pola sanduka upaljača, 40 sanduka dijelova za teški mitraljez, 120 komada granata za protukolski top, 1922 komada mina za teški bacač raznog kalibra, 499 topovskih granata, 43.766 komada metaka za talijanske puške i puškomitraljeze, 168.600 komada metaka za talijanske teške mitraljeze, 11.500 kg. makarona, 123 vreće brašna, 48 vreća riže, 23 vreće graška, 10 vreća soli, 6 vreća šećera, 4 bureta ulja, 12 sanduka velikih konzervi, 27 sanduka malih konzervi, 5 brdskih kuhinja, 1 poljski kazan, 18 sanduka kafe, 50 kg. pasulja, 52 komada rezervnih cijevi za teške mitraljeze, 5 telefona, 2 sanduka sanitetskog materijala, 2 pisaće mašine, 5 pari novih cipela i 8 pari starih, 50 zimskih bluza, 50 komada ćebadi, 20 šinjela, 30 čakšira, 5 košulja, 20 ranaca, 1 bure nafte, 37 sanduka cvibaka i drugih raznih sitnih stvari.

9. IX. o.g. od strane I kninske brigade postavljena je zasjeda na cesti Gračac—Otrić sa slijedećim rasporedom: sa sjeverne strane pomenute ceste od Malovana do zaseoka Pušića postavljene su dvije čete II udarnog bataljona i dvije čete III bataljona. IV bataljon dobio je zadatak da se prebaci sa južne strane ceste i da sa svojim snagama zaposjedne prostor između Brkljača i Grubišića, uslijed nepovoljnog položaja za IV bataljon sa južne strane, istome je dodijeljen na licu mjesta novi položaj, to jest da zaposjedne položaj Gola Mila i južno prema cesti sa pravcem dejstva prema Vaganu. Položaj je bio zaposjednut u 5 časova ujutro.

Tok borbe: Jedinice su ostale u zasjedi do 13.30 sati, kada je naišao jedan neprijateljski oklopni kamion koji je išao od Zrmanje gdje su bili napadnuti kamioni od jedinica Grupe bataljona. Pošto je kamion išao sam, jedinice IV i III bataljona isti su propustile, tako da je na pomenuti kamion otvorio vatru samo jedan vod II udarnog bataljona koji ga nije uspio uništiti. Čim se otvorila vatra naišlo je neprijateljsko osiguranje od Vučipolja koje je pošlo u pomoć napadnutom neprijatelju na Zrmanjskom klancu, tako da se ovo osiguranje sukobilo sa našim desnim krilom, gdje je došlo do bliske borbe na Jelovom Vrhu iznad zaseoka Kontići. Neprijatelju je uspjelo da odbaci naše snage sa desnog krila, a potom su se povukle i ostale snage Brigade. Pošto je položaj bio odkriven, a neprijatelj je nastupao jačim snagama, 5—600 vojnika, u streljačkom stroju lijevo i desno od ceste za oko pola km. Jedinice Brigade su se povukle u pravcu Jakšića ispod vrha Mila Voda odakle je naređeno povlačenje za Glogovo.

Rezultat akcije: Gubitci neprijatelja, koliko se moglo utvrditi, iznosili su oko 10—15 mrtvih vojnika i nešto ranjenih.

Naši gubitci u ovoj akciji iznose jedan mrtav i jedan ranjen drug.

Zarobljenog oružja i spreme nije bilo, a također od oružja i spreme nije ništa izgubljeno.

Utrošeno municije: 50 metaka za teški talijanski mitraljez, 120 za p. mitraljez, 45 metaka za puške jug. i 100 metaka za tal. puške.

Istoga dana II bataljon Grupe S.D. bataljona u zajednici sa snagama S.D.P. Odreda razoružao je italijanski garnizon Stankovci u kome se nalazilo 41 karabinjer i 70 bandita[10].

U garnizonu Stankovci zarobljeno je 60 ital. pušaka, 70 jug. pušaka, 8 strojnica, 2 p. mitraljeza, 1 mitraljez „Breda", 40 pištolja „Bereto", 300 ručnih bomba i veća količina municije, te ostalog ratnog materijala i spreme.

10. IX. o.g. neprijatelj — Nijemci, u jačini od 20 vojnika, 4 kola i tri oficira na konjima, naišao je cestom Suleševica iz pravca Mazina gdje ga je sačekao jedan vod IV bataljona II l. brigade koji je na položajima iznad ceste kod k. 1011 otvorio vatru na pomenutog neprijatelja.

Neprijatelj je tom prilikom imao 15 mrtvih i ranjenih, među kojima i jedan oficir, dok na našoj strani nije bilo gubitaka.

Plijena u ovoj akciji nije bilo, a nije se mogao izvući što su obližnje čuke bile zaposjednute od strane neprijatelja, koji je tukao naše jedinice vatrom.

[10] Riječ je o četnicima.

Istoga dana snage II bataljona Grupe S. D. razoružale su italijanski garnizon u selu Pirovcu. Razoružano je 800 italijanskih vojnika. U ovom garnizonu zarobljeno je 150 italijanskih pušaka, 10 puškomitraljeza, 3 laka bacača i jedan mitraljez „Breda", 500 bombi, 3 sanduka sanitetskog materijala, 40 vreća brašna, veći broj municije i druge ratne spreme.

Također 10. IX. o. g. II bataljon Grupe S. D. razoružao je bandu u Maloj Čistoj, gdje se nalazilo 80 bandita. Zarobljeno je 80 pušaka „Mauzer" i druge ratne spreme.

U ovim garnizonima nije došlo do odpora.

11. IX. o. g. snage II bataljona Grupe S. D. razoružale su italijanski garnizon na otoku Zlarinu. Zarobljeno je 60 tal. pušaka, 8 jug. pušaka, 1 p. mitraljez, 8 mitraljeza „Fijat", 8 pištolja, 1 sanduk sanitetskog materijala, 2 dvogleda, 1 radiostanica, 400 ručnih bombi i razne municije.

13. IX. o. g. snage II bataljona Grupe S. D. u zajednici sa S. D. P. Odredom razoružali su četnike u selu Korlatu više Benkovca. Zarobljeno je 90 pušaka, 4 puškomitraljeza, 20 strojnica, 1 mali bacač i razne municije.

Dana 13. IX. o. g. dijelovi II bataljona Grupe S. D. razoružali su ital. garnizon na Otoku Prviću. Zarobljeno je 150 tal. pušaka, 9 mitraljeza „Breda", 2 p. mitraljeza, 8 strojnica, 15 pištolja, 50000 puščanih i mitraljeskih metaka, nekoliko hiljada metaka za strojnice i 2 tvrđavske baterije sa ukupno 4 topa kalibra 105 i 150 mm. Topovi su onesposobljeni za dejstvo. Osim toga zarobljeno je 14 kola razne vojničke spreme i hrane. Kod razoružanja ital. garnizona u Prviću našim snagama je uspjelo razoružati ital. garnizon u Kapriju i Žirju, koji su stigli u Prvić po naređenju komandanta Prvića. Tu je zarobljeno 60 pušaka, 8 p. mitraljeza i dosta municije.

13. IX. o. g. I bataljon Kninske brigade postavio je zasjedu između Malovana i Otrića sa zadatkom da sačeka neprijateljsku kolonu. Neprijateljska predhodnica puštena je na blisko odstojanje poslije čega je otvorena jaka vatra gdje su nanijeti neprijatelju gubitci od oko 30 mrtvih i ranjenih i nekoliko konja. Poslije kraće borbe sa neprijateljskom predhodnicom koja je bila u jačini od oko 200 neprijateljskih vojnika, stigla im je pomoć od pravca Gračaca, tako da se nije uspjelo od ratnog materijala i spreme kao ni oružja ništa izvući.

Tom prilikom na našoj strani je poginuo jedan drug i dva teže ranjena.

U ovoj akciji je utrošeno 200 komada jug. metaka, 68 metaka za tal. mitraljez i 120 za p. mitraljez.

15. IX. snage II bataljona Grupe S. D. krenule su za Žirje u cilju razoružanja neprijateljskih garnizona (baterija). Italijanska vojska koja se nalazila na baterijama krenula je brodovima

za Italiju. Neprijateljske baterije koje su se nalazile na južnom i sjevernom Žirju onesposobljene su za dejstvo od strane ital. vojnika.

Na Žirju je prikupljeno 7 pušaka, 1 p. mitraljez, 3500 metaka i manja količina vojničke spreme.

11. IX. 943. o. g. I, III i IV bataljon Grupe S. D. krenuo je iz Brguda pravcem Lisičić—Popović u cilju razoružanja pomenutih sela i povezivanja sa snagama S. D. P. Odreda. U selu Lisičić i Popović zarobljeno je 25 pušaka „Mauzer", 3 strojnice, nešto druge spreme.

12. IX. o. g. snage I, III i IV bataljona Grupe S. D. stupile su na liniju Kula Atlagića—Buković—Lišane u cilju prikupljanja ratnog materijala i oružja koje su prikupili seljaci pri slomu bivše ital. vojske. U navedenim selima prikupljeno je 31 puška, jedna strojnica, jedan p. mitraljez i nešto vojničke spreme, koja je većinom dobivena iz sela Kula Atlagića.

13. IX. o. g. jedinice I i IV bataljona Grupe S. D. porušile su nekoliko mostova na cesti Zadar—Benkovac—Mostine i uzidali nekoliko prepreka od kamena.

14. IX. o. g. jedna četa IV bataljona Grupe S. D. sačekala je njemačku motorizaciju koja je išla iz Zadra za Benkovac.

Do sukoba je došlo kod samog sela Atlagića Kule, na tome mjestu neprijatelj je zadržan čitava 4 sata, nešto vatrom naših snaga, a nešto opravkom puteva koji su bili porušeni posle čega mu je uspjelo da se spusti u sam grad Benkovac.

Istoga dana jedan vod IV bataljona Grupe S. D. vodio je borbu kod Kule Atlagića sa njemačkim obezbjeđujućim dijelovima. U ovim borbama na našoj strani nije bilo gubitaka, dok kod neprijatelja nije nam poznato.

U ovim borbama naše su snage zarobile jedan ranac municije za njemački puškomitraljez.

15-IX-43 g. I i III bataljon Grupe S. D. krenuli su u pravcu Bribira u cilju postavljanja zasjede na putu Mostine—Devrske. Neprijatelj kod svog nadiranja nije nadirao u pravcu Mostina, te je zasjeda bila postavljena bez rezultata.

16. IX. ov. g. snage IV bataljona Grupe S. D., koje su se nalazile na istočnoj strani ceste Benkovac—Karin i sa manjim dijelovima kod Kule Atlagića, vodile su manju borbu sa neprijateljem.

Gubitaka na našoj strani nije bilo, dok kod neprijatelja nije nam poznato.

17. IX. ov. g. neprijateljske snage (Nijemci) iz Benkovca i Smilčića, krenule su u pravcu Karina. Snage IV bataljona Grupe S. D. koje su se tada nalazile na liniji Karin—Benkovac, vodile su manje borbe sa neprijateljem.

Gubitaka u ovim borbama na našoj strani nije bilo, dok kod neprijatelja bilo je nekoliko ranjenih.

Na dan 19 ov. mj. jedna jača patrola iz sastava Štaba kninskog partizanskog odreda, uspjela je zarobiti 3 četnička bandita u Raljevcu, do sukoba sa njima nije došlo.

Istoga dana jedinice ovoga odreda digle su neprijateljsku telefonsku liniju, koja je bila postavljena od Knina prema Zrmanji, u dužini od Stare Straže do Prevjesa, tom prilikom iste snage su također prezidale cestu na pomenutoj liniji na 4 do 5 mjesta.

Navedene snage pomenutu akciju izvele su sa stvorenim planom i bez da su bile primjećene od strane neprijatelja.

19. IX. o. g. izvedena je akcija od strane jedinica I kninske N. O. P. brigade.

PODACI O NEPRIJATELJU:

Na liniji Gračac—Otrić neprijatelj je svakoga dana vršio saobraćaj, pri čemu je imao osiguranje na Malovanu, Vučipolju i Gračacu, nepoznate jačine vojnika i naoružanja.

I udarni bataljon Kninske brigade u jačini od 140 boraca, naoružan sa 3 teška mitraljeza, 7 p. mitraljeza, malim bacačem ostalo puškama. Dobio je zadatak da sa pomenutim snagama zaposjedne položaj između Malovana i Pušića, sjeverno na bezimenoj koti od ceste sa bočnim osiguranjem prema Malovanu i Otriću. Teški mitraljezi, tom prilikom, dobili su zadatak da se postave pozadi streljačkog stroja na uzvišene čuke odakle su imali dobar pregled za tučenje ceste. Zaposjedanje pomenutog položaja izvršeno je do 4 sata pomenutog dana, gdje je zasjeda ostala u tajnosti sve do nailaska neprijateljskih kamiona.

TOK BORBE:

U 16 časova 19. IX. o. g., naišla je kolona kamiona u jačini 13 vozila (kamiona) i 2 tenka koji su bili natovareni materijalom i vojskom. Kamioni su pušteni na blisko odstojanje i na njih je otvorena žestoka mitraljeska i puščana vatra. Vatra automatskih oružja u prvom nailasku neprijatelja bila je uperena na sve kamione, tako da su šoferi većinom izginuli a kamioni svi zaustavljeni. Od mitraljeskog rafala zapaljen je jedan neprijateljski kamion koji je bio natovaren bacačkim i topovskim granatama, uslijed čega je nastala velika eksplozija, tako da su susjedni kamioni puni vojske dignuti u vazduh. Iz ovih kamiona uspjelo je neprijateljskim vojnicima u manjem broju da se izvuku u neposrednu blizinu zapaljenih kamiona za zidove odakle su davali žestoki otpor. Jedan tenk koji je išao pred kamionima nije mogao da se vrati natrag od ostalih kamiona koji su bili na cesti oštećeni, već sa jednog mjesta onemogućavao prilaz k sebi i oštećenim kamionima. Drugi tenk koji je bio u zaštitnici sa

dva kamiona 4—500 m pozadi, onemogućavao je prilaz kamionima koji su bili na začelju glavnine oštećeni. Nakon 20 minuta žestoke borbe, manji dijelovi bataljona izvršili su juriš na sredinu kamiona, uslijed brisanog prostora nije se moglo prići kamionima, tako da je veći dio kamiona paljen i oštećen bombama i puščanim metcima. 4 druga koji su iskoristili dim eksploziva, skočili su u kamione i zapalili dva kamiona i poslije ovoga ponovo se povukli na prihvatni položaj, dok su od njih dvojica u povlačenju poginula. Nakon pola sata borbe stigla je neprijatelju pomoć od 25 kamiona, 6 tenkova sa bacačima i topovima od pravca Gračaca, nakon čega su jedinice I udarnog bataljona bile prisiljene da se povuku.

REZULTAT BORBE:

Gubitci neprijatelja iznose u ovoj borbi 96 mrtvih i veći broj ranjenih. Ranjene, kao i mrtve, neprijatelj je uspio da iznese u momentu kada mu je stigla pomoć od pravca Gračaca.

Zapaljeno je 6 neprijateljskih kamiona i 4 oštećena.

Naši gubitci: tri druga mrtva, i 5 ranjenih od kojih 3 teže i 2 lakše.

Zaplijenjenog oružja nije bilo, zbog brisanog prostora i jake neprijateljske vatre do istoga se nije moglo.

Zaplijenjeno je nešto živežnih namirnica.

Predlog za pohvalu jedinice i pojedinaca

U ovoj akciji istakao se kao cijelina 3 vod 1 čete I udarnog bataljona, 1 vod 2 čete istoga bataljona i 3 vod 3 čete. Kao pojedinci istakli su se drugovi: vodnik 3 voda 1 čete drug Majstorović Rade i politički komesar iste čete drug Obradović Dušan. Iz 2 čete drug delegat 1 voda Čujanović Stevo i desetar 1 desetine 1 voda drug Manojlović Jovo, zatim vodnik 2 voda 2 čete drug Radaković Milan i partizan 2 voda drug Vojo Ivo. Iz 3 čete vodnik 3 voda drug Zdravko Medić i desetar 1 desetine istog voda Đekić Kosta, partizani istog voda Svetko Špalja i Manojlović Bogdan.

Naprijed navedeni drugovi istakli su se po svojim jedinicama koji su najprvi bacili bombe na neprijateljske kamione i uništili veći broj neprijateljskih vojnika kao i kamiona.

Osim gore navedenih drugova neviđenim herojstvom su se istakli pali drugovi: zamjenik komandira 2 čete Glušica Nikola i Stevo (Djević) Babić v. d. politdelegata; drug Stevo Babić bacio je 2 kragujevačke bombe i sa jednom bombom uništio 6 neprijateljskih vojnika.

Drug Stevo Obradović operativni oficir I udarnog bataljona za vrijeme osmatranja i praćenja toka borbe poginuo je.

Posljednje riječi bile su mu: „Drugovi, ja umirem, hrabro se borite!“.

U ovoj akciji utrošeno je 1190 puščanih jugoslavenskih metaka, 560 za jugoslavenske p. mitraljeze, 100 za talijanske p. mitraljeze, 80 francuskih p. mitraljeskih, 500 kom da za tal. teški mitraljez Breda, 400 za jugoslavenski teški mitraljez Švarcloze i 17 raznih bomba.

Akcija je izvedena prema predviđenom planu, grešaka za vrijeme akcije nije bilo, međusobna veza kao i podpomaganje vatrom bilo je dobro, ali uslijed jačih neprijateljskih snaga i pomoći koja je stigla, nije se uspjelo izvući oružje i materijal, a niti spaliti ostale kamione.

Noću 7/8 septembra jedinice Sjeverno-dalmatinskog partizanskog odreda postavile su zasjedu na cesti Zadar—Benkovac kod zaseoka Majstorovića i Malboža, kuda je imala da naiđe neprijateljska kolona — Talijani. Mjesto ove talijanske kolone, od pravca Smilčića. u pomenutu zasjedu upala su 4 kamiona sa njemačkim vojnicima, koji su imali zadatak da zasjedom na gore navedenom prostoru izvrše osiguranje puta Zadar—Benkovac.

Po ulasku neprijateljske autokolone u našu zasjedu, naše jedinice otvorile su jaku vatru na koju su Nijemci odgovorili istom jačinom. Za kratko vrijeme Nijemcima je stigla pomoć iz Benkovca, nakon čega naše jedinice bile su prisiljene da odstupe u predviđenom pravcu.

U ovoj borbi našim jedinicama uspjelo je da ubiju 40 njemačkih vojnika i više ranjenih.

Na našoj strani bila su 2 mrtva druga i 3 ranjena, sva trojica lakše.

Uslijed jakog odpora kojega su pružili Nijemci i pojačanja koje im je stiglo iz Benkovca, bilo je onemogućeno izvući oružje i materijal.

Izgubljena je u ovoj akciji 1 puška.

Dana 10. IX. II udarni, III i IV bataljon Kninske brigade, dobili su zadatak da se krenu sa Štabom brigade pravcem Glogovo—Velika Popina—Turovac—Krupa—Žegar. Prema podacima Žegar je već bio napušten od Talijana, dok se je dio četnika nalazio u istom, a jedan dio četnika u padinama Trebočnika.

Koncentracija bataljona za pokret izvršena je u Velikoj Popini, odakle je izvršen i pokret preko pruge istoga dana u 22 časa.

Po dolasku u Krupu 2 čete IV bataljona Kninske brigade dobile su zadatak da pretresu korito rijeke Zrmanje i padine Trebočnika, kao i sam vrh sa sjeverne strane, pošto se je doznalo

da se nalazi manji broj četnika na pomenutom mjestu. Ostale snage krenule su u pravcu Žegara.

Ulazak u Žegar bio je bez odpora, gdje je nađeno 28 četnika pod oružjem, koji su bili u sastavu četničke brigade, a po odlasku Talijana ostali u Žegaru.

Nakon kraćeg odmora, II i III bataljon sa Štabom brigade produžio je za Bilišane sa zadatkom da razoružaju Talijane koji su izbjegli iz Žegara, dok je IV bataljon ostao u Žegaru sa zadatkom prikupljanja oružja i ratnog materijala. Po dolasku II i III bataljona u Bilišane, Talijani su razoružani. Na položaju Bilišana, radi prikupljanja spreme, oružja i materijala, ostao je III bataljon, dok je II udarni bataljon sa Štabom brigade produžio za Obrovac.

Svi ovi pokreti od Krupe do Obrovca, izvršeni su u toku 11. IX.

U ovim akcijama razoružano je 36 četnika, koji su bili naoružani sa puškama, koji su većinom pristupili u NOV.

U ovim akcijama zaplijenjeno je 2 protikolska topa, 2 teška bacača, 21 teški mitraljez, 9 p. mitraljeza, 441 puška, 30 pištolja, 10 sanduka bombi ručnih i veća količina municije i ratne opreme.

Sukoba sa neprijateljem u ovim akcijama nije bilo.

Dana 13 ov. mj. II udarni bataljon i III bataljon Kninske brigade, dobili su zadatak da se krenu u pravcu Karina, sa zadatkom razoružanja tamošnjih bandi i civila, ... [koji] raspolažu sa oružjem. II udarni bataljon krenuo je u pravcu Obrovac —Kruševo—Karin, a III bataljon Bilišani—Zelengrad—Karin. Na položaj Karina II udarni bataljon stigao je u 10 časova 13. IX, a III bataljon u 18 časova istoga dana. Do sukoba sa neprijateljem nije došlo, pošto su se na pomenutom sektoru nalazile jedinice S.D.P. Odreda, koje su primile oružje i naoružano ljudstvo u sastav svojih jedinica.

Na dan 14 ov. mj. II udarni bataljon Kninske brigade, sa jednim bataljonom S.D.P. Odreda, krenuli su u 12 časova da razoružaju civile u Pridragi, kod kojih se je nalazilo oko 70 pušaka. Po dolasku u selo Pridragu, civili su pristali da odmah predaju oružje bez ikakova odpora, odakle je II udarni bataljon krenuo za Novi Grad.

Na sektoru Karina zaplijenjeno je: 2 p. mitraljeza, 2 šmajsera, 150 ranaca, 10 šinjela, 30 ćebadi, 60 šatorskih krila, 1 telefonska centrala, 2 poljska telefona, 3 para cipela, 10 porcija, 15 čuturica i 3 vojničke bluze.

Puške koje su se nalazile u selu Pridragi, prihvatio je bataljon iz S.D.P. Odreda, kojih je bilo 70.

Ukupni gubitci neprijatelja u svim ovim akcijama su slijedeći:

Oko 400 mrtvih „friceva"[11] i veliki broj ranjenih.

Oko 100 mrtvih Talijana, veći broj ranjenih i dosta zarobljenih, ima ih veći broj koji su pristupili u redove NOV.

Među mrtvim Nijemcima bilo je i oko 10 njihovih oficira.

Oko 40 zarobljenih četnika, koji su dijelom pristupili u naše redove, dok su neki pušteni kućama.

Ovo su podaci koji su se dosada mogli ustanoviti, dok se predpostavlja da su gubitci neprijatelja mnogo veći, što će se po vremenu moći ustanoviti.

Naši gubitci u svim ovim akcijama su slijedeći:

12 mrtvih drugova, 5 teže ranjenih i 22 lakše ranjena.

Ukupno zarobljeno, uništeno i oštećeno, oružja, municije i materijala u svim ovim akcijama, je slijedeće:

60 teških mitraljeza raznog tipa, 55 puškomitraljeza raznog tipa, 1360 raznih pušaka, 110 pištolja, 60 šmajsera, 170.000 metaka za talijanske teške mitraljeze, 131.000 metaka za talijanske puškomitraljeze i puške, 300 metaka za njemačke p. mitraljeze, 1600 ručnih talijanskih bombi, 2 protikolska topa, 2 teška bacača, 4 laka bacača, 1922 bombe za bacače raznog modela, 499 topovskih granata, 120 granata za protikolski top, jedan sanduk upaljača za bacače, jedan sanduk dopunskog punjenja za bacače, 40 kutija rezervnih dijelova za teške mitraljeze, 52 rezervne cijevi za teške mitraljeze, 3000 metaka za strojnice. Osim navedenog, zarobljenog oružja, municije i materijala, još je u toku prebrojavanja veća količina municije, te ratnog materijala.

Uništeno i onesposobljeno: 12 kamiona spaljenih, 4 oštećena, 4 haubice onesposobljene, 1 brod potopljen.

Zaplijenjena sprema je slijedeća:

Ranaca 250, 150 opasača, 150 pari fišeklija, 75 čuturica, 55 porcija, 12 bicikla, veća količina kabla, 5 brdskih kuhinja, nekoliko poljskih kazana, 10 telefonskih aparata, 5 pisaćih mašina, 5 sanduka sanitetskog materijala, 112 šinjela, 85 košulja, 1 bure nafte, 4 dvogleda, 1 radiostanica, 112 ćebadi, 14 kola razne spreme i materijala, 224 talijanskih bluza, 76 pari cipela, 30 komada gaća, 190 šatorskih krila, 40 torbica, 1 telefonska centrala, 6 mazgi.

Ovo su podatci sa kojima se zasada raspolaže, međutim ogromna količina spreme je još u prebrojavanju.

Zaplijenjena hrana:

11.500 kg. makarona, 163 vreće brašna, 48 vreća riže, 23 vreće graška, 10 vreća soli, 6 vreća šećera, 4 bureta ulja, 12

[11] Odnosi se na Nijemce.

velikih sanduka konzervi, 27 malih sanduka konzervi, 18 sanduka kafe, 50 kg. pasulja i 37 sanduka cviboka.

U živežnim namirnicama također je plijen puno veći, dok se zasada raspolaže samo sa ovim prikupljenim podatcima.

Utrošak municije u svim ovim akcijama je slijedeći:

1080 puščanih talijanskih metaka, 2208 mitraljeskih talijanskih metaka, 50 metaka za p. mitraljez njemački, 4059 puščanih i p. mitraljeskih jugoslavenskih metaka, 80 puščanih francuskih metaka, 30 ručnih bombi i oko 3000 metaka za razna oružja.

Izgubljenog oružja: 6 pušaka raznog sistema, dok kvara u oružju nije bilo.

KRITIČKI OSVRT:

U svim ovim akcijama došli su do izražaja slijedeći nedostatci:

1) Slaba upornost boraca, odnosno jedinica, koje dolazi otud što su borci mladi i neprekaljeni i bez borbenog iskustva.

2) Nesposobnost komandnog kadra, pogotovo nižega u rukovođenju sa jedinicama, što se očituje naročito u manevarskim pokretima. Kod komandnog kadra pojavljivala se tu i tamo i neodlučnost.

3) Naročiti respekt u borbi sa Nijemcima i kod komandnog kadra i kod boraca bio je u početku borbe sa Nijemcima vrlo osjetljiv, tako da su pojedine jedinice napuštale položaj bez jačeg pritiska. Psihoza bojazni od Nijemaca i njihove taktike bila je zauzela toliko maha da je trebalo dulje vremena i energičnih mjera da se to bar donekle odkloni.

Itso tako pokazalo se niz taktičkih nedostataka koji su se pojavljivali većinom uslijed neobučenosti i boraca i komandnog kadra, s obzirom što u našim jedinicama takorekuć i nema starih boraca, a i kadar je vrlo mlad. Poduzimate su, a i dalje se poduzimlju energične mjere da se svi ovi nedostatci što je moguće više odklone.

Također se je pokazalo da je bilo teško stvoriti procjenu situacije za vrijeme neprijateljske ofenzive,[12] u nedostatku veze sa višim štabovima i općeg plana koji bi predviđao razvoj situacije po više predpostavki i rad jedinica u pojedinim slučajevima.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: sl. otsutan (M.P.)[14] Komandant: **Kuprešanin**[13]

[12] Misli se na prodor njemačkih snaga u Dalmaciji. Vidi dok. br. 8 i 27.

[13] Milan

[14] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 111

IZVJEŠTAJ ŠTABA KNINSKOG SEKTORA OD 20 RUJNA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O RASPOREDU JEDINICA I STANJU U SJEVERNOJ DALMACIJI[1]

ŠTAB
KNINSKOG SEKTORA
20. IX. 943 g.

GLAVNOM ŠTABU
NARODNO-OSL. VOJSKE I PART. ODREDA
HRVATSKE

Vojničko stanje na ovome sektoru je slijedeće: Okupator[2] drži Zadar, Benkovac, Zemunik, Karin i Obrovac, a na jugoistoku Kistanje, Skradin. U neposrednim blizinama tih garnizona ima još ponešto razne bande koja se nije dospjela razoružati. U Zadru se nalazi oko 10000 Talijana, koji još nisu razoružani i neće da polože oružje, niti hoće da stupe u borbu s Nijemcima[3]. Mi smo sa njima pregovarali i u stalnoj smo vezi sa njima, te poduzimamo sve moguće da ih sklonimo predaji ili borbi protiv Nijemaca. U tu svrhu izdali smo letke od strane našeg štaba, zatim smo izdali letke koje su potpisali oficiri koji su prebjegli na našu stranu. Sada ćemo još izdati letke od oficira koji su prešli na našu stranu i pokušaćemo izdavati radio-vijesti na talijanskom jeziku, koje ćemo im proturivati. Nijemci su uspjeli da jedan bataljon Talijana već sklone na borbu protiv nas, a vjerojatno da će pokušati i dalje ukoliko svoje snage na ovom sektoru pojačaju. U Benkovcu, Karinu i Obrovcu neprijateljski garnizoni kreću se do oko 4—500 neprijateljskih vojnika, među kojima su većinom Nijemci, a ima i nešto ustaša i ostale bande. Saobraćaj cestom prema Gračacu nije naročito živ. Saobraćaj cestom Knin—Kistanje—Benkovac vrlo je slab. Izgleda da će neprijatelj pokušati da se uz obalu Jadrana proširi prema Karlobagu. Neprijatelj bombarduje sve okolne položaje i nanosi prilično štetu stanovništvu. Naše snage

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 12—2, k. 105 B.

[2] Odnosi se na Nijemce

[3] Oko 800 Talijana iz Zadra prešlo je sa oružjem na stranu NOV poslije pregovora koje je s njima vodio Štab NOP odreda „Plavi Jadran", a gotovo sve ostale razoružali su Nijemci. Vidi dok. br. 227 i tom V, knj. 20, dok. br. 73.

prema najnovijoj direktivi[4] ovoga štaba imaju slijedeći [raspored:] 207488 758627 212974: I Brigada sa tri bataljona 717483 857185 868573 202775 748471 857189, dok se jedan bataljon još nalazi na liniji 737273 857174 268372 267280 721010 radi prihvata veze sa pozadinom, ali ćemo i njega povući u sastav jedinice. Grupa bataljona[5] dobila je zadatak da izađe 717483 857185 718987 272674 208420 897374 sa zadatkom dejstva na neprijateljsku liniju i uporišta 262074 237478 847420 857181 Sjev. dalm. part. odred dejstvovaće na jug od linije 848522 297424 278474 208571. Odred „Plavi Jadran" dejstvovaće na liniji 887477 742022 758579 238570 sa sjeverne strane. Prikupljamo podatke za likvidaciju neprijateljskog 897372 208521 297484 852229 742427 a poslije ćemo pokušati, ukoliko za to bude uslova, likvidirati i druga uporišta. Izgleda da je namjera neprijatelja da se proširi i u ostale garnizone na taj način što sakupi veće snage dok ne odbaci naše snage i onda u utvrđenim garnizonima ostavlja manje ustaške i svoje snage..

Primili smo vaš izvještaj[6] Op. br. 206 od 17 o. mj. i po svemu je već uglavnom postupljeno prije, a ukoliko nije, to ćemo sada. Pitanje „Plavog Jadrana"[7], to jest da isti podpadne pod Štab VI Divizije nije izgleda najpravilnije riješeno, odnosno izgleda da niste imali u vidu da se „Plavi Jadran" formirao ne u Podgorju, to jest od Obrovca prema Karlobagu ispod samog Velebita, nego je glavni prirast bio u trokutu Zadar—Novi Grad prema sjeverozapadu do otoka Paga. U vezi ovoga snage „Plavog Jadrana" koje se nalaze na prostoru Zadar—Novi Grad—Vinjerac—Nin i u političkom i u operativnom i u geografskom smislu potpadaju, odnosno gravitiraju prema našem sektoru i našim zadacima i njegove su snage uglavnom koncentrisane prema Zadru i Zemuniku. S ovog razloga biće neophodno potrebna izmjena te tačke u vašem direktivnom pismu. Mišljenja smo da bi se to izvršilo na taj način što bi snage „Plavog Jadrana", koje se nalaze ispod Velebita od Obrovca prema Karlobagu potpale pod VI Diviziju i zadržale naziv „Plavi Jadran", a snage novo-mobilisane na gore označenom trokutu južno od kanala i novigradskog mora da potpadnu pod našu komandu, a formirale bi se u Zadarski odred. Za taj odred mi uglavnom imamo štab a stari Štab odreda „Plavi Jadran", to jest sam komesar[8] mogao bi preći VI Diviziji. Niži starješinski kadar koji smo zadnji put zatražili da ostane kod nas,

---

[4] Vidi dok. br. 89.

[5] Odnosi se na grupu sjevernodalmatinskih bataljona.

[6] Riječ je o direktivi. Vidi dok. br. 84.

[7] Odnosi se na NOP odred „Plavi Jadran".

[8] Ferdo Toplak

odnosno „Plavom Jadranu“ trebao bi da ostane u Zadarskom odredu. Po ovome se moli hitno naređenje.

Organizaciju jedinica uglavnom vršimo na način kako smo vam već javili i kako nam vi direktivnim dopisom napominjete. Uglavnom formirane su tri brigade koje se još uvijek popunjavaju, a već sada broje 1200—1300 boraca. Na terenu bi ostala tri odreda i to Zadarski, Sjev. dalm. i Kninski. Kninski odred već je oformljen i ima dva bataljona sa oko 380—400 boraca[9]. Njegov sektor je uglavnom na prostoru Žegar—Ervenik—Raduč ić—Knin—Strmica—Plavno—Krupa. Sjev. dalm. odred ima već nešto snaga od čega je jedan bataljon oformljen, dok su ostale snage po manjim dijelovima. Ima uslova da se vrlo brzo razvije do 400. Štab odreda već smo odredili. Njegov sektor bi bio linija Žegar—Obrovac—Benkovac—Biograd—Kistanje i na jug do Krke. Zadarski odred ima formirana oko dva bataljona koji su dosada nosili naziv „Plavi Jadran“ a ima uslova da se i još više razvije. Ovde ne računamo staru četu „Plavog Jadrana“ koja je uglavnom iz Podgorja, i koja bi imala otići u sastav VI Divizije ukoliko primite naš predlog. Radi lakšeg formiranja i administracije mi smo već ove tri brigade prozvali brigadama, to jest I, II i III Brigada Kninskog sektora koje nose naziv Kninska[10], Bukovačka[11] i Primorska[12] brigada. Napominjemo da je ovo privremeno dok ne iziđe vaša naredba[13]. Što se tiče organizacionog stanja po pitanju starješinskog kadra, to je još u organiziranju. Štabovi brigada i štabovi odreda postoje, ali nije nijedan kompletan. Štabovi bataljona također postoje koji također nisu kompletni. Niži starješinski kadar uglavnom je već postavljen ali je vrlo mlad i teško će se osposobiti za svoju dužnost. Napominjemo da sada na cijelom ovom sektoru ne-

[9] Kninski NOP odred formiran je polovinom kolovoza 1943 god. Vidi tom V, knj. 18, dok. br. 128.

[10] Prva Kninska NO brigada formirana je u selu Plavno 13 kolovoza 1943 god., od Trećeg ličkog NOP odreda. Sastav Brigade: četiri bataljona. Komandant je bio Dušan Vlaisavljević a politički komesar Stevo Maoduš. Početkom listopada iste godine dobila je naziv: Peta dalmatinska brigada.

[11] Bukovačka NO brigada (Šesta dalmatinska) formirana je polovinom rujna 1943 god., u selu Ervenik, od Prve grupe sjevernodalmatinskih bataljona. Njeno potpuno oformljenje izvršeno je 8 listopada iste godine. Komandant je bio Šime Ivas a politički komesar Ilija Radaković.

[12] Primorska NO brigada (Sedma dalmatinska) formirana je u drugoj polovini rujna 1943 god. Od Druge grupe sjevernodalmatinskih bataljona sastava: četiri bataljona. Komandant brigade bio je Ante Gvardiol a politički komesar Milan Munižaba.

[13] Naredbom Štaba Osmog korpusa NOV Jugoslavije od 8 listopada 1943 god., pomenute tri brigade ušle su u sastav novoformirane Devetnaeste dalmatinske divizije. Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 51 i bojnu relaciju Štaba Dvanaeste divizije u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 1/3, k. 1022.

mamo nijednog starijeg borca od mjesec dana koji nije neki starješina, a uzimali smo i potpuno nove borce. Naročito nam je i vrlo osjetljiv nedostatak u nižem političkom kadru, a pogotovo u zamjenicima komesara, čiji nedostatak će se teško nadoknaditi i biće dugo posledica toga nedostatka. U II i III Brigadi i u odredima zamjenika komesara bataljona i zamjenika komesara četa uopće nemamo. Ovo je problem koji se postavlja pred nas kao prvi i najvažniji i sami ga nećemo biti u stanju duže vremena riješiti, pa bi nam po ovome trebala hitna pomoć. Mi smo poduzeli da putem kurseva što prije osposobimo ljudstvo, ali će to trajati duže vremena. Prateći bataljon također je formiran i raspolažemo sa pet bacača, dva protukolna topa, bez nišanskih sprava, četiri protukolne puške i jedan protukolni poluautomatski mitraljez. Dva bacača koja su otpremljeni bili za Liku uzela je VI Divizija, navodno po vašem naređenju, ali bi nama trebali pošto na ovom terenu ne može se upotrebljavati artiljerija, odnosno ne može se prebacivati. Molimo vas da naredite VI Diviziji da nam povrati bacače u sastav.

Politička situacija kako u jedinici tako i na terenu pomalo se mijenja. Nagli preokret kapitulacijom Italije doveo je do ogromnog oduševljenja i psihoza je bila takva zavladala kao da je Dalmacija potpuno oslobođena i da više neće biti težih borba. Dolaskom Nijemaca i zauzimanjem pojedinih garnizona kao i bombardovanje okolnih sela narod je uvidio da će biti još borbi, možda i težih časova uslijed čega je počelo naglo stišavanje i bojazan od njemačke represalije. Neprijateljska propaganda koja je zauzela neku srednju liniju između ustaša i HSS-ovaca i koja je vrlo jaka i aktivna pomoću letaka iz aviona koje Nijemci danomice bacaju, proturivanje vijesti iz bližih garnizona itd. U garnizonima koje Nijemci zauzmu uspostavljaju odmah domaću vlast uglavnom od onih istih bandita koji su služili i Talijanima, a bili su u antikomunističkoj miliciji. Četnici su se sporazumjeli sa Nijemcima i sada dobivaju, kako izgleda, od Nijemaca hranu i pomalo su se počeli da oporavljaju od posljednjih događaja. Uspjeh neprijateljske propagande još dosada nije vidan i u mobilizaciji dosada nisu imali uspjeha, ali sa svojom taktikom koju primjenjuju, to jest potpuno pomirljiv stav i neproganjanje stanovništva doći će do izvjesnih rezultata. Dok s jedne strane Nijemci daju prednost ustašama koji donekle imaju uticaja u hrvatskim selima, s druge strane srpski živalj boji se ustaške vlasti i sve se više okuplja oko nas. Pozadinski kadar[14] na ovome sektoru vrlo je mlad i slab s obzirom da je ovo bio anektirani dio, a i malo ga ima i nije u stanju da uspješno parira neprijateljskoj propagandi. Pozadinske vlasti također

[14] Riječ je o partisko-političkim kadrovima.

su mlade i još nisu uhvatile čvrstog korijena, a niti kadar nije prokušan u borbi. Komanda područja formirana je kao i tri komande mjesta, koje su manje-više komande sektora i nisu uspjele da za tako kratko vrijeme stvore potreban autoritet. Naša otpornost u borbi protiv neprijatelja uslijed ogromnog prirasta boraca i zadržavanje oko organizovanja vojske bila je slaba, a još se to potenciralo sa drskošću sa kojom Nijemci nastupaju tako da je i to pomalo dovelo do naglog stišavanja, oduševljenja i sumnjanja u našu snagu. U vojsci se također pojavili neki momenti koji su u vezi sa ovakom razvijenom situacijom a to je prvi momenat oduševljenja pokrenuo sve u borbu. Kada se vidilo da još predstoji borba za slobodu Dalmacije kod nekih se pojavljuje malodušnost koja se očituje u ponekom dezertiranju i prebjegavanju iz jedinice u jedinicu i slaba otpornost u borbi itd. Zatim, može se reći da je veći dio bande stupio u naše redove, što kod starijih boraca se još nije uspjelo brzo razjasniti potrebu njihove saradnje s nama. Isto tako ima nekih za koje narod misli da su bili manje-više u službi okupatora, naime koji su poznati kao pomagači okupatora, a danas stupili u naše redove, što izaziva unekoliko nesporazume i gunđanje.

U vezi sa ovakvom situacijom mi smo poduzeli slijedeće: Izdaćemo letke općenito za četnike, zatim letke općenito za stanovništvo sjev. Dalmacije u kome ćemo uglavnom raskrinkavati neprijateljsku propagandu i ukazivati na neprijteljsku taktiku kojom on želi da zavede naš narod i da posljednje događaje skrene u svoju korist. U dnevnim vijestima također ćemo tretirati najvažnije momente koji traže najhitnije rješenje. Osim toga, sa čitavim nizom kratkih letaka što češće nastojaćemo paralisati neprijateljsku propagandu. Povezaćemo se što čvršće sa odgovornim drugovima i forumima[15] na terenu radi pomaganja jednih drugima i što bolje koordinacije rada. Održavaćemo što češće zborove po svim selima i što bolje iskoristiti glumačku trupu. Sa vojničke strane nastojaćemo da što jače povećamo disciplinu i pribjegavaćemo sredstvima koja momentalno budu najsvrsishodnija pa ma kakova bila. Stavili smo si u zadatak da vojsku moramo osposobiti da bude što disciplinovanija i u borbi što upornija. Nižim starješinskim kursevima kao i komesarskim kursevima nastojaćemo što brže osposobiti niži starješinski kadar da bi što prije obuhvatili naše borce. U operativnom smislu nastojaćemo što više izvršiti akcija da očeličimo borce i da stanovništvo stekne što više povjerenja u našu vojsku. Svaki pokušaj aktiviziranja neprijateljske propagande, odnosno stvaranja neprijateljskih grupica vojnički ćemo

[15] Odnosi se na partiske komitete.

nemilosrdno likvidirati. Nastojaćemo sve neprijateljske agente i špijune likvidirati. Naročito ćemo nastojati i politički i fizički razbiti četnička uporišta.

Trebali bi nam rezervisati oko 400 pušaka i da nam javite gdje trebamo doći po njih, a kada se ukaže pogodna prilika mi ćemo poslati po njih odnosno javićemo vam dokle treba da nam ih transportujete. Momentalno bila bi nam neophodno potrebna radio-stanica da imamo vezu sa vama i sa Zonom[16], pošto ova stara ne valja. Također bi nam bio potreban poljski kabal, koga bi nam trebali hitno poslati preko Alana do pod Velebit, gdje bi mi poslali naše jedinice da preuzmu o čemu bi nas trebali tačno obavijestiti kada će doći. Što se tiče formiranja diviziona, zasada, na ovom sektoru nemamo mogućnosti raditi sa artiljerijom pošto se teško prebacuje i vrlo lako bi mogla pasti neprijatelju u ruke. Mislimo da bi bilo praktično da nam javite kakvu artiljeriju nam mislite dati i koliko i da odredite komandanta diviziona i nešto nižeg kadra, a mi bi iz naših jedinica poslali sve ljudstvo koje je služilo u artiljeriji, tako da bi formirali divizion na starom oslobođenom teritoriju koji bi ujedno mogao da se tamo donekle osposobi, a kad se ukaže situacija povukli bi ga u sastav divizije. Mislimo da bi se mogao formirati negdje na sektoru Mogorića. O ovome nas izvijestite, o vašem mišljenju.

Četa za vezu formirana je samo u I Brigadi, a donekle i u II. Sada ćemo nastojati i u III, kao i u odredima. Sanitetskog osoblja imamo prilično pošto su tri doktora, to jest dva Hrvata, jedan Talijan prešli kod nas pa smo ih zadržali. Samo sa nižim sanitetskim osobljem slabo raspolažemo. Stavićemo se u vezu sa Komandom područja radi gradnje jedne bolnice na ovome sektoru.

Vezu sa Zonom nemamo. Poslednji izvještaj od nje dobili smo pisan 5 o. mj. Nalazimo se momentano u Gornjem Erveniku, ali ćemo se prebaciti na sektor Bukovice.

Prilikom upada okupatora u Obrovac od strane Gračaca i Zadra naše snage na Velebitu koje su se sastojale od dvije čete, to jest jedne naše čete i jedne čete Komande područja dale su slab otpor. Isto tako jedan novi bataljon koji je bio iznad Karina dao je slab otpor. U momentu našeg izlaska iz Obrovca i ulaska neprijatelja došla su dva luksuzna auta preko Alana koja su ušla u Obrovačku Dragu nekoliko minuta prije neprijatelja. Pokušali smo ispitati, ali ne znamo da li su to bili naši, ili neprijateljski. Pošto su automobili ostali unutra, a ukoliko su bili neki drugovi, ne znamo da li su se spasili ili nisu.

---

[16] Riječ je o Četvrtoj operativnoj zoni.

Bilo bi neophodno potrebno da nam se dadu politodjeli, koji bi nam najviše pomogli u ovakvoj situaciji.

Dobili smo izvještaj koji još nije potvrđen da je I Bataljon I Brigade napao Nijemce kod Malovana[17]. Navodno je zapaljeno oko desetak kamiona, jedan tenk i neprijatelj je imao dosta gubitaka. Detaljniji izvještaj poslaćemo vam naknadno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Petar Babić

Komandant,
Kuprešanin[18]

(M. P.)[19]

BR. 112

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE NOU BRIGADE OD 20 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU ŠESTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA BILAJ[1]

ŠTAB I UDARNE PARTIZANSKE BRIGADE
HRVATSKE
Op. Br. 151
20. IX. 1943 g.

Operativni izvještaj
— dostavlja.—

ŠTABU VI DIVIZIJE NOVH

PRIPREME:

Prema usmenoj zapovijesti Štaba VI Divizije NOVH, za napad na Bilaj naše snage bile su skoncentrisane u Ostrovici, Vrebcu i Čitluku. Prateća četa i inžinjerski vod nalazili su se isto u Vrebcu, gdje se je nalazio i Štab ove brigade. U toku dana 15. IX. ov. god. izvršene su pripreme ljudstva, kao i dotjerano oružje u ispravnost.

---

[17] Vidi dok. br. 110.
[18] Milan
[19] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 16—6, k. 800.

PODACI O NEPRIJATELJU:

U mjestu Bilaju i okolo njega na dominantnim kotama nalazilo se je oko 200 neprijateljskih vojnika, ustaša, domobrana i naoružanih civila, masivno utvrđenih. Njihovo naoružanje 1 teški bacač, 3 teška mitraljeza, 8 puškomitraljeza i ostalo puške.

NAŠE SNAGE I NAORUŽANJE:

III Bataljon kompletan, 2 čete II Bataljona i 2 čete IV Bataljona, Prateća četa i Inžinjerijski vod, ukupno boraca, oko 395. Naše naoružanje: 3 teška bacača, 4 laka bacača, 7 teških mitraljeza, 21 puškomitraljez i ostalo puške.

RASPORED SNAGA:

Prema planu Štaba ove brigade a po usmenoj zapovijesti VI Divizije ova brigada sa gore navedenim snagama imala je zadatak da likvidira neprijateljski garnizon u mjestu Bilaj i Bilajskom mostu sa slijedećim rasporedom.

II Bataljon sa Inžinjerskim vodom imao je zadatak da prečisti južni dio sela Bilaj,napadne Bilajski most, a potom da ga poruši, a zatim da vrši pritisak na kote prema samom Bilaju.

III Bataljon imao je zadatak uz pomoć Prateće čete da napadne neprijatelja sa sjeveroistočne strane kotu 609, k. 657 i kotu 582, te da ovlada samim mjestom.

IV Bataljon ove brigade imao je zadatak sa svoje dvije čete da postavi zasjedu prema Gospiću, na prostoru od želj. Bilajskog mosta pa udesno.

Naši bacači dejstvovali su sa Medovače.

Štab brigade nalazio se je na koti 640, sjeveroistočno od Bilaja.

Brigadno sanitetsko previjalište nalazilo se je u jugozapadnim kućama od kote 640.

Veza je bila pomoću kurira i paljenja vatre po zauzetim kotama, a veza sa Štabom divizije bila je telefonom.

Napad je otpočeo na vrijeme kako je predviđeno u zapovijesti ove brigade u 1 sat poslije pola noći.

TOK BORBE:

Tačno i na vrijeme otpočela je borba od strane III Bataljona na kotama koje je ovaj bataljon zauzimao. Isto tako II Bataljon u prvom naletu bio je energičan i uspio je da poslije kraće borbe zauzmu most (kameni) na rijeci Lici, gdje je ostalo 7 mrtvih ustaša, a potom je Inžinjerski vod minirao željeznički i kameni most i srušio ih. U prvom naletu III Bataljon nije uspio i bio je odbijen, a u drugom jurišu uz pomoć teških bacača uspio je da zauzme kotu 657 zvana Srednja Glava i oko 3 časa III Bataljon uspio je da zauzme i kotu bezimenu jugozapadno od Srednje Glave. Zatim je organiziran napad na samu Gradinu

od strane III Bataljona i jedne čete II Bataljona, te dok su izvršene pripreme i čete su počele podilaziti, a kada se je osjetilo za dan, izdato je naređenje od strane Štaba ove brigade da se jedinice povuku na svoje polazne položaje.

ISHOD BORBE:

Akcija, može se reći, da je djelomično uspjela[2], a razlog zašto nije u potpunosti uspjela bio je taj što su naše snage bile male koje su vršile sam napad, a plus toga i III Bataljon nije bio dovoljno energičan. Minobacači teški gađali su odlično, ali nije u potpunosti iskorišćena njihova efikasnost.

RATNI PLIJEN:

Pušaka jugoslavenskih 7 komada, municije za puške jugosl. 1120 komada metaka, 3 bombe ručne, 1 telefon, 10 torbica, 46 kom. šinjela, 37 kom. ćebadi, 20 kom. porcija, 1 bluza i 2 para cipela.

Zarobljenih ustaša nije bilo. Gubitci neprijatelja: bilo je oko 20 mrtvih ustaša i nepoznat broj ranjenih, ali smatra se da ih je bilo više nego mrtvih, jer su bili tragovi krvi, pa i potom se može cijeniti što je bacač uspješno gađao kotu koja nije bila zauzeta. Naši gubitci: bilo je 9 drugova ranjenih, za koje se dostavlja lista gubitaka i 1 drug pri povratku iz akcije umro je izgleda od kapi. Ranjeni drugovi upućeni su svi u bolnicu u Krbavicu.

KRITIČKI OSVRT:

Akcija je izvedena po planu. Griješke u ovoj akciji bile su te: što su naše snage koje su bile u napadu bile male razmjerno prema neprijateljskim i što se nije najenergičnije pristupilo u prvom naletu.

Snalaženje štabova bilo je prilično. Veza je funkcionisala dobro, kako unutar jedinice tako i sa Štabom brigade. Sanitetska služba zadovoljila je svom zadatku. Ishrana je bila dobra.

UTROŠAK MUNICIJE I MATERIJALA:

Utrošeno je 1447 komada metaka za puške (jugosl.), 440 kom. za puške (tal.) 260 kom. metaka za puškomitraljeze (jugosl.), 204 kom. za puškomitraljez (tal.), 600 kom. metaka za teške mitraljeze (tal.) 34 komada mina za laki bacač, 16 komada bombi ručnih (tal.), i 3 mine za dizanje mostova, jedan puškomitraljez (tal.) pokvaren.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V.d. komesara: Komandant.
N.[3] Peinović (M.P.)[4] **Lazo Radaković**

[2] Vidi dok. br. 227.
[3] Nikica
[4] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 113

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NO BRIGADE OD 20 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU DRUGE OPERATIVNE ZONE O AKCIJAMA I BORBAMA OD 6 DO 20 RUJNA[1]

ŠTAB 2 NO BRIGADE
II OP.Z NOV I PO
HRVATSKE
Oper. br. 21/1943
20. rujna 1943

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE NOV I PO HRVATSKE

Na sektoru gdje se nalazi 2 NO Brigada ne postoji više malih neprijateljskih posada. U ovih par dana povukle su se u svoje veće garnizone.

Od formiranja Brigade[2] pa do danas učinjene su slijedeće akcije:

6. rujna 1943 jedna četa III bataljona i III četa I bataljona bile su u sukobu sa neprijateljem koji je nailazio od Varaždinskih Toplica prema Svibovcu sa namjerom da nas potisne iz ovoga sektora. Brojno stanje neprijatelja bilo je oko 600 dobro naoružanih[3]. Imali su 4 teška bacača, 2 protukolska topića, 30 strojnica — što teških što lakih.

Neprijatelj nakon dvosatne borbe bio je prisiljen da odstupi pošto su mu naše snage ugrožavale odstupnicu. Gubitci su bili slijedeći: Neprijatelj je imao, što sam priznaje, 6 Nijemaca mrtvih i jedan domobran, 12 Nijemaca ranjenih teže i lakše, te 4 domobrana pala u ropstvo. Na našoj strani 11 lakše ranjenih, i jedan mrtav. Plijen je bio slijedeći: Uhvaćeno je 7 karabina i 4 pištolja.

10. rujna 1943 Brigada je imala zasjedu na željezničkoj pruzi Križevci—Koprivnica na Donjari i kod Carevdara, da dočeka neprijatelja koji bi trebao ići da popravlja prugu što je jedan bataljon štaba odreda sa civilima i minerima uništio iste noći. Tom prilikom jedna mala patrola koja je krenula u Donjaru bila je uhvaćena od II bataljona 2 brigade. Plijen je bio slijedeći: 1 puškomitraljez, 5 karabina i 5 konjanika zarobljenih[4]. Gubitaka nije bilo ni na jednoj strani.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg br. 41/5, k. 1472.

[2] Brigada je formirana 4 rujna 1943 god. Opširnije o tome vidi dok. br. 11.

[3] Vidi dok. br. 206, 207 i 208.

[4] Vidi dok. br. 211.

11. rujna 1943 posada željezničke stanice Lepavina prešla je na stranu Narodno-oslobodilačke vojske[5]. Prihvatio ju je III bataljon. Plijen je bio slijedeći: 1 teški mitraljez, 2 puškomitraljeza, 2 parabele, 23 puške. 12.000 metaka. Od ove posade ostali su četvorica i u našim redovima i to: poručnik, zastavnik i dva domobrana.

12. rujna 1943 brigada sa dva bataljona bila je Leskovec—Poljana. Imala je zasjedu cestu Varaždin. Toplice—Varaždin. Tom prilikom zarobila je jedna četa 5 konjanika sa puškama. II bataljon ostao na rušenju pruge između Koprivnice—Križevci.

14. rujna 1943 I bataljon izvršio je napad na vlak između Ludbrega i Koprivnice.[6] Uništena su dva vagona, a mašina je poslana pod punom [parom] u Ludbreg. U vlaku zarobljena su tri gestapovca, 2 žandara i 4 domobrana. Zaplijenjeno je bilo 5 karabina i jedan pištolj. Gubitaka nije bilo.

15. rujna 1943 brigada je krenula sa dva bataljona iz Svibovca za Ljubešćicu. Iste noći jedna četa III bataljona srušila je prugu 300 metara između Varaždina i Ludbrega.

16. rujna 1943 u noći između 15 i 16 rujna 1943 izvršen je napad na Novi Marof i to na domobransku posadu, žandarmeriju i ustaše. Nakon jedan sat neprijatelj je bio likvidiran[7]. Zarobljeno je bilo 71 domobran, 18 žandara i jedan ustaša. Plijen je bio sljedeći: 1 teški mitraljez, 8 puškomitraljeza, 4 parabele i 90 pušaka — mauzer i manliher, 35.000 metaka, oko 20 bombi, 2 teška kamiona po 5 tona, jedan motocikl sa 100 kubika. Zarobljeno je mnogo pisaćeg i sanitetskog materijala u vrijednosti do 3,000.000 kuna.

19. rujna 1943 neprijatelj u noći obišao je naš I bataljon i zauzeo je kotu poviše Kalnika 643. Ujutro kada su naše jedinice imale da krenu u nove baze za Svibovec—Poljana, neprijatelj je propustio I bataljon, tehničku četu. Teško odjeljenje, sanitetski vod, Četa za vezu kao i Štab brigade imali su zakašnjenje. Tom prilikom neprijatelj je zapucao na naše teško odjeljenje, a Četa za vezu i Bolnička četa razvukli se po selu, i u samoj panici nisu znali pravoga pravca kuda imadu da kreću. Dosada što smo primili podatke pao je jedan drug iz teškog odjeljenja, jedna drugarica iz Čete za vezu, iz voda iz II bataljona jedan partizan uhvaćen. Navodno da se puškomitraljez nije vratio da je morao pasti bandi u ruke. Napad je bio izvršen sa dva pravca. Brojno stanje bande bilo je između 300—400 ustaša i legionara. Imali su 4 tankete koje su ušle u selo. Bataljoni su naši nailazili u to vrijeme i to: u Kamešnici, Gornja

[5] Vidi dok. br. 216.
[6] Vidi dok. br. 224.
[7] O napadu na Novi Marof vidi dok. br. 227.

Dedina, a I bataljon se nalazio u Obrežju. Neprijatelj je iskoristio momenat kada smo imali pokret. I bataljon odmah je zauzeo položaj i to kosu poviše Kalnika i Kamenice kota 547 da spriječi neprijatelja u njegovom daljnjem nadiranju.

Između 19. i 20. II bataljon imao je zasjedu na cesti Varaždin—Novi Marof kod Turčina da sačeka satniju koja je trebala proći na našu stranu[8]. Ista nije prispjela pa je tom prilikom zasjeda razoružala bunker na Plitvici i zarobila 12 pušaka i 6 domobrana.

Stanje u Brigadi od početka formiranja pa do danas što je primijećeno sa strane našega štaba.

I bataljon novi komandant Miočinović Stevo koji je primio dužnost ima perspektive za dobar razvoj... Komande četa I bataljona prilično su oslabljene, pošto je novi komandni kadar postavljen zadnje vrijeme...

II bataljon, kao i Štab bataljona je kompletan i odgovara da ne bi nikakovih izmjena trebalo dati. Također, komande četa njihovog bataljona su sređene. U II bataljonu komandir II čete dobar borac ima mnogo sposobnosti. Mi bi ga predložili za zamjenika komandanta III bataljona pošto je zamjenik komandanta III bataljona primio dužnost komandanta I bataljona. Ime komandiru 2 čete je Kocijan Ivan.

III bataljon. Štab III bataljona nije osobit... Same komande četa dosta su dobre. Pokazale su u ovoj akciji u Novom Marofu koju je vršio III bataljon, pokazali su mnogo oduševljenja i hrabrosti. Prateća četa je sređena i pokaziva se srž svih naših jedinica. Ovih dana formirat će se i prateći bataljon pošto ima perspektiva da dobijemo teškog oružja. Za komandni kadar istog bataljona još nemamo u vidu, samo za komesara. Tehnička četa također je sređena i odgovara svome radu da ne možemo ništa da prigovorimo. Četa za vezu je formirana, ali tom prilikom u Kalniku, raspršili su se, tako da još uvijek prilaze k svojoj jedinici. Komandir priličan organizator, ali ima slabi autoritet. Vidi se po tome da nije mogao povući sa sobom više nego jednog desetara i ekonoma, a ostale je pustio na milost i nemilost. Bolnički vod isto dobro formiran, ali imademo slabog referenta, mlad je, neiskusan, dosta i nemaran, ne brine se mnogo o čistoći i higijeni, a i također za bolesnike. Brigada bi trebala starijeg i ozbiljnijeg referenta po mogućnosti doktora.

Sam Štab brigade — mladi, postavljeni — dosta smo dobro saživljeni ali dosta žalimo što nam otišao drug Mima[9]. Od početka što je formirana Brigada držali smo sastanke sa štabovima bataljona i komandama četa. Sve slobodno vrijeme u na-

[8] Riječ je o satniji domobrana iz Varaždina koja je 21 rujna prešla na stranu naših jedinica. Vidi dok. br. 119 i 235.

[9] Miloš Manojlović

šim jedinicama, svakodnevno se radi, kako vojnički tako i teorijski, tako da nikad jedinice ne bi stajale da ne bi imale posla. Također sa desetarima se radi po predviđenom planu; kojeg smo dobili od vas.

Naše perspektive daljnje da bolje učvrstimo jedinice i da naoružamo od neprijateljskih garnizona koji prilazi na našu stranu i da možemo krenuti prema Zagorju, tako da osjeti neprijatelj jednu jaču jedinicu naoružanu i nadmoćnosti vatre nad njim.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: **Robić Ivan** (M. P.)[11] Komandant: **Štrok**[10]

BR. 114

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG DIVERZANTSKOG BATALJONA OD 20 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O DIVERZIJAMA OD 4 DO 15 RUJNA[1]

ŠTAB
I DIVER. BATALJONA
Dne 20. IX. 1943.

ŠTABU II KORPUSA NOV I PO HRVATSKE

na položaju.

IZVJEŠTAJ:

4. IX. 1943. između Nove Gradiške i Zapolja oko 6 sati ujutro dignut u zrak transportni voz. Srušena lokomotiva i 6 vagona a dosta ih je slupano[2].

4. IX. 1943. izmedju Andrijevaca[3] i Gor. Slatinika[4] oko 22 sata dignut u zrak teretni voz. Oštećena lokomotiva, službena kola i 2 cisterne. Promet obustavljen 17 sati.

---

[10] Izidor

[11] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 25—2/ k. 470.

[2] Vidi dok. br. 199.

[3] Andrijevci (10 km sjeverozapadno od Slavonskog Broda).

[4] Stari Slatinik

Fotokopija dokumenta br. 114

8. IX. 1943. sječenje šinja između Okučana i Rajića kao osiguranje od pancera da ne bi smetao radu 12 Brigade.[5]

8. IX. 1943. sječenje šinja kod Dragalića kao osiguranje od pancera da ne bi smetao akciji 18 Brigade na Dragalić[6]. Iza toga je na stanici Dragalić uništena jedna lokomotiva i zapaljen jedan putnički vagon.

8. IX. 1943. sa 16 Brigadom izvršeno sječenje i rušenje pruge između Okučana i Dragalića 300 m, i između Dragalića i Gradiške isto 300 m. pruge.[7]

8. IX. 1943. između Špišić Bukovice i Vukosavljevice dignut oko 13 sati putnički vlak. Sru ena lokomotiva i tri vagona jako oštećena. Veliki broj ranjenih ustaša i Nijemaca.[8]

9. IX. 1943. između Slobodnice i Broda oko 23.30 sati dignut u zrak teretni voz. Oštećena lokomotiva i 4 vagona. Pro uto oko 200 hl. vina. Promet obustavljen 24 sata.

11. IX. 1943. izvršena akcija kod stanice Perkovci. Zapaljeno 14 vagona, 16 kamiona i 5 putničkih automobila. Skupa sa D. P. Odredom[9].

12. IX. 1943. uništen most na željezničkoj pruzi kod Sla lojevaca u duljini 15 metara.

13. IX. 1943. izvršena akcija na stanicu Staro Petrovo Selo. Uništene 2 lokomotive i cijela kompozicija, a s jedne i druge strane stanice presječene po dvije šinje. Sa XII Divizijom[10].

13. IX. 1943. između Broda i Vrbe Donje dignut voz. Lokomotiva iskočila u grabu. Uništena 4 vagona puna Nijemaca od kojih ima mnogo mrtvih i ranjenih. (Po dobivenim podacima 200 mrtvih i ranjenih).

15. IX. 1943. oko 24 sata dignut u zrak transportni voz pun kamiona i tenkova[11]. Lokomotiva i nekoliko vagona uniš.no. Promet obustavljen oko 24 sata.

12. IX. 1943. između stanice Novska i Lipovljani dignut oko 5 sati ujutro vlak. Lokomotiva srušena. Ostalih podataka nema.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar
sl. otsutan

(M. P.)[12]

Komandant
Borivoj Milčević

[5] Dvanaesta NOU brigada vršila je tada napad na komunikaciju Beograd — Zagreb, između željezničkih stanica Okučani — Rajić. Vidi dok. br 28.

[6] O napadu na Dragalić vidi dok. br. 42.

[7] Vidi dok br. 42

[8] Vidi dok br. 209.

[9] Diljski NOP odred. Vidi dok. br 56 i 224.

[10] Jedinice Dvanaeste divizije izvele su tada napad na Staro Petrovo Selo. Vrbovu i Bili Brig. Vidi dok. br. 72

[11] Vidi dok. br. 229

[12] Okrugli pečat: Štab diverzantskog bataljona.

BR. 115

DOPUNA ZAPOVIJESTI ŠTABA ČETVRTE OPERATIVNE ZONE OD 21 RUJNA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA SINJ[1]

ŠTAB
IV OPERATIVNE ZONE
Br. sl. Dne, 21. IX. 1943.

1) Zbog nemogućnosti upotrebe predviđenih dijelova III Dalmatinske N. O. U. brigade, napad na Sinj naređen[2] za 21. IX. u 22 sata po novom vremenu, odlaže se za sjutradan 22. IX. u 22 sata po novom.[3]

U napadu će učestvovati cijela III Proleterska i tri bataljona I Proleterske brigade, koji će sačinjavati sjevernu grupu[4] namjesto tri bataljona III Dalmatinske brigade, onako kako je izneseno u našoj zapovijesti[5] od 20. IX, i jedan bataljon III Dalm. brigade.

Sve ostale tačke ove zapovijesti ostaju nepromijenjene.

2) U cilju učestvovanja u napadu na Sinj, I Proleterska brigada prebaciće tri svoja bataljona noću 21—22. ov. mj. na prostoriju predviđenu za koncentraciju sjeverne grupe u našoj zapovijesti od 20. IX. Dva bataljona ostaće prema Imotskom; ako je jedan bataljon ove brigade već krenuo ili stigao na prostoriju Stobreč—Stražanac, on će tu ostati, dok će drugi ostati naprijed na prostoriji Čista—Zadvarje.

3) U toku noći 21.—22, III Dalmatinska potpomognuta jednim bataljonom III Proleterske brigade izvršiće energičan napad na neprijateljsku grupu opkoljenu u s. Dicmo, i uništiće je[6]. Za ovu operaciju stavljaju se na raspoloženje Štabu III Dalmatinske brigade potreban broj tenkova — od onih nami-

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 22—1, k. 1491.

[2] Vidi dok. br. 109.

[3] O rezultatima napada na Sinj vidi dok. br. 138 i tom V, knj. 20 izvještaj Štaba Treće proleterske brigade Štabu Prve proleterske divizije od 6 listopada 1943 godine.

[4] Sjevernu kolonu u napadu na Sinj sačinjavale su jedinice Četvrte NOU divizije. Prva proleterska brigada vraćena je dijelom prema Aržanu a dijelom na liniju Čista — Lovreč radi sprječavanja neprijateljskog prodora na pravcu Imotski — Sinj. Vidi dok. br. 118, 125, 126. 138 i 170.

[5] Vidi dok. br. 109.

[6] O napadima na Dicmo vidi dok. br. 116, 126 127 i tom V, knj. 20, izvještaj štaba Treće proleterske brigade štabu Prve proleterske divizije od 6 listopada 1943 godine.

jenjenih za operaciju na Sinj predviđajući upotrebu bacača plamena i potreban broj topova.

U tom cilju komandant Tenkovskog bataljona[7] stupiće odmah po prijemu ovog naređenja u vezu sa Štabom III Dalmatinske brigade (u s. Muć). Ovaj štab će po potrebi stupiti u vezu sa komandantom artiljerije IV Zone drugom Gavričenkom.

Artiljeriju u ovoj akciji upotrijebiti iz neposredne blizine.

4) Izvijestiti odmah ovaj štab o prijemu ovog naređenja.

5) Ako bi do 22. uveče stigla IV Krajiška divizija[8] (sa dvije brigade) za napad na Sinj, jednu brigadu upotrijebiti kao rezervu sjeverne grupe, a drugu kao opštu rezervu na prostoriji za to predviđenoj u našoj zapovijesti od 20. ov. mj.

6) Prema posljednjim izvještajima neprijatelj očekuje dolazak pojačanja od dva bataljona od kojih izgleda da je jedan već počeo da stiže 19. ov. mj.

Nastojati ponovno da se tučenjem iz bacača i mitraljeza onemogući dalje spuštanje neprijateljskih aviona na sinjski aerodrom. Za taj zadatak upotrijebiti po mogućnosti i tenkove: prikupiti ih nedaleko od aerodroma, a po spuštanju aviona izvršiti na ove juriš tenkovima.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar	Komandant I Prol. div.	Z. komandanta,
Kukoč[9]	generalmajor	**Milić**[11]
	K.[10] **Popović**	

(M. P.)[12]

---

[7] Komandant ovog bataljona bio je Vladimir Sekulić. Vidi dok. br. 102.

[8] O njenom dolasku na područje Sinja vidi dok. br. 117 i 118.

[9] Ivica

[10] Koča

[11] Maks Baće

[12] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

DR. 116

IZVJEŠTAJ ZAMJENIKA KOMANDANTA PRVE PROLETERSKE UDARNE DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE OD 21 RUJNA 1943 GOD. KOMANDANTU DIVIZIJE O PRIPREMAMA ZA NAPAD NA DICMO I SINJ[1]

ŠTAB I PROLETERSKE
UDARNE DIVIZ NOVJ
21 sept. 1943

KOMANDANTU I PROLETERSKE DIVIZIJE
GENERAL-MAJORU DRUGU KOČI POPOVIĆU

1. — Sada je došao politički komesar III Dalmatinske brigade[2] i obavestio nas o obustavi napada na Sinj[3] kao i da večeras treba izvesti napad na Dicmo[4]. Pored ostalog iz razgovora sa njim vidi se da vi zaključujete, da napad na Dicmo nije uspeo zbog nedovoljne organizacije i pripreme napada. Ovo je uglavnom i tačno i to zbog toga što nisu došli niti tenkovi niti topovi koji su trebali doći pre tri dana. Izbačeno je na hiljade mina ali bez uspeha. Možemo ih još deset dana tući sa minama ali uspeti nećemo. Sada su ovamo stigla dva kompletna topa za dejstvo na Dicmo, koji takođe — kako izgleda — neće moći da probiju zid. Što znači ostaje još jedno: da stignu bacači plamena i tenkovi sa kojima raspolažemo a koji treba samo da stignu i verujem da će tek tada uspeti da ih izbacimo iz Dicma. Napominjem: ako tenkovi ne stignu da napad ni večeras neće uspeti mada ćemo ga pripremiti što bolje možemo.

2. — Danas ujutru stiglo je šest topova sa municijom bez posluge i komandnog osoblja na prostoru s. Vojnić. Kako sam obavešten oni su predviđeni za južnu kolonu pri napadu na Sinj. Gledajte da se posada kompletira.

3. — I pored svih pokreta sa istoka ka Splitu[5], mišljenja sam da bi trebalo u toku noći prebaciti tri bataljona I Proleter-

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 12/1—7, k 706 A.

[2] Politički komesar ove brigade bio je tada Andro Kovačević.

[3] Napad na Sinj počeo je 22 rujna u 22 sata. Opširnije o pripremama i rezultatima napada vidi dok. br 95, 103, 104 109, 115, 118, 124, 125, 126, 138 i tom V, knj. 20, izvještaj Štaba Treće proleterske brigade Štabu Prve proleterske divizije od 6 listopada 1943 godine.

[4] O napadima na Dicmo vidi dok. br 127 i tom V, knj. 20. izvještaj Štaba Treće proleterske brigade Štabu Prve proleterske divizije od 6 listopada 1943 godine.

[5] Riječ je o pokretima neprijateljskih snaga na pravcu Imotski — Split. Vidi primjedbu br. 6 uz dok. br. 103.

ske brigade do Muća[6], koji bi sutra obrazovali severnu kolonu napada[7]. Smatram da ćemo iste noći uspešno završiti napad i bataljoni će biti slobodni da se vrate dok bi III Proletersku upotrebili u gonjenju. Ovo bi trebalo učiniti bez obzira da li je Dicmo likvidirano lli ne, jer će nas u protivnom neprijatelj svakako napasti. Danas su već napravili izvesne ispade u ovom pravcu. Da su stigli tenkovi i kompletna artiljerija mi bi još u toku ove noći izvršili sami na svoju ruku napad na Sinj.

4. — Gavričenko i Vlada Sekulić[8] još se nisu javili kod mene.

5. — Avioni neprestano bombarduju naše položaje. Žrtava do sada nismo imali.

6. — Juče smo postavili protivkolski top u s. Brnaze i odatle tukli avione koji se spuštali[9]. Jedan tromotorac je pogođen, zapaljen i izgoreo. Ostali su pobegli i više se nisu spuštali. Jutros je jedan manji avion pokušao da se spusti, naši su gađali i on je pobegao. Ne dozvoljavamo nikakvo spuštanje. Zato nas i bombarduju.

Gledajte da nikako ne odložite napad i sutra makar ga izveli i sa ovim snagama sa kojima raspolažemo!

Ja se i dalje nalazim kod III Brigade u s. Sičani. Potrebno je da održavamo čvršću i stalniju vezu. U tom cilju stavite nam izvesna prevozna sredstva na raspoloženje.

S. F. — S. N.

Zamenik komandanta,
Mil.[10] S. Milojević

---

[6] Bataljoni ove brigade nisu prebačeni ka Muću. Vidi primjedbu br. 10 uz dok. br. 109.

[7] O sastavu sjeverne kolone pri napadu na Sinj vidi primjedbu br. 4 uz dok. br. 115.

[8] Vladimir Sekulić bio je tada komandant Tenkovskog bataljona Četvrte operativne zone. Vidi dok. br. 102.

[9] Riječ je o spuštanju neprijateljskih aviona na aerodrom u Sinju. Vidi dok. br. 115.

[10] Miloje

BR. 117

PISMO ŠTABA ČETVRTE NOU DIVIZIJE DRUGOG BOSANSKOG KORPUSA NOV I PO JUGOSLAVIJE OD 21 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU PRVE PROLETERSKE DIVIZIJE O DOLASKU ČETVRTE DIVIZIJE U CETINSKU DOLINU[1]

ŠTAB
IV N.O.U DIVIZIJE
— 2 BOS. KORPUSA —
Br. 450
21. IX. 1943 g.

ŠTABU I PROLETERSKE DIVIZIJE ILI DALMATINSKIM SNAGAMA KOJE OPERIŠU OKO SINJA I PREMA SPLITU

Položaj

Štab ove divizije sa dve brigade[2], u jačini od 6 do 700 boraca po brigadama, stigao u Cetinsku dolinu. Po dolasku u Cetinsku dolinu gde smo mislili naći snage N.O. Vojske, naišli smo na četničke bande popa Đujića, koje su se razbežale u raznim pravcima prilikom našeg ulaska u Cetinsku dolinu ne primajući borbu.

Po naređenju Vrhovnog štaba zadržaćemo se sa snagama u Cetinskoj dolini i na Kozjaku, sve dok ne uhvatimo vezu sa snagama I Proleterske divizije, sa kojom imamo koordinirati zadatke i operacije na teritoriji Dalmacije, kao i sa dalmatinskim snagama[3]. Zato je potrebno, da nas po dolazećim kuririma koji imaju da se vrate u Štab ove divizije, obavestite o situaciji oko Sinja[4], prema Splitu i ostalim dalmatinskim gradovima[5], da bi mogli odmah stupiti u akciju sa snagama koje se nalaze kod nas, jer ove akcije koje mi sad vršimo nisu u skladu naređenja Vrh. štaba, ali mi to ipak činimo da nam ne bi borci ležali.

Vezu sa I Proleterskom divizijom tražili smo svakog dana tri puta od 16 o.m. preko radio-stanice i istu nismo mogli uhvatiti do danas.

Nemci[6] i ustaše nalaze se u Kninu i Drnišu. U Lici kao i Bos. Krajini vode se borbe sa Nemcima, ustašama i četnicima

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 34—3, k. 766.
[2] To su bile Šesta i Deseta NOU brigada.
[3] Vidi dok br. 88 i 104.
[4] Vidi dok. br. 63, 74, 85, 88, 94, 96, 97, 103 109 i 116.
[5] Vidi dok. br. 54
[6] Odnosi se na dijelove 114 lovačke divizije.

uspešno, ne može se primetiti neki jači priliv okupatorskih trupa u ovim krajevima niti ma kakva koncentracija.

Očekujemo najhitnije odgovor i predlog zadatka ovoj diviziji[7] koji imaju snage ove divizije da vrše u sadejstvu ostalih snaga na sektoru Dalmacije po naređenju Vrhovnog štaba.

Drugarski pozdrav,

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
sl. otsutan

Komandant,
Petar[8]

(M.P.[9])

[10]P.S. Štab naše divizije nalazi se u selu Cetina.

BR. 118

NAREDJENJE ŠTABA ČETVRTE NOU DIVIZIJE OD 21 RUJNA 1943 GOD. PODREDJENIM JEDINICAMA ZA RASPORED U VEZI S NAPADOM NA SINJ[1]

ŠTAB
IV N.O.U. DIVIZIJE
Broj: Sl.
Dana 21. IX. 1943 g.
u 23,30

ŠTABU VI i X KRAJIŠKE NOU BRIGADE

Položaj

Štab VI Krajiške NOU brigade svoje snage rasporediće u toku sutrašnjeg dana na ivici sela Hrvace prema Sinju vodeći računa, da iste budu dobro sklonjene od bombardovanja iz vazduha. U toku sutrašnjeg dana deo starešinskog osoblja izvidiće neprijateljsko uporište Sinj i prikupiti podatke o istom, naročitu pažnju obratiti na pravce koji vode od Hrvaca i Čitluka prema Sinju.

---

[7] Vidi dok. br. 124 i 125.
[8] Vojnović
[9] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.
[10] Dopisano mastilom

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 7/1, k. 766.

Štab X KNOU brigade rasporediće svoje snage na ivici sela Zelovo prema Sinju i iste skloniti od bombardovanja iz vazduha. Jedan deo starešinskog osoblja uputiti na izviđanje neprijateljskog uporišta Sinj kao i prikupiti potrebne podatke, naročitu pažnju obratiti na pravac koji vodi od Zelova prema Sinju.

Drugovi koji idu na izviđanje ostaće na položajima na kojim će primiti ostale rukovodioce i jedinice kojim će dati tačne podatke za njihov zadatak. Pri polasku na zadatke ukoliko bude napadat Sinj[2] komore ostaviti na podesnim mestima gde neće biti bombardovane, a lako primljene za dalji pokret.

Ukoliko bi se primjetilo ili saznalo, da je neprijatelj iz Sinja otišao u pravcu Klisa ili na neku drugu stranu sa svojim jačim snagama, najhitnije izvjestiti ovaj štab radi upada u grad sa našim snagama, kao i gonjenja neprijatelja tj. tučenja u leđa.

Levo i desno uhvatiti vezu sa susjednim snagama, kao i sa snagama koje se nalaze na položajima oko Sinja.

Vodiće tražiti od Dinarskog bataljona III Dal. brigade.

Ponovo se napominje da se u toku sutrašnjeg dana ne smije viditi na otvorenom prostoru ni jedan vojnik ili djelovi komore, zavesti najstrožiju konspiraciju snaga.

U toku sutrašnjeg dana pripremiti se u potpunosti za akciju na Sinj jer će više nego sigurno ova akcija uslijediti noću između 22 i 23 o. m. Desetare, vodnike i štabove četa pripremiti dobro za ovu akciju, da bi mogli držati svoje ljudstvo u rukama za vrijeme borbe.

Ukoliko bi neprijatelj pokušao da izvrši prodor na pravcima vaših snaga, posjesti položaje tako da neprijatelj bude tučen jačim snagama s bokova, a frontalnu borbu primiti sa vrlo malim snagama, kojima dati u zadatak da se povlače pred neprijateljem.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Boško[3]

Komandant:
Petar[4]

[2] O napadu na Sinj vidi dok. br. 95, 96, 103, 104, 109, 115, 116 124, 125, 126, 138 i tom V, knj. 20, izvještaj Štaba Treće proleterske brigade Štabu Prve proleterske divizije od 6 listopada 1943 godine.

[3] Šiljegović

[4] Vojnović

BR. 119

IZVJEŠTAJ NAČELNIKA ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 21 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU ZONE O STANJU U JEDINICAMA I O PRELASKU DOMOBRANSKE SATNIJE IZ VARAŽDINA NA STRANU NOV[1]

ŠTABU II OP. ZONE NOV I POH

Dragi drugovi!

Primio sam vaše pismo u kojem mi javljate da formirate Moslavačku brigadu[2]. Na sektoru Kalničkog odreda nije bilo značajnijih promjena. Ustaše jačine 600 vojnika sa 8 tenkova treći dan poslije razoružanja Novoga Marofa[3] krenuli su u potragu za brigadom[4]. 19. o. mj. ustaše su napale brigadu u selu Kalniku[5]. Tokom noći ustaše su zaposjele vrh Kalnika i ujutro otvorili paljbu na naše jedinice, koje su se nalazile u selu. Došlo je do paničnog bježanja. Još se ne zna koliki su gubitci u ranjenima, mrtvima i nestalima. Razlog ovog iznenađenja leži u prvom redu zbog slabog osiguranja (na vrhu Kalnika ili kod doma trebalo je biti bar patrola, a oni uopće nisu imali nikakvih snaga), što su se u selu nalazile Tehnička, Mitraljeska četa i Četa za vezu zajedno sa Štabom brigade, bez osiguranja bataljona i kad su dobili vatru počeli su bježati. Upozorio sam Štab brigade da ubuduće prilikom smještaja brigade, čete brigade pridjeljuje bataljonima radi veće sigurnosti. Po mojem mišljenju ustaše nisu imale nikakove ofanzivne namjere, nego nasilno izviđanje i dizanje morala narodu u tamošnjem kraju, koji je ustaški raspoložen.

Brigada se sve više učvršćuje. Iznenađenje u Kalniku ima svojih negativnih posljedica. Sa komandnim kadrom povodom toga održalo se savjetovanje. U brigadi još nije kako bi trebalo organizovan vojnički i politički rad. Sporazumno sa drugovima iz Štaba brigade izvršili smo i neke izmjene u štabovima bataljona, i to: Za zamjenika komandanta I bat. došao bi drug Vulić Ivo, komandir III čete I bataljona, za zamjenika komandanta III

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 23—5, k. 1472

[2] O formiranju ove brigade vidi dok. br. 148.

[3] O razoružanju neprijateljske posade u Novom Marofu vidi dok br. 113.

[4] Riječ je o Drugoj NO brigadi Druge operativne zone.

[5] Opširnije o tome vidi dok. br. 113.

bataljona druga Kocijana[6], komandira II čete II bataljona. Te su izmjene potrebne, odnosno popunjavanje štabova, da bi mogli bolje funkcionisati, pa ih naredbom imenujte. To su svakako najsposobniji i najbolji drugovi. Onaj konjanički poručnik iz Varaždina dobar se pokazuje.

Radi popunjavanja Krapinskog odreda[7] iz brigade i odreda izvukao sam 10 drugova sposobnih za vodnike i delegate. Iste danas upućujem na Ivančicu. Iz razgovora sa jednim željezničarem doznao sam da već nekoliko dana ne radi pruga Varaždin —Zagreb, jer su porušeni mostovi na nekoliko mjesta. Izgleda da su grupe organizovane i da već djeluju. Situacija u Zagorju nepromijenjena.

Zagrepčane za diviziju uputili smo[8], a zajedno s njima i tražene drugove za pratnju i oficirski kurs[9]. Vjerujem da ste sa izborom zadovoljni.

Na sektoru oko Varažd. Toplica[10] pristupamo formiranju III bataljona odreda[11] u čiji će sastav ući udarne grupe. Za komandanta bataljona odredili smo Crnkovića[12], a politkomesara Srneca Đuru dosadašnjeg politkomesara III bat. brigade. Bataljon će u prvom početku imati oko 80 naoružanih boraca. Iz brigade dodijelit ćemo i neko automatsko oružje.

Jučer ujutro izašla je iz Varaždina satnija domobrana[13]. Interesantno je napomenuti da je satnija u 4 sata promarširala kroz Varaždin, putevima i cestama prema Varažd. Toplicama, da su domobrani bez konja donijeli 4 teška mitraljeza i 2 laka mitraljeza i dosta municije. Na putu su susretali kamione koje su pretraživali i seljake sa kolima. Tako su napr. uzeli kola za voženje municije i platili seljaku govoreći: „Ovako rade partizani". Kad su stigli u blizinu Varažd. Toplica zaposjeli su položaje i postavili teške mitraljeze. Ovo je novi dokaz da domobrani iz Varaždina postaju naši saveznici. Manje više svi koji su stigli sa satnijom, žele da se bore i da izvrše napad na Varaždin, jer tvrde da na nas ne bi nitko pucao od domobrana.

---

[6] Redakcija nije mogla utvrditi njegovo ime. Poginuo je kod Novog Marofa 1944 god., u borbi protiv ustaša, kao komandant bataljona NO brigade „Braće Radić".

[7] Riječ je o Zagorskom NOP odredu. O formiranju ovog odreda vidi dok. br. 33.

[8] Riječ je o upućivanju boraca-radnika iz Zagreba u sastav Prve proleterske divizije. Vidi dok. br. 51.

[9] Odnosi se na drugove upućene u oficirsku školu Drugog korpusa NOV Hrvatske, koja se nalazila na Papuku.

[10] Varaždinske Toplice

[11] Misli se na Kalnički NOP odred.

[12] Ljubomir Crnković

[13] Opširnije o prelasku ove satnije na stranu naših jedinica vidi dok. br. 87 i 235.

Narednih dana slični podvizi trebali bi se ponoviti, a ako učinimo i nešto više sigurno se nećete ljutiti.

Aktivnost brigade usmjerit ćemo na cestu i prugu Varaždin—Novi Marof i na sam Varaždin. Ako dobijemo kroz par dana top, napast ćemo Varažd. Toplice[14] u protivnom izvršiti blokadu. Kroz 3—4 dana nadam se da ćemo dobiti radio-stanicu, pa nas zovite, a mi ćemo vas. Neka telegrafisti budu strpljivi.

Uz drugarski pozdrav:

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

21. IX. 1943. **Bulat Rade**

BR. 120

ZAPOVIJEST ŠTABA DRUGE NO PRIGADE TRINAESTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE OD 21 RUJNA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA U VEZI NAPADA NA KARLOBAG[1]

ŠTAB
II BRIGADE XIII DIVIZIJE NOV
HRVATSKE
Dne, 21. IX. 1943. godine
Broj: 366/43

ZAPOVIJEST

Radi izvršenja akcije na Karlobag[2] izvršiti će slijedeće jedinice pokret u toku noći 21/22 o. mj. sa brodom i kamionima do sela Cesarica.

Prateći bataljon: ukrcati će se na brod, koji se nalazi u luci Senj, sa četom bacača i tokom noći prebaciti se na selo Cesarica, te prema zapovijedi za

[14] Napad na Varaždinske Toplice izvršen je 27 rujna 1943 god. Vidi dok. br. 161 i tom V, knj. 20, izvještaj Štaba NO brigade „Braće Radić" od 2 listopada 1943 god. Štabu Druge operativne zone.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 2/1, k. 920.

[2] Napad na Karlobag tada nije uspio. (Vidi dok. br. 140, 241, 242 i 246). Ustašku posadu u Karlobagu uništile su jedinice Trinaeste divizije 3 listopada 1943 god. Opširnije o tome vidi tom V, knj. 20, dok. br. 33 i 34.

napad odrediti točne položaje za bacače i za top od 100 mm, koji mu se pridaje. Također će odrediti sve elemente za svoja oruđa.

I bataljon: ukrcati će jednu pješadijsku četu na isti brod, koja će se iskrcati kod Cesarice, gdje će dobiti daljnje naređenje. Četa mora da stigne u Cesaricu tokom noći 21/22.

III bataljon: prebaciti će jednu svoju četu sa operativnim oficirom[3] za selo Cesarica, kamionima, koji će mu se staviti na raspolaganje.

Četa za vezu: dati će 5 km telefonskog kabla i 10 telefonista (4 odjeljenja), koji se imaju ukrcati tokom noći 21/22 na brod i iskrcati u Cesarici.

Sve jedinice moraju ići sa kompletnim svojim naoružanjem i dovoljnim brojem municije, te komorom. Prateći bataljon će svoje konje uputiti cestom za Jablanac.

Intendantura će se pobrinuti, da prebaci za Cesaricu hranu za te jedinice i konje, te suhu hranu za dva dana za 150 ljudi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar:
S. O.

Komandant:
Viktor Bubanj

[3] Redakcija nije mogla utvrditi na koga se odnosi.

BR. 121

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE NOU BRIGADE OD 21 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU DVANAESTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA ĐULAVEC[1]

ŠTAB XII UDAR. BRIGADE
12 DIVIZIJE II KORPUSA N.O.V.
HRVATSKE
O. Broj 230/I—43
Dne 21/IX. 1943 g.

Predmet: Izvještaj o akciji na neprijateljsko uporište Đulavec dostavlja.

ŠTABU XII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE

Položaj

Po naređenju[2] Štaba XII Divizije pod brojem 214 od 17 IX 1943 u 17 h. jedinice naše brigade imale su zadatak likvidirati neprijateljsku posadu u Đulavecu[3].

Napad na uporište otpočelo je tačno na vrijeme kako iz teških oruđa, tako i pješadija. U borbi od 11 sati neprijatelj je bio prisiljen da napusti svoje rovove i da se probija van iz uporišta, gdje je neprijatelj sačekan te razbijen i djelomično pohvatan.[4]

TOK BORBE

I Bataljon

Ovaj bataljon imao je zadatak izvršiti napad i proboj cestom sa zapadne strane i to koristiti potok. Jedinice ovog bataljona nastupale su potokom do samog mosta pored kojega se nalazi bunker. Neprijatelj je primijetio dolazak naših boraca, te je odmah osuo vatru i tukao ih iz teškog bacača, te je jedna teška mina pala u sam potok i ranila naših 7 drugova, te su se ostali morali povući nešto nazad. Zatim je upotrijebljen top „Pito" kojim je tučen bunker i prisililo je posadu na bjegstvo

[1] Kopija originala pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 13/2 I, k. 892.

[2] Vidi dok. br. 86.

[3] Đulavec je branila Druga bojna Osme gorske pukovnije. Vidi dok br. 238 i 241.

[4] Opširnije o tome vidi dok. br. 98, 128, 235, 238 i 241.

iz bunkera, ali pošto je neprijatelj imao dva-tri reda bunkera jedan iza drugih, te je i dalje branio prilaz žici. Zatim je na isti način isterana posada iz još nekoliko bunkera, ali je prilaz još uvijek bio težak. Nekolicina boraca uspjela je provući se ispod žice te su držali vatru iz neprijateljskih rovova. Oko 10 sati prije podne na mjestu gdje su naši prošli žicu bilo je skoncentrisano tri čete i donesen je teški bacač i oko 12 sati kada je bacač počeo tući neprijateljske rovove, neprijatelj je počeo da bježi prema sredini sela, ali istovremeno se već primijetilo da neprijatelj vrši proboj u pravcu sjevera gdje se nalazila jedna četa I bataljona, ali je bila povučena za vršenje proboja. Odmah kad je bilo primijećeno da neprijatelj prelazi preko žice naše dvije čete su bile izbačene van iz uporišta u pravcu neprijatelja, te su iste čete uspjele neprijatelja suzbiti i jedan dio zarobiti.

U ovoj borbi ovaj bataljon je imao 1 mrtvog i 20 ranjenih drugova od kojih je veći dio ranjenika vrlo lako ranjeno.

II Bataljon

Ovaj bataljon imao je zadatak napasti uporište sa sjeverne strane od sela Cepidlake. Ovaj bataljon u dva-tri navrata uspio je istjerati bandu iz rovova, ali nikako nisu uspjeli preći žičanu prepreku pošto je neprijatelj tukao minobacačkom vatrom, te je neprijatelj ponovo zaposjedao svoje rovove. Kad se neprijatelj probijao ovaj bataljon je sve svoje raspoložive snage skoncentrisao i tukao neprijatelja i progonio, te je veći dio zarobljenih domobrana i plijena ovaj bataljon uhvatio. Borci ovog bataljona i uslijed toga što su imali najveći broj izbačenih iz stroja drugova, kad se banda probijala jurišali na bandu i hvatali ih.

U ovom bataljonu naročito se istakao bivši komandir 3 čete Pavković Pero. Kad je bio komandir iste čete izbačen iz stroja isti je ponovo preuzeo komandu i primjerom služio ostalim borcima što do sada kod njega nije bio nikada slučaj da se on isticao svojom hrabrošću.

U ovoj borbi ovaj bataljon imao je izbačenih iz stroja 9 mrtvih i 20 ranjenih drugova od kojih je većina ranjena vrlo lako, te će za desetak dana vratiti se nazad u jedinicu.

III Bataljon

Ovaj bataljon imao je zadatak napasti uporište sa jugoistočne strane iz sela Krivaje. Jedinice ovog bataljona uspjele su neprimjetno privući se samoj žičanoj prepreki i kad su otpočeli sjeći žicu neprijatelj ih je osmotrio i otvorio vatru na njih iz mitraljeza i iz teških bacača, te je tom bataljonu u prvi mah izbačeno desetak drugova ali su borci ovog bataljona i

dalje ostali na položaju, te su uspjeli ući u dva neprijateljska napuštena bunkera, te su tako kroz cio dan vodili borbu sa tih položaja bez ikakvih promjena. Pokušavalo se tući topom bunker koji je najviše ometao, ali uslijed slabe posluge kod topa 75 mm. nije se uspjelo pogoditi bunkere pošto se gađalo sa velike daljine.

U ovoj borbi naročito se istakao komandir 2 čete drug Rudolf Kolak (Smrekva) sa svojom hrabrošću i hladnokrvnošću.

Ovaj bataljon imao je u borbi izbačenih iz stroja 1 mrtvog i 24 ranjena druga, od kojih su 2 malo teže ranjeni.

IV Bataljon

Ovaj bataljon bio je u brigadnoj rezervi, te je jedna četa dodijeljena za pratnju haubica, jedan vod za obezbjeđenje brigadnog previjališta, a jedan vod se nalazio na položaju južno od uporišta sa zadatkom da spriječi u slučaju neprijateljskog probijanja u tom pravcu. Oko 10 sati prije podne, jedna četa ovog bataljona bila je poslana kao pojačanje I bataljonu kada se namjeravalo izvršiti proboj sa zapadne strane u uporište. Po dolasku ove čete na položaj I bataljona s kojom je išao i komandant bataljona drug Busa,[5] te je tom prilikom bio ranjen u lijevu ruku, te je nakon mnogo izlivene krvi i umro. Kad se je banda probijala iz uporišta, četa ovog bataljona također je išla da progoni bandu i uz pomoć dvije čete I bataljona i našeg II bataljona, ista četa je također uspjela jedan dio bande da zarobi i jednu količinu oružja i ratnog materijala da zaplijeni. U progonu bande ova četa je imala 5 lakše ranjenih drugova.

Bacački vod

Ovaj vod imao je zadatak u samom početku napada da izbaci 6 teških mina koje je i izbacio, ali se nije moglo utvrditi kuda su mine padale pošto je bila noć. U toku dana isti vod je izbacio još 25 mina koje su imale uspjeha, jer se je banda nakon izbačenih mina odmah počela komešati i počela bježati.

Ovaj vod je izbacio 31 minu. U ovoj akciji sasvim slučajno je poginuo delegat bacačkog voda od teške mine. Ranjenih imaju 2 druga.

REZULTAT AKCIJE

Zarobljeno je: 150 domobrana, među kojima i 2 oficira.

Zaplijenjeno je: 1 protivtenkovski top 37 mm sa 107 granata, 3 teška mitraljeza, 8 puškomitraljeza, 4 šmajsera, 2 teška bacača i 3 laka bacača, 120.000 puščane i mitraljeske municije,

[5] Stjepan Brkljačić

130 teških mina, 60 lakih mina, 300 ručnih bombi, 1 radiostanica, 2 telefonske centrale, 10 poljskih telefona, 15 tovarnih konja sa samarima, 134 puške.

Gubitci neprijatelja su: 30—40 mrtvih, isto toliki broj ranjenih.

Naši gubitci su slijedeći: 13 mrtvih i 69 ranjenih od kojih je 10—15 teže ranjeno.

Utrošeno je u ovoj borbi: 15.000 metaka, 27 topovskih granata, 65 mm., 31 teška mina i 2 granate iz topa „Pito".

Gubitaka u oružju nismo imali.

U ovoj borbi rukovodioci, a i borci dosta dobro su se snašli. U samom toku borbe nije došlo do demoralizacije uslijed mnogo izbačenih iz stroja.

Veza sa I, III i IV bataljonom u toku ove akcije dosta je dobro funkcionisala i međusobno su bili povezani, dok veza sa našim II bataljonom radi velike udaljenosti jako je slabo funkcionisala.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant:

BR. 122

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRINAESTE PROLETERSKE NOU BRIGADE „RADE KONČAR" OD 21 RUJNA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA GORNJU VAS, NOVO SELO I OZALJ[1]

ŠTAB XIII PROLETERSKE UDARNE
BRIGADE „RADE KONČAR"
HRVATSKE
Br. 21
Dne 21-IX-1943

Operativni izvještaj....

GLAVNOM ŠTABU N.O.V. I P.O. HRVATSKE,
ŠTABU II OPERATIVNE ZONE N.O.V. I P.O.H.

Dne 9. IX 1943 godine, naša brigada u zajednici sa Ž.P.O.H.[2] dobila je zadatak[3] da likvidira neprijateljske garnizone u Gorinji i Novom Selu[4].—

Za izvršenje gore pomenutog zadatka raspored jedinica za napad bio je slijedeći:

Naš II Proleterski bataljon imao je zadatak da izvrši napad na Gornju Vas. U tu svrhu pridodati su mu dva topa jedan protivkolski i jedan brdski top, kao i dva tenka. III Proleterski bataljon dobio je zadatak da postavi zasjedu kod Budinjaka i da jednovremeno zatvori pravac od Novog Sela. I Proleterski bataljon nalazio se je na položaju kod Svete Jane sa zadatkom da spriječi izlazak neprijatelja iz Plešivice i Jastrebarskog. II Bataljon Ž.P.O.H. držao je zasjedu na Pokleku i time sprečavao kontakt neprijatelja iz Stojdrage i Novoga Sela.

Napad na sam garnizon otpočeo je 8. IX. u 22 časa. Na dati znak za napad počela je tući artiljerija i istovremeno su krenuli tenkovi u napad, dok je pješadija ostala čekajući dok joj se pruži mogućnost da izvrši juriš. — Tenkovi koji su naišli iz pravca Petričkog Sela naišli su pred samim ulazom u Gorinju na barikade preko kojih nisu mogli preći, a niti se je moglo iz

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 14/4, k. 721—A.

[2] Žumberačko-pokupski NOP odred

[3] Vjerovatno omaška. Operativni štab Trinaeste proleterske NOU brigade „Rade Končar" i Žumberačko-pokupskog NOP odreda odredio je da napad počne 8 rujna. Vidi dok. br. 24.

[4] O napadu na neprijateljske garnizone u Gornjoj Vasi i Novom Selu vidi dok. br. 209 i 211.

tenkova izići i ukloniti barikade jer je neprijatelj iz bunkera koji su štitili te barikade stalnom vatrom onemogućavao svaki takav pokušaj. Radi noći tenkisti nisu mogli uočiti tačno cilieve stoga nisu mogli onemogućiti te bunkere pa su se povukli natrag. Isto tako artiljerija koja je tukla po drugim utvrđenim objektima po Gorinji iz istih razloga nije mogla postići uspjeha. U toku noći pokušan je još jedan ovakav napadaj ali je ostao iz istih razloga bez uspjeha.—

9. IX. ujutro počeli smo sa novim napadom. Artiljerija je sada mogla tačno tući neprijateljska utvrđenja, a isto tako i tenkovi koji su odmah ušutkali onaj bunker koji je štitio barikade. Tenkovi su se povratili natrag jer im nije bilo moguće da sami prodru u selo. — Artiljerija je nastavila dalje da tuče bunker po bunker i redom je onesposobljavala bunkere kojih je bilo svega 22. Neprijatelj se počeo izvlačiti iz bunkera u selo, dok su naši borci sve više i više stezali obruč oko garnizona. Neprijatelj je sa manjim snagama pokušao sa protujurišem. u pravcu Petričkog Sela, dok je time stvarao vrijeme i mogućnost svojoj glavnini da se povuče u pravcu Mrzlog Polja dalje za Tisovac i Noršić Selo. Pošto u tom pravcu nije bilo zasjede neprijatelju je uz manje gubitke uspjelo da pobjegne. Za njima u potjeru dala se je odmah jedna četa našeg II Proleterskog bataljona koja se nalazila na kotama iznad Kalja.

Neprijatelj u svom bezglavom bijegu bacao je sve od sebe — puške, municiju, p. mitraljeze i drugi ratni materijal.

Naši borci ušli su u Gorinju istoga dana u 11.30 časova.

Po izvršenoj likvidaciji Gornje Vasi uz kratku zapovijest jedinice se spremaju na slijedeći neprijateljski garnizon Novo Selo.

Istoga dana u 17. časova počinje napad na Novo Selo Međutim neprijatelj preplašen i demoralisan padom Gorinje unaprijed se spremio za bijeg utovarivši u dvoja kola sav materijal. U potjeru se je dala odmah jedna četa III Proleterskog bataljona gdje je time uspjela da kola sa materijalom otme od neprijatelja i vrati se zatim natrag u Novo Selo.

Gubici neprijatelja u oba garnizona kojeg su sačinjavale dvije satnije XIII Ustaške bojne od kojih je ona u Gorinji imala 220 a ona u Novom Selu 100 ustaša, iznosili su 90 mrtvih i ranjenih i 6 zarobljenih ustaša.

Naši gubici bili su 5 mrtvih i dva ranjena druga.—

Napominjemo da je za svo vrijeme napada na Gorinju i Novo Selo neprijateljska avijacija bombardirala naše jedinice koje su se nalazile na položajima, od koje nismo imali nikakvih gubitaka.—

Ukupno je zaplijenjeno u napadu na Gornju Vas i Novo Selo 1 teški mitraljez, 7 p. mitraljeza, 1 teški bacač, 40 karabina

1 potpuno ispravna radio-stanica tipa 4 (bivše jugoslovenske vojske) i mnogo druge ratne spreme i materijala.—

Poslije likvidacije Gornje Vasi i Novoga Sela imali smo namjeru napasti garnizon ustaški u Plešivici. Međutim primili smo vijest da je Italija kapitulirala, stoga smo izmijenili plan.

Povratili smo se 10/11 ov. mjeseca u stare baze na sektor Ozlja i Jaske[5], ali su za to vrijeme već Italijani u Jaski i Draganiću bili razoružani od strane Nijemaca i ustaša. Jedan manji dio od oko 65 Talijana sa tri p. mitraljeza, jednim šmajserom i 15 pušaka, došli su k nama. Posada talijanska iz Ozlja pobjegla je za Metliku odakle je sa onima iz Metlike, Kamanja, Bubnjaraca krenula za Ljubljanu, međutim su ih slovenački partizani usput razoružali.

U Ozlju ostala je samo jedna satnija ustaša i jedna satnija domobrana. Mi smo imali namjeru iskoristiti priliku i dok ne dobiju ovi u Ozlju pojačanje od Nijemaca da ih napadnemo i likvidiramo.

Dne 11. IX. 1943 godine naknadnim izvještajem naše informativne službe dobili smo podatke da je posada u Ozlju jaka 450 vojnika, od toga jedna satnija ustaša i tri satnije domobrana.

Neprijatelj je imao jaka utvrđenja koja su ostala od talijanske posade izrađena od armiranog betona.

Naš III Proleterski bataljon dobio je zadatak izvršiti upad u sami garnizon i razoružati neprijatelja. Ovom bataljonu dodata je Vivodinska četa koja je imala za zadatak da učestvuje u samom napadu na Ozalj, pošto je ista poznavala čitavi raspored neprijateljskih bunkera.—

II Proleterski bataljon imao je zadatak izvršiti prodor sa jednom četom sjeverno od Ozlja, predhodno likvidirajući dva bunkera koji štite prilaz samome mostu koji veže Sveti Rok sa garnizonom. — Sa ostalim svojim dijelovima snaga II Proleterski bataljon štitio je naše topništvo.—

I Bataljon Ž.P.O.H. zauzeo je položaj kod Zorkovca s tim da ostane na tome položaju sve dok se garnizon Ozalj ne likvidira, a uz to da osigura našim minerima rušenje pruge.

I Proleterski bataljon nalazio se je u to vrijeme na položaju Sveta Jana—Slavetić.—

II Bataljon Ž.P.O.H. nalazio se je na položajima kod Pokleka.—

Napad na Ozalj otpočeo je u 19 časova[6]. Na dati znak za početak napada počela je djelovati naša artiljerija. Naša dva topa i dva teška bacača otvorili su vatru na neprijateljska utvrđenja, na koju je neprijatelj reagirao kontra-vatrom iz svojih

[5] Jastrebarsko

[6] Opširnije o napadu na Ozalj vidi dok. br. 211, 217, 219, 220 i 224.

teških oruđa. Pokušaj našeg prodora u nekoliko mahova nije uspeo pošto je već bila noć ciljevi su se slabo razaznavali.—

Sutradan napad se produžava, svi pokušaji i manevrisanja ostaju bez uspjeha. Naši topovi polučuju djelimičan uspjeh tukući direktno centralu u kojoj je napravljen kvar.

13. IX. dobivamo vijest da je jedan bataljon Karlovačkog partizanskog odreda napustio svoj položaj[7] izvjestivši nas da se mora spustiti na prugu Karlovac—Sušak, i tako nam taj prostor ostaje neosiguran.

Istoga dana neprijatelj pokušava sa parlamentarcima da nas zadrži, međutim, mi i dalje uporno nastavljamo borbu. — Taj dan se završava bez naročitih promjena.—

14. IX. Prebacujemo dvije čete našeg II Proleterskog bataljona da zatvore pravac Ozalj—Karlovac. Istoga dana neprijatelju u Ozlju stiže pomoć od 30 kamiona vojske i 20 tenkova razne tonaže. Videći da nećemo moći postići željeni cilj, promijenili smo taktiku i prešli iz navale u defanzivu zadržavajući sve snage oko Ozlja. Istoga dana poslije podne neprijatelju uspijeva da prodre preko mosta i nakon žestokog okršaja da ovlada kotom Sveti Rok. Naš IV Proleterski bataljon bio je prinuđen da se što prije povuče sa svojih položaja, navodno potpomognut vatrom jedne čete našeg II Proleterskog bataljona.—

1 četa II Proleterskog bataljona, nakon što je osigurala povlačenje našeg pratećeg bataljona u redu se povlači i zauzima kote na Vrhovcu.—

U toku borbi 13 i 14 ov. mjeseca bombardiralo je 7—9 štuka aparata naše položaje u više navrata.

Prema dobivenim podacima od naše informativne službe neprijatelj u Ozlju za sve vrijeme napada imao je oko 40 mrtvih i ranjenih vojnika.—

Naši gubici iznosili su 2 mrtva i 12 ranjenih boraca.—

Plijena nismo imali.—

Naš I Proleterski bataljon koji se nalazio u Svetoj Jani dobio je naređenje da se spusti na cestu između Jastrebarskog i Draganića gdje je dne 12. IX. sačekao jednu njemačku motorizovanu kolonu i tom prilikom potukao 28 Nijemaca među kojima i dva njemačka oficira[8].—

Plijen u ovoj akciji bio je: 1 puška, 1 pištolj, 100 litara benzina, i mnogo druge spreme, te ratnog materijala.

Uništena su 4 njemačka kamiona i 4 oštećena.—

U ovoj akciji nismo imali gubitaka.—

---

[7] Odred je ovaj položaj napustio po naređenju Štaba Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske. Vidi dok. br. 40.

[8] Vidi dok. br. 218.

U toku napada na garnizon Ozalj naši mineri uspjeli su da sruše most kod Izimja koji spaja cestu Zagreb—Karlovac.—

Dne 20. IX. 1943 godine naš I Proleterski bataljon dobio je zadatak da postavi zasjedu na cesti Zagreb—Karlovac kod Desinca. Oko 10 časova naišla je njemačka kolona od 8 teretnih kamiona i dva blindirana automobila i jedan luksuzni automobil.Zasjeda je otvorila vatru na neprijatelja i tom prilikom poginulo je 20 Nijemaca i 4 su zarobljeni. Uništen je tj. zapaljen jedan blindirani automobil[9].—

U naše ruke pao je slijedeći plijen: 3 šmajsera, 6 njemačkih karabina, 4 pištolja, 20 bombi i mnogo druge spreme, te ratnog materijala.—

Naš I Proleterski bataljon prilikom izvođenja ove akcije nije imao gubitaka.—

Dne 21. IX. 1943 godine neprijatelj nepoznate jačine krenuo je iz pravca Draganića prema našem oslobođenom teritoriju Žumberka. Patrola II Proleterskog bataljona čim je primijetila otvorila je vatru i time dala svojoj glavnini vrijeme da se pripremi za borbu. II Proleterski bataljon ispalio je dvije do tri mine iz maloga bacača i prinudio neprijatelja da se raspe i širi borbeni stroj, zatim je jedna četa izvršila juriš i tom prilikom je neprijatelj pretrpio gubitke od 4 mrtva i 8 zarobljenih vojnika.—

U ovoj borbi nismo imali ni mrtvih a niti ranjenih boraca.

Plijen je bio slijedeći: 8 karabina, 1 šmajser i mnogo druge spreme i ratnog materijala.

KRITIČKI OSVRT:

Kritički se možemo osvrnuti jedino na Karlovački odred koji je napustio položaj onda kada je bila najkritičnija situacija po neprijatelja u Ozlju, te je time neprijatelju u Ozlju nesmetano stizala pomoć iz Karlovca.—

Moral i borbenost naših boraca za vrijeme ovih borbi bila je na velikoj visini.

Primjećuju se još uvijek nedostaci prilikom samih napada, da se borci vole gomilati oko teških oruđa, a od kojih smo već ranije imali vrlo štetnih posljedica. Ova pojava se intenzivno suzbija.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, Komandant
Milan Žeželj

[9] Vidi dok. br. 237.

BR. 123

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG KORPUSA OD 22 RUJNA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O AKCIJAMA KORDUNAŠKOG I PLAŠĆANSKOG NOP ODREDA[1]

ŠTAB I KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
O. Br. 155/43
Dne, 22 rujna 1943

27. IX. 1943[2].

Operativni izvještaj o
akcijama Kordunaškog i
Plašćanskog PO.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

2-IX-1943 jedna četa Kordunaškog odreda postavila je zasjedu između Cazina i Bihaća. Naišla je jedna neprijateljska bojna na koju je otvorena vatra.

Zaplijenjena su 4 karabina i 600 metaka.

Ubijena su 4 neprijateljska vojnika i 12 ranjeno.

8. IX. 1943 neprijatelj je napustio posade Barilović, Vukmanić, Cerovac i Lasinju. Jedinice 1 bataljona Kordunaškog odreda pretresle su ova mjesta i pronašle:

10 karabina, 600 mina za t. bacač i nešto puščane i mitraljeske municije.

9-IX. 1943 II bataljon Kordunaškog odreda razoružao je neprijateljsku posadu na stanici Košare[3], gdje se nalazilo oko 50 domobrana. Naročite borbe nije bilo, već su se domobrani predavali uz manji otpor.

Zarobljeno je 44 domobrana sa jednim zastavnikom.

Zaplijenjeno je 1 t. mitraljez, 3 p. mitraljeza, 1 šmajser i oko 8000 metaka.

Istog dana neprijatelj je napustio želj. stanicu Tounj, gdje je prilikom pretraživanja nađeno 2500 metaka.

Uvečer istog dana II bataljon Kordunaškog odreda upao je u D. Dubrave i Generalski Stol koja mjesta su bili napustili Talijani. U D. Dubravama bilo je ostalo nešto domobrana koji su brzo likvidirani[4]. Sakupljan je razni materijal, oružje i municija, koji su Talijani ostavili i evakuisan u pozadinu.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 7—10, k. 104 C.

[2] Datum prijema izvještaja u Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske.

[3] i [4] Vidi dok. br. 211.

Zarobljeno je 37 domobrana.

Zaplijenjeno je 2 brdska topa 75 mm. bez udarnih igala i nišanskih sprava, 3 t. mitraljeza, 5. p. mitraljeza, 1 m. bacač sa 174 mine, 24 karabina, 27 mina za t. bacač, 30 granata za top 75 mm, 600 ručnih bombi i ostalog ratnog materijala.

9/10-IX-1943 jedan bataljon Plašćanskog partizanskog odreda sa nekim dijelovima Kordunaškog odreda upao je u Josipdol i Oštarije[5]. Ova mjesta napustili su Talijani i četnici, a ostali su sami domobrani. Nakon kraćih pregovora dana 10 i 11 domobrani su se većim dijelom predali sa oficirima, dok je jedan dio uspio da pobjegne.

Zarobljeno je i predalo se 230 domobrana, 1 bojnik, 3 oficira i 1 narednik.

Zaplijenjeno je 5 t. mitraljeza, 3 p. mitraljeza, 230 pušaka, 300.000 puščanih i mitraljeskih metaka, 600 ručnih bombi, 110 šinjela, 80 pari cipela, 700 ćebadi, 200 pari odijela, 1 radio-aparat, 1 stolni telefon, 1 pisaći stroj, 67.780 kuna i ostalog ratnog materijala.

Gubitaka ni na jednoj strani nije bilo.

11/12-IX-1943 I bataljon Plašćanskog odreda porušio je 500 m pruge između stanice Košara i Oštarije.

13/14-IX-1943 jedan bataljon Kordunaškog odreda vršio je pretres i oduzimanje oružja od seljaka u Poljicu kod Barilovića.

Zaplijenjeno je 13 karabina, 200 metaka, 200 talijanskih ručnih bombi, 7 ćebadi, 2 para cipela i 3 bicikla.

Iste noći izvršena je konfiskacija ustaške trgovine Mije Pape u Poljicu. Zaplijenjeno je 40 l. gasa, par vreća soli, 5 kg. šećera, 3 vreće pšenice i nešto ostalih živežnih namirnica.

15-IX-1943 dve čete II bataljona Kordunaškog odreda ušle su u Generalski Stol i prikupljale razni materijal, koga su Talijani ostavili.

Pronađeno je: 1 laki bacač, 1. p. mitraljez, 4 vreće soli i nešto mina za bacače i topovskih granata.

16-IX-1943 I bataljon Kordunaškog odreda vodio je borbu na Slunjskim brdima, Škrtić brdu i Štrekovcu sa neprijateljem jačine 400 ustaša, ojačanim sa dva tenka, 2 t. bacača. Nakon borbe od 1 sat naše snage su se povukle, a pred veče neprijatelj se povratio prema Karlovcu i Tounju.

Gubici neprijatelja nepoznati.

Naši gubici 1 drug mrtav.

Utrošeno je 1370 puščanih i mitraljeskih metaka.

Ukupno:

Zarobljeno i predalo se: 313 domobrana, 4 oficira.

---

[5] Vidi dok. br. 212.

Zaplijenjeno: 2 brdska topa, 75 mm sa 30 granata, 9 t. mitraljeza, 12 p. mitraljeza, 1 šmajser, 2 m. bacača sa 174 mine, 627 mina za t. bacač, 281 karabin, 311.000 puščanih i mitraljeskih metaka, 1400 bombi, 707 ćebadi, 110 šinjela, 200 vojničkih odijela, 82 para cipela, 3 bicikla, 67.780 kuna i ostale ratne spreme.

Gubici neprijatelja: 4 ubijena i 12 ranjenih za koje se zna.

Naši gubici: 1 mrtav, 2 utopljena pri prelazu preko vode. 1 uhvaćen živ po neprijatelju i 3 ranjena.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
V.[6] **Holjevac** (MP)[7] Komandant,
Ivo Rukavina

Prilog: Pregled gubitaka.

1) Operat. otsjeku — uzeti podatke
2) Inform. otsjeku — uzeti podatke

BR. 124

NAREĐENJE ČETVRTE OPERATIVNE ZONE OD 22 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTE KRAJIŠKE DIVIZIJE ZA NAPAD NA SINJ I SPREČAVANJE NEPRIJATELJSKOG PRODORA NA PRAVCU IMOTSKI—SPLIT[1]

ŠTAB
IV OPERATIVNE ZONE
Br. sl. Dne, 22-IX-1943
u čas.

ŠTABU IV KRAJIŠKE DIVIZIJE

Prema dobivenim, do sada još neprovjerenim podacima, danas je trebalo da krene jedna jača neprijateljska kolona, podpomognuta tenkovima, iz Imotskog pravcem zapada sa vjero-

[6] Većeslav
[7] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 16—8, k. 766.

jatnim ciljem osvajanja Splita[2]. Glavna kolona imala bi da bude upućena preko Trilja.

Za svaku eventualnost I Proleterska brigada, koja je sinoć bila krenula ka Sinju vratila se je na prostoriju Zadvarje—Čista—Aržano[3].

U međuvremenu na sektoru Sinj stigla je IV Krajiška divizija sa dvije brigade[4]. Ona će danas kao sjeverna kolona učestvovati u napadu na Sinj.[5]

Naša je namjera da likvidiranjem Sinja oslobodimo manevarske snage koje će moći na široj manevarskoj prostoriji da se suprotstave pokušajima prodora neprijatelja ka Splitskoj teritoriji.

U takvoj perspektivi likvidacija Sinja dobija odlučujuću važnost. Imajući to u vidu, likvidacija Sinja u toku noći 22-23-IX nameće se kao neophodna.

U cilju onemogućavanja iznenađenja sa Imotskog pravca za vrijeme operacije oko Sinja.

naređujemo:

1. I Proleterska brigada sa svim snagama Imotskog sektora[6], pod jedinstvenom komandom komandanta I Proleterske brigade[7] i komandanta Imotskog sektora[8] postavit će se sa glavninom svojih snaga frontalno prema pravcima koji izvode iz Imotskog ka zapadu, u cilju zadržavanjem neprijatelja ako bi on zaista krenuo i radi dobijanja u vremenu za bočnu intervenciju dijela snaga koje se sada nalaze prema Sinju.

b) Bataljon I Brigade koji se sad nalazi kod Stobreča da odmah krene na prostoriju Kostanje—Blato n/c, gdje da uhvati vezu sa najbližom jedinicom i sa Štabom brigade.

c) Četu karabinjera i bataljon „Garibaldi"[9] staviti pod komandu štaba određenog za rukovodstvo ovih operacija.

d) Pomenuti štab odmah će prekontrolisati da li je Pavića most miniran i obezbijediti potrebno ljudstvo za njegovo uništavanje za slučaj potreba. Osim toga naredit će da se odmah pripremi miniranje svih važnih raskrsnica na pomenutim prav-

[2] O pokretu ove kolone vidi primjedbu br. 6 uz dok. br. 103.
[3] Vidi dok. br. 125.
[4] Vidi dok. br. 117.
[5] O napadu na Sinj vidi dok. br. 109, 138 i tom V, knj. 20, izvještaj Štaba Treće proleterske brigade Štabu Prve proleterske divizije od 6 listopada 1943 godine.
[6] O snagama Imotskog sektora vidi dok. br. 88.
[7] Komandant Prve proleterske brigade bio je tada Božo Božović.
[8] Ivan Vulin
[9] O formiranju ovog bataljona vidi dok. br. 54.

cima a posebno serpentine kod Zadvarja, raskrsnicu kod Bliščevice i cestu Podgrađe—Kostanje.

2. Jedinice koje se nalaze pravcem Sinja nastojat će da najenergičnijim dejstvom u što kraćem roku likvidiraju Sinj s tim što će za svaki slučaj manjim zaštitnim dijelovima kontrolisati opći pravac Imotski.

3. Radi obezbjeđenja sigurne i brze veze Komanda područja uputit će bezuslovno i bez odlaganja 2 motocikla Štabu I Proleterske brigade pravcem Zadvarje—Čista, i 2 motocikla za potrebe Sinjskog sektora zamjeniku komandanta I Prolet. divizije[10] na pravcu sela Neoričić—Sičani. Ako nema raspoloživih motocikla, da uzmu od bilo koga drugoga.

4. Komandant Tenkovskog bataljona[11] uputit će odmah tenkovsku rezervu — predviđena 4 tenka — sa raspoloživim brojem oklopnih automobila na raspoloženje štabu koji rukovodi operacijama prema Imotskom.

Po upoznavanju sa situacijom 2 tenka će odmah krenuti u što dublje izviđanje prema Imotskom, a 2 tenka zadržati pri III Bataljonu I Brigade na prostoriju Kostanje—Blato n/c[12] kao rezervu.

5. Hidro-avion će danas predvečer izviđati sve pravce koji izvode iz Imotskog prema zapadu. Vrijeme polaska podesiti tako da osmatranje može vršiti za vidjela a po mogućnosti u vremenu kad je već prestalo dejstvo neprijateljske aviacije. Po izvršenom zadatku odmah poslati izvještaj o rezultatu, a pri povratku, ako može sigurno da utvrdi prisustvo naših jedinica na prostoriji Zadvarje—Čista, baciti izvještaje tim jedinicama za Štab I Brigade. Pri povratku obavezno istaći crvenu zastavu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)[16]

Politkomesar: **Kukoč**[13] — **K.**[14] **Popović** — Z. komandanta: **Milić**[15]

---

[10] Miloje Milojević
[11] Vladimir Sekulić
[12] Blato na Cetini
[13] Ivica
[14] Koča
[15] Maks Baće
[16] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR.125

PISMO ŠTABA PRVE PROLETERSKE UDARNE DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE OD 22 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTE KRAJIŠKE DIVIZIJE U VEZI S NAPADOM NA SINJ I PRODOROM NIJEMACA NA PRAVCU IMOTSKI—SINJ—SPLIT[1]

ŠTAB I PROLETERSKE
UDARNE DIVIZ. NOVJ.
22 sept. 1943
Br. 263

ŠTABU IV KRAJIŠKE DIVIZIJE

I. — Prva proleterska brigada usled nadiranja 7 500 Nijemaca[2] od Imotskog pošla je u susret istima i stigla je do prostorije Aržano—Lovreč Ova kolona se kreće prema njihovom izveštaju, koji nije dovoljno jasan, pravcem Imotski—Lovreč—Aržano pa odatle verovatno na Livno—Vaganj—Sinj—Klis—Split. Iz ovoga se vidi da I Proleterska ne može ovde stići na zadatak[3], što znači da će vaše jedinice sačinjavati severnu kolonu od jedne ojačane brigade, dok će ostatak biti rezerva na pravcu kretanja Zelovo—Đipalo a odavde će se upotrebiti prema potrebi za severnu ili južnu kolonu[4]. Štab Zone nas izveštava da je poslao vama naređenje da vi učestvujete mesto Prve brigade tj. mesto III brigade prema onom opštem naređenju[5]. Da li ste ga dobili ne znam ali ono u svakom slučaju glasi da vi napadate. Početak napada tačno u 21 čas po našem vremenu — srednjeevropskom — a u 22 časa po nemačkom vremenu.

Brigadu iz rezerve upotrebićete za gonjenje razbijenog neprijatelja ka Obrovcu i ona ima da brzo posle toga izbije na Vaganj prema Livnu. U gonjenju će učestvovati tenkovi južne i severne grupe. Do 9 tj. do 21 čas artiljerija severne grupe, koja

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 7/1—6, k. 706 A.

[2] Odnosi se na dijelove Sedme SS divizije „Prinz Eugen" i Devedeset drugi motorizovani puk. Opširnije o tome vidi primjedbu br. 6 uz dok. br 103.

[3] Prema naređenju Štaba Četvrte operativne zone, u napadu na Sinj trebalo je da učestvuje i Prva proleterska brigada. Vidi dok. br. 109 i 115.

[4] O sastavu kolona određenih za napad na Sinj vidi dok. br. 109, 115 i 138

[5] Vidi dok. br. 109.

je uglavnom na Đipalu tućiće neprijateljska utvrđenja na Nebesa i Gradu, kao i bunkere severno od ceste Đipalo—Obrovac. U momentu prestajanja artiljerije tenkovi obe grupe učiće u grad, porušiti žicu oko grada jednim delom, dok će drugi deo dejstvovati razorno po gradu. Tenkovi — bacači plamena će se uglavnom baviti spaljivanjem bunkera.

Nastojte da u brzom naletu likvidirate neprijatelja sa vaše strane kako bi pre likvidirali grad i orijentisali se prema dolazećem neprijatelju. Snage naše nisu male i biće u stanju da razbiju i dolazeću kolonu no s tim ako budemo na vreme likvidirali Sinj[6]. Mi ne dozvoljavamo neprijatelju da spušta bilo kakvo pojačanje avionima[7], — našom vatrom iz topova i već smo im jedan transportni avion zapalili.

Štab operacija nalaziće se na pravcu Đipalo—Radić — kota 512.

Neprijatelj koji je danas nadirao od Sinja ka Dicmu zaustavljen je[8]. Naše jedinice nalaze se na prostoru Visoka.

Uhvatite vezu sa nama pre početka napada.

Neprijatelj u gradu raspolaže sa dva do tri tenka i da ne bi bilo zabune čiji su tenkovi naši će češće davati signal dva kratka svetla iz farova. Naši tenkovi takođe nose crvene zastavice.

S. F. — S. N.

Zamenik komandanta,
M. M.[9]

---

[6] O rezultatima napada na Sinj vidi dok. br. 138, 178 i tom V, knj. 20, izvještaj Štaba Treće proleterske brigade Štabu Prve proleterske divizije od 6 listopada 1943 godine.

[7] U cilju prodora ka Splitu, Nijemci su 9 i 10 rujna prebacili avionima iz Mostara u Sinj ojačani Prvi bataljon Trinaestog puka Sedme SS divizije „Prinz Eugen" a 15 rujna i Drugi bataljon istog puka; 20 i 21 rujna prebacili su istim putem i Drugi bataljon Četrnaestog puka ove divizije. Opširnije o tome vidi dok. br. 63, 69, 74, 85, 97, 103, 104 i 109.

[8] Odnosi se na dijelove Sedme SS divizije „Prinz Eugen". Njihovo napredovanje zaustavile su jedinice Treće proleterske brigade. Vidi tom V, knj. 20 izvještaj Štaba Treće proleterske brigade Štabu Prve proleterske divizije od 6 listopada 1943 godine.

[9] Miloje Milojević

BR. 126

IZVJEŠTAJ ZAMJENIKA KOMANDANTA PRVE PROLETERSKE UDARNE DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE OD 22 RUJNA 1943 GOD. KOMANDANTU DIVIZIJE O BORBAMA KOD DICMA I PRIPREMAMA ZA NAPAD NA SINJ[1]

ŠTAB I PROLETERSKE
UDARNE DIVIZ. NOVJ.
22 sept. 1943

KOMANDANTU I PROLETERSKE DIVIZIJE
GENERAL-MAJORU DRUGU KOČI POPOVIĆU

1. — Primili smo vaše pismo[2] od 22 sept. u 9,15 časova — u 14 časova. Neprijatelj koji je prilično jakim snagama u sadejstvu sa aviacijom jutros krenuo ka Dicmu zaustavljen je.[3] No, ipak je uspeo da zauzme kotu 891 na Visokoj. Dali smo zadatak III Brigadi da ga još u toku dana izbaci sa Visoke kako bi uveče produžili napad na Sinj[4]. Svi su izgledi da će neprijatelj biti izbačen iz Visoke. Ovo iz razloga što su naše snage na tome sektoru ipak dosta jake. Južnu kolonu smo uredili što se tiče artiljerije i tenkova i ona će biti sposobna i kompletna za napad[5]. Tenkisti mada su još juče stigli u selo Krušvar, tek po mom odlasku u 14 časova stigli su na prostoriju Mojanka. Sada se nalazimo sa štabom na raskrsnici puteva u Sutini. Nastojimo da uredimo i severnu kolonu[6]. Tenkovi za ovu kolonu još nisu stigli, dok se artiljerija nalazi u Neoriću. Naredili smo joj da odmah izađe na Đipalo.

Prva proleterska brigada neće učestvovati u ovome napadu iz razloga što je neprijatelj od Imotskog pošao sa 1.500 vojnika i 18 tenkova ka Lovreču—Studenci—Aržano sa verovatnim daljim pravcem — kako oni izveštavaju — Livno—Sinj—Klis —Split[7]. Takođe javljaju da je jedna kolona od 6.000 ljudi pošla iz Ljubuškog istim pravcem.[8] Iz ovih razloga Prva brigada je

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg br. 13/1—7 k. 706 A.

[2] Dokumenat u arhivi Vojno istoriskog instituta pod reg. br. 30—2, k. 1491.

[3] Vidi dok. br. 127, 243 i tom V, knj. 20, izvještaj Štaba Treće proleterske brigade Prvoj proleterskoj diviziji od 6 listopada 1943 godine.

[4] O rezultatima napada na Sinj vidi dok. br. 138 i 178.

[5] Južnu kolonu pri napadu na Sinj sačinjavale su jedinice Treće proleterske brigade

[6] Sjeverna kolona formirana je od jedinica Četvrte (krajiške) divizije. Vidi dok. br. 138 i 178.

[7] i [8] Vidi primjedbu br. 6 uz dok. br. 103.

povraćena na prostor Lovreč—Aržano[9]. Moje lično mišljenje o ovoj koloni, ako skrene od Aržana ka Livnu, je da joj nije glavni zadatak Split već, verovatno, probijanje ka Liki i uopšte na zapad.[10] No, u svakom slučaju treba se obezbediti i sa tog pravca.

Kako sam vam već jutros javio sa IV Divizijom sam uhvatio vezu, obavestio ih o njihovim zadacima u slučaju nedolaska Prve brigade[11]. Poslao sam im takođe i opšte naređenje IV Zone o napadu[12], objasnivši im da oni prema onoj zapovesti treba da prime na sebe sektor severne kolone s tim da dadu jednu brigadu za opštu rezervu.

U pismu koje ste nam danas poslali vidi se da ste preko nas poslali naređenje o napadu da im ga mi dostavimo. Međutim, naređenje nije došlo kod nas. Zato smo im mi još jutros — pre toga — poslali naređenje, koje smo mi primili za sebe tako da se upoznaju sa njim. Za svaki slučaj ja sam im sada napisao pismo i obavestio ih, po drugi put, o njihovim zadacima prilikom napada. Ako znate šta o mestu tenkova Severne grupe javite im da dođu na određeno mesto koncentracije.

S. F. — S. N.

Zamenik komandanta,
Mil.[13] Milojević

---

[9] Opširnije o tome vidi dok. br. 125.

[10] Zadatak ove kolone bio je: spojiti se u Sinju, Dicmu i Klisu sa snagama koje su ranije tamo upućene, a zatim produžiti napredovanje ka Splitu. Vidi primjedbu br 6 uz dok. br. 103.

[11] Riječ je o učešću Četvrte (krajiške) divizije u napadu na Sinj. Vidi dok. br. 125.

[12] Vidi dok. br. 109.

[13] Miloje

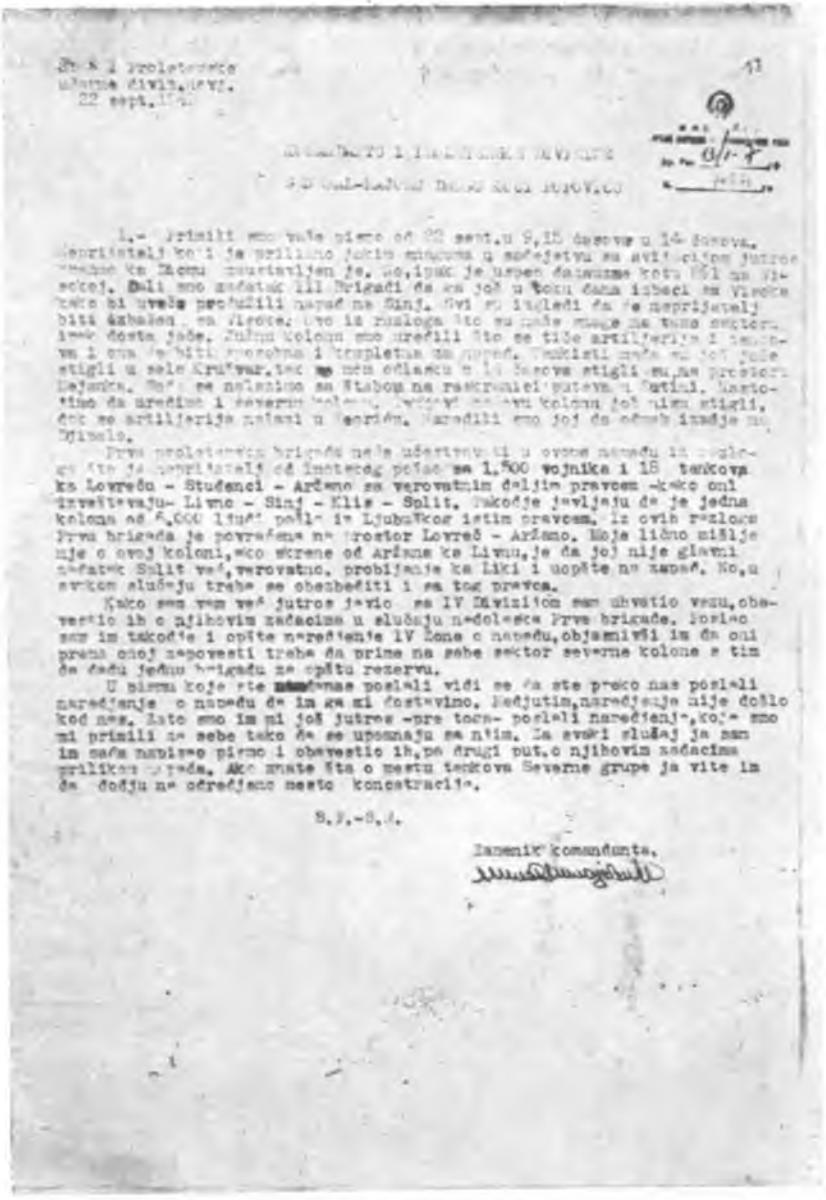

Fotokopija dokumenta br. 126

BR. 127

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE PROLETERSKE UDARNE DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE OD 22 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTE OPERATIVNE ZONE O NAPADU NA DICMO I RASPORED JEDINICA ZA NAPAD NA SINJ[1]

ŠTAB I PROLETERSKE
UDARNE DIVIZ. NOVJ.
22 sept. 1943
Br. 264

ŠTABU IV OPERATIVNE ZONE
i
KOMANDANTU I PROLETERSKE DIVIZIJE
GENERAL-MAJORU DRUGU KOČI POPOVIČU

1. — Noćas smo vršili napad na s. Dicmo sa jednim bataljonom III brigade i jednim bataljonom III Dalmatinske brigade uz sadejstvo dva topa i bacača. Napad je trajao sve do ujutru i nije uspeo[2]. Tenkovska grupa Južne kolone se javila sinoć da je stigla u Krušvar. Dat joj je zadatak da učestvuje u napadu na Dicmo sa tenkovima i bacačima plamena, ali nje ni dosada u 8 časova nema. Gavričenko je stigao i javio mi se jednim pismom da je postavio topove između s. Brnaze i Malbaša. Naredio sam mu da dođe da primi konkretne zadatke u pogledu sadejstva sa jedinicama za prestojeći napad na Sinj[3] — i još nije stigao. Kako saznajem od Nikole Božovića, islednika divizije oni su sinoć kazali šoferu koji ih vozi da će ih sutra voziti u Split na grožđe i kupanje. Ako je ovo tačno i budu došli tamo sa moje strane nikakav drugi predlog ne bi bio nego da se liše oružja i slobode. Mi i jutros uputili kurire na sve strane da se povežemo i sa tenkovima i sa topovma i da im damo zadatke[4].

Jutros rano neprijatelj je otpočeo sa dejstvom na naše položaje uz pomoć avijacije[5]. Sa vrha Visoke i Mojanke čuju se trube III Proleterske gde pozivaju borce da izađu na položaje.

---

[1] Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 8/1-6, k. 706 A.

[2] Opširnije o tome vidi tom V, knj. 20, izvještaj Štaba Treće proleterske brigade Štabu Prve proleterske divizije od 6 listopada 1943 godine.

[3] O rezultatima napada na Sinj vidi dok. br. 138 i 178.

[4] Zapovijeću Štaba Četvrte operativne zone bilo je naređeno Tenkovskom bataljonu i Artiljeriskom divizionu Zone da učestvuje u napadu na Sinj. Vidi dok. br. 109 i 115.

[5] Odnosi se na pokušaj prodora dijelova Sedme SS divizije „Prinz Eugen" iz Sinja ka Dicmu. Vidi dok. br. 241 i 243.

Dejstvo sa obe strane se čuje ali smo ipak ubeđeni da će biti zadržani[6]. Još nisu stigli prvi izveštaji. Javićemo vam kasnije o namerama i izgledima neprijatelja, kada to utvrdimo njegovim pokretima.

2. — Sada sam dobio izveštaj od IV Divizije da su se prema našem — mome prvobitnom — naređenju postavili sa jednom brigadom u s. Zelovo a jednom u s. Hrvace[7]. Povezali su se sa Dinarskim bataljonom III Dalmatinske brigade na prostoru s. Glavice i obaveštavaju se o situaciji. Zadatke ovim brigadama daću sledeće:

a — Ako je stigla I Proleterska[8], da jedna brigada bude njoj kao severnoj koloni rezerva u Zelovu, s tim da po potrebi dâ jedan bataljon I brigadi za prvu liniju. Po mom mišljenju onu brigadu iz Hrvace ne bih pomerao već bi ona služila za gonjenje potučenog neprijatelja iz Sinja ka Obrovcu i Vagnju. Ako, pak, I brigada ne bude stigla onda bi brigadu iz Hrvaca upotrebili kao severnu napadnu kolonu a brigadu iz Zelova kao opštu rezervu. Ovim brigadama ću i ovako dati zadatak da još u toku dana vrše izvesne pritiske na Sinj kako bi olakšali položaj III Proleterskoj[9]. Ovo u slučaju da čuju jaku borbu kod III Proleterske. Tenkovi za severnu kolonu takođe nam se nisu još javili. Ja ću u toku dana preći u s. Neorić i čvršće se povezati sa svim jedinicama predviđenim za napad. Odgovorite najbržom vezom slažete li se sa ovakvim rasporedom jedinica IV divizije da bi imao vremena u slučaju neslaganja da ih pregrupišem.

Ovog momenta stigao je politkom artiljerije[10] i s njime sam porazgovarao o artiljeriji. Ona će moći da dejstvuje sa pet topova uz južnu kolonu, dok tačan broj sa severa nije mu poznat.

S. F. — S. N.

Zamenik komandanta,

---

[6] Vidi tom V, knj. 20, izvještaj Štaba Treće proleterske brigade Štabu Prve proleterske divizije od 6 listopada 1943 godine.

[7] Vidi dok. br. 118.

[8] Prema zapovijesti Štaba Četvrte operativne zone trebalo je da Prva proleterska brigada učestvuje u napadu na Sinj. Uslijed prodora neprijateljskih snaga na pravcu Imotski — Sinj, Brigada je vraćena radi zatvaranja ovog pravca i raspoređena: sa dva bataljona prema Aržanu a sa dva na liniji Čista — Lovreč. Vidi dok. br. 116, 124, 125 i 126.

[9] Treća proleterska brigada zatvarala je pravac Sinj—Dicmo.

[10] Strado Bojović

BR. 128

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE OD 22 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA ĐULAVEC I O DRUGIM AKCIJAMA[1]

ŠTAB XII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
O. Br. 223/43
Dan. 22. IX. 1943

Predmet: Vojni izvještaj o operacijama jedinica od 10 do 20. IX. 1943 — dostavlja.

ŠTABU II KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE HRVATSKE

U vremenu od 10. do 20. IX. 1943 godine jedinice ove divizije nalazile su se u pokretu, u bazama na obroncima Psunja, Babje Gore i Papuka i u akcijama. Za vreme ovog desetodnevnog perioda neprijatelj je svega jedanput izašao iz svog uporišta i to iz Slav. Požege radi pljačke, ali se za kratko vreme vratio natrag, te tako naše jedinice nisu vremenski mogle stići da ga uhvate na terenu i potuku.

Stanje u neprijateljskim uporištima uglavnom ostalo je nepromenjeno sa posadama, koje su i dosada bile.

II. RAD ŠTABOVA I PODREĐENIH JEDINICA

Štabovi brigada kao i bataljona uglavnom zadovoljavaju. Usled stalnih pokreta i akcija, koje smo imali u ovome vremenu nije se moglo posvetiti više pažnje na izvođenju obuke sa borcima, kao i sa nižim rukovodiocima. Uglavnom vršena je vojnička priprema za svaku akciju sa vojnim rukovodiocima. Štabovi su svi popunjeni izuzev što je u poslednjoj akciji na Đulavec poginuo komandant IV bataljona XII udarne brigade drug Brkljačić[2] i ranjen zamjenik komandanta XII udarne brigade[3] i komandant I bataljona te brigade[4], koji su kao lakše ranjeni ostali u jedinicama i dalje vrše svoju dužnost. Popunu štaba IV bataljona izvršićemo tako, da ćemo za komandanta

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 10-2, k. 881.
[2] Stjepan
[3] Borisav Mioljević
[4] Dušan Ostojić

postaviti dosadašnjeg zamjenika komandanta tog bataljona druga Vlajka Gavrilovića, a za zamjenika druga Alojza Puha, dosadašnjeg komandira II čete toga bataljona, koji će na tim dužnostima zadovoljiti. Popuna nižih vojnih rukovodilaca već je u toku sa kursistima, koji su završili vojno-politički kurs pri štabovima brigada.

Štabovi Omladinske i XVIII brigade su potpuni i uglavnom članovi štabova su zadovoljili na svojim dužnostima. Jedino kod štaba XVIII brigade još uvek pomalo oseća se nedostatak u zajedničkom radu i rešavanju svih pitanja zajednički uz učešće svih vojnih rukovodilaca štaba brigade...

III. DISCIPLINA I MORAL JEDINICA

Disciplina i moral boraca ove divizije svakim danom sve bolja. Naročito se to ispoljilo vidno poslednjih dana posle izvedenih akcija na glavnoj pruzi i na neprijateljsko uporište Đulavec u kojim akcijama se uspelo[5]. Dakle, naše jedinice spremne su za izvršenje i težih zadataka. Slučajeva pljačke, neposlušnosti i samovolje nije bilo. Također dezerterstva su gotovo prestala.

IV. STANJE UNUTAR JEDINICA

U proteklih 10 dana u borbama i akcijama izbačeno je iz stroja 121 drug i to 20 mrtvih i 101 ranjen.

Novopridošlih oko 300 drugova i drugarica.

Povećanje u oružju u ovih 10 dana iznosi:

1. Protivkolski top 37 mm sa 107 granata, 2 teška minobacača sa 130 mina, 5 laka bacača sa 60 mina, 6 teških mitraljeza, 12 puškomitraljeza, 7 šmajsera, 166 pušaka, 120.000 puščanih i mitraljeskih metaka, 300 ručnih bombi, 1 radio-stanica, 2 telefonske centrale, 10 poljskih telefona, i do 20 km. telefonskog kabla, kao i ostale ratne spreme.

Gubitaka u oružju nismo imali, izuzev što je izvesna količina ovog zaplenjenog oružja i municije dodjeljena Bilogorskom i Daruvarskom Odredu.

V. SLUŽBA VEZE U JEDINICAMA

U posljednjoj akciji na Đulavec zaplijenjena je veća količina telefonskog materijala, te će se veza sa našim jedinicama znatno popraviti. Dosada veza je funkcionisala pravilno i održavala se jednim delom preko telefona, a drugim putem kurira.

VI IZVEDENE AKCIJE

1.) Noću 13/14. IX. 1943 jedinice ove divizije izvršile su diverziju pruge na prostoru Nova Gradiška—Kapela Batrina i napale na neprijateljsko uporište Staro Petrovo Selo i posade

[5] Vidi dok. br. 22, 28 42, 47, 55, 72, 76, 86 98 i 121.

neprijatelja na železničkim stanicama Zapolje, Vrbova i Bili Brig[6]. O ovoj akciji podnesen je detaljan izveštaj pod brojem 210/43 od 15. IX. 1943 godine[7].

2.) 18/19. IX. 1943 godine jedinice ove divizije likvidirale su jedno od najjačih neprijateljskih utvrđenja u Slavoniji Đulavec, u kome se nalazila jedna bojna IV Gorskog Zdruga. U 11 satnoj ogorčenoj borbi neprijatelj je savladan. I ovoga puta naša XII udarna brigada zadala je neprijatelju težak udarac.

Likvidaciju samog uporišta dobila je XII udarna brigada, dok su ostale dve brigade postavile osiguranje i to: Omladinska brigada prema Daruvaru i Grubišnom Polju, a XVIII brigada prema Virovitici i Slatini. Na zasede neprijatelj nije naišao, te ove dve brigade nisu imale nikakove borbe. Prilikom probijanja neprijatelja iz uporišta Omladinska brigada zarobila je 15 domobrana i zaplenila: 3 puškomitraljeza, 11 karabina, 3 šmajsera, 1 laki bacač, 20 ručnih bombi i 600 metaka, a XVIII brigada zarobila je 3 domobrana i zaplenila 3 puške. XII udarna brigada u uporištu zadobila je sledeći ratni materijal: 1 protivkolski top sa 107 granata, 2 teška bacača sa 130 mina, 3 laka bacača sa 56 mina, 3 teška mitraljeza od kojih jedan neispravan, 8 puškomitraljeza, 134 puške, 300 ručnih bombi, 120.000 puščanih i mitraljeskih metaka. 1 radio-stanica „Telefunken", 2 telefonske centrale, 10 poljskih telefona, 15 tovarnih konja sa samarima, 4 državna kola sa zapregom, izvesnu količinu živežnih namirnica i ostale ratne spreme. Zarobljeno je 2 oficira i 156 domobrana, od kojih je oko 50 ostalo u našim redovima.

Gubitci neprijatelja u ovoj akciji iznose oko 40 mrtvih i toliko ranjenih.

Naši gubitci u ovoj akciji iznose: 13 mrtvih i 69 ranjenih od kojih 3/4 lako ranjenih od minobacača.

U ovoj akciji utrošeno je i to: 15.000 puščanih metaka, 27 granata za top 65 mm, 35 granata za top 105 mm, oko 15 granata za top 75 mm, 2 granate iz topa „Pito", 31 teška mina.

U ovoj akciji istakli su se gotovo svi vojni i politički rukovodioci XII udarne brigade, koji su stvarno uložili mnogo truda, da se uporište likvidira. Njhovim prisustvom među borcima i njihovim rukovođenjem uporište je konačno likvidirano. Naročito treba pohvaliti komandanta IV bataljona druga Brkljačića (Busu), koji je iako teže ranjen ostao među svojim borcima, te je zbog toga imao jak izliv krvi i nakon kratkog vremena umro. Isto tako istakli su se svojom hrabrošću i vještim rukovođenjem jedinicama komandir III čete II bataljona

[6] Vidi dok. br. 47, 55, 72 i 76.
[7] Vidi dok. br. 72

drug Pavković Pero i komandir II čete III bataljona drug Rudolf Kolak.

Ukupan rezultat desetodnevne djelatnosti ove divizije iznosi:

Zarobljeno: 3 oficira, i 195 neprijateljskih vojnika.

Zaplenjeno: 1 protivkolski top sa 107 granata, 2 teška minobacača sa 130 mina, 5 lakih bacača sa 60 mina, 6 teških mitraljeza, 12 puškomitraljeza, 8 ručnih mitraljeza, 166 pušaka, 120 000 puščanih i mitraljeskih metaka, 300 ručnih bombi, 1 radio-stanica, 2 telefonske centrale, 10 poljskih telefona, do 20 km. telefonskog kabla, 2 vagona vune, 2 vagona duvana, 1 vagon žita, 1 motorcikl, i ostale vojničke spreme i materijala.

Uništeno: 3 lokomotive preko 60 vagona, porušeno preko 2 km. glavne željezničke pruge i tt. veza i uništene sve instalacije na železničkim stanicama St. Petrovo Selo i Đulavec.

Ubijeno je preko 100 neprijateljskih vojnika i isto toliko ranjenih.

VII. STEČENA ISKUSTVA

U poslednjoj akciji pokazalo se. da upotreba teških oruđa po noći ne postiže željeni cilj. Zbog toga njihova upotreba treba da bude po danu i to preciznim gađanjem i nakon kratkog vremena neprijatelj se demoriliše i nastaje rasulo njegove vojske. Očito se pokazuje, da se neprijatelj mnogo plaši naših teških oruđa, koja mu nanose najveće gubitke.

Naši borci i niži rukovodioci još nisu dovoljno vješti, da izvrše proboj odbranbenog neprijateljskog pojasa pod zaštitom automatskih oruđa i bombaša. Ovo se naročito videlo kod jednog bataljona XII udarne brigade, koji se u poslednjoj akciji privukao u neposrednu blizinu neprijateljskih rovova, i taj položaj držao je sve dok neprijatelj nije bio savladan od strane drugih bataljona, a da se je na tom sektoru skoncentrisao dovoljan broj automatskih oruđa, pod čijom bi vatrom borci izvršili juriš i probili taj odbranbeni pojas, neprijatelj bi bio mnogo ranije likvidiran. Ovakvi slučajevi su česti, gotovo se ocrtavaju u svima akcijama.

Jedinice koje su bile određene i postavljene na zgodnim tačkama za slučaj neprijateljskog proboja iz uporišta da ga gone, upotrebljene su najvećim delom naknadno u samom uporištu, ma da nije bila velika potreba za njih. Na taj način neprijatelj je uspeo jednim delom da se nesmetano probije između naših zaseda u obližnja njegova uporišta. Isto tako brigadna rezerva bila je sva upotrebljena za uporište i po raznim patrolama i pratnjama ranjenika i na taj način, za progon neprijatelja nije

bilo nijedne jedinice iako su se predvidele te rezerve i kod bataljona i kod štaba brigade.

Jedinice, koje su postavile osiguranje moraju održavati neprekidnu vezu sa jedinicom koja napada uporište, i obaveštavati se svakog časa o situaciji. Da je ovako postupljeno Omladinska brigada koja je bila u zasedi, a neprijatelj na njen pravac nije uopšte nailazio, mogla je upotrebiti dio svojih snaga za hvatanje neprijatelja koji se je probijao iz uporišta. Međutim, iako se je neprijatelj probio pored jedinica Omladinske brigade u neposrednoj blizini 5—6 klm. desno od nje, jedinice ove brigade to nisu znale, sve dok se neprijatelj nije potpuno izvukao, a da je održavana tesna veza sa XII udarnom brigadom, neprijatelj bi bio gotovo sav zarobljen.

VIII. RASPORED JEDINICA I NJIHOVO STANJE

Jedinice ove divizije naleze se na sektoru Borki—Vrani Kamen—Lisičine—Voćin—Kometnik—Macute—Smude i Bokane, sređuju se i vrši se popuna izbačenog rukovodećeg kadra.

Zdravstveno stanje boraca, ishrana, odjeća i obuća vidi se iz izvještaja političkog komesara.

IX. DALJNE OPERATIVNE NAMJERE

Dalji rad ove divizije odvijaće se prema planu, koji je predviđen od strane Štaba korpusa.

Prilog:
1) Brojno stanje i naoružanje, te nac. sastav.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Marijan Cvetković

Komandant:
Mil.[8] Stanivuković

[8] Milan

BR. 129

NAREĐENJE ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE OD 22 RUJNA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA ODLAZAK NA DILJ[1]

ŠTAB XII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
Br. 226/43
Dan. 22-IX. 1943 u 16.30 h.

ŠTABU XII UDARNE BRIGADE
ŠTABU OMLADINSKE BRIGADE
ŠTABU XVIII BRIGADE

Na osnovu naređenja[2] Štaba II Korpusa N.O.V. i P.O. Hrvatske Op. br. 57/43 od 22. IX. 1943 godine izvršiće se pokret jedinica ove divizije i to:

1. XVIII Brigada

Danas 22. ov. mj. krenuće odmah po prijemu ovog naređenja iz sadanjih baza za selo Krašković—Humljani i Krajna. Štab brigade nalaziće se u Humljanima.

Dana 23. IX. 1943 predanak u gore označenim bazama.

Dana 24. IX. 1943 u 4 sata ujutru krenuće pravcem Gornja Pištana—Duzluk za selo Gazije i Gor. Motičinu, gde će prenoćiti. Štab brigade u Gazijama.

Dana 25. IX. 1943 krenuće u 5 sati ujutru pravcem Gradac —Londžica — Tromeđa za selo Paučje, gde će se smestiti i ostati do daljeg naređenja.

2. XII Udarna brigada

Dana 22. IX. 1943 odmah po prijemu ovog naređenja krenuće za Slatinski Drenovac i Pušinu. Štab brigade nalaziće se u Drenovcu.

23. IX. 1943 u 6 sati ujutru krenuće preko Pištane za Orahovicu.

24. IX. 1943 odmor u Orahovici.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 23/1, k. 892.

[2] Pomenuto naređenje nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 23/1, k. 892.

25. IX. 1943 u 4 sata ujutru krenuće pravcem Duzluk—Petrov Vrh—Dobra Voda za selo Gradac i Londžicu (Jelovac i Bukovac) gde će prenoćiti. Štab brigade biće u Jelovcu.

26. IX. 1943 u 6 sati ujutru krenuće i smestiti svoje jedinice u selu Zdenkovac, Vladkovac i Sibokovac. Štab brigade nalaziće se u Vladkovcu.

3. Omladinska brigada „Jože Vlahovića"

22. IX. 1943 smestiće se u Voćinu i Kometniku.

23. IX. 1943 krenuće ujutru u 6 časova za selo Drenovac—Prekoračani i Pušina. Štab brigade biće u Drenovcu.

24. IX. 1943 odmor u gornjim bazama.

25. IX. 1943 u 4 sata ujutru krenuće pravcem Pištana—Duzluk za selo Gazije i Gor. Motičinu. Štab brigade nalaziće se u Gor. Motičini.

26. IX. 1943 u 7 sati ujutru krenuće preko Gradca i Londžice za selo Granice i Rozmajerovac, gde će ostati do daljeg naređenja. Štab brigade biće u Rozmajerovcu.

Za vreme kretanja i stanovanja osigurati se sa delom snaga da bi se izbeglo iznenađenje od strane neprijatelja.

Pre svakog pokreta izdati ljudstvu topli obrok hrane. Za ishranu, u prvom redu, koristiti sela u kojima se budu jedinice nalazile, a ukoliko bi bila nemoguća dobra ishrana na takav način, onda koristiti najbliža područja.

Znaci raspoznavanja za vreme putovanja ostaju isti koji su izdani od strane ovoga štaba.

Štab divizije kretaće se sa Štabom XII Udarne brigade za celo vreme puta, a po dolasku na Diljsko područje nalaziće se u sastavu XVIII Brigade u selu Paučju.

Po dolasku brigada na sektor Diljskog p. odreda za ishranu koristiti Diljsko područje u Paučju, i od istog izuzeti potrebnu stoku i brašno kao i ostale artikle ukoliko ishrana ne bi bila moguća u selima u kojima su smeštene njihove jedinice. Zbog toga odmah po prelazu na taj sektor uputiće brigade svoje intendante da stupe u vezu sa Diljskim područjem.

Pošto će se jedinice kretati između neprijateljskih uporišta Našica i Čaglina, u kojima se nalaze nešto pojačane neprijateljske posade i to u Našicama oko 1.150 ustaša[3] i razne policije i žandarmerije, a u Čaglinu jedna ustaška bojna, prilikom kretanja preko ceste i železničke pruge Našice—Pleternica, kao i prilikom boravka XII Udarne brigade u bazama u blizini te ceste i pruge, treba obratiti veću pažnju da ne bi jedinice bile iznenađene od strane neprijatelja. Ukoliko bi se neprijatelj

[3] Iz sastava Drugog ustaškog stajaćeg zdruga.

pojavio na terenu i sukobio sa našim jedinicama, nastojati na svaki način temeljito ga razbiti i potući.[4]

Štabovi brigada održavaće i međusobno vezu putem kurira i obaveštavati jedna drugu o eventualnim promenama koje bi se slučajno dogodile za vreme puta.

Štab XII Udarne brigade obavestiće ovaj štab o vremenu svoga polaska iz Voćina.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Marijan[5]

Komandant:
Mil.[6] **Stanivuković**

BR. 130

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE NOU BRIGADE OD 22 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU OSME DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE O ČIŠĆENJU ČETNIKA NA PODRUČJU MALE KAPELE[1]

ŠTAB I UDARNE BRIGADE
VIII DIVIZIJE NOV
22. IX. 1943.

Predmet: Operativni izvještaj
od 16—21. IX. 1943 dostavlja se.—

ŠTABU VIII DIVIZIJE I KORPUSA NOVH

16. IX. 1943 po naređenju toga štaba krenuli smo sa našim 1 i 4 bataljonom kao i specijalnim četama u 23 časa iz sela Modruša za četničkim bandama u pravcu Ličke Jesenice, Glibodola i Dabra.

---

[4] Na svom putu za Dilj Divizija se 25 rujna sukobila sa neprijateljem (dijelovi 187 rezervne divizije ojačani jednim grenadirskim bataljonom i Drugim ustaškim zdrugom) koji je poduzeo „čišćenje" područja: Brod — Đakovo — Našice — Pleternica. Borbe su vođene četiri dana. Cilj neprijateljskog prodora na ovo područje bio je: uništiti Diliski NOP odred, osigurati saobraćaj na pruzi Beograd — Zagreb Osijek — Zagreb i uspostaviti saobraćaj na pruzi Osijek — Našice — Pleternica. Opširnije o tome vidi dok. br. 172, 187, 247, 256, tom V, knj. 20, dok. br. 27, 49, 195, 196 i knjigu depeša Štaba Šestog korpusa NOV Jugoslavije u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 1/19, k. 472 A.

[5] Cvetković

[6] Milan

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 15/2, k. 830.

16. IX. 1943 u 16 časova stigli smo sa našim 1 bataljonom i specijalnim četama u Kapelu[2] više sela Glibodol, te krenuli u pravcu s. Glibodol. Kada smo došli na rub šume zaključili smo da bi se moglo nalaziti četničkih bandi i u selu Glibodol kao i po živicama oko sela. Na temelju ovoga sa bataljonom opkolili smo selo i u streljačkom stroju spuštali se sa ruba šume prema kućama. Prilikom ulaska u selo naišli smo na četničke bande u selu kao i na sjevero-zapadnom kraiu sela Glibodol. Tom prilikom uhvatili smo 6 četnika, a ostatak pobjegao je. Zaplijenjeno je 1 pištolj vojno-državni, 1 pištolj gaser, 3 puške i nešto municije. Prilikom lovljenja četničkih bandi u gore navedenom selu, banda nije davala nikakvog otpora.

Istog dana u 17 časova stigao je i naš 4 bataljon u isto selo, gdje smo naručili hranu i sa bataljonima zanoćili u istom selu.

17. IX. u 2 sata krenuo je 4 bataljon sa specijalnim četama preko Kapele za Jesenicu. Pri putovanju uhvatio je 2 četnika i 1 ubio. 1 bataljon sa tri čete krenuo je u Dabar, dok je jednu pješadijsku četu ostavio u s. Glibodol radi hvatanja raspršenih četnika i onemogućavanja istim ishranu iz istoga sela. Po dolasku u Dabar rasporedili su čete radi ishrane kao i blokade nošenja hrane četničkim bandama u šumu i to jednu pješadijsku četu smjestili su u selo Bobići, a jednu pješadijsku, kao i mitraljesku četu smjestili u centru Dabra. Istog dana u 11 časova četničke bande jačine 3—400 ne znajući za naše snage spustili su se u s. Bobići u Dabru i počeli da naručuju hranu za sebe. Prilikom nailaska četničkih bandi —2-četa našeg 1 bataljona prihvatila je borbu sa neprijateljem. Neprijatelj vidjevši da su naše slabije snage, prihvatio je borbu i ogorčeno se branio mjestimično prelazeći u protivnapad sve dotlen dok nisu našoj četi stigle i ostale snage u pomoć. Kada je stigla i 3 četa, te stupila u borbu, neprijatelj se povukao u bjegu šumom prema Doljanima. Ovom prilikom uspjelo im je uhvatiti jednog našeg druga koga su dobro istukli, a isti drug u kratkom vremenu uspio je pobjeći od njih sa lancima na rukama. U istoj borbi imali smo 3 lakše ranjena druga za koje prilažemo listu gubitaka, dok na strani neprijatelja bio je veći broj ranjenih.

Istog dana u 12 časova 4 bataljon, specijalne čete, kao i Štab brigade stigli su u Ličku Jesenicu, gdje smo ostali i preko noći.

18. IX. 1943. bataljoni su bili u svojim bazama. Istog dana naš 4 bataljon uhvatio je u šumi 4 četnika koji nisu davali nikakvog otpora. Iste smo četnike pustili odmah njihovim

[2] Riječ je o planini Mala Kapela.

kućama. Zaplijenjeno je 3 karabina, 1 puškomitraljez „Grčki" sa 130 metaka, kao i njihovo odijelo.

Istog dana u 15 časova krenuli smo sa tri pješadijske čete 4 bataljona, kao i specijalnim četama u pravcu Dabra, dok smo mitraljesku četu ostavili u Ličkoj Jesenici, sa zadatkom da kontroliše Jesenicu i onemogućava ishranu četničkim bandama iz istog sela.

Našem 1 bataljonu izdali smo naređenje da krene istog dana pred noć iz s. Dabra u pravcu Škara i Glavaca sa zadatkom pretresanja šume između Dabra, Glavaca i Škara. Sa 4 bataljonom krenuli smo od Garova prema s. Živici, gdje smo stigli istog dana u 23 časa i zanoćili u istom selu.

19. IX. 1943. ujutro, u 5 časova, krenuli smo sa dvije čete 4 bataljona u pravcu Zalužnice, a sa jednom četom u pravcu Gornjih Doljana. Štab brigade i specijalne čete krenule su u pravcu Donjih Doljana. Čete koje su otišle u pravcu Zalužnice naišle su na jednu grupu četnika otprilike 50—60. Tom prilikom 2 četnika su ubijena dok su se ostali razbježali, i tom prilikom zarobljene su 2 puške sa municijom kao i sprema od poginulih četnika. Po izlasku iz šume jedinice su se smjestile u selo prema kojima su i išle za vrijeme pretresa šume. 1 bataljon smjestio se je u Škare radi odmora i ishrane.

Istoga dana u 18 časova Štab brigade i specijalne čete krenule su za Zalužnicu, a 1 bataljon smjestili smo u s. Doljane.

20. IX. 1943. naš 1 bataljon prilikom pretresanja sume više sela Doljani naišao je na 4 četnika, od kojih su 3 ubijena, dok je 1 uspio pobjeći. Zaplijenjeno 3 puške sa municijom kao i 3 para odijela. Istog dana uvečer naš 4 bataljon uhvatio je 1 četnika koji se spustio uslijed hrđavog vremena u selo. Isti je bio bez oružja i nakon saslušanja pušten kući.

21. IX. 1943. sa bataljonima u 4 časa krenuli smo u pretres šume sela u kojima su se jedinice nalazile. Tom prilikom nismo naišli na nikakove bande.

Prilikom pretresanja šume kod Vrela Jesenice našli smo u šumi 1 mali talijanski bacač sa 37 mina kao i 1200 metaka za puškomitraljez „Soša".

Istoga dana u 11.30 časova prema telefonskoj depeši krenuli smo sa sektora Gacke doline za s. Sabljaki, gdje smo stigli 22. IX. u 6 časova.

Za vrijeme ovih borbi na strani neprijatelja bilo je 7 mrtvih, i 15 uhvaćeno živih, od kojih 2 se predala na položaju kod Modruša dana 15 IX.

Ratni plijen: 1 talijanski mali bacač sa 37 mina, 1 puškomitraljez „Grčki", 14 pušaka i 1.900 metaka, kao i nešto odijela.

Utrošak municije u ovim borbama bio je: 2.040 metaka za sve vrste oružja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V.d. politkomesara:
D[3]. Baić

Komandant:
Mih[4]. Elaževič

(M.P.)[5]

PR. 131

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NOU BRIGADE OD 22 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU OSME DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA MOST KOD TROŠMARIJE[1]

ŠTAB
II UDARNE BRIGADE VIII DIVIZIJE
22. IX. 1943 god.

Operativni izvještaj dostavlja.— ŠTABU VIII DIVIZIJE

Naša brigada dobila je zadatak da digne u vazduh most na rijeci Dobri do sela Trošmarija, da likvidira posadu koja je čuvala taj most i da za saobraćaj onesposobi Ogulin—Bosiljevo[2].—

Neprijateljska posada koja je čuvala most bila je jačine 120 ustaša i 80 domobrana, a nalazila se na lijevoj obali rijeke Dobre iznad samog mosta i u selu Trošmarija.—

20 IX Naša dva bataljona napadali su neprijateljsku posadu sa južne i zapadne strane, dok je sa po jednom četom vršen pritisak sa jugoistočne i sa sjeveroistočne strane, jedan batalj. osiguravao je prema Ogulinu, a 2 četa prema G. Dubravama.

Radi prikrivenog terena koji je omogućavao privlačenje, napad je započeo u 18 časova.

Bataljoni su se neopaženo privukli na blisko odstojanje odakle su otvorili vatru na neprijatelja. Neprijatelj je bio ra-

[3] Dušan
[4] Mihajlo
[5] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 42/2, k. 831.
[2] Vidi dok. br. 239.

sporeden izvan sela i odgovorio je jakom pješadiskom vatrom i bacanjem bombi.—

U napadu su učestvovali i bacači koji su usljed slabe ocjene odstojanja tukli po našem streljačkom stroju.—

Napad je sa istom žestinom trajao do 1 sat poslije pola noći i svaki pokušaj sa naše strane bio je odbijen. Usljed toga naređeno je da se jedinice povuku.—

21 ov. mj. oko 10 časova neprijatelj je krenuo iz Trošmarije prema Popovom Selu s namjerom da se izvuče prema Ogulinu.

Naš IV bataljon koji se nalazio u Popovom Selu prisilio je neprijatelja da se povrati u Trošmariju. Na to je neprijatelj prešao preko Dobre te preko Bartolovića—Lipovšćaka—Gornjih Dubrava pobjegao prema želj. pruzi i Globornićkom mostu. Gonjenje neprijatelja prema pruzi vršio je II bataljon.—

Neprijatelj u bijegu ostavio je iza sebe svoju komoru. Naše su jedinice odmah ušle u Trošmariju i porušile most na Dobri.

Isti dan pošao je neprijatelj iz Ogulina sa 4 tenka i 7 kamiona cestom prema Trošmariji i došao do mjesta gdje je bila prekopana cesta, vidjevši da ne može dalje povratio se natrag. I bataljon koji je bio tu u zasjedi nije otvarao vatru na neprijatelja.—

Neprijatelj se sa stanice Gornje Dubrave nije kretao prema nama.—

2. Ratni plijen: 1 neprijateljski vojnik, 3 karabina, 3150 metaka, 3 kola, 3 para konja, 2 kazana, 20 komada ćebadi i nešto ostale spreme.—

3. Gubitci neprijatelja: Neprijatelj je imao 8 mrtvih i više ranjenih.—

4. Sopstveni gubitci: 6 mrtvih: Krajačić Đuro, komesar Brigade, sahranjen u groblju u Gojaku, Šarac Pero, komesar čete, Božić Dragan, borac, Repac Mlađan, borac, Kopić Zijat, borac, sahranjeni u groblju u Popovom Selu; 9 ranjenih: Novaković Nikola, komandir, Petrović Dragan, komandir, Puškar Mirko, zamjenik komandira, Dražić Petar, zamjenik komandira, Dugošija Dragan, vodnik, Vojnović Stojan, desetar, Banda Milutin, borac, Brković Nikola, borac, Rkman Jovan, borac.—

5. Naknadno umrli: Dražić Petar, zamjenik komandira, Dugošija Dragan, vodnik, Kunić Petar, vodnik, i Vojnović Stojan, desetar, sahranjeni u Lalić Dolu.—

6. Kritički osvrt: Napad nije uspio usljed toga što je neprijatelj bio uporan u svojoj odbrani. — Starješine i jedinice nisu se naročito snalazili, jer nisu znali koristiti najpodesnije i najmanje tučene pravce za nastupanje. Veza između jedinica koje su napadale bila je prilično dobra, jedino veza sa bacačima

bila je slaba, pa smo od njih imali žrtava. Veza jedinica sa Štabom brigade bila je dobra. Neprijatelj je uspio pobjeći jer je poznavao dobro put i pobjegao prikrivenim pravcem.

7. Utrošeno je 5.759 metaka, 34 mine za mali bacač i 21 mina za teški bacač.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zamjenik politkomesara:
R.[3] Zrinjanin

Komandant:
Joco[4]

BR. 132

IZVJEŠTAJ ŠTABA ISTOČNE GRUPE NOP ODREDA OD 22 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O AKCIJAMA OD 10 DO 21 RUJNA[1]

ŠTAB
ISTOČNE GRUPE PARTIZ. ODREDA
II KORPUSA NOV
HRVATSKE
Broj: 7/43
22 septembra 1943

Operativni izvještaj
dostavlja.—

ŠTABU II KORPUSA NOV HRVATSKE

Položaj

Operativni izvještaj Štaba Istočne grupe partizanskih odreda u razdoblju od 10. IX. do 21. IX. 1943 godine.

I

VOJNA SITUACIJA

Odredi koji spadaju u sastav naše Grupe operišu samostalno na svojim određenim sektorima. Na svakom od tih sektora

[3] Rade
[4] Tarabić

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 26-2/I, k. 470.

vlada posebna vojna situacija, koju ovdje donosimo za svaki odred posebno.

1. — Na sektoru na kojem operišu jedinice Požeškog partizanskog odreda vlada ovakova vojna situacija: Neprijatelj je u više navrata pokušao da prodre na oslobođeni teritorij, koji se nalazi pod kontrolom jedinica Požeškog odreda, ali je od jedinica toga Odreda bio odbijen. Neprijatelj je dolazio najviše sa manjim snagama u namjeri da pohvata narod i opljačka njegovu imovinu. Za prošlih deset dana banda je tukla topovima po hrvatskim selima u čijoj su blizini jedinice ovoga Odreda prihvatile borbu. Također su po tim selima hapsili ljude, ali narod uspijeva da izbjegne i neće da čeka bandu kod kuća.

Neprijatelj u namjeri da zavara i prevari naše jedinice, stalno prebacuje svoje snage iz uporišta u uporište na tom sektoru, tako da je nemoguće ustanoviti broj neprijateljskih posada u pojedinim uporištima, kao i njihovo naoružanje. U uporištu Trenkovo nalazi se 300 švaba naoružanih sa 4 teška i 2 laka bacača, 5 teških mitraljeza, nekoliko lakih mitraljeza i 30 puškomitraljeza, a ostalo su šmajseri i karabini.

2. — Na sektoru Podravskog partizanskog odreda, Virovitica—Podravska Slatina—Donji Miholjac, neprijatelj se je uglavnom u ovom vremenskom periodu nalazio u defanzivi. Jedino je u posljednje vrijeme počeo izlaziti iz Podravske Slatine i praviti po okolnim mjestima zasjede. Zasjede je postavljao uglavnom po podravskim selima i oko pruge, kao npr. u Sladojevcima, Donjim Meljanima i Bistrici. Zasjede su bile većeg stila i gotovo uvijek kombinovane. U takvu jednu zasjedu upao je III („Petöfi Šandor") bataljon toga odreda, kod Donjih Meljana, kad je došao da ruši prugu.

Na ostalim otsjecima sektora ovog Odreda neprijatelj se nalazi potpuno u defanzivi i nije vršio nikakav, ni najmanji demonstrativni ispad iz uporišta.

3. — Potpuni operativni izvještaj Diljskog partizanskog odreda nismo primili. Prema nepotpunom izvještaju, kojeg smo primili, vojna situacija na sektoru ovoga Odreda je sljedeća:

Banda češće prolazi cestom Đakovo—Našice i uznemirava narod. A nekad izlazi iz pojedinih uporišta (Čaglin).

Neprijateljske vojske imade u sljedećim uporištima: Našice, Čaglin, Krndija, Đakovo, Gašinci, Satnica Đakovačka, Beketinci, Brodski Varoš, Podvinje, Gromačnik, Andrijevci, Garčin, Vrpolje.

Kolika je snaga u pojedinim uporištima nije poznato.

II

RAD NAŠIH ŠTABOVA I PODREĐENIH JEDINICA

Organizaciono stanje najmanje zadovoljava u Požeškom odredu. U samom Štabu odreda su mladi i prilično neiskusni rukovodioci, koji se još nisu najbolje snašli na svojoj dužnosti, tako da Odred još ne funkcioniše kako bi trebalo. Sam Štab odreda nije potpun, nedostaje obavještajac. Vrlo se slabo osjeća rukovodstvo iz centra. Štab odreda nije uspio da popuni štabove bataljona, tako da je Štab II bataljona bez polit. komesara. Štabovi bataljona pored slabe samoinicijative pokazuju znakove neodgovornosti prema Štabu odreda.

Na savjetovanju, koje je Štab ove grupe održao sa Štabom Požeškog odreda nastojalo im se korisnim savjetima pomoći i pokazati kako treba da otklone organizacione nedostatke u jedinicama i kako će najbolje konsolidovati Odred. Također je poslan drug obavještajni oficir Štaba grupe[2] sa zadatkom da organizira obavještajnu službu u Odredu.

Rukovodeći kadar koji im nedostaje, popunićemo im iz ostalih naših jedinica.

Na istom savjetovanju dane su, pored toga, i upute drugovima iz Štaba odreda, kako da organiziraju i vode kurs nižih vojnih rukovodilaca, kao i regrutne čete. Na taj način popuniće se praznina u dobrim i vještim nižim vojnim rukovodiocima, kao i podići opšta borbena sposobnost jedinica.

Organizaciono stanje štabova kao i jedinica Podravskog partizanskog odreda zadovoljava. Štab odreda, koji je u posljednje vrijeme popunjen novim drugovima nije se još potpuno snašao, ali ima sve uslove da se razvije u dobar štab, koji će umjeti da rukovodi svojim jedinicama. Štabovi bataljona rade pravilno i sa puno odgovornosti, jedino kadkada dolazi do trzavica u odnosima između Staba odreda i Staba II bataljona.

Jedna klasa drugova završila je ovih dana kurs nižih vojnih rukovodilaca, koji se je održavao pri Štabu ovoga odreda. Uspjeh, koji su drugovi kursisti pokazali za vrijeme trajanja samoga kursa, kao i na ispitima, potpuno zadovoljava. Štab odreda učestvovao je aktivno u radu kursa, bilo samim predavanjima na njemu, bilo pomaganjem savjetima nastavnika, koji su kurs održavali.

Regrutna četa, koja je bila u sastavu I bataljona, također je pokazala mnogo uspjeha. Drugovi novomobilisani, koji nisu služili vojsku, stekli su u njoj mnogo osnovnog vojnog znanja.

Štab Diljskog partizanskog odreda, kao i štabovi bataljona u njemu zadovoljavaju. Kod nekih drugova iz štabova bataljona imade stanovitih grješaka, ali je stanje vrlo dobro.

[2] Redakcija nije mogla utvrditi na koga se odnosi.

Ovaj je Odred organizirao regrutnu četu sa oko 100 novaka, a pri Štabu odreda održava se podoficirski kurs.

Po svim jedinicama Odreda, koji su u sastavu naše Grupe, održavaju se vojni časovi, na kojima se drugovima daje osnovno znanje iz pješadiskog egzercira nastave gađanja, borbene obuke i ratne službe.

III

DISCIPLINA I MORAL JEDINICA

Disciplina u svima odredima zadovoljava. Naređenja pretpostavljenih starješina se ispunjavaju. Formalna disciplina je nešto slabija. Pri podjeli plijena dešavaju se neke nepravilnosti. Tako npr. neki su drugovi iz Podravskog partizanskog odreda samovoljno iz kolektivnog plijena uzimali neke predmete, uglavnom odjevne. Iz izvještaja štabova odreda vidi se da je disciplina, kako strojeva, tako i formalna najbolja u regrutnim četama. Treba s pravom očekivati da će ti drugovi, kad se raziđu po jedinicama, mnogo doprinijeti podizanju discipline po ostalim jedinicama.

IV

SLUŽBA VEZE U JEDINICAMA

Služba veze među jedinicama pojedinih odreda je dosta dobra dok je veza između štabova odreda i Štaba grupe spora, radi velikih udaljenosti. Da bi ovaj nedostatak otklonili snabdjećemo kurire, koji održavaju vezu sa odredima, konjima, a kada se uspostavi telefonska veza sa Diliem, što se u najskorije vrijeme očekuje, otkloniće se ovaj nedostatak.

V

STANJE UNUTAR JEDINICA

Požeški odred imade u ovom vremenskom periodu 13 drugova izbačenih iz stroja. Od toga 2 poginula, 7 ranjenih, 2 bolesna. Gubitak oružja iznosi 2 „Manlihera“, koje su sa sobom odnijeli dvojica dezertera.

Višak oružja iznosi 18 karabina, 2 laka njemačka mitraljeza, 1 puško-mitraljez (Šoša), 2 šmajsera, 2 pištolja i 1 laki bacač sa 5 mina. Višak municije: 8000 metaka, 300 komada metaka za šmajsere i 60 metaka za pištolje.

Podravski odred izgubio je u ovom vremenskom periodu 13 drugova i drugarica, s kojima je propalo i njihovo oružje. Pridošlo im je 14 drugova i drugarica, koji su većinom omladinci. Isti su upućeni u regrutnu četu.

Iz Diljskog odreda poginulo je 2 druga i 5 ih je ranjeno. Višak oružja iznosi 1 šmajser, 1 puško-mitraljez, 25 karabina i nekoliko pištolja, i 4000 kom. metaka.

VI

AKCIJE

Jedinice Požeškog odreda zarobile su u zasjedi na cesti Nova Gradiška—Petrovo Selo jedan automobil i 100 hiljada državnih kuna. Auto, pošto je pripadao jednom našem saradniku je povraćen istome.

9. IX. ov. g. potpao je taj Odred pod komandu XII divizije. Toga dana je na cesti Nova Gradiška—Petrovo Selo postavio zasjedu, jer se pretpostavljalo da će banda tim putem prolaziti na kamionima, ali nije niko došao.

13. IX. ov. g. Odred je napravio zasjedu bandi, koja je kretala iz Brestovca kod sela Gučani. Međutim, banda je primjetila neke partizane iz XII brigade i pobjegla natrag u uporište.

14. IX. ov g. Požeški odred je postavio zasjedu kod sela Nurkovac, na koju je naišla njemačka kolona. Naše jedinice pustile su bandu da se približi na 20 koraka i tada otvorili na nju koncentričnu vatru iz neposredne blizine. U borbi, koja je trajala sat i četvrt jedinice toga Odreda uspjele su razbiti jednu satniju Nijemaca,koja je bila naoružana sa 2 topa, 2 teška bacača, 4 teška mitraljeza, nekoliko lakih mitraljeza i šmajsera a ostalo karabinima. Nakon razbijanja bande u ruke jedinica Odreda pala su 2 laka mitraljeza, 1 laki bacač, 1 puško-mitraljez (Šoša), 18 karabina, 33 mine za teški bacač, 20 bombi, 8000 metaka za „Mauzere", 300 šmajserskih metaka. 3 šmajsera, nekoliko pištolja, 20 pari odijela, 10 konja, 10 kola, 2 kare za municiju i 1 bicikl.

Na bojnom polju neprijatelj je ostavio 21 mrtvog, dok je većinu mrtvih izvukao. Prema podacima informativne službe neprijatelj je u Požegi sahranio 51 mrtvog.

Drugih dana držana je zasjeda na cestama Požega—Toranj i Požega—Trenkovo ali niko nije naišao.

Podravski partizanski odred izvršio je u ovom vremenskom periodu sljedeće akcije:

Noću između 10 i 11 ov. m. I i III bataljon toga Odreda rušili su prugu Osijek—Zagreb između željezničkih stanica Cabuna—Suhopolje. Porušeno je 300 mt. pruge, od koje su svi šliperi odvojeni i popaljeni. Na istom mjestu porušeno je oko 2 kilometra t.t. stupova. Sa istih je poskidana žica kao i čašice, koje su predane intendanturi K-de Papučko-krndiskog područja.

Te iste noći dignut je na istoj pruzi most između Sladojevaca i Podrav. Slatine koji je dugačak oko 30 mtr.

Noću između 11 i 12 ov. m. jedna četa je konfiskovala na pustari Ciganka prema podacima K-de Papučko-krndiskog područja sljedeću imovinu narodnih neprijatelja. Tom prilikom je zaplijenjeno: 2006 kg. pšenice, 22 kom. goveda, 21 kom. svinja, 4 radio-aparata, 5 šivaćih mašina, nešto graha, posteljine i ostalih sitnica.

Dana 13 ov. m. Jedna četa III „Petöfi Šandor" bataljona konfiskovale su u selu Trnavi od ustaškog tabornika 7 q. pšenice.

II bataljon toga Odreda, koji se je najviše nalazio u Podravini, stalno je smetao neprijatelja u njegovom radu, postavljajući mu na raznim mjestima zasjedu. Tako je 16 ov. m. postavio zasjedu na cesti kod sela Miljevci na koju je naišao neprijatelj i u borbi s njim ubijena su dva bandita, dok ih je više ranjeno. Tom prilikom su dobijene 2 puške, 410 kom. municije i 2 bombe.

Dana 20 ov. m. jedinice ovog Odreda nalazile su se na položajima oko Slatine, dok je neprijateljsko uporište Đulavec napadala XII udarna brigada[3]. Neprijatelj nije ni na jednom mjestu naišao, tako da do borbe nije došlo.

Jedinice Diljskog partizanskog odreda jurnule su sa kamionima 12 ov. m. u selo Perkovce i zaposjele željezničku stanicu. Oko 5 časova i 30 minuta naletio je u tu stanicu transportni voz. Jedinice toga Odreda izvršile su juriš na taj voz i tom prilikom ubile 20 Nijemaca i zarobile 14 živih, dok je čitav vlak u kojem se je nalazilo 14 kamiona spaljen[4]. Zaplijenjen je sljedeći ratni materijal: 23 karabina, 1 ruski šmajser, nekoliko pištolja i ostale ratne spreme. Naši gubitci iznose: 1 mrtav i 3 ranjena.

Istoga dana jedinice Diljskog odreda razrušile su 2 klm. željezničke pruge Osijek—Našice i porušile 5 klm. t.t. stupova. Sakupljeno je mnogo žice i izolatora, koji su predani Otsjeku za vezu Diljskog područja.

12 ov. m. jedinice ovoga Odreda postavile su zasjedu na cesti Osijek—Našice. Oko 18 časova naletio je jedan njemački kamion sa njemačkom vojskom kod sela Prandanovci. Ubijena su 3 Nijemca, kamion je uništen, zarobljen je jedan puško-mitraljez (Brno), 2 karabina, nekoliko pištolja, 400 metaka, ostale ratne spreme i nešto cigareta. Na našoj strani poginuo je jedan drug, a 2 su ranjena.

Noću između 16 i 17 ov. m. jedinice Diljskog odreda napale su neprijateljsko uporište Beketinci, u kome se nalazilo oko 50

---

[3] O napadu na Đulavec (Miokovićevo) vidi dok. br. 86, 98, 121 i 128.
[4] Vidi dok. br. 56.

domaćih ustaša. Prilikom napadaja na pomenutu bandu ista se je odmah razbježala. Konfiskovana je ustaška imovina u tom selu i to: 26 kom. konja, 97 kom. svinja, 11 kola sa konjskom opremom, 10 kg. štrangi, 5 kg. sapuna, 7 šivaćih mašina, 3 bicikla, 1 divan, 30 kg. slanine, 70 kg. soli, 26 q. pšenice, 10 q. krušnog brašna, raznih kućnih potrepština i raznih sitnica.

Od ovih zaplijenjenih stvari zadržano je ono što je potrebno za potrebe jedinice, dok je ostalo predano 1 ekonomskom slagalištu Diljskog područja. Prilikom ove akcije na našoj strani nije bilo gubitaka, a također nije poznato da li je neprijatelj imao gubitaka, pošto se je odmah razbježao.

VII

DALJE OPERATIVNE NAMJERE

Požeški odred namjerava da se kreće po selima jugoistočno od Požege prema Kuli i Bektežama, da postavlja na zgodnim mjestima zasjede i da ruši pruge Velika—Požega i Požega—Našice. Paralelno s tim Odred će vršiti što širu mobilizaciju narodnih masa u naše redove.

Podravski odred namjerava da nastavi sa rušenjem komunikacija, kojima se služi neprijatelj i na taj način onemogućava svaku vezu između pojedinih uporišta, kao i izvoz opljačkane hrane i stoke za Njemačku.

Što se tiče oružanih akcija Odred nastoji napasti neprijateljsko uporište Belišće, za koje već imade podatke. Ukoliko bi se uhvatila dobra veza, pokušalo bi se sa prebacivanjem pojedinih manjih grupica preko Drave u Madžarsku, radi vršenja diverzija i prepada.

Diljski odred nije nas izvijestio o svojim operativnim namjerama.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar:
M[5]. Eulović

Komandant:
Miljanović Savo

[5] Mirko

BR. 133

NAREĐENJE GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD 23 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU KNINSKOG SEKTORA ZA DEJSTVO NA LINIJI ZADAR—BENKOVAC—BRIBIRSKE MOSTINE—KISTANJE—SKRADIN[1]

Op. 224/43
23. IX. 1943

ŠTABU KNINSKOG SEKTORA

Primili smo danas telefonsku depešu od vas, kojom nas izvještavate o akciji kod Malovana[2] kao i da ste primili našu direktivu za rad[3] koju smo vam poslali pod br. 191/43. Vaš kurir koji je stigao juče od vas nije nam doneo nikakav detaljan izvještaj o stanju kod vaših jedinica i o situaciji na vašem operativnom području.

Situacija: Na sektoru Splita neprijatelj vrši i dalje jake pritiske u cilju da slomi otpor naše odbrane i da ovlada Splitom[4]. Neprijatelju pristižu pojačanja i to kako od pravca Imotskog[5] tako i od pravca Knina odnosno Bihaća[6]. Također njemačke snage u sjevernoj Dalmaciji, izgleda da su odvojili izvjesne jedinice prema Splitu[7]. Štab IV Operativne zone nas izvještava da je odbrana Splita u teškoj situaciji[8] uslijed pritiska nadmoćnije jačih snaga i traži da im ukažemo pomoć.

Na sektoru Sušaka neprijatelj drži položaje na sjeverozapadnoj ivici grada i neispoljava nikakvu aktivnost prema našim jedinicama, koje se nalaze na položajima prema samom Sušaku. Njemačke snage koje su ušle u Sušak, došle su iz pravca Trsta, Sv. Petra u Rijeku, a zatim poslije jednodnevne borbe na Rečini sa našim jedinicama uspjele su ovladati Sušakom i izbiti na položaje na kojima se sada nalaze[9]. Cijela Istra sem važnijih primorskih gradova je u našim rukama[10]. Tamo je

---

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 38-2 k. 104 A.
[2] Vidi dok. br. 110.
[3] Vidi dok br. 31.
[4] Vidi primjedbu br. 6 uz dok. br. 103.
[5] Vidi dok. br. 149.
[6] Vidi dok. br. 8.
[7] i [8] Vidi primjedbu br. 6 uz dok. br. 103.
[9] Njemačke snage ušle su u Sušak 16 rujna 1943 god. Vidi dok. br. 227 i primjedbu br. 5 uz dok. br. 67.
[10] Vidi dok. br. 147, 159 i 160.

opšti narodni ustanak i takoreći sve je pod oružjem. Tako isto stanje je i u Kastvi.

Akcije za likvidaciju ustaškog uporišta Karlobaga i četničkog uporišta na otoku Lošinju su u toku i rezultate ćemo vam javiti naknadno.[11]

Na sektoru Ogulin naše jedinice[12] drže okolne položaje. Neprijateljske snage u Ogulinu[13] nisu velike i zasada ne ispoljavaju neku naročitu aktivnost. Pruga Ogulin—Sušak je temeljito porušena.[14]

Na cesti Bihać—Gračac nalazi se II Lička brigada, koja uspješno izvodi akcije na neprijateljske transporte koji se kreću ovim pravcem[15]. Na pruzi Sisak—Kostajnica angažovali smo VII Diviziju i Banijski odred koja je također do sada izvela dvije uspješne akcije na neprijateljske vozove.[16]

Kao što vam je možda poznato situacija je u srednjoj i južnoj Dalmaciji vrlo dobra[17]. Tamo je također sve ustalo na oružje i nekoliko hiljada novomobilisanih boraca sa našim operativnim jedinicama herojski brani grad Split već nekoliko dana.[18]

U ostalim našim pokrajinama: Sloveniji, Slavoniji Zagorju, situacija je također vrlo dobra. Svugdje je veliki priliv novih boraca i svugdje su naše jedinice u ofanzivi i imaju potpunu inicijativu u svojim rukama.

Mi ne poznajemo stanje kod vas. Ne znamo da li ste završili poslove na popuni, organizaciji formiranja vaših jedinica.[19] Nije nam poznato koje i kakove ste akcije izveli posljednjih dana, i kakvu ste aktivnost ispoljili u sjevernoj Dalmaciji u duhu naše direktive.[20]

S obzirom na tešku situaciju branilaca Splita, da bi im se ukazala hitna i efikasna pomoć, vi treba odmah da preduzmete slijedeće:

1) Ispoljiti najveću aktivnost sa glavninom vaših snaga na sektoru Zadar—Benkovac—most na Bribiru—Kistanje—Skra-

---

[11] Vidi dok. br. 120, 140, 158 i 179.

[12] Odnosi se na Osmu diviziju i Četvrtu NO brigadu Trinaeste divizije. Vidi dok. br. 107 i tom V, knj. 20, dok. br. 37.

[13] U Ogulinu su se nalazili dijelovi Četrnaestog policiskog puka iz sastava Trećeg SS pancer korpusa i Treća ustaška satnija iz sastava Treće pješačke pukovnije. Vidi dok. br. 213.

[14] Vidi dok. br. 68.

[15] Opširnije o tome vidi dok. br. 35, 75, 141, 150 i 171.

[16] Vidi dok br. 79, 156 i 174.

[17] Vidi dok. br. 54.

[18] Vidi dok. br. 63 74, 85, 94, 95, 96, 97, 103, 125, 126, 145, 163. 247 i 253.

[19] Vidi dok. br. 110, 111, 169 i 180.

[20] O dejstvima jedinica Kninskog sektora na ovom području u toku rujna vidi dok. br. 169, 180 i 185.

din, u cilju vezivanja neprijateljskih snaga u sjevernoj Dalmaciji sprječavajući im da upućuju pojačanja u pravcu Splita. Tom prilikom nastojati da se likvidiraju izvjesna neprijateljska uporišta, kao i da im se onemogući komuniciranje između pojedinih garnizona i prebacivanje snaga preko Krke u Srednju Dalmaciju. Zato, težište ovih vaših ofanzivnih operacija treba da bude usmjereno na sektor Benkovac-most na Bribiru—Skradin—Kistanje. Pomoćnim odredskim snagama dejstvovati na cesti Gračac—Knin i Gračac—Obrovac kao i na prostor Obrovac—Zadar—Knin[21].

2) Štab IV Operativne zone u današnjem izvještaju naglašava da su vaše jedinice pasivne i neaktivne i da bi ih trebalo što prije ofanzivno aktivizirati u smjeru kako smo naprijed naznačili u cilju olakšanja situacije kod Splita. Mi ne znamo da li vi imate vezu sa IV Zonom i da li ste od njih dobivali neka naređenja, zato nismo u stanju da ocijenimo situaciju kod vas i da im pružimo podatke o vašoj aktivnosti posljednjih dana.

U cilju tješnje saradnje, koordinacije akcija i potrebe hitne pomoći našim jedinicama kod Splita, vi ćete otsada biti, u operativnom pogledu, neposredno pod komandom Štaba IV Operativne zone, od kojih ćete dobivati naređenje i direktive za vaš daljnji operativni rad na području sjeverne Dalmacije. Zato odmah stupite u vezu sa Štabom IV Operativne zone, obavijestite ih o situaciji i zadatku.[22]

3) U duhu ovog zadatka, zasada vaša baza treba da bude Bukovica tj. oslonac kako u operativnom smislu sigurnosti tako i u ekonomskom pogledu.

Mi smo saopštili Štabu IV Operativne zone da se stavljate pod njihovu komandu i tražili smo da upute nekoga iz Štaba kod vas radi koordinacije dejstva.

Nastojte da nam u što kraćem roku dostavite slijedeći izvještaj:

— o organizaciji i formiranju vaših jedinica,[23]

— o brojnom stanju i naoružanju,[24]

— o nacionalnom i socijalnom sastavu,

— o uslovima ishrane i smještaja i dužeg bavljenja vaših jedinica na području sjeverne Dalmacije.

— kako se sada jedinice hrane i otkuda se snabdijevaju.

— koliko i šta ste dobili od životnih namirnica i ratnog plijena.[25]

---

[21] Vidi tom V, knj. 20, izvještaj Štaba Kninskog sektora Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 3 listopada 1943 godine.

[22] Vidi dok. br. 169.

[23] Vidi dok. br. 111, 169 i 180.

[24] Vidi dok. br. 111 i 169.

[25] Vidi dok. br. 110, 111, 169 i 180.

Posebno nas izvijestite o akcijama koje ste izveli posljednjih dana.

Prije neki dan poslali smo vam radio-stanicu preko Lovinca. Izvijestite nas da li ste je primili. Čim je primite, odmah stupite u vezu s nama.

Vezu s nama održavajte i putem kurira preko jedinica VI Divizije.

Ubuduće, trebate nas redovno izvještavati o svim promjenama kod vas.

Što se tiče ostalih pitanja, koje ovdje nismo dodirnuli, upravljajte se po našoj posljednjoj direktivi, ukoliko nisu izmijenjena sa ovim naređenjem.

Sve operativne zadatke, direktive, zapovijesti i naređenja za izvršavanje ovih dobivaćete neposredno od Štaba IV Operativne zone.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba
Pukovnik,

Komandant
Generalmajor,

BR. 134

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG KORPUSA OD 23 RUJNA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O AKCIJAMA I BORBAMA JEDINICA OSME DIVIZIJE[1]

O. br. 163/43
23 rujna 1943

Operativni izvještaj o
borbama VIII divizije
od 10. VIII do 15. IX. 43

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

Od 10-20. VIII. 1943 I i II brigada VIII divizije bile su raspoređene i to: I brigada na sektoru Lička Jesenica—Babin Potok—Saborski—Rastovača, a II brigada na sektoru Doljani—Dabar—Glibodol. Zadatak brigada bio je čišćenje toga terena od

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 18/5-5, k. 419.

četničkih bandita, koji su se u to vrijeme bili tamo pojavili. Rezultati čišćenja su slijedeći:

Zarobljeno je 69 četnika od kojih se veći dio dobrovoljno predao.

Zaplijenjeno je 1 p. mitraljez, 57 pušaka, 1860 metaka, 12 bombi i nešto ostale spreme.

20. VIII. 1943 jedan bataljon III brigade sukobio se u blizini Pećigrada sa jednim njemačkim izviđačkim odjeljenjem jačine 40 vojnika. Nakon kratke borbe neprijatelj je dijelom uništen, a dijelom pobjegao prema Cazinu.[2]

21. VIII. 1943 3 bataljon II brigade minirao je prugu između Tounja i Košara. Neprijateljska patrola otkrila je mine, a pored toga naišao je blindirani voz i akcija nije uspjela. Bataljon se povukao praćen jakom mitraljeskom i minobacačkom vatrom iz oklopnog vlaka.

Ubijeno je nekoliko neprijateljskih vojnika.

Neprijatelj je zarobio 2 živa partizana i 1 ranio, koji su bili sasvim blizu pruge, radi povlačenja kanapa za upaljivanje mine.

Istog dana odbijen je napad neprijatelja od Cazina od strane jednog bataljona III brigade, u blizini Pećigrada.

22. VIII. 1943 jedan bataljon I brigade napao je neprijateljsku posadu u Vrsti kod Bihaća jačine 35 pripomoćnih žandara. Žandari su spavali po kukuruzima, otkrili napad naših jedinica i većim dijelom uspjeli da pobjegnu.[3]

Zarobljeno je 6 žandara i 3 su ubijena.

23 i 24. VIII. 1943 dva bataljona II brigade čistili su šumu od četnika na prostoru k. 602 i k. 897 (Jurieva kosa), Mali Grič (k. 690), Brakusova Draga (k. 833), oko Tršca, Čatrnje i obronke M. Bisca (k. 1029). Kod pretresanja nije nađen nijedan četnik, ali je toga dana došlo 20 četnika, koji su se predali.

25. VIII. 1943 dva bataljona III brigade izvršili su napad na Gređanski most u blizini Gline i fingirali napad na samu Glinu. Napad na Gređanski most nije uspio, jer je bio dobro utvrđen, a ustaše su davali jači otpor.

Na našoj strani 2 druga su lakše ranjena.

29. VIII. 1943 II brigada prebačena je na sektor Janiča—Perušić,[4] gdje je preuzela položaje prema Gospiću od I brigade VI divizije na liniji Vrseljak—Runjevica—V. Cardak—Kavni Vrh. Prema dobivenom zadatku od Štaba XIII divizije brigada je dobila zadatak, da vrši pritisak na k. 772 (Grabovača), na selo Kvarte i Konjsko Brdo, da zauzme Marinu Glavu i selo Budak

[2] Vidi dok. br. 106.

[3] Opširnije o tome vidi dok. br. 106.

[4] Prebacivanje Brigade na ovo područje vršeno je 25 i 26 kolovoza. Vidi dok. br. 106.

i Budački most. Gore navedena uporišta (položaje) branili su ustaše. Bataljon koji je vršio pritisak na k. 772 bio je nakriljen od neprijatelja i odbačen natrag, a zatim je povratnim napadom ovladao kotom 777, 674, i 678. Bataljon koji je napadao prema Kvartama i Konjskom Brdu uspio je zauzeti selo i pročistiti ga od neprijatelja. Napad na selo Budak i Budački most izvršen je energično, ali je neprijatelj bio nadmoćniji, davao jak otpor i naše snage nisu imale uspjeha. Napad na Marinu Glavu vršen je dosta labavo i nije uspio. Rezultat ovih borbi je slijedeći:

Na strani neprijatelja bilo je 50 izbačenih iz stroja, a na našoj strani 5 mrtvih i 14 ranjenih.

Ukupno: Zarobljeno 106 četnika, žandara, ustaša i Nijemaca.

Zaplijenjeno je: 1 p. mitraljez, 91 karabin, 6380 puščanih i mitraljeskih metaka, 119 bombi, 7 bicikla, 12 ćebadi, 5 pari odijela i obuće, 12 šinjela i nešto ostale spreme.

Gubitci neprijatelja 31 ubijen i 42 ranjena.

Naši gubitci: 6 mrtvih, 16 ranjenih i 2 zarobljena.

Utrošeno je 7430 puščanih i mitraljeskih metaka, 6 protukolskih granata, 3 mine od t. bacača.

Kritički osvrt: U svim ovim akcijama jedinice su bile razvučene na velikom prostoru i nad njima se nije mogla voditi dobra kontrola. Niže starješine nisu imale dovoljno samoinicijative, niti su se znale snalaziti u svim nastalim situacijama, zbog čega su i postignuti rezultati prilično slabi.

1. IX. 1943 I brigada VIII divizije nalazila se je na prostoriji Ličke Jesenice—Poljanak—Rastovača—Prijeboj sa zadatkom sprečavanja neprijateljskog nadiranja od Drežnika i Vaganca prema Poljanku, Plitvičkim Jezerima i Prijeboju. II brigada nalazila se na prostoriji Studenci—Runjavica—Konjsko Brdo—Ravni Vrh—Široka Kula sa zadatkom da spriječi neprijateljsko nadiranje od Gospića i Perušića prema Gackoj dolini. III brigada vršila je pokret prema Frkašiću i Kamenskom da dejstvuje bočno na neprijatelja koji se kreće komunikacijom Bihać—Lapac—Mazin i da mu postavlja zasjede.

Istog dana na sektoru II brigade pri izviđanju položaja ubijena su 3 neprijateljska vojnika i više ranjeno.

2. IX. 1943 na sektoru Prijeboj—Poljanak neprijateljska avijacija vršila je bombardovanje od čega smo imali 1 mrtvog i 2 ranjena druga, ubijena 2 konja i 1 ranjen. Mitraljeskom vatrom oštećen je 1 neprijateljski bombarder, koji se je u blizini Bihaća srušio i posada od 4 čovjeka izginula.

3. IX. 1943 pri patrolnom izviđanju na sektoru Poljanak—Prijeboj ubijena su 2 neprijateljska vojnika.

Istog dana na sektoru II brigade, koja je zatvarala pravce za Gacku dolinu krenula je jedna ustaška bojna prema Vrseljku

i Runjavici sa jednom satnijom, sa jednom satnijom prema Konjskom Brdu i Čardaku i sa jednom satnijom između Vranog Vrha i Konjskog Brda prema Vodenoj dolini. Satnija koja je kretala prema Runjavici sačekana je od naših jedinica, razbijena i natjerana u bjeg. Ostale dve satnije provukle su se neopaženo između našeg rasporeda i izbile za leđa našim jedinicama, koje su se povukle na nove položaje. Ubačena je rezerva u borbu i neprijatelj je ponovo odbačen na polazne položaje. Neprijateljska i minobacačka vatra tukla je naše položaje. Jedan naš bataljon koji se nalazio u Kuli, kada je čuo borbu na drugim mjestima povukao se bez borbe i neprijatelj je zauzeo njegove položaje, ali ih je pred noć sam napustio.

4. IX. 1943 jedan bataljon I brigade potrgao je 2 km. neprijateljske telefonske linije između Drežnika i Vaganca. Avijacija na sektoru Prijeboj—Poljanak bila je aktivna. Kod Marine Glave naše jedinice vatrom iz bacača mina tukle su neprijatelja i nanijele mu nešto gubitaka. Neprijatelj je reagirao jakom artiljerijskom i minobacačkom vatrom. III brigada koja se nalazila na položajima oko Kamenskog vodila je borbu sa njemačkim snagama koje su nadirale od Dnopolja i Kruga. Neprijatelj je uspio da prodre od pravca Kruga do pilane na Kamenskom koju je zapalio. Jedna četa iznenada je napala neprijatelja i prisilila ga na odstupanje. Pri odstupanju jedan naš bataljon napao je neprijatelja bočno i nanio mu osjetne gubitke. Borba je trajala od 9.30 do 16 sati, kada se neprijatelj povukao u svoje polazne baze.

5. IX. 1943 jedan bataljon I brigade potrgao je 3 km. telefonske linije između Izačića i Vaganca. U manjem sukobu s neprijateljem ubijen je 1 neprijateljski vojnik.

7. IX. 1943 protuavionskom odbranom 2 i 4 bataljona I brigade na sektoru Prijeboj—Poljanak onesposobljen je jedan neprijateljski avion. Na sektoru II brigade jedna bojna ustaša sa 2 topa i 2 t. bacača krenula je u pravcu Konjskog Brda i Ravnog Vrha. Neprijatelj je sačekan na Konjskom Brdu i kontranapadom naših jedinica natjeran u panično bjegstvo prema Perušiću pretrpivši gubitke.

9. IX. 1943 kod Gavranić mosta u blizini Drežnika 2 čete I brigade postavile su zasjedu i sačekale jedno manje neprijateljsko odjeljenje, koje je tuda naišlo i do nogu ga potukle.

Ubijeno je oko 15 neprijateljskih vojnika, preko 20 ranjeno i jedan živ uhvaćen. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

10. IX. 1943 III brigada, koja je pristigla sa Kamenskog upućena je prema Ogulinu i Dubravama, jer su Talijani počeli napuštati ove garnizone. Jedan bataljon napao je željezničku stanicu G. Dubrave, ali nije uspio zbog nedostatka težeg oružja. Dva bataljona ostala su prema Ogulinu i Oštarijama, a sa osta-

lim snagama rušena je željeznička pruga između Globornićkog mosta i Generalskog Stola uključujući i fingirani napad na Globornički most. Njemačko-ustaške snage sa motorizacijom počele su pokret od Karlovca prema Ogulinu radi pojačanja oslabljenih snaga u garnizonima koje su Talijani napustili.

11. IX. 1943 jedan bataljon III brigade, koji je rušio prugu između Ogulina i Oštarija napadnut je od njemačko-ustaških snaga i nakon borbe povukao se prema Mašniku. Jedan drugi bataljon III brigade sačekao je Nijemce i ustaše iza želj. stanice Tounj i prisilio ih vatrom da se povuku i promjene pravac kretanja, ali se neprijatelj ponovo prikupio, prodro prema našim snagama, koje su se povukle i zaplijenio nam dva protukolska topa. Ponovnim napadom naših jedinica neprijatelj je odbačen prema Krpelju i izgubljeni topovi su povraćeni, ali su bili oštećeni.

12. IX. 1943 dva bataljona II brigade prebačena su na komunikaciju Ogulin—Jasenak da istu onesposobe za saobraćaj, a dva bataljona iste brigade su smještena u selo Cerovnik kao divizijska rezerva. I brigada koja je pristigla sa tri bataljona sa sektora Prijeboj—Poljanak pristupila je rušenju pruge između želj. stanice Košara, Oštarije i Dubrava.

13. IX. 1943 jedan bataljon III brigade upao je u Generalski Stol, koga su bili Talijani napustili i zahvatio priličnu količinu municije, razne vrste i ostale spreme.

Istog dana 1 bataljon III brigade oštetio je 1 neprijateljski kamion kod Tounja.

14. IX. 1943 tri bataljona II brigade sačekali su četničku kolonu jačine oko 1300 ljudi kod Musulinskog potoka i na nju izvršili žestok napad. Nakon kraće borbe četnici su bili razbijeni, većim dijelom se razbježali dok ih je prilično pobijeno i zarobljeno.

U ovoj borbi poginulo je preko 100 četnika, 130 ih je zarobljeno, a među njima i agent Inteligens Servisa sa radiostanicom, koji je održavao vezu između Draže Mihajlovića i Kaira. Među ubijenim četnicima nalaze se: komandant kolone major Maravić, kapetani: Sergije Živanović, Mandić i Bogdanović, a među zarobljenim nalaze se p. poručnik Nenadić, komandant jednog četničkog bataljona zvani Prpa.

15. IX. 1943 inžinjerska četa I brigade, koja je onesposobljavala put Modruš—Jezerane sukobila se sa jednom četničkom grupom i nakon kraće borbe jedni i drugi su se povukli. Neke jedinice II brigade u Turković Selu i Vitunju uhvatile su još 25 četnika. Ukupan rezultat akcija jedinica VIII divizije od 1—15. IX. 1943 je:

Zarobljeno 155 četnika i 1 Nijemac.

Zaplijenjeno i pronađeno u Generalskom Stolu u Tounju, u borbi sa četnicima: 14 t. mitraljeza, 9 p. mitraljeza, 96 karabina, 487 topovskih granata, 1200 mina za m. bacač, 234 mine za t. bacač. 90.000 puščane i mitraljeske municije raznih tipova, 10 sanduka talijanskih ručnih bombi, 4 sanduka eksploziva, 3 m. bacača mina, 1 radio-stanica, 1 motor za punjenje akumulatora i dosta ostale spreme.

Gubici neprijatelja 208 mrtvih i 304 ranjena.

Naši gubici 18 mrtvih i 56 ranjenih.

Uništeno je oko 9 km. pruge između Ogulina i Generalskog Stola i zapaljene tri stanice. Uništeno 2 neprijateljska aviona.

Utrošeno je: 58.000 puščanih i mitraljeskih metaka, 200 bombi, 180 mina za m. bacač, 120 mina za t. bacač, 42 granate od brdskog topa i 34 granate od protukolskog topa.

Kritički osvrt: Velika zamorenost jedinica, stalno prebacivanje sa jednog sektora na drugi, slaba i nedovoljna ishrana, loša odjeća i obuća u velikoj su mjeri umanjili borbenu sposobnost jedinica i nisu iskorišćeni svi momenti koji su nastali povlačenjem Talijana, da bi se sakupio ratni materijal koga su oni ostavljali i koji bi im se inače mogao i oduzeti. Kod komandnog kadra nema dovoljno samoinicijative i poduzimljivosti, sporo se snalaze u borbi, sporo ocjenjuju situaciju i često dostavljaju pogrešne i nepotpune izvještaje iz kojih se ne može procjeniti opća situacija.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar; Komandant,

Prilog: Pregled gubitaka.

BR. 135

NAREĐENJE ŠTABA PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE OD 23 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU TRINAESTE PROLETERSKE NOU PRIGADE „RADE KONČAR" DA ONESPOSOBI ZA SAOBRAĆAJ ŽELEZNIČKU PRUGU — ZAGREB—KARLOVAC[1]

Hitno

ŠTAB I KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
O. Br. Sl.
Dne, 23. IX.

ŠTABU XIII PROLETERSKE BRIGADE

Zbog operacija koje će se izvoditi, naređenjem GŠH.[2] vaša brigada dobila je slijedeći zadatak:

1.) Dana 25, 26, 27 i 28. septembra 1943 mora se onesposobiti za svaki saobraćaj pruga Zagreb—Karlovac i držati je u svojim rukama u te dane. Ovaj zadatak je vrlo važan i od njegova izvršenja zavisit će uspjeh ostalih operacija.

2.) Spriječiti nadiranje neprijatelja od pravca Zagreba i vezati snage sa toga pravca za sebe u slučaju eventualnog pokreta.

Prijem naređenja potvrdite.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
V.[3] Holjevac

Komandant,
Ivo Rukavina

P. s. Jedno naređenje istog sadržaja poslali smo vam drugim putem, da bi sigurnije stiglo do vas.

(M.P.)[4]

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 18/5-5, k 419.

[2] Po naređenju Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske, jedinice Sedme, Osme i Trinaeste divizije vodile su krajem rujna borbe za oslobođenje Ogulina i okolnih uporišta. Vidi dok. br. 151, 152, 166, 167 i tom V knj. 20, izvještaj Štaba Četvrtog Korpusa Glavnom štabu Hrvatske od 23 listopada 1943 godine.

[3] Većeslav

[4] **Okrugli pečat: kao u zaglavlju.**

BR. 136

NAREĐENJE ŠTABA DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE OD 23 RUJNA 1943 GOD. O STAVLJANJU ČETE „ERNEST TELMAN" POD KOMANDU DARUVARSKOG NOP ODREDA[1]

ŠTAB II KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
Br. 178
Dne 23. IX. 1943

ŠTABU DARUVARSKOG N.O.P. ODREDA
KOMANDI NJEMAČKE ČETE „ERNEST TELLMANN"

Odlukom ovoga Štaba upućuje se njemačka četa na sektor Daruvarskog (i Moslavačkog odreda), gdje će pod neposrednom komandom Štaba Daruvarskog odreda vršiti svoje vojničke akcije i političko djelovanje.

Štab Odreda dužan je u svakom pogledu da vodi brigu o njemačkoj četi, kao o svakom svom drugom bataljonu i da istoj pomaže ukoliko god je to moguće i potrebno.

Svrha upućivanja njemačke čete na taj sektor jeste u prvom redu njeno političko djelovanje u cilju mobilizacije Nijemaca u tu četu. Štab Odreda može, a i potrebno je, da istu četu angažuje i u vojničkim akcijama u srazmjeru sa njenom snagom i naoružanjem u cilju očeličenja iste čete.

Njemačka četa dužna je podnositi o svom radu izvještaje neposredno ovome Štabu, a jedan primjerak Štabu Daruvarskog odreda.

Kad nađe za zgodno njemačka četa će se prebaciti na Moslavinu i prijaviti se tamo Štabu Moslavačkog odreda, koji će joj predati određen broj Nijemaca. Prije svog pokreta obavijestiće o tom Štab Daruvarskog odreda, kao i ovaj Štab.

Posebno napominjemo da je dužnost Štaba Daruvarskog odreda da pomogne i oružanom snagom njemačku četu na taj način, što će u selima gdje bude bilo potrebno davati potrebna osiguranja dok njemačka jedinica bude vršila svoj politički rad u dotičnom mjestu.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno istoriskog instituta pod reg. br. 41-6, k. 470.

U akcijama gdje bude učestvovala i njemačka četa nezapostavljati je pri podjeli plijena.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik Štaba:
M.[2] Jerković

(M.P.)[3]

P. s.

Njemačka četa stoji pod neposrednom komandom Štaba Odreda, a nikako da se dodijeli kao četa jednome bataljonu tog Odreda.

Dužnost je članova Štaba Odreda da svaki po svojoj liniji pomogne drugovima u komandi njemačke čete pri njihovom vojničko-političkom i partijskom radu.

O ovoj pomoći u svakom pogledu podnosiće Štab Daruvarskog odreda u svojim redovnim izvještajima detaljan izvještaj u posebnom pasusu.

M. Jerković

BR. 137

NAREĐENJE ŠTABA ČETVRTE OPERATIVNE ZONE OD 23 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTE (KRAJIŠKE) DIVIZIJE ZA RASPORED JEDINICA U VEZI S PRODOROM NEPRIJATELJSKIH SNAGA NA PRAVCU IMOTSKI—SPLIT[1]

ŠTAB
IV. OPERATIVNE ZONE
Br. Sl. Dne, 23-IX-1943
u čas.

ŠTABU IV KRAJIŠKE DIVIZIJE

Motorizovana divizija „Princ Eugen" jačine 10—12 hiljada ljudi prodrla je u toku jučerašnjeg dana do Cetine, sa očiglednom namjerom da ovlada Splitom[2]. Kolona je potpomognuta većim brojem tenkova i aviona.

---

[2] Mato

[3] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 24-1, k. 1491.

[2] Opširnije o tome vidi primjedbu br. 6 uz dok. br. 103 i dok. br. 246, 247, 249, 253 i 254.

S obzirom na jačinu neprijateljske snage i razmještaja naših snaga, koje su raspoređene na velikoj prostoriji oko Splita, Sinja, Imotskog, Šibenika i sjev. Dalmaciji, ima malo mogućnosti za uspješno sprečavanje neprijatelja u izvođenju njegove namjere.

U takovoj situaciji naš je cilj sačuvanje žive snage i dobijanje u vremenu, kako bi smo ljudstvo i materijal što prije organizovali i imali u rukama za preuzimanje inicijative pod novim uslovima, težeći za upornu obranu Splita.

U tom cilju glavnine naših snaga treba da spriječe izbijanje neprijatelja zapadno od komunikacije Sinj—Split. Na novoj prostoriji jedinice razmjestit će se svojim glavninama ovako:

I Proleterska divizija zapadno i južno od Sinja sa isturenim prednjim dijelovima do Cetine;

IV Krajiška divizija sjeverno od Sinja, sa dijelovima s one strane Cetine[3], s tendencijom da kad se završi ovaj novi raspored naših snaga da se cijela prebaci preko Cetine[4].

IX Dalmatinska divizija na prostoriji Dicmo—Split, sa prednjim dijelovima sa istočne strane komunikacije Sinj—Split.

Imotski sektor: Omiška grupa bataljona ostaje u Mosoru, a u krajnjem slučaju potrebe prebacit će se prema Kamešnici.

Cetinska brigada naslonit će se na IX Diviziju.

Jedinice u okolini Trilja naslonit će se na Mosor i Kamešnicu.

Šibenski sektor ostaje gdje je, uspostavljajući čvrstu vezu sa desnim krilom IX Dal. divizije, a u slučaju potrebe traži oslonac na glavninu naših snaga na prostoriji zapadno od komunikacije Sinj—Split.

Štab zone na pravcu Svilaje.

Obalska komanda[5] naredit će da se pripremi sve za uništavanje obalskih baterija, na taj način što će se zatvarači svih oruđa i nišanske sprave skloniti u blizini na sigurna mjesta, a cijevi i municija uništiti eksplozivom.*) Zatim će se Obalska komanda prebaciti na Korčulu, a po potrebi i na Lastovo, gdje će osposobiti što veći broj brodova za borbu i razviti što življu djelatnost.2)

Sve jedinice preduzet će naređene pokrete na novu prostoriju postepeno, održavajući stalan dodir sa neprijateljem i tijesnu međusobnu vezu.

---

[3] Na lijevu obalu Cetine Divizija je 23 rujna prebacila Desetu NOU brigadu Vidi dok. br. 139.

[4] Vidi dok. br. 178.

[5] O njenom formiranju vidi dok. br. 88.

Sve jedinice pristupit će odmah temeljitom rušenju svih komunikacija koje se nalaze istočno od linije Sinj—Split.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: **Kukoč**[6] Komandant I. Prolet. div. general major **K.**[7] **Popović** Z. komandanta: **Milić**[8]

* Kada za ovo nastupi potreba
2) Iz Splita povesti brodove koji imaju posadu, a ostale uništiti

DR. 138

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTE NOU DIVIZIJE OD 23 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU PRVE PROLETERSKE DIVIZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE O NAPADU NA SINJ[1]

Sl.
23. IX 1943
9,25 h

ŠTABU I PROLETERSKE DIVIZIJE NOVJ

Položaj

Primili smo plan za napad na neprijateljsko uporište Sinj[2] u noći između 22 i 23 septembra t.g. i po istom smo u svemu postupili, ali bez uspjeha iz razloga što nije bilo nikakvog pritiska na neprijatelja sa drugih strana jedino je pritisak vršila sjeverna kolona[3] koja je isto tako oklijevala iščekivajući tenkove. U samo svanuće sjeverna kolona povučena je ispod jake

[6] Ivica

[7] Koča

[8] Maks Bace

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 39-3. k. 766 A.

[2] Vidi dok. br. 109, 115, 118 i 124.

[3] Sjevernu kolonu sačinjavale su jedinice Četvrte (krajiške) divizije a južnu Treća proleterska brigada, koja je također napadala Sinj. Vidi dok. br. 178, 243 i tom V, knj. 20, izvještaj Štaba Treće proleterske brigade Štabu Prve proleterske divizije od 6 listopada 1943 godine.

neprijateljske vatre i raspoređena na položaje: Jedan dio snaga prema Sinju između Karakašice i Sinja,a jedan dio tj. dva bataljona orijentisana su prema Hanu i Obrovcu pošto je neprijatelj[4] u jačini od 700 do 800 vojnika prodro preko Vagnja za Han. Brigada koja je bila u opštoj rezervi južno od sela Lučana, a prema Suhacu, ostala je dalje na tim položajima do daljeg naređenja.

Potrebno bi bilo da kuriri koji nose poštu od vašeg štaba do nas bezuslovno dobiju motorno prevozno sredstvo. Javite nam o daljnim akcijama, a ukoliko iskrsne sukob sa neprijateljem ili povoljna akcija mi ćemo primiti borbu.

Do vašeg štaba otišao je drug politički komesar[5] radi sporazuma za nanošenje jačih udaraca neprijatelju.

Naš štab zasada nalazi se u Hrvacima, a večeras prebacićemo se bliže Sinju tj. našim snagama[6], na ovom mjestu ostavićemo vam vezu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
sl. otsutan

Komandant:
Petar[7]

[4] Odnosi se na dijelove Petog ustaškog zdruga koji su prodirali na pravcu Livno — Sinj.
[5] Boško Šiljegović
[6] Riječ je o Šestoj i Desetoj NOU brigadi. Vidi dok. br. 139.
[7] Vojnović

BR 139

NAREĐENJE ŠTABA ČETVRTE NOU DIVIZIJE OD 23 RUJNA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA RASPORED I DEJSTVO[1]

ŠTAB
IV N.O.U. DIVIZIJE
— 2 BOS. KORPUSA —
Br. sl.
23. IX. 1943 g.

ŠTABU VI, X KRAJIŠKE NOU BRIGADE I
ŠTABU GRAHOVSKO-PEULJSKOG NOP ODREDA
„GAVRILO PRINCIP"

Prema naređenju[2] Štaba I Proleterske divizije NOVJ od 23 septembra t. g. naša divizija dobila je zadatak, da stacionira na položajima Đipalo—Gaj—Čitluk i položaju s. Bajagić—Debeli Umac (kota 712) sa kojih će položaja davati otpor neprijatelju u slučaju njegovog nailaska, kao i vršiti inicijativne akcije. S obzirom na prednji zadatak raspoređujemo snage ove Divizije i to:

Snage VI Krajiške NOU brigade držaće položaje Đipalo—Gaj—Čitluk.

Snage X Krajiške NOU brigade držaće položaje s. Bajagić —Debeli Umac (kota 712.)

Lijevo i desno održavati vezu sa susjednim snagama, kao i sa snagama pozadi i ispred ukoliko ih ima, da bi se neprijatelju dao što jači i žešći udarac i isti mogao goniti do uništenja.

Štab X Krajiške NOU brigade ostaviće vezu za svoje bataljone koji dolaze i dati zadatak da se odmah produži kretanje do ulaska u sastav brigade.

Štab Grahovsko-peuljskog NOP odreda „Gavrilo Princip" postaviće svoje jače snage kod Vagnja — cesta Livno—Sinj, sa zadatkom za uništavanje pomenute ceste, kao i sprečavanje prodiranja neprijatelja u ovim pravcima, a ukoliko bi isti uspio prodrijeti tući neprijatelja u leđa i bokove. Prema direktivama Štaba Dalmatinske zone[3] i Štaba I Proleterske divizije ovaj

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 18-8, k. 766.

[2] Dokumenat u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 56/1-1. k. 705.

[3] Riječ je o direktivi Štaba Četvrte operativne zone. Vidi dok. br. 137.

odred spada pod komandu ove divizije od koje će dobivati daljnje zadatke.

Štab X Krajiške NOU brigade zadržaće top sa topovskim odjeljenjem za tučenje neprijatelja, a istom reći da stupi u vezu sa svojom baterijom ili Štabom Dalmatinske zone od koga će tražiti direktive za dalji rad.

Ukoliko neka od pomenutih brigada ima cestu za rušenje preduzeti najenergičnije mjere, da se ceste poruše i mostovi miniraju pomoću minerskih odjeljenja koja mora imati svaka brigada gdje ćemo moći pokazati sposobnost svojih specijalnih odjeljenja moderne vojske.

Nastojati da se napadaju manja neprijateljska uporišta noću, a danju primati nametnutu borbu od neprijatelja. Jelo i ostalu hranu kuvati noću radi što veće konspiracije.

Frontalnu borbu primati sa manjim snagama, a sa jačim snagama udariti neprijatelja u bok i leđa, da bi dokazali da smo kao udarna jedinica sposobni za manevarsku borbu.

Štab divizije 25 o. m. prebaciće se u Beare sjeverozapadno od Đipala. Po prijemu ovog dopisa uputiti u ovaj štab po dva kurira koji će biti poslani u svoje jedinice sa novog mjesta štaba radi lakše orijentacije štabova brigada.

Štabovi brigada pomoću svojih intendanata i ekonoma najhitnije će primati i prevlačiti spremu za svoje borce od vojnog područja Split koje se nalazi u Muću. Ostali rukovodioci ne trebaju se miješati u ovo, već samo kontrolisati pored svog svakodnevnog posla.

Dostavlja vam se prepis rasporeda ostalih snaga u Dalmaciji.[4]

Kurire slati na konjima pošto na ovom sektoru nema četničkih bandi. Štabove brigada držati što bliže svojih jedinica, da bi se jedinice imale u rukama za manevrovanje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
sl. otsutan

Komandant:
Petar[5]

[4] Vidi dok. br. 137.
[5] Vojnović

BR. 140

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRINAESTE DIVIZIJE OD 23 RUJNA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA KARLOBAG[1]

ŠTAB XIII DIVIZIJE
NARODNOOSLOB. VOJSKE
HRVATSKE
Broj 126
Dne 23/IX. 1943

24. IX. 1943[2]

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

Vojnička situacija je slijedeća:

Na položajima prema Sušaku bez promjena, kao i prema Ogulinu, dok prema Jablancu u toku današnjeg dana II brigada vršila je napad na ustašku posadu u Karlobagu[3]. Prvi napad nije uspio radi slabe pripreme akcije. Ta nepripremljenost se naročito očitovala u artiljeriji od koje se nije moglo imati nikakve koristi. Akcija je još u toku. O njenom završetku još dosada nismo upoznati.

Istra: Operativni štab za Istru formirao je na području Sušak—Kastav odred, koji će nositi naziv „Sušačko-Kastavski odred[4]" i dati su mu odmah operativni zadaci. Jačina Odreda tri bataljona koji broje svaki oko 300 ljudi Na tome sektoru nalazi se i talijanski bataljon[5], koji je pod njihovom komandom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
A[6]. Turkulin

Komandant:
s. o.

(M. P[7].)

I pomoć. drugu Manoli[8].

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 20-2, k. 105 B.

[2] Datum prijema izvještaja u Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske.

[3] Opsirnije o tome vidi dok. br. 120.

[4] O formiranju Operativnog štaba za Istru i Sušačko-kastavskog NOP odreda vidi dok. br. 146.

[5] Riječ je o bataljonu „Garibaldi". Opširnije o tome vidi dok. br. 159.

[6] Artur

[7] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

[8] Srećko Manola je tada bio pomoćnik načelnika Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske.

BR. 141

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NOU BRIGADE OD 23 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU ŠESTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA NEPRIJATELJSKU KOLONU NA CESTI BRUVNO—DERIN GAJ[1]

ŠTAB II UDARNE BRIGADE
VI DIVIZIJE N.O.V.
HRVATSKE
Op. Broj: 304—43.
23 septembra 1943 god.

Operativni izvještaj
od 18-IX 1943 godine.

ŠTABU VI DIVIZIJE N. O. V. HRVATSKE

Prema pismenom naređenju štaba ove brigade, IV bataljon sa svoje dvije pješadijske čete noću između 17 i 18 ov. mj. krenuo je na zasjedu neprijatelju na liniji Bruvno—Derin Gaj.

Čete su stigle na određeno mjesto 18 ov. mj. u 7 sati ujutro i zaposjele sljedeći položaj:

I četa k. 710 protežući se pored same ceste svojim desnim krilom južno do kuća Blanuše zaključno. III četa zaposjela je k. 780 pored same ceste.

Tok borbe: Čete su zaposjele navedene položaje i držale se u tajnosti. Neprijatelj se nije uopšte kretao. Tek u 14 sati istoga dana od Bruvna naišao je neprijatelj sa 37 kamiona punim njemačke vojske i jedan tenk. Naše snage u zasjedi iz neposredne blizine otvorile su jaku vatru na neprijatelja, koji je panično skakao iz kamiona i zauzimao položaj sa istočne strane ceste. Borba je trajala 2 sata i 15 minuta i za to vrijeme stigla je neprijatelju pomoć tenkovi i blindirani kamioni iz Gračaca i tako je neprijatelj uspio probiti se za Derin Gaj. Neprijatelj je tukao sa četiri topa iz Gračaca na naše položaje.

Ishod borbe: Zarobljeno je 2 njemačke puške, 2 noža i 100 metaka. Ubijeno je 200 neprijateljskih vojnika, dok ih je veći broj ranjeno.

Oštećeno je 20 teretnih kamiona, koje je neprijatelj vezao za tenkove i izvukao.

Sopstveni gubitci: Jedan drug mrtav i jedan lakše ranjen.

Utrošak municije: Utrošeno je 800 jugoslovenskih, 900 talijanskih metaka i 8 granata za jugoslovenski mali bacač.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 12-6 k. 801.

Kritički osvrt: Naročitih primjedaba nema, jedino da su bile naše jače snage uspjeli bi bili izvući oružja i spreme, a tako usljed neprijateljskih jačih snaga naše su se snage morale povući i neprijatelj je izvukao ranjene i mrtve kao i ostali ratni materijal.

U ovoj borbi naročito se je istakao vodnik I voda III čete drug Štetić Nikola koji je sa svojim vodom sa ručnim bombama uspio odbaciti neprijatelja koji je već bio izbio na kotu 780 i natjerao ga u paničan bijeg. Tako isto istakao se je p. mitraljezac III čete drug Majstorović Petar koji je sa svojim p. mitraljezom potpuno uništio u ovoj borbi preko 100 neprijateljskih vojnika. Imenovani zaslužuju da se pohvale.

Prilog: lista gubitaka.

S. F. — S. N.

Politkomesar:
B[2]. Damjanović

Za komandanta
op. oficir
Ljub[3]. D. Medić

(M.P.)[4]

BR. 142

NAREDBA GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD 24 RUJNA 1943 GOD. O FORMIRANJU KOMANDE MORNARICE ZA HRVATSKO PRIMORJE I ISTRU I TENKOVSKOG BATALJONA I AUTOBATALJONA GLAVNOG ŠTABA[1]

NAREDBA BR. 27

Glavnog štaba narodno-oslobodilačke vojske i partizanskih odreda Hrvatske od 24. IX. 1943

I. Uspostava komande mornarice

Uspostavlja se Komanda mornarice za Hrvatsko Primorje i Istru uključivši otoke Kvarnerskog zaliva, te otoke Rab i Pag zaključno.

[2] Branko
[3] Ljubomir
[4] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

[1] Original, pisan na mašini latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 21-2, k. 106.

Naknadno će našom naredbom biti postavljen komandant[2] i komesar[3], te ostali članovi Komande mornarice.

II. Formiranje tenkovskog bataljona

Tenkovska se četa I Korpusa Narodno-oslobodilačke vojske Hrvatske sa cjelokupnim parkom i osobljem otkomanduje iz satava tog Korpusa.

Tenkovska se četa sa cjelokupnim parkom i osobljem stavlja na raspoloženje ovom Štabu.

Na bazi pomenute Tenkovske čete formiramo Tenkovski bataljon, koji će biti dislociran kao što slijedi:

1. — I Tenkovska četa Tenkovskog bataljona sa bazom u Plavča Dragi.
   II Tenkovska četa, sa bazom u Vrhovinama.
   III Tenkovska četa, sa bazom u Delnicama.

2. — Štab će Tenkovskog bataljona izvršiti raspored osoblja i bornih vozila prema usmeno dobijenim instrukcijama.

3. — Organizaciono se Tenkovski bataljon podređuje ovom Štabu.

4. — Taktička upotreba tenkovskih četa biti će regulisana naročitim raspisom ovoga Štaba.

III. Formiranje autobataljona

Dosadašnja Autočeta ovoga Štaba preformira se u Autobataljon sa slijedećom dislokacijom:

1. — I Autočeta, sa bazom u Delnicama.
   II Autočeta, sa bazom u Vrhovinama, privremeno će bazirati u Senju.

---

[2] Komandant je bio Juraj Bonači. Vidi dok. br. 179.

[3] Branko Mamula

III Autočeta sa bazom u Plavča Dragi.

2. — Organizaciono i tehnički je Autobataljon podređen Tehničkom otsjeku ovog Štaba.

3. — Upotreba autočeta bit će regulirana raspisom ovog Štaba. Dotada sve potrebe transporta rješavat će u saglasnosti sa Tehničkim otsjekom ovog Štaba.

IV. Postavljanja

Za vršioca se dužnosti komandanta Tenkovskog bataljona postavlja **Vlaisavljevića Vlajka,** dosadašnjeg komandira Tenkovske čete.

Za vršioca se dužnosti političkog komesara Tenkovskog bataljona postavlja **Boršića Stanislava,** dosadašnjeg političkog komesara Tenkovske čete.

Za vršioca se dužnosti komandanta Autobataljona postavlja **Milu Iudisavljevića,** dosadašnjeg komandira Autočete.

Za vršioca se dužnosti političkog komesara Autobataljona postavlja **Pjevca Svetozara.**

Ostali članovi pomenutih štabova, kao i komandiri i politički komesari četa bit će naknadno imenovani.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar:
V.[4] Lakarić

Komandant,
generalmajor
Gošnjak[5]

(M. P.)[6]

Dostavljeno:

Štabu I i II Korpusa NOVH
Štabu II i IV Operativne zone
Štabu XIII Divizije NOVH
Štabu Grupe prim. goranskih odreda

[4] Vladimir
[5] Ivan
[6] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

I i II Oficirskoj školi NOVH
Svima komandama područja
Štabu Bataljona P.P.K.
Političko-obavještajnom otsjeku
Vojno-sudskom otsjeku
Otsjeku za vojne vlasti u pozadini
Glavnoj intendanturi NOV i POH
Tehničkom i sanitetskom otsjeku
Inžinjerskom otsjeku

BR. 143

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTE NOU DIVIZIJE OD 24 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU PRVE PROLETERSKE UDARNE DIVIZIJE O POSJEDANJU CESTE VRLIKA—SINJ I SINJ—MUĆ[1]

ŠTAB
IV. N.O.U. DIVIZIJE
— 2 BOS KORPUSA —
Br. Sl.
24. IX. 1943 g.
u 12,40

ŠTABU I PROLETERSKE UDARNE DIVIZIJE NOVJ

Obavešteni smo da neprijatelj[2] sa prilično jakim snagama kreće komunikacijom Drniš—Vrlika—Vrlika—Sinj i već je sa prednjim delovima stigao na okuku ceste Drniš—Vrlika u blizini mesta Maovice.

Primili smo vaš dopis i po istom izdali naređenje za najhitnije posedanje ceste sa jednom brigadom[3] Vrlika—Sinj a sa drugom brigadom[4] Sinj—Muć, kao i da se prekopavaju i miniraju ceste.

Predlažemo vam da se izvesni delovi snaga sa kojim raspolažete manevarski prebacuju za leđa neprijatelju najhitnije i da deluju neprijatelju u bok i leđa.

---

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 43-3 k. 766 A.

[2] Odnosi se na dijelove 114 lovačke divizije. Vidi primjedbu br. 6 uz dok. br. 103.

[3] Riječ je o Desetoj NOU brigadi. Vidi dok. br. 154.

[4] Riječ je o Šestoj NOU brigadi. Vidi dok. br. 154.

Naš Štab divizije nalazi se u Hrvacima, a u toku noći između 24 i 25 o. m. prebacićemo se u Zelovo[5].

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant:

BR. 144

NAREĐENJE ŠTABA PRVE PROLETERSKE UDARNE DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE OD 24 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTE (KRAJIŠKE) NOU DIVIZIJE DA ZATVORI PRAVAC SINJ—MUĆ I SINJ—HRVACE[1]

ŠTAB I PROLETERSKE UDARNE DIVIZIJE

Primljeno u 3^{15} h 25/IX. 43

ŠTABU IV KRAJIŠKE UDARNE DIVIZIJE

1) Neprijatelj[2] je danas popodne, potpomognut tenkovima, uspeo sa pravca Vojnić da se glavninom probije do Dicma, dok se jedna kolona, jaka oko 700, povezala sa sinjskim garnizonom.

2) Na sastanku sa drugovima iz Štaba IV operativne zone, iz Štaba I proleterske divizije i Štaba IX dalmatinske divizije, donesena je odluka da se sutra napadne neprijatelj na prostoriji Dicmo—Klis i dâ otsudna bitka[3], u kojoj će učestvovati IX dalm. divizija, III proleterska brigada i, ako se uspostave veze sa njom, I proleterska brigada[4].

3) Radi potpunog oslobođenja cele III proleterske brigade za taj zadatak, odmah po prijemu ovog naređenja uputićete

[5] Vidi dok. br. 154.

[1] Original, pisan mastilom, ćirilicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 25-8, k. 766.

[2] Odnosi se na dijelove Sedme SS divizije „Prinz Eugen" i na Devedeset drugi motorizovani puk. Vidi primjedbu br. 6 uz dok. br. 103.

[3] Do otsudne borbe na ovoj prostoriji nije došlo. Neprijateljske snage, kako na pravcu Imotski — Sinj — Klis tako i na drugim pravcima, pojačavale su pritisak na naše jedinice, pa je njihovo pregrupisavanje i dovlačenje na pomenutu prostoriju bilo onemogućeno. Vidi dok. br. 143, 145, 153, 154, 170, 191, tom V, knj. 20, dok. br. 41 i primjedbu br 6 uz dok. br. 103.

[4] Prva proleterska brigada napadala je tada neprijateljske motorizovane kolone na pravcu Imotski — Sinj. Vidi dok. br. 191.

jedan vaš bataljon na prostoriju Mojanka—Glavica, da po svaku cenu zatvori pravac Sićani—Neorić i interveniše na neprijatelja koji bude krenuo iz Sinja prema Dicmu.

Tom bataljonu stavićemo na raspoloženje 1 protivkolski top 47 m/m sa 290 zrna.

Zadatak vaše divizije: zatvoriti po svaku cenu pravac Sinj—Muć i Sinj—Hrvace[5].

4) Vezu sa nama održavajte...pravcem.

5) Objasnite borcima važnost ovih operacija i potrebu da se bore do krajnjih granica.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

24. IX.- 21[30]

Komdiv.
gen. major
Koča Popović

Ne prestajte sa rušenjem drumova! *Često izveštavajte!*

P.S. Izvjestiti nas odmah dokle je stigla neprijateljska kolona koja nadire od Drniša ka Vrlici.[6]

[5] Vidi dok. br. 154.
[6] Vidi dok. br. 145 i 154

BR. 145

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTE NOU DIVIZIJE OD 24 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU PRVE PROLETERSKE UDARNE DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE O POKRETU NEPRIJATELJSKIH SNAGA NA PRAVCU VRLIKA—SINJ I OBROVAC—HAN[1]

Sl.
24. IX 1943 god.

ŠTABU I PROLETERSKE DIVIZIJE NOVJ

Položaj

Izvještavamo vas da je neprijatelj[2] koji se kreće od Vrlike prema Sinju stigao do sela Koljana gdje se vode borbe[3], isto tako neprijateljska kolona od Obrovca stigla je u Han[4], kao i kolona neprijateljska koja je stigla na Cetinu južno od Sinja jedan dio kreće prema Sinju i pali selo Brnaze i Kukuzovac[5]. Podataka nemamo da li se neprijatelj kreće cestom od Drniša prema Neoriću i Muću, što bi trebali vi ispitati. Ukoliko je još neprijatelj kretao tim pravcem i od Šibenika, znači snage oko Splita bile bi teže ugrožene[6]. S obzirom na ovakvu situaciju, položaj naših snaga, kao i na pritisak neprijatelja potrebno bi bilo novoformirane dalmatinske jedinice[7] postaviti na vrlo povoljne položaje ili orijentisati u povoljnom pravcu radi održavanja tih jedinica u cjelosti, jedan dio najslabijih jedinica trebalo bi nasloniti na starije i borbenije jedinice.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant:
Fetar[8]

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 42-3. k. 766 A.

[2] Odnosi se na dijelove 114 lovačke divizije. Vidi primjedbu br. 6 uz dok. br. 103.

[3] Vidi dok. br. 154.

[4] Na pravcu Livno — Obrovac — Sinj prodirali su dijelovi Petog ustaškog zdruga.

[5] Na ovom pravcu prodirali su dijelovi Sedme SS divizije „Prinz Eugen" i Devedeset drugi motorizovani puk. Vidi primjedbu br. 6 uz dok. br. 103.

[6] Vidi tom V, knj. 20, izvještaj Štaba Šibenskog sektora Štabu Četvrte operativne zone od 3 listopada 1943 godine.

[7] O formiranju novih jedinica u Dalmaciji u rujnu 1943 god. vidi dok. br. 88, 111 i tom V, knj. 20, naredbu Štaba Osmog korpusa NOV Jugoslavije od 11 listopada 1943 godine.

[8] Vojnović

BR. 146

NAREDBA OPERATIVNOG ŠTABA ZA ISTRU NOV I PO HRVATSKE OD 24 RUJNA 1943 GOD. O FORMIRANJU PRVE I DRUGE ISTARSKE NO BRIGADE I PRVOG I DRUGOG NOP ODREDA I POSTAVLJENJA RUKOVODILACA[1]

NAREDBA BR. 2.

Operativnog štaba za Istru od 24. septembra 1943. godine.

I.

Razvitak Narodnooslobodilačke vojske u Istri i težnja istarskog naroda za slobodu i pripojenje matici zemlji Hrvatskoj, masovno odazivanje naroda u Narodnooslobodilačku vojsku i partizanske odrede, ukazala se potreba za formiranje novih jakih vojničkih jedinica koje će biti sposobne i spremne da ostvare težnje svog naroda i da osiguraju i ostvare njegovu potpunu slobodu.

Da bi se pomoglo istarskome narodu i njegovoj borbi za slobodu, Glavni Štab Hrvatske postavio je Operativni štab za Istru[2] koji će rukovoditi svima jedinicama u Istri. Pored toga Glavni štab Hrvatske poslao je iskusne borce koji su se stavili na raspoloženje narodu da mu pomognu u njegovoj borbi.

II.

Formirana je I istarska brigada, koja nosi naziv poznatog heroja i mučenika Vladimira Gortana, koji je junački pao za slobodu istarskog naroda Ova brigada nosi naziv „I istarska brigada Vladimira Gortana".

III.

Formira se II istarska brigada i I partizanski odred „Učka." Formiran je i II partizanski odred „Sušačko-kastavski".

IV.

Za vršioca dužnosti komandanta I istarske brigade „Vladimira Gortana" postavlja se drug Nikola Tatalović.

---

[1] Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg br. 38-2, k 106.

[2] Komandant Operativnog štaba bio je Savo Vukelić, a politički komesar Joža Skočilić.

Za vršioca dužnosti polit. komesara I istarske brigade „Vladimira Gortana“ postavlja se drug Stijenka.

Za operativnog oficira I istarske brigade „Vladimira Gortana“ postavlja se drug Ivan Motika (uzet u naš Štab).

V.

Za v.d. komandanta II istarske brigade postavlja se drug Vitomir Širola.

Za vršioca dužnosti politkomesara II istarske brigade, postavlja se drug Dinko Lukarić.

Za operativnog oficira II istarske brigade postavlja se drug Raspor.

VI.

Za v.d komandanta I partizanskog odreda „Učka“ postavlja se drug Dobrila Viktor.

Za pol. komesara I partizanskog odreda „Učka“ postavlja se drug Vlado Juričić.

VII.

Za vršioca dužnosti komandanta II partizanskog odreda Sušačko-kastavskog odreda postavljen je naredbom broj 1 ovoga Štaba drug Pilepić Anton, a za vršioca dužnosti pol. komesara drug Božanić Bogdan.

VIII.

Ovu naredbu pročitati pred strojem i saopštiti je svima borcima.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Joža Skočilić v.r.

Komandant:
Savo Vukelić v.r.

Dostavljeno: Štabu I istarske brigade „Vladimira Gortana“, Štabu II istarske brigade, Štabu I partizanskog odreda „Učka“, Štabu II partizanskog odreda „Sušačko-kastavskog“, komandama mjesta: Pazin, Klana, Kastav, Labin i Lupoglav.

Točnost prijepisa ovjerava

Politkomesar:

Komandant:

(M.P.)[3]

[3] Okrugli pečat: Štab Trinaeste divizije NOV Hrvatske.

BR. 147

NAREĐENJE OPERATIVNOG ŠTABA ZA ISTRU NOV I PO HRVATSKE OD 24 RUJNA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA RASPORED I DEJSTVO[1]

PRIJEPIS

OPERATIVNI ŠTAB ZA ISTRU[2]
N.O V.H.
dana 24. IX. 1943.

ŠTABU I ISTARSKE BRIGADE „VLADIMIRA GORTANA"
ŠTABU II ISTARSKE BRIGADE
ŠTABU I PARTIZANSKOG ODREDA „UČKA" I
ŠTABU II PARTIZANSKOG ODREDA „SUŠAČKO-KASTAVSKOG"

S obzirom na veliki oslobođeni teritorij na kome djeluju naše jedinice i aktivnost neprijatelja iz pojedinih mjesta: iz Fiume[3] glavnom cestom u pravcu Trsta, iz Pule u pravcu Rovinja i Pazina, od Trsta glavnom cestom prema Rijeci i Klani, svaka jedinica dobiti će privremeno svoj sektor djelovanja i kontrole nad tim sektorom kao i zadatke za izvođenje akcija.

I.

I Istarska brigada „Vladimira Gortana"[4] sa svojim štabom smjestiti će se u Žminj. Djelovanje jedinica te brigade biće na južnom dijelu Istre, južno od rijeke Lima i dalje linijom Pazin —Plomin. Zadatak ove brigade je da spriječi svaki pokušaj neprijatelja iz Pule da prodre na oslobođeni teritorij, tj. da satjera neprijatelja u Pulu, da kontroliše sav dodijeljeni joj teritorij, te da poruši sve komunikacije koje vode od Pule prema Fiumi. Komunikacije rušiti što bliže samom gradu Puli.

Obuhvatiti sve novomobilisane od 17 do 35 godina i mobilisati nove koji su spremni da se bore.

Iz sastava ove brigade uzima se IV Bataljon, koji će ući u sastav II Brigade[5]. Štab I Brigade da na terenu na kome će djelovati, formira novi bataljon.

Ova brigada ima osloboditi mjesta Bale i Vodnjan u kojima se nalaze neki karabinjeri. Ovo treba odmah ispitati i pristupiti će se izvođenju akcije.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 35-2. k. 104 A.
[2] O formiranju ovog štaba vidi dok. br. 146.
[3] Rijeka
[4] O formiranju ove brigade vidi dok. br. 146.
[5] Vidi dok. br. 146.

Održavati vezu sa I Odredom „Učka“[6] i sa jedinicama II Brigade koje se budu nalazile u Poriječju[7].

II.

II Brigada formirati će se na sjeverozapadnom dijelu Istre i to: sjeverno od rijeke Lima, sjeveroistočno od Pazina na Roč preko Vodica na glavnu cestu.

U sastav ove brigade ulazi IV Bataljon I Brigade, koji će biti kao baza za formiranje Brigade. Pored toga ima se na raspoloženju oko 50 drugova komandnog kadra.

Zadatak jedinica ove brigade [je] da kontrolišu cijeli teren koji im je dodijeljen, da osiguraju pravac prema Trstu i da poruše sve komunikacije (ceste — pruge) koje vode od Trsta prema Rijeci i oko samog Trsta, sve ceste koje vode u unutrašnjost Istre. Naročito treba dobro srušiti glavnu cestu.

Obuhvatiti sve novomobilisane od 17 do 35 godina i vojnički ih organizirati u vodove, čete i bataljone. Mora spriječiti svaki pokušaj neprijateljskog upada na slobodni teritorij. Štab brigade smjestiti će se u Buzet. Vezu održavati sa jedinicama I Brigade.

III.

I Partizanski odred „Učka“ obuhvata sjeveroistočni dio Istre, zapadno od Plomina—Pazina, te istočno od linije Pazin—Roč—Vodice. Zadatak da kontrolira cijeli dodijeljeni sektor, da osigurava pravac prema Rijeci još zasada osiguranje prema glavnoj cesti Trst—Rijeka.

Obuhvatiti sve novomobilisane i vršiti mobilizaciju dalje.

Povezati se sa jedinicama II Odreda Sušačko-kastavskog[8] i sa jedinicama I Istarske brigade „Vladimira Gortana“. Ovaj odred mora zarušiti cestu koja vodi od Rijeke prema Puli i to što bliže neprijateljskom garnizonu. Također treba rušiti cestu koja vodi iz Rijeke u pravcu Trsta. Sprečavati svaki pokušaj neprijateljskog nadiranja i upada na slobodni teritorij. Štab odreda smjestiti će se u Vranje.

IV.

II Odred ranijom zapovijedi ovog štaba dobio je zadatak djelovanja Sušak—Kastav—Rijeka i Klana.

---

[6] Vidi dok. br. 146.
[7] Poreč
[8] O formiranju ovog odreda vidi dok. br. 146.

V.

Štabovi brigada postavljati će u većim mjestima na svome sektoru komande mjesta u sporazumu sa pozadinskim organizacijama i o tome nas izvijestiti.

VI.

Svi štabovi moraju organizirati informativnu službu i prikupljati podatke o neprijatelju, njegovim snagama i pokretima kao i sve ostalo što se odnosi na pokrete i namjere neprijatelja, te o tome obavještavati ovaj štab.

VII.

Odmah se mora prići čvrstoj organizaciji vojničkih jedinica i početi sa vojničkim i političkim radom sa borcima. Po ovome ćete dobiti detaljna uputstva.

VIII.

Svaki štab brigade i štabovi odreda moraju imati i po jedna luksuzna kola koja će služiti za vezu sa našim štabom i sa određenim jedinicama.

IX.

Svi štabovi moraju poduzeti mjere da se oružje suvišno i sav ostali materijal prikuplja na podesno mjesto koje nije jako izloženo, te da o tome izvijestite ovaj štab, a suvišno oružje odmah poslati našem štabu koji će ga raspodijeliti i poslati jedinicama koje još nemaju dovoljno oružja.

X.

Ishrana jedinica vršiti će se preko komandi mjesta, a kasnije će se vršiti preko Intendanture ovoga štaba.

XI.

Svi štabovi moraju podnositi svakoga dana pismeni izvještaj u kome naznačiti brojno stanje ljudi u jedinicama i broj koliko ima oružja, šta je urađeno preko toga dana i sve ostalo. Odmah podnijeti izvještaj koliko ima nenaoružanog ljudstva u jedinicama.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: **Joža Skočilić** — Komandant: **Savo Vukelić**

Točnost prijepisa ovjerava:

Politkomesar: (MP)[9] Komandant:

[9] Okrugli pečat: Štab Trinaeste divizije NOV Hrvatske.

BR. 148

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 24 RUJNA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O FORMIRANJU MOSLAVAČKE NO BRIGADE I ZAGREBAČKOG I BJELOVARSKOG NOP ODREDA[1]

ŠTAB II OPERATIVNE ZONE
NOV I PO HRVATSKE
Op. Br. 671/43.
24. IX. 1943.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

21. ovog mjeseca formirali smo Moslavačku brigadu[2]. Iz naše naredbe, koja je privremena (dok vi naredbu ne izdate) vidjet će te naziv brigade i sastav štaba. Preko naše stanice javili smo vam imena drugova koji su ušli u štab brigade. Brigada broji preko 700 ljudi, a naoružana je sa 18 puškomitraljeza, 3 laka mitraljeza, 6 teških mitraljeza, jedan teški bacač i 2 laka bacača. Brigada ima 470 pušaka i dovoljno municije. Pored ovog naoružanja ima nešto nenaoružanog ljudstva. Sa ovim naoružanjem brigada je sposobna za akcije, koje se pred nju postavljaju. Što se tiče borbenog morala boraca u ovoj brigadi, on je dobar. Organizacija u brigadi još nije u cjelosti učvršćena, što je u ostalom i razumljivo, ali odmah po formiranju brigade njezin je štab pristupio intenzivnom radu za njezino učvršćenje. Upravo, danas održajemo vojno-političko savjetovanje cjelokupnog vojnog kadra, na kojem će mo postaviti konkretne zadatke pred sav vojno-politički kadar. Perspektiva ove brigade je vrlo dobra. Ona može u najskorije vrijeme da se podigne na 1000 boraca, a imade također i uslova za akcije u kojima će se novo pridošli borci moći naoružati.

Od terenskih četa i jednog dijela tzv. udarnih grupa u okolici Zagreba formirali smo Zagrebački odred[3]. Ovaj odred broji

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg br. 24-5, k. 1472.

[2] Moslavačka NO brigada formirana je 21 rujna 1943 god. u šumi Garić (kod s. Straža) od tri bataljona Moslavačkog NOP odreda. Prilikom formiranja imala je oko 700 boraca. Komandant je bio Nikola Kličković a politički komesar Josip Horvat. (Dokumenat u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 44 5, k. 724.)

[3] Odred je formiran na Zagrebačkoj Gori, naredbom Štaba Druge operativne zone od 13 rujna 1943 god. Pored udarnih grupa, u sastav Odreda ušle su: Prigorska, Stubička i Dugoselska četa. Za komandanta odreda postavljen je Stevan Došen a za političkog komesara Milan Kuren (Dokumenat u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 16-2, k. 106.)

preko 180 ljudi, organiziran u 4 čete, bez bataljona. Formaciji bataljona nismo pristupili zbog toga, jer je u neposrednoj blizini Zagreba dosta teško kretanje ovakve formacije. Odred je naoružan sa 4 puškomitraljeza, nekoliko šmajsera i karabinima. Nenaoružanih nema. Osim toga što je odred formiran u čete imade zadatak da formira specijalne desetine, koje će se ubacivati u sam grad Zagreb, na čijoj će periferiji vršiti razne diverzantske akcije.

Kao što smo postupili u zagrebačkoj okolici, isto tako postupili smo i u okolici Bjelovara. I tamo je formiran Bjelovarski odred[4], koji broji oko 200 ljudi naoružan sa 3 puškomitraljeza, većim brojem šmajsera i karabina. Za razliku od Zagrebačkog odreda, Bjelovarski odred još nije potpuno sređen i nije imao nekih naročitih akcija. Zasada od ovih odreda još nemamo izvještaja o njihovom djelovanju.

U Zagorju također sazrijevaju uslovi za formiranje odreda[5]. Ovih dana pristupit ćemo k formiranju odreda.

Mada smo u Moslavini formirali brigadu, ostao je odred sa 2 bataljona, naoružan sa 7 puškomitraljeza i jednim teškim, te lakim bacačem mina. Odred je sposoban da vrši akcije isto kao i prije. Možemo kazati da je kvalitet boraca, pa i komandni kadar bolji od onih, koji su otišli u brigadu. Na ovome terenu ukinuli smo udarne grupe, osim u dijelu Sisačkog kotara, gdje još nije moguće kretanje jačih formacija. Zadaci koje smo postavili pred Odred usmjereni su u pravcu Kutine i Siska, da se slobodni teritorij Moslavine što više proširi i kontroliše.

Moslavačka brigada dobila je zadatak da vrši operacije na pruzi Zagreb—Dugo Selo—Novska i da prodire prema samom Zagrebu s jedne strane i prema Bjelovaru s druge strane[6]. Tako ćemo proširiti slobodni teritorij, spojivši se sa slobodnim teritorijem Slavonije.

U Turopolju, pod Okićem i Žumberku također sazrijevaju uslovi za formiranje brigade. Mobilizacija na onome terenu vrlo dobro uspijeva. Jedino naši drugovi prave stanovite greške, što suviše lokal-patriotski postavljaju pitanje mobilizacije, što se odražava u jedinicama kod boraca, koji nisu voljni da se bore, bez obzira na kraj, nego svaki bi htio da ostane u svojem selu,ili u najboljem slučaju u svojoj općini. Mi smo skrenuli pažnju svima na onome terenu, da vode kurs na to, da smo mi

---

[4] Bjelovarski NOP odred formiran je, naredbom Druge operativne zone od 13 rujna 1943 god., od udarnih grupa Bjelovarskog okruga i čete „Ivančani". (Dokumenat u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 16-2, k. 106.)

[5] O formiranju Zagorskog NOP odreda vidi primjedbu br. 7 uz dok. br. 33.

[6] Vidi dok. br. 173.

narodna vojska i borit ćemo se tamo, gdje je to najpotrebnije i kuda nas odrede naši štabovi. Naravno da ovo nije mobilizaciona parcela, nego samo uputstva za naše rukovodeće kadrove.

Brigada „Braće Radić"[7] također se povoljno razvija, kako u akcijama, tako u naoružanju i ljudstvu. Ona je premašila već broj 800 a imade također i dobro naoružanje. Sada ima 34 puškomitraljeza. Dakle od njezinog osnutka[8] do danas porasla je za 50 ljudi i 8 puškomitraljeza. Kalnički odred također se dobro razvija u svakom pogledu.Naskoro će sazrijet uslovi za formiranje još jedne brigade.

S obzirom na ovakve prilike, kakve su u našoj zoni, naš štab nalazi se u teškoj situaciji, jer je preuzak i suviše malobrojan da bi u cjelosti mogao zadovoljiti svim zahtjevima i zadacima, koji se pred njega postavljaju. Dosada nemamo pozadinskog odsjeka, koji bi rukovodio sa komandama područja i opće pozadinskim jedinicama. Osim toga što imademo veliki broj svojih jedinica, potrebno je da što više posvetimo pažnju i X Diviziji[9] sa kojom se nalazi momentalno drug komandant[10], a drug Rade[11] nalazi se na Kalniku sa brigadom i odredom[12], a u štabu nalazi se sam komesar[13]. Dakle naš štab kraj ovakovih prilika dosta teško djeluje kao homogena cjelina, pa radi toga izvjesne stvari trpe i ne mogu se na vrijeme rješavati. Radimo na tome da proširimo štab, a u tu svrhu bilo bi nam naročito potrebno, ako imate na raspolaganju barem jednog druga koji se razumije u pozadinske stvari, da bi mogao biti šef našeg pozadinskog odsjeka, a ujedno i instruktor komandama područja. Poteškoća s kojom se borimo sastoji se također i u tome, što smo stalno na terenu pri organizaciji jedinica i njihovim akcijama, usljed čega ne možemo potpuno zadovoljiti u pogledu rukovođenja sa pozadinskim vojnim vlastima.

Sada su već sazreli uslovi za to da formiramo Komandu područja u Žumberku i na Kalniku. Eto iz ovoga se jasno vidi hitna potreba organizacije pozadinskog odsjeka.

Vaš brzojav u kojem ste tražili prijedlog za političkog komesara Operativnog štaba za Žumberak i Pokupje smo pri-

---

[7] Ovaj naziv Brigada je dobila naredbom Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 21 rujna 1943 god. Raniji naziv: Druga NO brigada Druge operativne zone. Vidi dok br. 11.

[8] Ona je formirana 4 rujna 1943 god. Vidi dok. br. 11.

[9] Deseta divizija Drugog korpusa Hrvatske došla je na područje Druge operativne zone i stavljena je pod njenu komandu po naređenju Glavnog štaba Hrvatske. Opširnije o tome vidi dok. br. 6, 18, 108 i tom V, knj. 18 dok. br. 93.

[10] Vladimir Matetić

[11] Bulat

[12] Riječ je o NO brigadi „Braće Radić" i Kalničkom NOP odredu.

[13] Marko Belinić

mili. Poslali smo vam također i prijedlog, da bude komesar toga štaba drug Marijan Badel[14]. On je zasada politički komesar Turopoljsko-posavskog odreda, a prije je bio zamjenik političkog komesara Žumberačkog odreda. Drug Marijan je sposoban, odan i veoma uporan u radu. On će svakako najbolje odgovoriti tom zadatku.

X Divizija prebacila se na Kalnik, gdje imademo nekoliko dobrih akcija u izgledu. Na svom putu prema Kalniku ona je likvidirala neprijateljsku posadu u Sv. Ivan Žabno[15]. Međutim, nije se zadržala poslije likvidacije na tom terenu, nego je produžila dalje, što je neprijatelj iskoristio i ponovno uputio novu posadu u ovo mjesto.

Naše su jedinice u posljednje vrijeme izvele prilično uspjelih akcija[16]. One su uhvatile dosta veliku količinu oružja, ali nas čudi, da i pored njihove aktivnosti slabo se objavljuju rezultati tih akcija preko „Slobodne Jugoslavije". Mislimo da nije potrebno govoriti o tome koliko je to važno da se objavi, jer bi se iz tih izvještaja vidjela aktivnost naše vojske skroz od sjevera pa na jug u našoj zemlji. Osim toga važno je i zbog samog pučanstva i naših boraca, koji ipak željno očekuju da se i o njima progovori koja riječ. Vjerujemo da ćete se vi pobrinuti za to, da se ti rezultati objave.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant:
sl. odsutan.

[14] Narodni heroj. Poginuo na Žumberku 1944 god. kao politički komesar Turopoljsko-posavskog NOP odreda.

[15] Vidi dok. br. 243 i tom V, knj. 20, izvještaj Štaba Desete divizije od 1 listopada 1943 god. Štabu Drugog korpusa NOV Hrvatske.

[16] Vidi dok. br. 5, 16, 41, 49, 78, 87 92, 108 i 113.

BR. 149

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE PROLETERSKE BRIGADE OD 24 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU PRVE PROLETERSKE DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE O BORBAMA NA LINIJI LOVREČ—ČISTA I ARŽANO—BUŠKO BLATO[1]

ŠTAB I PROLETERSKE BRIGADE
24-IX-1943 god.
Br. 560/43

ŠTABU I PROLET. DIVIZIJE

1. — Prilikom nadiranja neprijateljskih snaga od Imotskog u pravcu Sinja[2], naša brigada nalazila se sa tri bataljona na prostoriji Trilj. Prema izvještaju koji smo dobili od domobranskog oficira iz Imotskog da se neprijatelj već nalazi u pokretu, tj. 22 ov. m. a koji smo izvještaj dostavili gore pomenutom štabu, odlučili smo da brigadu vratimo na prvobitni položaj[3]. U toku povratka ova tri bataljona susreli su se sa neprijateljem na putu Lovreč—Čista—Čaporice, na sektoru sela Biorina. II i VI bataljon u prvom momentu uspjeli su da suzbiju neprijatelja i vrate natrag u s. Čistu. Neprijatelj je stalno dovlačio pojačanja u ljudstvu i oružju i uspio da nas potisne i prođe u pravcu Trilja.

I bataljon pošao je od Trilja sjevernim putem Vrpolje—Aržano, gdje se već nalazio naš IV bataljon. Na tom pravcu takođe je nadirala druga neprijateljska kolona sa dosta jakim snagama i motorizacijom od 100 kamiona i 15 tenkova, kao i nekoliko blindiranih automobila. Sa ova dva bataljona nalazi se i komandant brigade, drug Božo[4].

U toku 23 ov. m. na sektoru Aržano—Buško Blato ova dva bataljona vodila su borbu i neprijatelj nije uspio da se probije dalje od Aržana. U toku borbe oboren je i jedan avion (izviđač).

---

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 37/1-1. k. 707.

[2] Na ovom pravcu prodirali su dijelovi Sedme SS divizije „Prinz Eugen" i Devedeset drugi motorizovani puk. Vidi dok. br. 124, 125, 126 i primjedbu br. 6 uz dok. br. 103.

[3] Prema naređenju Štaba Prve proleterske divizije trebalo je da brigada 22/23 rujna učestvuje u napadu na Sinj i ona se kretala u tom pravcu. Uslijed prodora neprijateljskih snaga na pravcu Imotski — Sinj, Brigada je vraćena radi zatvaranja tog pravca Vidi dok. br. 115 113, 125, 126 i 170.

[4] Božović

Naš VI bataljon prilikom probijanja neprijatelja preko Čiste u pravcu Trilja, povukao se sjeverno od Čiste na sektor sela Strizirep sa kojim smo tek 23 ov. m. uhvatili vezu u 17 časova, i naredili mu da se postavi na sektoru Donja Tarica i onesposobi put za prolaz motorizacije i takođe da obavezno uhvati vezu sa I i IV bataljonom koji su na sektoru Aržano.

2. — II i III bataljon naše brigade, kao i III udarni bataljon Omiške grupe postavljeni su noću 23 na 24 ov. m. na položajima južno od linije: Čista—Provo—Lovreč, kao i jedna četa Imotskog odreda pojačana sa jednim vodom Talijana[5] koja je postavljena jugoistočno od Lovreča.

Obje snage 24 ov. m. u toku dana napašće ovaj sektor i svojim desnim krilom po mogućstvu uspostaviti vezu sa sjevernim bataljonima na sektoru Studenci—Aržano. Cilj ovih snaga na ovom sektoru je da presijeku neprijatelju komunikaciju i da napadnu neprijatelja sleđa, koji je već prošao u pravcu Trilja.

Glavna snaga Imotskog odreda postaviće se na sektoru Zagvozd—Grabovac—Rimski Put (raskršće), i taj pravac potpuno onesposobiti za saobraćaj.

3. — Dvije mještanske čete[6] pojačane sa 40 karabinijera[7] i 2-va teška mitraljeza, kao i sa jednim tenkom postavljeni su na sektoru s. Blata sa sjeverne i južne strane rijeke Cetine, sa zadatkom da štite pravac od Trilja i Dicma, ukoliko neprijatelj pokuša sa te strane.

Put koji vodi od Blata za Šestanovac potpuno je onesposobljen za saobraćaj. Isto tako je i srušen most na Cetini u s Blato.

4. — Sve ove jedinice potpadaju pod komandu naše brigade.

5. — U toku 23. ov. m uhvatili smo vezu sa divizijskom bolnicom i ona će se prebaciti na sektor s. Babajići—Kostanje, gdje se nalazi i naša brigadna bolnica.

6. — Dobili smo naređenje IV operativne zone od 23 ov m. i razumjeli sadržaj toga naređenja, ali smo mišljenja da u ovoj situaciji, u kojoj se sada nalazi naša brigada i s obzirom na neprijateljske snage, ne možemo se postaviti na pogodnije mjesto. Mišljenja smo zasada da će najkorisnije biti preduzeti napad na neprijatelja sleđa, onesposobljavanje komunikacija za sao-

---

[5] Riječ je o bivšim pripadnicima talijanskih oružanih snaga koji su poslije kapitulacije Italije prešli na stranu jedinica NOV Jugoslavije. Vidi dok. br. 54.

[6] Formirane od mjesnog stanovništva.

[7] Odnosi se na bivše karabinjere koji su prešli na stranu naših jedinica.

braćaj na ovome sektoru i povezivanje sa sjevernim bataljonima naše brigade, i zadržavanje daljeg neprijateljskog nadiranja od Imotskog i od Livna. Po ovom planu i sa gore navedenim rasporedom mi ćemo djelovati sve dok ne dobijemo od vas novo naređenje[8].

7. — Ukoliko taj štab raspolaže sa eksplozivom za rušenje drumova hitno nam pošaljite na pravcu Zadvarje—Šestanovac. Most na Cetini niže Podgrađa, kao i serpentine na sektoru Zadvarje uvijek su spremne za rušenje i tamo se već nalazi odgovarajuće ljudstvo za taj posao.

S. F. — S. N.

Polit. komesar, Zamjenik komandanta,

[8] Štab Četvrte operativne zone uputio je 25 rujna direktivu Štabu Prve proleterske brigade i Štabu Imotskog sektora u kojoj se pored ostalog ističu sljedeći osnovni zadaci: spriječiti neprijatelja u dovlačenju pojačanja na pravcu Imotski — Sinj — Split, uništiti manje neprijateljske posade, očistiti od neprijatelja prostoriju Čista — Trilj — Sinj i evakuirati ratni materijal sjeverno od rijeke Cetine. Opširnije o tome vidi dok. br. 25-1 i 26-1, k. 1491, u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

BR. 150

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NOU BRIGADE OD 24 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU ŠESTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE O UNIŠTENJU NEPRIJATELJA NA CESTI BIHAĆ—DONJI LAPAC[1]

ŠTAB II UDARNE BRIGADE
VI DIVIZIJE N.O.V.
HRVATSKE
Broj 307
24. septembra 1943.

Operativni izvještaj
od 21. IX. 1943 god.

ŠTABU VI DIVIZIJE NOV HRVATSKE

Pripreme: Telefonskim naređenjem Štaba VI divizije NOV Hrvatske izvršena je koncentracija ove brigade bez II bataljona koji je osiguravao aerodrom[2]. Koncentracija je izvršena u selu Visuć 19 ov. mj. u 24 h. Pregledano je oružje, sanitetski materijal i sravnjena municija po jedinicama. Iz Visuća brigada je krenula 20 ov. mj. u 0.2 h. maršovskim poredkom, pravac Visuć—Selište—Kozja Draga—Karlovićeva Korita—Veliko Kamensko, gdje je stigla istog dana u 11 h. U V. Kamenskom brigada je odmarala do 5 h., a za to vrijeme vršeno je izviđanje sa štabovima bataljona sa kote 878 jugozapadno od Kruga. Za vrijeme dok je vršeno izviđanje brigada je stigla na Kruški Klanac gdje je ostala do mraka, odakle je bio i polazni položaj. Sa brigadom je stigla jedna četa samostalnog bataljona VI divizije dok su ostale snage ovog bataljona bile prema Skočaju i D. Lapcu u patrolama koje svakodnevno krstare u tim pravcima. Jedna četa I bataljona ostala je na Kuku.

Podatci o neprijatelju: su nepoznati, jedino smo znali da neprijatelj svakodnevno vrši saobraćaj Bihać—D. Lapac i obratno sa vještačkim i običnim kretanjem.

Plan za akciju: Poslije izvršenog izviđanja III i IV bataljon sa od po tri pješadijske čete prešli su preko ceste koja vodi Bihać—Donji Lapac preko noći i zaposjeli položaj uz samu cestu sa istočne strane sjeverno od k. 667 i južno zaključno sa sjevernim padinama Vršak (k. 778) sa zadatkom da ostanu u tajnosti.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 13-6, k. 801.

[2] Odnosi se na aerodrom na Krbavskom Polju, kod Laudonovog Gaja.

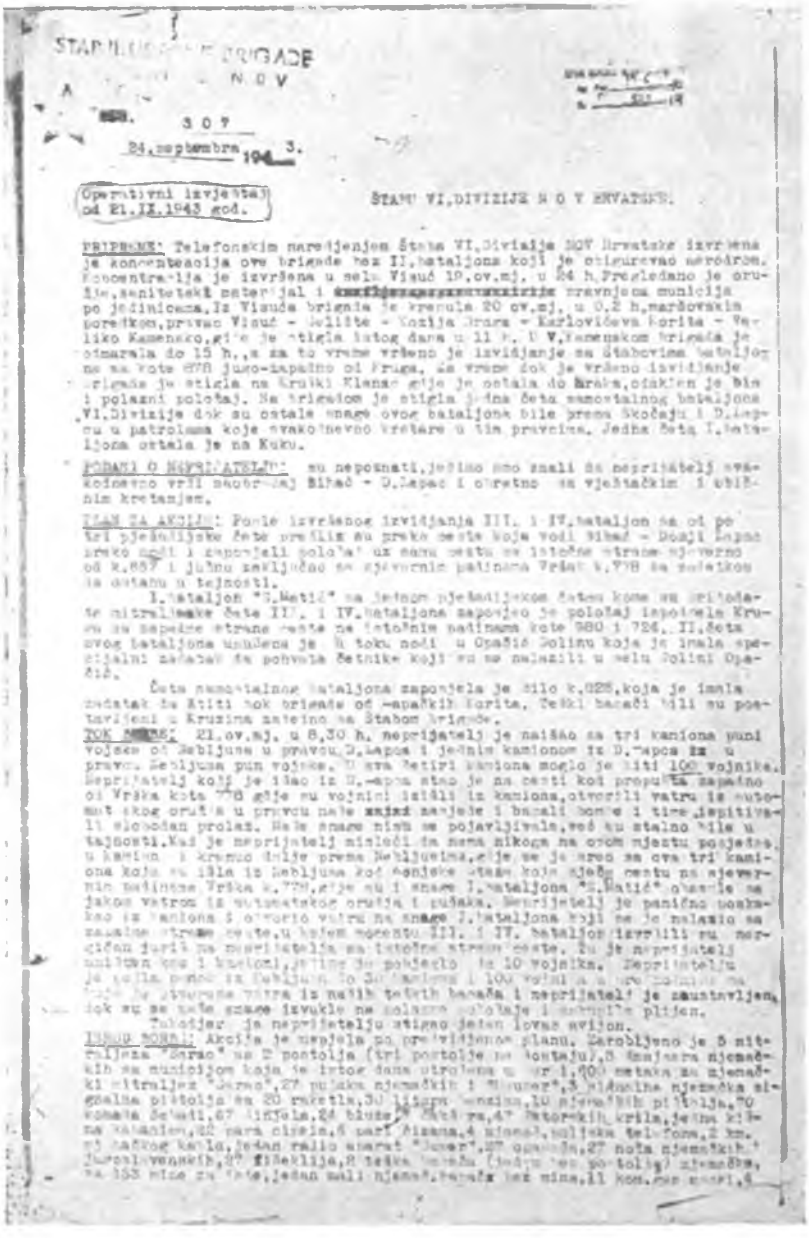

STAB [illegible] BRIGADE
N.O.V
A [illegible]

Broj: 307
24. septembra 1943.

Operativni izvještaj od 21.IX.1943 god.

ŠTABU VI.DIVIZIJE N.O.V HRVATSKE.

PRIPREME: Telefonskim naređenjem Štaba VI.Divizije NOV Hrvatske izvršena je koncentracija ove brigade bez II.bataljona koji je otpremljen naprijed. Koncentracija je izvršena u selu Visuć 19.ov.mj. u 24 h.Pregledano je oružje,sanitetski materijal i municija po jedinicama.Iz Visuća brigada je krenula 20 ov.mj. u 0.2 h,maršovskim poretkom,pravac Visuć - Selište - Kozija Uprta - Karlovićeva Korita - Veliko Kamensko,gdje je stigla istog dana u 11 h. U V.Kamenskom brigada je ostmarala do 15 h.,a za to vrijeme vršeno je izviđanje sa štabovima bataljona na kote 678 jugo-zapadno od Pruga. Za vrijeme dok je vršeno izviđanje brigada je stigla na Krnjki Klanac gdje je ostala do mraka,očekujući je bio i polazni položaj. Na križnicu je stigla jedna četa samostalnog bataljona VI.Divizije dok su ostale snage ovog bataljona bile prema Škocjanu i D.Lapcu u patrolama koje svakodnevno krstare u tim pravcima. Jedna četa I.bataljona ostala je na Kuku.

PODACI O NEPRIJATELJU: su nepoznati,jedino smo znali da neprijatelj svakodnevno vrši saobraćaj Bihać - D.Lapac i obratno sa vještačkim i ubitačnim kretanjem.

PLAN ZA AKCIJU: Poslije izvršenog izviđanja III. i IV.bataljon sa oči po tri pješadijske čete prešlim su preko ceste koja vodi Bihać - Donji Lapac preko noći i zauzeli položaj ux samu cestu sa istočne strane sjeverno od k.857 i južno zaključno sa sjevernim patinama Vrška k.778 sa zadatkom da ostanu u tajnosti.

I.bataljon "S.Matić" sa četom pješadijskom četom koje su pripadale mitraljeske čete III. i IV.bataljona zaposjeo je položaj ispočela Kruga sa zapadne strane ceste na istočnim patinama kote 880 i 726. II.četa ovog bataljona upućena je k toku noći u Opačić Polinu koja je imala specijalni zadatak da pohvata četnike koji su se nalazili u selu Polini Opačić.

Četa samostalnog bataljona zaposjela je silo k.828,koja je imala zadatak da štiti tok brigade od zapadnih Korita. Teški bacači bili su postavljeni u Kruzima zajedno sa Štabom brigade.

TOK BORBE: 21.ov.mj. u 8,30 h. neprijatelj je naišao sa tri kamiona puni vojske od Bebljuna u pravcu D.Lapca i jednim kamionom iz D."apca ka u pravcu Bebljuna pun vojske. U sva četiri kamiona moglo je biti 100 vojnika. Neprijatelj koji je išao iz D.-apca stao je na cesti koi propušta zapadno od Vrška kote 778 gdje su vojnici izašli iz kamiona,otvorili vatru iz automat skog oruđa u pravcu naše xxixxi zasjede i bacali bombe i time ispitivali slobodan prolaz. Naše snage nisu se pojavljivale,već su stalno bile u tajnosti.Kad je neprijatelj mislioći da nema nikoga na ovom mjestu posjedao u kamione i krenuo dalje prema Bebljunu,gdje se je mogao sa ova tri kamiona koja su išla iz Bebljuna kod Senjske Stare koja sjeku cestu na sjevernim patinama Vrška k.778,gdje su i snage I.bataljona "S.Matić" otvorile na jakom vatrom iz automatskog oruđa i puškara. Neprijatelj je paničnu uzmakao iz kamiona i otvorio vatru na snage I.bataljona koji se je nalazio sa zapadne strane ceste,u kojem momentu III. i IV. bataljon izvršili su napadaj iz leđa neprijatelja na istočne strane ceste. Tu je neprijatelj uništen sav i kamioni,jedino je pobjeglo sa 10 vojnika. Neprijatelju je stalo pomoć iz Bebljuna 3 kamiona i 100 vojnika koji su [illegible] otvorena vatra iz naših teških bacača i neprijatelj je zaustavljen, dok su se naše snage izvukle na polazne položaje i nastupile plijen.

Također je neprijatelju stigao jedan lovac avijon.

IZVOD BORBE: Akcija je uspjela po predviđenom planu. Zarobljeno je 5 mitraljeza "Zbrojovka" sa 2 postolja (tri postolja su uništena),5 puškara njemačkih sa municijom koja je istog dana otpremljena u [illegible] 1,000 metaka za njemački mitraljez "Zbrojovka",27 pušaka njemačkih i "Mauser",3 pištolja njemačka signalna pištolja sa 20 raketla,30 ljetnih uniforma,10 njemačkih pištolja,70 ranaca šatorskih,67 ćebadi,24 bluze,24 para ča,47 šatorskih krila,jedna kišna kabanica,22 para cipela,6 parf.Aizama,4 njemač.uniforme,2 km. ti šatrog kanla,jedan radio aparat "Mauser",27 opasača,27 nožа njemačkih, [illegible] vanskih,27 fišeklija,8 teških [illegible] (jedna bez postolja) njemačka, [illegible] 155 mina za [illegible],jedan mali njem[illegible],razna bez mina,11 kom.[illegible]

Fotokopija dokumenta br. 150

I bataljon „S. Matić“ sa jednom pješadijskom četom kome su pridodate mitraljeske čete III i IV bataljona zaposjeo je položaj ispod sela Kruga sa zapadne strane ceste na istočnim padinama kote 980 i 726. II četa ovog bataljona upućena je u toku noći u Opačića Dolinu koja je imala specijalni zadatak da pohvata četnike koji su se nalazili u selu Opačića Dolina.

Četa samostalnog bataljona zaposjela je Bilo (k. 828), koja je imala zadatak da štiti bok brigade od Lapačkih Korita. Teški bacači bili su postavljeni u Krugama zajedno sa Štabom brigade.

Tok borbe: 21. ov. mj. u 8.30 h. neprijatelj je naišao sa tri kamiona puni vojske od Nebljusa u pravcu D. Lapca i jednim kamionom iz D. Lapca u pravcu Nebljusa pun vojske. U sva četiri kamiona moglo je biti 100 vojnika. Neprijatelj koji je išao iz D. Lapca stao je na cesti kod propusta zapadno od Vrška (kota 778) gdje su vojnici izišli iz kamiona, otvorili vatru iz automatskog oružja u pravcu naše zasjede i bacili bombe i time ispitivali slobodan prolaz. Naše snage nisu se pojavljivale, već su stalno bile u tajnosti Kad je neprijatelj, misleći da nema nikoga na ovom mjestu, posjedao u kamion i krenuo dalje prema Nebljusima, gdje se je sreo sa ova tri kamiona koja su išla iz Nebljusa kod konjske staze koja siječe cestu na sjevernim padinama Vrška (k.778), gdje su ih snage I bataljona „S. Matić“ obasule sa jakom vatrom iz automatskog oružja i pušaka. Neprijatelj je panično poskakao iz kamiona i otvorio vatru na snage I bataljona koji se je nalazio sa zapadne strane ceste, u kojem momentu III i IV bataljon izvršili su energičan juriš na neprijatelja sa istočne strane. Tu je neprijatelj uništen kao i kamioni, jedino je pobjeglo do 10 vojnika. Neprijatelju je pošla pomoć iz Nebljusa do 30 kamiona i 100 vojnika u predhodnici na koje je otvorena vatra iz naših teških bacača i neprijatelj je zaustavljen, dok su se naše snage izvukle na polazne položaje i sakupile plijen.

Također je neprijatelju stigao jedan lovac avion.

Ishod borbe: Akcija je uspjela po predviđenom planu. Zarobljeno je 5 mitraljeza „Šaraca“ sa 2 postolja (tri postolja nedostaju), 5 šmajsera njemačkih sa municijom koja je istog dana utrošena u borbi, 600 metaka za njemački mitraljez „Šarac“, 27 pušaka njemačkih i „mauzer“, 3 signalna njemačka pištolja sa 20 raketla, 30 litara benzina, 10 njemačkih pištolja, 70 komada ćebadi, 67 šinjela, 24 bluze, 7 čakšira, 47 šatorskih krila, jedna kišna kabanica, 22 para cipela, 6 pari čizama, 4 njemač poljska telefona. 2 km. njemačkog kabla, jedan radio-aparat „Super“, 27 opasača, 27 noža njemačkih i jugoslavenskih, 27 fišeklija, 2 teška bacača (jedan bez postolja) njemačka, sa 153 mine za iste, jedan mali njemač. bacač bez mine, 11 kom. gasmaski, 4

oficirske kožne torbe, 5 plahta[3] za zaštitu od otrovnih gasova, 2 tromblona njemačka sa 12 kom. mina za iste.

Gubitci neprijatelja: 65 mrtvih, 26 zarobljenih legionara i jedan Nijemac, i 4 kamiona teretna spaljena.

Sopstveni gubitci: 2 mrtva i 4 ranjena druga.

Kritički osvrt: Akcija je izvedena po planu. Grešaka u ovoj akciji bilo je, s tim što je komandni kadar III i IV bataljona naredio juriš borcima iz daljine 800 metara, a neprijatelj napadnut sa zapadne strane od naših teških mitraljeza i sva neprijateljska vatra bila je uperena na snage I bataljona i ova dva bataljona imali su vremena da se privuku na neposrednu blizinu i tek onda da izvrše juriš sa bombama, a tako čim je nastala vriska naših boraca neprijatelj se odmah razvio i dobio mogućnost da okrene vatru i prema III i IV bataljonu, i drugo, što su borci i komandni kadar prilikom nastupanja išli više po gomilama i borci ne iskorištavaju pravilno prirodne zaklone i vojničko prebacivanje preko čitavog terena.

Utrošak municije: Utrošeno je 4.512 jugoslavenskih, 7.492 talijanskih metaka, 28 mina za talij. mali bacač i 6 mina za jugosl. mali bacač i 12 mina za teški bacač jugoslavenski. Izgubljen je jedan puškomitraljez Z. B. Pokvarenog oružja nije bilo.—

Prilog: Lista gubitaka mrtvih i ranjenih.—

Napomena: II četa bataljona „S. Matić" koja je išla u Opačića Dolinu za hvatanje četnika uhvatila je Opačić Stevu, dok Iliju Opačića nisu zbog toga što se isti nalazio u partizanki, te su naši drugovi mislili da je iz naše jedinice. Dva voda ove čete po završenom pretresu banditskih kuća u Opačića Dolini vratila su se u sastav svoje jedinice, dok je III vod produžio u Ličke Štrbce[4] da uhapsi tri bandita, od kojih su dva uhvaćena, dok je jedan uspio da pobjegne. Isti su predani komandantu logora Kamensko[5], a vod se vratio u sastav svoga bataljona. Zarobljeni legionari 26, i jedan Nijemac predati su Štabu VI divizije.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
B.[6] Damjanović

Za komandanta
oper. oficir,
Ljub.[7] D. Medić

(M.P.)[8]

---

[3] Riječ je o ogrtačima.
[4] Štrbci (Gornji i Donji)
[5] Redakcija nije mogla utvrditi kako se komandant zvao.
[6] Branko
[7] Ljubomir. Poginuo prilikom proboja Sremskog fronta 1945 godine.
[8] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 151

ZAPOVIJEST ŠTABA PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE OD 25 RUJNA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA OGULIN I OKOLNA NEPRIJATELJSKA UPORIŠTA[1]

ŠTAB I KORPUSA
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
O. Br. 165/43
25 septembar 1943
Plaški

ZAPOVIJEST

(Sekcija Ogulin—Karlovac—Samobor 1:100.000)

Neprijatelj je utvrdio i posjeo za upornu obranu slijedeća mjesta: Oštarije, Ogulin, Sveti Petar, želj. stanicu Gornje Dubrave, Globornički most, Generalski Stol, Zvečaj, Karlovac, Turanj, Kamensko, Kupski most i Donje Stative. Jačina neprijateljskih posada u navedenim uporištima je:

Oštarije: 160 ustaša i 80 Nijemaca. Naoružanje: 2 teška tenka od 12 do 15 tona, nekoliko teških bacača mina, a ostalo naoružanje nepoznato.

Ogulin: 700 ustaša, 5—600 Nijemaca, oko 200 domobrana i nešto žandara. Naoružanje: 5—6 brdskih topova, nepoznat broj bacača, 1 srednji i 5 lakih tenkova, nekoliko oklopnih automobila, 1 oklopni vlak, a ostalo naoružanje nepoznato.

Sveti Petar: 80 ustaša. Naoružanje nepoznato.

Gornje Dubrave (želj. stanica): oko 450 ustaša i domobrana i nešto žandara. Naoružanje nepoznato.

Globornički most: Oko 50 ustaša. Naoružanje nepoznato.

Generalski Stol: Oko 80 domobrana. Naoružanje nepoznato.

Zvečaj: Oko 80 domobrana. Naoružanje nepoznato.

Duga Resa: Jedna satnija ustaša i jedna satnija domobrana. Naoružanje nepoznato.

Karlovac: 6—700 Nijemaca, dvije bojne ustaša, oko 300 domobrana i nešto žandara. Naoružanje nepoznato.

Dijelovi ustaških bojni iz Karlovca drže spoljna uporišta oko Karlovca i to:

Turanj: Oko 70 ustaša. Naoružanje nepoznato.

Kamensko: 120 ustaša. Naoružanje nepoznato.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 18/1-2 k. 419.

Kupski most: 60 ustaša. Naoružanje nepoznato.

Donje Stative: Jedna satnija ustaša. Naoružanje nepoznato.

Neprijatelj držeći ova uporišta ima cilj braniti ista od našeg prodora, držati komunikacije na pomenutim pravcima u svojim rukama i ugrožavati naš oslobođeni teritorij.

Naš Korpus sa VIII divizijom, VII divizijom (bez jedne brigade), jednom brigadom XIII divizije[2] proleterskom udarnom brigadom[3], Karlovačkim i Kordunaškim partizanskim odredom, organskom artiljerijom i Tenkovskom četom ima zadatak likvidirati sva naprijed pomenuta neprijateljska uporišta[4] osim Karlovca.

Ideja operacija:

U prvoj fazi borbe: VIII divizija sa jednom brigadom XIII divizije pristupiće likvidaciji neprijateljskog uporišta u Oštarijama i Svetom Petru. VII divizija blokiraće želj. stanicu Gornje Dubrave sa jednom brigadom. Ova blokada da bude aktivna i ako se ukaže povoljna prilika pristupiti likvidaciji ovog uporišta. Sa preostalim snagama pristupiti likvidaciji neprijateljskih uporišta u Generalskom Stolu i Zvečaju, rušenju komunikacija na pomenutom međuprostoru, a potom izvršiti aktivnu blokadu Karlovca. XIII proleterska brigada pristupiće rušenju komunikacija između Karlovca i Zagreba još prije početka prve faze borbe po već poslatim uputama. Karlovački i Kordunaški partizanski odred vršiće blokadu samog Karlovca i prednjih uporišta neprijatelja na svome sektoru. Artiljerija i Tenkovska četa u sastavu svojih jedinica intervenisaće — sadejstvovati prema situaciji.

U drugoj fazi borbe VIII divizija sa svim pridodatim dijelovima pristupiće glavnom zadatku — likvidaciji Ogulina.

VII divizija i partizanski odredi u ovoj fazi borbe imaju osnovni zadatak spriječiti neprijatelju prodor prema Ogulinu, a pored toga aktivnim dejstvom ispitivati mogućnosti likvidacije istaknutih neprijateljskih uporišta.

Po padu Ogulina izdaće se naknadno zadaci za sve jedinice.

Za izvršenje navedenog zadatka,—

NAREĐUJEMO:

1) VIII divizija
Sastav: I, II i III brigada,

Zadatak: Izvršiće napad na neprijateljsko uporište u Oštarijama i Svetom Petru, a po likvidaciji istih na Ogulin sa slijedećim

[2] Riječ je o Četvrtoj NO brigadi.

[3] Trinaesta proleterska udarna brigada „Rade Končar", nije učestvovala u ovoj operaciji.

[4] O napadu na ova uporišta vidi dok br. 152, 166, 167 i tom V, knj. 20, izvještaj Štaba Četvrtog korpusa Glavnom štabu NOV I PO Hrvatske od 23 listopada 1943 godine.

jedna brigada XIII divizije,
jedan brdski divizion,
jedan prateći bataljon,
četa bornih kola,
jedna poljska baterija,
jedna haubička baterija i
jedan merzer 150 mm,

rasporedom snaga i sredstava:

U prvoj fazi borbe: Sa jednom brigadom likvidirati neprijateljsko uporište u Oštarijama, sa jednom brigadom likvidirati neprijateljsko uporište u Svetom Petru, sa dvije brigade izvršiti aktivnu blokadu Ogulina od k 318 (Galge), preko k 321 — preko želj. pruge — k. 414-k. 458-k. 456. Artiljeriju postaviti na prostoriju: Brdski divizion Sveta Katarina (k. 421), Poljsku bateriju selo Bošnjaki (k. 357), Haubičku bateriju kod Kolića (k. 401), merzer 150 mm kod Vetrenica, a protukolske topove upotrijebiti za napad na Oštarije i osiguranje komunikacija od Ogulina prema Oštarijama. Predvidjeti artiljerisku koncentraciju vatre na Oštarije i Ogulin. Tenkovsku četu držati u pripremnom položaju na pravcu komunikacije Josipdol—Oštarije i upotrijebiti je prvenstveno za gonjenje neprijatelja pri njegovom rastrojstvu i akcije na pješadiju kod eventualnih protunapada. U ovoj fazi borbe osigurati se sa jednim bataljonom brigade koja vrši napad na Oštarije na k. 507 i sa jednim bataljonom na k. 559. Ovi bataljoni da budu i kao zaštita artiljerije.

U drugoj fazi borbe pristupiti likvidaciji Ogulina obuhvatnim manevrom sa istočne, sjeverne i zapadne strane, nastojeći da se ima jača rezerva sa sjeverne i istočne strane. Za ovu fazu borbe izvršiti pomeranje artiljerije i to: Brdski divizion na prostoriju Ostrovica—Vrapčeva Glava—Gavani, protukolske topove pridati jedinicama koje napadaju sjevernu i istočnu stranu grada, a ostalu artiljeriju pomjeriti prema potrebi. Tenkovska četa u ovoj fazi borbe ima zadatak da stalno krstari i kontroliše komunikaciju Ogulin—Oštarije.

Po padu Ogulina izvršiti novu pregrupaciju jedinica i to: brigadu XIII divizije ostaviti u Svetom Petru i Zagradu, jednu brigadu ostaviti u Ogulinu radi održavanja reda, prikupljanja plijena i sprječavanja pljačke, jednu brigadu prebaciti kod Trošmarije i jednu brigadu smjestiti oko Tounja. Za

daljnje operacije izdaće se naknadno zapovijest.

2) VII divizija
Sastav: I, II, III brigada, jedna brdska baterija i jedan prateći bataljon.

Zadatak: U prvoj fazi borbe izvršiti sa jednom brigadom aktivnu blokadu neprijateljske posade na želj. stanicu Gornje Dubrave, sa jednom brigadom likvidirati neprijateljsku posadu u Generalskom Stolu i sa jednom brigadom likvidirati neprijateljsku posadu u Zvečaju. Jedan brdski i dva protutenkovska topa pridodati brigadi koja blokira Gornje Dubrave, a ostatak artiljerije pridati prema potrebi ostalim brigadama. U ovoj fazi borbe uništiti komunikacije između Generalskog Stola i Zvečaja. Ovo uništenje izvršiti temeljito. Poslije ovoga krenuti sa dvije brigade i blokirati Karlovac i Dugu Resu na najbliže mogućoj liniji na pravcu komunikacija koje vode prema Ogulinu.

U drugoj fazi borbe zadatak je Divizije da i dalje vrši blokadu dodijeljenih uporišta nastojeći da se na karlovačkom sektoru ne upušta u borbu koja bi mogla dovesti u pitanje izvršenje glavnog zadatka, tj. spriječiti neprijateljsko nadiranje od Karlovca prema Ogulinu.

3) XIII proleterska brigada
Sastav: četiri bataljona.

Zadatak: Dana 25,26,27, i 28 o. mj. pristupiće temeljitom uništavanju komunikacija između Zagreba i Karlovca, vezati neprijateljske snage iz Zagreba na tom sektoru i spriječiti nadiranje neprijatelja u tom vremenu od Zagreba prema Karlovcu Ovaj zadatak produžiti i u drugoj fazi borbe. Isti zadatak poslat je posebnim naređenjem toj brigadi blagovremeno. Po padu Ogulina odrediće se poseban zadatak.

4) Kordunaški odred
Sastav: dva bataljona.

Zadatak: U svim fazama borbe vršiti aktivnu blokadu Karlovca sa pritiskom na neprijateljske posade Duga Resa sa desne obale rijeke Mrežnice, na Turanj i na Kamensko. Ulijevo održavati vezu sa VII divizijom i pratiti razvoj situacije na njenom sektoru.

5) Karlovački odred
Sastav: tri bataljona.

Zadatak: Napasti neprijateljsku posadu na mostu kod D. Stative i miniranjem porušiti isti most. Poslije toga staviti se pod komandu VII divizije i zajedno sa njima

vršiti aktivne blokade Karlovca na sektoru koji bude određen od Štaba VII divizije.

6) **Veza**

VII Divizija: U prvoj i drugoj fazi borbe veza sa Štabom korpusa održavaće se sa radiostanicom svakog parnog sata na dogovorenoj talasnoj dužini i kurirom na motorbiciklu.

VIII Divizija: U prvoj fazi borbe uspostaviće telefonsku vezu do haubičke artiljerije gdje će Štab korpusa dovesti svoju telefonsku liniju. Svoju radiostanicu dodijeliće onim brigadama koje se ne mogu telefonski vezati, a koje će svojim izvještajem slati Diviziji preko radiostanice Korpusa. Radioveza je svaka dva sata, tj. poslije svakog neparnog sata u tridesetoj minuti.

U drugoj fazi borbe Štab VIII divizije održavaće vezu sa Štabom korpusa preko radiostanice na isti način i u isto vrijeme i kuririma na motorbiciklima.

Brigada XIII divizije dovešće svoju telefonsku liniju do k. 560 (Ogorelac) gdje će se sastati sa telefonskom linijom Štaba korpusa.

Pored ovih veza koristiti i ostala sredstva za vezu sa kojima se raspolaže. Naročito voditi računa da se uspostavi i brza veza sa artiljerijom.

Detaljniji uputi za organizaciju veze prilažu se u posebnoj zapovijesti za vezu[5].

7) Sanitetska služba.

Ranjenike evakuisati: VII divizija za bolnicu Skrad. VIII divizija za bolnice Zbijeg i Drežnica. Ostale jedinice tj. odredi prema najbliže postojećim bolnicama. Za evakuaciju ranjenika pripremiti dovoljan broj prevoznih sredstava.

8) Ishrana

Prije polaska na operacije nastojati da se borci nahrane toplom kuhanom hranom. Snabdjeti ih sa što većom količinom suhe hrane, a dalju ishranu regulisati nabavkom iz sela gdje se vrše operacije i doturom iz područja.

---

[5] Vidi dok. br. 152.

Napomena:

1) Sve jedinice pristupiće utvrđivanju i maskiranju svojih položaja.

2) Organizovati aktivnu i pasivnu odbranu od aviona.

3) Izvršiti blagovremeno izviđanje puteva i popravku istih za izvožanje artiljerije na svoj položaj.

4) Mjesta za skupljanje zarobljenika odrediće štabovi divizija.

5) Sa nenaoružanim stanovništvom postupati što ljepše. Štabovi divizija pri osvajanju mjesta regulisaće postavljanje straže kod svih trgovina i magazina radi održavanja reda i spriječavanja pljačke sa ma čije strane.

6) Na svim pravcima napada regulisati uništavanje i miniranje svih komunikacija kako bi se spriječilo neprijatelju da upotrijebi u borbi protiv naših jedinica svoja oklopljena motorizirana i mehanizirana sredstva.

7) Predvidjeti da sve jedinice imaju rezerve koje postaviti na najvažnijim mjestima kako bi mogli parirati sve neprijateljske manevre i prodore.

8) Znaci raspoznavanja: Za 27-IX **Mina-Moskva,** za 28. IX. **Valjak—Valjevo**, za 29 IX. **Top—Topusko**. Ugovoreni znaci: Za 27. IX. **Tito—Staljin**, za 28. IX. **Dragan—Mile** i za 29. IX. **Janko—Pero.**

9) Osmatračnica Štaba VIII divizije biće do likvidacije Oštarija na k. 616 (Veljun), a pri napadu na Ogulin k. 466 (Kopanik), Štaba VII divizije u svim fazama borbe na mjestu odakle se može najbolje rukovoditi borbom s tim da se naš štab o tome uvijek obavijesti.

10) Početak napada: VII divizija, Kordunaški odred počinju sa operacijama u noći između 27 i 28-IX-1943, a VIII divizija 28-IX-1943 godine u zoru.

11) Štab korpusa nalaziće se na svojoj osmatračnici na k. 664 (Lipov Vršak).

Na izvršenje!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
V[6]. Holjevac

(M.P.)[7]

Komandant,
Ivo Rukavina

Dostavljeno:
Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske
Štabu VII i VIII divizije,
Štabu XIII proleterske brigade,
Štabu Karlovačkog i Kordunaškog odreda

[6] Većeslav
[7] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 152

ZAPOVIJEST ZA VEZU ŠTABA PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE OD 25 RUJNA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA OGULIN I OKOLNA NEPRIJATELJSKA UPORIŠTA[1]

ŠTAB I KORPUSA
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
O.Br. 165/43
25 septembra 1943

Dodatak operativnoj zapovijesti O Br.[2] 165/43 od 25-IX-1943.

ZAPOVIJEST ZA VEZU

(Sekcija Ogulin—Karlovac—Samobor 1: 100 000)

VII Divizija: Uspostaviće radiotelegrafsku vezu sa I korpusom i održavati svakog neparnog sata. Pozivni znak i talasna dužina isti kao i dosada. Depeše moraju biti šifrovane po radiošifri broj 5. Rezervni talas I korpusa je 60 metara. Osim toga održavati vezu kuririma na motorbiciklima, najprije preko Perjasice komunikacijom Primišlje—Plaški—Josipdol do haubičke baterije, a kad bude pročišćeno oko G. Dubrava, Oštarija i sama mjesta onda uspostaviti kurirsku-motorbiciklističku relejnu stanicu u Tounju.

VIII Divizija: U prvoj fazi borbe dovesti telefonsku liniju na centralu Haubičke baterije, gdje će i Štab korpusa dovesti svoju telefonsku liniju. Na ovu centralu VIII divizija postaviće dobrog telefonistu. Na taj način održavati telefonsku vezu sa Štabom I korpusa Haubičkom baterijom i Štabom I brigade XIII divizije koja će biti spojena na centralu I korpusa. Svoju radiostanicu dodijeliti brigadama koje se ne mogu povezati telefonski, a koje će svoje izvještaje slati Diviziji preko radiostanice Korpusa. Vrijeme rada radiostanice je svaka dva sata tj. poslije svakog neparnog sata u 30-oj minuti. Pozivni znaci isti talasne dužine iste. Rezervne talasne dužine: VIII divizije 60 m, I korpusa 60 m Depeše sve šifrovati po radiošifrantu broj 4.

Pozivni brojevi na telefonu: Štab korpusa broj 4, Štab VIII divizije broj 9, Haubička baterija broj 3, Štab I brigade XIII divizije broj 12. Telefonske depeše slati šifrovano, polušifrovano i otvoreno.

---

[1] Original pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 41/1-29, k. 420.

[2] Vidi dok. br. 151.

Štab VIII divizije spojiće se telefonski preko Haubičke baterije sa merzerom.

VIII divizija u drugoj fazi borbe održavaće vezu sa Štabom I korpusa preko radiostanice na isti način i u isto vrijeme i kuririma na motorbiciklima.

Štab I brigade XIII divizije: Spojiće se telefonski sa Štabom I korpusa na taj način što će dovesti svoju telefonsku liniju do (Ogorelac) (k. 560) gdje će se sastati i spojiti na liniju koju će dovesti do toga mjesta vod za vezu I korpusa. Telefonsku vezu sa Štabom VIII divizije od koje će primati naređenja tražiće preko centrale Korpusa a zatim preko centrale Haubičke baterije. Telefonske depeše slati prema važnosti šifrovano ili otvoreno. U tu svrhu prilaže se ovoj zapovijesti telefonska šifra broj 6.

Kordunaški odred: Uspostaviće kurirsku vezu sa Štabom XIII proleterske brigade, sa Štabom VII divizije, a izvještavaće također Štab korpusa (u pozadinski dio telefonski broj 6).

XIII Proleterska udarna brigada: Uspostaviće kurirsku vezu sa Kordunaškim odredom a po mogućnosti i sa Štabom VII divizije.

Napomena: Za slučaj da radioveza ne bi bila potrebna tako česta, to će se odgovarajućim kraticama odložiti na određeno vrijeme.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Po naređenju štaba:
Referent za vezu,
B.[3] **Bogdanović**

Politkomesar,

(M.P.)[4]

[3] Bude
[4] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 153

NAREĐENJE ŠTABA PRVE PROLETERSKE DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE OD 25 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTE NOU DIVIZIJE DA PRONAĐE, PRIPREMI I OBEZBIJEDI PRELAZE PREKO CETINE[1]

ŠTAB I PROLET. DIVIZIJE

ŠTABU IV KRAJIŠKE DIVIZIJE

1. — Prema izveštaju k-ta III prolet kr. brigade[2] neprijatelj jačim snagama vrši pritisak od Sičana ka Neoriću. Vode se borbe na tom pravcu[3].

2. — Juče je nepr.[4] vršio tenkovima izviđanja od Drniša ka Muću. Uputili smo 1 bat. pojačanja u tom pravcu; naši tenkovi su takođe otišli tamo na izviđanje.

3. — Vi sa svoje strane *morate obezbediti* dolinu Cetine i sa pravca Vrlike i Sinja, jer je to najverovatniji pravac našeg prodiranja.[5]

4. — U toku dana ispitajte gazove i event. mostove na Cetini na sektoru koji obezbeđujete. To možete ispitati i preko K-de mesta Satrić.

---

[1] Original, pisan mastilom, ćirilicom nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br 57/1-1, k. 705.

[2] Komandant Treće proleterske krajiške brigade bio je tada Vlado Bajić.

[3] Opširnije o tome vidi tom V, knj. 20, izvještaj Štaba Treće proleterske brigade Štabu Prve proleterske divizije od 6 listopada 1943 godine.

[4] Odnosi se na dijelove 114 lovačke divizije. Vidi primjedbu br. 6 uz dok. br. 103.

[5] Riječ je o izvlačenju jedinica Prve proleterske, Četvrte krajiške i Devete dalmatinske divizije sa područja srednje Dalmacije i njihovom prebacivanju preko rijeke Cetine u cilju dejstva u neprijateljskoj pozadini, kao i evakuaciji ratnog materijala zaplijenjenog razoružavanjem talijanskih jedinica. Ovakva odluka donesena je poslije prodora nadmoćnijih njemačkih snaga gotovo na svim pravcima koji izvode ka Splitu, kada se neprijateljski ulazak u Split više nije mogao spriječiti i kada je dalja odbrana grada postala necjelishodna. Istovremeno bila je donesena odluka i o evakuaciji grada. Vidi dok. br. 137, 143, 144, 145, 154 163, 164, 170, 178, 183, 191, primjedbu br. 6 uz dok. br. 103 i dok. br.: 25-1, 36-1, 37-1, k. 1491, 3/1, k. 711, 28-8, k 766, 53-3 i 54-3, k. 766 A u arhivi Vojnoistoriskog instituta i tom V, knj. 20, izvještaj Štaba Treće proleterske brigade Štabu Prve proleterske divizije od 6 listopada 1943 godine.

5. — Obaveštavajte nas redovno i što češće o situaciji na vašem sektoru i, naročito o tome šta ste preduzeli za pronalaženje i pripremanje prelaza preko Cetine.[6]

S. F. — S. N.

25. IX. 11,15

Komdiv.
Koča[7]

BR. 154

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTE NOU DIVIZIJE OD 25 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU PRVE PROLETERSKE DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE O BORBI NA CESTI VRLIKA—HRVACE I RASPOREDU JEDINICA[1]

25. IX. 1943

ŠTABU I PROLETERSKE DIVIZIJE NOVJ

Snage X Krajiške NOU brigade vode prilično oštru borbu sa neprijateljskom kolonom[2] jačine od prilike 2000 na cesti Vrlika—Hrvace kod sela Ribarića. Neprijatelj raspolaže sa nešto tenkova, dosta kamiona i motorbicikla. Nepoznato nam je da li dužinom ceste ostavlja snage za sobom, ali svi su izgledi da mu se mnogo žuri i da nastoji, da što prije uđe u Sinj[3]. Ove snage nemaju karakter nikakvog čišćenja po svom nastupu. Na ovome sektoru neaktivna je i avijacija dosada. Dva bataljona III Dalmatinske brigade koji su bili sa bataljonima X KNOU brigade sve do Koljana, otada nema sa njima veze Štab X Brigade.

Po vašem naređenju mi smo još u toku jučerašnjeg dana rušili ovu komunikaciju (mostove i ceste prekopavali) tako da

[6] Vidi dok. br. 164.
[7] Popović

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 45-3, k. 766 A.

[2] Odnosi se na dijelove 114 lovačke divizije. Vidi primjedbu br. 6 uz dok. br. 103.

[3] Ove neprijateljske snage ušle su u Sinj 25 rujna. Vidi dok. br. 74.

posljednje naređenje koje smo primili jutros, da zagospodarimo tom cestom i osposobimo je za prolaz tenkova, nama je prilično teško izvodljivo.

Snage VI KNOU brigade nalaze se na cesti Sinj—Muć dva bataljona, a druga dva bataljona nalaze se na komunikaciji Sinj—Vrlika. Cijela će brigada po naređenju druga zamjenika komandanta[4] zauzeti cestu Sinj—Vrlika.

Mi čujemo borbu komunikacijom Drniš—Muć, podataka o toj borbi nemamo.

Pošto se situacija dosta brzo mijenja, to su naređenja nama stizala različita pa vas molimo, da nam sada date dalje zadatke[5].

Štab naše divizije zasada se još nalazi u Zelovu.

Mi predlažemo da se sa našim snagama ili pojedinim dijelovima naših snaga prebacimo neprijatelju za leđa i da tako dejstvujemo.

Politički komesar divizije[6] izložio je mišljenje našeg štaba vama o potrebi popune naših malih jedinica sa novomobilisanim ljudstvom iz Splita—Dalmacije. Takođe je izložena i potreba hrane i odjeće. Mi smo u ovome pogledu već nešto poduzeli, ali je to još nedovoljno naročito u pogledu ishrane moralo bi nam se pomoći.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant:

---

[4] Odnosi se na zamjenika komandanta Prve proleterske divizije Miloja Milojevića.

[5] Vidi dok. br. 153 i 163.

[6] Boško Šiljegović

BR. 155

PREGLED STANJA ODJEĆE I OBUĆE ŠTABA ŠESTE DIVI-

P R E G

Stanja odjeće i obuće

Jedinica	Ispravna odjeća i obuća													
	cipela	čizama vojničkih	čizama civilnih	vuna	zamuta civilnih	šinjela	cipela s gornjakom	ostalih kompleta	kompleta	gaća	čarapa	maja	ebadi	ostalo rublja
Štab divizije	68	54	48	56	28	38	122	—	200	200	160	30	52	24
I. Brigada	139	292	160	283	165	148	716	18	795	773	651	68	31	—
II. Brigada	153	167	56	390	114	326	750	111	676	660	643	—	52	—
III. Brigada	303	328	48	453	91	411	661	40	623	616	631	85	83	85
I. Lički bataljon „Matija Gubec"[3]	241	233	14	246	1	197	241	6	461	408	254	149	159	—
Samostalni bataljon	14	28	35	6	8	14	53	60	92	96	80	—	—	—
Prateća četa	24	37	—	37	—	37	50	—	50	50	50	—	30	—
Inžinjerska četa	6	10	2	9	1	3	33	5	20	25	20	—	8	—
Ukupno	948	1 349	363	1 480	408	1 174	2 626	240	2917	2828	2489	332	415	109

Politkomesar:
sl. otsutan

SMRT FAŠIZMU
(M.P.)[6]

[1] Oiginal, pisan mastilom, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 30/1-38. k. 420 I.

[3] Prvi Lički hrvatski bataljon „Matija Gubec"

[6] Okrugli pečat: Štab Šeste divizije NOV Hrvatske.

ZIJE NOV I PO HRVATSKE OD 25 RUJNA 1943 GODINE[1]

L E D 2. 10. 43.[2]

VI Divizije N. O. V. H. na dan 25. IX. 1943.

Potrebna odieća i obuća												Br. i vrsta cipela na opravku		
cipela	hlača	bluza	šinjela	partizanki	gaća	čarapa	košulja	maja	rukavica	čebadi	a'or, krl'a	ilek	lumpl.	broino stanje
54	68	6	66	—	46	86	46	90	—	70	98	30	18	122
662	305	312	617	45	814	870	847	687	—	732	—	124	108	761
714	444	477	581	111	1 074	1 091	1 058	—	—	815	—	95	58	867
513	488	363	405	155	310	251	302	—	—	523	520	—	—	816
6	14	1	50	6	86	240	33	—	—	88	—	—	2	247
124	128	123	110	77	200	198	200	—	—	127	115	—	—	128
23	40	40	40	27	100	100	100	—	—	47	—	40	30	77
34	28	30	33	7	60	20	60	—	—	32	—	7	4	40
2 130	1 515	1 352	1902	428	2646[4]	2 856	2 646	777	—	2434	733	296	220	3 058

— SLOBODA NARODU!

Komandant:
Đ.[5] Jovanić

[2] Datum prijema pregleda u Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske.

[4] Vjerovatno omaška. Treba 2690.

[5] Đoko

BR. 156

IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDME UDARNE DIVIZIJE OD 25 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA VLAK KOD SELA KINJAČKE[1]

Š T A B
VII UDARNE DIVIZIJE NOV
HRVATSKE
Op. Broj: 123/1943
dne 25. IX. 1943

Operativni izvještaj
dostavlja.

ŠTABU I KORPUSA NOV HRVATSKE

I).

1) Opis akcije i operacije: Noću 20/21. septembra og. snage naše III brigade u sadejstvu sa II brigadom izvršile su napad na neprijateljski voz ispod sela Kinjačke[2] na pruzi Zagreb—Beograd.

Glavni napad na voz izvršila je III brigada dok je II brigada bila na osiguranju od Sunje i Siska.

Neprijateljski voz naišao je u 22.30 časova i nagazio na minu. Mina je eksplodirala i voz je zaustavljen. Na voz je otvorena vatra ali u vozu nije bilo neprijatelja.

Neprijateljski voz vozio je ugalj a u jednom vagonu bio je eksploziv. Eksploziv smo evakuisali, vagone zapalili a lokomotivu eksplozivom uništili. Saobraćaj je bio prekinut 48 sati.

2) U ovoj akciji zarobljeno je 8.525 kgr. eksploziva. Drugog plijena nije bilo. Neprijatelj nije imao gubitaka u mrtvim i ranjenim.

3) Mi smo imali 4 ranjena druga. Drugovi su uglavnom ranjeni od bombe koju je jedan od ranjenih nespretno bacio.

4) Akcija je pravilno izvedena, sve su starješine bile na svojim mjestima.

5) Za vrijeme akcije utrošeno je 925 pušč. i mitraljeskih metaka.

II.)

1) Dne 21. ov. mjeseca II brigada postavila je sa jednim bataljonom zasjedu na cesti između Komareva i Novog Sela.

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 50/2, k. 812.

[2] Vidi dok. br. 237.

U zasjedu je naletilo 9 kamiona a iza toga 8 došlo je u pomoć[3]. Pomoć je došla od Sunje i neprijatelj je uspio da potisne naše osiguranje prema Komarevu tako da su se naši nakon borbe od pola sata morali povući.

2) Neprijatelj je imao velike gubitke, oko 50 mrtvih i 100 ranjenih.

3) Mi smo imali jednog lakše ranjenog.

4) Zarobljeno je: 1 teški mitraljez, 4 karabina, 1 pištolj i nešto drugih sitnih stvari. Dva kamiona su zapaljena.

5) Akcija bi dala bolje rezultate da su bile jače snage ali ovako slabe snage nisu mogle iskoristiti akciju da izvuku sav Plijen.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant:

BR. 157

IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 25 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA I AKCIJAMA OD 15 DO 23 RUJNA[1]

ŠTAB VIII DIVIZIJE I KORPUSA
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
Op. Br. 53/1943
dne. 25/IX. 1943.

Operativni izvještaj za vrijeme
od 15-IX-do 23. IX. 1943.

ŠTABU I KORPUSA N.O.V. HRVATSKE

Kratak opis borbe: Za vrijeme od 15. IX. do 23. IX. divizija se nalazila sa dvije brigade prema neprijatelju na prostoriji Ogulin—Oštarije, a jedna brigada bila je u pokretu za četnicima koji su bili razbijeni, te su se razbježali po šumama.

[3] Vidi dok. br. 243.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 31/1-5, k. 419.

I Brigada: 16. IX. sa dva bataljona bila je u pokretu za četnicima na prostoriji Plaški—Jasenica[2]—Dabar—Glibodol—Zalužnica, a jedan bataljon nalazio se na prostoriji Sertić Poljana prema neprijateljskom garnizonu Drežnik[3]. Jedan bataljon ostao je u sastavu III udarne brigade. Istog dana dva bataljona I brigade čistili su teren po šumi iznad s. Glibodola i spustili se prema samom selu gdje su našli jednu manju grupu četnika jačine 15 vojnika, koja je primjetivši naše borce dala se u bjegstvo i nije davala nikakav otpor, borci su odmah jurnuli za njima i uhvatili 6 četnika i zaplijenili 3 puške i 2 pištolja Uhvaćeni četnici saslušani su i pušteni kućama.

17. IX. oko 11 časova naša jedna četa nalazila se u Dabru na odmoru sa slabijim osiguranjem, a u isto selo naišla je jedna grupa četnika jačine 50 vojnika, da naručiva hranu za četnike. Stražar kad je primijetio neprijatelja javio je uzbunu i četa se odmah sukobila sa neprijateljem, neprijatelj je imao pogodniji položaj i borba je bila uporna sa jedne i druge strane izvršeni su protivnapadi sa obadve strane. Oko 12 časova jedna četa I brigade stigla je u pojačanje četi koja vodi borbu i nakon kratke borbe neprijatelj je uz osjetne gubitke pobjegao. U ovoj borbi neprijatelj je pretrpio 2 mrtva i više ranjenih, na našoj strani bila su tri lakše ranjena druga, a jedan drug uhvaćen je živ, koga su odmah svezali i tukli, ali pošto je neprijatelj bio gonjen od dijelova I brigade to je istom drugu uspjelo pobjeći i spasiti se.

18 IX. bataljoni su vršili pretres šume iznad Glibodola i naišli su na jednu grupicu četnika koji nisu davali nikakav otpor, nego se dali u bijeg. Borci su jurnuli za njima i uspjeli su uhvatiti 4 četnika, koji su poslije saslušanja pušteni kućama. Zaplijenjeno je 3 puške i 1 puškomitraljez „Šoša".

19. IX. izvršeno je pretresanje šume u pravcu Zalužnice i Doljana. Čete koje su vršile pretres šume prema Doljanima, naišle su na veću grupu, jačine oko 50 četnika, koji su primjetivši naše jedinice dali se u paničan bijeg. Borci su se dali

[2] Lička Jesenica
[3] Drežnik Grad

u lov za četnicima i 2 četnika su ubili, a broj ranjenih nepoznat. Zaplijenjene su dvije puške sa municijom

20. IX. izvršeno je pretresanje šume iznad Doljana i tom prilikom čete su naišle na grupu četnika od kojih su 3 poginula, 1 živ uhvaćen, a ostali su se razbježali ne davajući otpora. Zaplijenjeno je 3 puške sa municijom i 1 mali talijanski bacač sa 37 mina i 1200 metaka za puškomitraljez „Šoša".

21. IX. brigada se prebacivala sa prostorije Zalužnica—Doljani—Škare za selo Sabljaki.

22. IX sređivanje jedinica i odmor.

23. IX. brigada se nalazila na odmaranju bez jednog bataljona koji je u pokretu u sastav brigade.

II Brigada: Od 15 do 19. IX. brigada se nalazila na odmaranju i sređivanju jedinica u selu Sabljaki.

19. IX. brigada je izvršila marš u pravcu Trošmarije, sa zadatkom, da likvidira neprijateljsku posadu koja se nalazila na mostu na rijeci Dobri [kod] Trošmarije, zatim da poruši most i komunikaciju Trošmarija—Ogulin.[4]

20. IX. brigada je izvršila napad na posadu koja se nalazila na Trošmarijskom mostu jačine 120 vojnika (ustaša) sa dva bataljona, jednim bataljonom osigurava se od želj. stanice G. Dubrava a jednim bataljonom od Ogulina.

Napad je počeo u 18 časova nakon što su se bataljoni neopaženo privukli na blisko otstojanje, odakle su otvorili vatru na neprijatelja. Neprijatelj je bio raspoređen i utvrđen dobro, te je odgovorio organizovanom vatrom iz pješadiskog oružja i bacanjem bombi. Napad je bio dosta žestok, ali nije bio uporan-prodoran, a bacači bili postavljeni na dosta veliko otstojanje koji nisu po noći vidili svoj željeni cilj i bacali su po našim položajima, tako da je nastalo komešanje i djelomično povlačenje jedinica sa položaja. Pored toga nije bila ni dobro osigurana veza, neprijatelj je osjetio našu slabost te biva sve uporniji. Oko 1 sat poslije pola noći komandant brigade[5] naredio je povlačenje.

[4] Vidi dok. br. 239.
[5] Joco Tarabić

21.IX. oko 10 časova neprijatelj je krenuo iz Trošmarije prema Popovom Selu s namjerom da se izvuče prema Ogulinu, ali bataljon koji se nalazio u Popovom Selu napao je neprijatelja i prisilio ga na povlačenje prema Trošmariji. Poslije toga oko 12 časova neprijatelj se prebacio preko rijeke Dobre i Bartolovića—Lipošćaka—G. Dubrave i pobjegao prema pruzi za želj. stanicu Gornje Dubrave i Globornički most. Jedan bataljon gonio je neprijatelja i nanio mu osjetne gubitke zarobivši komoru. Neprijatelj je pretrpio oko 10 mrtvih i više ranjenih, i 1 zarobljen. Sopstveni gubitci su 9 mrtvih i 6 ranjenih, među mrtvima komesar brigade.[6] Zarobljeno je 3 karabina, 3150 metaka, troja kola, 3 para konja, 2 kazana, 20 kom. ćebadi i ostale spreme.

Pošto je neprijatelj napustio most, brigada je zauzela Trošmariju i porušila most na rijeci Dobri.

Isti dan neprijatelj je krenuo iz Ogulina sa 4 tenka, 7 kamiona prema Trošmariji, gdje je naišao na prijekop ceste i primijetio našu zasjedu povratio se u Ogulin.

22. IX. brigada je rušila i prekopavala cestu Trošmarija—Ogulin.

23. IX sređivanje i odmor brigade.

III. Brigada: Od 15 do 23. IX drži položaj prema neprijatelju u Oštarijama i Ogulinu, do borbi nije dolazilo. Neprijatelj je popravljao most na rijeci Mrežnici i teškim bacačem ubijena su 3 neprijateljska vojnika i 7 ranjeno. Brigada je uglavnom utvrđivala položaje i uništavala komunikacije Oštarije—Modruš.

Ratni plijen: U svim ovim operacijama zaplijenjeno je: 14 pušaka, 1 puškomitraljez, 1 mali bacač, 5000 metaka, 3-ja kola, 3 para konja, 2 kazana, 20 ćebadi. Zarobljeno je 11 četnika i 1 ustaša.

Gubitci neprijatelja: Neprijatelj je pretrpio 15 mrtvih koji su nađeni i više ranjenih.

Sopstveni gubitci: 9 mrtvih i 9 ranjenih.

Naknadno umrlih od rana bila su trojica, koji su uračunati u poginule.

Kritički osvrt na operaciju: Od strane II brigade neprijatelj je bio potcijenjen i nije bilo pravilnog vojničkog nastupa prema neprijatelju, što je i do-

[6] Đuro Krajačić

velo do neuspeha operacija. Komandni kadar istrčava ispred svojih jedinica naiđe na jak otpor, jedinice se razbiju, pojedini dijelovi povuku i tako starješine gube jedinicu iz ruku i poslije prvog neuspjelog napada ide vrlo teško pripremanje jedinica za ponovni napad. Jedan od najvećih propusta ove operacije bio je taj što teški bacač nije bio postavljen u streljački stroj ili odmah neposredno pozadi jedinica i ako to nije bilo moguće, nije ga trebalo uopće upotrebljavati. Pošto je većina prethodnih gubitaka bila od sopstvenog teškog bacača, a naročito je propust što Štab brigade nije imao vezu sa teškim bacačima, te tako se nije mogla korigirati vatra istih. Na ove propuste biti će ukazano komandnom kadru i dati će im se potrebna pomoć i pozivaće se na odgovornost.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
M[7]. Šumonja

Komandant:
V[8]. Ćetković

(M.P.)[9]

BR. 158

ZAPOVIJEST ŠTABA TRINAESTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE OD 25 RUJNA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA OTOK LOŠINJ[1]

ZAPOVIJEST

Štaba XIII Divizije NOVJ za 25. IX. 1943 godine

(Sekcija RAB — 1:100.000)

Neprijateljske snage u jačini oko 400 četnika nalaze se na Otoku Lošinj, sa slijedećim rasporedom: U Velikom Lošinju nalazi se oko 100—150 četnika a u Malom Lošinju oko 200—250 četnika. Manje neprijateljske grupe nalaze se po okolnim

[7] Miloš
[8] Vlado
[9] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

[1] Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 3/1, k. 912.

kotama oko ova dva mjesta.U Malom Lošinju neprijatelj je smješten u dvjema kasarnama u blizini škole. Na koti 64 zvanoj „Slatina" nalazi se jedna neprijateljska baterija, na koti 125 zvanoj „Tovar" nalazi se još jedna neprijateljska baterija. Između Sv. Jakova i Čunki nalazi se manja grupa četnika postavljeni kao zasjeda za osiguranje istog pravca.

Za likvidaciju ovog neprijateljskog uporišta određujemo I Brigadu potpomognutu ratnom mornaricom.

I Brigada sa jednim bataljonom ima zadatak da se iskrca sa parabrodom Lavom u luci Pljeska ili Balvanida. Ovaj bataljon koji mora biti u jačini od 350 do 400 ljudi ima za zadatak: da jednu kolonu krene i osvoji Veliki Lošinj, a sa jednom četom da se uputi jugozapadnim dijelom otoka preko kote 108 i napada „Mali Lošinj"[2].

Parobrod Lav dužan je kontrolirati jugozapadni dio otoka da neprijateljske bande ne bi uspjele umaći.

Borbeni čamac „Partizan I" ima zadatak da kontroliše izlaze iz luke „Mali Lošinj". Njegov je zadatak da onemogući ma kakav izlaz neprijatelja iz luke i da u svakom eventualnom pokušaju bjegstva obavijesti parobrod „Lav" koji mora da stupi u borbu.

Borbeni čamac „Partizan br 2" vršit će patrolu na liniji između otoka „Orjula" i „Osula". Njegov je zadatak spriječiti svaki pokušaj neprijatelju da pobjegne. Ukoliko bi u tom pravcu pokušao neprijatelj da pobjegne, posada ovoga broda također mora obavijestiti parabrod „Lav". Nakon izvršene operacije gore navedeni brodovi uplovljavaju u luku „Veliki Lošinj".

Bataljon koji napada s južne strane dužan je održati vezu sa brodovima pomoću ugovorenih znakova koje će međusobno ugovoriti.

Poslije početka borbe sa prednjih položaja koje će imati ovaj bataljon dužan je s vremena na vrijeme ispaljivati crvene rakete u pravcu „Malog Lošinja".

Ukoliko bi bio slučaj da prije padne „Veliki Lošinj" od „Malog Lošinja", snage koje su zauzele Veliki Lošinj odmah kreću u pravcu Malog Lošinja i vrše napad s te strane.

Dva bataljona I Brigade, potpomognuti jednom četom od 140 ljudi od II Brigade, imaju za zadatak: Da očiste neprijateljska uporišta od „Nerezina do Malog Lošinja" i da zauzmu Mali Lošinj. Jednim bataljonom potpomognutim sa svim topovima i minobacačima nastupiti cestom i kotama čisteći neprijateljska uporišta koja se nađu na tom putu i zauzeti mjesto „Mali Lošinj". Ukoliko do tog vremena nije pao Veliki Lošinj, zadatak

[2] Napad je počeo 25 a završen 26 rujna 1943 god. Vidi dok. br. 179.

je ovog bataljona da odmah produži u pravcu Velikog Lošinja i da potpomognu snage koje napadaju s juga.

Četa iz II Brigade ima zadatak da očisti zapadni dio otoka od sela „Čunki" do kote 409 i kote 60. Na tim kotama treba ostaviti posade koje imaju za zadatak da onemoguće bjegstvo neprijatelja iz luke.

Ova brigada ostavit će jedan bataljon u rezervi u selu „Osor". Ta rezerva sa jednim dijelom snaga zaposjest će kote oko mosta.

Brodovi parobrod „Lav" i Partizan 1 i 2", kao i bataljon koji operiše sa južne strane, moraju biti naročito oprezni sa južne strane od eventualne pojave neprijateljskih jedinica. Radi toga je nužna stalna veza između jedinica koje operišu na kopnu i na moru

Ukoliko bi se operacija produžila cio dan, borbeni čamac „Partizan 1" i „Partizan 2" uplovit će u luku „Osor ili Nerezine", držeći se zapadne obale O. Oresa kod uplovljavanja u Nerezine odnosno Osor. U tom slučaju parabrod „Lav" uzeo bi patrolnu službu ispred ulaza u luku „Lošinj Mali".

Grupa koja napada sa sjeverne strane sa prednjih položaja s vremena na vrijeme ispalit će rakete u pravcu Lošinja kako bi se grupa koja nastupa sa juga mogla orijentisati.

Početak napada 25 ovog mjeseca u pet sati ujutro. Znaci raspoznavanja za taj dan bit će: **Kundak-Karlovac.**

Ugovoreni znaci danju — dizanje kape na pušku u zrak dva puta, a odgovor mora biti isti postupak — samo tri puta.

Štab divizije nalazit će se u selu „Osor". Tu će se nalazit i Komanda mornarice. Štab brigade dužan je povezat se telefonski sa Štabom divizije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant mornarice:
J.[3] Bonači s.r.

Komandant divizije:
V.[4] Kovačević s.r.

[3] Juraj
[4] Veljko

BR. 159

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA ZA ISTRU NOV I PO HRVATSKE OD 25 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU TRINAESTE DIVIZIJE O STANJU U ISTRI, FORMIRANJU JEDINICA I NJIHOVOM RASPOREDU I DEJSTVU[1]

OPERATIVNI ŠTAB ZA ISTRU
N O V H
Dana 25 septembra 1943

ŠTABU XIII DIVIZIJE NOVH

Na našem putu za Istru formirali smo naš II partizanski odred „Sušačko-kastavski[2]", koji sada ima svoja dva bataljona i stavljen im je talijanski bataljon „Garibaldi[3]" pod komandu. Taj odred dobio je zadatak da djeluje na sektoru Klana—Kastav—Sušak—Rijeka. Zadatak za operacije, koji smo mu dali, dostavili smo vam ranije.[4] Taj odred sa ovim bataljonom „Garibaldi" jak je oko 800 ljudi naoružanih, ima zasada tri bacača teška i nešto mitraljeza „Breda". Točniji pregled o brojnom stanju i naoružanju nemamo zasada, ali to ćemo vam poslati u najskorije vrijeme.

Taj odred je 23 i 24 o. m. vodio uspješne borbe sa Nijemcima, kako se vidi iz posebnog izvještaja o operacijama[5].

Po našem dolasku u Istru upoznali smo se sa situacijom. Narod je, uglavnom, spreman da se bori pod oružjem. Svuda postoje komande NOV koje je narod spontano i uz pomoć ostalih organizacija uspostavio. Svakako da nigde nije bilo nikakove kontrole niti čvršće organizacije, ali se narod sam borio, rušio mostove i ceste i odvlačio oružje. Najveću ulogu su odigrali pol[6]. radnici i preuzeli komandu nad tim naoružanim narodom. Još svuda vlada priličan haos, to je još uvijek posljedica toga što se je sav narod digao na ustanak i preuzeo vlast, a narodne snage nisu kanalizovane.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 27-2, k. 105 B.

[2] Vidi dok. br. 146.

[3] Bataljon „Garibaldi" formiran je neposredno poslije kapitulacije Italije na području Sušaka. Ljudstvo ovog bataljona sačinjavali su Italijani, ranije pripadnici italijanskih vojnih formacija.

[4] Vidi dok. br. 147.

[5] Vidi dok. br. 160.

[6] Politički

Bataljon koji je bio upućen u Istru pretvorio se je u brigadu[7] koja nije bila vojnički sređena, a njene jedinice bile su po svima krajevima Istre.

Radi lakšeg sređenja stanja u Istri poduzeli smo slijedeće:

1. — Naš štab popunili smo pored nas trojice još sa trojicom drugova, operativnim oficirom Andrićem iz Istre; kao oficire u štabu uzeli smo druga Motiku — Istrana, koji će imati preko sebe organizaciju komande mjesta i istražnu komisiju za vođenje istrage među zatvorenicima, koje su naše vlasti i narod uhapsili.

Druga Jovovića uzeli smo privremeno kao oficira pri našem štabu.

Najviše smo naišli na poteškoće potrebnog kancelariskog osoblja, pošto niko ne zna hrvatski pisati.

Da bi mogli obuhvatiti cijeli teritorij Istre, podijelili smo je privremeno na tri sektora, kako se to vidi iz naše zapovijesti jedinicama, koju vam prilažemo.[8]

Na južni dio Istre poslali smo našu I istarsku brigadu „Vladimira Gortana", a od nje smo uzeli njen IV bataljon, koji će biti kao baza za formiranje II istarske brigade. U I brigadi postavili smo štab brigade koji nije potpun.

II istarsku brigadu počeli smo formirati na sjeverozapadnom dijelu Istre[9]. Također smo postavili štab brigade. Ova brigada sada ima dva potpuna bataljona, a u toku sjutrašnjeg dana imaće potpuna četiri bataljona.

I brigada također u toku sjutrašnjeg dana formiraće novi IV bataljon, tj. imaće 4 bataljona, a pored toga i prateću četu, gdje ima nešto topova.

Na području sjev. ist. Istre, oko Učke, formirali smo I partizanski odred „Učka[10]". Ovaj odred ima već sada tri bataljona koji nisu potpuni, ali će moći u kratko vrijeme da postane brigada:

Komandnog kadra za ovaj odred uopšte nismo imali osim što smo dali jednog komandanta bataljona i jednog pol. komesara bataljona.

Djelovanje ovih dveju brigada i I odreda vidi se iz priložene zapovijesti.

Sa štabovima brigada i štabovima odreda održali smo sastanak u toku prošle noći i poslali ih na rad. Dali smo im sva potrebna uputstva.

Organizovali smo auto-komandu koja će pod svojom upravom imati sva motorna vozila. Glavna auto-komanda biće u

---

[7] Riječ je o Prvoj istarskoj NO brigadi koja je formirana neposredno poslije kapitulacije Italije. Vidi dok. br. 146.

[8] Vidi dok. br. 147.

[9] i [10] Vidi dok. br. 146.

Pazinu a još će u manjim mjestima gdje je potrebno imati svoje auto-garaže.

Sva motorna vozila biće registrirana i parkirana po autogaražama odakle će biti upotrebljavana po našim direktivama. Napominjemo da ova motorna vozila služe i sada za prevoz ratnog materijala i vojske, i ova organizacija je u toku.

Počeli smo formirati tankovsku četu Imamo 3—4 mala tanka i nekoliko blindiranih automobila. Tenkovska četa formiraće se u Pazinu i upotrijebićemo je prema potrebi. Sada ovdje imamo 3 tanka i dva blin. automobila. Formiranje ove čete je u toku. U našem planu je formiranje bateriie od 75 mm to ćemo početi tek prekosutra. Sada imamo četiri topa. Imamo topova i više na cijeloj teritoriji a to će obuhvatiti brigade, pa ćemo prema potrebi uzeti od brigada za divizion.

Pol. situacija u Istri: narod je pripreman na borbu i počeo je takorekuć sam bez ičije naročite pomoći da vodi ogorčenu borbu protiv Nijemaca, narod se smatra pripojenim zemljama Jugoslavije, narod ogorčeno mrzi fašiste i traži za njih zasluženu kaznu. Isto tako narod mrzi Nijemce kao i talijanske fašiste. Pokazuje se mržnja hrvatskoga naroda Istre prema talijanskom narodu koji živi u Istri. Postavlja se problem talijanskog življa u gradovima Istre, jer se taj živalj ne može pomiriti sa tim da Istra bude pripojena Hrvatskoj i izlaze sa nekim ultra lijevim parolama, ali ustvari vrlo malo pomažu istarskome narodu u borbi za slobodu a na nekim mjestima još je i koče.

Da bi postavili pravilno odnose našeg naroda u Istri prema talijanskome narodu i objasniti položaj samih Talijana u Istri, izdali smo proglas kojim smo objasnili položaj Talijana u Istri i postavili u tom pitanju pravilan stav.

Oba proglasa u idućem izvještaju ćemo vam poslati.

Narod voli organizaciju i svuda je tražio ko bi ga mogao voditi u borbu, i pozdravio je dolazak našega štaba, jer u tome vide i uspjeh svoje borbe, jer narod zna da bez jedinstvene borbe ne može doći do slobode.

Naročito su zadovoljni sa dolaskom drugova iz Jugoslavije u kojima vide svoje pomagače. Narod očekuje još pomoć iz Jugoslavije i voli stare borce.

Sveštenstvo u velikoj većini je na našoj strani i bilo je slučajeva gdje su sveštenici vodili sami narod u borbu.

U toku današnjeg dana naš štab je posjetio biskup Porečki sa kojim smo se zadržali neko vrijeme u razgovoru o položaju crkve i sveštenstva u novonastaloj situaciji. Bilo je slučajeva gdje je narod sam istjerao pojedine župnike talijanskih župa, a nekoje je hapsio koji su bili protivnarodni elementi. Biskup je postavio da bi se u svakom takvom prije obavijestilo njega a on nije protiv toga da se svako kazni koji je protiv naroda. I mi

ćemo sa naše strane učiniti posjet biskupu kada bude zato vremena da vidimo kakovi su najaktuelniji problemi crkve u Istri. Od njega smo sada tražili da se u crkvama misa služi i govori hrvatski što je odmah i učinjeno, tako da se danas misa u Istri služi na hrvatskom jeziku.

Oči cijelog naroda uprte su u Jugoslaviju, ali narod vidi jedino svog zaštitnika u Sovj. Savezu.

Mobilizacija čitavog naroda Istre i u NOV je velika iz svih krajeva. Kada bi se moglo sve obuhvatiti, mogli bi se mobilizirati oko 10 hilj. ljudi koji se javljaju da stupe u NOV i koji su spremni da se bore. Žensko i muško se javlja i sposobni i nesposobni, kažu da ih se mora primati u vojsku.

Iz Trsta bježe velike mase Talijana i Slovenaca i već postoji jedan tršćanski bataljon od Talijana i Slovenaca pod komandom II naše brigade.

U svim mjestima su instalirani megafoni i radiovijesti sluša cijeli narod, dakle nešto novo što on do sada nije imao. Osjeća se potreba za Istarskim listom i novinama. Narod pita kada će izaći prvi broj novina. Izgleda da će OK. NOO.[11] početi sa izdavanjem novina.

Mi smo od svoje strane dali za narod i vojsku štampati: „Rezoluciju ZAVNOH" i „Rezoluciju AVNOJ", brošuru „Stvaranje NOV", „Uputstvo o radu NOO i radu na organizaciji vojnopozadinske vlasti".

Mi ćemo nastojati i dalje da štampamo materijal koji će služiti pol komesarima za rad u vojsci i pol. radnicima za rad sa narodom:

Pred naš štab, pored ovih zadataka, postavljeni su slijedeći zadatci:

1) Organizacija uprave pošta i telefona.

2) Organizacija ekonomskog odbora za Istru postavlja se kao najhitnije i najvažnije pitanje pošto ima mjesta gdje narod nema šta da jede, a dosta je teško snabdijevanje vojske.

3) Propagandni odjel — agitprop: zato nam je potrebno da nam pošaljete iskusnog čovjeka iz divizije.

4) Pomorska odbrana: zašto je također potrebno da se pošalje iz komande mornarice jedan dobar stručnjak.

5) Organizacija protivavionske odbrane: svuda su montirani topovi koji su već gađali na avione. Potreban je jedan dobar stručnjak.

6) Komande želj. saobraćaja: želj. već saobraćaju u unutrašnjosti Istre.

7) Intendantura za naše jedinice koja još nije organizirana i sa te strane imamo teškoće kod snabdijevanja jedinica.

---

[11] Okružni narodnooslobodilački odbor za Istru

8) Sanitet koji još zasada ne postoji osim u II odredu. Potrebno je hitno poslati referenta saniteta u naš štab, kao i za obje brigade. U Istri ima nekoliko apoteka koje će organizirati i zavesti nadzor nad apotekama. U Lupoglavu ima artilerisko skladište, tvornice neizgrađene municije i eksploziva. Ogromne količine su toga. Još ima takvog i sličnog materijala u Istri.

Postoje razna industriska preduzeća gdje smo mi postavili privremeno neke uprave, ali zato treba pomoći da se organizira pravilan rad u tim tvornicama i kontrola nad njima.

Hrane za evakuisati neće biti pošto ovdje već ima mjesta gdje narod nema što jesti i većinom se pomaže iz drugih krajeva Istre, gdje su bolje stojeći. Bilo bi nužno potrebno da se organizira Komanda područja u Istri.

Naše jedinice i još koje su formirane nisu čvrsto organizirane, to je još sve u toku organizacije.

Potrebe komandnog kadra su velike i o tome pišemo u poslednjem izvještaju. Plan za organizaciju naših jedinica i formaciju izdaćemo našim jedinicama naknadno kad dobijemo tačan pregled svega.

S. F. — S. N.

Pol. komesar
Jože Skočilić

Komandant

BR. 160

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA ZA ISTRU NOV I PO HRVATSKE OD 25 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU TRINAESTE DIVIZIJE O BORBAMA JEDINICA I NARODA PROTIV NIJEMACA U ISTRI[1]

OPERATIVNI ŠTAB ZA ISTRU
N O.V.H.
Dana 25. septembra 1943.

ŠTABU XIII DIVIZIJE

Cijela unutrašnjost Istre je oslobođena. Neprijatelj drži Trst, Pulu i Rijeku. U manjim mjestima a u okolici Trsta ima neprijateljskih snaga kao pretstraže samom gradu. Neprijatelj još i sada pokušava sa ispadima na oslobođeno područje.

[1] Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 4 2, k. 912.

Cesta koja vodi od Rijeke za Pulu je srušena. Na toj cesti u Lovranu nalaze se naše jedinice. Cesta koja vodi (glavna) od Rijeke preko Istre za Trst, također se ruši i biće onemogućena za saobraćaj Nijemcima. Također su porušeni mostovi na rijeci Limu na cesti koja vodi ravno iz Pule u Trst.

Prugom neprijatelj uopće ne saobraća a niti je pokušao. Ista je dosta dobro srušena i produžava se sa rušenjem. Sve ceste koje vode od neprijateljskih garnizona u Istru također su na nekoliko mjesta prekopane. Još zasada nisu dobro porušene komunikacije oko Trsta, tako da neprijatelj sa te strane pokušava saobraćati glavnom cestom.

U toku jučerašnjeg dana naše jedinice ušle su u Buje, Umag, Čitanova, Punta Salvare i oslobodile čitav kraj do Portoroža. U Umagu je zahvaćen dosta veliki ratni plijen. Nijemci u Portorožu traže civilna odijela i presvlače se.

Naše jedinice su u Poreču i čitavo područje Poreča je oslobođeno. U Poreču je postavljena komanda mjesta.

Naše jedinice ponovno su u Rovinju, poslije toga što su Nijemci napali, naše su jedinice zaposjele mjesto. Velike količine konzervi, sardina i tuna iz mjesne tvornice kao i skladište duhana evakuisu se iz Rovinja u Pazin.

U toku jučerašnjeg dana naše jedinice ušle su u Bale, koje su držali talijanski karabinjeri, a isti su sarađivali sa Nijemcima, i izbile na more kod Barbariga, gdje se nalaze tvrđavski topovi.

Vodan drže zasada karabinjeri i fašisti talijanski koji su pod komandom Nijemaca. Naše jedinice dobile su zadatak da ga oslobode. Naše jedinice nalaze se u Krnici, Prodolu i Divšiću prema Puli, i kontroliraju cijeli teren prema Puli.

Obalu Jadranskog Mora drže od Krnice na more, pa sve do Lovrana naše jedinice. Jučer su Nijemci prodrli u Lovran i povukli se nazad nakon čega su naše jedinice ponovno zaposjele Lovran.

Naše jedinice drže Učku cijelu i djeluju na cesti koja vodi od Rijeke za Matulje i Opatiju.

U Račicama Nijemci imaju posadu za čuvanje benzina. Naš II odred dobio je zadatak da to likvidira. Glavna cesta od Matulja do Kaštel Novi je u našim rukama. Ta cesta još nije osigurana, osim što su ceste koje vode u unutrašnjost Istre osigurane. Glavna cesta Rijeka—Trst biće srušena prema Trstu i Rijeci, te će i ona biti potpuno slobodna kad se još likvidira njemačka posada u Račicama.

Prema Trstu drže Nijemci Portorož i nešto željezničkom prugom i cestom do Materije. Taj teren još nije potpuno kontroliran od strane naših jedinica.

23. i 24. ov. mj. naše jedinice II partizanskog odreda Sušačko-kastavskog vodile su borbu sa Nijemcima kod Skalnice, gdje su

Nijemci napadali sa 6 blindiranih automobila i nešto tenkova. Nijemci su odbijeni uz gubitke. Uništen je jedan tenk i zaplijenjen, koji će se moći popraviti. Također su se toga dana vodile borbe kod Marinići—Grbci.

24. ov. mj. vodile su se borbe na sektoru sjeverozapadno od Rijeke, a poslije kako su Nijemci odbijeni, naša jedna četa iz II odreda upala je u Matulje i zarobila 8 fašista.

Nijemci pale selo Frlani ispod Kastva. U ovim borbama od dva dana bilo je na našoj strani svega 1 lakše ranjen.

Borbe koje su vođene u Istri, poslije kapitulacije Italije 12. IX. kod razoružavanja talijanske vojske kod Višnjana, naletila je njemačka kolona i došlo je do borbe između naroda i Nijemaca, gdje je poginulo 65 Nijemaca, a na našoj strani bilo je 60 mrtvih. Narod se je herojski borio i ako ne organiziran u vojne jedinice.

Dan poslije kod Pazina ubijena su 2 Nijemca i 14 zarobljenih. Na našoj strani 2 mrtva.

Kod Žminja 13 zarobljenih Nijemaca i 2 mrtva, a na našoj strani 2 lakše ranjena, Nijemci su odbijeni. Zarobljeno je 6 Nijemaca.

Kod Labina u borbama palo je 43 naša druga, a na strani Nijemaca bilo je svega 5 mrtvih. Ovdje su talijanski fašisti gađali našima u leđa Kod Levada bilo je 3 mrtvih Nijemaca i zarobljen 1 njemački kamion, a Nijemci su odbijeni. Kod Kanfanara Nijemci su odbijeni, tu su talijanski fašisti sarađivali sa Nijemcima. Nijemci i talijanski fašisti su zapalili 3 kuće i poklali 23 čovjeka civila a neke su objesili.

Kod Jadreška vodile su se borbe gdje su Nijemci imali 25 mrtvih. Nijemci su zapalili 3 kuće i obiesili jednog civila. U Buzetu su zarobljena 4 Nijemca.

Oko 20. ov. mj. u blizini Klane vodile su se borbe, gdje je ubijeno dosta njemačkih bandita.

Još je u toku ovih dana bilo manjih borbi i sukoba sa Nijemcima. Naše jedinice dobile su određene sektore djelovanja i zadatke kako operativne tako i organizacione.

Ove borbe istarskog naroda treba najhitnije objaviti preko radio-stanice „Slobodna Jugoslavija", to narod Istre očekuje sa nestrpljenjem i govori zašto ne spominje „Slobodna Jugoslavija" borbu u Istri.

Pored ovih borbi narod je razoružao sve posade u unutrašnjosti Istre i uzeo oružje u svoje ruke.

Uhvaćeno je dosta oružja i ratnog materijala.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Joža Skočilić v.r.

Komandant:
Savo Vukelić v.r.

Dodatak operativnome izvještaju od 25. septembra 1943 godine. 17. IX. 1943 godine došlo je do borbe kod Porta-Portona. Nijemci su išli tenkovima, ostavili su 4 mrtva i 1 zarobljenog, napad je odbijen. Zaplijenjena su 2 teška mitraljeza, jedna auto-ambulanta i 1 tenk.

Rovinj su Nijemci napali sa mora i iz vazduha, a sa kopna su upali u Rovinj sa ciljem da opljačkaju hranu. Na našoj strani ubijeno je 10 civila i 1 partizan. Zadržali su se 8 sati i nakon toga su se povukli.

23. septembra 1943 godine Tršćanski bataljon[2] je odbio Nijemce kod s. Golac, koji su nadirali sa glavne ceste Trst—Rijeka. Gubici nisu poznati.

Još je bilo manjih okršaja u borbi naroda sa Nijemcima.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant:
Savo Vukelić v.r.

Točnost prijepisa ovjerava:
Politkomesar: Komandant:
(M P.)[3]

[2] Bataljon je formiran od Slovenaca i Talijana izbjeglih iz Trsta poslije kapitulacije Italije. Ušao je u sastav novoformirane Druge Istarske NO brigade. Vidi dok. br. 159.

[3] Okrugli pečat: Štab Trinaeste divizije NOV Hrvatske.

BR. 161

ZAPOVIJEST ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 25 RUJNA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA VARAŽDINSKE TOPLICE[1]

Š T A B
II OPERATIVNE ZONE
N.O.V.H.
O. Broj: službeno
dana 25.IX. 1943. g.

Z A P O V I J E D
(Sekcija: Čakovec 1:100.000)

Prema prikupljenim podatcima u Varaždinskim Toplicama nalazi se neprijateljska posada u jačini oko 200 vojnika smještena u jednoj zgradi, a odvojeno 20 žandara u žandarmerijskoj stanici.

Susjedni neprijateljski garnizoni imaju slijedeće posade: Varaždin jedna bojna domobrana i oko 200 feldžandarmerije. Ludbreg jedna bojna domobrana i 150 feldžandarmerije, Stubica oko 1000 Nijemaca. Pored toga na tom terenu nalazi se jedna ustaška bojna koja krstari u jačini 500 vojnika sa 8 tanketa.

Jedinice X Divizije u zajednici sa brigadom „Braće Radića" i Kalničkim partizanskim odredom napašće i uništiće neprijateljsku posadu u Varaždinskim Toplicama[2].

Napad će se izvršiti dana 27 ov. mj. u 5 sati ujutro.

Za izvršenje ovoga zadatka

N A R E Đ U J E M O :

1. Brigada Braće Radića: Pojačana sa brdskim topom i antitenkovom puškom izvršiće napad na Varaždinske Toplice i uništiti neprijateljsku posadu, ukoliko se ista ne preda Sa jednim dijelom snaga osiguraće pravac od Varaždina i uništiti neprijatelja koji sa tog pravca naiđe. Preko-

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 49/1, k. 1472.

[2] O rezultatima napada vidi dok. br. 253, 254 i primjedbu br. 14 uz dok. br. 119.

pati put u visini Tonimira i ukopati antitenkovu pušku.

Održavaće vezu između zasjede kod Tonimira sa zasjedom X Divizije kod Petkovca, a desno isturiće patrole u pravcu Golog Brda kota 307, gdje će se nalaziti jedna četa X Divizije.

2. X Divizija: Sa jednom brigadom[3] izvršiće osiguranje akcije na Varaždinske Toplice i to:
Sa dva bataljona od pravca Novog Marofa na liniji Kapela[4]—Petkovec, porušiće most na rijeci Bednji, na putu Kapela—Boričevec.
Sa jednim bataljonom izvršiće osiguranje prema Ludbregu u visini sela Leskovec s time što će jednu četu isturiti na Golo Brdo (kota 307).
Sa jednim bataljonom zaposješće Kozji Hrbet koji će biti u rezervi.

3. Kalnički part. odred: Sa bataljonom koji se nalazi u Dugoj Rijeci izvršiće fingirani napad na uporište Ludbreg u toku noći 26 na 27 ov. mj Napad treba da traje najmanje 3 sata. U toku dana bataljon će zaposjesti položaj oko kote 287—Vinograci, a sa patrolama isturenim do samog Ludbrega. U slučaju da neprijatelj krene u pomoć Varaždinskim Toplicama propustiti ga da prođe do naše zasjede kod Leskovca i tada sa cijelim bataljonom baciti se neprijatelju u leđa preko Slanja. U slučaju povratka I Bataljona toga odreda sa puta, smjestiti ga u selo Apatovac s time da vrši izviđanje u pravcu Križevaca i Osijeka.

„Osječka četa" na dan 27 ov. mj. zauzeće položaj „Vratno" i patrolama ima se povezati sa bataljonom na Kozjem Hrbetu. Ta četa ima zadatak da osigura leđa naših jedinica u slučaju da neprijatelj krene iz Križevaca.

4. Veza: Veza između brigade „Braće Radića" i Štaba Divizije i Zone održavaće se telefonom. Veza između Štaba Divizije i Zone sa ostalim jedinicama na zasjedi održava se pomoću kurira

---

[3] Riječ je o Sedamnaestoj NOU brigadi.

[4] Kalnička Kapela

konjanika. Pored toga Štab brigade „Braće Radića“ odrediće 4 dobra kurira u Štab Zone.

5. Sanitet: Sanitetsko previjalište Divizije nalaziće se u selu Svibovec, kuda upućivati sve ranjenike. Sanitetsko previjalište Divizije formiraće se od sanitetskog osoblja X Divizije. Daljnju evakuaciju ranjenika vršiti za Ivanec. Štab Kalničkog odreda daće potrebne vodiče za transport ranjenika od Svibovca do Ivanca.

6. Evakuacija: plijena i zarobljenika: Sav plijen evakuisaće se za selo Ivanec. Zarobljenici evakuisaće se u selo Ribnjak. Za evakuaciju plijena i zarobljenika biće odgovoran Štab brigade „Braće Radića“.

7. Mjesto Štaba: Štab Zone i Štab Divizije nalaziće se u zaseoku Škarnik u toku noći, a preko dana na koti 273 više sela.

Sve jedinice koje idu u zasjedu moraju biti na svojim položajima 27. ov. mj. do 4.30 sata. Povlačenje sa položaja ne smije se izvršiti bez pismenog naređenja. Akcija će trajati do likvidacije uporišta. Ishranu boraca vršiti po okolnim selima i donositi borcima na položaj.

Znaci raspoznavanja: Doziv: Toplice, Odziv: Varaždin.

Ugovoreni znaci noću: Doziv: Marko, Odziv: Vinko.

Ugovoreni znaci danju: Izbačena puška desnom rukom ustranu.

Odgovor: Puška uvis, kundakom naviše.

Po izvršenoj likvidaciji uporišta jedinice će se zadržati u okolnim selima a brigada „Braće Radića“ u Varaždinskim Toplicama,s time što će svaka jedinica isturiti potrebno osiguranje. U svim selima održati miting sa narodom. Bataljoni će se redom okupati u kupalištu Varaždinske Toplice.

Na izvršenje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Sl. otsutan

Komandant:
Vlado Matetić

Dostavljeno:

Na izvršenje: Štabu X Divizije N. O. V. H.
Štabu brigade „Braće Radića“
Štabu Moslavačkog partizanskog odreda

Na znanje: Glavnom štabu N. O. V. i P. O. Hrvatske.
Štabu II Korpusa N. O. V. Hrvatske.

BR. 162

PREGLED DIVERZANTSKIH AKCIJA DRUGOG DIVERZANTSKOG BATALJONA GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD 25 RUJNA 1943 GODINE[1]

ŠTAB
2 DIVERZANTSKOG BATALJONA
INŽINJERSKOG OTSEKA GŠ. NOV.
I PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
25-IX-43

PREGLED DIVERZANTSKIH AKCIJA 2 ČETE OVOG BATALJONA U VREMENU OD 8-VIII-43 god.

Dana 8-VIII- na pruzi Karlovac—Sušak, između Donjih Dubrava i Generalskog Stola, srušen je jedan podvožnjak, promet je stajao 32 sata.

Dana 12-VIII- na pruzi Karlovac—Sušak, između Generalskog Stola i Donjih Dubrava, dignuto je u vazduh 82 m. pruge, promet je stajao 13 sati.

Dana 12-VIII- na pruzi Karlovac—Sušak, između Belavići Sela i Duge Rese dignut je u vazduh talijanski oklopni vlak, uništena je lokomotiva i dva oklopna vagona, o broju mrtvih i ranjenih nije nam poznato, promet je stajao 12 sati.

Dana 15-VIII- na pruzi Karlovac—Sušak između Donjih i Gornjih Dubrava, srušeno je 186 m. pruge, promet je stajao 24 sata.

Dana 17-VIII- na pruzi Karlovac—Sušak, između Generalskog Stola i Donjih Dubrava dignut je u vazduh talijanski oklopni vlak, uništena je lokomotiva i dva vagona, bilo je 5 mrtvih i 3 težko ranjena neprijateljska vojnika, promet je stajao 18 sati.

Dana 18-VIII- na pruzi Karlovac—Sušak, između Karlovca i Duge Rese zarobljena su tri domobrana sa svom ratnom spremom.

Dana 22-VIII- na cesti Karlovac—Ozalj, srušeno je 5 električnih stubova, industrijske fabrike su stajale nekoliko dana.

Dana 27-VIII- na cesti Karlovac—Ozalj, srušeno je 6 električnih stubova, industrijske fabrike su stajale nekoliko dana.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 145-10, k. 104 C.

Dana 29-VIII- na pruzi Karlovac—Sušak, između Donjih i Gornjih Dubrava srušeno je 242 m. pruge, promet je stajao 46 sati.

Dana 2-IX- na pruzi Karlovac—Ozalj, srušeno je 186 m. pruge, promet je stajao 26 sati.

Dana 6-IX- na pruzi Karlovac—Sušak između Tounj Zdenca[2] i Gornjih Dubrava, srušeno je 120 m. pruge, promet je stajao 18 sati.

Dana 7-IX — na pruzi Karlovac—Ljubljana između Bubnjaraca i Kamanje srušeni su električni transformatori.

Dana 8-IX- na pruzi Karlovac—Sušak, između Donjih Dubrava i Generalskog Stola, srušeno je 186 m. pruge, promet je stajao 19 sati.

Dana 10-IX- jedan diverzantski vod ove čete odmah poslije pregovora sa Talijanima i domobranima koje je vodio jedan vod Slovenaca upali su u Generalski Stol, organizirali izvoz oružja i ratnog materijala, međutim su stigli Niiemci sa tenkovima i kamionima vojske te su se morali povući. Od oružja su ponijeli sa sobom jedino dva puškomitraljeza i 17 defanzivnih bombi i nešto spreme, povlačeći se davali su otpor i imali jednog druga lakše ranjenog.

Dana 13-IX- na cesti Karlovac—Ozalj, spremila se je jedna desetina na rušenje električnih stubova, ali ih je komandant I Karlovačkog odreda vratio i rekao da ima on važnijih akcija ali se, međutim, nije išlo u nikakve druge akcije i tako se ta akcija nije mogla izvršiti a isti ih je vratio takoreći sa mjesta

Dana 19-IX- na pruzi Karlovac—Ljubljana između Bubnjaraca i Kamanja srušeno je 10 bunkera od kojih je bilo 7 većih i 3 mala.

Dana 21-IX- na pruzi Karlovac—Zagreb na prvom kl. srušena su 2 oklopna vagona i lokomotiva, mrtvih i ranjenih je bilo, o broju nemamo podataka, promet je stajao 24 sata.

Dana 23-IX- na cesti Karlovac—Ozalj, između Jaškova i Pokupja srušeno je 6 električnih stubova, industrijske fabrike još do danas nisu proradile.

Dana 24-IX- na pruzi Karlovac—Sušak, između sela Belavići i Zvečaja srušili su tri velika bunkera i između sela Belavići i Generalskog Stola srušen je jedan podvožnjak i sječena pruga na jedanaest mjesta.

Dana 9-IX- na pruzi Karlovac—Sušak, između Karlovca i Duge Rese zarobljeno je 12 domobrana sa ratnom spremom, isti su se nalazili u bunkeru koji je poslije toga dignut u vazduh.

---

[2] Zdenac kod Tounje

Dana 13-IX- na pruzi Karlovac—Sušak, na željezničkoj stanici Donje Dubrave, u 15 sati, dignuto je u vazduh 10 bunkera našto su stigli Nijemci i ustaše sa nekoliko tenkova i 15 kamiona sa vojskom. Jedna desetina naoružana sa dva puškomitraljeza zauzela je položaj i otvorila vatru na Nijemce, gdje su isti imali 1 mrtvog i dva ranjena, nisu smjeli naprijed pošto nisu znali naše snage, zaustavli i poslije pobjegli za Karlovac, ta desetina diverzanata ponovno se spustila na prugu, tj. na stanicu D. Dubrave i uništili 3 srca na skretnicama.

Dana 18-IX- na pruzi Karlovac—Sušak zapaljena je stanica Donje Dubrave i tri vagona koja su bila na istoj stanici, isto tako je poništeno oko dvesta metara pruge sa telefonsko-telegrafskim stubovima.

Dana 20-IX- na pruzi Karlovac—Sušak, između Donjih i Gornjih Dubrava uništeno je oko 150 m. pruge.

Dana 22-IX- na pruzi Karlovac—Sušak, na želj. stanici Generalski Stol uništena su dva srca i jedna skretnica.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Sl. odsutan

Komandant,
Mićo Bulat

(M. P.[3])

[3] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 163

NAREĐENJE ŠTABA PRVE PROLETERSKE DIVIZIJE OD 26 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTE NOU DIVIZIJE DA ZATVORI PRAVAC HRVACE—ZELOVO[1]

ŠTAB I PROLETERSKE
UDARNE DIVIZIJE

ŠTABU IV UDARNE DIVIZIJE

Odmah izvestite kakva je situacija na sektorima vaših brigada i šta ima novog.[2]

Da li ste preduzeli čišćenje Hrvaca, ili je neprijatelj još tamo i sa kolikim snagama?[3]

Kolike su nepr. snage u dolini Cetine i gde?

Najupornije zatvarajte pravac Hrvace—Zelovo.

Održavajte vezu sa III Proleterskom brigadom koja je na desnom krilu vaše VI Brigade[4].

Nastojaćemo da vam pošaljemo jedno protivkolsko oruđe.

Ako bi put preko Hrvaca bio slobodan, mi bismo već u toku dana, iskorišćujući oblačno vreme, započeli prebacivanje u dolinu Cetine [5]

U tom slučaju preduzmite potrebno za popravku mosta kod Panja.

Izveštavajte što češće!

26. IX. 43 — 6^{45}

Komdiv.
gen-major
Koča Popović

Nepr[6]. je sinoć preko Koprivna stigao u Gizdavac.
Sinoć u 20^{h} Split je još bio u našim rukama.

Primljeno
u 8^{45} h 26/IX.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 27-8 k. 766.

[2] Vidi dok. br. 164.

[3] Vidi dok. br. 164.

[4] Treća proleterska brigada držala je tada položaje sjeverno od ceste Drniš — Sinj Vidi tom V, knj. 20, izvještaj Štaba Treće proleterske brigade Štabu Prve proleterske divizije od 6 listopada 1943 godine.

[5] Vidi primjedbu br. 5 uz dok. br. 153.

[6] Odnosi se na dijelove Sedme SS divizije „Prinz Eugen" koji su 27 rujna ušli u Split. Vidi dok. br. 253 i primjedbu br. 6 uz dok. br. 103.

BR. 164

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTE NOU DIVIZIJE OD 26 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU PRVE PROLETERSKE DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE O RASPOREDU JEDINICA I STANJU NA PODRUČJU HRVACE—ZELOVO[1]

ŠTAB
IV N.O.U. DIVIZIJE
— 2 BOS. KORPUSA —
Br. Sl.
26. IX.
u 8.[10]

ŠTABU I PROLETERSKE UDARNE DIVIZIJE NOVJ

Položaj

Dijelovi snaga ove divizije koji se nalaze na sektoru Dalmacije pristupili su izvršenju datog zadatka[2] i ovog momenta nalaze se u sljedećem rasporedu:

Snage VI Krajiške NOU brigade, poslije borbe koja je vođena za zaštitu komunikacije u Cetinskoj dolini[3], otsječene su i sada se nalaze na lijevoj obali rijeke Cetine prema selu Bajagić i Bitelić sa zadatkom da ovladaju ovim selima, uhvate vezu sa Sajkovačkim bataljonom kod Vagnja i ispitaju komunikacije prema Livanjskom Polju, a jednim dijelom snaga da krenu lijevom obalom rijeke Cetine privlačeći pažnju neprijatelja na sebe radi obmane neprijatelja i olakšanja zadatka X KNOU brigade koja ima zadatak čišćenje Hrvaca[4] i neprijateljskih uporišta prema Vrlici.

Snage X Krajiške NOU brigade nalaze se na položaju iznad Hrvaca na cesti Hrvace—Zelovo i iznad Satrića. Sa jednim dijelom snaga ova brigada izviđa Cetinsku dolinu od Hrvaca prema Vrliki i vršiće čišćenje neprijateljskih uporišta sa VI Krajiškom NOU brigadom.

Sa jačim snagama neprijatelj se nalazi u Hrvacima i Satriću[5] i opravlja put između Karakašice i Satrića (cestu) koji je bio na svakih 200 metara porušen tj. onesposobljen za prolaz kamiona, a tenkovi mogu sa strane sem na jednom mjestu kod crkve u Hrvacima (izgledi su da neprijatelj osposobljava ovu komunikaciju). Jačina i gdje se nalaze neprijateljski dijelovi uz

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta 47-3, k. 766 A.
[2] O zadacima divizije u Dalmaciji vidi dok. br. 88, 104 i 117.
[3] Vidi dok. br. 154.
[4] Vidi dok. br. 183.
[5] U ovim mjestima nalazili su se dijelovi 114 lovačke divizije.

cestu Sinj—Vrlika—Knin nepozati su nam, ali ćemo saznati od naših dijelova koji se kreću uz Cetinsku dolinu, o čemu će mo vas izvještavati.

Proleterska brigada[6] koja je trebala posjesti položaje iznad Sinja i zatvoriti komunikaciju Sinj—Muć, kao i uputiti jedan bataljon na cestu Hrvace—Zelovo pozadi X KNOU brigade koja je zamijenila VI Brigadu, nije još stigla na svoje položaje i situacija prema Sinju nam je nepoznata. Potrebno bi bilo, da ova brigada što prije pristupi izvršenju zadatka i da se najhitnije uputi jedan protukolski top na cestu Zelovo—Hrvace radi sprečavanja prolaza neprijateljskih tenkova ukoliko bi krenuli ovom komunikacijom, pored rušenja mosta na ovoj cesti i nabacivanja krupnijeg kamenja na istu.

Uglavnom situacija ovog momenta je ovakva: Naša motorizacija i materijal zasada ne može krenuti pravcem Zelovo—Hrvace—Vrlika i Hrvace—Bitelić. Ukoliko bi neprijatelj napustio svojim jačim snagama Hrvace i Satrić, u ovom slučaju mogli bi krenuti sa motorizacijom i materijalom čišćenjem neprijateljskih manjih uporišta na komunikaciji Sinj—Vrlika u pravcu Vrlike ili Bitelića sa opravkom mosta na Cetini kod Panja koji je vrlo težak za opravku. Ovakva situacija u kakvoj se sad nalazimo izgledi su da će se razbistriti danas do mraka[7].

Hrvace noćas nismo napadali iz razloga što je neprijatelj vrlo jak, raspolaže sa oko 10 tenkova koje je skoncentrisao na prostoriji Satrić—Hrvace, kao i iz razloga što su naše jedinice vodile borbu juče cio dan do u samu noć[8], isto tako razlog je i taj što nisu došli dodijeljeni tenkovi našim snagama za razbijanje neprijateljske motorizacije u selu Hrvace i Satrić.

U jučerašnjoj borbi imali smo 2 mrtva i više ranjenih, neprijatelj je imao osjetne gubitke kojim ne znamo broja iz razloga što se neprijatelj borio iz mjesta — defanzivno.

Javite nam o stanju i situaciji na ostalim sektorima.

Nekoliko puta smo tražili mali auto ili motorbicikl za kurire koje do ovog časa nije udovoljeno.

Naš štab nalazi se u Zelovu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant:

[6] Riječ je o Trećoj proleterskoj (krajiškoj) brigadi. Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 41.

[7] Prebacivanje jedinica i ratnog materijala na lijevu obalu rijeke Cetine počelo je u toku noći 26 rujna. Opširnije o tome vidi primjedbu br 5 uz dok. br. 153 i tom V, knj. 20. dok. br. 41.

[8] Vidi dok. br. 154.

BR. 165

IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 26 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA GENERALSKI STOL[1]

ŠTAB VIII DIVIZIJE I KORPUSA
NARODNO OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
Br. 54
Dne 26-IX 1943

Operativni izvještaj za
24. IX. 1943 dostavlja.

ŠTABU I KORPUSA N. O. V. HRVATSKE

Kratak opis borbi.

Noću 23/24. IX jedan bataljon II brigade izvršio je napad na neprijateljsku posadu u Generalskom Stolu[2], koja je brojila 90 naoružanih domobrana sa 1 nadsatnikom.

Napad je izvršen u 03.30 časova sa slijedećim rasporedom: Tri čete bataljona opkolile su samo mjesto, a jedna četa dala je osiguranje prema Dubravama i Zvečaju. Bataljon se privukao na blisko odstojanje, otvorio jaku mitraljesku i puškomitraljesku vatru i poslije toga prekinuo vatru te pozvao domobrane na predaju. Isti su odgovorili kratkom vatrom i poslije toga odmah su se predali.

Pri upadu u samo mjesto, borci nisu bili dovoljno oprezni i nisu zatvorili sve prolaze te jedan dio neprijatelja uspio je pobjeći.

Ratni plijen: Zarobljen 1 nadsatnik, 1 narednik, 50 domobrana, a zaplijenjeno 50 pušaka, 1 puškomitraljez „Šosa", 4 poljska kazana, nešto ostale spreme, i oko 7000 metaka.

Gubitci neprijatelja: Nije bilo.

Sopstvenih gubitaka: Nije bilo.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 4/1-7, k. 419 A.

[2] Vidi dok. br. 246.

Kritički osvrt na akciju.	Snage koje su vršile operaciju bile su dosta male, da bi mogle zatvoriti sve prolaze i tako je neprijatelj iskoristio nezatvorene pravce za bjegstvo.
Utrošak municije.	Utrošeno 550 metaka „Mauzer".
Napomena:	Zapaljena je željeznička stanica, Sokolski dom i bunkeri. Isto tako porušena je pruga i cesta između Generalskog Stola i Dubrava.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
M[3]. Šumonja

Komandant:
S. o.

(M.P.)[4]

BR. 166

ZAPOVIJEST ŠTABA OSME DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE OD 26 RUJNA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA OGULIN[1]

ŠTAB VIII DIVIZIJE N.O.V. HRVATSKE
Op. br. 55/1943 godine.
Dne 26. IX. 1943 g. u — s.

ZAPOVIJEST

(Sekcija Ogulin—Karlovac—Samobor 1 : 100.000).

Neprijatelj je utvrdio i posjeo za upornu odbranu slijedeća mjesta: Oštarije, Ogulin, Sv. Petar, željezničku stanicu G. Dubrave, Globornički most, Zvečaj, Karlovac, Turanj, Kamensko, Kupski most i Donje Stative. Jačina neprijateljske posade u navedenim uporištima:

---

[3] Miloš

[4] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 7.1, k. 826 A.

Oštarije: 160 ustaša i 80 Nijemaca. Naoružani sa 2 teška tenka od 12—15 tona, nekoliko težkih bacača mina. Ostalo naoružanje nepoznato.

Ogulin: 700 ustaša, 5—600 Nijemaca, oko 200 domobrana i nešto žandarma. Naoružanje: 5—6 brdskih topova, nepoznat broj bacača, 1 srednji i 5 lakih tenkova, nekoliko oklopnih automobila i 1 oklopni vlak.

Sv. Petar: 80 ustaša. Naoružanje nepoznato.

Gornje Dubrave: (želj. stanica) oko 450 ustaša i domobrana i nešto žandarma. Naoružanje nepoznato.

Globornički most: Oko 50 ustaša. Naoružanje nepoznato.

Zvečaj: Oko 80 ustaša. Naoružanje nepoznato.

Duga Resa: 1 satnija ustaša i 1 satnija domobrana. Naoružanje nepoznato.

Karlovac: 6—700 Nijemaca, 2 bojne ustaša, oko 300 domobrana i nešto žandarma. Naoružanje nepoznato.

Dijelovi ustaških bojni iz Karlovca drže spoljna uporišta oko Karlovca i to:

Turanj: Oko 100 ustaša. Naoružanje nepoznato.

Kamensko: 60 ustaša. Naoružanje nepoznato.

Donje Stative: satnija ustaša i domobrana. Naoružanje nepoznato.

Neprijatelj držeći ova uporišta ima za cilj: braniti ista od našeg prodora, držati komunikacije na pomenutim pravcima u svojim rukama, te vršiti ispade i ugrožavati naš oslobođeni teritorij.

Naš korpus sa našom i VII Divizijom (bez jedne brigade), Karlovačkim i Kordunaškim partizanskim odredom jednom brigadom XIII Divizije, organskom artiljerijom, kao i sa ostalim pridodatim dijelovima ima zadatak likvidirati sva naprijed pomenuta neprijateljska uporišta[2].

Likvidiranje ovih uporišta za nas je od velike političke i vojničke važnosti, time što će se likvidirati neprijateljski klin koji je uvučen u naš oslobođeni teritorij iz kojega neprijatelj može da ugrožava oslobođeni teritorij. Sa likvidiranjem ovih uporišta mi ćemo proširiti i povezati naš oslobođeni teritorij, koji je sa ovim klinom bio presječen. Usto, mi ćemo skratiti naš front, osloboditi naše snage koje su vezane bile prema ovim neprijateljskim posadama.

U vezi toga naša divizija u zajednici sa VII Divizijom i IV Brigadom XIII Divizije dobila je zadatak — likvidirati glavno neprijateljsko uporište Ogulin[3].

---

[2] Vidi dok. br. 151, 167 i tom V, knj. 20, izvještaj Štaba Četvrtog korpusa od 23 listopada 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske.

[3] Vidi zapovijest Štaba Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske dok. br. 151.

I Faza borbe: U ovoj fazi naša divizija dobila je zadatak likvidaciju neprijateljskih uporišta u Oštarijama i Sv. Petru.

VII Divizija u I fazi borbe ima blokirati želj. stanicu G. Dubrave i likvidirati neprijateljska uporišta u Zvečaju, kao i rušenje komunikacija na pomenutom međuprostoru. Sa ostalim snagama i Kordunaškim partizanskim odredom ima izvršiti aktivnu blokadu Karlovca tj. njegovih uporišta, u sadejstvu Karlovačkog partizanskog odreda.

II. Faza borbe: U II fazi borbe naša divizija sa svim pridodatim dijelovima pristupiti će glavnom zadatku likvidiranje neprijateljskog garnizona u Ogulinu.

VII Divizija i partizanski odredi u II fazi borbe imaju osnovni zadatak spriječiti neprijatelju prodor k Ogulinu a osim toga aktivnim dejstvom ispitivati mogućnost likvidacije istaknutih neprijateljskih uporišta.

III Faza borbe: Po padu Ogulina, pregrupacija naših snaga.

Za izvršenje zadatka:

NAREĐUJEMO:

1) I. Ud. brigada ojačana Divizionom brd. topova, Četom bor. kola, i Pratećim bataljonom.

1) Zadatak: Sa dva bataljona napasti neprijateljsko uporište u Oštarijama i to: sa dva pravca. Prvim pravcem od s. Mihaljevića, drugim pravcem cestom Josipdol—Oštarije i preko Pavlović Brda, zonom širenja do Graba.

Sa jednim bataljonom postaviti zasjedu u Globornici sa zadatkom, da svojom vatrom spriječi dobijanje eventualne pomoći neprijatelju.

Jedan bataljon ostavlja u brigadnoj rezervi na padinama sjeveroistočno k. 507, koji će biti ujedno kao osiguranje haubičkoj bateriji koja se nalazi kod s. Kolići.

Pridodati im brdski divizion plasirati na prostoru između k. 421 (Sv. Katarina) i 329. Četu bornih kola do početka napada smjestiti u Munjavi, a kad otpočne napad uputiti je pravcem Josipdol — Skradnik—Lug — Mihaljević Selo, gdje će stupiti u vezu sa komandantom desne kolone[4] i prema potrebi sadejstvovati sa pješadijom i ukoliko neprijatelj počne bježati prema

[4] Komandant desnokrilne kolone bio je Nikola Vidović

Ogulinu, goniti ga. Bataljon pratećih oruđa rasporediti prema potrebi i usmenom dogovoru sa Štabom Brigade od 23 ov. mj.

Borbena veza: Na desnom krilu održavati sa III Udarnom brigadom na želj. pruzi iznad Gornjeg Sela. Lijevo sa IV Brigadom XIII Divizije kod sela Salopeki.

2) II Udarna brigada ojačana sa 1 teškim bacačem.

2) Zadatak: Sa dva bataljona vršiti aktivnu blokadu neprijateljske posade u Ogulinu sa prostora Kopanik (k. 466) sa zonom širenja do seoskog puta koji vodi od k. 376 ispod slova S od Strelnice pa ulijevo do s. Žegar (zaključno).

Teške mitraljeze od ova dva bataljona i jednog bataljona iz rezerve postaviti na ivici šume na prostoru od Čokolka do Kopanika, sa zadatkom da omoguće podilaženje naših prednjih dijelova do Žegara i Podvrha i da svojom vatrom tuku neprijatelja u gradu.

Teški bacač plasirati na najpogodnije mjesto, odakle može tući neprijateljsku artiljeriju.

Cestu minirati i barikadirati što je moguće bliže samome Ogulinu u cilju onemogućavanja manevrisanja i ispada neprijateljskih bornih kola.

Sa dva bataljona ostati u rezervi na prostoru između Sabljaka i Kopanika.

Borbena veza: Desno sa IV Brigadom XIII Divizije kod k. 376, a lijevo sa III Udarnom brigadom kod k 414.

3) III Udarna brigada ojačana sa 1 protukol. topom

3) Zadatak: Sa dva bataljona vršiti aktivnu blokadu neprijatelja u Ogulinu i spriječiti svaku eventualnu pomoć koju bi neprijatelj pokušao pružiti napadnutoj posadi u Oštarijama. Zasjedu postaviti od obruča prema k. 321 pa do Galge (k. 318) zaključno cesta Ogulin—Oštarije. Izvršiti prekid želj. pruge što je moguće bliže Ogulinu i minirati je Isto tako minirati istu prema Ogulinu, i prema Oštarijama. Mine postaviti tako da mogu biti bra-

njene našom vatrom. Protukolski top postaviti na najpogodnije mjesto odakle može tući eventualni nailazak neprijateljskih bornih kola iz Ogulina i Oštarija.

Dva bataljona ostaviti u rezervi i to: jedan na raskrsnici seoskih puteva iznad slova D. od Dubrave a jedan kod vaktarnice na želj. pruzi.

Borbena veza: Desno sa II Udarnom brigadom kod Obruča, a lijevo sa I Udarnom brigadom na želj. pruzi iznad Gornjeg Sela.

4) IV Brigada XIII Divizije punog sastava.

4) Zadatak: Napasti neprijateljsku posadu u Sv. Petru i likvidirati je, a potom aktivno blokirati neprijatelja u Ogulinu od k. 321 pa preko pruge i cestu na s. Sušan. Ovaj napad izvršiti sa dva bataljona, isto tako i blokirati neprijatelja sa dva bataljona.

Porušiti želj. prugu što je moguće bliže Ogulinu. Ceste koje vode kroz Zagrad i Sušan isto tako što je god moguće bliže minirati i zabarikadirati, da bi se onemogućio manevar i ispad neprijateljskih bornih kola. Protukolske topove i teške bacače postaviti na najpodesnija mjesta odakle mogu tući neprijatelja.

Jednu mitraljesku četu postaviti na ivici šume ispod Velike Pećine sa zadatkom, da svojom vatrom potpomaže pokret naših dijelova i lomi svaki ispad neprijatelja.

Sa dva bataljona ostaviti u rezervi i to: sa jednim iznad Puškarić Sela, a jednim između k. 523 i k. 519.

Borbena veza: Desno sa I Udarnom brigadom kod s. Salopeki, a lijevo sa II Udarnom brigadom kod k. 376.

5) Haubički divizion: I Polj. baterija, ojačani sa 1 Merzerom.

5) Zadatak: Plasirati haubicu na prostoru k. 401 sa zadatkom kontrabatiranja neprijateljske artilerije i tučenju neprijateljskih uporišta u Ogulinu.

Poljsku bateriju plasirati na prostoru k. 357 sa zadatkom tučenja neprijateljskih ciljeva u Oštarijama i lomljenja eventualnih neprijateljskih ispada iz Ogulina. Ova baterija održavati će vezu sa komandantom Brdskog diviziona[5] i sa Štabom Brigade i po potrebi na njihov zahtjev tući ciljeve.

Za Merzer ćemo naknadno odrediti mjesto i zadatak.

6) Veza: Između Štaba Divizije, Štaba I Ud brigade, Haubičkog diviziona i Poljske baterije — telefonski, a između Štaba II Ud. brigade III i IV Brigade XIII Divizije — radiotelegrafski, preko Štaba Korpusa. Način organizacije vidi se iz priložene zapovijesti referenta za vezu ove divizije.[6]

II. Faza:

Po likvidaciji neprijateljskog uporišta u Oštarijama I Udarna brigada ima se rokirati na prostoru između k. 414 i k. 438 kao divizijska rezerva, ostavivši jednu četu u Oštarijama za održavanje reda, prikupljanje ratnog plijena i sprovođenje zarobljenika.

Brdski divizion: Po likvidaciji neprijateljskog uporišta u Oštarijama ima se što prije prebaciti na prostoru između Sabljaka i k. 414 gdje će se staviti na raspoloženje Štaba Divizije.

Bataljon pratećih oruđa odmah će uputiti u sastav II Brigade 2 protukolska topa i 2 teška bacača, a III Udarnoj brigadi 3 protukolska topa i 1 teški bacač.

Baterija poljskih topova: po padu Oštarija ima se odmah uputiti u pravcu Ribarića i plasirati se na sjeverozapadnim padinama k. 507 i povezati se sa Haubičkim divizionom, preko kojega će dobivati naređenja od ovoga štaba.

IV Brigada XIII Divizije. **Zadatak:** Sa dva bataljona koji su se nalazili na blokadi preći u napad u dva pravca i to: desnim pravcem kroz Sušan, šireći se prema cesti Zagrad, drugim pravcem duž ceste koja vodi kroz Zagrad sa zonom širenja ulijevo

[5] Stanko Svilar. Poginuo na Kneji krajem 1943 god., u borbi protiv 392 legionarske divizije.

[6] Redakcija ne raspolaže ovom zapovješću. Vidi zapovijest za vezu Štaba Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske dok. br. 152.

do seoskog puta koji vodi od k. 376 između slova V i R od Podvrh. Dva bataljona i dalje zadržava u rezervi, s tim što će ih pomaknuti unaprijed na najpogodnije mjesto kako bi mogli blagovremeno upotrijebiti kada situacija zatraži.—

Borbenu vezu kao i ranije sa II Udarnom brigadom. Teške bacače ostaviti na istim položajima, a protukolske topove pomjeriti naprijed za streljačkim strojem.

II Udarna brigada: ojačana sa 3 t. bacača i 2 protukol. topa, i četom bornih kola.

Zadatak: Sa dva bataljona koja su vršila blokadu nastupiti pravcima koji su joj predviđeni u I fazi borbe. A rezervu povući bliže glavnog pravca za napad. Teške bacače plasirati iznad okuke — ceste koja prolazi ispod Kopanika.

Protukolske topove pomjerati sa napadnim kolonama.

Borbenu vezu održavati kao i u prvoj fazi.

III Udarna brigada: ojačana sa 3 prot. kol. topa i 2 t. bacača.

Zadatak: Sa bataljonima koji su bili na osiguranju preći u napad u dva pravca i to: jednim pravcem duž pruge i suhim tokom Dobre, a drugim pravcem kroz Lomost šireći se lievo do Sv. Roka.

Teške bacače postaviti na najpogodnije mjesto odakle mogu najefikasnije tući neprijateljska uporišta koja budu na putu našim jedinicama

Protukolske topove pozadi streljačkog stroja.

Desnoj koloni pridodati 2 protukol. topa radi oklopnog voza.

Rezervu pomjeriti naprijed prema prvom borbenom redu.

Mine položene na cesti Oštarije—Ogulin izvaditi, to učiniti u II fazi borbe ukoliko neprijateljska pješadija počne da bježi i naši tenkovi budu vršili gonjenja.

Četu bornih kola držati na lijevom krilu svojeg rasporeda i dati joj u za-

datak da krstari i kontroliše cestu Ogulin—Oštarije, te da razbije svaki eventualni manevar neprijatelja kojega bi on pokušao izvršiti između Sv. Jakoba i Sv. Roka.

Borbenu vezu desno održavati sa II Udarnom brigadom.

Veza: Sa Štabom Divizije sve će brigade povući telefonsku liniju sa kojom ćemo održavati vezu. Detaljnije vidi se iz priložene zapovijesti referenta za vezu ove divizije.

III Faza borbe:

Po zauzeću Ogulina jedinice će uzeti slijedeći raspored i to: IV Brigada XIII Divizije u Sv. Petru i Zagradu. II Udarna brigada u raniju bazu tj. oko Trošmarije. III Udarna brigada u okolici Tounja, a I Udarna brigada ostati će u gradu radi održavanja reda, prikupljanja plijena i sprječavanja pljačke.

Sanitetska služba: Za obadvije faze borbe: Divizijsko previjalište i hirurška ekipa nalaziti će se u selu Munjavi, za jedinice VIII Divizije, a previjalište za IV Brigadu XIII Divizije neka odredi Štab Brigade na najpogodnije mjesto sa kojega će evakuisati za Drežnicu.

Detaljnija uputstva sanitetskoj službi ima [dati] referent saniteta.

Ishrana: Intendanti brigada postarati će se da prije polaska na operacije borci dobiju dobar obrok kuhane hrane. Isto tako snabdjeti ih sa što većom količinom suhe hrane, a dalju ishranu regulisati nabavkom iz sela gdje se vrše operacije.

Napomena:

1) Sve jedinice pristupiti će utvrđivanju i maskiranju svojih polaznih položaja, a isto tako i novo zauzetih položaja. Prilikom nastupanja kroz mjesto uputiti borce i starješinski kadar kako se trebaju držati i kretati po ulicama, vršiti napade i odbijati kontra-napade.

2) Svaka jedinica mora imati počesnu rezervu počev od osnovne (čete).

3) Brigade imaju organizovati aktivnu i pasivnu odbranu od aviona.

4) Mjesto za prikupljanje zarobljenika škola u Josipdolu — za prvu i drugu fazu do pada Ogulina, a poslije zarobljenike koji se naknadno uhvate po savlađivanju otpora u žandarmerijskoj kasarni u Ogulin.

5) *Sve jedinice formirati će udarna bombaška odjeljenja naoružana sa bombama, kamama, benzinskim flašama i sveženjevima eksploziva,* a inžinjerske čete sa ćuskijama i krampovima za probijanje zidova pri osvajanju pojedinih kuća.

Kuće iz kojih bi se davao naročiti otpor i ne bi se mogle osvojiti bez većih žrtava, paliti ih benzinskim flašama.

6) Sa nenaoružanim stanovništvom postupati što ljepše, civilima zabraniti svaki pristup u zonu operacija, a isto tako i poslije završetka. Štab I Brigade postaviti će straže kod svih trgovina i magazina radi onemogućavanja pljačke sa ma čije strane.

7) Mjesto štabova brigada: IV Brigada XIII Divizije u Sv. Petru. II Udarna brigada k 466. Štab III Brigade kod vaktarnica na pruzi. Štab I Brigade Pavlović Brdo. Štabovi brigada mogu prema potrebi u toku borbe promijeniti svoje mjesto, ali potom obavijestiti Štab Divizije. Šab Divizije nalaziti će se u prvoj fazi borbe na Veljunu (k. 616), a u II fazi borbe na k. 466 (Kopanik).

Štab Korpusa nalaziti će se k. 664 (Lipov Vršak). Mjesto Štaba Korpusa *ne stavljajte* u svoje zapovesti.

Znaci raspoznavanja: Za 27. IX. **Mina—Moskva,** za 28. IX **Valjak—Valjevo,** za 29. IX. **Top—Topusko.** Ugovoreni znaci za 27-IX- **Tito—Staljin,** za 28. **Dragan—Mile,** za 29. IX. **Janko —Pero.**

Vidni znaci: Dizanje partizanke na puški uvis jedanput, a odgovor triputa.

Početak napada za prvu fazu 28. IX. 1943 g. uzoru, do kojeg vremena sve jedinice moraju biti na polaznim položajima.

Za drugu fazu narediti će se naknadno.

Na izvršenje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
M.[7] Šumonja

Komandant:
V.[8] Četković

Dostavljeno:
Štabu I Korpusa N.O.V. i PO Hrvatske,
Štabu I Udarne brigade,
Štabu II Udarne brigade,

[7] Miloš
[8] Vlado

Štabu III Udarne brigade,
Štabu IV Brigade XIII Divizije,
Štabu I Brdskog diviziona,
Štabu Haubičkog diviziona,
Štabu Pratećeg bataljona,
Komandi Tenkovske čete.

Dostavljeno po kuririma *dana 26. IX.* 1943 u *21 sati.*

BR. 167

ZAPOVIJEST ŠTABA SEDME UDARNE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE OD 27 RUJNA 1943 GOD. ZA NAPAD NA GENERALSKI STOL I ZVEČAJ I ZAVTARANJE PRAVACA OGULIN—KARLOVAC[1]

ŠTAB
VII UDARNE DIVIZIJE NOV
HRVATSKE
O. Broj 124
dne 27. IX. 1943

ZAPOVIJEST

(Sekcija Ogulin—Karlovac—Samobor 1:100000)

Neprijatelj je utvrdio i posjeo za upornu odbranu slijedeća mjesta: Oštarije, Ogulin, Sv. Petar, želj. stanicu G. Dubrave, Globornički most Generalski Stol, Zvečaj, Karlovac, Turanj, Kamensko, Kupski most i Donje Stative. Jačina neprijateljskih posada u navedenim uporištima je:

Oštarije: 160 ustaša i 80 Nijemaca. Naoružanje: 2 teška tenka od 12 do 15 tona, nekoliko teških bacača mina, ostalo naoružanje nepoznato.

Ogulin: 700 ustaša, 500—600 Nijemaca oko 200 domobrana i nešto žandara. Naoružanje: 5—6 brdskih topova, nepoznat broj bacača, jedan srednji i pet lakih tenkova, nekoliko oklopnih automobila, jedan oklopni vlak, ostalo naoružanje nepoznato.

Sv. Petar: 80 ustaša Naoružanje nepoznato.

G. Dubrave: želj. stanica oko 450 ustaša i domobrana i nešto žandara. Naoružanje nepoznato.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 20-1 I, k. 424.

Globornički most: Oko 50 ustaša, naoružanje nepoznato.
Generalski Stol: Oko 300 ustaša, naoružanje nepoznato.
Zvečaj: 60 ustaša i 50 domobrana, naoružanje nepoznato.
Duga Resa: Jedna satnija ustaša i jedna satnija domobrana, naoružanje nepoznato.
Karlovac: 600—700 Nijemaca, 2 bojne ustaša, oko 300 domobrana i nešto žandara. Naoružanje nepoznato.

Dijelovi ustaških bojni iz Karlovca drže spoljna uporišta oko Karlovca i to:

Turanj: oko 70 ustaša, naoružanje nepoznato.
Kamensko: 120 ustaša, naoružanje nepoznato.
Kupski most: 60 ustaša, naoružanje nepoznato.
Donje Stative: jedna satnija ustaša, naoružanje nepoznato.

Neprijatelj držeći ova uporišta ima cilj braniti ista od našega prodora, držati komunikacije na pomenutim pravcima u svojim rukama i ugrožavati naš oslobođeni teritorij.

Naš korpus sa VIII divizijom, VII divizijom (bez jedne brigade), 1 brigadom XIII divizije[2], XIII proleterskom brigadom, Karlovačkim i Kordunaškim odredom, organskom artiljerijom i tenkovskom četom ima zadatak likvidirati sva naprijed pomenuta neprijateljska uporišta, osim Karlovca[3].

Naša divizija ima za zadatak da likvidira neprijateljska uporišta u Generalskom Stolu i Zvečaju, aktivnu blokadu željezničke stanice G. Dubrave i Karlovca i zatvaranje svih pravaca Karlovac—Ogulin.

Ideja operacija: U prvoj fazi borbe: VIII divizija sa 1 brigadom XIII divizije pristupiće likvidaciji neprijateljskog uporišta u Oštarijama i Sv. Petru. VII divizija blokiraće željezničku stanicu G. Dubrave sa jednom brigadom. Ova blokada da bude aktivna i ako se ukaže povoljna prilika pristupiti likvidaciji ovog uporišta. Sa preostalim snagama pristupiti likvidaciji neprijateljskih uporišta u Generalskom Stolu i Zvečaju, rušenju komunikacije na pomenutom međuprostoru, a potom izvršiti aktivnu blokadu Karlovca. XIII proleterska brigada pristupiće rušenju komunikacija između Karlovca i Zagreba još prije početka prve faze borbe po već poslatim uputama. Karlovački i Kordunaški p. odred vršiće blokadu samog Karlovca i prednjih uporišta neprijatelja na svome sektoru. Artiljerija i tenkovska četa u sastavu svojih jedinica intervenisaće po potrebi.

U drugoj fazi borbe VIII divizija sa svim pridodatim dijelovima pristupiće likvidaciji Ogulina.

---

[2] Riječ je o Četvrtoj NO brigadi.

[3] Vidi dok. br. 151, 166 i tom V, knj. 20, izvještaj Štaba Četvrtog korpusa od 23 listopada 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske.

VII divizija i partizanski odredi u ovoj fazi borbe imaju osnovni zadatak spriječiti neprijatelju prodor prema Ogulinu, a pored toga aktivnim dejstvom ispitivati mogućnost likvidacije istaknutih neprijateljskih uporišta.

Po padu Ogulina izdaće se naknadno zadaci za sve jedinice.

Za izvršenje gornjeg zadatka.—

NAREĐUJEMO:

1) I brigada, sastav: tri bataljona pješadije, 2 brdska topa i 1 protiv kolski top.

Zadatak: U večer 27. og. ov. mj. izvršiće prelaz r. Mrežnice kod Rebića mlina. izbiti na željezničku prugu između Generalskog Stola i G. Dubrava[4], istu detaljno porušiti a uzoru 28 og. ov. mj. izvršiti napad na neprijateljsko uporište u Generalskom Stolu. Napad neka bude sa južne strane frontalni sa obuhvatom sa istočne i zapadne strane. Artiljeriju postaviti na prostoriju s. Špehari (k. 225).

Štab brigade s. Špehari (k. 225).

Održavati stalnu vezu sa III brigadom u s. G. Dubrave, i sa II brigadom u s. Erdeli (zaselak Sela).

Po likvidaciji ovoga uporišta brigade će u sadejstvu sa II brigadom produžiti nastupanje ka Dugoj Resi i Karlovcu rušeći usput temeljito željezničku prugu i cestu Ogulin—Karlovac

2) II brigada, sastav tri bataljona pješadije i 1 protivkolski top.

Zadatak: 27 ov. mj. padom mraka brigada će preći r. Mrežnicu kod s. Jankovo Selište izbiti na komunikaciju Generalski Stol—Zvečaj, istu temeljito porušiti minirati cestu i prugu (nagazne mine za tenkove i oklopni voz). Sa jednim bataljonom postaviti zasjedu na sjevernoj ivici šume Lešće[5], zatvarajući pravac Zvečaj—Generalski Stol. Dva bataljona sa Štabom brigade postavitće u s. Erdeli (zaselak Sela) kao rezervu sa zadatkom eventualnog dejstva ka Generalskom Stolu i Zvečaju. Rušenje komunikacije produžiti po danu. Ispiti-

[4] Vjerovatno Donjih Dubrava

[5] Vjerovatno Lešćevke

vati mogućnost likvidacije Zvečaja koja će uslijediti odmah nakon likvidacije Generalskog Stola.
Održavati vezu sa III brigadom i sa Karlovačkim odredom u Novi Grad.

3) III brigada, sastav: 4 bataljona pješadije, 1 brdski top i 1 protivkolski top.

Zadatak: Padom mraka 27 ov mj. brigada će izvršiti prelaz r. Mrežnica kod Rebića mlina, izbiti na željezničku prugu između G. Dubrava i Generalskog Stola, istu temeljito razrušiti, a potom blokirati neprijateljska uporišta na željezničkoj stanici G. Dubrave i Globornićkom mostu. Blokada da bude aktivna i ukoliko se pokaže povoljna situacija, ista uporišta treba likvidirati.
Održavati vezu sa I brigadom i sa dijelovima VIII divizije na Kobiljaku (k 414).
Štab brigade u s. G. Dubrave.

4) Karlovački odred, sastav: 3 bataljona pješadije.

Zadatak: Napašće neprijateljsku posadu na mostu kod D. Stativa i miniranjem porušiti isti most.
Poslije toga sa jednim bataljonom dejstvovati na pruzi Duga Resa—Zvečaj i Duga Resa—Karlovac, rušeći istu komunikaciju i postavljajući zasjede na istoj.
Sa dva bataljona zatvoriti pravac Karlovac—Bosiljevo i Karlovac—Vrbovsko.
Štab odreda u s. Dubravčani.
Održavati vezu sa II brigadom u s. Erdeli.

5) Veza

I i II brigada vezaće se telefonski sa Štabom divizije. III brigada vezaće se telefonski sa I brigadom. Veza sa Karlovačkim odredom kuririma.

6) Sanitetska služba.

Brigade će sve ranjenike evakuisati za s. Sedlari, zaselak Piljuge, gdje će se nalaziti hirurška ekipa. Za transport ranjenika brigade će se postarati za transportna sredstva do rijeke Mrežnice odnosno do hirurške ekipe. Evakuacija ranjenika iz s. Sedlari za bolnicu u s. Skrad.
U s. Veljunu nalazi se prihvatna ambulanta.

7) Ishrana: Brigade će sve svoje komore ostaviti i to: 3 brigada u s. Sudari, II brigada s. Svojić i I brigada s. Sedlari.

Komorama narediti da prikupljaju suhu hranu i da je doturaju na položaj. Brigade će procijeniti kada će biti situacija za prebacivanje komora zapadno od komunikacije Karlovac—Ogulin. Do prebacivanja komore ljudstvo snabdijevati hranom na terenu.

Napomena: 1) Pontonirski vod biće podeljen na dvije grupe s tim da jedna grupa bude na prelazu kod Rebića mlina a jedna grupa na prelazu kod s. Jankovo Selište.

2) Pionirska četa uputiće vod minera sa potrebnim materijalom u sastav III brigade. Ostatak Pionirske čete sa svim materijalom biće u s. Sedlari, zaselak Piljuge, s tim što nagazne mine za tenkove treba odmah uputiti u II brigadu sa ljudstvom koje radi sa tim minama.

3) Sve jedinice moraju obavezno svoje položaje fortificirati i maskirati.

4) Organizovati aktivnu i pasivnu odbranu od avijacije.

5) Evakuacija ratnog plijena i zarobljenika za s. Toplice Lešće.

6) Štab II brigade uhvatiće vezu sa Kordunaškim odredom koji će operisati na desnoj obali r. Mrežnice na sektoru Duga Resa—Barilović

7) Znaci raspoznavanja za 27. IX. **Mina—Moskva,** za 28. IX. **Valjak—Valjevo,** za 29. IX. **Top—Topusko.** Ugovoreni znaci za 27. IX. **Tito—Staljin,** za 28. IX. **Dragan—Mile** i za 29. IX. **Janko—Pero.**

8) Početak napada: operacija počinje padom mraka 27 ov. mj. s tim da II brigada ima prva da izbije na prugu i da je poruši.

9) Štab divizije biće u s. Toplice Lešće kuda sve izvještaje slati. Štab divizije prebacivaće se preko Mrežnice sa I brigadom.

Na izvršenje!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
služb. otsutan

Komandant potpukovnik:
P[6]. Jakšić

Dostavljeno:

Štabu I korpusa
Štabu VIII divizije
Štabu I, II i III brigade
Štabu Karlovačkog odreda
Štabu Brdske baterije
Pionirskoj i Pontonirskoj četi
Intendanturi
Referentu saniteta

27. IX 1943 u 9 č.10 m.

Načelnik štaba, major:
Mil[7]. Pavlović

[6] Pavle
[7] Milan

BR. 168

NAREĐENJE ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE OD 27 RUJNA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA DA UPUTE LJUDSTVO I ORUŽJE ZA FORMIRANJE BRODSKE NO BRIGADE[1]

ŠTAB XII DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
Br. 237/43
Dan. 27/9. 1943

ŠTABU XII UDARNE BRIGADE
ŠTABU OMLADINSKE BRIGADE
ŠTABU XVIII BRIGADE

Prema naređenju Štaba II Korpusa N. O. V. i P. O. Hrvatske od 27. IX. 1943, za formiranje Brodske brigade[2] jedinice ove divizije imaju dati sljedeće ljudstvo i oružje i to:

XII Udarna brigada: Druga Valter-a Anđelka, dosadašnjeg političkog komesara I Bataljona iste brigade;

Jednu četu naoružanih boraca jačine od 50 drugova sa 2 ispravna puškomitraljeza i municijom;

Jedan teški minobacač sa potrebnim brojem mina i sa 2—3 druga dobro izvežbanim u rukovanju ovim oružjem

Omladinska brigada: Druga Priliku Đuru, dosadašnjeg komandanta II Bataljona te brigade;

Druga Laćana Stevana, dosadašnjeg komandira I Bataljona te brigade; te druga Čulinović Ivu, informativca;

Jednu četu naoružanih boraca jačine od 50 drugova sa 2 puškomitraljeza i municijom i 2 laka minobacača;

Jedan teški mitraljez kompletan sa poslugom, i municijom.

XVIII Brigada: Druga Voju Sudara, dosadašnjeg komandanta bataljona te brigade.

Sve ljudstvo i oružje brigade će poslati sutra 28. IX. 1943 do 16 časova štabu Brodske brigade u selo Gradac ili Lončarski Vis (kota 491), i podneti izvještaj ovome štabu o učinjenom.

Štab XII Udarne i Omladinske brigade vodiće računa o kvalitetu ljudstva i rukovodećeg kadra čete, koju upućuje za novu brigadu. Pri izboru nastojati da drugovi budu dobri, kako bi na ovaj način naša nova brigada zaista mogla odgovoriti postavljenim zadacima.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 9/3, k. 881.

[2] O formiranju Brodske NO brigade vidi dok. br. 186.

Štabovi brigada dostaviće predlog za postavljanje novih drugova na upražnjena mesta u toku sutrašnjeg dana, a gore navedeni drugovi rukovodioci razrešavaju se od svojih dosadašnjih dužnosti sa današnjim danom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Marijan[3]

Komandant:
Mil.[4] **Stanivuković**

ER. 169

IZVJEŠTAJ ŠTABA KNINSKOG SEKTORA OD 27 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTE OPERATIVNE ZONE O BORBAMA I STANJU U SJEVERNOJ DALMACIJI[1]

ŠTAB
KNINSKOG SEKTORA
27. IX. 1943 g.

ŠTABU IV OPERATIVNE ZONE

Primili smo vaše naređenje koje se odnosi na zadatke ovoga sektora, potpisano po drugu načelniku Štaba Škorpiku[2]. Iz pojedinih tačaka, toga naređenja, vidi se da niste upoznati sa situacijom na ovome sektoru i da niste primili naše izvještaje, koje smo vam slali[3]. Radi tačnog obavještenja iznosimo ukratko razvoj situacije na ovom sektoru.

U vezi sa njemačkom ofanzivom[4], snage ovoga sektora, dobile su naređenje od Glavnog štaba,[5] da zaposjednu položaj Srbskog Klanca a u samom toku ofanzive, data nam je direktiva od pomenutog štaba, da na sektoru sjeverne Dalmacije ostavimo samo Sjev. dalm. odred u jačini od oko 200 ljudi, a sve

[3] Cvetković
[4] Milan

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 18-2/II, k. 1491.
[2] Josip Škorpik
[3] Vidi dok. br. 110.
[4] Riječ je o prodoru 114 lovačke divizije u Dalmaciju pravcem: Bihać — Lapac i Kulen Vakuf — Lapac — Mazin — Bruvno — Gračac — Knin. Opširnije o tome vidi dok. br. 4 i 8.
[5] Vidi dok. br. 31.

ostale snage, da izvučemo prema sjeveru[6]. Dan prije kapitulacije Italije, naše snage bile su orijentisane prema Kulen Vakufu, gdje smo trebali izvršiti akciju na domobranski garnizon koji je bio sklon predaji. 9. IX. uvečer bili smo obaviješteni o kapitulaciji Italije (radio nismo imali, pa smo zato kasnije obaviješteni) pa smo odmah izdali naređenja našim snagama[7] za prebacivanje u sjevernu Dalmaciju. 10. IX. uvečer usiljenim maršem, prebacila se je I Brigada preko Vučipolja u pravcu Bilišane i Obrovca. 11. IX. uvečer prebacila se je Grupa bataljona preko Ervenika u pravcu Benkovca. Međutim, čim je Italija kapitulirala, svi garnizoni naglo su se povukli prema Zadru, tako, da su ove snage uspjele da odsijeku samo garnizon u Bilišanima jačine od oko 500 Talijana, koji su nakon duljeg natezanja prisiljeni na predaju. Ostale manje garnizone, uspio je da razoruža Sjev. dalm. part. odred, ali samo djelimično, pošto je bilo više, manjih garnizona.[8]

Cio teritorij sjeverne Dalmacije izuzev Zadra i Zemunika, Kistanja i Skradina, bio je u našim rukama i očišćen je kako od okupatora, tako i od domaćih izdajnika. Zadar, Zemunik[9] i Kistanje, nismo uspjeli razoružati, s razloga što su se u tim garnizonima nalazili Nijemci[10] još prije kapitulacije. Tako je u Zadru i na Zemuniku bilo oko 1400 Nijemaca sa oko 15 aparata[11], a u Kistanje su stigli isti dan kada je Italija kapitulirala. Prema tome, zaposijedanje ovih centara od strane Nijemaca, nema veze sa sporošću naših snaga. Naše snage su stvarno zakasnile, ali je tome bio razlog situacija koja nam je bila nametnuta njemačkom ofanzivom i naređenjima viših štabova.

Za vrijeme razoružanja zaplijenjeno je preko 2000 pušaka, oko 80 teških mitraljeza, od kojih ima dosta neispravnih, i toliki broj puškomitraljeza, 2 teška bacača, 2 protukolna topa kal. 47, bez nišanskih sprava, jedan top kal. 65 bez zatvarača, 2 obalske baterije, dosta municije i ostale ratne spreme.[12]

Priliv boraca u samom početku, kretao se je do 3000. Mogućnost organizacionog obuhvata ovoga ljudstva bila je vrlo mala, s razloga što ovaj sektor nije imao starijih snaga, izuzev tri bataljona Ličkog odreda, kao i nešto starijih boraca Sjev. dalm. part. odreda. Starješinski kadar koga smo mi u ovom

[6] Vidi dok. br. 84.
[7] Vidi dok. br. 64 i 89.
[8] Opširnije o tome vidi dok. br. 110.
[9] Donji Zemunik razoružale su jedinice Druge grupe sjevernodalmatinskih bataljona 27 rujna 1943 god. Vidi dok. br. 175 i tom V, knj. 20, izvještaj Štaba Kninskog sektora Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 3 listopada 1943 godine.
[10] Odnosi se na dijelove 114 lovačke divizije.
[11] Misli se na avione.
[12] Vidi dok. br. 110, 169 175 i 180.

momentu imali na raspolaganju nije bio dovoljan, niti za jednu brigadu, a osim toga je bio mlad i neiskusan. Sa ovako slabim kadrom morali smo obuhvatiti sav priliv novih boraca. Sve ovo ljudstvo formirano je u tri grupe koje su narasle do jačine brigade tj. I Kninska brigada. I Grupa bataljona S. D. i II Grupa bataljona S. D.[13] Ove tri grupe sada prosječno broje oko 1200 boraca. Zatim su formirana 3 odreda i to Kninski odred, koji ima preko 400 boraca, Sjev. dalm. odred, koji je sad u formiranju i ima već 300 do 400 boraca, Odred „Plavi Jadran" koji također broji preko 400 boraca, a koji je naredbom Glavnog štaba stavljen u sastav VI Divizije. Ono nešto starijih boraca, što je bilo u Ličkom odredu, svi su skoro postavljeni za starješine, tako da u našim jedinicama nema sada niti jednog starijeg borca. Na položaj starješina postavljeni su i novi borci. Naročito se osjeća manjak u političkom starješinskom osoblju, tako da skoro nijedan bataljon, nema zamjenika komesara a pogotovo čete. Ovako oformljene jedinice, može se reći, da su potpuno nove. U jedinicama je najveći procenat omladine koja niti je služila vojske a niti je učestvovala u borbi.

U vezi sa ovakvim stanjem, bila je i slaba aktivnost naših jedinica u samom početku, jer se zapravo radilo na formiranju jedinica. Ove nove jedinice u samom početku, bile su vrlo slabe borbene upornosti i sa njima se nije moglo računati za jače borbe. Ovo se pokazalo i prilikom prodora neprijatelja od pravca Gračaca i od pravca Zadra prema Obrovcu, gdje su naše jedinice dale srazmjerno slab otpor[14]. Isti slučaj bio je i sa prodorom Nijemaca prema Benkovcu od pravca Zadra i Kistanja. Borba se je na tim položajima vodila, ali je bila slaba upornost. Neprijatelj je ostavio garnizone na liniji Gračac—Zadar, kao i u Benkovcu, tako da sada drži Zadar—Zemunik—Škabrnje—Benkovac—Skradin—Roški Slap—Kistanje—Obrovac i Karin. Mi smo već sa ovom situacijom poduzeli sve moguće da naše jedinice što brže osposobimo i organizaciono obuhvatimo i pripremimo za upornu borbu. U tu svrhu održavamo niže starješinski kurs, vojnički i politički.

U vezi sa situacijom na našem sektoru i na sektoru sjeverne Dalmacije mi smo još prije vašeg naređenja i direktive Glavnog štaba orijentisali naše snage u pravcu juga. Tako su tokom 22 i 23 ov. mj. vođene vrlo uporne borbe sa neprijateljem koji je od pravca Kistanja i Benkovca, nastojao da se probije prema Skradinu. Prvi dan mu nije uspjelo ali drugi dan podpomognut sa snagama od Roškog Slapa i Skradina, uspjela je jedna kolona od oko 200 raznih motornih vozila, da se probije u pravcu Skra-

[13] O prerastanju ovih jedinica u brigade vidi dok. br. 111.
[14] Vidi dok. br. 110.

dina Neprijatelj je u ovim borbama upotrebljavao bacače plamena, od kojih su trojica drugova na položaju izgorjeli, 15 tonske tenkove i ostalo teško oružje. Neprijatelj je pretrpio preko 80 mrtvih i dosta ranjenih, dok je na našoj strani 10 mrtvih i nekoliko ranjenih. Zaplijenjena su 3 „Šarca", njemački laki mitraljezi, kao i ostale spreme i 3 kamiona zapaljena. Da nije bilo teških tenkova, cijela jedna kolona od 40 kamiona, bila bi uništena. Prije ove akcije, sačekale su naše snage neprijateljsku kolonu kod Otrića, gdje su uspjeli da zapale 5 kamiona i 4 oštete. U dva kamiona nalazila se artiljeriska municija, koja je eksplodirala, tako da su dva kamiona neprijateljskih vojnika potpuno uništeni. U ovim borbama, neprijatelj je imao oko 90 mrtvih i dosta ranjenih. Prema priloženoj zapovijesti, vidi se pravac daljnjih naših akcija. Akcija koja je noćas izvedena na Kistanje, nije uspjela uglavnom iz razloga neodlučnosti boraca i komandnog kadra, koji su po prvi put išli na utvrđeno mjesto. Akcije ćemo nastaviti kako je predviđeno, prema priloženoj zapovijesti.

Napominjemo da je sa našim jedinicama vrlo teško napadati utvrđene garnizone, koje su utvrde pravili Talijani i koje su vrlo solidne, s razloga što su jedinice mlade i neprekaljene u borbi. Mi ćemo i dalje nastojati da sačekujemo neprijatelja na saobraćajnim linijama i da napadamo slabije garnizone. Sve saobraćajne linije Benkovac—Skradin, Benkovac—Zemunik, Knin—Kistanje, Kistanje—Skradin, temeljito su razrušene i onesposobljene za saobraćaj. Aerodrom Škabrnje čiju likvidaciju je postavio pred nas taj štab, nećemo biti u stanju izvesti, s razloga što je isti vrlo dobro utvrđen na potpuno ravnom terenu, zaposjednut sa oko 300 do 400 Nijemaca i što mi ne raspolažemo sa artiljerijom. Likvidaciji bi se moglo pristupiti, ali pod cijenu vrlo velikih žrtava, što bi vrlo loše utjecalo na naše jedinice, koje stoje još slabo i u organizacionom i u borbenom pogledu. Ukoliko se stvarno ukazuje potreba likvidacije ovoga uporišta, pod bilo koju cijenu žrtava, izvijestite nas.

Mi smo tome štabu poslali više izvještaja raznim putevima to jest preko Dinare, Kistanja i sada najnoviji preko Vodica i O.K. Šibenik[15]. Molimo vas da nas izvjestite koje ste naše izvještaje primili. Mi ćemo poduzeti sve mjere, da preko O K. Šibenik uspostavimo sa vama što bržu vezu.

Redovne izvještaje vezane za rok, dobićete do nekoliko dana.

Imenovali smo Štab obalske komande u djelokrugu našeg sektora[16], tj. od ušća Krke do otoka Premuda. Taj štab ima za

[15] Okružni komitet Komunističke partije Hrvatske za okrug Šibenik.

[16] Ova obalska komanda formirana 25 rujna 1943 god. naredbom br. 5 Štaba Kninskog sektora. Vidi dok. br. 1/1-14, k. 2020.

zadatak da organizuje odbranu otoka i obale od eventualnog iskrcavanja neprijatelja naročito ispred Zadra i ispred Šibenika, te da prikupi sve motorne čamce, koji se nalaze na ovome sektoru, osposobiti baterije itd. Također smo im stavili u zadatak da se povežu na liniji Šibenika sa vašim obalskim jedinicama, radi što bolje suradnje. Za komandanta je imenovan poručnik I klase bojnog broda drug Mladen Ikica.

Priliv boraca još uvijek traje, ali u znatno manjem broju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

POLITKOMESAR
Petar Babić

(M.P.)[18]

KOMANDANT
Kuprešanin[17]

BR. 170

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE PROLETERSKE BRIGADE OD 27 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU PRVE PROLETERSKE DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE O SPRJEČAVANJU NEPRIJATELJSKOG PRODORA NA PRAVCU IMOTSKI—SINJ—SPLIT[1]

ŠTAB I PROLET. BRIGADE
27-IX-1943 god.
Br. 569/43

ŠTABU I PROLETERSKE DIVIZIJE

1. — 21 ov. m. dobili smo bili od vas naređenje[2] da sa tri bataljona pođemo sjeverno od Sinja sa zadatkom od 22 ov. m. uveče u zajednici sa ostalim jedinicama naše vojske koje su se nalazile na sektoru Sinja, izvršimo napad na Sinj[3]. U cilju izvršenja zadatka po ovom 22 ov. m. stigli smo bili na liniju Čaporice — Trilj. U 5 č. istog dana dobili smo obavještenje da se je nepri-

[17] Milan
[18] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 38/1-1, k. 707.
[2] Vidi dok. br. 115.
[3] O napadu na Sinj vidi dok. br. 109, 115, 116, 118, 124. 125, 126, 138, i tom V, knj. 20. dok. br. 41.

jatelj iz Imotskog uputio ka Splitu[4] i da je već izbio na liniju Studenci—Lovreč.

U ovakvoj situaciji donijeli smo odluku da odustanemo od polaska na Sinj i da se uputimo u pravcu neprijatelja u cilju sprečavanja njegovog nadiranja ka Splitu. Dva bataljona uputili smo ka Aržanu a dva pravcem Čista—Lovreč. Istog dana oko 11 č. bataljoni na pravcu Čista—Lovreč sukobili su se sa neprijateljem u selu Čisti, dok je naš IV bataljon vodio istovremeno borbu sa neprijateljem koji je preko Aržana nadirao ka Trilju. Borbu na ovim pravcima vodili smo u toku 22 i 23 ov. m.

2. — U toku ovih borbi nanijeli smo neprijatelju prilično gubitaka, ali tačan broj ne znamo. Uništili smo 9 kamiona i oborili 1 avion. Naši gubitci bili su 12 mrtvih i 8 ranjenih. Mrtvi su uglavnom iz brigadnog saniteta i intendanture jer su bili iznenađeni od tenkova (njih sedmorica).

3. — 25. ov. m. uputila se jedna neprijateljska kolona[5] ka Trilju sa 16 motornih vozila. Na prostoru Lovreča kolonu je sačekao naš III bat. i potpuno je uništio. Uništeno je: 8 kamiona, 4 bornih kola, i 2-va motorcikla. Zaplijenjeno je: 1 teška haubica od 100 mm (ispravna) sa 150 granata, 3 „Šarca", 1 mašingever[6], 3 revolvera, veća količina municije i ostale ratne spreme.

U ovoj borbi imali smo jednog lakše ranjenog.

Neprijateljski gubitci bili su: 12 mrtvih, 4 zarobljena i više ranjenih. Prema pričanju seljaka u Imotski su se od ove kolone vratila svega 3 zdrava vojnika. Među poginulima nalazi se i jedan nemački oficir.

U borbama 22 i 23 ov. m. ubijena su također 2 njemačka oficira.

4. — Odmah nakon probijanja njemačke kolone ka rijeci Cetini naša brigada se postavila na liniji: Biorina—Lovreč—Studenci—Aržano—Bukova Gora (Buško Blato), i sa tih položaja onemogućila svaki dalji saobraćaj neprijatelju na pravcu Imotski—Split. Na tim položajima nalazimo se i sada.

5. — U svom nadiranju neprijatelj je ostavio posadu jedino u Jabuci i Trilju. Jačina ovih posada još nam nije poznata.

6. — Vaše naređenje od 23. ov. m. koje se odnosi na prebacivanje naše brigade zapadno i jugozapadno od Sinja, primili smo, ali po istom nijesmo mogli postupiti uslijed toga što je neprijatelj već bio prodro i ovladao linijom Sinj—Klis, i iz razloga što smo smatrali da se u novostvorenoj situaciji bilo bolje postaviti na komunikacijama na kojima se sada nalazimo i na taj način onemogućiti neprijatelju svaki dalji saobraćaj.

---

[4] Vidi dok. br. 124, 125 i primjedbu br. 6 uz dok. br. 103.

[5] Iz sastava Sedme SS divizije „Prinz Eugen". Vidi dok. br. 191, 246 i 249.

[6] Automat

zadatak da organizuje odbranu otoka i obale od eventualnog iskrcavanja neprijatelja naročito ispred Zadra i ispred Šibenika, te da prikupi sve motorne čamce, koji se nalaze na ovome sektoru, osposobiti baterije itd. Također smo im stavili u zadatak da se povežu na liniji Šibenika sa vašim obalskim jedinicama, radi što bolje suradnje. Za komandanta je imenovan poručnik I klase bojnog broda drug Mladen Ikica.

Priliv boraca još uvijek traje, ali u znatno manjem broju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

POLITKOMESAR
Petar Babić

(M.P.)[18]

KOMANDANT
Kuprešanin[17]

BR. 170

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE PROLETERSKE BRIGADE OD 27 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU PRVE PROLETERSKE DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE O SPRJEČAVANJU NEPRIJATELJSKOG PRODORA NA PRAVCU IMOTSKI—SINJ—SPLIT[1]

ŠTAB I PROLET. BRIGADE
27-IX-1943 god.
Br. 569/43

ŠTABU I PROLETERSKE DIVIZIJE

1. — 21 ov. m. dobili smo bili od vas naređenje[2] da sa tri bataljona pođemo sjeverno od Sinja sa zadatkom od 22 ov. m. uveče u zajednici sa ostalim jedinicama naše vojske koje su se nalazile na sektoru Sinja, izvršimo napad na Sinj[3]. U cilju izvršenja zadatka po ovom 22 ov. m. stigli smo bili na liniju Čaporice — Trilj. U 5 č. istog dana dobili smo obavještenje da se je nepri-

[17] Milan
[18] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 38/1-1, k. 707.
[2] Vidi dok. br. 115.
[3] O napadu na Sinj vidi dok. br. 109, 115, 116, 118, 124, 125, 126, 138, i tom V, knj. 20, dok. br. 41.

jatelj iz Imotskog uputio ka Splitu[4] i da je već izbio na liniju Studenci—Lovreč.

U ovakvoj situaciji donijeli smo odluku da odustanemo od polaska na Sinj i da se uputimo u pravcu neprijatelja u cilju sprečavanja njegovog nadiranja ka Splitu. Dva bataljona uputili smo ka Aržanu a dva pravcem Čista—Lovreč. Istog dana oko 11 č. bataljoni na pravcu Čista—Lovreč sukobili su se sa neprijateljem u selu Čisti dok je naš IV bataljon vodio istovremeno borbu sa neprijateljem koji je preko Aržana nadirao ka Trilju. Borbu na ovim pravcima vodili smo u toku 22 i 23 ov. m.

2. — U toku ovih borbi nanijeli smo neprijatelju prilično gubitaka, ali tačan broj ne znamo. Uništili smo 9 kamiona i oborili 1 avion. Naši gubitci bili su 12 mrtvih i 8 ranjenih. Mrtvi su uglavnom iz brigadnog saniteta i intendanture jer su bili iznenađeni od tenkova (njih sedmorica).

3. — 25. ov. m. uputila se jedna neprijateljska kolona[5] ka Trilju sa 16 motornih vozila. Na prostoru Lovreča kolonu je sačekao naš III bat. i potpuno je uništio. Uništeno je: 8 kamiona, 4 bornih kola, i 2-va motorcikla. Zaplijenjeno je: 1 teška haubica od 100 mm (ispravna) sa 150 granata, 3 „Šarca", 1 mašingever[6], 3 revolvera, veća količina municije i ostale ratne spreme.

U ovoj borbi imali smo jednog lakše ranjenog.

Neprijateljski gubitci bili su: 12 mrtvih, 4 zarobljena i više ranjenih. Prema pričanju seljaka u Imotski su se od ove kolone vratila svega 3 zdrava vojnika. Među poginulima nalazi se i jedan nemački oficir.

U borbama 22 i 23 ov. m. ubijena su također 2 njemačka oficira.

4. — Odmah nakon probijanja njemačke kolone ka rijeci Cetini naša brigada se postavila na liniji: Biorina—Lovreč—Studenci—Aržano—Bukova Gora (Buško Blato), i sa tih položaja onemogućila svaki dalji saobraćaj neprijatelju na pravcu Imotski—Split Na tim položajima nalazimo se i sada.

5. — U svom nadiranju neprijatelj je ostavio posadu jedino u Jabuci i Trilju. Jačina ovih posada još nam nije poznata.

6. — Vaše naređenje od 23. ov. m. koje se odnosi na prebacivanje naše brigade zapadno i jugozapadno od Sinja, primili smo, ali po istom nijesmo mogli postupiti uslijed toga što je neprijatelj već bio prodro i ovladao linijom Sinj—Klis, i iz razloga što smo smatrali da se u novostvorenoj situaciji bilo bolje postaviti na komunikacijama na kojima se sada nalazimo i na taj način onemogućiti neprijatelju svaki dalji saobraćaj.

---

[4] Vidi dok. br. 124, 125 i primjedbu br. 6 uz dok. br. 103.

[5] Iz sastava Sedme SS divizije „Prinz Eugen". Vidi dok. br. 191, 246 i 249.

[6] Automat

7. — Naređenje Štaba IV operativne zone od 25 ov. m. u kojem su nam date direktive za dalji rad na ovom sektoru, primili smo danas[7].

8. — Četiri tenka i jedna borna kola prebacili smo od Splita i sada se nalaze na našim položajima. Nastojaćemo da sva teška oruđa i što više ratnog materijala prebacimo ka sjeveru[8].

Očekujemo dalja naređenja i direktive za rad.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar, Komandant,

(M.P.)[9]

BR. 171

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NOU BRIGADE OD 27 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU ŠESTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA NEPRIJATELJSKU AUTO-KOLONU NA SULEŠEVICI[1]

ŠTAB II UDARNE BRIGADE
VI DIVIZIJE N.O.V.
HRVATSKE
Op. Broj 315
27 IX 1943.

Operativni izvještaj
za 25. IX. 1943 god.

ŠTABU VI DIVIZIJE NOV HRVATSKE

Prema usmenom naređenju ovoga štaba II i III četa III bataljona „Mićo Radaković" ojačane sa jednim teškim mitraljezom i jednim malim bacačem postavile su zasjedu neprija-

[7] U pomenutoj direktivi dati su Štabovima Imotskog sektora i Prve proleterske brigade između ostalog ovi važniji zadaci: spriječiti neprijatelju upućivanje pojačanja iz Imotskog u pravcu Sinja i Splita, uništiti manje neprijateljske posade na pravcu Čista — Trilj — Sinj, upućivanje manjih jedinica radi rušenja i onemogućavanje saobraćaja na pravcu Omiš — Split, i evakuirati motorna vozila, tenkove i ostali ratni materijal sjeverno od rijeke Cetine. Vidi dok. br. 26-1, k. 1491 u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

[8] Vidi dok. br. 191.

[9] Okrugli pečat: Štab Prve proleterske NO brigade.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 14-6, k. 801.

telju na Suleševici sa zapadne strane puta uz sam put. Zasjeda je postavljena 25. IX. t.g. u 6 h. ujutro

Istog dana u 7 h. neprijatelj jačine 50—60 vojnika kretao se cestom od Škorića Brda prema Suleševici i time ispitivao cestu i okolo ceste sve do desnog krila naših snaga i tu je neprijetelj zaposjeo cestu sa lijeve i desne strane.

U 9 h. naišla je neprijateljska kolona od 50 kamiona i 3 tenka Tenkovi su se kretali jedan na sredini, a dva na začelju kolone. Kada je neprijatelj naišao sa srednjom kolonom pred položaj našeg lijevog krila jednovremeno je otvorena vatra na neprijatelja. Žestoka vatra trajala je 10 minuta. Neprijatelj je poskakao sa kamiona i zauzeo položaj sa lijeve i desne strane ceste i osuo žestokom vatrom na položaje naših snaga, i naše snage bile su primorane na odstupanje.

Gubitci neprijatelja: U ovoj borbi neprijatelj je imao preko 70 mrtvih i ranjenih.

Naši gubitci: jesu 2 ranjena druga.

Kritički osvrt: Naročitih grješaka nije bilo, jedino što je neprijatelj naišao sa većim snagama i uspio odbaciti naše snage i tako se nije mogao ustanoviti broj neprijateljskih gubitaka, jer ih je moralo biti više mrtvih i ranjenih, pošto su naše snage žestoku vatru otvorile na neprijateljske kamione pune vojnika.

Utrošak municije: Utrošeno je 750 jugosl. metaka, 50 metaka od „Brede", 60 metaka za talij. puške i p. mitraljeze, 3 mine od malog jugosl. bacača. Izgubljen je jedan p. mitraljez „Z B." Pokvarenog oružja nije bilo.

Prilog: lista gubitaka ranjenih.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Damjanović[2]

Komandant,
Dotlić[3]

(M.P.)[4]

[2] Branko
[3] Dušan
[4] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 172

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE NOU PRIGADE OD 27 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU DVANAESTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA KOD ČENKOVA, SILOKOVCA I DARKOVCA[1]

ŠTAB XII UDARNE BRIGADE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
Br. 204/43
Dan 27-IX-1943 g.

Izvještaj o borbi naših jedinica
kod Sibokovca i Zdenkovca,
dostavlja

ŠTABU XII DIVIZIJE

Položaj

Dana 26. IX. 1943 naše jedinice imale su zadatak spriječiti dalje nadiranje bande iz Našica i Čaglina u pravcu Paučja[2]. Naš I bataljon imao je zadatak napasti neprijatelja u selu Zdenkovcu i Rozmajerovcu koji je vodio borbu sa jedinicama XVIII brigade u selu Rozmajerovcu. Bataljon je nastupao iz sela Londžice preko sela Stojčinovca za selo Zdenkovac. Nastupanje je bilo podpuno u redu i po dolasku naših jedinica u zapadni dio sela Zdenkovca neprijatelj je primjetio naše borce za svojim leđima i odmah je počeo odstupati u pravcu sela Čenkova, a tenkovi koji nisu mogli odstupati u istom pravcu probijali su se putem u pravcu Čaglina. Naši borci su otvorili vatru na njih pošto se na tenkovima nalazila pješadija. Nekolicinu su ranili te je istima ispalo njihovo oružje, i na zadnjem tenku naši borci su probili benzinski rezervoar te je isti tenk stao i naši borci su prisilili posadu da izađe van, te su od istih trojicu ubili, dok ostali koji su se nalazili na tenku uspjeli su pobjeći. Naši borci kad su došli do tenka nisu ga mogli krenuti pošto nije niko znao sa istim upravljati, a u prvi mah nisu imali stoku za vuču, te dok su istu pronašli udarila je kiša, te je isti postao još nepokretniji radi raskvašenog terena, i banda je ponovo počela nastupati s namjerom da tenk otme, te su naši istoga zapalili. Tenk je bio težine 12. tona naoružan sa dva mitraljeza i jednim topom od 37 mm. U istom tenku nađena je jedna mala radio-

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 30/2, k. 892.

[2] Opširnije o tome vidi primjedbu br. 4 uz dok. br. 129.

stanica, 4 šaržera za tenkovski mitraljez, deset granata od topa i bravarskog alata. Iste stvari su sve izvežene. Ovaj bataljon u ovoj borbi potrošio je 500. metaka, a zaplijenio je sedam pušaka, 300. metaka, 4 defanzivne bombe. Gubitci neprijatelja su tri mrtva koje su naši svukli. Ovaj bataljon gubitaka nije imao.

II bataljon imao je zadatak postaviti osiguranje na pruzi i cesti između Ljeskovca i Londžice. U toku cijelog dana neprijatelj u tom pravcu nije nastupao.

III bataljon. Ovaj bataljon imao je zadatak zaposjesti položaj od sela Sibokovca u pravcu juga do zapadnog dijela sela Vladkovca. Kad je ovaj bataljon kretao da zaposjedne svoj položaj naišao je ispred sela Sibokovca na ukopanog neprijatelja koji je otvorio vatru na naše jedinice. Štab bataljona odmah je poduzeo mjere da se istog neprijatelja protjera sa položaja i zauzme određeni položaj. U borbi koja je trajala pola sata naši borci su izbacili bandu iz njenih rovova i protjerali ih kroz selo Sibokovac, ali je banda došla sa tenkovima i odmah protjerala naše nazad u šumu te su pokupili svoje mrtve kojih je bilo oko 20. Naši nisu uspjeli sa istih svući odijela i pokupiti njihovo oružje pošto ih je banda tjerala sa tenkovima. Kroz cijeli dan neprijatelj je iz Čaglina tukao artiljerijom položaj našeg III bataljona, ali bez uspjeha, i banda je pokušavala u više navrata da povrati svoje položaje, ali su uvijek bili odbijeni. Kroz cijeli dan borbe na ovom sektoru gdje su se borile dvije čete III bataljona, naši gubitci su jedan mrtav i 6 ranjenih drugova. Jedna četa ovog bataljona bila je zaposjela položaj u samom selu Darkovcu te je sačekala neprijateljske tenkove, na njih otvorila vatru, pošto se na istima nalazila pješadija, i uspjeli su nekolicinu ubiti i stjerati ih sa tenkova, ali tenkovi su stali i otvorili topovsku vatru na zgrade u kojima su se nalazili naši borci i probojnim metcima su probili zgradu i ubili i ranili jednog našeg borca i vodnika. Zatim su se tenkovi povukli u pravcu Čaglina. Ova četa je zaplijenila dvije puške, 250 metaka, 5 šatorskih krila. U ovoj borbi koja je trajala kroz cijeli dan III bataljon je imao dva mrtva i sedam ranjenih drugova. Potukli 20—30 bandita. Zaplijenili su dvije puške. U ovoj borbi naročito se istakla 2 četa sa komandirom „Smrekvom" (Rudolf Kolak), čija je zasluga da je neprijatelj protjeran iz svojih rovova.

IV bataljon imao je zadatak postaviti osiguranje prema Našicama kod sela Mala Londžica Na sektor toga bataljona kroz cijeli dan neprijatelj nije nailazio.

Rezultat jučerašnje borbe je slijedeći: zaplijenjeno je 9 pušaka, 500 metaka mauzer, 4 šmajsera, tenkovske municije tj. za tenkovski mitraljez, uništen je jedan tenk.

Utrošeno je: 2500 metaka.

Gubitci neprijatelja jesu oko 30—35 mrtvih, isto toliki broj ranjenih.

Naši gubitci jesu ukupno dva mrtva i sedam ranjenih.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant:
I.[3] Senjuk

(M.P.)[4]

BR. 173

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NO BRIGADE OD 27 RUJNA 1943 GOD. ŠTALU DRUGE OPERATIVNE ZONE O NAPADU NA VRBOVEC I ĐURĐIŠĆE[1]

ŠTAB
II BRIGADE II OP. ZONE[2]
N.O.V. I P.O HRVATSKE
Dne 27. IX. 1943.—
Op. br. 2

Predmet: Izvještaj o akciji
na Vrbovec.—

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE N.O.V. I P.O HRVATSKE

Akcija na Vrbovec izvršena je noću 26 na 27 u 12 sati[3]. Raspored snaga bio je slijedeći:

II brigada II operativne zone imala je zadatak likvidirati željezničku stanicu u kojoj je bilo 22 domobrana, žandarmerijsku stanicu u kojoj je bilo 17 žandara i gestapovce kojih je bilo 63. Moslavački odred imao je likvidirati tvornicu Predović (Đurđišće) u kojem je bilo oko 50 domobrana[4].

---

[3] Ivan
[4] Kao u zaglavlju.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 29/5, k. 1472.

[2] Ovaj naziv brigada je dobila naredbom Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske. Prilikom formiranja zvala se Moslavačka NO brigada. Vidi dok. br. 148.

[3] Vidi dok. br. 253.

[4] Vidi dok. br. 253.

Jedinice naše brigade likvidirale su željezničku stanicu, nakon kraće borbe, u kojoj je zarobljeno 22 domobrana, 9 manlihera i 8 francuskih pušaka i tri vagona šećera, također je likvidirana i žandarmerijska stanica, zarobljeno je 4 žandara i tri mauzer puške, dok su ostali žandari pobijeni od naših mina i gestapovaca koji su se ogorčeno branili i nisu dozvolili niti žandarima da izađu van i predaju se nama, što su oni bili voljni učiniti.

Zgrada u kojoj su se nalazili gestapovci je stara škola i sa debelim zidovima kao i betoniranim bunkerima, kojima mine nisu mogle naškoditi.

Od 21 izbačene mine eksplodiralo ih je 5. te je i to bio jedan razlog neuspjeha. Gestapovaca imade mrtvih nepoznati broj, a ostali gestapovci povukli su se u betonske bunkere i odonud se branili. Prilikom svih tih likvidacija uporišta imali smo jednog mrtvog, koji je poginuo prilikom juriša na gestapovske bunkere.

Pošto su nam mine bile sabotirane, a drugih sredstava nismo imali, a nije se moglo zgradi približiti, da se zgrada uništi, gestapovci su ostali djelomično nelikvidirani.

Moslavački odred likvidirao je tvornicu Predović Đurđiševe, zarobljeno je 3 puškomitraljeza, 32 mauzera i 35 domobrana, 145 kola usoljenog špeka, šunke, masti utovljenih svinja, poklanih svinja i jedna kola raznog materijala. Od tih 145 kola imade i 10 kola šećera koja su zarobljena na željezničkoj stanici.

Željeznička stanica je zapaljena, a strojevi u tvornici Predović uništeni. Plijen je uglavnom izvučen sav, odnosno ono što je bilo nama potrebno i najvrijednije.

Povlačenje je izvršeno u 6 sati u pravcu Dubrave. U Dubravi zadržali smo se do 17 sati pri sređivanju kolone od kuda smo krenuli dalje za bazu. Detaljan i opširniji izvještaj slijedi.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: **Josip Horvat**

Komandant: **Kličković Nikola**

Plijen je podijeljen, tako, da je odred zadržao 17 mauzera i 2 puškomitr., a brigada 1 puškom[5]. i 15 mauzera.

(M.P.)[6]

---

[5] Puškomitraljez

[6] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 174

IZVJEŠTAJ ŠTABA BANIJSKOG NOP ODREDA OD 27 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O IZVRŠENIM AKCIJAMA I LORBAMA OD 11 DO 27 RUJNA[1]

ŠTAB
PARTIZANSKOG ODREDA
BANIJE
Op. broj 36/1943
27. IX. 1943.

Operativni izvještaj dostavlja.—

ŠTABU I KORPUSA N.O.V. I P. O. HRVATSKE

Snage našeg Odreda vršile su nekoliko manjih akcija za koje Vam sada dostavljamo operativni izvještaj.

Na 11. IX. 1943. u noći snage našeg Odreda, tj. I i III bataljon vršio je akciju na pruzi Sunja—Kostajnica. Pomoću mobilisanih civila i u zajednici naših jedinica srušeno je 1400 metara pruge i sasječene su sve bandere od Majura prema Sunji i potrgana telefonska žica[2]. Te noći do borbe nije došlo pošto neprijatelj se ne kreće iz svojih baza.

14. IX. 1943. Odred sa svojim snagama vršio je zasjedu na cesti Sunja—Sisak (kod sela Brđani) u cilju sačekivanja neprijateljskih kamiona koji su prevažali neke stvari iz Siska za Sunju. Ustaše koje se nalaze u bunkeru na pruzi kod Brđani naišle su na našu zasjedu, gdje su bili pušteni na blisko odstojanje, a potom dat je plotun. Gubitci neprijatelja jesu 15 mrtvih i 25 ranjenih, plijena nije uhvaćeno pošto je neprijatelju odmah stiglo pojačanje tako da su naše snage bile prisiljene na povlačenje, kod nas gubitaka nije bilo.

17. IX. 1943. bataljoni su bili na osiguranju I brigade VII divizije koja je vršila napad na Majur. III bataljon bio je u zasjedi sa jednim bataljonom VII divizije do Kostajnice. Neprijatelj je naišao u kolonu prostih redova i u zajednici dvaju bataljona bio je povraćen u svoju bazu uz veći broj mrtvih i ranjenih. Na našoj strani gubitaka nije bilo.

20. i 21. IX. 1943 bataljoni su bili na zasjedi na cesti Sunja —Sisak, neprijatelj nije naišao.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 5/23, k. 1614

[2] Vidi dok. br. 218.

24. IX. 1943. bataljoni su bili na pruzi Sunja—Kostajnica sa zadatkom da potrgaju telefonsku žicu, sasijeku bandere, te da donesu žicu i čaše koje smo predali Komandi Banijskog područja na raspolaganje. Žice je dovezeno troja kola.

27. IX. 1943. III bataljon bio je na zasjedi na cesti Sisak—Petrinja gdje je sačekao neprijateljske kamione i otvorio na iste vatru. Neprijatelju su naneseni gubitci u mrtvim i ranjenim koji nam još nisu poznati. Do plijena se nije došlo radi toga što je neprijatelju momentalno stigla pomoć sa više strana. Sa ovom akcijom načinjena je uzbuna u Sisku i Petrinji...

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. D. POLITKOMESARA:
Milan Ratković[3]

KOMANDANT:
G[4]**. Tintor**

(M. P.)[5]

BR. 175

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE GRUPE SJEVERNODALMATINSKIH PATALJONA OD 27 RUJNA 1943 GOD. OKRUŽNOM KOMITETU KOMUNISTIČKE PARTIJE HRVATSKE ZA OKRUG ZADAR O RAZORUŽANJU TALIJANSKOG GARNIZONA U ZEMUNIKU[1]

ŠTAB
II GRUPE S. D. BATALJONA
27 septembra 1943

Operativni izvještaj.

OKRUŽNOM KOMITETU K. P. H. ZADAR

U Donjem Zemuniku nalazio se je jedan talijanski bataljon[2] jačine 450 do 500 vojnika naoružan sa svom ratnom spremom. Ovaj bataljon pod komandom oficira koji su fašistički nastro-

[3] Poginuo u selu Bijele Vode kod Gline 1943 god. u borbi protiv ustaša i domobrana, kao politički komesar Banijskog NOP odreda.

[4] Gojko

[5] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 2/21, k. 1603 A.

[2] Iz sastava divizije „Zara"

jeni, jednom prilikom služio je kao pobočnica njemačkoj koloni koja se je od Zadra prema Benkovcu kretala. Vojnici i podoficiri ovoga bataljona prema prikupljenim podacima bili su voljni boriti se protiv Nijemaca u redovima N. O. V. ili predati oružje N. O. V. pod uslovom da im se osigura put za Italiju U ovome talijanske vojnike istog bataljona sprječavali su njihovi oficiri, a napose sve komandant tog bataljona — kolonela[3]. Isti komandant pregovarao je sa komandom divizije „Zara" i njemačkim komandantima o upotrebi ovog bataljona na strani njemačke vojske protiv N. O. V.

U vezi sa izloženim, Štab ove grupe u saglasnosti sa Okružnim komitetom K. P. H. Zadar donio je odluku da izvrši opkoljavanje istog bataljona i nakon opkoljavanja pozove komandu bataljona da sa svojim ljudstvom stupi u redove N. O. V. ili da preda oružje pri čemu N. O V. treba da im osigura put za Italiju. U protivnom da se bataljon vojničkim poduhvatom razoruža, a oficiri koji koče vojnicima prelaz na našu stranu ponapse.

Ovaj zadatak imali smo namjeru izvršiti sa našim II i III Bataljonom, ali kako smo nakon stvorenog plana za izvršenje ove akcije dobili zapovijest[4] Štaba Kninskog sektora u vezi sa akcijama svih jedinica istog sektora, to smo našem III Bataljonu dali drugi zadatak a sa II Bataljonom riješili smo da izvršimo razoružanje talijanskog bataljona. U ovoj akciji raspored jedinica bio je slijedeći: jedan vod postavljen zapadno od bunara Dešpet imao je za zadatak da najavi nailazak neprijateljske kolone koja bi mogla doći u pomoć od strane Škabrnje —Benkovca i Obrovca, time što bi snažnim prepadom zadržao za izvjesno vrijeme neprijateljsku kolonu i time omogućio odstupnicu jedinicama koje su radile u centru sela. Drugi vod postavljen u vinogradima sjeverno-istočno od k 72 imao je za zadatak da najavi nailazak neprijateljske kolone od pravca aerodroma eventualno Zadra. — Sa jednom četom izvršeno je opkoljavanje zgrada u kojima su se nalazili vojnici, dok treća četa imala je za zadatak da umaršuje u sam centar, te prije svega blokira zgradu u kojoj su se nalazili oficiri — komanda bataljona. Jedan vod nalazio se je u Mostaru[5] kao zaštita Štaba Grupe.

Po upadanju čete u centar sela i blokadi zgrade u kojoj je bila komanda bataljona, oficir pri ovome štabu drug Vještica Nikola i informativni oficir ove grupe drug Drobac Milan ušli

---

[3] Kolonnello-pukovnik

[4] Dokumenat u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 14-1/1, k. 1491.

[5] Mostar: selo 2 km jugoistočno od Zemunika.

su u zgradu gdje su bili oficiri i pozvali komandu, da sa ljudstvom predje u redove naše N. O. V. ili da nam predadu oružje. Oficiri, a napose kolonelo, odbijali su da ovo izvrše, već su nam nudili par puškomitraljeza i pušaka pod uslovima da se povučemo. Za isto vrijeme naši vojnici upali su u jednu zgradu i razoružali sve vojnike koji su u njoj bili. Potom su pozvani svi vojnici da pređu u redove N. O. V. ili da predadu oružje, našto su vojnici pristali s tim, da za ovo treba da dobiju naređenje od kolonela. Kolonelu i ostalim oficirima stavljeno je na znanje da su vojnici i podoficiri voljni preći na našu stranu i predati oružje, pri čemu su oni i dalje ostali kruti u svojim namjerama. Pored toga kolonelo je prikazao kako ovaj bataljon sa ostalom talijanskom vojskom iz Zadra[6] za 2 dana treba da izvrši napad na aerodrom Nijemaca u Donjem Zemuniku.

Vidjevši izvlačenje kolonela da naredi vojsci da predje u naše redove, odnosno da nam preda oružje, naredili smo da se isti uhapsi što je i učinjeno. Ovo su tražili neki talijanski vojnici govoreći, da je kolonelo fašista. Nakon hapšenja kolonela, komandu nad ovim talijanskim bataljonom povjerili smo jednom talijanskom pporučniku i stavili mu u zadatak da naše zahtjeve sprovede u djelo što je uglavnom i učinio.

U ovoj akciji zarobljeno je 456 talijanskih vojnika i podoficira i 20 oficira.

Žrtava nismo imali, jer borba nije vođena.

Zaplijenjen je slijedeći materijal: 11 teških mitraljeza „Fiat", 17 puškomitraljeza od kojih su dva neispravna, 410 pušaka, oko 40.000 mitraljeskih i puščanih metaka, jedan vojnički kamion, dok je drugi kamion stavljen na upotrebu N. O. V. čiji je vlasnik Čorić Drago iz Zemunika, 2 telefonske centrale jedna pisaća mašina i drugog materijala.

Naše jedinice od oružja i spreme nisu izgubili ništa.

Nedostaci u ovoj akciji jesu ti što niže rukovodstvo nije držalo čvrsto u rukama svoje jedinice, što je rad tekao sporim tempom radi čega je bila potrebna intervencija komandanta i komesara ove grupe.

Svojim radom u ovoj akciji nije se nitko naročito istakao.

Iste noći 26/27 septembra o. g. III Bataljon ove grupe izvršio je rušenje puta na liniji Benkovac—Zemunik na tri mjesta.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

POLITKOMESAR
M[7]. Munižaba

KOMANDANT
Ante Gvardiol

[6] Talijanske jedinice u Zadru najvećim dijelom razoružali su Nijemci dok je manji dio prešao na stranu NOV. Vidi dok. br. 111, 227 i tom V. knj 20. dok. br. 73.

[7] Milan.

BR. 176

NAREĐENJE ŠTABA DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE OD 28 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU ČEHOSLOVAČKOG BATALJONA „JAN ŽIŠKA“ U VEZI FORMIRANJA ČEHOSLOVAČKE NO BRIGADE I POSTAVLJENJU RUKOVODILACA[1]

ŠTAB II KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
A. Br 188
Dne 28/IX 1943

ŠTABU ČEHOSLOVAČKOG BATALJONA
„JAN ŽIŠKI“

Primili smo vaš dopis u kome nas među ostalim obavještavate da ste formirali II bataljon. Pohvaljujemo Vašu uspješnu mobilizaciju i možemo Vas izvijestiti o sljedećem:

Ovih dana formirana je Brodska brigada[2] Drug komandant Korpusa[3] otišao je tamo radi formiranja iste brigade i sada je na povratku. Poslije toga doćiće i do Vas, te će se formirati i Vaša kompletna brigada[4]. Pri tome će čete dobiti pojačanje u naoružanju i u ljudstvu. Za 6—10 dana imaćemo pušaka i mitraljeza u izobilju. Zasada dok se ne vrati komandant Vi ćete formirati nepotpuni Štab brigade u koji će ući drug Ružička[5], kao zamjenik komandanta Brigade i drug Doležal[6] kao zamjenik komesara Brigade. (Drug Vojaček[7] predviđen je za politkomesara Vaše brigade, ali je on otišao danas u Liku na konferenciju ZAVNOH-a.[8] Po povratku on će preuzeti svoju dužnost, a dotle neka drug Doležal vrši i njegovu i svoju dužnost.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 17-3, k. 470.

[2] Opširnije o tome vidi dok. br. 186.

[3] Petar Drapšin

[4] Formiranje Čehoslovačke NO brigade potpuno je završeno 26 listopada 1943 god. u Bučju. Opširnije o tome vidi tom V, knj. 20, Naredbu Štaba Šestog korpusa NOV i PO Jugoslavije i historijat Dvanaeste divizije u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 3/6, k. 881.

[5] Narodni heroj Josip Ružička, poginuo kod Orahovice 1945 god., u borbi protiv Nijemaca, kao komandant Čehoslovačke NO brigade „Jan Žiška“.

[6] Antun Doležal, poginuo 1945 god., kao komandant Čehoslovačke NO brigade „Jan Žiška“.

[7] Josip

[8] Zemaljsko antifašističko vijeće Narodnog oslobođenja Hrvatske.

Vi treba da odredite, ukoliko to već niste, štabove Vaših bataljona, a isto tako treba da predvidite po mogućnosti jednog druga, koji će biti sposoban da vrši dužnost načelnika Štaba brigade. Ukoliko nađete takvog druga, obavijestite o tome ovaj štab, koji će Vam dati odobrenje.

Spremite sve potrebno za obavljanje administrativnih poslova (pisara, mašinu razne knjige. fascikle i t.d.)

Kad dođe drug komandant, Vašoj će se brigadi dodati još jedan dobro naoružani bataljon[9], Vaše nenaoružano ljudstvo će se naoružati, dobićete potrebna teška oružja, Stab Vase brigade popuniće se sa komandantom[10] i komesarom, ukratko bićete osposobljeni do potpunosti za izvršavanje i težih vojničkih zadataka.

Sve to izvršiće se najkasnije do 6. X. o. g., a dotle Vi nastavite sa mobilizacijom tako da do tog datuma bude drugova Čeha i Slovaka u još većem broju. Isto tako ukoliko boravite u Borkima stavite svoje oružane jedinice na raspolaganje Komandi Daruvarskog područja, koja ima prema njenom izvještaju da dovuče nekih 10 vagona žita za što joj je potrebno izvjesno osiguranje. Mi ćemo o ovom izvijestiti Komandu Daruvarskog područja, te se u svrhu saradnje povežite s istom komandom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba:
M[11]. Jerković

(M. P.)[12]

[13] Dostavljeno:
1.) Štabu Čehoslovačkog bataljona
a/a

Smrt fašizmu — Sloboda narodu

Šef personal. otsjeka:
Mihailo Miščević

---

[9] U sastav brigade ušao je Protučetnički bataljon.
[10] Komandant brigade prilikom njenog formiranja bio je Milan Joka
[11] Mato
[12] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.
[13] Dopisano mastilom.

BR. 177

NAREĐENJE ŠTABA DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE OD 28 RUJNA 1943 GOD O STAVLJANJU BATALJONA „PETEFI ŠANDOR" POD KOMANDU ŠTABA ISTOČNE GRUPE NOP ODREDA[1]

ŠTAB II KORPUSA
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
A. Br. 187
Dne 28/IX 1943

ŠTABU ISTOČNE GRUPE N. O. P. ODREDA
ŠTABU MAĐARSKOG BATALJONA „ŠANDOR PETEFI"

Odlukom ovoga Štaba stavlja se Mađarski bataljon pod komandu Štaba Istočne grupe odreda, s tim da ga taj Štab stavi pod neposrednu komandu Štaba Diljskog odreda.

Zadatak tog bataljona jest politički da mobiliše nove mađarske pripadnike u svoju jedinicu i vojnički da se u sastavu veće jedinice tj. odreda provede kroz vatru, naoruža i tako ojača u cilju formiranja samostalne mađarske brigade[2].

Prema tome bataljonu treba se odnositi u punoj mjeri objektivno i pokazivati mu pomoć i brigu kao i svakom drugom našem bataljonu Sektaštvo u bilo kojem smislu biće najnemilosrdnije kažnjeno.

Štab Mađarskog bataljona podnosiće redovne i vanredne izvještaje Štabu svog odreda, a jedan primjerak istih Štabu Istočne grupe odreda, te treći primjerak ovome Štabu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba:
M[3]. Jerković

(M. P.)[4]

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 43-6, k. 470.

[2] Krajem prosinca 1944 god. bataljon je ušao u sastav novofo mirane Petnaeste (vojvođanske) NO brigade „Šandor Petefi". Vidi knjigu „Petnaest vojvođanskih brigada". Izdanje Pokrajinskog odbora Saveza boraca Vojvodine Novi Sad 1945 godine.

[3] Mato

[4] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 178

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTE NOU DIVIZIJE OD 28 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU DRUGOG I OSANSKOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O DEJSTVIMA DIVIZIJE U DALMACIJI[1]

ŠTAB
IV N.O.U. DIVIZIJE
— 2 BOS KORPUSA —
Br. Sl.
28.IX. 1943 g.

ŠTABU II BOSANSKOG NOU KORPUSA

Položaj

Snage naše IV Divizije sa svojom glavninom nalaze se na lijevoj obali rijeke Cetine od Bajagića pa do položaja na spram Vrlike. Naše snage na ovom sektoru uskoro će biti zamjenjene snagama IX Dalmatinske divizije te ćemo biti slobodni za daljnje akcije, vjerovatno u pravcu 286652477233[2]. Ukoliko se ta orijentacija ne promijeni.

Naše snage bile su u izvjesnom zakašnjenju i očekivane za dva dana prije nego što su došle[3].

U dosadašnjim operacijama mi smo ispunjavali zadatke stavljene pred nas, ali udarna moć snaga naše divizije nije došla do izražaja po našem mišljenju, iz razloga što je malobrojno stanje naših brigada[4] i što nam nedostaje VIII Brigada[5]. Glavne operacije koje smo imali dosada bile su slijedeće: Dva napada na Sinj u zajednici sa snagama I Proleterske divizije[6], držanje komunikacije Muć—Zelovo—Muć—Sinj—Sinj—Vrlika[7] i napokon otvaranje prolaza bolnicama, nekim dijelovima dalmatinskih snaga i I Proleterske divizije kao i motorizacije koja

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 51-3, k 766 A.

[2] Pod šifrom se podrazumeva dejstvo divizije u pravcu Livna. Vidi dok. br. 32-8, k. 766 u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

[3] Dolazak divizije na prostoriju Sinj — Split očekivan je 17 rujna 1943 god. Vidi dok. br. 104.

[4] Brojno stanje svake od ovih brigada kretalo se od 600 — 700 ljudi. Vidi dok. br. 117.

[5] Osma NOU brigada vodila je u toku rujna borbe na području Bosanske Krupe. Vidi dok. br. 54-3, k. 766 A, u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

[6] Vidi dok. br. 109, 115, 116, 118, 124, 125, 126, 128 i tom V, knj. 20, dok. br. 41.

[7] Vidi dok. br. 137, 139, 143, 144, 145, 154, 163 i 164.

je izvučena iz neprijateljskih garnizona[8]. Posljednja dva dana vodimo operacije na liniji Sinj—Vrlika. O uspjesima u ovim operacijama dostavićemo vam detaljan 15-to dnevni izvještaj, a naši gubitci dosada bili su vrlo mali.

Proleterske jedinice broje preko 1500 boraca u brigadama[9]. Polet ustanka u Dalmaciji omogućio je ogroman priliv boraca u dalmatinske brigade[10]. Novoformirane brigade[11] su naš odani elemenat, ali vojnički i politički stoje daleko ispod naših jedinica. U težim borbama i krizama nastupa u tim novoformiranim jedinicama izvjesno osipanje. Mi vam predlažemo i molimo, da jedan član vašeg štaba upozna Vrhovni štab[12] o potrebi popunjavanja naših jedinica sa ljudstvom iz Dalmacije. Ovo popunjavanje bilo bi korisno, prvo zato što su naše brigade solidna vojnička i politička jezgra, i kao takva mogla bi primiti po 500 ljudi.

Ljudstvo kojim bi popunjavali naše brigade je sve dobro naoružano i vrlo dobro obučeno.

Kod Dalmatinaca osjećaju se osjetne simpatije za krajiške brigade, tako da kod njih ne bi bilo nekih naročitih smetnji.

Dolazak Dalmatinaca u naše brigade značio bi jedan politički događaj pošto bi naše brigade samim svojim sastavom izgubile karakter krajiških brigada dosta vezanih za teren Krajine.

Mi smo ubjeđeni, da ćete nas u ovome traženju potpomoći. Mi smo u ovome pogledu razgovarali sa Štabom I Proleterske divizije, ali dosada nije ništa konkretno učinjeno, nego je obećano i smatraju naše predloge sasvim umjesnim.

Izvjestan broj boraca u našim brigadama obukli smo, ali to još ni izdaleka ne zadovoljava naše potrebe. Veliki je broj boraca i dalje bez obuće i odijela.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant:

(M.P.)[14] **Petar**[13]

---

[8] Vidi primjedbu br. 5 uz dok. br. 153.

[9] Odnosi se na Prvu i Treću brigadu Prve proleterske divizije NOV Jugoslavije.

[10] Vidi dok. br. 54.

[11] U Dalmaciji je u toku rujna i početkom listopada formirano deset brigada. One su usle u sastav Devete, Devetnaeste, Dvadesete i Dvadeset šeste divizije. Vidi dok. br. 84, 88 i tom V, knj. 20, naredba Štaba Osmog korpusa NOV Jugoslavije od 8 listopada 1943 godine.

[12] Vrhovni štab NOV i PO Jugoslavije.

[13] Vojnović

[14] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 179

IZVJEŠTAJ KOMANDE MORNARICE ZA HRVATSKO PRIMORJE I ISTRU OD 28 RUJNA 1943 GOD GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O UČEŠĆU JEDINICA MORNARICE U NAPADU NA LOŠINJ[1]

29. IX 1943.[2]

KOMANDA MORNARICE
ZA HRVATSKO PRIMORJE I ISTRU
Op. Broj 6
Crikvenica 28. IX. 1943

GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE

O dosadašnjim izvršenim operativnim zadacima jedinica mornarice izvješćujem:[3]

1) Po jedan do dva borbena čamca vrše, po naređenju Štaba XIII divizije, redovnu noćnu patrolnu izviđačku službu, na liniji Kraljevica—Martinščica, radi obezbjeđenja pozadine trupa na položajima kod Sušaka i radi sprječavanja prolaza sumnjivih plovnih objekata noću u Tihi kanal i Bakarski Zaliv. Dosada je ovaj zadatak u potpunosti izveden. Sukoba sa neprijateljem nije bilo. Osim na ovoj liniji vršeno je noćno izviđanje u Senjskim Vratima.

2) II mornarička četa upućuje se prema istom naređenju i iz istih razloga kao pod 1) svake večeri na položaje Oštri Rt, Urinj, Sršica i Dubno. Kao prevozna sredstva koriste se borbeni čamci koji se upućuju na patrolnu izviđačku službu.

3) Prvih dana dolaska III brigade[4] u Crikvenicu izvršen je desant sa jednim bataljonom na Šilo u noći. Ova operacija izvedena je zato što su se tamo još nalazile četničke skupine koje su ugrožavale municiju, narod i ratni materijal Šila. U sporazumu sa komandantom brigade[5] određena su dva ribarska motorna broda kao prvi ešalon za uspostavu mostobrana, nakon čega je glavnina bataljona bila prevezena parobrodom. Desant je izvršen po planu. Otpora sa strane četnika nije bilo.

4) U noći 15/16 izvršen je po naređenju komandanta XIII divizije[6] prepad na Riječku luku sa borbenim čamcem „Parti-

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 37-2, k. 105 B.

[2] Datum prijema izvještaja u Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske.

[3] O formiranju Komande mornarice za Hrvatsko Primorje i Istru vidi dok. br. 142.

[4] Riječ je o Trećoj NO brigadi Trinaeste divizije.

[5] Gojko Trbojević — Čošan

[6] Veljko Kovačević

zan I". Duvao je jaki sjevernjak. Brod je prvo uzeo kurs na Cres i odavle vozio ravno na Riječku luku. Došavši pred samu luku okrenuo je prema Opatiji gađajući luku iz dva mitraljeza. Operacija je uspjela. Iskorišćena je noć i iznenađenje je uspjelo. Tek kada je brod okrenuo prema moru na jug otvorena je na njega vatra iz mitraljeza, ali bez rezultata. Komandant bio je drug Deželjin[7] poruč. korvete. Posada se je vrlo dobro držala.

5) „Partizan I" bio je 23. IX. prije podne na pokusnoj vožnji u kanalu na ruti Crikvenica—Glavina[8]. Preletio ga je neprijateljski avion. Sa broda je na njega otvorena mitraljeska vatra. Nato je avion napao borbeni čamac. Vještim manevriranjem u cik-cak vožnji izbjegnuti su mitraljeski rafali iz aviona. Ipak je jedan metak pogodio palubu, ali uz nikakovo oštećenje. Drugi jedan metak pogodio je jednog druga — mornara u glavu. Budući je imao kacigu, metak se je odbio u more i mornar nije povrijeđen. Posada se je vrlo dobro ponijela.
Nije poznato da li je avion pogođen.

6) Od 22. IX. — 26. IX. sudjelovala je mornarica kod operacija zauzimanje otoka Lošinja i uništenje bandita-četnika[9].

U noći na 22—23 IX. izvršen je transport I brigade[10] iz Kraljevice u Krk sa opremom, naoružanjem, hranom itd.

Za ovaj transport upotrijebljeni su parobrodi:

„Lav"

„Slavija"

„Makarska"

— motorni brod „Dva brata".

Koncentracija trupa i brodova bila je na Krku. 23. IX. stigao je brodom iz Senja jedan tenk.

23. IX drug komandant divizije V. Kovačević i potpisati otišli su na Krk. Tamo je izrađen plan za prebacivanje trupa na Cres u uvalu Koromačina i to 2 bataljona, dok je treći bio određen za invaziju otoka Lošinja sa jugoistočne strane.

Za transport trupa u Koromačinu određeni su bili:

— parobrod „Slavija"

— motorni brod „Dva brata", te

— motorni jedrenjak za prevoz tenka i hrane.

Kao pomoćni brodovi za iskrcavanje sa broda na obalu određena su bila 4 ribarska motorna broda. Svi su brodovi isplovili u određeno vrijeme i transport trupa izvršen je po planu.

---

[7] Rudolf
[8] Vjerovatno Glavati
[9] Vidi dok. br. 158.
[10] Riječ je o Prvoj NOU brigadi Trinaeste divizije.

24. IX. izrađen je plan za desant i izdana operativna zapovijed koja je na vrijeme dostavljena komandantu parobroda Lav drugu Ivoševiću[11].

Na „Lava" je prethodno montiran jedan top i ostavljen jedan odred partizana za top i 4 teška mitraljeza. Prema zapovijedi „Lav" je ukrcao bataljon „Matija Gubec" i isplovio tako da neopaženo koristeći noć stigne u uvalu Pljeska na Lošinju. Napominje se da je navigacija u području Rta Križ na Cresu i prilaz Pljeski noću koja je bila vrlo tamna opasna po navigaciju i da za izvršenje zadatka trebalo je navigatornog znanja i iskustva.

Pošto uvala nema gata i plitka to je uzet jedan ribarski brod za izvršenje improviziranog mosta za iskrcavanje bataljona na kopno. Sve je izvršeno stručno i bataljon je u određeno vrijeme iskrcan. Sa „Lavom" su plovili još „Partizan I i II" radi zauzimanja vedetnog položaja istočno i sjeverno od otoka Lošinja sa zadatkom sprečavanja bijega četnika morem dok je „Lav" imao položaj jugoistočno od otoka.

Kad je bataljon bio iskrcan i kad se je „Lav" spremao da isplovi iz uvale primijetio je da su nepoznata lica došla na ribarski brod i da odvode posadu. Ujedno je primijećen na kopnu bunker i više lica unaokolo. Drug Ivošević komandant „Lava" dao im je ultimatum ako u roku od 5 minuta ne puste posadu ribarskog broda da će otvoriti vatru. Pošto posadu nisu pustili otvorio je vatru na njih iz mitraljeza a topovsku na bunker koji je bio od prvog metka pogođen i razrušen. Četnici su na „Lava" otvorili oštru mitraljesku vatru sa drugih kota na obali te su izrešetali sav most „Lava" ali nitko od posade nije bio povrijeđen. Ali kad je „Lav" bio izašao iz uvale bio je napadnut artiljeriskom vatrom sa tvrđave „Tovar" iz topa kalibra 220 mm. Vatra je bila oštra i padala je u blizini „Lava", ali pogodaka nije bilo.

Prema zapovijedi „Lav", „Partizan I i II" držali su svoje pozicije pazeći kod toga da ne budu izloženi četničkoj artiljeriji sa tvrđave „Tovar" koja ih je gađala čim bi došli u tučeni prostor Međutim uza sve to brodovi su izvršili prvi dio svoga zadatka.

Prema zapovijedi „Partizan I i II" uplovili su navečer u luku, a „Lav" nakon što je krcao navečer vodu u Rabu, ponovno je zauzeo svoju poziciju.

Pošto je 26. IX. zauzet Lošinj nakon što su četnici u oštroj borbi savladani, „Lav" je uplovio u Lošinj Veli, a „Partizan I i II" u Rab.

---

[11] Redakcija nije mogla utvrditi njegovo ime.

Odmah je izdano naređenje svim brodovima koji su sudjelovili kod transporta i to: „Makarskoj", „Lavu", „Dva brata" te jednom manjem motornom jedrenjaku da uplove u Lošinj za izvršenje prevoza trupa sa Lošinja u Crikvenicu i Senj. 26. IX. „Slavija" je ukrcala jedan bataljon i stigla u noći 26—27. IX. u Crikvenicu. „Lav" i „Makarska" su ukrcali drugi dio trupa i zarobljene četnike i u noć 27 i 28 IX. (po planu) stigli su u Crikvenicu. Motorni brod „Dva brata" uslijed nevremena u noći 27—28. IX. proveo je noć u luci i 28. IX. poslije podne stigao je u Crikvenicu. Mali motorni jedrenjak uplovio je u Krk u svoju luku pripadnosti. Na taj način izvršen je transport iz Lošinja natrag bez ikakvih gubitaka i incidenata na putu.

U Lošinju pronađeno je 21 tona nafte od ratne mornarice a 27. IX. uhvaćena je i cisterna nafte sa 80 tona nafte i 8 bačava ulja koju su četnici bili odvukli. Izdata su potrebna naređenja da cisterna sa naftom bude dotegljena u Crikvenicu. Upućen je također na Lošinj art. oficir ove komande da pregleda topove i uređaje i poduzme potrebno da se aktiviraju.

Da je ovaj dio operacija što ga je izvršila mornarica u potpunosti uspio zato su zaslužile sve ukrcane posade brodova, a naročito grupa parobroda Lav sa drugom kapetanom Ivoševićem, koji je ploveći pod najtežim okolnostima izvršio uspješno postavljeni mu zadatak i doveo bataljon „Matija Gubec" na određeno mjesto. Istu zaslugu imaju radne ruke ložača i mašinista koji su bili čitavo vrijeme u službi kod mašine i kotlova. Ali sve ovo mora se pripisati odanosti posada, od kapetana brodova do zadnjeg mornara i ložača, N.O.V. i P.O. i njenom Vrhovnom komandantu drugu Titu. Da je požrtvovanost posada bila na visini razlog je i taj što je na njih utjecao i borbeni duh partizana na čelu sa komandantom divizije drugom Veljkom.

Ukrcani partizani, za vrijeme prevoza morem, bilo one grupe za naoružanje „Lava" [kao i ostali], držali su se i na moru, u novom za njih elementu i sredini, disciplinovano i to je razlog, da nijedan od njih nije pao u more ili da se ikome desila i najmanja nesreća.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

KOMANDANT
J.[12] Bonači

(M.P.)[13]

[12] Juraj
[13] Okrugli pečat kao u zaglavlju.

BR. 180

IZVJEŠTAJ ŠTABA KNINSKOG SEKTORA OD 28 RUJNA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA I STANJU U SJEVERNOJ DALMACIJI[1]

3. X. 1943[2]

ŠTAB
KNINSKOG SEKTORA
28. IX. 1943 g.

GLAVNOM ŠTABU
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE I PART. ODREDA
HRVATSKE

Primili smo od vas naređenje[3] od 23. IX. t.g. op. br 224/43, a koje se odnosi na izvođenje akcija prema Šibeniku. Također je došao i do našega štaba drug Perica Kleut.

Situacija na našem sektoru izgleda ovako:

Neprijatelj se nalazi u garnizonima Gračac, Obrovac, (400 do 500), Karin (250) Benkovac (400), Zadar, te na aerodromima Zemunik i Škabrnje. U ovim trima garnizonima nalazi se oko 2000. U svim tim garnizonima, zajedno sa Nijemcima nalazi se dobar broj i ustaša. Na aerodromima prema posljednjem izvještaju kojeg smo dobili, nalazi se 10 aparata. U Gračacu nam nije poznato koliko ima neprijatelja. Tom linijom neprijatelj u posljednje vrijeme vrši slab promet, jedino što od pravca Zadra sprovodi transport po transport talijanskih razoružanih vojnika u pravcu Gračaca, koje oni u posljednje vrijeme razoružavaju[4].

Sjeverni dio od ceste Zadar—Karin, je čist od neprijatelja i nalazi se pod našom kontrolom.

Druga linija koju neprijatelj drži je Gračac—Malovan—Otrić—Knin—Kistanje—Roški Slap—Skradin i Šibenik. Na Malovanu ima oko 150 Nijemaca i ustaša i 200 četnika iz okolnih sela. Na Otriću se nalazi 250 do 300 Nijemaca i ustaša i do 100 četnika. U Kninu se nalazi oko 800 ustaša i domobrana, dok broj njemačkih vojnika je nepoznat, jer se u Kninu zadržava mali broj, dok ostali prolaze prema Šibeniku i Drnišu u pravcu Splita. U Kistanjima se nalazi oko 200 Nijemaca i ustaša, u Roškom Slapu se nalazi do 150 ustaša. U Skradinu se nalazi 200

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 35-2, k. 105 B.
[2] Datum prijema izvještaja u Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske.
[3] Vidi dok. br. 133.
[4] Opširnije o tome vidi dok. br. 111.

Nijemaca i ustaša. Broj neprijateljskih vojnika u Šibeniku nije nam poznat.

Prema posljednjim izvještajima osjećaju se jake neprijateljske koncentracije oko Drniša[5].

Četnička banda je prišla sva Nijemcima. Pop Đujić sa 1500 četnika, nalazi se u Kosovu Ostali dio četnika nalazi se sjeverno od Knina a u najnovije vrijeme došlo ih je u Rastičevo i u Veliku Popinu oko 300. Oni uglavnom osiguravaju cestu Gračac—Knin. Saobraćaj linijom Gračac—Knin nije svakodnevan, a i ako ga vrše idu sa prilično jakim snagama.

26/27 ov. mj. vršili smo napad na Kistanje[6]. Akcija nije uspjela s razloga što je jako utvrđen garnizon i opasan bodljikavom žicom. Naš jedan bataljon bio se je probio unutar, ali je izbačen ponovo natrag Imali smo 15 ranjenih i 1 mrtvoga druga. Ovo je prva akcija koju su vršili naši borci na utvrđeno mjesto.

Naše jedinice nalaze se na liniji Knin—Kistanje i to I Brigada[7], Kistanje—Skradin I Grupa bataljona[8] sa 3 bataljona, dok jedan bataljon njen nalazi se na liniji Obrovac—Gračac, te na liniji Skradin—Benkovac II Grupa bataljona. Ove linije drže naše snage zato, da bi onemogućili pokret neprijatelja sa našega sektora preko Krke u pravcu Splita. Garnizon Kistanje je blokiran već 2 dana, a ove ceste su na više mjesta temeljito uništene i prezidane. Neprijatelj već dva [dana] uopšte ne kreće od pravca Benkovca i od pravca Knina u pravcu naših položaja. Također je porušen i most na Bribirskim Mostinama.

Pristupićemo i likvidaciji Rupa u kojoj se nalazi oko 100 ustaša i rušenju mosta Roški Slap[9]. Taj zadatak ćemo vršiti sa I Grupom bataljona. Drug komandant sektora[10], je otišao tamo da izvrši pripreme za te akcije.

27 nanoć dva bataljona II Grupe bataljona, razoružali su talijansku posadu, koja je bila kraj samog Zemunika[11]. Vojnici

---

[5] Riječ je o koncentraciji koju su do 24 rujna vršili dijelovi 114 lovačke divizije vršeći pripreme za prodor na pravcu Drniš — Muć i Drniš — Unešić — Perković. Vidi primjedbu br. uz dok. br. 103.

[6] Napad je izvršila Prva kninska NO brigada. Vidi tom V, knj. 20, izvještaj Štaba Devetnaeste divizije od 3 listopada 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske.

[7] Riječ je o Prvoj kninskoj brigadi.

[8] Ovo je vjerovatno omaška. Prema izvještaju Štaba Kninskog sektora od 20 rujna 1943 god. od Prve i Druge grupe sjevernodalmatinskih bataljona bile su formirane brigade (Bukovačka i Primorska). Vidi dok. br. 111.

[9] Napad na Rupe izvršen je 29 rujna 1943 god. Na Roški Slap napad nije izvršen. Vidi tom V, knj. 20, izvještaj Štaba Devetnaeste divizije od 3 listopada 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske.

[10] Milan Kuprešanin

[11] Opširnije o tome vidi dok. br. 175.

i podoficiri te posade bili su voljni boriti se protiv Nijemaca ili predati oružje N.O.V., s tim da ih mi otpremimo za Italiju. Neki oficiri sa kolonelom[12] na čelu nisu bili voljni da ovo izvrše. Međutim mi smo upali i opkolili kuću u kojoj su se nalazili ovi oficiri i pozvali ih na predaju. To su oni bili odbili, nudeći nam nekoliko puškomitraljeza i pušaka. Mi smo, zatim, upali u stan i pohapsili ove oficire i razoružali ih, a posadu smo svu izveli. Zarobljeno je 456 talijanskih vojnika i podoficira, 20 oficira, 11 teških mitraljeza „Fiat", 17 p. mitraljeza, od kojih su 2 neispravna, 410 pušaka, oko 40 000 mitraljeskih i puščanih metaka, 2 kamiona, 2 telefonske centrale, 1 pisaću mašinu i drugog materijala. I ako je ovo bilo u neposrednoj blizini njemačkog garnizona, uopšte nisu pokušavali intervenisati.

Dobili smo naređenje od Štaba IV Operativne zone, a koje je pisano 21 ov. mj. Naređenje se odnosi, da sa svim našim snagama vršimo pritisak prema Kistanjama, Skradinu i Šibeniku. Veza sa njima je uspostavljena, ali je još uvijek teška i spora.

Što se tiče organizacije jedinica, mi smo vam poslali iscrpan izvještaj kako smo formirali jedinice[13]. Mi imamo sada Kninsku brigadu, I Grupu bataljona, II Grupu bataljona, Kninski part. odred i Sjeverno-dalmatinski part. odred. Brigada i grupe imaju po 4 bataliona, a brojnog stanja su svaka po 1300 boraca. Kninski part. odred ima 2 bataljona koji djeluju na liniju Otrić—Mokro Polje, a obadva su jačine do 500 boraca. Sjev. dalm part. odred ima 1 oformljen bataljon i nekoliko razbacanih manjih jedinica, a jačine je također 400 boraca. Organizaciono, jedinice vrlo slabo stoje a i borbenost njihova je dosta slaba, s obzirom što su to sve mladi borci, a stare borce smo skoro sve postavili za komandni kadar. O ovome svemu poslaćemo vam detaljne izvještaje.

Radiostanica koja nam je poslata, je došla, ali je ne možemo koristiti, zato što joj je domet nedovoljan za daljinu između vašeg i našeg štaba. Molimo vas ako imate da nam se pošalje jedna dobra radiostanica da bi mogli sa vama održavati redovitu i stalnu vezu.

Štab našeg sektora nalazi se u Parčiću — Biovičinom Selu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Petar Babić

Komandant
sl. ot.

(M.P.[14])

[12] Pukovnikom
[13] Vidi dok. br. 111.
[14] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 181

NAREĐENJE ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 28 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU KALNIČKOG NOP ODREDA DA POSTAVI ZASJEDU PREMA LUDBREGU I RASINJI[1]

ŠTAB II OPERATIVNE ZONE
NOV I PO HRVATSKE
Op. Br. 608/43.
28. IX. 1943.

ŠTABU KALNIČKOG PARTIZANSKOG ODREDA

Primili smo vaš izvještaj o toku borbe 27. ovog mjeseca[2]. Kad smo stigli u blizinu sela Ivanec primijetili smo da ne postoje gotovo nikakove veze između jedinica koje su pružale otpor neprijatelju koji je nadirao iz pravca Rasinje[3]. Ovo je uglavnom i posljedica, što su ustaške bande uspjele zapaliti Rasinicu, Dugu i Malu Rijeku.

Nastojte odmah pružiti svestranu pomoć pogorelcima i izbjeglicama, tako da će te pomoću Narodno-oslobodilačkih odbora organizirati smještanje i prehranu ovim ljudima Narodno-oslobodilačke odbore pozovite odmah da sakupe u svojim selima pučanstvo, s kojim će održavati kratak miting, na kojem će konkretno postaviti pred njega koliko porodica, koje selo može primiti. Vi ćete pak sa svoje strane prema broju kuća pojedinih sela i njegovoj ekonomskoj sposobnosti odrediti broj pogorelaca i izbjeglica koje će dotična sela primiti.

U toku sutrašnjeg dana, vaše će jedinice dati osiguranje u pravcu Ludbrega i Rasinje time, što će redovno upućivati patrole tim pravcem dotičnih mjesta i postaviti zasjede na onim mjestima, kako je to zapovješću od 25. ovog mjeseca predviđeno[4]. Vaše će se jedinice preko patrola čvrsto povezati sa susjednim snagama tj. sa snagama XVII Brigade, koja se nalazi na položajima kod Leskovca. Isto tako povezat ćete se sa IV Bataljonom 21 Brigade, koji će vršiti osiguranje prema Križevcima. Ukoliko naiđe neprijatelj prema položajima vaših jedinica, treba mu dati najžešći otpor i upornom borbom težiti k tome da ga se uništi.

---

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 53/1, k. 1472.

[2] Kalnički NOP odred je toga dana obezbjeđivao napad na Varaždinske Toplice. Vidi dok. br. 161.

[3] Vidi dok. br. 255 i 256.

[4] Vidi dok. br. 161.

Naš štab nalazit će se u Apatovcu, s kojim će te redovno svaki pola sata održavati vezu i izvještavati o svim nastalim promjenama na položajima. Sa vašim jedinicama također morate održavati najtješniji kontakt svakog momenta, tako da možete s njima neposredno rukovoditi.

Naročito budite oprezni u ranu zoru, jer postoji mogućnost da ustaše opet izvrše prepad na neko od naših sela, služeći se pri tome čisto partizanskom taktikom, da izvrše napucavanje, a u slučaju nadmoćnosti naših jedinica da se povuku. Zato je potrebno da strogo pratite svaki njihov pokret i tada težite k tome da ih snažnom bočnom vatrom razbijete, a po tome uništite ili žive pohvatate. Njihove snage nisu neke naročite jačine i opreznim radom možemo ih svakako uništiti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

BR. 182

PISMO ŠTABA DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE OD 29 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU DRUGE OPERATIVNE ZONE O DEJSTVIMA DESETE DIVIZIJE U MOSLAVINI, IZVRŠENIM AKCIJAMA I RAZVOJU NOB U SLAVONIJI[1]

ŠTAB II KORPUSA
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
Op. Br. 65
Dne 29. IX. 1943. g.

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE N. O. V. I P. O. HRVATSKE
ŠTABU X DIVIZIJE N. O. V. HRVATSKE

Primili smo Vaš dopis Op. br. 630 od 16. IX. o. g. Vaši kursisti stigli su,[2] ali mora se primijetiti da Moslavački odred nije postupio u potpunosti glede opreme samih kursista tj. poslao je neke drugove bose i vrlo slabo odjevene, a nekima je nedostajao potreban pribor. Vi znate, a zna sigurno i odred, da

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 12/2, k. 121.

[2] Riječ je o drugovima upućenim u Oficirsku školu Drugog korpusa NOV Hrvatske.

kursisti nemaju prilike kao ostali naši borci u operativnim jedinicama da si uhvate odjeću i obuću u akcijama, a s obzirom na veliki priliv novih boraca u naše jedinice koji dolaze od kuće slabo odjeveni i obuveni, krivo shvaćaju naše mogućnosti s te strane, mi teško imamo prilike da iz operativnih jedinica uzimamo odjeću i obuću za kursiste, jer borci u operativnim jedinicama koji podnose velike napore jedva čekaju da nešto uhvate od obuće i odeće za sebe i nije zgodno njih svlačiti da bi se odjenuli kursisti.

Što se tiče radiostanice G. Š.[3] je kategorički tražio da im onu radiostanicu pošaljemo i naravno mi smo morali po tom postupiti, te je radiostanica pred par dana upućena u G. Š.

Budite tako dobri pa nam javite kakvi su rezultati bili X Divizije u Sv. Ivanu Žabno[4]. Mi s njima nemamo radioveze, a izvještaj desetodnevni koga su nam poslali[5] obuhvatio je njihov rad do akcije u Sv. Ivanu Žabno. Istina, mi vjerujemo da će u slijedećem njihovom desetodnevnom izvještaju ući rezultati te akcije, ali neće smetati ništa ako nam i Vi pošaljete, te rezultate, kako bismo što prije javili G. S-u da ih popularišе preko radia.

Sretni smo što je X Divizija pravilno shvatila svoj zadatak na Vašem teritoriju[6] i što je imala mogućnosti da pod Vašim rukovodstvom isti u potpunosti izvrši na Moslavini.

Radujemo se također što se plamen ustanka po Vašem dolasku[7] razmahao u tolikoj mjeri na onom dijelu Vašeg terena gdje je dotle bio zaostao.

Raduje nas mnogo formiranje novih brigada i odreda na Moslavini, Kalniku i Bilogori[8], što ponovno dokazuje da svuda na teritoriju tzv. N. D. H. ima mogućnosti za razvoj i djelovanje naših jedinica, samo kad se to pravilno shvati i dođe u ruke drugova, koji umiju da te mogućnosti u punoj mjeri iskoriste

Kod nas je također poslije manjeg zastoja krenuo razvoj nevjerojatno naprijed, zahvaljujući posjetama drugova iz Glavnog štaba i Centralnog komiteta na našem slavonskom oslobo-

---

[3] Glavni štab NOV i PO Hrvatske.

[4] O napadu na ovo neprijateljsko uporište vidi dok. br. 148 i 243

[5] Vidi dok. br. 108.

[6] O zadacima Desete divizije na području Druge operativne zone vidi dok. br. 6 i tom V, knj 18, dok. br. 93.

[7] O dolasku Štaba Druge operativne zone na područje Moslavine i Kalnika vidi tom V, knj. 17, dok. br. 85.

[8] Na Kalniku je 4 rujna formirana Druga NO brigada Druge operativne zone, a u Moslavini 21 rujna Moslavačka NO brigada. U zapadnom dijelu Bilogore formiran je Bjelovarski NOP odred. Opširnije o tome vidi dok. br. 11 i 148.

đenom teritoriju.Novoformirani naši odredi[9] krenuli su mnogo naprijed, a stari odredi,[10] čiji su štabovi popunjeni kadrom iz brigada i divizija, postigli su zavidne uspjehe. Tako na pr. Diljski odred po dolasku druga Priše[11] za komandanta narastao je ovih posljednjih dva mjeseca u tolikoj mjeri brojčano i naoružanjem, da smo pred dva dana uspjeli formirati Brodsku brigadu[12], ostavivši naravno na Diljskom sektoru prilično jak Diljski odred. Isto tako formiraćemo za par dana jednu brigadu (čehoslovačku) od češkog bataljona[13], koji je posljednjih dana mobilisao oko 400 Čeha i Slovaka.

Nadalje tri od naših odreda formirali su još po jedan novi bataljon tako da ćemo u najskorije vrijeme moći formirati još jednu brigadu[14] i naravno od svega toga novu diviziju [15]

Od našeg zadnjeg dopisa Vama, likvidirala je XII Divizija Đulavec[16] i time je zbrisano jedino neprijateljsko uporište koje već dvije godine priječi da se spoji oslobođeni teritorij Slavonije sa oslobođenim teritorijem Bilo Gore. Time je i pruga Virovitica —Daruvar potpuno zbrisana.

Rezultati te akcije su slijedeći:

1 protivtenkovski top sa 100 granata,
2 teška minobacača sa 160 mina,
5 lakih minobacača sa nekoliko desetaka mina,
6 teških mitraljeza,
11 puškomitraljeza,
10 šmajsera,
150 karabina,
145000 mauzer metaka,

---

[9] Krajem lipnja formirana su u Slavoniji četiri odreda: Daruvarski, Bilogorski, Požeški i Diljski NOP odred. Vidi tom V, knj. 16, dok. br. 108.

[10] Odnosi se na Posavski i Podravski NOP odred, ranije Prvi i Drugi NOP odred Slavonije. Vidi dok br. 108.

[11] Ivan Jergović-Priša

[12] O formiranju ove brigade vidi dok. br. 186.

[13] Vidi dok. br. 176.

[14] Ova brigada formirana je 1 ožujka 1944 god. kod sela Slobodna Vlast i dobila naziv Osiječka NO brigada. U njen sastav ušle su slijedeće jedinice: Posavski udarni bataljon, i po jedan bataljon iz Diljskog i Požeškog NOP odreda. Komandant brigade bio je Milan Joka a politički komesar Stevo Vještica. Brigada je ušla u sastav Dvanaeste divizije Šestog korpusa NOV Jugoslavije. (Dokumenat u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 1/6, k. 881.)

[15] Riječ je o Četrdesetoj diviziji, koja je formirana naredbom Šestog korpusa NOV Jugoslavije od 20 srpnja 1944 god. od Omladinske i Osamnaeste NO brigade. 24 kolovoza 1944 god. u njen sastav ušla je i Virovitička NO brigada.Komandant divizije bio je Veljko Kovačević a politički komesar Ivan Vondraček. Dokumenti u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 9-3, k. 1291 27-4, k. 473 B i 21-9, k. 476.

[16] Vidi dok. br. 86, 98, 121 i 128.

1 radiostanica, 2 telefonske centrale, 10 telefona i 15 klm. kabla, te mnogo ostale ratne spreme.

Posada je brojala 360 zdrugovaca od čega 197 vojnika i 3 oficira zarobljeno, a 80 ih je ostalo mrtvih na bojnom polju. Ostatak raspršeni uspio je pobjeći. Među njima ih je mnogo ranjeno. Borba je trajala točno 12 sati (od 2 sata po ponoći do 2 sata po podne istog dana). Naši gubici su relativno mali, ako se uzme u obzir strahoviti otpor koga je davala posada i vrlo učvršćeno uporište sa zgodnim prirodnim obranbenim položajem. Imali smo 13 mrtvih i 69 ranjenih drugova. Uglavnom su svi lakše ranjeni i to od minobacača, koji su utrošili na naše drugove najmanje 1000 teških mina.

Poslije toga XII Divizija krenula je sa osobitim zadatkom na Dilj i tu slučajno naišla na reakciju[17], koju je neprijatelj sa 2000 Nijemaca i ustaša bio poduzeo protiv Prišinog (Diljskog) odreda, valjda da mu se osveti za sve ono oteto oružje, porušene vlakove, spaljene i otete kamione i potučene Nijemce, koje je junački Prišin odred u posljednje vrijeme nemilice čistio. Rezultati tog sticaja bili su:

Ta lokalna ofanziva u potpunosti je razbijena i uhvaćeno je slijedeće:

1 poljski top 75 mm. sa određenom količinom granata,
1 teški mitraljez,
3 puškomitraljeza,
100 karabina,

1 tenk od 15 tona, koga su morali naši uništiti, jer ga zbog težine i nezgodnog terena nisu mogli nikako izvući ma da je to s obzirom na razbijenog neprijatelja bilo moguće. Uništili su ga sa topom (protivtenkovskim), koga su skinuli sa toga tenka.

Ubijeno je 190 Nijemaca i ustaša koje su naši svukli i kako javlja komesar odreda[18] „gole lješine okupatora bijele se na Dilju kao golubovi".

Neprijatelj je bio pošao sa 5 pravaca i dijelovi XVIII Brigade stukli su i razbili potpuno drugu jednu kolonu kod Paučja, no rezultate toga još ne znamo[19].

Poslije toga Divizija je krenula u cilju izvršenja svog zadatka koji im je dao ovaj štab.

Posljednjih dana naši odredi uhvatili su ukupno 11 mitraljeza i puškomitraljeza, te oko 150 karabina.

---

[17] Opširnije o tome vidi dok. br. 129 i 172.

[18] Stjepan Domankušić

[19] O rezultatima ove borbe vidi tom V, knj. 20, izvještaj Štaba Dvanaeste divizije od 7 listopada 1943 god. Štabu Drugog korpusa NOV i PO Hrvatske.

Glavni štab nam je poslao 4.800 kg. eksploziva za svrhe koje možete i sami naslutiti. Isto tako možemo dobiti od njih oružja koliko hoćemo, pa ako Vam je potrebno oružja javite nama ili neposredno njima, pa će vjerovatno i Vama poslati, jer kako znadete naši tamo razoružavaju talijanske divizije[20] kao kakove domobranske desetine. A poslije toga ni Nijemcima nije ugodno.

Kod nas mobilizacija teče u širokim razmjerama tako da momentalno imamo novih boraca bez oružja oko 5.000. Zato smo i molili G. Š. za oružje. Danomice dolaze sa svih strana stotine novih boraca, a 26. o. mj. stiglo je jedanput na Dilj ni više ni manje nego 1200 omladinaca. Dakle, kao što vidite, dragi drugovi, perspektive i ovdje su sjajne.

Naše tehnike izrađuju u velikoj mjeri vojno stručne repetitorije, pa možemo i Vama poslati nekoliko desetaka primjeraka ako trebate. To su uglavnom u kratkim crtama izrađene „Opća ratna služba", „Borbena obuka" i td. koje mi dajemo našim nižim rukovodiocima (uključivo za desetare) koje isti trebaju kao priručnike. Ti udžbenici nisu osobiti ali ipak znače više nego išta, za naše mlade rukovodioce od kojih velik broj nije uopće ni vojsku služio. Javite nam dakle, koliko biste Vi trebali, pa ćemo mi prema našim mogućnostima da Vam odmah uputimo.

U prilogu šaljemo Vam 2 takova primjeraka, pa Vi pregledajte, pa ukoliko mislite da bi se mogli koliko toliko poslužiti njima, javite nam.

Inače na našem sektoru nema nikakvih koncentracija ni promjena: Jedino što su ispražnjena 2 mala uporišta Čelići[21] i Suhopolje, domobrani su spalili bunkere i prema izjavama mještana, isti su svoje nezadovoljstvo glasno izražavali s motivacijom da je njihov boravak ondje i uopće besmislen. Oni da ne mogu više ovako da izdržavaju.

Uz naš borbeni i komunistički pozdrav

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba:
M[22]. Jerković

(M.P.)[23]

---

[20] Riječ je o razoružanju talijanskih jedinica u Dalmaciji i Hrvatskom Primorju. Vidi dok. br. 31, 39, 45, 110 i 180

[21] Pčelić

[22] Mato

[23] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 183

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTE NOU DIVIZIJE OD 29 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU PRVE PROLETERSKE DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE O BORBAMA I STANJU U DOLINI RIJEKE CETINE[1]

ŠTAB
IV N.O.U. DIVIZIJE
— 2 BOS KORPUSA —
Br. sl.
29. IX. 1943 g.
u 21,30

ŠTABU I PROLETERSKE UDARNE DIVIZIJE

Položaj

Primili smo Vaš dopis u kom izvještavate da je stigao III bat. VI KNOU brigade, o čemu smo i mi izvijestili Štab VI brigade i preduzeli mjere da se ustanovi do koga je krivica za ovakav nevojnički potez.[2]

Štab IX dalmatinske divizije stigao je i nalazi se na Svilaji negdje kod Otišića. Štab jedne dalmatinske brigade već je prešao na lijevu obalu rijeke Cetine sa jednim bataljonom i nalazi se u selu Dabar. Sa njima uhvaćena je veza i izjavljuju da će se još njihovih snaga prebaciti u dolinu Cetine[3]. Mi smo naredili našim snagama da se pomjere malo više prema Dinari na liniju Vrdovo—Malinovac—Penić, zbog toga što se naše snage gomilaju u dolini Cetine gdje je slaba ishrana, kao iz razloga što neprijatelj ne saobraća cestom Vrlika—Sinj. Prošle noći neprijatelj je tukao svojom artiljerijom sela: Zasiok—Bitelić—Buljan i Panj kao i ostale, vjerovatno je saznao da u ovim zaseocima ima veći dio naše vojske, žrtava nije bilo.

Noćas između 28 i 29. o. mj. dobili smo vaše naređenje da polazi motorizacija iz Bitelića u pravcu ceste Sinj—Livno, da naše snage radi svake sigurnosti vrše pritisak na selo Hrvace[4]. U putu otvorio je dopis Štab X KNOU brigade i primio k znanju naređenje o čemu nas je izvijestio da je preduzeo najhitnije mjere za izvršenje ovog demonstrativnog napada. O rezultatu ove akcije još nismo dobili izvještaj. U neposrednu zaštitu motorizacije nismo davali naših snaga iz razloga što nam nije to

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 53-3, k. 766 A.

[2] Vidi dok. br. 28-8, k. 766 u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

[3] O prebacivanju ovih jedinica preko rijeke Cetine vidi primjedbu br. 5 uz dok. br. 153 i dokumenta 36-1 i 37-1, k. 1491 u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

[4] Vidi dok. br. 163 i 164.

naređeno, niti smo znali kad je ista krenula iz Bitelića. Rekao nam je naš intendant da se naša motorizacija i topovi postrojavaju na cesti Bitelić—Panj i mi smo mislili da one vrše promjenu položaja pošto su prethodne noći bili tučeni neprijateljskom artiljerijom a ukoliko krenu prema cesti Sinj—Livno da će biti zaštićene od strane vaše divizije jer ovo nama nije naređeno, (zamjenik komandanta vaše divizije[5] rekao nam je da će proleterske snage čistiti neprijateljska uporišta na cesti Sinj—Livno).[6] Vaš dopis koji smo dobili danas oko 14 sati da je motorizacija stala negdje u pravcu Penića i da je treba osigurati, mi smo najhitnije uputili jedan bataljon X KNOU brigade za zaštitu motorizacije a poslije smo naredili da se cijela X KNOU brigada orijentiše u tom pravcu, kao i da se izvidi selo Bajagić u kom navodno ima neprijatelja i da se taj neprijatelj likvidira.

Saznajemo da u selu Zelovu ima neprijatelja sa motorizacijom. Drugih podataka o neprijatelju nemamo. Kako smo vam već javili neprijatelj se nalazi u Vrliki sa izvjesnim brojem tenkova koji noću neprekidno patroliraju po tim mjestima, u Vrliki spoljnu odbranu mjesta drže četnici.

U borbama posljednja dva dana naneseni su Nijemcima[7] veći gubitci kao i četnicima. Prilikom čišćenja sela Otišića zarobljena su 4 četnika i nekoliko ih je ranjeno i ubijeno, zaplijenjeno 7 pušaka, nekoliko hiljada metaka i ostale spreme. Na položajima oko Hrvaca pri otstupanju neprijatelja isti je ostavio oko 7—8 leševa od neprijateljskih vojnika sa oružjem. Primjećuje se da neprijateljska vojska ne smije napraviti ni najmanji poduhvat bez oklopne motorizacije.

Čim dobijemo podatke o kretanju motorizacije izvijestićemo vas odmah.

Naš štab u toku sjutrašnjeg dana pomjeriće se prema Vrdovu odakle ćemo krenuti na izvršenje daljnih zadataka.[8]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar,
sl. otsutan

(M.P.)[10]

Komandant,
Petar[9]

---

[5] Miloje Milojević

[6] Pomenuta uporišta čistile su od neprijatelja jedinice Treće proleterske brigade. Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 40

[7] Riječ je o Nijemcima iz sastava 114 lovačke divizije koji su prodirali na pravcu Vrlika Senj. Vidi dok. br. 163, 164, 178 i primjedbu br. 6 uz dok. br. 103.

[8] Daljni zadatak divizije bio je učešće u napadu na Livno zajedno sa jedinicama Prve proleterske i Devete dalmatinske divizije. Vidi tom IV, knj. 18, zapovijest Štaba Prve proleterske divizije od 2 listopada 1943 god.

[9] Vojnović

[10] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 184

NAREĐENJE ŠTABA ČETVRTE OPERATIVNE ZONE OD 29 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU DEVETE DALMATINSKE UDARNE DIVIZIJE DA IZVRŠI POKRET NA PROSTORIJU VRDOVO—VAGANJ RADI ZATVARANJA PRAVCA SINJ—LIVNO[1]

ŠTAB
IV OPERATIVNE ZONE
Br. sl. Dne, 29-IX-1943
u 19,15 sati

ŠTABU IX DAL. U. DIVIZIJE

U okviru predstojećih ofanzivnih operacija manevarske grupe[2], izvršiće 30. IX-43. god. uzoru pokret na prostoriju s. Vrdovo—Vaganj, sa težištem na Vagnju, radi zatvaranja pravca Sinj—Livno, ostavljajući dovoljnu snagu za zatvaranje Cetinske doline na prostoriji Satrić—Zasiok—Dabar—Maljkovo.[3]

Po dolasku na određenu prostoriju Vrdovo—Vaganj orijentišite jedinice frontom prema dolini rijeke Cetine.

Štab IX Divizije neka se smjesti na istočnom dijelu Vrdova, gdje ćete dobiti daljna naređenja.[4]

Pošaljite nam odmah bar približno brojno stanje po brigadama[5].

Politkomesar: K-dant I Prolet. div. general-major — Z. komandanta:

---

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 36-1, k. 1491.

[2] Riječ je o zajedničkim operacijama koje su vodile jedinice Prve proleterske, Četvrte (krajiške) i Devete (dalmatinske) divizije za oslobođenje Livna i Duvna. Vidi tom IV, knj. 18, zapovijest Štaba Prve proleterske divizije od 2 listopada 1943 god.

[3] i [4] Opširnije o tome vidi dok. br. 37-1, k. 1491 u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

[5] Redakcija ne raspolaže dokumentima o brojnom stanju po brigadama. Brojno stanje Devete divizije kao cjeline bilo je početkom listopada 1943 god. 3165 ljudi. Vidi dok. br. 34-1/6, k. 516 u arhivi Vojnoistoriskog instituta

BR. 185

PISMO GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD 30 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTE OPERATIVNE ZONE O SITUACIJI NA PODRUČJU HRVATSKE, VJEROVATNIM NAMJERAMA NEPRIJATELJA I ZADACIMA NAŠIH JEDINICA[1]

GLAVNI ŠTAB
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE I PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
Op. Br. 248/43
Dne, 30. IX. 1943

ŠTABU IV OPERATIVNE ZONE

1. — *Situacija.* U Hrvatskom Primorju i Istri je slijedeće stanje:

Kod Sušaka neprijatelj drži sam grad Sušak i Rijeku[2] gdje je posjeo stara talijanska utvrđenja. Naše jedinice nalaze se neposredno prema samom Sušaku. Zasada neprijatelj ne ispoljava nikakovu aktivnost. U Kastavu naše jedinice[3] drže cio prostor od Rijeke i Kastava, pa na sjever do Klane. Tamo je formiran Riječko-kastavski odred[4], koji je već u akciji prema Rijeci i cesti Rijeka—Kastav.

U Istri je stanje slijedeće:

Cijela unutrašnjost Istre, sem gradova Trst, Pula i Rijeka, je u našim rukama. Tamo je sav narod pod oružjem i svi hoće da stupe u vojsku[5]. Dosada smo tamo formirali dvije brigade i nekoliko odreda[6]. U formiranju je i treća brigada, a u mogućnosti smo da formiramo još nekoliko jedinica. Naše istarske snage sada izvode akciju na cestama Trst—Rijeka, Pula—Trst[7].

Svi otoci Kvarnera nalaze se u našim rukama. Nedavno smo likvidirali posljednje četničko uporište Lošinj[8].

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 48-2, k. 104 A.

[2] Vidi dok. br. 218, 220 i 227.

[3] Riječ je o jedinicama pod komandom Operativnog štaba za Istru. Vidi dok. br. 147.

[4] O formiranju ovog odreda vidi dok. br. 146.

[5] Vidi dok. br. 159 i 160.

[6] U toku rujna 1943 god. u Istri su formirane slijedeće jedinice: Prva istarska NO brigada „Vladimira Gortana", Druga istarska NO brigada, Prvi NOP odred „Učka" i drugi NOP odred „Sušačko-kastavski". Vidi dok. br. 146.

[7] Vidi dok. br. 159 i 160.

[8] Vidi dok. br. 158 i 179.

Tom prilikom smo zarobili 250 četnika sa 6 oficira.

Mi smo imali 23 izbačena iz stroja. Borba je bila vrlo žestoka jer su četnici dali očajnički otpor. Zaplijenjena je velika količina ratnog materijala, naročito nafte. Također, tom prilikom zarobljen je jedan četnički brod — cisterna sa 80 tona nafte, kojim su četnici pokušali da pobjegnu. Poslije ovog poraza četnika na Lošinju i ranijeg poraza kod Gomirja gdje su potpuno razbijene 2 četničke brigade, koje su imale namjeru da izađu na Jadran, ne postoji više na našem operativnom području ni jedna četnička vojna formacija, sem grupe popa Đujića koja se nalazi na prostoru Knin—Dinara—Grahovo. Ostatak četničkih grupa poslije ovih poraza svakodnevno se predaje našim vojno-pozadinskim komandama sa oružjem.

U Gospiću, ustaše drže jaču posadu, oko 4.000 ljudi, sa kojima vrlo često vodimo krvave borbe, na položajima oko Gospića[9] To je najveće ustaško uporište poslije Zagreba. Ustaški gospićki garnizon ima jedinu vezu sa Karlobagom, kojega drže grčevito u svojim rukama.

U Lici neprijatelj drži duž ceste Bihać—Gračac—Knin, slijedeće tačke: Lapac Mazin, Bruvno, Gračac.

Na Baniji neprijatelj drži Glinu, kao i cestu i prugu Kostajnica—Sisak. Na Kordunu jače neprijateljske posade u Ogulinu i Karlovcu.

U Hrvatskom Zagorju, Kalniku i Moslavini, naše tamošnje jedinice izvode uspješne akcije na manje neprijateljske garnizone, kao i na ceste i pruge koje vezuju Zagreb sa Varaždinom, Križevcima i Brodom[10]. Tamo je političko stanje dobro i neprekidno se poboljšava.

U Slavoniji jedinice našeg II Korpusa likvidirale su nekoliko manjih neprijateljskih uporišta[11] i stvorile veliku slobodnu teritoriju, koja je preko Bilo Gore povezana sa slobodnom teritorijom II Operativne zone na Kalniku. U Slavoniji je također političko stanje dobro. Novi borci neprekidno pristižu. U Slavoniji ne postoji ni jedne četničke formacije uopće. Pojedine domobranske posade kako u Slavoniji, tako i na području Moslavine i Kalnika redovno se predaju našim jedinicama.[12]

U sjevernoj Dalmaciji vjerovatno poznajete situaciju. Posljednjih dana jedinice Sjevero-dalmatinske divizije[13] vodile

[9] Vidi dok. br. 7, 62, 65, i 91.

[10] Vidi dok. br. 3, 5, 16, 29, 52 66, 78, 92, 113 i 173.

[11] Vidi dok. br. 9, 42, 49 56, 72, 108, 121, 128, 132 i 187.

[12] Vidi dok. br. 78, 87, 108, 113, i 119.

[13] Odnosi se na jedinice Kninskog sektora od kojih je početkom listopada 1943 god. formirana Devetnaesta dalmatinska divizija. Vidi dok. br. 180, tom V, knj. 20, Naredbu Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 5 listopada 1943 god. i cok. 1/3, k. 1022 u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

su žestoke borbe na sektoru Kistanje—Đevrske—Bribirske Mostine sa Nijemcima, koji su pokušavali da se od Benkovca i Kistanja prebace preko Skradina u pravcu Splita. U tim borbama neprijatelj je imao 80 mrtvih i 2 zarobljenih, uništeno je nekoliko kamiona. Naši su imali 10 mrtvih i 10 ranjenih. Neprijatelj je primijenio u ovim borbama bacače plamena da bi savladao otpor naših jedinica

U Sloveniji je stanje slijedeće:

Južno od linije Trst—Gorica—Idrija—Ljubljana—rijeka Sava—Brežice je potpuno slobodna teritorija, koja se nalazi u rukama slovenačkih jedinica. Pored ovoga oslobođeni su pojedini rejoni u Gorenjskom i Štajerskom. Tamo je politička situacija vrlo dobra. Skoro sav narod je pod oružjem. Priliv novih boraca je ogroman. Formirane su mnoge nove jedinice[14]. U Sloveniji je potpuno razbijena bijela i plava garda.

2. — *Podaci o neprijatelju i njegovim namjerama.*

Prema podacima kojima raspolažemo glavne ustaške snage nalaze se u Zagrebu. Tu se nalaze i izvjesne jače njemačke snage. Na pruzi Sisak—Kostajnica i cesti Bihać—Knin neprijatelj i dalje pokušava da vrši saobraćaj u oba pravca i da održava vezu sa Dalmacijom. Na ovoj komunikaciji neprekidno su angažovane i to na pruzi Sisak—Kostajnica jedna brigada VII Divizije i Banijski odred[15], a na cesti Bihać—Gračac II Lička brigada[16]. I pored toga što je neprijatelj obezbijedio cijelu komunikaciju stalnim pobočnicama, sa obje strane, ipak su ove jedinice izvele više uspješnih akcija na neprijateljske transporte, koje su vam poznate iz izvještaja Vrhovnog štaba NOV i POJ. Ove brigade i dalje ostaju na ovim zadacima. U Ogulinu i Karlovcu kao i uporištima od međuprostora Karlovac—Ogulin i Karlovac—Zagreb, neprijatelj drži jedinice njemačke „Viking" divizije[17] kao i ustaške posade. Pruga Ogulin—Sisak je potpuno u našim rukama i temeljito porušena. Na Rijeci i Sušaku ima 1.500 Nijemaca i legionara, 2 ustaške bojne i 1 bataljon fašista talijanskih. Kao što vam je možda poznato cjelokupno hrvatsko domobranstvo ulazi u sastav njemačkih vojnih formacija pod

[14] Poslije kapitulacije Italije u rujnu 1943 god. na području Slovenije formirane su slijedeće jedinice — brigade: Osma brigada „Franc Levstik", Deveta NO brigada, Deseta NO brigada „Ljubljanska", Dvanaesta NO brigada, Trinaesta NO brigada „Loška", kasnije brigada „Mirko Bračić", Snežniška (brkinska) NO brigada, Četrnaesta željezničarska NO brigada, Rabska NO brigada, Petnaesta NO brigada „Belokranjska", Šesnaesta NO brigada „Janko Premrl-Vojko", Sedamnaesta NO brigada „Simon Gregorčič", Devetnaesta NO brigada „Srećko Kosovel", Goriška NO brigada i NO brigada „Triestina d' assalto".

[15] Vidi dok. br. 156.

[16] Vidi dok. br. 35, 75, 141, 150 i 171.

[17] Riječ je o oklopnoj SS diviziji „Viking".

njemačkom komandom i njemačkim naoružanjem. Posljednjih dana primjećeni su kroz Slavoniju veći transporti njemačkih snaga u pravcu Grčke i Albanije.

27. ov. mj., prema izvještaju naših izviđačkih organa sa otoka Lošinja, 7 brodova, svakako njemačkih, iz pravca Splita prošlo je za Pulu. Vjerovatno je da su Nijemci uputili neka pojačanja iz srednje Dalmacije prema Trstu.

Prema izvještaju Sjevero-dalmatinske divizije u Dalmaciji se nalaze sada svega tri divizije, ne računajući diviziju „Princa Eugena"[18]. Od ovih se jedna nalazi u sjevernoj Dalmaciji, a dvije u srednjoj[19]. U Zadru je 10 000 naoružanih Talijana, koji će izgleda preći Nijemcima, odnosno Nijemci će ih razoružati.[20] Izvjesne grupe talijanskih jedinica prešle su k nama[21]. Veza sa Zadrom je stalna i neprekidno se vode pregovori sa talijanskim komandantima da pređu na našu stranu i da vode borbu sa Nijemcima.

Poslije zauzeća Splita[22] i ovlađivanja srednjo-dalmatinskom obalom, vjerovatno je da će Nijemci nastojati da odmah ovladaju sjevero-dalmatinskom obalom i Hrvatskim primorjem sa Istrom, koje je dosada bilo u našim rukama. Ovo naročito diktuje razvoj situacije na talijanskom ratištu i vojno-politička važnost sektora Hrvatsko Primorje—Istra, koji se nalazi na boku neprijateljskih snaga u Italiji, gdje je dosada narodni ustanak uzeo najveće razmjere i koji će Nijemci svakako pokušati, da što prije istim ovladaju i obezbijede se eventualnog desanta savezničkih snaga na ovom dijelu Jadrana. Po svemu sudeći izgleda da Nijemci već sada vrše u ovom smjeru pregrupisavanje svojih snaga.

3. — *U ovakvoj situaciji mi smo se* odlučili da likvidiramo Ogulin[23] i sva neprijateljska uporišta između Ogulina i Karlovca i uništimo prugu Karlovac—Zagreb. U tom cilju mi smo angažovali jače snage na sektoru Ogulin—Karlovac—Zagreb i operacije su već u toku. Također, odlučili smo se da likvidiramo Karlobag i sva ustaška uporišta između Karlobaga i Gospića kako bi potpuno izolovali ustaški gospićki garnizon[24].

---

[18] O dolasku SS divizije „Prinz Eugen" u Dalmaciju vidi dok. br. 97, 125, 126, 247 i 253.

[19] U Dalmaciji su se tada nalazile 114 lovačka i SS divizija „Prinz Eugen". Početkom studenog 1943 god. stigla je u Dalmaciju 264 pješadijska divizija.

[20] Vidi dok. br. 227

[21] Vidi dok. br. 54.

[22] Jedinice SS divizije „Prinz Eugen" zauzele su Split 27 rujna 1943 god. Vidi dok. br. 253.

[23] O napadu na Ogulin vidi dok. br. 151, 152, 166, 167 i tom V, knj. 20, izvještaj Štaba Četvrtog korpusa, Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 23 listopada 1943 god.

[24] Karlobag su oslobodile jedinice Trinaeste divizije 3 listopada 1943 god. Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 33 i 34.

Jedinice prema Sušaku i Rijeci dobile su zadatak da odsijeku ove neprijateljske garnizone od kopna, naročito Rijeku od Trsta i sv. Petra i onemoguće dolazak pojačanja iz tih pravaca prema Hrvatskom Primorju.

Operacije naših jedinica sjeverno od Save upravljene su uglavnom na neprijateljske pruge i ceste koje vezuju Zagreb sa Podravinom, odnosno sa Brodom.

4. — *Vaši operativni zadaci.*

Mi slabo poznajemo situaciju kod vas. Poslije napuštanja Splita ne znamo kakve su vaše operativne namjere i zadaci u novo-nastaloj situaciji.

Po našem mišljenju, vi trebate odmah stvoriti solidnu operativnu i ekonomsku bazu za vaše mnogobrojne jedinice. To je prvo što trebate učiniti. Ta baza treba da obuhvati prostor: dolina Cetine—Imotski—Duvno—Livno—Grahovo. Naročito je važno, u ekonomskom pogledu, imati Livno sa Livanjskim Poljem. Tu vam se nameće potreba likvidacije Livna zajedno sa Krajišnicima[25]. Također, dobro bi bilo držati dolinu Cetine u svojim rukama, naročito njen gornji tok — prostor: Knin—Sinj—Sinjsko Polje, gdje postoje dobri uslovi za smještaj i ishranu i povoljne taktičke mogućnosti za dejstvo vaših jedinica u pozadini i leđa neprijateljskih snaga, koje drže sektor Split—Šibenik—Drniš. Naročito bi bilo važno likvidirati Sinj i Trilj pošto u takvom slučaju imali bi u svojim rukama skoro cijelu dolinu Cetine.

5. — Odmah po prijemu ovog naređenja dostavit ćete nam izvještaj o slijedećem:

a) Izvještaj o jačini i rasporedu, sastavu i namjerama neprijateljskih snaga na području Dalmacije.

b) Izvještaj o broju, jačini i sastavu svih vaših jedinica o organizaciji komandovanja i komandnom sastavu.[26]

---

[25] O napadu na Livno vidi tom IV, knj. 18 zapovijest Štaba Prve proleterske divizije NOV Jugoslavije od 2 listopada 1943 god.

[26] Neposredno poslije kapitulacije Italije (9 rujna 1943 god.) u Dalmaciji je formirano deset novih brigada. Početkom listopada one su zajedno sa ranije formiranom Prvom, Trećom i Petom brigadom ušle u sastav divizija Osmog korpusa NOV Jugoslavije. Pod komandom korpusa bile su slijedeće jedinice: Deveta divizija sastava: Prva, Treća i Četvrta (splitska) brigada Devetnaesta divizija sastava: Peta Šesta, Sedma, brigada i dva odreda: Kninski i Sjevernodalmatinski. Dvadeseta divizija sastava: Osma, Deveta, Deseta brigada i odredi. Grahovsko—Peuljski, Glamočki, Livanjski, Dinarski, Mosečki, Svilajski i Segetsko-Marinski i Dvadeset šesta divizija sastava: Jedanaesta, Dvanaesta, Trinaesta, brigada i odredi: Mosorski, Makarski Neretvanski i Imotski. brojno stanje korpusa bilo je oko sedamnaest hiljada. Vidi tom V, knj. 20, naredba Štaba Osmog korpusa od 11 listopada 1943 god. i dok. pod reg. br. 34-1/6, k. 516 u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

c) O brojnom stanju, i naoružanju pojedinih jedinica, nacionalnom i socijalnom sastavu.

d) Izvještaj o zadobijenom ratnom plijenu kojeg ste zadobili poslije kapitulacije Italije.[27]

e) Izvještaj o političkoj situaciji u Dalmaciji, prije pada Splita i danas.

f) Izvještaj o mobilizaciji, kako je ista tekla u pojedinim vašim područjima i kako je sprovedena.

g) Intendantski izvještaj: stanje odjeće, obuće i ishrane vaših jedinica, rezerve hrane, izvori za snabdjevanje i sve ostalo po ovom pitanju.

h) Obavještajni izvještaj o organizaciji i rezultatima vaše obavještajne službe na području Dalmacije.

i) Izvještaj o nastavi i obuci u novoformiranim jedinicama

j) Operativni izvještaj, u kom iznijeti sve vaše akcije i operacije od početka rujna pa do danas.[28]

k) Vaše operativne namjere u vezi novostvorene situacije u Dalmaciji.

l) Predlog za unapređenje vojnih rukovodilaca u oficirske činove.

Ove izvještaje po svima iznijetim pitanjima dostavite nam najhitnije po sigurnim kuririma preko Štaba Sjevero-dalmatinske divizije, sa kojima već vjerovatno imate stalnu vezu.

Naročito vam napominjemo da je osobito važno u ovoj međunarodnoj ratnoj situaciji da dalmatinske otoke zadržite po mogućstvu u svojim rukama i na istima uspostavite vlast i organizujete odbranu.

Dosada, otoci Kvarnera su u našim rukama, kao i sjevero-dalmatinski otoci. Ne znamo da li ste uspjeli zadržati otoke srednje i južne Dalmacije[29]. Malo je vjerovatno da će Nijemci uspjeti da brzo ovladaju ovim otocima i da svugdje ostave svoje posade, jer za to nemaju dovoljno snaga.

6. Četničku grupu popa Đujića koja se nalazi u vašoj neposrednoj blizini trebate što prije nemilosrdno likvidirati, bilo sami sa vašim snagama bilo u sadejstvu sa Krajišnicima.

7. Kao što smo vas izvijestili — radio depešom Sjevero-dalmatinska divizija nalazi se pod neposrednom vašom komandom. Pošto ste sada znatno bliži ovoj jedinici, to ćete biti u mogućnosti da ispoljite jači komandni uticaj na rad ove divizije.

---

[27] Redakcija ne raspolaže podacima o ukupnoj količini zaplijenjenog ratnog materijala Vidi dok. br. 54. 58, 93, 110. 169 i 175.

[28] O ovim operacijama vidi dok. br. 54, 69, 70, 74, 85 88, 93, 95, 96, 97, 104, 109, 110, 111, 117, 124, 125, 137, 138, 143 144, 149, 163 i 164.

[29] Otoke srednje i južne Dalmacije držale su tada jedinice Četvrte operativne zone.

Mi smo preduzeli potrebno da istu ojačamo kadrovima prema mogućnostima, a dobro bi bilo da je i vi pojačate.

Također ovoj diviziji spremili smo pomoć u naoružanju, odjeći i obući.

Nastojte da sa nama održavate stalnu i neprekidnu vezu i da nas izvještavate o svima promjenama vojno-političke situacije na području Dalmacije. Uspostavite sa nama kurirsku vezu preko Štaba Sjevero-dalmatinske divizije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar:
V.[30] Bakarić

(M.P.)[32]

Komandant,
generalmajor
Gošnjak[31]

BR. 186

NAREDBA ŠTABA DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE OD 30 RUJNA 1943 GOD. O FORMIRANJU FRODSKE NO BRIGADE I POSTAVLJENJU RUKOVODILACA[1]

ŠTAB II KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
Br.
Dne 30. IX. 1943.

NAREDBA BR. 11

Štabu II Korpusa Narodno-oslobodilačke vojske i partizanskih odreda Hrvatske

1. — Formira se Brodska brigada Narodno-oslobodilačke vojske Hrvatske.[2]

[30] Vladimir
[31] Ivan
[32] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 16.8, k. 881

[2] Brodska NO brigada formirana je 29 rujna 1943 god. u Orahovici od Diljskog NOP odreda i tri čete iz Dvanaeste NOU brigade. Vidi bojnu relaciju Brodske NO brigade u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 22-4, k. 1140.

2. — Postavlja se Štab Brodske brigade i to:

Komandant: drug Jergović Ivan, dosadanji komandant Diljskog N.O.P. odreda;

Politkomesar: drug Domankušić Stjepan, dosadanji politkomesar Diljskog N. O. P. odreda;

Zamjenik komandanta: drug Đuro Prilika, dosadanji komandant II bataljona Omladinske brigade;

Zamjenik politkomesara: drug Stevan Laćan, dosadanji politkomesar I bataljona Omladinske brigade;

Načelnik Štaba: drug Gojko Kovačević[3], dosadanji operativni oficir XXI brigade.

3. — Postavlja se novi Štab Diljskog N. O. P. odreda i to:

Komandant: Zlato Uglješić, dosadanji zamjenik komandanta Diljskog N. O. P. odreda;

Politkomesar: Slavko Medunić, dosadanji zamjenik politkomesara Podravskog N. O. P. odreda;

Zamjenik komandanta: Škrinjar Luka;

Zamjenik politkomesara: Petar Olhovi.

4. — Do daljnjega Štab Brodske brigade, biće podređen Štabu Istočne grupe N. O. P. odreda.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant:
Petar Drapšin

(M. P.)[4]

Dostavljeno 30-IX-1943. u 9,15 sati

1. — Štabu XII divizije;
2. — Štabu X divizije;
3. — Štabu Istočne grupe N. O. P. odreda;
4. — Štabu Zapadne grupe N. O. P. odreda;
5. — Pomoćniku načelnika Štaba Korpusa.

[3] Poginuo 1944 godine.
[4] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 187

AKCIJE NOP ODREDA DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE OD 10 DO 30 RUJNA 1943 GODINE[1]

AKCIJE PARTIZANSKIH ODREDA II KORPUSA N.O.V. I P.O.H.
u vremenu od 10 do 30 septembra 1943 godine.

Akcija na prugu (sekcija Slatina. Bjelovar 1 : 100.000). Dijelovi odreda[2] porušili su između Vukosavljevice i Pitomače 4 km. pruge i tt. linije. Plijen: 100 kg. žice i 150 čašica. To je bilo 10/11. IX. 1943.

Akcija na prugu (sekcija Slatina 1:100.000) 10/11-IX-1943 Dijelovi Podravskog odreda porušili su 300 m pruge Osijek—Zagreb između željezničke stanice Cabuna i Suhopolje[3]. Popaljeni su svi šliperi. Također je popaljeno i 2 km. telefonskih stubova, a sa istih je skinuta žica i čašice.

Ekonomska akcija (sekcija Slatina 1:100 000) 11/12. IX. 1943. Dijelovi Podravskog odreda izvršili su naprijed navedenu akciju na pustaru Ciganka. Plijen: 22 komada goveda, 21 komad svinja, 2006 kg. pšenice, 4 radioaparata, 5 šivaćih mašina.

(Sekcija Slatina 1:100 000) 13. IX. 1943. Dijelovi Podravskog odreda izvršili su tu akciju u Trnavi. Plijen: 700 kg. pšenice.

Neprijateljski napad na s. Čađavac (sekcija Bjelovar 1:100.000) 11. IX. 1943. Dijelovi Bilogorskog odreda bili su u zasjedi kod s. Čađavac. Na njih je naišao neprijatelj koji je poslije jednog sata borbe odbijen u Pisanicu.

Neprijateljski gubici: 5 mrtvih i 3 ranjena.

Akcija na Đurđevac (sekcija Đurđevac 1:100.000) 13/14. IX. 1943. — Bilogorski odred izvršio je naprijed navedenu akciju na taj način što je jedna četa pravila fingirani napad na posadu a druga je izvlačila plijen. Akcija nije uspjela u potpunosti zbog blizine dana tako da se nije moglo sve izvesti. Po izvršenoj akciji neprijatelj je krenuo za našim jedinicama ali je od zasjede odbijen[4].

Plijen: 4 trometke, 1 mauzer, 5 pari odijela, 60 mtc, šećera, 600 l. nafte, bure mašinskog ulja, 8 pisaćih mašina. 3 telefona, 1 motor kotač, 2 pištolja, 6 civilnih pušaka, 2 kola kože, 100 kg. pak-papira, 100 košulja, 30 gaća, 3 radioaparata.

Neprijtelj je imao 13 mrtvih i više ranjenih. Zarobljen je 1 narednik i 4 domobrana.

---

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 27-3 k. 908.

[2] Riječ je o dijelovima Podravskog NOP odreda. Vidi dok. br. 213.

[3] Vidi dok. br. 212.

[4] Vidi dok. br. 221.

Naši gubici: 1 ranjen.

Akcija na prugu: (sekcija Pakrac 1:100.000) 13/14. IX. 1943. — Između Lipika i Poljane rušili su prugu dijelovi Posavskog odreda u dužini od 4 km. Zapaljen je 1 drveni propust, pragovi su rasječeni a nasipi raskopani. Zarobljena su 3 domobrana[5].

Plijen: 8000 m žice i 32 čašice.

14. IX. 43. Zarobljena su 4 domobrana. U partizane je došao 1 domobran koji je sobom donio 2 karabina, 100 metaka i 1 bombu. Prije dolaska u partizane ubio je 1 ustaškog satnika. Poginuo je nesretnim slučajem igrajući se sa bombom.

Isti dan predala su se 4 četnika sa 1 karabinom i 20 metaka.

Neprijateljski upad na oslobođenu teritoriju (sekcija Bjelovar 1:100.000) 15. IX. 1943. — Neprijatelj je krenuo na oslobođeni teritorij. Kod Staklane dočekala ga je zasjeda Daruvarskog odreda. Sve tri kolone odbijene su u Daruvar[6]. U toj borbi neprijatelj je imao 4 mrtva i više ranjenih.

Plijen: 1 puška, 4 para odijela, 8 okvira za p. mitraljeze, 160 metaka.

Zasjeda kod s. Miljevci (sekcija Slatina 1:100.000) 16. IX. 43. — Držali su je dijelovi Podravskog odreda. Na nju je naišao neprijatelj. U borbi su ubijena 2, a ranjeno je više neprijateljskih vojnika.

Plijen: 2 puške, 410 komada municije, 2 bombe.

Akcija na Beketinci (sekcija Vinkovci 1:100.000) 16. IX. 43. — Izvršen je napad od strane dijelova Diljskog odreda. Uporište je branilo 50 domaćih ustaša koji su se razbježali odmah u početku napada. Konfiskovana je ustaška imovina.

Plijen: 97 svinja, 26 konja, 11 kola sa hamovima, 10 kg. štrangi, 7 šivaćih mašina, 3 bicikla, 30 kg. slanine, 35 kg. masti, 22 krave, 36 mtc. žita.

Zasjeda između Jagme i Bujavice (sekcija Pakrac 1:100.000), 16. IX. Dijelovi Posavskog odreda koji su se tamo nalazili imali su za cilj da ometu opravku pruge. Naišao je vlak sa 6 vagona neprijateljske vojske (ustaša[7]). Neprijatelj se povukao poslije izvršenog napada od strane dijelova odreda, pretrpjevši gubitke od 10 mrtvih i 10 ranjenih.

Zasjeda na cesti Okučani—N. Gradiška (sekcija Pakrac 1:100.000) 17. IX. 1943. Dijelovi Posavskog odreda bili su u zasjedi ispod s. Smrtić. Naišla su 2 kamiona sa ustašama i Nijemcima. Prvi kamion je uspio umaći. Iz drugog kamiona branilo se 6 vojnika sa 2 mitraljeza. 4 od njih su poginula, a 2 su pobjegla, u pomoć im je došao neprijatelj iz Okučana,

[5] Vidi dok. br. 227.
[6] Vidi dok. br. 224.
[7] Vidi dok. br. 227.

ali kako su se naši dijelovi povukli, oni su zapalili 6 kuća, u s. Trnavi. Kamion je spaljen.

Plijen: 2 mitraljeza sa 2 laka mitraljeska protivavionska postolja, i 1 teškim, kao i protivavionske nišanske sprave za obadva mitraljeza, 2.600 metaka, 20 l. benzina, 2 gume, 1 mauser i 1 pištolj.

Zasjeda na putu Pakrac—Banova Jaruga (sekcija Pakrac 1:100.000) 17. IX. 43. Na zasjedu Daruvarskog odreda naišla je jedna bojna ustaša.[8] Naši borci su jurišali na nju i odbili je u Kukunjevac. Dobivši neprijatelj pojačanje ustaškim oruđima, naši su se borci morali povući.

Plijen: 1 puška, 4 para odijela, nešto metaka.

Neprijateljski gubitci nepoznati.

Naši gubitci: 1 mrtav, 41. ranjena.

Akcija na prugu (sekcija D. Miholjac 1:100.000) 25/26. IX. 1943. U zasjedi se nalazio Daruvarski odred. Naišle su 2 bojne preko Vrbovca i Markovca prema Petrovom Vrhu, kako bi došli za leđa našim snagama koje su napadale na Đulavec. Neprijateljski juriši bili su odbijeni.

Neprijateljski gubitci: 5 kola mrtvih i ranjenih

Naši gubitci: 2 ranjena.

Zasjeda na cesti Novska—Banova Jaruga (sekcija Pakrac 1:100.000) 20-IX-43. — Dijelovi Posavskog odreda bili su u zasjedi. Naišla su 2 domobrana koja su zarobljena.

Plijen: 2 puške i 2 para odijela.

Uhapšena su 2 četnika sa 2 puške, 100 metaka i 6 defanzivnih bombi.

Akcija na Novsku (sekcija Pakrac 1:100.000) 21. IX. 43. — Jedan bataljon Posavskog odreda u zajednici sa I posavskim udarnim bataljonom napao je Novsku[9] u kojoj je bilo 300 domobrana zdrugovaca, 100 gestapovaca, 30 žandara. Jedna četa I Posavskog udarnog bataljona propustila je 3 tenka koja su došla u pomoć iz Jasenovca, a o tome nije izvijestila naše snage koje su bile u mjestu. Radi toga morale su se povući naše snage van. Pritom je jedan p.mitraljezac zadržavao vatru dok su se naši izvlačili i kako je bio ranjen u ruku ispustio je p.mitraljez, kojeg je prihvatio njegov pomoćnik. Međutim je i on bio ranjen u ruku, tako da je mitraljez ostao neprijatelju.

Plijen: 7 pušaka, 350 metaka; zarobljeno je 5 domobrana.

Naši gubitci: 1 p.mitraljez, 5 ranjenih.

Akcija na Trenkovo (sekcija Požega 1:100.000) 22/23. IX. 43. — Prema informacijama u Trenkovu je bilo 20 Nijemaca.

[8] Vidi dok. br. 227.
[9] Vidi dok. br. 246.

Međutim, bilo ih je oko 65 i imali su teškog oruđa. Jedinice odreda izbacile su neprijatelja iz bunkera ali ih nisu mogle izbaciti ili uništiti, jer su se sakrili u jednu jako građenu kuću iz koje su davali jak otpor.

Mi nismo imali gubitaka.

Ekonomska akcija. Dijelovi Požeškog odreda izvukli su oko 50 mtc. pšenice. Odakle — nije naveo. To je bilo 23-IX-43.

Akcija na prugu (sekcija Podravska Slatina 1:100.000) 23/24. IX. 43. — Dijelovi odreda rušili su prugu između Cabune i Bistrice. Tom prilikom je porušeno 150 m. pruge i 20 tt. bandera. Žica i izolatori predani su Području.

(Sekcija Požega 1:100.000) 24/25. 43. — Dijelovi Požeškog odreda rušili su prugu između Požege i Velike u dužini od 200 m. Porušeno je i 26 tt. bandera.

Akcija na prugu (sekcija D. Miholjac 1:100.000) 25. IX. 1943. — Dignut je u vazduh pancer na pruzi Zagreb—Osijek kod mjesta Prandanovci.[10] U njemu se nalazilo 30 ustaša sa 3 oficira od kojih je 1 bio dopukovnik dr. Ilik, zapovjednik II ustaškog zdruga. Sva posada je zarobljena.

Plijen: 2 puškomitraljeza, 2 šmajsera, 18 pušaka i oko 4000 metaka.

Naši gubici: 3 mrtva i 5 ranjenih.

Akcija na prugu (sekcija D. Miholjac 1:100.000) 25/26. IX. 43. — Dijelovi Podravskog odreda rušili su pruge kod Feričanaca. Porušeno je 4 km. pruge i isto toliko tt. linije[11].

Zasjeda na cesti između Bodegraja i Lađevca (sekcija Pakrac 1:100.000) 25. IX. 43. — Dijelovi Posavskog odreda nalazili su se u zasjedi očekujući neprijateljske kamione koji su tuda prolazili. Naišla je jedna patrola od 3 Nijemca od kojih se na poziv za predaju 1 predao, a ostala dvojica počela su bježati. Ubijena su oba.

Plijen: 3 puške i 150 metaka.

28. IX. 43. — Jedinice Daruvarskog odreda bile su u M. Bastajima i pronašle su: 1 p.mitraljez, kao i 1 l. bacač koje je oružje neprijatelj bacio prilikom bježanja iz Malih Bastaja.

Napad neprijatelja na Lađevac (sekcija Pakrac 1:100.000) 28. IX. 43. — Grupa od 7 drugova sa 1 vodnikom, koji su bili iz Posavskog odreda, bili su u Lađevcu da pohvataju neke četničke organizatore a i same četnike koji su dolazili iz Okučana. Pomenuta grupa izdata je od strane seljaka. Došli su Nijemci i četnici da ih pohvataju. Vodnik te grupe junački se borio sa jednim borcem i oni su ubili 2 četnika. Zatim su i oni pali. Ostali su se po nagovoru jednog partizana iz Lađevca predali, bez većeg otpora.

[10] Vidi dok. br. 246.
[11] Vidi dok. br. 254.

Ofanziva na Dilj (27. IX. 43. Trajala je 3 dana. Neprijatelj je[12] koncentrisao veće snage u Sl. Brod, Našice i Đakovo.

Jedna kolona kretala se iz Broda (sekcija Brod 1:100.000) u jačini od 800 ljudi preko Podvinja i Rastušja. Ista kolona je razbijena od III bataljona Diljskog odreda. U toj borbi zaplijenjen je 1 top 75 mm sa 45 granata, a jedan isto takav top sa većom količinom granata je uništen. Spaljena su 3 kamiona Zaplijenjeno je: 1 laki njem. mitraljez, 5 pušaka te 1.400 metaka.

Druga kolona krenula je iz Djakova u pravcu Bela Vila, Potnjani—Bračevci—Razbojište. Tog dana se nije dalje kretala.

Treća kolona krenula je iz Našica za Vukojevce gdje se podijelila na dva dijela. Jedna kolona krenula je u pravcu Vukojevci—Tromeđa—Krstovi, gdje je sačekana od I bataljona Diljskog odreda, koji je držao k. 263 i k. 160. Neprijatelj je težio za zauzećem tih kota. Borba se nastavila 28. i 29. Pomenuti položaji su prelazili dva puta iz ruke u ruke. Zarobljeno nije ništa a ubijeno je oko 30 neprijateljskih vojnika, ranjeno ih je oko 70, prema izjavi zarobljenog ustaškog poručnika.

Drugi dio treće kolone krenuo je 28-IX — preko Podgorja za Borovik. Tu ju je dočekao II bataljon Diljskog odreda. Borba je otpočela 28. IX. oko 18 sati. Ista je trajala i 29. sve do naređenja za povlačenje na Krndiju. 29. IX. po naređenju skupio se sav odred pozadinske ustanove, a njima se priključio i narod i povukao se preko Gradca na Krndiju.

Jedinice naših odreda za ovo vrijeme izvršile su: 6 akcija na prugu, 3 akcije ekonomske prirode, 5 akcija na uporišta, na 5 zasjeda naišao je neprijatelj.

Neprijatelj je izvršio 3 napada na naš teritorij.

U tim borbama jedinice naših odreda zarobile su: 1 top 75 mm. sa 45 granata, a 1 isti takav top sa više granata je uništen, dalje je zarobljeno 3 l. mitraljeza, 3 p. mitraljeza, 1 l. bacač, 2 šmajsera, 46 mausera, 3 trometke, 3 pištolja, 9 bombi, 6 civilnih pušaka, 9.290 metaka, 44 goveda, 118 svinja, 11.300 kg. žita, 26 konja, 6.000 kg. šećera, 4 radioaparata, 5 šivaćih mašina, 17 km. tt. linije, više čašica. Porušeno je 11.650 m. pruge i oko 20 km. tt. linije. Spaljena su 4 kamiona i uništen je 1 pancer.

U tim borbama ubijeno je više od 105 neprijateljskih vojnika i oficira, više od 83 ih je ranjeno. Zarobljeno je 15 neprijateljskih vojnika i oficira.

Naši gubitci: 1 p.mitraljez, 7 pušaka, 11 mrtvih, 54 ranjena, 6 zarobljena.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar: Komandant:

[12] Vidi dok. br. 247 i 256.

BR. 188

ZAPOVIJEST ŠTABA ŠESTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE OD 30 RUJNA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA TAKALICE, BAŠKE OŠTARIJE, PERUŠIĆ I MARINU GLAVU[1]

ŠTAB
VI DIVIZIJE NOV HRVATSKE
30 septembra 1943 godine
Op. Broj 626—43

ZAPOVIJEST

(Sekcije: Gospić, Senj, Novigrad 1:100.000.)

Podaci o neprijatelju: Na sektoru Perušić—Gospić—Karlobag nalazi se oko 5000 neprijateljskih vojnika: ustaša, žandara, domobrana i naoružanih civila. Od toga u Perušiću jedna bojna, u L. Osiku jedna bojna, u Brušanima jedna bojna Oštarije—Šušanj jedna bojna i u Karlobagu oko 200 ustaša i civila. Bojna iz Brušana drži sa jednom satnijom kote između Brušana i Oštarija zv. Takalice, a iznad samih Oštarija nalazi se jedna neprijateljska satnija. Bojna u Perušiću drži sa jednom satnijom k. Marinu Glavu. U Lapcu se nalaze jače neprijateljske snage[2], koje su na prolazu za Bihać (po dosadašnjim podacima). Cestom Bihać—Gračac i obratno neprijatelj vrši saobraćaj. Cesta je dobro osigurana.

Naše snage: Cijela naša divizija i dvije brigade[3] XIII divizije imaju zadatak da zauzmu Karlobag, Šušanj, Oštarije, Takalice,eventualno Perušić i Marinu Glavu[4].

Zadatak naše divizije: Likvidirati Takalice i Oštarije, Perušić i Marinu Glavu i osigurati od Lapca i Gračaca slobodnu teritoriju od eventualnih neprijateljskih nadiranja.

U cilju izvršenja zadatka

NAREĐUJEMO:

1) **I brigada:** Sastav: 4 pješadijska bataljona,	1) Zadatak: Zauzeti Takalice likvidacijom neprijatelja na kotama 881, 877 i 824, razrušiti cestu u istim postaviti osiguranje prema

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 10-1, k. 796.

[2] Odnosi se na dijelove 114 lovačke divizije.

[3] Riječ je o Prvoj i Drugoj brigadi.

[4] Navedena mjesta zauzele su naše jedinice početkom listopada 1943 god. Vidi tom V, knj. 20, izvještaj Štaba Šeste divizije od 12 listopada 1943 god. Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske.

jedan vod teš. minobacača, (2 bacača), jedan protutenkovski mitraljez 20 mm. i jedno odjeljenje inžinjeriske čete divizije sa nagaznim minama.

Brušanima i Jadovnom na kotama: Palež (k. 933), k. 838, 824, 877, 1195, 881 i 1055, i zauzeti Oštarije. Osiguranje postaviti tako da se zatvori cesta Brušane—Oštarije i sve staze koje vode od Brušana i Jadovnog prema Oštarijama.

Komandno mjesto na cesti kod kote 881.

2) **III brigada:** Sastav: 4 pješadijska bataljona, dva teška minobacača.

2) Zadatak: Napasti i zauzeti Marinu Glavu i Perušić, osiguravajući se od Pazarišta.

Komandno mjesto u Studencima.

3) **II brigada:** Sastav: 3 bataljona brigade i samostalni bataljon divizije.

3) Zadatak: Osigurati oslobođeni teritorij od eventualnih neprijateljskih nadiranja pravcima preko Kamenska, pravcima Lapac—Udbina, Bruvno—Ondić, Gračac—Lovinac i Obrovac—Sv. Rok.

Komandno mjesto Podudbina.

4) **Glavnina artilerije:** Sastav: jedna poljska haubička baterija (4 oruđa) 100 mm., jedna brdska baterija 65 mm. (3 oruđa), jedna brdska baterija 75 mm. (3 oruđa), jedan poljski top 75 mm. Svega: 11 oruđa.

4) Zadatak: Postaviće se na prostoru Ostrvica—Sv. Trojica—Podovi sa zadatkom da tuče neprijateljsko uporište Perušić, Marinu Glavu, L. Osik, Budak i Gospić.

Komandno mjesto kod kote 773.

5) **Osiguranje artilerije:** sastav: jedan bataljon II brigade.

5) Zadatak: Da osigura artileriju od neprijateljske pješadije od Gospića, L. Osika i Perušića.

6) **Veza:**

I brigada držaće vezu sa snagama XIII divizije kod Došen Ograde u Ravnom Dabru sjeverno od kote 881, gdje će postaviti jedan vod sa Štabom divizije...

III brigada držaće vezu sa Štabom divizije telefonom preko Studenaca. Sa Štabom diviziona povezaće se telefonom.

II brigada održavaće vezu sa Štabom divizije sa telefonom.

Štab diviziona povezaće se sa bataljonom koji će osiguravati artileriju, a sa Štabom divizije pomoću kurira na motociklima i velosipedima.

7) **Sanitetska služba:** I brigada transportovaće ranjenike u Veliki Kraj, gdje će ostaviti jednu četu za osiguranje ranjenika, a po zauzimanju Oštarija, Sušnja i Karlobaga, ranjenike transportovati preko XIII divizije u pravcu Senja.

III brigada evakuisaće ranjenike u pravcu Janjče—Lešće, a snage sa sektora Široke Kule u pravcu Bunića.

II brigada evakuisaće ranjenike kako je ranije predviđeno.

8) **Zaštita od neprijateljskog dejstva iz vazduha:** Bataljon koji osigurava artileriju postaviće nekoliko automatskih oruđa na položaje odakle će tući neprijateljske avione. Isto tako brigade će postaviti nekolika automatska oruđa za zaštitu od neprijateljske avijacije. Baterije maskirati.

9) **Ishrana:** I brigada primiće suhu hranu za tri dana. III brigada i bataljoni II brigade, bez bataljona sa sektora Kule[5], organiziraće ishranu kao i dosada, a snage sa sektora Kule (artilerija i bataljon II brigade) organiziraće ishranu sa sektora Bunić—Kula—Ostrovica.

10) **Početak napada:** I brigada počeće sa napadom 3-X-ovg. do 5 h. ujutro, a III brigada oko 8 h. poslije artilerijske pripreme, po prenosu artilerijske vatre na L. Osik i kote iznad Prvan Sela[6]. Artilerija će početi dejstvovati 3-X-ovg. oko 7 h.

11) **Štab divizije:** Nalaziće se u Toliću. Jedan član Štaba divizije nalaziće se sa I brigadom, a jedan član Štaba divizije sa glavninom artilerije.

Napomena: Za znake raspoznavanja uzeće se redoviti znaci raspoznavanja. Ugovoreni znaci: za III brigadu i snage sa sektora Kule; di-

[5] Široka Kula
[6] Vjerovatno Prvenci

zanje triputa kape na puški, a odgovor dizanje kape na puški dvaputa, po danu. Znaci za noć: tri, odgovor: pet. I i II brigada daće posebne znake. Znak da su zauzeta pojedina uporišta daće se paljenjem vatre. I brigada evakuisaće zarobljenike sve zajedno do komande mjesta Medak. Ostale brigade kao i dosada. II brigada pri izvršavanju zadatka ne držati pasivan stav, nego aktivno djelovati na komunikacije, kako je ranije predviđeno. I brigada: posvetiti pažnju koordinaciji rada sa XIII divizijom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Sl. otsutan

Komandant,
Đ.[7] **Jovanić**

(M.P.)[8]

Dostavljeno:

na znanje:
Štabu I korpusa NOVH i
Štabu XIII divizije NOVH,

na izvršenje:
Štabu I, II i III brigade
i Štabu diviziona.

[7] Đoko
[8] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 189

ZAPOVIJEST ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE OD 30 RUJNA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA ČAČINCE[1]

ŠTAB XII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
Br. 240/43
Dan. 30-IX. 1943

Naređenje za likvidaciju
neprijateljskog uporišta
Čačinci — dostavlja.

ŠTABU XII UDARNE BRIGADE
ŠTABU OMLADINSKE BRIGADE
ŠTABU XVIII BRIGADE
ŠTABU BRODSKE BRIGADE[2]
ŠTABU DILJSKOG N.O.P. ODREDA

U neprijateljskom uporištu Čačinci nalazi se jedna satnija ustaša 15 bojne — Štirove, jačine od 160 vojnika, zatim 30 bundaša[3] i 12 domobrana željezničke bojne, te 70 naoružanih civila. Naoružanje: 2 teška mitraljeza, 11 puškomitraljeza, 6—8 šmajsera, ostalo puške. Moral posade je na visini i spremni su da se bore do posljednjeg. Civili noću raspoređeni su po bunkerima za pojačanje posade.

Na osnovu gore prikupljenih podataka Štab divizije donio je odluku, da se posada u uporištu Čačinci likvidira[4], kao i izvuče ostali plijen sve što je potrebno za potrebe naše vojske — životne namirnice, stoka, razni materijal, pribor i alat i td. Prema tome ovaj štab izdaje

Z A P O V I J E S T

(Sekcija D. Miholjac—Slatina
1:100.000.)

1.) *XVIII brigada:*

Sa dva bataljona likvidiraće posadu u uporištu. Jedan bataljon u brigadnu rezervu. Bataljoni će napadati sa istočne i

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 9/1, k. 881.

[2] O formiranju ove brigade vidi dok. br. 186.

[3] Odnosi se na kulturbundovce (pripadnici njemačke nacionalne manjine u Jugoslaviji).

zapadne strane. Upad u selo ima se izvršiti na više mjesta u vidu klinova tj. da se pojedini dijelovi sela i objekti razdvoje i onemogući pružanje pomoći jedni drugima. Za lakšu likvidaciju ovog uporišta dodjeljuje se XVIII Brigadi brdski top i top 75 mm. Brodske brigade. Brdski top upotrijebiti za likvidaciju objekata u mjestu i on će biti pokretan dok top 75 mm. postaviti na jedno najpodesnije mjesto odakle će moći tući zapadni dio sela.

XII Udarna brigada sa 8 puškomitraljeza pojačaće XVIII brigadu. Ovi puškomitraljezi kao i sve ostalo oruđe i ljudstvo imaju biti u Štabu XVIII Brigade sjutra 1. X. 1943 do 12 časova. Štab XVIII Brigade razradiće detaljno plan za akciju.

Prilog: 2 skice uporišta, od kojih jednu po završetku akcije vratiti u Štab divizije.

2.) *XII Udarna brigada:*

Postaviće zasjedu prema neprijateljskom uporištu Podrav. Slatina na liniji Topoljak—Bukovica—Vučja Jama (kota 224), ovo sa tri bataljona, dok jedan bataljon ostaje u brigadnoj rezervi. Obratiti pažnju na cestu Slatina—Ćeralije, tamo uputiti jedan vod radi kontrole same ceste, koji ima zadatak, da naruši drveća i stvori prepreke za motorna vozila.

3.) *Omladinska brigada:*

Postaviće zasjedu prema neprijateljskom uporištu Djurđenovac na liniji Čitluk pustara—Feričanci (kota 165) lijevo, zaključno sa jezerom[5]. Ovoj brigadi dodijeliti protivkolski top i protivtenkovsku pušku, koja se nalazi u XVIII Brigadi. Ovoj brigadi dodjeljuje se jedan bataljon Brodske brigade, kao rezerva brigadna. U sastav brigade ovaj bataljon ima ući sjutra do 18 časova.

4.) *Brodska brigada:*

Sa dva bataljona postaviće obruč oko uporišta Čačinci sa zadatkom, da pohvata neprijateljsku posadu, koja bi pokušala, da se probije na koju stranu iz uporišta. Jedan bataljon postaviti lijevo i desno od puta, koji izvodi iz Čačinaca prema Heblovoj pustari, dok drugi lijevo i desno od puta koji izvodi iz Čačinaca prema koti 110. Ovi bataljoni međusobno neka se povežu. Cilj je i glavni zadatak ovih bataljona da pod svaku cijenu spriječe bjegstvo bande iz uporišta.

---

[4] Neprijateljska posada u Čačincima, likvidirana je 2 listopada 1943 god. Vidi tom V, knj. 20, izvještaj Štaba Dvanaeste divizije od 20 listopada 1943 god. Štabu Šestog korpusa NOV Jugoslavije.

[5] Odnosi se na vještačko jezero kod Osilovac pustare.

5.) *Diljski N.O.P. odred:*

Postaviti zasjedu na cesti Orahovica—Kutjevo tamo gdje ide staza, koja vodi od Dobre Vode ka Kapovcu, presijeca cestu. Prekopati cestu na padinama prema Kutjevu, nabaciti što više drveća da motorizacija ne može da prođe.

6.) *Početak napada:* 2. X. 1943 godine u 4 časa ujutro.

7.) *Znaci raspoznavanja:* U toku vođenja akcije za vrijeme noći **Metla—Metković,** do početka akcije važe opšti znaci. Dnevni znaci važe opšti.

8.) *Evakuacija ranjenika:*

Svih brigada za divizijsko previjalište, koje će se nalaziti sa hirurškom ekipom u dijelu sela Humljani prema Čačincima.

9.) *Previjališta:*

XVIII Brigade — zapadni dio sela Čačinci,
XII Udarne brigade — Bukovica,
Omladinske brigade — Feričanci,
Brodske brigade zajedno sa XVIII Brigadom,
Diljskog odreda — Duzluk.

10.) *Evakuacija plijena:*

Evakuaciju plijena izvršiće intendant XVIII Brigade u sporazumu sa ostalim ekipama i intendantom divizije. Sav plijen ima se evakuisati za Papučko—Krndijsko područje preko Humljani—Pušina.

11.) *Veza:*

Veza će se održavati sa XVIII Brigadom telefonski i kuririma, ostale brigade sa Štabom divizije i međusobno kurirom na biciklu.

12.) *Mjesta štabova:*

Štab divizije u selu Bukvik,
Štab XVIII Brigade u zapadnom dijelu sela Čačinaca,
Štab XII Udar. brigade u istočnom dijelu sela Bukovica,
Štab Omladinske brigade u Feričancima i blizini crkve i ž. st.
Štab Brodske brigade biće ispred Heblove pustare na putu prema Čačincima.
Štab Diljskog N. O. P. odreda biće sa jedinicama.

13.) *Povlačenje.*

Povlačenje će se izvršiti po pismenom naređenju ili poslije uzastopno izbačenih raketa: crvena, zelena i bijela sa mjesta Štaba divizije u pravcu Čačinaca. Štabovi prihvaćaju i ponavljaju taj znak i to za baze:

XVIII Brigada Voćin, Kometnik. Sa štabom u Voćinu.

XII Udar. brigade, Đulavec, Levinovac, Pivnica, Klisa, sa štabom u Pivnici.

Omladinska brigada, prva etapa Kokočak—Pištana, druga etapa Macute—Bokane—Čeralije. Sa štabom u Bokanama.

Brodska brigada Pušina—Drenovac. Štab u Drenovcu.

Diljski odred u Duzluku.

Štab divizije biće u Voćinu.

Napomena:

Dati potrebna osiguranja brigadnim previjalištima, divizijskom previjalištu daće osiguranja XII Udarna brigada u jačini jednog voda.

Sve ljudstvo, oruđe i ostalo što se pridodaje pojedinim jedinicama za izvršenje zadatka, štabovi brigada imaju odmah po primitku ovog zadatka uputiti na određena mjesta, da im se može dati dodijeljeni zadatak u jedinicu kojoj su pridodani.

Omladinska brigada pregledaće pustaru Čitluk, ukoliko je moguće Gizelovac, Gutmanovce i sve što je za potrebno rekvirirati.

Brodska brigada Heblovu pustaru i

XII Udarna brigada ukoliko ima koja u njezinoj blizini.

Ishranu organizirati u obližnjim selima, a gledati da se skupi jedna veća količina hrane, koju sa sobom ponijeti po povlačenju.

Zasjede na pruzi i cesti imaju prekopati cestu i prugu, a zatim dalje produžiti rušenje pruge sve dok ne budu bile uznemirene od nepr. Na ceste postaviti protivtenkovska oruđa.

Potvrdite prijem ovog zadatka i dostavite izvještaj po završenoj akciji.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

politkomesar
Marijan[6]

zamj. komandanta
Rade Knežević

[6] Cvetković

BR. 190

IZVJEŠTAJ KOMANDE MORNARICE ZA HRVATSKO PRIMORJE I ISTRU OD 30 RUJNA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O ZAPLIJENI BRODA „ISTRA"[1]

KOMANDA MORNARICE
ZA HRVATSKO PRIMORJE I ISTRU
Op. Broj 7
Crikvenica 30-IX- 1943

GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE

30. IX. 1943 u 11,20 sati stigao je u Crikvenicu parobrod „Istria" iz mjesta Umago u Istri. III bataljon II istarske brigade zaplijenio je parobrod Nijemcima te ga ujedno sa tovarom od 260 kvintala pšenice, pod pratnjom 12 drugova iz pomenutog bataljona, uputio u Crikvenicu. Posada parobroda su talijanski Istrani. Pšenica biti će predata Komandi područja, a parobrod će pod imenom „Istra" ploviti na teritoriji ove komande. Na parobrodu nalaze se dva postamenta za topove kalibra 7 cm. Molim stoga da se ovoj komandi dostave odgovarajući topovi, kako bi se isti mogli ugraditi na brod koji bi u tom slučaju mogao služiti kao pomoćna krstarica.

Po traženju III bataljona II istarske brigade drugovi koji su doveli parobrod biti će upućeni u svoju jedinicu sa potvrdom prijema parobroda, i tovara. U mjestu Umago nalazi se još jedan parobrod samo ne raspolaže sa dovoljnom količinom ugljena za put do Crikvenice. Pošto ova komanda također ne raspolaže sa ugljenom koji bi se mogao dati na raspolaganje za put, javljeno je Štabu III bataljona II istarske brigade da se parobrod po mogućnosti snabdje sa ugljenom na putu u bilo kojem dijelu oslobođenog teritorija Istre.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

J[2]. Bonači

(M. P.)[3]

Dostavljeno:
Glavnom štabu Hrvatske,
Kdtu XIII divizije

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 38-2, k. 105 B.
[2] Juraj
[3] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

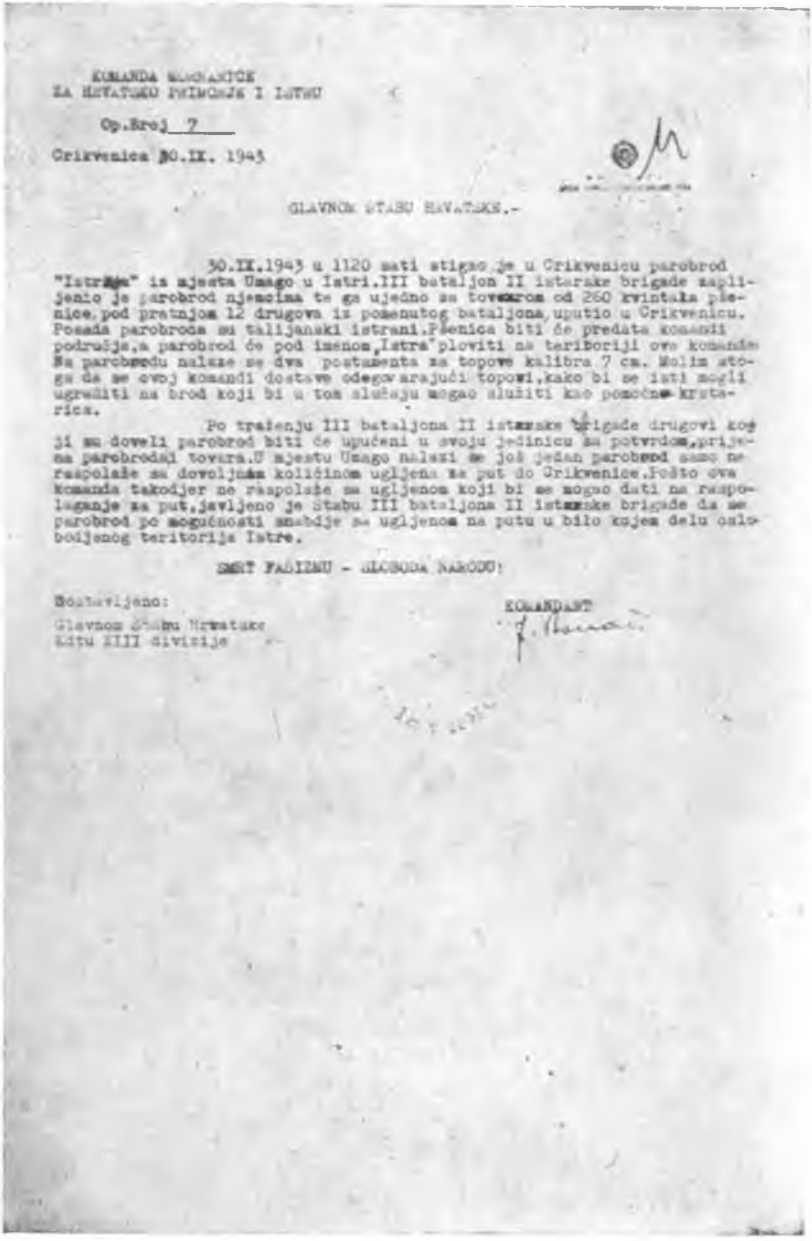

KOMANDA MORNARICE
ZA HRVATSKO PRIMORJE I ISTRU

Op.Broj 7

Crikvenica 30.IX. 1943

GLAVNOM STABU HRVATSKE.-

30.IX.1943 u 1120 sati stigao je u Crikvenicu parobrod "Istra" iz mjesta Umago u Istri.III bataljon II istarske brigade zaplijenio je parobrod njemcima te ga ujedno sa tovarom od 260 kvintala pšenice,pod pratnjom 12 drugova iz pomenutog bataljona,uputio u Crikvenicu. Posada parobroda su talijanski istrani.Pšenica biti će predata komandi područja,a parobrod će pod imenom,Istra" ploviti na teriboriji ove komande Na parobrodu nalaze se dva postamenta za topove kalibra 7 cm. Molim stoga da se ovoj komandi dostave odegovarajući topovi,kako bi se isti mogli ugraditi na brod koji bi u tom slučaju mogao služiti kao pomoćno krstarica.

Po traženju III bataljona II istarske brigade drugovi koji su doveli parobrod biti će upućeni u svoju jedinicu sa potvrdom,prijema parobroda i tovara.U mjestu Umago nalazi se još jedan parobrod samo ne raspolaže sa dovoljnom količinom ugljena za put do Crikvenice.Pošto ova komanda takodjer ne raspolaže sa ugljenom koji bi se mogao dati na raspolaganje za put,javljeno je Stabu III bataljona II istarske brigade da se parobrod po mogućnosti snabdje sa ugljenom na putu u bilo kojem delu oslobodjenog teritorija Istre.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Dostavljeno:
Glavnom Štabu Hrvatske
Štabu XIII divizije

KOMANDANT

Fotokopija dokumenta broj 190

BR. 191

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE PROLETERSKE BRIGADE OD 30 RUJNA 1943 GOD. ŠTABU PRVE PROLETERSKE DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE O BORBAMA OD 22 DO 28 RUJNA[1]

ŠTAB PRVE PROLETERSKE BRIGADE
30. septembra 1943.
Broj 576.

ŠTABU PRVE PROLETERSKE DIVIZIJE

1. Od Ob. C[2]. Treće proleterske brigade dobili smo obavještenje da se nalazite u blizini ceste Sinj—Livno na sektoru Bili Brig—Vaganj.

2. Naša brigada nalazi se na sektoru Lovreč—Studenci—Aržano—Bukova Gora. Na traženje Komande Imotskog sektora uputili smo večeras naš III bataljon, da u zajednici sa tamošnjim jedinicama[3] izvrši nekoliko akcija[4]. III bataljon vratiće se do 2. X. u veče.

3. Naša brigada u toku 22 i 23 o. m. vodila je sa neprijateljem[5] koji je prodirao u pravcu Sinja borbu na liniji Čista i Aržano. U tim borbama nanijeli smo neprijatelju osjetne gubitke. Uništeno je 9 neprijateljskih kamiona i oboren 1 avion. Prema podatcima koje smo dobili neprijatelj je odvezao ka Imotskom 5 kamiona mrtvih. U borbama je poginulo 3 njemačka oficira.

Naši gubici bili su 15 mrtvih i 8 ranjenih. Poginuli drugovi bili su iz Brigadne intendanture i Saniteta a iste su iznenadili neprijateljski tenkovi.

25 o. m. iz Imotskog se bila uputila jedna neprijateljska motorizovana kolona[6] i naš III bataljon ju je sačekao na liniji Lovreč — i potpuno je uništio i razbio. Uništeno je 8 kamiona, 4 bornih kola, 2 motorcikla zaplijenjena.

Zaplijenjeno — 1 haubica 100 mm., 3 „Šarca", veće količine municije i drugog ratnog materijala.

---

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 39/1-1, k. 707.

[2] Obavještajnog centra.

[3] Pod komandom Imotskog sektora dejstvovala je Cetinska NO brigada i Omiška grupa bataljona. Vidi dok br. 88.

[4] Vidi dok. br. 6—13, k. 1491 u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

[5] Odnosi se na dijelove Sedme SS divizije „Prinz Eugen" i Devedeset drugi motorizovani puk. Opširnije o tome vidi dok. br. 124, 125, 137 i primjedbu br. 6 uz dok. br. 103.

[6] Vidi dok. br. 170.

Neprijateljski gubitci bili su 12 mrtvih i 4 zarobljena i veći broj ranjenih. Mi smo imali 1 lakše ranjenog.

II bataljon 26 o. m. na liniji Biorine sačekao je i uništio 1 kamion i zaplijenio 1 motocikl, 1 ispravnu njemačku radiostanicu i 1 „Šarac".

26 o. m. također je naš IV bataljon sačekao na liniji Bukova Gora jednu ustašku satniju i potpuno je razbio. Neprijateljski gubitci bili su 2 mrtva i 8 ranjenih. Zaplijenjen je 1 puškomitraljez.

28 o. m. uveče srušili smo na rijeci Suvaji (6 km. zapadno od Imotskog) most dug 25—30 metara i potpuno ga onesposobili za svaki saobraćaj.

4. Mi smo na pravcu Aržano—Bukova Gora izvukli — 4 tenka, 1 blindirana kola, 2 brdska topa, 1 protivavionski mitraljez 20 mm., 1 haubicu (zaplijenjenu), i veće količine municije. Također smo izvukli i 5 kamiona.

5. 26 o. m. preko Štaba Imotskog sektora bili smo vam uputili 1 izvještaj a 29 o. m. uputili smo u pravcu vas 1 desetinu.

6. Do vašeg naređenja mi ćemo operisati na ovom sektoru.

7. Prema naređenju[7] Štaba IV operativne zone trebali smo da dobijemo od Štaba Imotskog sektora 500—1000 novih boraca za popunu naše brigade. Do danas mi nismo ovo ljudstvo dobili, premda smo od Štaba Imotskog sektora ovo ljudstvo nekoliko puta tražili. U izgledu je da nećemo ni dobiti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar, Komandant,

[7] Vidi dok. br. 25—1, k. 1491 u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

BR. 192

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRINAESTE PROLETERSKE NOU BRIGADE „RADE KONČAR“ OD 30 RUJNA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O PRODORU NEPRIJATELJSKIH SNAGA NA ŽUMBERAK[1]

ŠTAB XIII PROLETERSKE UDARNE
BRIGADE „RADE KONČAR“
HRVATSKE
Br. 25
30. IX. 1943.

GLAVNOM ŠTABU N. O. V. i P. O. HRVATSKE i
ŠTABU II OPERATIVNE ZONE N. O. V. I P. O. HRVATSKE

27. IX. ov. g. u 6.50 sati ujutro neprijatelj je izvršio iznenadni napad iz vazduha na naše položaje sa avionima tipa „Štuka“, dok su naše jedinice bile na mjestima gdje su spavale. Odmah poslije prvog bombardovanja uslijedio je napad tenkovske kolone. Cestom iz pravca Draganića, nastupalo je 25 tenkova, nekoliko blindiranih kamiona u pravcu Krašića, dok je neprijateljska pješadija istovremeno nastupala od Domagovića i Ozlja uz pomoć tenkova i aviona. Neprijatelj je imao za cilj toga dana prodrijeti do Prekrižja, iznenaditi naše snage i avionima onemogućiti manevar naših snaga za davanje odpora[2]. Tačna namjera neprijatelja nije nam bila poznata jer je napad uslijedio iznenada, a da naša obavještajna služba o tome nije ništa saznala. Ali prema izjavi zarobljenika, oni su imali za cilj opkoliti naše snage i uništiti ih, kao i sva teška oružja. Snage neprijatelja koje su napadale jesu: X ustaška bojna, 1 satnija 30 ustaške bojne, 20 blindiranih kamiona, 8 „Štuka“ — aparata koji su čitav dan bombardovali i dobijali smjenu u zraku nad našim položajima.
Naša brigada toga dana nalazila se i to: I bataljon Gornja Kupčina, II bataljon Brlenić—Bresarić, III bataljon Krašić—Hrženik, IV bataljon Donji i Gornji Pribić, Omladinska četa Dol, Četa za vezu Hutin, Tenkovski vod Medvenova Draga prema rasporedu ali se tamo nije nalazio.

U prvom naletu ujutro rano, u samo svitanje, 7 „Štuka“ bombardovali su naš III bataljon koji je u tome momentu pretrpio gubitke od 15 mrtvih i 11 ranjenih i 15 nestalih drugova za koje još nije ustanovljeno gdje se nalaze. Neprijatelj je tukao

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 18/4, k. 721 A.
[2] Vidi dok. br. 253.

tačno zgrade gdje su spavale naše jedinice, tu je najveće gubitke pretrpila 2 četa III bataljona koja je izgubila sav komandni kadar. Tim bombardovanjem III bataljona, neprijatelj je uspio da izbaci iz borbe II i III bataljon, pošto III bataljon nije mogao brzo da se sredi i zauzme položaj prema neprijatelju koji je nastupao od Ozlja prema Krašiću, već se na brzinu povukao prema Pavlov brdu[3] i Bukovici, tako da je neprijatelj izbio iz Ozlja na Hrženik i Krašić. Tenkovska kolona od Draganića, također, je došla do Krašića i II naš bataljon bio je u Brleniću i Bresariću podpuno osječen i bez veze sa ostalim jedinicama, čitav dan ostao, i od aviona povukao se u šumu između Ozlja i Draganića i uvečer došao na stare položaje kada se neprijatelj povukao. II Bataljon imao je jednog mrtvog i 4 ranjena druga od aviona. Istovremeno neprijatelj je nastupao od Domagovića i Lazine, i to: 10 ustaška bojna, jedna satnija XXX ustaške bojne i jedna satnija domobrana, prema Gornjoj Kupčini gdje je bio naš I bataljon. Tu se razvila žestoka borba i nakon dva sata naš I bataljon uspio je da izmanevriše neprijatelja, zada mu teške gubitke, razbije ga i povrati natrag, goneći ga prema Draganiću i Jaski. U gonjenju, neprijatelju je stigla pomoć od 8 velikih tenkova i 6 blindiranih kamiona koji su naletili na naš I bataljon kao i 4 „Štuke", a bataljon goneći neprijatelja preko polja zatekao se na brisanom prostoru i tu je izgubio 19 mrtvih i 12 ranjenih drugova od tenkova i aviona, i uz tešku borbu i manevar sa tenkovima povlačio se zajedno sa ranjenicima do prve šume. Neprijatelj je tu pretrpio prije nailaska tenkova i aviona gubitke od 100 mrtvih i ranjenih vojnika, jer je tu podpuno razbijena i uništena jedna satnija X ustaške bojne zajedno sa satnikom Kovačevićem. Zarobljena su dva živa ustaša i jedan p. mitraljez, 1 laki bacač i ostale spreme. Neprijateljska pješadija nije više nastupala prema Gornjoj Kupčini. Poslije podne izvršili smo protunapad na neke položaje neprijatelja i istoga dana u 18 sati neprijatelj je bio protjeran i mi smo se nalazili na starim položajima. Istoga dana neprijatelj je, još ujutro, bombardovao i zgradu gdje se nalazio i Štab brigade, ali zgrada je bila već prije evakuisana. Od materijala i stvari nije se ništa nalazilo unutra osim telefona, i unutra su bili samo dva člana Štaba brigade, i 3 druga. Zgrada je potpuno razrušena i tom prilikom je poginuo jedan drug.

Prilikom bombardovanja, tokom čitavog dana uništen nam je jedan tenk i jedan protukolski top na položaju između Pribića i Krašića, i koji su, tako oštećeni, pali u ruke neprijatelju.

Naši gubitci toga dana iznose 35 mrtvih, 27 ranjenih i 15 nestalih drugova. Od oružja smo izgubili 1 tenk, 1 protukolski

[3] Pavlov Breg

top, 1 p. mitraljez, 1 laki bacač i 5 pušaka, što je sve uništeno prilikom bombardovanja. Neprijatelj je izgubio 100 mrtvih i ranjenih vojnika, zarobljena su dva ustaša. Zaplijenjen je 1 p. mitraljez, 1 laki bacač, 8 pušaka i ostala razna sprema.

U ovome napadu neprijatelj je uspio da iznenadi naše snage avionima i bombardovanjem, a pošto su avioni čitav dan ostali, to jest smenjivali se u vazduhu, i spuštali i dizali u Krašiću, onemogućili su organizovanje jakog odpora sa naše strane, kao i protunapada. Neprijatelj je dvaputa spustio pješadiju u Krašiću. Isto tako nismo uspjeli organizovati ni protuavionsku odbranu i ako su avioni letjeli nisko, ali su uvijek strašno bombardovali i mitraljirali čitavi položaj naše brigade.

Ubuduće nećemo dozvoliti da nas neprijatelj iznenadi avionima, jer ćemo stalno mijenjati položaje kao i zgrade gdje jedinice budu spavale.

28. IX. ov. g. sa jednim bataljonom izvršili smo napad na željezničke stanice Domagović i Lazina, kao i sve bunkere na tome prostoru. Dok je jedan naš bataljon davao osiguranje prema Jaski i Draganiću i fingirao napad na iste, likvidirane su i potpuno uništene željezničke stanice Domagović i Lazina. Dignut je jedan most u Domagovićima i pruga prekinuta na više mjesta. Zarobljeno je 53 domobrana i ustaša, zaplijenjeno je 76 pušaka, 5.000 metaka, 100 šinjela i ostala ratna sprema[4].

30. IX. ov. g. Krenuo je naš jedan bataljon (III) da, u zajednici sa jednom brigadom XVII divizije N.O.V. Slovenije, napadne Stojdragu dok ostale snage brigade i dalje kontrolišu prugu Zagreb—Karlovac i istu ugrožavaju. Saobraćaj na pruzi Zagreb—Karlovac i cesti 29. ov. mj. bio je obustavljen.

U napadu od 27. IX. ov. g. Nijemci i ustaše kretali su sve do neposredne blizine naših položaja noću gdje su čekali svitanje i napad aviona da iskoriste nesređenost naših jedinica. Isto je važno napomenuti da su svi imali partizanke od kojih smo tri zarobili. Partizanke su slične našima, samo imaju visoke rogove krojene od crnog vojničkog štofa, šavovi obašiveni sa crvenom pantljikom, i na partizanki imali su petokrake zvijezde, obično kao i mi. Ako treba, možemo vam poslati jedan komad od tih partizanki.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zamj. politkomesara:
Horvatić Mato

Zamj. komandanta:
Dušan Pekić

---

[4] Vidi dok. br. 256.

BR. 193

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NOU BRIGADE KRAJEM RUJNA 1943 GOD. ŠTABU ŠESTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA ČETNIKE KOD METKA[1]

Operativni izvještaj
dostavlja.

ŠTABU VI DIVIZIJE

24 septembra 1943 god. u 6 časova, sa III bataljonom ove brigade[2] ne računajući mitraljesku četu, izveli smo operaciju na crkvu Sv. Ivan[3] i neprijatelja koji se nalazio u pomenutoj crkvi, te koti 1017, koti i dragi 1130.

Operacija. Izvedena je planski, zarobili smo 9 četnika, 10 pušaka, 1 puškomitraljez, 4 mazge, 4 samara, 4 brdska kazana, 5 ćebadi, 6 šatorskih krila, 12 pari cipela, 500 mauzer metaka, 200 talijanskih metaka, 150 francuskih metaka.

Ubijeno je četnika ali ne znamo koliki broj kao ni ranjenih.

Na našoj strani nije bilo mrtvih ni ranjenih.

Utrošeno je 800 komada mauzerskih metaka za puške i puškomitraljeze.

Nakon izvršene operacije, bataljon je povučen na polazni položaj u Vrebac, tako isto i teški bacač je povučen u Vrebac, isti ćemo zadržati u našem sastavu i dalje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zamj. politkomesara:
B.[4] Vujnović

Zamj. komandanta:
Dragan Rakić

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 18—6, k. 800.

[2] Riječ je o Drugoj NOU brigadi Šeste divizije NOV i PO Hrvatske.

[3] Kapela na Velebitu kod Metka

[4] Bogdan

II

USTAŠKO-DOMOBRANSKI I TALIJANSKI DOKUMENTI

BR. 194

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA, GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 1 RUJNA 1943 GOD. O DEJSTVIMA JEDINICA NOV I PO HRVATSKE NA PODRUČJU SJEVERNO I JUŽNO OD RIJEKE SAVE I KUPE[1]

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 244

(po podatcima primljenim 1. IX. 1943 godine do 9 sati).

A) SJEVERNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Ludbrega: Prema izvješću zapovjednika posade Ludbreg, noću 30/31. VIII. part. skupina nepoznate jačine oboružana sa bacačima prešla je između Crvenog Kamena i Sv. Marije (10 i 13 km s. izt. od Ludbrega) r. Dravu i napala mađarsku pograničnu stražu. 1 mađarski dočastnik je poginuo, a 2 mađarska vojnika zarobljena. Partizani su se istim putem vratili natrag.

Podr. Zagorja: Noću 29/30. VIII. na želj. mostu 1.5 km izt. od Zaboka partizani su razoružali domobransku stražu.

30. VIII. u s. Martijanec (14 km izt. j. izt. od Varaždina) partizani su spalili općinske spise.

Naknadno se saznalo da je napadaj na logor državne domoradne službe kod Dvor. Gredice (3 km j.z. od Zaboka) noću 26/27. VIII. izvršila skupina od 200 partizana,[2] a ne 10 (Dnevno izvješće broj 240).

31. VIII. sjeveroistočno od Krapine raspršena je partizanska skupina koja je posljednjih dana djelovala na ovom području[3]. Vlastiti gubitci: 3 ranjena, a neprijateljski 10 mrtvih i oko 25 ranjenih (izkaz pučanstva).

Podr. Jastrebarskog: Noću 30/31. VIII. odbijen je bez vlastitih gubitaka manji part. prepad na naše bunkere kod Zdenčine 8 km izt. s. od Jastrebarskog).

31. VIII. kod želj. postaje Horvati (13 km s. izt. od Jastrebarskog) naišao je osobni vlak na minu. Stroj i 3 vagona su izkliznuli, a nekoliko putnika ranjeno.

---

[1] Dokumenat umnožen na geštetneru, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 16/1, k. 28.

[2] Napad izvršili dijelovi Kalničkog NOP odreda. Vidi tom V, knj. 18, dok. br. 145 i 203.

[3] Na ovom području djelovali su dijelovi Kalničkog NOP odreda. Vidi dok. br. 66.

Podr. Vel. Gorice: Noću 31. VIII. (1. IX. kod Vel. Gorice) na pruzi Zagreb—Sisak naišao je transportni vlak na minu. Stroj i 1 vagon su izkliznuli. Žrtava nije bilo.

Podr. Dugog Sela: 1. IX. u 0825 sati 1 km iztočno od Dugog Sela (20 km izt. od Zagreba) jača partizanska skupina napala je osobni vlak koji je išao iz Zagreba prema Novskoj. Njemački i naši vojnici koji su se vozili vlakom prihvatili su borbu i partizane odbili. 1 njemački vojnik je poginuo, a 9 njemačkih vojnika i 3 domobrana su ranjeni. Vlak je vraćen u Dugo Selo.

Podr. Koprivnice: Noću 27/28. VIII. na želj. postaji Mučna Reka (6 km j. z. od Koprivnice) skupina od oko 25 partizana zarobila je stražu želj. osiguranja jačine 5 domobrana i oštetila želj. prugu[4].

Podr. Siska: Noću 28/29. VIII. part. skupina nepoznate jačine upala je u s. Preloščica (11 km j. izt. od Siska) radi pljačke državnog žita. Oružnički odjel iz Topolovca (6 km izt. od Siska) protjerao je partizane. Vlastitih gubitaka nije bilo, dok je 1 partizan ubijen, a 1 ranjen. Zaplienjene su 2 puške i nešto streljiva, a 2600 kgr. opljačkane pšenice je povraćeno.

Podr. Daruvara: 31. VIII. uzpostavljen je želj. promet između Banove Jaruge i Pakraca.

Podr. Požega: 31. VIII. njemačke čete zauzele su poslije jakog neprijateljskog odpora s. Vetovo[5] (12 km s. izt. od Požege), 4 njemačka vojnika su poginula, 4 su ranjena, a 4 nestala, dok je neprijatelj imao najmanje 80 mrtvih.

31. VIII. oko 13 sati kod s. Draga (12 km s. s. z. od Požege) zapažena je glavnina XVII. i XXI. partizanske brigade[6] u pokretu prema Ravnoj Gori (25 km j. z. od Požege).

Podr. Podrav. Slatine: 29. VIII. partizani su napali želj. postaju Sladojevci[7] (4 km s. z. od Podravske Slatine), demolirali prometni ured, a između Sladojevci i Cabuna (11 km s. z. od Podr. Slatine) porušili želj. prugu u dužini od 74 metra.

Podr. .Podravine: Noću 27/28. VIII. odbijen je bez vlastitih gubitaka partizanski napadaj na s. Šljivoševci (11 km j. izt. od D. Miholjca).

Iste noći u Podravski Podgajci (8 km izt. j. izt. od D. Miholjca) partizani su uništili općinske spise.

---

[4] Napad izvršio Drugi bataljon Kalničkog NOP odreda. Vidi dok. br. 3.

[5] O borbi kod ovog uporišta vidi dok. br. 9.

[6] Vidi dok. br. 9 i 108.

[7] Vidi dok. br. 42.

U šumama 12 i 14 km j. z. i 17 km j. j. izt. od D. Miholjca) partizani navodno postrojavaju konjanički odjel.

Podr. Đakova: Prema izvješću glavnog oruž. zapovjedništva noću 25/26. VIII. partizani su napali njemačka sela Drenje, Drenjski Slatinik, Mandičevac i Pridvorje[8] (12—16 km s. z. od Djakova). U borbi je poginulo 10 vojničara njemačke pripreme i 17 seljaka, 4 vojničara su ranjena, a 2 vojničara i 5 seljaka nestala. Gubitci partizana nisu poznati. Partizani su popalili nekoliko kuća, a u s. Drenje opljačkali poštu, spalili općinske spise i odvezli oko 5 vagona žita.

Protumjere uslijed prikupljanja jačih part. snaga na području sjeverozapadno od Djakova su u toku.

———o———

B) JUŽNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Ogulina: 31. VIII: između želj. postaje Ogulin i Oštarije (6 km j. izt. od Ogulina) naišao je oklopni vlak na minu, 1 vagon je izkliznuo. 1 ustaša je poginuo a 3 su ranjena.

Podr. Gospića: 30. VIII. odbijen je part. napadaj na Marinu Glavu (775—2 km. j. izt. od Perušića).

Prema izkazu zarobljenika na odsjek: Pazarište—Klanac—Perušić (18 i 11 km s. z. te 11 km s. od Gospića) napala je 29. VIII. Primorsko-gorjanska partizanska divizija (2 brigada) i 1 Lički hrvatski bataljon „Matija Gubec"[9] (6. divizije). Vlastito i talijansko zrakoplovstvo bombardiralo je neprijateljske postave sjeverno od crte: Pazarište—Klanac Vlastiti gubitci 30. VIII.: 1 mrtav i 3 ranjena, a neprijateljski: 2 mrtva i 4 zarobljena. Plijen: 3 puške.

Podr. Gline: Prema izkazu pučanstva part. se utvrđuju na crti: Sv. Nikola—Baltića Br.—Hrvatsko Selo (6 km j. te 5 i 8 km j. z. od Gline).

31. VIII. kod s. Viduševac (3.5 km s. z. od Gline) naišle su naše čete na jak neprijateljski odpor. Posljedak borbe još nije poznat.

Naknadno:

Područje Dugog Sela: Noću 31. VIII. (1. IX. skupina od navodno 300 partizana napala je domobransku stražu kod električnog transformatora 5 km izt. od Božjakovine (4 km izt.s.izt. od

[8] Napad na ova uporišta izvršili dijelovi Sedamnaeste NOU i Dvadeset prve NO brigade. Vidi dok. br. 9.

[9] Vidi dok. br. 10, 134, 195, 196 i tom V, knj. 18, dok. br. 210, 211 i 214.

Dugog Sela), te razoružala i zarobila 1 častnika i 50 domobrana.[10] Partizani su došli iz šume s. Šiškovo (8 km j.j. izt. od Božjakovine) kuda su se i povukli.

Pročelnik podhvatnog odjela
general (Dragojlov)
(M.P.)[11] **Dragojlov**

BR. 195

IZVJEŠTAJ TALIJANSKOG PORUČNIKA BISIACCO OD 1 RUJNA 1943 GOD. KOMANDI TALIJANSKOG PETOG ARMISKOG KORPUSA O GUBICIMA JEDINICA NOV I PO HRVATSKE PRILIKOM BORBI NA PODRUČJU PAZARIŠTE —KLANAC 29 RUJNA 1943 GODINE[1]

Primljeni Radiogram

V. P. 10, 1 septembra 43

Od poručnika Bisiacco
KOMANDI V ARM. KORPUSA
i na znanje
KOMANDI 2 ARMIJE — obavještajno

Radio br. 314

Prilikom čišćenja zone Pazarište—Klanac[2] utvrđeni definitivno sljedeći gubici ustanika na dan 29. avgusta:[3] mrtvih 117, zarobljenih 28 partizana, zaplijenjena 2 laka minobacača, 7 puško-mitraljeza, 74 puške.

Prema izjavi zarobljenog partizana, ustanici imaju preko 200 mrtvih.

PORUČNIK BISIACCO (11300109)

Kopija za pomoć. nač. štaba
Kopija data operativnom odjeljenju

---

[10] Napad izvršio Prvi bataljon Moslavačkog NOP odreda. Vidi dok. br. 3 i 5.

[11] Okrugli pečat: Nezavisna država Hrvatska. Glavni stožer domobranstva. Operativni odjel.

[1] Original, u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

[2] O ovoj akciji vidi dok. br. 10, 134, 194, 196 i tom V, knj. 18, dok. br. 210, 211 i 214.

[3] O gubicima vidi dok. br. 10 i 134.

BR. 196

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 2 RUJNA 1943 GOD. O DEJSTVIMA I POKRETIMA JEDINICA NOV I PO HRVATSKE SJEVERNO OD RIJEKE SAVE I KUPE I GUBICIMA U BORBI KOD S. KLANAC[1]

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 245

(po podatcima primljenim 2. IX. 1943 godine do 9 sati)

A) SJEVERNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Zagorja: Noću 31. VIII. (1. IX. u rudniku Dubovec) 6 km s. izt. od D. Stubice) partizani su zapalili radionicu i strojarnicu.

Prema izvješću posade Zlatar, 31. VIII. kretala se skupina od navodno oko 600 partizana[2] smjerom: G. Jesenje—Lobor—Zajezda (5.5 km s. izt., te 15 i 24 km izt. od Krapine).

Podr. Zagreb—Dugo Selo: Noću 1/2 IX. odbijen je part. napadaj na protuzrakoplovnu bitnicu sjeverno od r. Save kod Markuševačkog mosta (6 km j. izt. od Zagreba).

Prigodom partizanskog napadaja na osobni vlak kod Dugog Sela 1. IX. (Dnevno izvješće br. 244) ukupni gubitci iznose: 1 njemački vojnik mrtav, 5 njemačkih vojnika i 17 putnika ranjeno, a vlakovođa i 1 nadsatnik nestali.

Podr. Turopolje: Noću 31. VIII. (1. IX. odbijen je partizanski napadaj na s. Kravarsko (9 km j. z. od Turopolja). Vlastitih gubitaka nije bilo, dok su prema izkazu pučanstva partizani pretrpili osjetne gubitke.

Podr. Daruvara: Noću 31.VIII./1.IX. protjerane su partizanske razvidnice koje su se približile Grubišnom Polju.

Između želj. postaje Pivnica i s. Popelana (14 i 12 km j. izt. od Virovitice) part. su porušili želj. prugu[3].

---

[1] Dokumenat umnožen na geštetneru, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 2/1—48, k. 29.

[2] Odnosi se na dijelove Kalničkog NOP odreda. Vidi dok. br. 3.

[3] Vidi dok. br. 42.

Noću 31.VIII./1.IX. partizani (navodno XVII. brigada[4] koja se je prema drugim viestima sa iztoka kretala prema Ravnoj Gori — 25 km s. z. od Požege) napali su Lipik i konjegojstvenu postaju na Mjr. Izidorovac (1.5 km z. od Lipika). Pred nadmoćnijim neprijateljem posada Konjogojstvene postaje se povukla u Lipik a partizani su odveli nešto stoke i opljačkali upravu. Od posade nestao je 1 zastavnik i 10 domobrana. Pomoću upućenog pojačanja Mjr. Izidorovac je 1. IX. u 5 sati povraćen.

Podr. Virovitice: Prema izvješću povjerenika partizanske snage prikupljaju se navodno u selima: Budakovac, Detkovac, Ružani, Zlebina i G. Bazje (20 km izt., 18 i 13 km s. izt i 9 km s.s. izt. od Virovitice). Ovo nije provjereno.

Podr. Okučani—Nova Gradiška: 31. VIII. između Okučana i s. Čovac (3 km j. z. od Okučana) protjerana je skupina od oko 100 partizana. Vlastitih gubitaka nije bilo.

31.VIII. partizani su upali u s. Davor (19 km j izt. od Nove Gradiške) i opljačkali nekoliko kuća. Pred upućenom potjerom partizani su se povukli. Gubitci pučanstva: 2 mrtva i 3 ranjena. Na r. Savi potopljen je 1 part. čamac i tom prigodom se nekoliko partizana utopilo.

Podr. Broda: Noću 30/31. VIII. odbijen je bez vlastitih gubitaka manji part. prepad na domobransko skladište, u Gromačniku (4 km s.z. od Broda) i na Brodsku Varoš (predgrađe Broda).

Podr. Podrav. Slatina: 1. IX. na želj. postaji Bukovica (7 km j. izt. od Podravske Slatine) part. su zapalili robno skladište[5], a između želj. postaje Mikleuš i Bukovica oštetili želj. prugu[6].

Podr. Našica: Prema izvješću 2. ustaškog zdruga, 30. VIII. zapažena je jača part. skupina (navodno 2 brigade) u pokretu od šume Živčane (10 km j. izt. od Našica) preko Lon-

[4] Sedamnaesta NOU brigada. Vidi dok. br. 9.
[5] i [6] Vidi dok. br. 42.

džice (9 km j.j.z. od Našica) u zapadnom smjeru.

Istog dana jedna jača part. skupina[7] bila je u Levanjskoj Varoši (17 km z. od Đakova). Na području općine Levanjska Varoš part. vrše nasilno novačenje, a iz sela: Breznica Đakovačka i Slobodna Vlast (19 i 21 km z. od Đakova) partizani su otjerali sve stanovništvo od 15—20 godina.

Naknadno se saznalo da se je 29. VIII. u selu Bračevci (15 km j. iz. od Našica) nalazila skupina od oko 200 partizana[8] a ne 2 brigade kako je u dnevnom izvješću br. 243 bilo javljeno.

2. ustaški zdrug iz Našica javlja 1. IX. da partizani ruše Podravsku željezničku prugu kod želj. postaje Gložde (6 km j.z. od D. Miholjca) i da se jače partizanske skupine nalaze u selima 6—9 km s. izt. od sela Čačinci (20 km z.s.z. od Našica). Kroz Mikleuš (5 km z.s.z. od Čačinci) zapaženo je kretanje jačih partizanskih snaga.

B) JUŽNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Ogulina: 30. VIII. zbog sabotaže na pruzi: Delnice—Ogulin izkliznuo je teretni vlak.

1. IX. kod želj. postaje Generalski Stol (14 km s. izt. od Ogulina) naišao je oklopni vlak na minu. 2 oružnika i 1 željezničar su poginuli, a 2 oružnika su ranjeni.

Podr. Gospića: Naknadno se saznalo da su 29. VIII. partizani u borbama na području oko s. Klanac[9] (11 km s.z. od Gospića) (Dnevno izvješće br. 243) imali ukupno 117 mrtvih (brojano) i 28 zarobljenih. Plijen: 2 laka bacača, 7 strojopušaka i 74 puške.

Podr. Gline: Prema iskazu jednog iz partizanskog zarobljeničtva vraćenog domobrana I. Ba-

[7] Odnosi se na snage Desete NO divizije. Vidi dok. br. 9 i 108.
[8] Vidi dok. br. 9.
[9] O ovim borbama vidi dok. br. 10, 134, 194, 195 i tom V, knj. 18, dok. br. 210, 211 i 214.

nijska part. brigada se nalazi u s. Klasnić (11 km j.j. izt. od Gline), II. Banijska brigada u Topuskom, a VIII. Brigada negdje u Kordunu. Stožer Unske operativne grupe nalazi se u s. Klasnić.

Podr. Knina: 29. VIII. kod Kistanja (20 km z.j.z. od Knina) odbijen je part. napadaj[10] na talijansku samovoznu kolonu.

Pročelnik podhvatnog odjela
general (Dragojlov)
(M.P.)[11] **Dragojlov**

BR. 197

IZVJEŠTAJ KOMANDE TALIJANSKOG OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 2 RUJNA 1943 GOD. O NAPADU DIJELOVA SJEVERO-DALMATINSKOG NOP ODREDA NA TALIJANSKU JEDINICU NA PUTU OBROVAC—ŽEGAR[1]

Telegram Datum otpreme: 2-IX-43, 20.45 č.
prijema: 3-IX-43, 0.50 č.

OD KOMANDE XVIII ARM. KORPUSA
KOMANDA II ARMIJE
i na znanje
KOMANDAMA V I VI A.K.
Br. 12044/Op.—

KOMANDI II ARMIJE
Odjelj. za telekomunikacije
Br. 3018
Stiglo 3 sept. 1943

IZVJEŠTAJ ZA 2 SEPTEMBAR 1943 U 18 ČASOVA

Aktivnost ustanika:

Povećana je aktivnost partizana na teritoriji div. „Zara" gdje brojne lokalne bande, pojačane formacijama koje stižu preko Zrmanje, ometaju naše komunikacije, primoravajući na

[10] Vidi dok. br. 110.

[11] Okrugli pečat: Nezavisna država hrvatska. Glavni stožer domobranstva. Operativni odjel.

[1] Original. u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

to da mnoge naše snage budu upotrijebljene za održavanje veza između pojedinih garnizona.—

Noću uoči 2-og partizani su minama prekinuli prugu između Perkovića (Šibenik SI—CD) i Primorsko Dolac (SL—BZ): pruga je već uspostavljena.

Sektor Bergamo:

Noću uoči 31, ustanički napad na ustaški garnizon Bučić (Šibenik SP—CQ) bio je odbijen uz učešće naše artiljerije iz Drniša (SL—CO). — Ustaški gubitci: 3 mrtva i 4 ranjena; partizanski: 10 mrtvih. — Noću uoči 2-og naša jedinica iz zasjede u zoni Kukuzovac (Split VH—BZ) raspršila je ustanike koji su pokušavali da se približe pruzi; partizanski gubitci: dva mrtva.—

Sektor „Zara"

Juče (prvog) odred I/292-og pješ. puka u službi posredne zaštite na putu Obrovac (Novi Grad ON—DV) — Bilišane (PL—DT—DR) stupio je u dodir sa ustaničkim grupama[2] u zasjedi kod kote 232 (PI—DT), natjeravši ih u bjekstvo poslije obostrane puščane paljbe.—

Naši gubitci: 2 mrtva i dva ranjena; partizanski sigurni, ali ih treba utvrditi. — Istog jutra jaka ustanička formacija[3] sa automatskim oružjem i minobacačima, u blizini Bogatnika (QH—DR), napala je pokušavajući da opkoli drugu našu jedinicu u službi posredne pratnje na putu Obrovac—Žegar (Knin CK—DR), koja je poslije oštre borbe uspjela da se izvuče nanijevši protivniku petnaestak mrtvih i ranjenih i zarobivši jednog naoružanog partizana.—

Naši gubtci: 6 mrtvih, dva ranjena među kojima ppor. Treveri Giovanni; i osam nestalo.—

Patrole u pretraživanju duž Zrmanje uhapsile su 4 sumnjiva lica.—

Juče (prvog) VII antikom. grupa Čista Mala—Žirje (PN—CS) odbila je bez gubitaka partizanski napad.—

Vazdušna aktivnost:

Izviđanja u zoni Sinj—Livno i u dolini Cetine od Bitelić (Split US—VH—CM) do Čaporice (VM—BS) koja je bombardovana iz pikiranja; bombardovani i mitraljirani sa odličnim rezultatima Udovičić (VO—CD), Grab (VQ—BZ), Vedrine (VO—BU) i naselje Trilj (VM—BU) iz čije je blizine pošlo protivavionsko dejstvo koje je pogodilo aparat.—

Vedro, more mirno.—

General Spigo
18000209

---

[2] i [3] Odnosi se na dijelove Sjeverno-dalmatinskog NOP odreda. Vidi dok. br. 110.

δ *prepisa:*
1 Ekselenciji
1 Nač. štaba
1 Pom. nač. štaba
2 Operat. odjeljenju
1 Obavješt. odjeljenju
1 Komandi kr. karab.
1 Odjeljenju za telekomunikacije.

BR. 198

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 3 RUJNA 1943 GOD. O PRISUTNOSTI DIJELOVA DESETE NO DIVIZIJE NA PODRUČJU NAŠICE—ĐAKOVO I NAPADA MOSLAVAČKOG NOP ODREDA NA ČAZMU[1]

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 246
(po podatcima primljenim 3. IX. 1943 godine do 9 sati)

A) SJEVERNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Zagorja: Noću 31. VIII./1. IX. u rudniku Selnica (14 km izt. od Zaboka) partizanska skupina nepoznate jačine djelimično je uništila strojeve.

1. IX. kod s. Dobri Zdenci (11 km izt. j. izt. od Zaboka) oko 20 partizana pripucalo je na oružničku obhodnju. Gubitaka nije bilo.

Podr. Jastrebarskog: 2.IX. talijanske i naše čete čistile su područje oko Crne Mlake (8 km j. izt. od Jastrebarskog) ali na partizane nisu naišle.

Podr. Popovače: 1. IX. protjerane su bez vlastitih gubitaka partizanske razvidnice koje su se približile Popovači.

Podr. Križevaca: Na području Dubrava—Haganj (20 km j. i 12 km j.j. izt. od Križevaca) zapažena je jača part. djelatnost.

[1] Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 2/1—1, k. 29.

Podr. Virovitice: 28. VIII. odbijen je part. prepad na Suhopolje (9 km izt. j. izt. od Virovitice).

Podr. Daruvara: 1. IX. kod želj. postaje Brezina—Bujavica (12 km izt. od Banove Jaruge) naišao je osobni vlak na porušenu prugu i potom po partizanima napadnut puščanom vatrom. Vlak se bez gubitaka vratio u Pakrac.

Noću 31. VIII./1. IX. prigodom partizanskog napadaja na konjogojstvenu postaju Izidorovac[2] (1.5 km z. od Lipika) (Dnevno izvješće broj 245) nestao je 1 častnik i 3 domobrana, a partizani su od oružje zaplijenili: 1 strojnicu, 1 strojopušku, 1 samokres i nešto streljiva.

Podr. Požege: Prema izkazu pučanstva kao i vlastitim razviđanjem utvrđeno je da se 1. IX. XVII.[3] part. brigada nalazila na području: Lipa—Bankovci—Toranj (5 km z.s.z., te 6 i 11 km s.z. od Požege).

Podr. Našice—Đakovo: 28. VIII. kod s. Podgorač (9 km j. izt. od Našica) sukobile su se ustaške i njemačke SS postrojbe sa jačom part. skupinom[4]. 3 ustaše i 10 pripadnika SS postrojbe su poginuli, 6 ih je ranjeno, a 5 nestalo. Partizanski gubitci nisu poznati.

2. IX. prigodom razviđanja područja: Paučje—Paka (14 i 20 km j. od Našica) u šumama 2 km zapadno i 3 km sjeverozapadno od Paučja uhvaćen je dodir sa neprijateljem[5]. Prema izkazu pučanstva slabije part. straže napustile su prije dolaska naših četa s. Milinci i Čenkovo (17 km j. od Našica) i povukle se u iztočnom smjeru. U selima Paka, Ruševo i Imbrijevci (16 km s. i 17 km s.s. izt. od Broda) nema partizana. Prema izkazu prebjeglih u s. Paučju se nalazi stalno part. osiguranje jako oko 100 ljudi.

---

[2] Vidi dok. br. 9 i 196.

[3] Sedamnaesta NOU brigada. Vidi dok. br. 9.

[4] Odnosi se na Prvi bataljon Sedamnaeste NOU brigade. Vidi dok. br. 9.

[5] Dijelovi Desete divizije. Vidi dok. br. 9 i 108.

1. IX. uz slab neprijateljski dodir dielovi 2. ustaškog zdruga dostigli su s. Gorjani (10 km s.s.z. od Đakova).

Prema izkazu pučanstva na području zapadno i sjeverozapadno od Đakova nalazi se XXI. part. brigada.

. . .

B) JUŽNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Gline: Razviđanjem 2. IX. utvrđeno je, da su part. zaposjeli i utvrdili crtu: Skela—Baltića Br.—Šibine—Baždari—Joševica (5 i 4. 5 km j.z., 5 i 4 km j., te 4 km j.j. izt. od Gline). Ukupna jačina neprijatelja na ovoj crti cieni se na oko 500 ljudi.

. . .

Podr. Knina: 30. VIII. uz pomoć talijanskog topničtva odbijen je partizanski napadaj na našu posadu jugoistočno od Drniša (20 km j.j.z. od Knina).

Noću 30/31. VIII. odbijen je partizanski napadaj na talijansku stražu kod želj. postaje Prosek (na želj. pruzi Sinj—Split).

. . .

PRI ZAKLJUČKU IZVJEŠĆA PRIMLJENO JE:

Podr. Čazme: Prema izvješću primljenom danas u 1030 sati od 187 njemačke divizije, II. bojna 2. pješačke pukovnije u Čazmi[6] zarobljena je izgleda bez borbe od partizana. Njemačko poljsko oružničtvo održalo se je u Čazmi i imalo je svega 1 ranjenog. — Bližih podataka još nema.

Pročelnik podhvatnog odjela
general (Dragojlov)
Dragojlov

(M.P.[7])

[6] Napad na ovo uporište izvršio Moslavački NOP odred. Vidi dok. br. 25, 92 i 199.

[7] Okrugli pečat: Nezavisna država Hrvatska. Glavni stožer domobranstva. Operativni odjel.

BR. 199

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 4 RUJNA 1943 GOD. O NAPADU DIJELOVA KALNIČKOG I MOSLAVAČKOG NOP ODREDA NA TVORNICU „DANICA" I UPORIŠTE ČAZMU[1]

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 247

(po podatcima primljenim 4. IX. 1943 godine do 9 sati)

A) SJEVERNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Jastrebarskog: 1. IX. s. Izimje (5 km j. z. od Jastrebarskog) partizani su odvezli samovoz tekstilne tvornice Duga Resa sa 6 putnika.

3. IX. partizanska skupina nepoznate jačine napala je želj. postaju Horvati[2] (12 km j. izt. od Jastrebarskog). Straža željezničkog osiguranja je pobjegla, a partizani su demolirali želj. postaju te pustili jedan stroj na teretni vlak i kompoziciju sa cisternama. Stroj i 2 cisterne su izkliznuli.

Noću 2/3. IX. partizani (dijelovi XIII. part. brigade) bili su u s. Beter, Purgarija (oko 8 km s. izt. od Jastrebarskog) i Sv. Jani (6 km s.z. od Jastrebarskog).

Podr. Zagorja: Noću 2/3. IX. odbijena su bez vlastitih gubitaka 2 partizanska napadaja na tvornicu kože u s. Poznanovec (5 km j.z. od Zlatara).

Podr. Kalnika: Prema izvješću posade iz Ludbrega došla je veća partizanska skupina u Kalnik[3].

Podr. Koprivnice: Noću 2/3. IX. odbijen je partizanski napadaj na padobransku sat u tvornici „Danica"[4] (2.5 km s.s. izt. od Koprivnice). 3 domobrana su ranjena, a 5 ih je nestalo.

Noću 2/3. IX. između želj. postaje Majurec i Carevdar (4 i 9 km s. izt. od Križevaca), Carevdara i Križevaca, Čukovca i Rasinje (15 i 9 km s.z. od Koprivnice), Koprivnice i Drnje (8 km s. izt. od Koprivnice), te Koprivnice i Bregi

---

[1] Dokumenat umnožen na geštetneru, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 3/1, k. 29.

[2] Napad izvršili dijelovi Drugog diverzantskog bataljona inžinjeriskog otseka Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske. Dokumenat u arhivi V. I. I. pod reg. br. 31—2, k. 105 B—C.

[3] Vidi dok. br. 3.

[4] Napad na tvornicu izvršili dijelovi Kalničkog i Moslavačkog NOP odreda. Vidi dok. br. 3, 66 i 206.

(6 km j izt. od Koprivnice) partizani su u manjoj mjeri oštetili želj. prugu[5]. Kvarovi su popravljeni.

Podr. Čazme: Noću 2/. IX. partizanska skupina nepoznate jačine napala je Čazmu.[6] Nakon jednosatne borbe II. bojna 2. p.p. je raspršena i zarobljena. Istraga je u toku. Od bojne uspjelo se spasiti 2 častnika i 34 dočastnika i domobrana. Njemačka posada i oružničtvo izdržali su borbu. — U Čazmu je upućena nova posada i poduzeto čišćenje.

Podr. Kutine: Noću 1/2. IX. u duševnoj bolnici u Popovači (15 km s.z od Kutine) partizani su ponovno pljačkali živežne namirnice.

3. IX. između želj. postaje Repušnica i Gračenica (4 i 8 km z.s.z. od Kutine) naišao je talijanski transportni vlak na minu[7] 2 vagona su izkliznula, 8 njemačkih i 4 talijanska vojnika, te strojovođa su ranjeni.

Podr. Daruvara: Noću 2/3. IX. partizani su srušili željeznički most preko r. Bijele (9 km izt. s. izt. od Banove Jaruge) i oštetili željezničku prugu. Promet prema Daruvaru je prekinut. — Promet između Daruvara i Suhopolja (prema Virovitici) još nije uzpostavljen, jer je pruga između Pčelića i Pivnice još porušena a između Đulaveca i Bastaja porušena su 2 mosta. Popravka je u toku.

Podr. Nove Gradiške: 3. IX. između željezničke postaje Nova Gradiška i Staro Petrovo Selo (12 km izt. od Nove Gradiške) naišao je vlak na minu. Stroj se prevrnuo, a 2 kola su izkliznula. Strojovođa i 1 želj. službenik su ranjeni.

Podr. Požege: Noću 2/3. IX. na željezničkoj postaji Blacko—Jakšić (6 km izt. j. izt. od Požege) partizani su uništili tehnički uređaj. Izgleda da je dio želj. osiguranja zarobljen.

Podr. Broda: Noću 2/3. IX. odbijen je partizanski napadaj na naše uporište Podvinje (3 km s. od Broda). Vlastiti gubitci: dočastnik poginuo, a 1 zastavnik ranjen.

Podr. Našice—Đakovo: 3. IX. kod s. Razbojište (13 km j. izt. od Našica) partizani su napali ustašku razvidnicu, ali su protjerani. 4 partizana su poginula.

Naknadno se saznalo da su partizani noću 27/28. VIII. napali s. Krndija[8] (22 km izt. j. izt. od Našica). U selu je

---

[5] Vidi dok. br. 66.

[6] Napad izvršio Moslavački NOP odred. Vidi dok. br. 25, 92 i 198.

[7] Minu postavio Diverzantski bataljon Moslavačkog NOP odreda. Vidi dok. br. 38.

[8] Napad na ovo uporište izvršile kombinovane snage Sedamnaeste NOU i Dvadeset prve NO brigade i Diljski NOP odred. Vidi dok. br. 9 i 32.

izgorilo 27 kuća podpuno, a 60 djelimično, te žito sa 180 gumna. Osim toga su partizani opljačkali selo, ubili 4 stanovnika i 1 domobrana, a 25 osoba odveli su sa sobom, od kojih se je 6 vratilo.

O podhvatu koji se vrši na području zapadno i sjeverozapadno od Našica još nema izvješća.[9]

. . .

B) JUŽNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Ogulina: 1. IX. kod želježničke postaje Oštarije (6 km j. izt. od Ogulina) partizani su porušili želj. prugu. Promet je uzpostavljen.

3. IX. između želj. postaje Lokve i Fužine (na pruzi Ogulin—Sušak) naišao je vlak na minu. 5 vagona je izkliznulo, dok žrtava nije bilo.

Istoga dana i na istoj pruzi između želj. postaje Brod Moravice i Srpske Moravice naišao je radni vlak na minu. Jedna oklopna kola su izkliznula. 2 talijanska vojnika su poginula, a 3 talijanska vojnika i 3 željezničara ranjena.

Podr. Karlovca: 2. IX. u s. Netretić (11 km z. od Karlovca) protjerana je partizanska obhodnja.

Noću 2/3. IX. između želj. postaje Duga Resa i Zvečaj (na pruzi Karlovac—Ogulin) partizani[10] su oštetili željezničku prugu i napali 4 bunkera. Iz 2 bunkera je 8 domobrana zarobljeno, a jedan od ovih bunkera je uništen.

. . .

Podr. Siska: 2. IX. između s. Novo Selo i Komarevo (7 km j. i 10 km j. izt. od Siska) partizani su napali i zapalili jedan njemački samovoz. 5 Nijemaca je poginulo, 2 su ranjena, a 5 ih je nestalo.

. . .

Pročelnik podhvatnog odjela
general (Dragojlov)
Dragojlov

(M.P.)[11]

---

[9] O ovoj akciji vidi dok. br. 9.

[10] Druga četa Drugog diverzantskog bataljona Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske. Vidi dok. br. 81.

[11] Okrugli pečat: Nezavisna država Hrvatska. Glavni stožer domobranstva. Operativni odjel.

BR. 200

IZVJEŠTAJ KOMANDE TALIJANSKOG OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 4 RUJNA 1943 GOD. O BORBI DIJELOVA SJEVERNO-DALMATINSKOG NOP ODREDA SA TALIJANIMA NA PUTU OBROVAC—ŽEGAR[1]

Telegram

V. P. 10, 4 sept. 1943 u 12 č.

OD XVIII ARM. KORPUSA
KOMANDA II ARMIJE — Operativno
i na znanje:
KOMANDI V ARM. KORPUSA
KOMANDI VI ARM. KORPUSA

Br. 12100

KOMANDA II ARMIJE
Odjelj. za telekomunikacije
Br. 3031
Stiglo: .....

IZVJEŠTAJ ZA 3 SEPTEMBAR U 18 ČASOVA

Aktivnost ustanika:

Noću uoči 3-eg partizani su prekinuli prugu Split—Sinj u visini kote 285 (Split UM—BQ). U toku je uspostava.

Sektor „Bergamo":

Povodom vatrenog dejstva iz Stari Grada (Omiš UQ—AN) protiv broda kr. mornarice, juče 2-og, naša jedinica se iskrcala u pomenuto mjesto natjeravši u bjekstvo ustaničke grupe i zapalivši sjedište partizanske komande, dvije kuće i nekoliko čamaca koji nisu mogli biti spašeni.

Noću uoči 3-eg garnizon „Bergamo" (Makarska ZV—AR) odbio je bez gubitaka partizanski napad.

Sektor „Zara":

Popodne prvog jedinica za posrednu pratnju autokolone vratila se iz Žegar (Knin OK—BR) u Obrovac (Novigrad ON—DV) sukobivši se kod kote 260 (QH—DT) sa jakom partizanskom formacijom[2] sa automatskim oružjem i minobacačima. Borba je trajala do uveče. Naši gubitci: 3 mrtva i 9 ranjenih, među kojima potporučnik Brisighelli Vittorio; partizanski su sigurni,

[1] Original, u arhivi Vojnoistoriskog instituta.
[2] Vidi dok. br. 110.

ali ih treba utvrditi. Antikomunističke grupe, upućene radi pojačanja, zarobile su uzoru dva naoružana partizana.

2-og popodne avion nepoznate narodnosti bombardovao je u tri naleta Knin, pogodivši zamak i kasarnu 11-og bersaljerskog puka. Naši gubici 11 mrtvih, 10 ranjenih, pored još mnogo drugih lakše ranjenih. Uništene su dvije barake i mnogo materijala.

Javljeno je da su njemačke trupe, koje se spuštaju prema Otriću (RQ—DX), zauzele Gračac (Knin CK—EH).

Poluoblačno, more mirno.—

General Spigo 18000309

8 prepisa

— 1 Ekselenciji
— 1 Nač. štaba
— 1 Pom. nač. štaba
— 2 Operat. odjeljenju
— 1 Obavješt. odjeljenju
— 1 Komandi Kr. karab.
— 1 Odjeljenju za telekomunikacije

BR. 201

IZVJEŠTAJ KOMANDE TALIJANSKOG OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 4 RUJNA 1943 GOD. O BORBI SA DIJELOVIMA SJEVERNO-DALMATINSKOG NOP ODREDA KOD BOGATNIKA[1]

Telegram

V.P. 10, 4 sept. 1943 u 22 č.

OD KOMANDE XVIII ARM. KORPUSA
KOMANDI II ARMIJE — Operativno
i na znanje
KOMANDAMA V I VI A.K.

Br. 12122/Op.

KOMANDA II ARMIJE
Odjeljenje za telekomunikacije
Br. 3042
Stiglo: 5 sept. 1943

IZVJEŠTAJ ZA 4 SEPTEMBAR 1943 U 18 ČASOVA

Aktivnost ustanika:

— ništa novo.

Sektor „Bergamo":

— popodne 2-og odred garnizona Sinj izvršio je upad u Turjake (Split VK—BZ) raspršivši grupe partizana. Juče 3-eg naša pratnja kod radova na uspostavi pruge Split—Sinj odbila je u zoni kote 285 (Sv. Petar) (Split UM—BQ) napad ustaničkih grupa: jedan [mrtav] i jedan ranjen.

Noćne zasjede u zoni kote 423 (BH—CD) duž staze Ninčević (UK—BQ) Kozjak i električnog voda Lozovac (Šibenik RH—CM): nikakvih novosti.

Sektor „Zara":

— na dan 2-og. četa 292 pješ., I i B antikomunistička grupa sa ljudstvom za pojačanje prilikom raščišćavanja ravnice Bogatnik (Novi Grad QH—DR) natjerali su ustaničke grupe[2] u bjekstvo. Zaplijenjen je različiti materijal i stoka. Istog dana su četnički odredi raščistili zonu sjeverno od Knina i dostigli

[1] Original, u arhivi Vojnoistoriskog instituta.
[2] Vidi dok. br. 110.

Pleševicu (Knin SR—TI—DP—DN) Strmicu (SR—DR) i Pađene (SI—DN) ne naišavši na otpor.

Četničke patrole prilikom pretraživanja zone Kosovo (Šibenik SR—CZ) sukobile su se sa ustanicima pretrpjevši gubitak od 1 mrtvog i 4 ranjena.

Vazdušna aktivnost:

— izviđanje i fotografsko snimanje Vučivica (Split TA—BS) Broćanac (UH—BV) Bastanovac[3] (TR—BZ); izviđanje ostrva Brača, puta Trilj (VM—BU)—Grabovac (Makarska ZP—BF)—Radić (XP—AR). Bombardovanje Barbarići (Split VS—BQ) gdje je primijećen sumnjiv pokret.
Oblačno—kiša — more uzburkano.—

Prepisi:

General Spigo 18000409

1 Ekselenciji
1 Pom. nač. štaba
1 Obavješt. odjeljenju
1 Odjelj. za telekomunikacije
1 Nač. štaba
2 Operat. odjeljenju
1 Kr. karab.

[3] Vjerovatno Brštanovo.

BR. 202

IZVJEŠTAJ KOMANDE TALIJANSKOG PETOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 4 RUJNA 1943 GOD. O DEJSTVU DIJELOVA DIVIZIJE „MACERATA"[1]

19 H

9 Predmet:

V. P. 10, 4 septembra 1943 — XXI čas. 22. 45.

Telegram

OD KOMANDE V. ARM. KORP.

KOMANDI 2 ARMIJE — operativno
i na znanje:
XI i XVIII. ARM KORPUSU
PJEŠ. DIV. „MACERATA"
PJEŠ. DIV. „MURGE"
V. GRUPACIJI GRANIČNE STRAŽE
XIV OBALSKOJ BRIGADI (fonogram)

Br. 9771/op.

NOVOSTI OD 4 SEPTEMBRA U 18 ČASOVA

Informativne vesti:

— povjerljivi izvori tvrde da se u zoni Bribir (VO—AL) nalaze dva bataljona ukupne jačine 700 ljudi i još jedan bataljon nepoznate jačine. Očekuje se dolazak partizanske divizije u zoni.

Divizija Murge:

— juče uveče 3 t.m. artiljerija je gađala pedesetak ljudi u blizini raskrsnice kod k. 478 (ZV—GZ). Jutros 4 t.m. u prvim časovima, izvršeno je ofanzivno izviđanje sa tri čete prema Žuta Lokva (ZT—GU) i rastjerana je velika partizanska patrola koja se je povukla prema Prokike (ZT—GZ) preko k. 572 (ZT—GZ). Naši gubici: nema. Ustanički: jedan mrtav ustanovljen, jedna puška zaplijenjena i nekoliko ranjenika koje su partizani sobom poveli.

Iz obavještenja koja je dao četnik vidi se da je artiljeriska vatra, koja je tukla komoru u kretanju južno od Žuta Lokva, o čemu je javio telegram 9738 od 3 t.m., ubila neprijatelju 2 čovjeka i 4 ranila.

Divizija „Macerata":

— juče 3. t.m. kontrolisana je zona Golik (ZI—BL) Raskrižje—Vrh (ZI—BH). Rezultat negativan.

[1] Original, u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

P.F.[2] između Srpske Moravice (ZR—BF) i Brod Moravice (ZP—BH) tučena je rafalima iz autom. oružja; brzim protivdejstvom ona je rastjerala ustanike. Bataljon[3] i ustaški bataljon sa četničkom formacijom čistili su zonu Salopeki (XP—AP), Desmerice (XP—AP), Rupčići (XP—AN), Veljun (XR—AP), Kocelj (XT—AL) i Turkalji (XR—AJ). Pokušaj partizana da obiđu ustašku kolonu osujećen je brzim protivdejstvom ustaške čete• raspoređene u zoni Desmerice, i borbom koja je trajala nekoliko sati.
Mi nismo imali gubitaka. Gubici partizana nisu utvrđeni ali se smatraju visokim.

Noću uoči 4. vatra za uznemiravanje bez posljedica protiv odbranbenog pojasa Oštarije (XT—AP). Prekidi železničkih pruga javljeni telegramom 9738 od 3 t.m. opravljeni su.

V grupacija granične straže:

— izvršeno je pretraživanje i noćna zasjeda u naselju Kukuljanovo (UM—AV) i u obalskoj zoni S. Lucia[4] (UM—AV). Vršeno je dnevno patrolisanje u zoni Luban (TR—BD). Nema šta da se javi.

XIV obalska brigada:

— izvršeno je noćno izviđanje u zoni Povile k. 176—k. 62 put za Ledenice. Nema šta da se javi.

Djelatnost avijacije:

— juče 3. t.m. izvršeno je izviđanje u zoni Krivi Put (ZN—AD), Vratnik (ZP—GZ), Novi (VQ—AI).

Otkriveni su protivnički odbranbeni objekti od k. 572 do k. 674 (ZT—OZ) okrenuti prema jugo-zapadu.

Tučena je malim bombama i mitraljirana stoka u pokretu dolinom Drežnice (ET—ZV—AL).

GENERAL SCUERO 20000409

Kopije dostavljene:

— 1 Ekselenciji
— 1 Pomoćniku nač. štaba
— 2 Operat. odjelj.
— 1 Odjeljenju telekomunikacija
— 1 Načelniku štaba
— 1 Odjeljenju „I" (Obavešt.)
— 1 Kr. karabinijer.

---

[2] Protezione ferrovia (zaštita pruge)
[3] U originalu nije označeno koji bataljon.
[4] Kostrena Sv. Lucija

BR. 203

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 6 RUJNA 1943 GOD. O BORBI KOD ČAZME I ZVJERSTVIMA ČETNIKA U SELIMA STARI I NOVI LAZI I SELU DOBRA[1]

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 249

(po podatcima primljenim 6. IX. 1943 godine do 9 sati)

A) SJEVERNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Ivanić Grada: 3. IX. u selima oko: Novoselec—Križ (12 km j. izt. od Ivanić Grada) partizani su vršili nasilno novačenje.

Prema izkazu pučanstva noću 3/4. IX. kroz s. Katol. Selišće (15 km j. izt. od Ivanić Grada) partizani[2] su sproveli 120 u Čazmu zarobljenih domobrana u smjeru s. Kompator (16 km j. izt. od Ivanić Grada). Dielovi 1. gorskog zdruga su upućeni u potjeru.

Na području: Veleševac—Stružec—Vrbovo (sve na Savi oko 10 km j.z. od Ivanić Grada) zapažena je jača partizanska skupina[3].

Podr. Garešnice: Partizanska skupina[4] sa područja: Dišnik—Bršljanica (5 km s.z. i 6 km z. od Garešnice) krenula je u zapadnom smjeru. Poduzeto je razviđanje.

Podr. Virovitice: 3. i 4. IX. u s. Turanovac i Špišić Bukovica (6 km s. i 6 km s.z. od Virovitice) uhićeno je 150 sumnjivih osoba.

Podr. Požege: 5. IX. prigodom čišćenja područja južno od Požege (kod s. Škrabutnik) 8 km j. z. od Požege) raspršeni su dielovi jedne partizanske bojne. Glavne partizanske snage[5] povukle su se u zapadnom smjeru. Vlastiti gubitci: 1 njemački zapovjednik sati poginuo, a 2 vojnika su ranjena. Partizani su imali najmanje 20 mrtvih.

---

[1] Dokumenat, umnožen na geštetneru, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 5/1, k. 29.

[2], [3] i [4] Dijelovi Moslavačkog NOP odreda. Vidi dok. br. 16, 92 i 199.

[5] Odnosi se na snage Desete NO divizije Drugog korpusa NOV i PO Hrvatske. Vidi dok. br. 108.

Podr. Podrav. Slatine: 1. IX. u s. Vranješevci (8 km s. izt. od Podr. Slatine) jaka partizanska skupina[6] napala je oružnički krstareći odjel jačine 1 častnik i 40 momaka. Častnik i 17 oružnika je zarobljeno, dok se za ostatak momaka još ne zna.

Podr. Broda: 3. IX. između Garčina i Selna (12 km izt. s. ist. od Broda) partizani su napali oruž. obhodnju, ali su bez vlastitih gubitaka odbijeni.

Noću 5/6. IX. kod želj. postaje Sibinj (9 km z. od Broda) naišao je teretni vlak na minu. Stroj i 4 vagona su oštećeni.

Podr. Našica: Noću 4/5. IX. partizani su napali želj. postaju Koška (15 km. s. izt. od Našica) i oštetili želj. prugu. Oklopni vlak je izkliznuo i nakon toga napadnut vatrom. Žrtava nije bilo.

B) JUŽNO OD R. SAVE I KUPE

Podr. Gor. Kotara: Prema izvješću zapovjednika I. sektora iz Karlovca, 4. IX. jaka četnička skupina (navodno 1000?) palila je sela Stari i Novi Lazi te s. D. Dobra (sve oko 5 km s.z. od [s.] Moravica). Živo pučanstvo su navodno bacali u vatru.

3. IX. kod želj. postaje Lokve (na pruzi Delnice—Sušak) naišao je osobni vlak na minu. Nekoliko vagona se je prevrnulo.

Podr. Gospića: 4. IX. prigodom razviđanja na crti: Kruškica—Poljan (11 i 15 km z.s.z. od Perušića) raspršene su slabe predstraže Primorsko-gorjanske partizanske divizije[7]. — Po svemu izgleda da se je ova divizija poslie pretrpljenog poraza 29. VIII. na području Klanca[8] (11 km s.z. od Gospića) povukla u smjeru Otočca.

Na području Široke Kule (10 km s. izt. od Gospića) i Perušića bila je manja borbena djelatnost. 39 partizana je zarobljeno, a 9 strojopušaka zaplienjeno.

Podr. Gline: 4. IX. kod Baltića Br. (5 km j.z. od Gline) došlo je do sukoba između razvidnice SS postrojbe i partizana. Vlastiti gubitci: 1 poginuo, 6 ih je ranjeno, a 2 častnika i 30 vojnika nestali.

---

[6] Vidi dok. br. 42.

[7] Vidi dok. br. 3, 90.

[8] Vidi dok. br. 10, 134, 194, 195 i 196 i tom V, knj. 18, dok. br. 210, 211, 214, 215 i 217.

Podr. Knina: Prema izvješću ustaškog stožera iz Knina 2. IX. zrakoplovi nepoznatog porijekla napali su Knin. Pogođeni su vojni objekti. Među talijanima ima mrtvih i ranjenih, dok među pučanstvom nije bilo žrtava. Ova viest nije provjerena.

Podr. Sinja: 3. IX. partizani su prekinuli želj. prugu između Sinja i Splita. Popravak je u toku.

Po nalogu
Ministra i zapovjed. oruž. snaga
Pročelnik podhvatnog odjela
general (Dragojlov)
Dragojlov

(M.P.[9])

[9] Okrugli pečat: Nezavisna država Hrvatska. Glavni stožer domobranstva. Operativni odjel.

BR. 204

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA PRVOG GORSKOG ZDRUGA OD 6 RUJNA 1943 GOD. O NAPADU MOSLAVAČKOG NOP ODREDA NA NOVOSELEC I KRIŽ[1]

I. GORSKI ZDRUG
„POGLAVNIKA DR. ANTE PAVELIĆA"
.. p. Broj 1101/taj.
U Kutini dne 6. IX. 1943.

Predmet: dnevno izvješće.

— OPERATIVNOM ODJELU GLAVNOG STOŽERA MINORSA
— NJEMAČKOM RADNOM STOŽERU KOD 1. GORSKOG ZDRUGA

Stanje dne 6.-IX-1943. godine do 12,00 sati:

1. — **Djelatnost odmetnika:**

Dne 5. IX. 1943. godine oko 22,00 sata jedna skupina od oko 200 partizana izvršila je prepad na našu posadu u s. Križ[2] (1 vod 11. sati 5. gorske pukovnije; ostatak sati je u s. Novoselec),[3] te je dio iste savladan. Ovom prigodom partizani su zarobili 2 razvodnika, 1 desetnik i 12 domobrana, a od našeg naoružanja palo je u njihove ruke: 2 strojopuške, 1 strojosamokres, 3 samokresa i 6 pušaka. Istraga je u toku.

Dne 5. IX. 1943. g. oko 21,00 sati ubijen je u s. Repušnici seoski starješina od strane partizana, što se nije odrekao dužnosti seoskog starješine i što je izvršavao naloge naših vlasti.

2. — **Djelatnost vlastitih četa:**

Sve posade u strogoj pripravnosti; pojačana razviđačka djelatnost. Dodira sa neprijateljem nije bilo.

3. — Dne 5. IX. 1943. g. pojačao sam posadu Gojila pojačanim vojnim — oružničkim vodom iz posade Kutina.

7. IX. 1943 D

ZAPOVJEDNIK PUKOVNIK,
(Peričić)
Peričić

---

[1] Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 7/1-24, k. 29.

[2] i [3] Napad na ova uporišta izvršili dijelovi Moslavačkog NOP odreda. Vidi dok. br. 34.

BR. 205

IZVJEŠTAJ KOMANDE TALIJANSKOG OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 6 RUJNA 1943 GOD. O SUKOBIMA SA JEDINICAMA NOV I PO HRVATSKE U ZONI ŠIBENIK—NOVI GRAD[1]

Telegram

otpremljen 6 septembra 1943 u 21 00 č.
prispio 6 septembra 1943 u 24.10 č.

OD KOMANDE XVIII ARM. KORPUSA
KOMANDI II ARMIJE
i na znanje
KOMANDAMA V I VI ARM. KORPUSA

Br. 12177/Op.

KOMANDA II ARMIJE
Odjeljenje za telekomunikacije
Br. 3070
Stiglo 7 sept. 1943

IZVJEŠTAJ ZA 6 SEPTEMBAR 1943 G. U 18 Č.

Aktivnost ustanika: ništa novo.—

Sektor „Pergamo": redovna aktivnost izviđanja i zasjeda.

Sektor „Zara": dana 4-og odredi III/292-og puka i VI antikomunistička grupa prilikom akcije normalizacije zone Bogatnik (Novi Grad OH—DR) sukobili su se sa ustaničkim grupama[2], kojima su nanijeli gubitke zapljenivši 3 puške, 2000 metaka, ručne bombe i mine za minobacač od 81 mm, stoku i 7 kvintala žita.

Juče 5-og u 16 č. jake ustaničke grupe napale su u blizini Gračac (Šibenik UM—CQ) našu jedinicu u posrednoj pratnji na putu Benkovac (Novi Grad OI—DL) Skradin (Šibenik UO—CO).

U toku akcije naišla je autokolona na povratku Zadar—Šibenik i bila je uvučena u borbu koja je trajala do 1 č.

Dosada utvrđeni gubitci: kod nas 3 mrtva i 17 ranjenih, kod partizana 6 mrtvih.

Vazdušna aktivnost: izviđanja u zoni i pratnja autokolone između Skradina i Benkovca.—

[1] Original, u arhivi Vojnoistoriskog instituta.
[2] Odnosi se na jedinice Kninskog sektora. Vidi dok. br. 110.

Noću uoči 6-og u Splitu i Šibeniku bio je dat znak za uzbunu zbog nadlietanja aviona nepoznate narodnosti.

Vedro, more mirno.—

GENERAL SPIGO 18000609

---

8 prepisa:
1 Ekselenciji
1 Nač. štaba
1 Pom. nač. štaba
2 Operat. odjelj.
1 Obavješt. odjelj.
1 Komandi kr. karab.
1 Odjeljenju za telekomunikacije

BR. 206

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 7 RUJNA 1943 GOD. O DEJSTVIMA NJEMAČKO-USTAŠKO-DOMOBRANSKIH SNAGA OKO LUDBREGA I NAPADU JEDINICA NOV I PO HRVATSKE NA KRIŽ I GROMAČNIK I BJEKSTVU DOMOBRANSKOG OFICIRA I VOJNIKA IZ KONJIĆKE ČETE U VARAŽDINU[1]

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 250

(po podatcima primljenim 7. IX. 1943 godine do 9 sati)

A) SJEVERNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Zagorja: 6. IX. njemačke i naše postrojbe iz Ludbrega i Novog Marofa čistile su područje južno i jugozapadno od Ludbrega.Tom prilikom naše čete iz Ludbrega naišle su na jake partizanske snage[2] kod s. Slanje (6 km j.z. od Ludbrega) i povukle se bez gubitaka u Ludbreg. — Njemačke i naše čete iz Novog Marofa i Varaždinskih Toplica naišle su na području: Tuhovec—Svibovec (3 i 4 km izt. od Varaždinskih Toplica, također, na jake neprijateljske snage[3] (navodno 2000?) u izgrađenim postavama, te su se povukle u Varaždinske Toplice. 3 njemačka vojnika i 1 domobran su po-

---

[1] Dokumenat, umnožen na geštetneru, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 6/1-1, k. 29.

[2] i [3] Dijelovi Druge NO brigade „Braće Radića". Vidi dok. br. 29 i 113.

ginuli, a 10 njemačkih vojnika je ranjeno. — Ovim podhvatom je utvrđeno da se između Ludbrega i Varaždinskih Toplica nalaze jake part. snage.

Podr. Ivanić Grada: Noću 5/6. IX. skupina od oko 200 partizana napala je posadu u mjestu Križ[4] (10 km izt. j. izt. od Ivanić Grada). 15 domobrana je zarobljeno, a 2 strojopuške, 6 pušaka, 1 strojosamokres i 3 samokresa su izgubljeni.

Iste noći u s. Posavski Bregi (4 km j.z. od Ivanić Grada) partizani su porušili most[5] preko potoka Černec.

Podr. Siska: Noću 5/6. IX. kod s. Jazvenik (5 km z. od Siska) protjerana je skupina od oko 35 partizana.

Podr. Koprivnice: Noću 5/6. IX. na želj. postaji Rasinja (9 km z.s.z. od Koprivnice) partizani su zapalili postajni uređaj.

Podr. Koprivnice: Noću 5/6. IX. pomoću oklopnog vlaka odbijeni su partizanski prepadi na tvornicu „Danica" (3 km s.s. izt. od Koprivnice).

Podr. Bjelovara: Noću 5/6. između želj. postaje Mišulinovac i Sirova Katelena (10 i 18 km s. izt. od Bjelovara) partizani su na 2 mjesta porušili želj. prugu.

Podr. Virovitice: Noću 5/6 IX. protjerane su partizanske razvidnice koje su se približile s. Pčelić (11 km izt. j.izt.. od Virovitice).

Podr. Daruvara: Prema izkazu pučanstva, XVI. part. brigada[6] se nalazi na području Rodin Potok (9 km s.s. izt. od Đulaveca), a XVIII. part. brigada[7] oko Pivnice (15 km j. izt. od Virovitice). Ovo se provjerava.

Prema podatcima koje je dobio 4. gorski zdrug, IX.[8] partizanska brigada koja je došla iz Bosne u okolicu s. Jasenaš (10 km. j.j. izt. od Virovitice) prebacila se preko Vel. Barne i Pavlovca (16 i 17 km s.z. od Daruvara) u Moslavačku Goru. Da je ovo baš IX. part. brigada nije još provjereno, jer je poznata samo jedna IX. Krajiška brigada južno od Jajca).

Podr. Okučana: Noću 30/31. VIII. prigodom razviđanja iz Okučana u smjeru s. Čovac (4 km j.z. od Okučana) došlo je do borbe sa skupinom od oko 200 partizana. Nakon jednosatne borbe u kojoj nam je pomogla i jedna četnička skupina, partizani su protjerani, ostavivši 2 mrtva.

---

[4] Napad na ovo uporište izvršili dijelovi Moslavačkog NOP odreda. Vidi dok. br. 34 i 204.

[5] Most porušili dijelovi Moslavačkog NOP odreda.

[6] i [7] Vidi dok. br. 42.

[8] Netačno. Tada na tom sektoru nije bilo nijedne brigade a niti je koja brigada iz Bosne prelazila na ovaj sektor.

Podr. Broda: 6. IX. oko 0030 sati, izdajstvom 2 domobrana koji su prije 2 dana pobjegli partizanima upala je skupina od oko 200 partizana u skladište streljiva Gromačnik[9] (5 km s.z. od Broda). Od ukupno 7 skladišta partizani su provalili u 4 skladišta i odnijeli: 80 kgr. eksploziva, 30 metara sporogorećeg stijenja, 2390 probojnih naboja, 10.800 svjetlećih naboja, 51 ručnu bombu i 7 kutija doknadnih punjenja za bacače. Osim toga od naše posade oduzeli su 5 strojopušaka i 73 puške. Naše zasjede i straže koje su ukupno brojile 160 ljudi nisu uobće otvorile vatru. — 60 domobrana uzeli su partizani za nošenje opljačkanog streljiva i tvoriva. Odmah po saznanju upućena je koturaška sat iz Bos. Broda u Gromačnik koja je pristupila gašenju požara a progon partizana zbog mraka i nevremena ostao je bezuspješan. Stroga iztraga je u toku.

Ista skupina postavila je na želj. prugu kod s. Gromačnik minu na koju je naišao teretni vlak. Stroj i 6 vagona je oštećeno.

———o———

B) JUŽNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Karlovca: Noću 4/5. IX. kod želj. postaje Duga Resa (6 km j.j.z. od Karlovca) naišao je talijanski oklopni vlak na minu[10]. Štitni vagon je izkliznuo. Kvar na pruzi je popravljen.

Podr. Gline: 5. IX. kod s. Šibine (5 km j. od Gline) jedna sat 5. gorske pukovnije oslobodila je 2 častnika i 30 vojnika SS postrojbe koji su u dnevnom izvješću br. 249 bili javljeni kao nestali. Vlastiti gubitci: 4 vojnika SS postrojbe su ranjeni.

Podr. Sunje: Noću 5/6. IX. 1 km izt. od želj. postaje Brđani (5.5 km s.z. od Sunje) naišao je talijanski transportni vlak na minu. 2 vagona su uništena.

* * *

Podr. Gračac—Knin—Drniš: 4. IX. talijanske čete i četnici talijanski suborci čistili[11] su područje jugozapadno od Obrovca (18 km j.z. od Gračaca) te sjeveroiztočno od Knina i Drniša. Bližih podataka još nema.

Talijanska vojna misija u Hrvatskoj javlja, da je 2. IX. 1 zrakoplov nepoznate narodnosti bombardirao tvrđavu u

[9] Redakcija ne raspolaže izvještajem o napadu na ovo skladište. Napad je vjerovatno izvršio Diljski NOP odred.

[10] Minu postavili dijelovi Druge čete Drugog diverzantskog bataljona Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske. Vidi dok. br. 81.

[11] O ovoj akciji vidi dok. br 110.

Kninu i 1 talijansku vojarnu. Prouzrokovana je šteta na zgradama i tvorivu. Talijanski gubitci: 3 mrtva 10 teže i nekoliko lakše ranjenih. Spoj dnevno izvješće br. 249.

Podr. Sinja: 4. IX. u sukobima južno od Sinja raspršene su manje part. skupine.

Zrakoplovstvo: 6. IX. zrakoplovstvo je vršilo bojne zadaće.

Osobitosti: 6. IX. u 0200 sati službujući častnik u domobr. središnoj školi u Varaždinu, poručnik Branimir Sikojević sa jednim dočastnikom i 24 domobrana konjaničke sati na konjima je pobjegao partizanima. Potjera je upućena.
2 Hrvatska častnika 3. gorske lovačke pukovnije koji su bili kod Vel. Kladuše (17 km s. izt. od Slunja) po partizanima zarobljeni pobjegli su iz zarobljeništva i vratili se u svoje jedinice.

Po nalogu
Ministra i zapovjed. oruž. snaga.
Pročelnik podhvatnog odjela
general (Dragojlov)
Dragojlov

(M.P.)[12]

[12] Okrugli pečat: Nezavisna država Hrvatska. Glavni stožer domobranstva. Operativni odjel.

BR. 207

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA PRVOG ZBORNOG PODRUČJA OD 7 RUJNA 1943 GOD. O DEJSTVU NJEMAČKIH I USTAŠKO-DOMOBRANSKIH JEDINICA NA PODRUČJU LUDBREGA I VARAŽDINSKIH TOPLICA[1]

ZAPOVJEDNIČTVO I. ZBORNOG PODRUČJA
GLAVNOSTOŽERNI ODJEL
Op. br. 2928/taj.

„Veoma žurno"

U Zagrebu, dne 7. rujna 1943

Predmet: Dnevno izvješće za 7. rujan 1943. g. do 18 sati.

GLAVNOM STOŽERU ORUŽANIH SNAGA (Operativni odjel)
GLAVNOM STOŽERU ORUŽANIH SNAGA (Izvještajni odjel)

Savezno zapovjedi Op. Br. 3219/taj. od 9. VIII. 1942., dostavlja se slijedeće dnevno izvješće:

(Sekcija mjerilo 1:100.000)

1 — A — KRATKA OCIENA SITUACIJE:

Bez osobitih promjena.

1 — B — DJELATNOST PODREĐENIH ČETA I POJEDINOSTI O NEPRIJATELJU:

Podhvatno područje Zagreb:

Bez događaja.

Podhvatno područje Varaždin:

1.) Prema zapovjedi gruppe West vršeno je u toku 6. IX. čišćenje područja južno i jugozapadno od Ludbrega[2].

— 1. sat II. bojne 2. novačke pukovnije iz Ludbrega prema s. Bolfan (6 1/2 j.i. od Ludbrega) bez dodira sa neprijateljem.

— 2. sat II. bojne 2. novačke pukovnije u pravcu Slanje (6 j.z. od Ludbrega). Sat je napadnuta od jakih partizanskih snaga[3] i povukla se natrag u Ludbreg bez vlastitih gubitaka.

— njemačke jedinice iz Novog Marofa sa 1. sati 14. p.p. i 2. sat I. konj. sklopa iz Varaždinskih Toplica u pravcu s. Tuhovec—Svibovec (3—4 i. od Varaždinskih Toplica) gdje su naišli na jake partizanske snage[4] (navodno 2.000 u izgrađenim posta-

[1] Original, u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 7/1-31. k. 29.

[2] O ovoj akciji vidi dok. br 29, 113 i 206.

[3] Vidi dok. br. 29, 113 i 206.

[4] i [5] Odnosi se na dijelove Druge NO brigade „Braće Radića". Vidi dok. br. 29 i 113.

vima). Postrojbe su se morale vratiti natrag u Varaždinske Toplice.

Gubitci: 3 njemačka vojnika mrtva, 10 ranjenih i 1 domobran mrtav.

Ovim podhvatom je ustanovljeno da se na području između Ludbrega i Varaždinskih Toplica nalaze jake partizanske snage[5]. I. zborno područje nema raspoloživih četa da izvrši čišćenje u tom prostoru.

2.) U izvješću od 6. IX. javljeni prebjegli domobrani domobranske središtnje škole opaženi su danas kod s. Svibovec.

Podhvatno područje Sisak:

1) Noću 6./7. IX. napali su partizani Goru. — Napad je odbijen.

2) U s. Solina (6 s. od Gline) skuplja se jedna jača partizanska skupina sa namjerom da 8. IX. napadne preselicu 5. gorske pukovnije (prema izvješću doušnika).

1 — C — 2 i 3 nije bilo.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

PO OVLAŠĆENJU ZAPOVJEDNIKA
PROČELNIK GLST. ODJELA
bojnik (Šteger)
Šteger

BR. 208

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 8 RUJNA 1943 GOD. O BORBAMA OKO VARAŽDINSKIH TOPLICA I KONCENTRACIJI DIJELOVA DVANAESTE NO DIVIZIJE NA PODRUČJU NAŠICA[1]

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 251

(po podatcima primljenim 8. IX. 1943 godine do 9 sati)

A) SJEVERNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Kalnika: 7. IX. prigodom razviđanja Kalnik Pl., na području oko s. Svibovec (4 km izt. od Varaždinskih Toplica) utvrđeno je prikupljanje jakih part. snaga[2] (navodno oko 2000). Partizani raspolažu sa 1 topom 10 cm i većim brojem strojnica i bacača.

Noću 6/7. IX. odbijen je jači partizanski napadaj na posadu s. Tuhovec[3] (2 km izt. od Varaždinskih Toplica). Partizani su se povukli u istočnom smjeru. Njemački gubitci: 6 mrtvih i 9 ranjenih, a naši: 2 mrtva, 1 ranjen i 18 nestalih. Neprijateljski gubitci: 10 mrtvih (brojano) ali su stvarni gubitci veći.

Jače partizansko prikupljanje[4] zapaženo je i na području oko M. Poganca i s. Slanje (15 km j.j. izt. i 6 km j.z. od Ludbrega).

Podr. Bjelovara: 7. IX. kod želj. postaje Severin (10 km j. izt. od Bjelovara) partizani su porušili želj. prugu.

Podr. Daruvara: Noću 6/7. IX. partizani su izvršili kratak vatreni prepad na Končanicu (7 km s.z. od Daruvara). Gubitaka nije bilo.

Podr. Okučana: 6. IX. partizani su izvršili manji vatreni prepad na dielove za osiguranje želj. pruge kod Okučana.

---

[1] Dokumenat, umnožen na geštetneru, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 7/1-1, k. 29.

[2] Vidi dok. br. 29.

[3] Napad izvršili dijelovi Druge NO brigade „Braće Radića". Vidi dok. br. 29.

[4] Vidi dok. br. 29 i 113.

Podr. Našica: Na području: Orahovica—Duzluk (18 i 20 km z. od Našica) zapaženo je prikupljanje jačih partizanskih snaga[5].

. . .

B) JUŽNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Gorskog Kotara: 5. IX. sjeverozapadno od Moravica (15 km s. izt. od Delnica) raspršena je jedna partizanska skupina. Tom prigodom zaplijenjeno je streljivo i tvorivo za pripremanje mina.

Podr. Senja: 5. IX. na području Krivi Put (6 km s. izt. od Senja) odbijeni su slabiji neprijateljski napadaji.

Podr. Gospića: Na području oko G. Kosinja i Široke Kule (20 km s.z. i 10 km s. izt. od Gospića) zapaženo je ponovno prikupljanje jačih partizanskih snaga[6].

Podr. Gračac—Knin—Sinj: *7. IX. njemačke čete su ušle u Gračac i Sinj, a predstoji ulazak u Knin i Zrmanju (17 km s.z. od Knina.)*

5. IX. u sukobima između četnika — talijanskih suboraca i partizana[7] na području j. izt. od Knina ranjeno je 8 četnika.

Podr. Gline: Noću 6/7. IX. odbijen je part. napadaj na Goru (12 km s. izt. od Gline). bližih podataka nema.

Podr Sunje: 7. IX. između želj. postaje Sunja i Majur (na pruzi Sunja—Kostajnica) naišao je teretni vlak na minu. Stroj i službena kola su izkliznuli.

Po nalogu
Ministra i zapovjed. oruž. snaga
Pročelnik podhvatnog odjela
general (Dragojlov)
Dragojlov

(M.P.)[8]

---

[5] Odnosi se na snage Dvanaeste NO divizije. Vidi dok. br. 42.
[6] Vidi dok. br. 3 i 90.
[7] Vidi dok. br. 21 i 110.
[8] Okrugli pečat: Nezavisna država Hrvatska. Glavni stožer domobranstva. Operativni odjel.

BR. 209

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 9 RUJNA 1943 GOD. O NAPADU DIJELOVA TRINAESTE PROLETERSKE NOU BRIGADE „RADE KONČAR" NA G. VAS I RAZORUŽANJU TALIJANA U KARLOVCU[1]

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 252

(po podatcima primljenim 9. IX. 1943 godine do 9 sati)

A) SJEVERNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Žumberka: Prema izvješću zapovjednika XIII. ustaške bojne iz Samobora, partizani od jutros napadaju našu posadu u G. Vasi[2] (18 km s. zap. od Jastrebarskog). Napadaj vrše sa tenkovima[3]. Bližih podataka još nema.

8. IX. u s. Kordići (21 km z.s.z. od Jastrebarskog) nalazila se navodno skupina od oko 500 partizana.

Podr. Sv. Ivan Zelina: 6. IX. u s. Šašinovec (13 km j.z. od Sv. Ivan Zelina) partizani su opljačkali općinu i spalili spise.

Podr. Ludbrega: 7. IX. odbijena su 2 kratka part. prepada na Ludbreg.

Podr. Bjelovara: Noću 7/8. IX. između želj. postaje Galovac i Bulinac (6 km j. i 14 km j. izt od Bjelovara) partizani su na nekoliko mjesta porušili želj. prugu u ukupnoj dužini od oko 1 km.

Podr. Moslavine: Noću 7/8. IX. partizanske skupine[4] u ukupnoj jačini od navodno oko 700 ljudi krenule su smjerom Dubrava (12 km s.s.z. od Čazme) — iztočno od Čazme u sjeverozapadni dio Moslavačke Pl.

Podr. Virovitice: 8. IX. između želj postaje Špišić Bukovica i Vukosavljevica (6 i 11 km z.s.z. od Virovitice) naišao je osobni vlak na minu[5]. Stroj i 2 vagona su izkliznuli, a 3 putnika su ranjena.

---

[1] Dokumenat umnožen na geštetneru, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 8-1-1, k. 29.

[2] Napad na ovo uporište izvršili dijelovi Trinaeste proleterske NOU brigade „Rade Končar". Vidi dok. br. 24, 25, 43, 122 i 211.

[3] O dolasku tenkova vidi dok. br. 25 i 43.

[4] Odnosi se na Moslavački NOP odred.

[5] Miniranje izvršili dijelovi Prvog diverzantskog bataljona Hrvatske. Vidi dok. br. 114.

Podr. Požege: 7. IX. prigodom čišćenja područja: Vasine —Čošića (oko 4.5. km j. izt. od Požege) naišlo se samo na pojedine naoružane partizane. Pučanstvo je napustilo sela.

Podr. Našica: Noću 6/7. IX. na želj. postaji Zdenci (16 km z.s.z. od Našica) partizani su uništili b.b. uređaj.

———o———

B) JUŽNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Karlovca: 8. IX. kod Generalskog Stola (na pruzi Karlovac—Ogulin) partizani su minom oštetili želj. prugu[6].

Podr. Knina: 7. IX. njemačke čete su ušle u Knin. (izvješće glav. rav. za jav. red i sigurnost).

. . .

Osobitosti: Brzom intervencijom zapovjednika I. sektora generala Tomaševića i zapovjednika III. ustaškog zdruga ustaškog dopukovnika Rogoza, a po noćas dobijenom nalogu od Ministra i zapovjednika oružanih snaga, jutros poslije kratke borbe razoružana je cjelokupna talijanska posada u Karlovcu. — Ratni plijen je ogroman. Vlastiti gubitci: 2 častnika i 4 ustaše poginuli, a još neustanovljen broj ranjenih.

General Scipione zapovjednik divizije Lombardija), general Pittau i pukovnik Roco stavljeni su pod naš nadzor.

Dalje protumjere protiv talijanskih posada na cielom području oko Karlovca su poduzete.

U Jastrebarskom, talijanska bojna razoružana je od dielova Poglavnikovog tjelesnog zdruga uz mali odpor.

Prema izvješću krugovalne postaje na Sušaku. svo osoblje obćeg voj. povjereništva NDH. na Sušaku je zarobljeno od Talijana i odvedeno u Grado kod Trsta. — Šifra je uništena.

. . .

Po nalogu
Ministra i zapovjed. oruž. snaga
Pročelnik podhvatnog odjela
General (Dragojlov)

(M.P.)[7] **Dragojlov**

---

[6] Prugu oštetili dijelovi Drugog diverzantskog bataljona Hrvatske Vidi dok. br. 162.

[7] Okrugli pečat: Nezavisna država Hrvatska. Glavni stožer domobranstva. Operativni odjel.

BR. 210

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA PRVOG GORSKOG ZDRUGA OD 9 RUJNA 1943 GOD. O NAPADU DIJELOVA DESETE NO DIVIZIJE NA POLJANU I MEĐURIČ[1]

I. GORSKI ZDRUG
„POGLAVNIKA DR. ANTE PAVELIĆA“
Op. broj 1298/taj.
U Kutini dne 9. IX. 1943

Predmet: Dnevno izvješće.

— OPERATIVNOM ODJELU GLAVNOG STOŽERA MINORSA
— NJEMAČKOM RADNOM STOŽERU KOD 1. GOR. ZDRUGA

Stanje dne 9.-IX.-1943. godine do 12,00 sati:

1. — **Djelatnost odmetnika:**

Dne 9. IX. 1943. godine oko 0,30 sati partizani (XVII. ili XXI. češka brigada[2]) napali su našu posadu u Poljani[3] Napad je otpočeo iz oblasti s. Međurići. Borba se je razvila, trajala je do 04,30 sati kada su partizani odbijeni.

2. — **Djelatnost vlastitih četa:**

Dne 9. IX. 1943. godine poslie podne stigla je 1. sat 1. gorske pukovnije iz Garešnice preko Uljanika u Poljanu bez dodira sa neprijateljem.

Oko 22,30 sati pošao je jedan vod 1. sati iz Poljane u razviđanje s. Međurić u kome se je prema podatcima prikupio stanoviti broj partizana[4], koji je bio na crkvenom slavlju. Vod je upao u selo i odmah uhvatio 12 partizana od kojih 1 sa oružjem (bombe i samokresi) poslie čega je došlo do borbe u kojoj su ubijena 2 partizana. 1 domobran je nestao i 1 je ranjen. Poslie borbe ovaj se je vod vratio u Poljanu.

Oko 00,30 sati odpočeo je iz oblasti s. Međurić koncentrični napad partizana na posadu Poljane. U borbi do 04,00 sati napad je odbijen sa sliedećim posljedkom:

---

[1] Original, u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 10.1-8 k. 29.

[2] i [3] Snage Desete NO divizije, koje su došle iz Požeške kotline. Vidi dok. br. 108.

[4] Dijelovi Dvadeset prve NO brigade. Vidi dok. br. 108.

Ubijeno 6 partizana (prebrojano), a prema izjavama seljaka partizani su otjerali još 19 mrtvih partizana, dok broj ranjenih nije poznat.

Plijen: 3 kotura (bicikla), 4 puške, nešto bombi i streljiva i jedan partizanski pečat.

Vlastiti gubitci: 2 mrtva, 9 ranjenih od kojih 2 teško i 3 ubijenih konja.

Oko 04,30 sati na nekoliko uzastopnih znakova — svjetlometnih naboja i željezničarsku trubu otpočelo je povlačenje partizana.

Nije tačno utvrđeno da li je napad izvršila XVII. ili XXI. (češka) partizanska brigada, a pečat koji je uhvaćen je slijedeći:

I. Č. S. BRIGADA[5]
JANA.
ZIZKI.
Z.
TROCNOVA.

3. — **Pokreti četa:**

Dne 9. IX. 1943. godine izvršeno je premještanje 1 sati 1. gorske pukovnije iz Garešnice u Poljanu i stožera III. bojne 5. gorske pukovnije sa 10 i dielom 12. sati iz Ludine u Križ bez dodira sa neprijateljem.

5. Gorska pukovnija stigla je u oblast Capraga bez dodira sa nerpijateljem.

Danas dne 9. IX. u 06.00 sati upućena je iz Kutine jedna kombinirana bojna u susret 5 gorskoj pukovniji s tim da je prihvati u oblasti s. Stružec.

ZAPOVJEDNIK, PUKOVNIK,
(Peričić)
Peričić

Dodatak: dne 8. IX. 1943. porušena je između Okučana i s. Rajić želj. pruga i prekinuti b.b. spojevi[6]. Radovi na uzpostavi prometa su u toku.

10. IX 1943 **D.**

---

[5]Brigada tada još nije bila formirana. O formiranju ove brigade vidi dok. br. 176.

[6] Vidi dok. br. 201.

BR. 211

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 10 RUJNA 1943 GOD. O NAPADU JEDINICA NOV I PO HRVATSKE NA GORNJU VAS, ZVEČAJ, OŠTARIJE, LORKOVAC I RAZORUŽAVANJU TALIJANSKIH JEDINICA[1]

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 253

(po podatcima primljenim 10. IX. 1943 godine do 9 sati)

A) SJEVERNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Zagorja: 8. IX. partizani su izvršili vatreni prepad na D. Stubicu (7 km j. izt. od Zaboka). Gubitaka nije bilo.

Noću 8/9. IX. na želj. postaji Konjščina (11 km s.z. od Sv. Ivan Zelina) partizani su uništili b.b. uređaj.

Podr. Ivanić Grada: Noću 8/9. IX. u s. Ludina (18 km j. izt. od Ivanić Grada) partizani su zapalili školu i ustaški tabor.

Podr. Koprivnica: Noću 8/9. IX. partizani su oštetili želj. postaju Mučna Reka (6 km j. z. od Koprivnice) a između Mučne Reke i Koprivnice porušili želj. prugu[2].

Noću 9/10. IX. između želj. postaje Carevdar i Lepavina (na pruzi Koprivnica—Križevci) partizani su u manjoj mjeri oštetili želj. prugu[3].

Podr. Okučana: Noću 8/9. IX. između želj. postaje Okučani i Rajić (7 km s.z. od Okučana) partizani su na 3 mjesta porušili želj. prugu[4].

. . .

Podr. Žumberka: 9. IX. partizani su zauzeli s. G. Vas[5] (18 km s.z. od Jastrebarskog) i raspršili našu sat koja je pretrpila osjetne gubitke. Druga naša

---

[1] Dokumenat, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistorisko[g] instituta pod reg. br. 9/1-1, k. 29.

[2] i [3] Prugu porušio Prvi bataljon Kalničkog NOP odreda. Vidi dok. br. 66.

[4] O rušenju pruge vidi dok. br. 22, 28, 42, i 114.

[5] i [6] Vidi dok. br. 24, 25, 43, 123 i 209.

sat iz Novog Sela (19 km s.z. od Jastrebarskog) zbog jake ugroženosti povukla se u sjeverozapadnom smjeru preko njemačke granice. — Partizani[6] su zaposjeli crtu: Osredek (653)—s. Kravljak—Poklek—vis Kumičevac (775) (11—14 km z. od Samobora). — Ovim je Stojdraga (11 km z.s.z. od Samobora) jako ugrožena. — Jedna sat Poglavnikovog tjelesnog zdruga upućena je danas kao pojačanje u Stojdragu. — Od SS postrojbi na području Žumberka koje je sada najvećim dielom u partizanskim rukama nije ništa upućeno.

B) JUŽNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Karlovac—Ogulin:

Poslie razoružanja ciele talijanske posade u Karlovcu, 9. IX. prije podne, istog dana u 15 sati stigle su u Karlovac tamo upućene njemačke čete.

Prema izvješćima iz Karlovca na pruzi: Karlovac—Ogulin između želj. postaje Duga Resa i Zvečaj te Generalskog Stola i D. Dubrave partizani su oštetili želj. prugu[7]. Željeznička postaja Zvečaj i D. Dubrava su spaljene. Posada iz G. Dubrave povukla se na Globornički most (8 km izt. s. izt. od Ogulina) gdje se još drži i vodi borbu. Most na Globornici je ugrožen[8]. — Željeznička postaja Košare i Oštarije su u partizanskim rukama[9], a naša posada iz Oštarija (2 sati) je zarobljena. — Željeznička postaja Srpske Moravice (na pruzi Ogulin—Delnice) je dielom uništena[10].

Na pruzi Karlovac—Metlika, partizani su bili zauzeli želj. postaju Zorkovac[11] (11 km s.s.z. od Karlovca) ali su se uslied intervencije oklopnog vlaka povukli. — Posada na Ozlju je napadnuta od partizana i drži se. — Između želj.

[7] Prugu porušio Drugi bataljon Kordunaškog NOP odreda. Vidi dok. br. 123.

[8] Napad na most vršili dijelovi Treće NOU brigade Osme divizije. Vidi dok. br. 107.

[9] U ovim mjestima se nalazio Drugi bataljon Kordunaškog NOP odreda. Vidi dok. br. 123.

[10] Posadu je zarobio jedan bataljon Plaščanskog i dijelovi Kordunaškog NOP odreda. Vidi dok. br. 123.

[11] Napad na ovo uporište vršili dijelovi Druge čete Drugog diverzantskog bataljona Hrvatske. Vidi dok. br. 81.

postaje Bubnjarci i Zaluka (3 i 11 km izt. j. izt. od Metlike) partizani[12] su zarobili našu stražu, a želj. most između Bubnjarci i Metlike je minom porušen od strane Talijana.

Prema izvješću zapovjednika I. sektora od danas u 1030 sati stanje oko Ogulina je još nejasno. Navodno su dielovi talijanske posade iz Ogulina razoružani, ali se iz smjera Ogulina čuje topnička vatra.

Prema izvješću iz Ogulina od 9. IX u 2130 sati talijanske čete su napustile Ogulin i sa oko 200—300 četnika navodno krenuli prema Delnicama.

...

Podr. Zadra: 7. IX. njemačke motorizirane čete zaposjele su uzletište Nadin (22 km izt. j. izt. od Zadra).

Zrakoplovstvo: 9. IX. zrakoplovstvo je vršilo bojne zadaće.

Osobitosti: Granica prema Italiji je zatvorena.

Prema izvješću admirala Jakčina, talijanske posade u svim većim mjestima Hercegovine su razoružane po njemačkim i našim četama. Zaplijenjeno je dosta tvoriva. Kod Čapljine je skršen talijanski odpor. Njemačke čete nastavljaju nastupanje prema Dubrovniku gdje će vjerovatno sjutra stići.

Prema izvješću generala Metzgera iz Sinja, 9. IX. talijanska posada u Sinju je razoružana bez borbe.

Njemačke čete se prebacuju zrakoplovima u Sinj radi daljeg nastupanja prema Splitu.

Prema izvješću oruž. krila Dubrovnik, 9.IX. njemačke čete su razoružale talijansku posadu na uzletištu u Grudi (26 km. j. izt. od Dubrovnika). — Između s. Čilipi i Morčića) 7 i 3 km j.izt. od Cavtata) vodile su se slabije borbe.

Talijanska posada u Dugoj Resi (7 km j.z. od Karlovca razoružana je 9. IX. a naše posade u Ozlju i Dugoj Resi su nešto pojačane istog dana.

9. IX. na području II. zbornog područja razoružane su talijanske straže gdje ih je bilo.

Po nalogu
Ministra i zopovjed. oruž. snaga
Pročelnik podhvatnog odjela
general (Dragojlov)
Dragojlov

(M.P.)[13]

---

[12] Vidi dok. br. 81.

[13] Okrugli pečat: Nezavisna država Hrvatska. Glavni stožer domobranstva. Operativni odjel.

BR. 212

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 11 RUJNA 1943 GOD. O NAPADU DIJELOVA DESETE NO DIVIZIJE NA POLJANU I MEĐURIĆ I PREDAJI TALIJANSKIH JEDINICA U DUBROVNIKU[1]

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 254

(po podatcima primljenim 11-IX-1943 godine do 9 sati)

A) SJEVERNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Zagorja: 10.IX. između želj. postaje Pušća Bistra i Luka (6 i 10 km. s. od Zaprešića) naišao je vlak na minu.[2] Stroj i 6 vagona je izkliznulo.

Podr. Zagreba: Noću 8/9.IX. kod želj. postaje Sesvete (10 km. izt. od Zagreba) nepoznate osobe pripucale su na osobni vlak Novska—Zagreb. 1 njemački vojnik je poginuo, a 3 su ranjena.

Podr. Lekenika: 10.IX. 2.5 km s.z. od Lekenika (17 km s.z. od Siska) naišao je osobni vlak na minu.[3] Stroj i 2 vagona su izkliznuli. Ložač i 2 domobrana su ranjeni.

Podr. Banove Jaruge: Noću 8/9.IX. odbijen je partizanski napadaj na s. Poljana[4] (8 km izt. od Banove Jaruge). Napadaj je izvršila navodno XVII. ili XXI. češka part. brigada.[5] 6 partizana je poginulo (prebrojano) a prema izkazu seljaka partizani su još 19 mrtvih odvezli. Plien: 4 kotura, 4 puške i nešto streljiva. Vlastiti gubitci: 2 mrtva i 9 ranjenih.

9. IX. jedan naš vod upao je u s. Međurić[6] (4 km. izt.s.izt. od Banove Jaruge) i zarobio 12 partizana od kojih 4 sa oružjem. U borbi su 2 partizana ubijena, 1 domobran ranjen, a 1 nestao.

---

[1] Dokumenat, umnožen na geštetneru nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 10 1-1, k. 29.

[2] i [3] Vidi dokumenat u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 31-2, k. 105 B-C.

[4], [5] i [6] Vidi dok. br. 108.

Podr. Virovitice: 10.IX. kod želj. postaje Lukač (5 km s. od Virovitice) partizani su minom oštetili želj. prugu.[7]

. . .

B) JUŽNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Ogulin: Prema izvješću zapovjed. želj. mreže Lika od 10-IX. u 10.30 sati 85 domobrana posade u Oštarijama (6 km j. izt. od Ogulina) povuklo se je u Ogulin, a jedan dio se probija prema Karlovcu. Druga lička bojna drži postave: Oštarije —Košare—Tounj—Dubrave—potok Globornica. Globornički most je još ugrožen.[8]

Talijanska posada sa četnicima povukla se je 9-IX. u 19 sati prema Vrbovskom (17 km s.z. od Ogulina) i dalje uzduž željezničke pruge.

Podr. Gospića: 9.IX. naše čete su bez borbe razoružale talijanske jedinice na postavama: Karlobag — Vrata (8 km izt. od Karlobaga).

Podr. Bos. Novog: 10.IX. između želj. postaje Sunja i Majur (na pruzi Sunja—Kostajnica) naišao je teretni vlak na minu. Bližih podataka još nema.

. . .

Osobitosti: Prema izvješću 6. pješadiske divizije talijanska divizija Messina u rasulu prolazi kroz Trsteno (13 km s.z. od Dubrovnika), a veliki dio bacio je oružje. Zapovjednik talijanske divizije general Spicazzi nalazi se kod zapovjednika 6 pješačke divizije.

Prema izvješću admirala Jakčina luka Ploče je zaposjednuta, a talijanski odpor u Dubrovniku je prestao. Vode se pregovori o razoružanju ciele talijanske posade.

Izvidnici zrakoplova koji su 10.IX. bacili letke za promičbu javljaju, da se u Novom, Crikvenici, Šibeniku i Trogiru viju hrvatske zastave. — Na putu: Bakar—Fužine te u Senju i Divuljama (4 km izt. s. izt. od Trogira) zapaženi su talijanski vojnici sa oružjem. Sa jednog broda u Senju otvorena je vatra na zrakoplov. U Divuljama napadnut je naš zrakoplov jakom strojničkom vatrom sa zemlje a nad Kaštelom

[7] Prugu vjerovatno porušili dijelovi Podravskog NOP odreda. Vidi dok. br. 132.

[8] Ugrožavanje vršili dijelovi Treće NOU brigade Osme divizije. Vidi dok. br. 107 123, i 211.

(8 km izt. s. izt. od Trogira) dvomotorni talijanski hidroavion napao je naš zrakoplov koji je dobio oko 200 pogodaka i morao se prisilno spustiti u Sinju.

Po nalogu
Ministra i zopovjed. oruž. snaga
Pročelnik podhvatnog odjela
general (Dragojlov)
Dagojlov

(M. P.)[9]

BR. 213

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 12 RUJNA 1943 GOD. O NAPADU SEDAMNAESTE NOU BRIGADE NA HERCEGOVAC I PRIKUPLJANJU DIJELOVA OSME NO DIVIZIJE U OKOLINI PRIMIŠLJA[1]

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 255

(po podatcima primljenim 12.IX. 1943 godine do 9 sati)

A) SJEVERNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Samobora: 10 IX. 6 partizana svuklo je 17 domobrana (zrakoplovaca iz radne sati zračne luke) koji su radili u vrtu jedriličke škole u Sv. Nedelji (5 km izt. od Samobora). Partizani su se udaljili u smjeru s. Rakov potok (10 km j. izt. od Samobora).

Istog dana između Sv. Nedelje i Podsuseda (5 i 10 km izt. od Samobora) partizani su napali 1 teretni samovoz sa domobranima. Domobrane su razoružali i pustili.

Podr. Jastrebarskog: 11.IX. između želj. postaje Zdenčina i Horvati (na pruzi Jastrebarsko—Zagreb) naišao je oklopni vlak na minu. Jedan domobran je poginuo, a 6 ih je ranjeno.

---

[9] Okrugli pečat: Nezavisna država Hrvatska. Glavni stožer domobranstva. Operativni odjel.

[1] Dokumenat, umnožen na geštetneru, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 11/1, k. 29.

Podr. Zagreba: Nocu 9/10.IX. na želj. postaji Čulinec (7 km izt. od Zagreba) jača partizanska skupina napala je stražu želj. osiguranja i nakon kratke borbe zarobila 33 domobrana.

Podr. Vel. Gorice: Noću 9/10.IX. u s. Lukavec (7 km z. od Vel. Gorice) partizani su zapalili školu.

Podr. Sv. Ivan Zelina: Noću 10/11.IX. skupina od navodno oko 200 (?) partizana upala je u s. D. Zelina (6 km. j.j.z. od Sv. Ivan Zelina), opljačkala općinu i spalila općinske spise, te se potom povukla u smjeru Kašine (11 km j.z. od Sv. Ivan Zelina).

Podr. Koprivnica: Noću 11/12. između želj. postaje Carevdar i Majurec (na pruzi Križevci—Koprivnica) partizani su porušili želj. most,[2] a između želj. postaje V. Carevdar i Lepavina željezničku prugu[3] u dužini od 200 metara.

11.IX. između želj. postaje Pitomača i Vukosavljevica (na pruzi Koprivnica—Virovitica) partizani su porušili želj. prugu[4] u dužini od 640 metara, a sa želj. postaje Virje odveli 4 domobrana želj. straže dok su se ostali stražari razbježali.

Podr. Garešnice: Prema izvješću 1. gor. zdruga, noću 11/12.IX. partizani su napali s. Hercegovac[5] (8 km s.s.izt. od Garešnice) i veći dio tamošnje poljopriradne bojne zarobili. Jedna sat. 1. gor. pukovnije sa ostatkom poljopriradne bojne se drži. Iz Garešnice upućena sat napadnuta je uzput od partizana. Bližih podataka još nema.

Podr. Našice: Noću 8/9.IX. između želj. postaje Čačinci i Zdenci (21 i 16 km z.s.z. od Našica) partizani su u manjoj mjeri oštetili želj. prugu.

B) JUŽNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Karlovac —Ogulin: U okolici Primišlja (21 km izt. j. izt. od Ogulina) skupljaju se jače partizanske snage[6] sa namjerom da prekinu želj. promet između Karlovca i Ogulina (izvješće glav. rav. za jav. red i sig.).

---

[2] i [3] Vidi dok. br. 66 i 113.

[4] Vidi dok. br. 187.

[5] Napad na ovo uporište izvršili su dijelovi Sedamnaeste NOU i Dvadeset prve NO brigade. Vidi dok. br. 41, 49, 92, 108, 218 i 219.

[6] Odnosi se na dijelove Osme NO divizije. Vidi dok. br. 39, 107, 134.

Prema izvješću zapovjednika I. sektora iz Karlovca, u Srpskim Moravicama i Gomirju (23 i 12 km s.z. od Ogulina) su četnici[7] preuzeli vlast, a naša posada iz Vrbovskog (3. pomoćna sat 3. p.p.) sa 36 domobrana probila se u Ogulin. — Stanje u Delnicama je nepoznato. 11.IX. u 16 sati njemačke čete su ušle u Ogulin.[8]

Podr. Pelješca: Prema izvješću zapovedničtva 6. divizije, po odlazku Talijana sa poluotoka Pelješca, naš vod 14. p.p. izgleda da je zarobljen od partizana. — Partizani su se javili i iz Stona (24 km j.j. izt. od Metkovića).

Podr. Metkovića: Prema izvješću zapovjedničtva 6. pješ. div. naša polubojna u Hutovu (18 km j.izt. od Metkovića) je ugrožena od četnika.

Zrakoplovstvo: 11.IX. zrakoplovstvo je vršilo bojne zadaće.

Osobitosti: 9.IX. u Mostaru je talijanska posada uzletišta sa oko 20 zrakoplova (raznih tipova) zarobljena. — Njemačke čete u pokretu iz Hercegovine prema obalnom pojasu dostigle su 9.IX. Cavtat i područje oko Metkovića.

11.IX. njemačke čete su ušle u Dubrovnik.

Daljnje njemačke čete prebacuju se zrakoplovima u Sinj[9] odakle su 10.IX. nastupile dalje prema Splitu. U Splitu se od 11.IX. nalazi njemačka posada[10] (brdski lovci) sa ustašama.

Prema izvješću zapovjednika I. sektora iz Karlovca, u Metliki su partizani razoružali Talijane i zaplienili 9 haubica sa kojima su 10.IX. pomoću talijanskih častnika vršili vježbovna pucanja.

Po nalogu
Ministra i zopovjed. oruž. snaga
Pročelnik podhvatnog odjela
general (Dragojlov)
Dragojlov

(M. P.)[11]

---

[7] Vidi dok. br. 90.
[8] Vidi dok. br. 39, 40, 50 i 134.
[9] O dolasku Nijemaca u Sinj vidi dok. br. 54 i 82.
[10] Netačno. Nijemci i ustaše su ušli u Split tek 27 rujna 1943 god. Vidi dok. br. 253.
[11] Okrugli pečat: Nezavisna država Hrvatska. Glavni stožer domobranstva. Operativni odjel.

32

BRZOGLASNO IZVJEŠĆE

TKO JAVLJA	VRIEME		KOME SE JAVILO:
P.gorski zdrug satnik Dinoković	SATI	0030	Zapov.bojnog zrakopl. satnik Pavešić
	DAN	12.	
	MJESEC	1[illegible].	
PRIMIO: Ppukovnik Dita	GODINA	1943	PREDAO: Ppukovnik [redacted]

SADRŽAJ

Hercegovac je napadnut.-Pozaju /poljopriradna bojna/ većim dielom je [illegible].-Tamo se nalazi i [illegible] I. gorski ppukovnije koja se drži sa dielovima poljopriradne bojne koji nisu zarobljeni.-Iz Garešnice je upućena 1.set u pomoć ali je uzput napadnuta molim:

1/ Odmah zrakoplovno razvidjanje izmedju Garešnice i Hercegovca i bombardiranje partizana u koliko se primjete.

2/ U svakom a ukoju bombardirati šume kod s.Pomovac, Podgarić,Brdljanica i Bišnik.Sela ne bombardirati jer tamo nema partizana,već samo šume oko ovih sela.

3/Ako je 4.gorskom zdrugu moguće neka nešto pošalje u smjeru Hercegovca.Ovo isto bi se moglo zapovjediti i operativnom području Bjelovar.

Obaviest neka mi zrakoplov baci u Kutini u dvorište zdruga gdje ima znak bielo platno.

Na brzoglasni upit ppukovnika [redacted] zapovjedničtvo I.gorskog zdruga iz Kutine javilo je ppukovnik Kotnačević,da je 1. gorski zdrug izviestio o prednjem:IV.gorski zdrug i Bjelovar.

12/IX 43

[illegible] IV. g. [illegible]

41

Fotokopija dokumenta br. 214

BR. 214

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA PRVOG GORSKOG ZDRUGA OD 12 RUJNA 1943 GOD. O NAPADU JEDINICA NOV I PO HRVATSKE NA HERCEGOVAC[1]

BRZOGLASNO IZVJEŠĆE

TKO JAVLJA:	VRIEME		KOME SE JAVILO:
1. gorski zdrug satnik Šimković	SATI	0830	Zapov. bojnog zrakopl. satnik Pavešić
	DAN	12.	
	MJESEC	IX.	
PRIMIO: Ppukovnik Dits	GODINA	1943	PREDAO: Ppukovnik Mesarov

SADRŽAJ

Hercegovac je napadnut.[2] — Posada (poljopriradna bojna) većim dielom je zarobljena. — Tamo se nalazi i 9. sat III. bojne 1. gorske pukovnije koja se drži sa dielovima poljopriradne bojne koji nisu zarobljeni. — Iz Garešnice je upućena 1 sat. u pomoć ali je uzput napadnuta molim:

1) Odmah zrakoplovno razviđanje između Garešnice i Hercegovca i bombardiranje partizana ukoliko se primjete.

2) U svakom slučaju bombardirati šume kod s. Popovac, Podgarić, Bršljanica i Dišnik. Sela ne bombardirati jer tamo nema partizana, već samo šume oko ovih sela.

3) Ako je 4. gorskom zdrugu moguće neka nešto pošalje u smjeru Hercegovca. Ovo isto bi se moglo zapovieditи i operativnom području Bjelovar.

Obaviest neka mi zrakoplov baci u Kutini u dvorište zdruga gdje ima znak bielo platno.

Na brzoglasni upit ppukovnika Mesarova zapovjedničtvo I. gorskog zdruga iz Kutine javilo je ppukovniku Kovačeviću, da je 1. gorski zdrug izviestio o prednjem: IV. gorski zdrug i Bjelovar.

12/IX **D**

[1] Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 11/1-36, k. 29.

[2] O napadu na ovo uporište vidi dok. br. 41, 49, 92, 108, 213, 218, i 219.

BR. 215

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA PRVOG GORSKOG ZDRUGA OD 12 RUJNA 1943 GOD. O NAPADU DIJELOVA DESETE NO DIVIZIJE NA HERCEGOVAC I GAREŠNICU[1]

I. GORSKI ZDRUG
„POGLAVNIKA DR ANTE PAVELIĆA"
Op. Broj 1388/taj.
U Kutini dne 12.-IX.-1943

Predmet: dnevno izvješće.

— Operativnom odjelu glavnog stožera minorsa
— Njemačkom radnom stožeru kod 1. gorskog zdruga.

STANJE DNE 12.-IX-1943. GODINE DO 20,00 SATI:

Djelatnost odmetnika:

Od zapovjedničtva 187. njemačke divizije dobivene obaviesti o vjerojatnoj pojačanoj djelatnosti odmetnika na glavnu željezničku prugu sa namjerom rušenja iste te su od svog zapovjedničtva naložene mjere opreznosti i spriečavanja svakog rušenja.

Od zapovjedničtva posade Garešnica dobivene su tokom 11.IX.43. obaviesti o prikupljanju jakih partizanskih snaga[2] na prostoru: Podgarić—Popovac—Dišnik—Bršljanica.

Uveče dne 11. IX. primljena obaviest zapovjedničtva posade Garešnica, da je posada u Hercegovcu[3] ugrožena od partizana i da su je partizani pozvali na predaju.

Poslie prvog izvješća o ugroženosti Hercegovca dobivena od posade Garešnica obaviest, da se je u oblasti zapadno od Hercegovac—Garešnica prikupila 10. partizanska divizija koja namjerava napasti najprije Hercegovac, a potom Garešnicu.

Dne 11.IX. 43. oko 22,00 sata primljeno izvješće od posade Hercegovac, da su partizani — X. divizija[4] (vjerojatno sastavljena od 17. i 21. brigade) pozvali častnike posade Garešnica na pregovore — priepis dostavljenog pisma od strane partizana prilaže se.

Danas 12 IX.43. posada Garešnice javlja, da su partizani oko 01,00 sat dne 11.IX. odpočeli napad na posadu Garašnice, te da je poljopriradna bojna raspršena najvećim dielom dok se 9. sat III. bojne, koja se također nalazi u Hercegovcu, sa malim

[1] Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 13/1-17, k. 29.
[2] Vidi dok. br. 6, 41, i 49.
[3] O napadu na ovo uporište vidi dok. br. 41, 49, 108, 213, 214 i 218.
[4] Vidi dok. br. 41, 49 i 108.

brojem pripadnika poljopriradne bojne još drži u borbi protiv odmetnika. Traži pomoć za Hercegovac. Sa svoje strane uputio je jednu sat, ali ova nije mogla uslied odpora partizana, da se probije dalje od Palešnika.

Prema obaviesti zapovjednika posade Poljana, oko 1.000 partizana se je prikupilo u oblasti s. Goveđe Polje (10 km sjev. ist. od Poljane) na području 4. gorskog zdruga, navodno sa namjerom napada na Poljanu.

2. — Djelatnost vlastitih četa:

Po obaviesti zapovjedničtva 187. njem. div. o vjerojatnoj pojačanoj djelatnosti partizana protiv želj. pruge pojačane su mjere opreze, poglavito su pojačane noćne zasjede i pripremljene su udarne pričuve.

Vojno-oružnički vod iz Kutine koji je bio u zasjedama na želj. prugi Kutina—Gračenica dne 11. IX. 43. naišao je pored pruge na minu. Domobran koji je stao na minu izazvao je eksploziju iste od koje je 5 domobrana lakše ranjeno.

Po nalogu zapovjedničtva 187. njemačke divizije II. bojna 1. gorske pukovnije zbog ovoga je privremeno upućena sa 2 sati iz Novske na dionicu Rajić—Lađevac radi pojačanja želj. stražarskih postrojbi. Po jedna sat ove bojne ostala je u Novskoj i u Okučanima.

Obzirom na stanje u oblasti Hercegovac—Garešnica traženo je dne 11. IX. 43. od zapovjedničtva 187. divizije, da se poduzme zrakoplovno razviđanje ove oblasti i bombardiranje šuma oko navedenih mjesta Danas 12.IX. ovaj zahtjev ponovljen je i Operativnom odjelu Glavnog stožera Minorsa. Djelovanje zrakoplovstva je tokom dana i usliedilo.

Posadama Garešnica i Hercegovac naložena je najstroža opreza, uzajamno priticanje u pomoć za slučaj napada i uzimanje taoca iz navedenih mjesta, da bi se time spriječilo izdajstvo od mještana ili ubačenih partizana.

Od Operativnog odjela Glavnog stožera traženo je, da zapovjedničtvo 4. gorskog zdruga i operativnog područja Bjelovar mogućim snagama priteknu u pomoć posadi Hercegovca.

Poljopriradna bojna u Hercegovcu tj. 3 njene sati predale su se sa nekoliko častnika bez borbe, dok se je pridata 9. sat. III. bojne i jedan dio poljopriradne bojne koji je bio sa ovom sati (oko jedna sat) branio i uspio održati.

Radi pomoći ovoj posadi učinjeno je od strane ovog stožera sliedeće:

Obrazovana je jedna kombinirana bojna sastavljena od 1. gorske obkoparske sati, 15 sati 1. gorske pukovnije 3 bornih

kola. 2 topa 65 mm sa posade Gojila i 2 voda Njemaca sa posade Gojila. Pod upravom zamjenika zapovjednika zdruga i glavara stožera ova je bojna oko 09,10 sati samovozom krenula iz Kutine preko Gojila u Garešnicu, kuda je stigla oko 13,00 sati. Isto dobno je posadi Garešnice naloženo, da krene svim snagama u pomoć 9. sati u Hercegovcu, a da će obranu Garešnice preuzeti ova kombinirana bojna. U međuvremenu su partizani prekinuli dalji napad na Hercegovac.

4. gorski zdrug uputio je u pomoć posadi Hercegovca snage iz s. Zdenci i s. Grubišno Polje.

Stanje u Hercegovcu i u Garešnici je podpuno uzpostavljeno. Namjesto poljopriradne bojne, posada Hercegovca pojačana je sa I. gorskom obkoparskom sati i 2 bojna kola, a posada Garešnice pojačana je 15. sati 1. gorske pukovnije i 1 bojnim kolima.

Istodobno je za pojačanje oslabljene posade Kutina, danas oko 20 sati stigla iz Novoselec—Križ jedna sat bivše III. bojne. V. gorskog zdruga sa dosta samoradnih oruđa.

Od zapovjedničtva 4. gorskog zdruga ogarantirano je na slučaj ponovnog napada odmetnika na Hercegovac upućivanje pomoći iz s. Zdenci i Grubišno Polje.

O pojavi partizana u oblasti s. Goveđe Polje obavieštena je We.wi. bojna Gojilo, zapovjedničtvo 4. gorskog zdruga, a osim toga izvršene su pripreme za topničko podpomaganje posade Poljana na slučaj napada odmetnika na istu.

3. — **Osobitosti:**

Opaženo je, da odmetnici postavljaju mine u neposrednoj blizini želj. pruge, da bi izazvali gubitke poglavito kod noćnih zasjeda, koje ih u mraku ne vide, već nagaze na njih i time izazivaju eksploziju.

4. — **Gubitci:**[5]

U Hercegovcu se je predalo partizanima oko 250 pripadnika poljopriradne bojne sa nekoliko častnika i cjelokupnim naoružanjem i opremom. Ostatak posade, uglavnom 9. sat III. bojne 1. gor. puk ima u borbi 1 mrtvog dočastnika i 7 ranjenih domobrana.

Vojno-oružnički vod, koji je nagazio prigodom postavljanja zasjeda na minu ima 5 ranjenih domobrana od kojih 2 teže.

ZAMJENIK ZAPOVJEDNIKA
Podpukovnik, **Broz**

[5] O gubicima vidi dok. br. 49 i 108.

ER 216

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA PRVOG ZBORNOG PODRUČJA OD 12 RUJNA 1943 GOD. O DEJSTVU NJEMAČKIH I USTAŠKO-DOMOBRANSKIH JEDINICA NA PODRUČJU LUDBREGA[1]

„VEOMA ŽURNO"[2]

ZAPOVJEDNIČTVO I. ZBORNOG PODRUČJA
GLAVNOSTOŽERNI ODJEL
Op. br. 2964/taj.
U Zagrebu, dne 12. rujna 1943.

TAJNO![3]

Predmet: Dnevno izvješće za
12. rujan 1943. god. do 18 sati

GLAVNOM STOŽERU ORUŽANIH SNAGA (Operativni odjel).
GLAVNOM STOŽERU ORUŽANIH SNAGA (Izvještajni odjel).

Savezno zapovjedi Op. Br. 3219/taj. od 9. VIII. 1942. godine dostavlja se sliedeće dnevno izvješće:

(Sekcija mjerilo 1:100.000)

1-A-KRATKA OCIENA SITUACIJE:

Bez osobitih promjena.

1-B-DJELATNOST PODREĐENIH ČETA I POJEDINOSTI O NEPRIJATELJU:

Podhvatno područje Zagreb:

1) 11. IX. u 00,30 sati uništili su partizani nekoliko strojeva u rudniku lignita Vučak (6 km s.i. od Donje Stubice), i spalili ujedno i jednu baraku.

2) 11. IX. u 03,00 sata jedna partizanska skupina u jačini od 200 ljudi spalili su pismaru u općini Donja Zelina (5 km j. od Sv. Ivan Zelina), uništili brzoglasni aparat i odnieli 2.000 kuna i 2 pisaća stroja. Ova skupina kretala se dalje u pravcu s. Krapina (12 km z. od Sv. Ivan Zelina).

3) 11. IX. u 23.30 sati partizanska skupina nepoznate jačine napala je željezničku postaju Sesvete. Straža u bunkeru u

[1] Original, u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 21/1-23, k. 29.

[2] i [3] Otisnuto pečatom.

pravcu Dugog Sela, kao i zapovjednik straže na postaji, te 1 nadsatnik od partizana zarobljeni.

Gubitci: 2 častnika, 7 domobrana i 2 strojnice zarobljene.

4) 12. IX. u 08,00 sati naletio je ustaški oklopni vlak kod ulaza u željezničku postaju Horvati (14 km j.z. od Zagreba) na minu, 2 oklopna vagona izkočila. Pruga je oštećena i biti će u toku 12. IX. popravljena.

Podhvatno područje Varaždin:

1) 6. IX prilikom podhvata[4] naših i njemačkih postrojbi u pravcu s. Svibovec (4 km i. od Varaž. Toplica) ustanovljeni su točni gubitci. Od 1. sati 14 p p. 1 dombran mrtav i 10 nestalih, od 2. sati I. konj. sklopa 1 domobran nestao. Od njemačkih postrojbi 6 vojnika mrtvih i 9 ranjenih.

2) 12. IX. krugovalom je javljeno od podhvatnog zapovjedničtva sliedeće: b.b. linija sa Zagrebom i Ludbregom u prekidu. Oko Ludbrega slabije puškaranje. Na Dravi Mađari ostavili pogranične straže, a oružane snage povlače se iz Čakovca u Mađarsku. Ovi podatci još se provjeravaju.

Podhvatno područje Sisak:

12. IX. partizani su uništili željezničku prugu u daljini od 1 km kod s. Graboštani (9 km. j. od Sunje). B.B. linija također u prekidu.

Podhvatno područje Bjelovar:

Zapovjedničtvo odsjeka Kalnik—Bilogora sa Op. Br. 902/taj. od 12. IX. o.g. krilašem dostavio je sliedeće:

„Izdajstvom konjaničkog poručnika Bellia Slavka iz 1. udarne sati I. konjaničkoga sklopa posada Lepavina[5] predala se odmetnicima. Postoji sumnja za posadu Carevdar[6] da će se isto dogoditi a prema izkazu domobrana koji su pobjegli iz Lepavine.

Veze sa Carevdarom nemam. Popravak pruge trajat će više na pruzi porušen.
dana, pošto je most kod sela Mučna preko Koprivničke Reke

Pruga kod Rasinja minirana[7].“

Krugovalnom brzojavkom izvješteno je zapovjedničtvo podhvatnog područja Bjelovar pukovnik Vukics radi poduzimanja daljih potrebnih mjera.

---

[4] O ovoj akciji vidi dok. br. 29, 207 i 208.

[5] i [6] Vidi dok. br. 66.

[7] Miniranje izvršili dijelovi Kalničkog NOP odreda. Vidi dok. br. 66.

1 — C — 2 i 3 nije bilo.

Osobitosti: Mjestno zapovjedničtvo Dubrovnik sa Brzojavkom Br. 1443/taj. od 12. IX. dostavilo je slijedeće:

„Dana 12. IX. odpočelo je razoružanje divizije Marche u Dubrovniku. Mjestimično otpor."

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

PO OVLAŠĆENJU ZAPOVJEDNIKA
PROČELNIK GLST. ODJELA
bojnik (Šteger)
Šteger

13/IX. **D.**

BR. 217

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA PRVOG SEKTORA OD 12 RUJNA 1943 GOD. O NAPADU DIJELOVA TRINAESTE PROLETERSKE NOU BRIGADE „RADE KONČAR" NA OZALJ[1]

BRZOGLASNO IZVJEŠĆE

TKO JAVLJA:	VRIEME	KOME SE JAVILO:
Zasek I general Tomašević	SATI 19,50 DAN 12 MJESEC IX GODINA 1943	Služ. častniku I zbor. područja, nadporučniku Beniću (6722)
Primio: ppuk. Merslavić		PREDAO: ppuk. Merslavić

SADRŽAJ

Neprijatelj počeo jak napad na Ozalj[2].

Tuče sa 2 haubice sa lieve obale r. Kupe.

2 tenka u pokretu pravcem s. Podbrežje—s. Zajačko Selo.

Neprijatelj vrši napad i iz pravca s. Novaki (oko 2 km z. od Ozlja) i pravcem s. Svetice—Ozalj (4 km j. Ozlja).

[1] Original, u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 12/1-25, k. 29.

[2] i [3] Napad na ova uporišta vršili dijelovi Trinaeste proleterske NOU brigade „Rade Končar". Vidi dok. br. 122, 219, 220 i 224.

Posada je slaba: svega jedna skupljena bojna.

Tomašević nema pojačanja. Sve što bi se moglo od Nijemaca poslati, nalazi se oko Jastrebarskog.

Centrala u opasnosti.

Opaska:

1) Tražena veza sa puk. Kalečakom u 20 sati — nije bio kod kuće.
2) Jednovremeno tražen ured Poglavnika — nije se nitko javio.
3) Brzojavka poslata pukovniku Wanneru u 20,20 na uvid. Odgovorio: U Karlovcu se nalazi njemačka posada. Neka to javi zap. III ss. Pr. korps-a
   Javiti to i Pročelniku generalu Dragojlovu.
4) Javljeno prednje generalu Tomaševiću, koji je odgovorio u 21^h da Nijemci nemaju u Karlovcu snaga već da su ih uputili prema Jastrebarskom.

Javlja da neprijatelj napada i na liniji Zdenčina—Horvati[3].—

22.30

5) Javljeno službujućem častniku Pauzerluvu. Već upoznat. Javio, da će 13-IX. od svanuća njemačke snage poduzeti akciju sa pravca Karlovca i Jastrebarskog. O svemu će obaviestiti i generala Tomaševića.
6) U 23^h izviešten o prednjem general Dragojlov.

13/IX. **D.**

BR. 218

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 13 RUJNA 1943 GOD. O NAPADU DIJELOVA TRINAESTE PROLETERSKE NOU BRIGADE „RADE KONČAR" NA DRAGANIĆE I OZALJ I NAPADU SEDAMNAESTE NOU BRIGADE NA HERCEGOVAC[1]

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 256

(po podatcima primljenim 13. IX 1943 godine do 9 sati)

A) SJEVERNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Jastrebarskog: Noću 9/10. IX. jača partizanska skupina napala je mjesto i oruž. postaju Draganići[2] (11 km. s.s. izt. od Karlovca). Napadaj na oruž. postaju je odbijen, a u mjestu su partizani zapalili vatrogasni dom i demolirali općinu.

12. IX. kod s. Izimje (5 km j.j.z. od Jastrebarskog) part. su napali jednu njemačku kolonu.[3] Jedan njemački vojnik je poginuo, 4 ih je ranjeno, a 2 somovoza su zaplienjena.

12. IX. na ulazu u želj. postaju Horvati (12 km s.izt. od Jastrebarskog) naišao je ustaški oklopni vlak na minu.[4] 2 oklopna vagona su izkliznula.

Podr. Zagorja: Noću 10/11. IX. jača partizanska skupina je napala i oštetila rudnik ugljena u Vučaku (6 km s. izt. od D. Stubice).

Noću 11/12. IX. između želj. postaja Konjščina i Sutinske Toplice (na pruzi Zabok—Varaždin) partizani su minirali sve propuste i na 5 mjesta oštetili želj. prugu. — Željeznička pruga: Zabok — Krapina je oštećena na 2 mjesta.

Podr. Zagreba: Noću 11/12. IX. partizanska skupina nepoznate jačine napala je želj. postaju Sesvete (10 km izt. od Zagreba). Straža jednog bunkera, kao i zapovjednik straže na postaji, te 1 nad-

---

[1] Dokumenat umnožen na geštetneru, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 12/1-1, k. 29.

[2] Vidi dok. br. 122.

[3] Napad na kolonu izvršio Prvi proleterski bataljon Trinaeste proleterske NOU brigade „Rade Končar". Vidi dok. br. 25

[4] Vidi dokumenat u arhivi V. I. I. pod reg. br. 31-2 k. 105 B-C.

satnik zarobljeni su od partizana. Gubitci: 2 častnika i 7 domobrana zarobljeni, a 2 strojnice izgubljene.

Podr. Ludbrega: 12. IX. oko Ludbrega bilo je slabijeg puškaranja.

Podr. Koprivnice: I. domobranski zbor javlja da se je izdajstvom konjaničkog poručnika Bellia Slavka iz 1. udarne sati I. konjičkog sklopa posada Lepavine[5] (13 km j.z. od Koprivnice) predala partizanima.

Podr. Garešnice: Noću 11/12. IX. partizani su zapalili želj. postaju Pavlovac—Dražica (16 km s.s. izt. od Carešnice) i porušili želj. prugu prema Garešnici.

12. IX. stanje u Hercegovcu[6] i Garešnici (8 km s.s. izt. od Garešnice) je uzpostavljeno a obje posade su pojačane. Poljopriradna bojna iz Hercegovca je najvećim dielom zarobljena[7]. Spoj dnevno izvješće br. 255).

. . .

B) JUŽNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Gospića: Noću 11/12. IX. odbijen ja slabiji part. napadaj na Perušić[8] (12 km s. od Gospića).

Podr Karlovac—Ogulin: 12. IX. partizani su pozvali našu posadu u Ozlju[9] na bezuvjetnu predaju. Posada je poziv odbila našto su partizani napali posadu koju su tukli topničkom vatrom. 4 neprijateljska juriša su odbijena i nakon što se je upućenom pojačanju iz Karlovca noću 12/13. IX. uspjelo probiti do Ozlja neprijatelj se povukao. — Danas se poduzima podhvat[10] njemačkih i naših četa iz Karlovca i Jastrebarskog prema Ozlju.

12. IX. između Ozlja i Zorkovca (12 km s. s. z. od Karlovca) part.[11] su napali našu posadu jednog bunkera i razoružali 4 domobrana. Oko Zorkovca part. su porušili želj. prugu na

---

[5] Vidi dok. br. 66.

[6] i [7] U napadu na ovo uporište vidi dok. br. 41, 49, 108, 213 i 219.

[8] Napad vjerovatno izvršili dijelovi Šeste NO divizije. Vidi dok. br. 90.

[9] O napadu na ovo uporište vidi dok. br. 25, 43, 217, 220 i 224.

[10] Vidi dok. br. 122.

[11] Napad izvršio Prvi bataljon Žumberačko-pokupskog NOP odreda. Vidi dok. br. 122.

6 mjesta a tako isto su rušili želj. prugu između želj. pruge Bubnjarci i Ozalj.

U Ogulinu vlada mir. Partizani iz okolice Ogulina povukli su se prema Plaškom (23 km j. izt. od Ogulina).

Uzduž želj. pruge Karlovac—Ogulin ima više partizanskih skupina. — Želj. postaja Košare (9 km izt. j. izt. od Ogulina) je zapaljena.[12] a oklopni vlak koji je upućen u pomoć posadi kod Globarničkog mosta (8 km izt. s. izt. od Ogulina) naišao je na porušenu prugu[13] i morao se vratiti.

Podr. Kostajnice: Noću 11/12. IX. kod Graboštani (6 km s. od Kostajnice part su porušili želj. prugu[14] u dužini od oko 800 metara.

. . .

Zrakoplovstvo: 12. IX. zrakoplovstvo je vršilo bojne zadaće i bacalo promičbene letke.

Osobitosti: 12. IX. u 12 sati talijanska posada u Dubrovniku se je predala.

11. IX. njemačke čete su zauzele Šibenik.

11. IX. oko samog grada Splita vodile su se borbe[15] sa partizanskim bandama.

Na Rijeci izgleda da je haotično stanje. Njemačke čete iz Slovenije upućene su prema Rijeci.

Njemačke čete nastupaju u smjeru Boke Kotorske.

Prema izvješću 1 željezničara koji se je 11. IX. vratio iz partizanskog zarobljeničtva, partizani u Papuk pl. podielili su se na čisto crvene komuniste i hrvatsko oslobodilačku vojsku. — Navodno se međusobno i bore. Podatak se provjerava.

Po nalogu
Ministra i zapovjed. oruž snaga
Pročelnik podhvatnog odjela
general (Dragojlov)

(M. P.[16]) **Dragojlov**

---

[12] i [13] Vidi dok. br. 123.

[14] Prugu porušili dijelovi Banijskog NOP odreda. Vidi dok. br. 174.

[15] Vidi dok. br. 54 i 74.

[16] Okrugli pečat: Nezavisna država Hrvatska. Glavni stožer domobranstva. Operativni odjel.

BR. 219

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 14 RUJNA 1943 GOD. O NAPADU SEDAMNAESTE NOU BRIGADE NA HERCEGOVAC I TRINAESTE PROLETERSKE NOU BRIGADE „RADE KONČAR" NA OZALJ[1]

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 257
(po podatcima primljenim 14. IX. 1943 godine do 9 sati)

A) SJEVERNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Zagorja: 13. IX. kod želj. postaje Pušča Bistra (6 km s. od Zaprešića) naišao je osobni vlak na minu. Stroj i 2 vagona su izkliznula. 1 osoba je ranjena.

Podr. Žumberka: Prema izvješću I. zbornog područja, jače partizanske skupine[2] iz s. Dubranec i Pokupsko (14 km z. j. z. i 21 km j j. z. od Turopolja) kreću se u smjeru Žumberka.

Podr. Garešnice: Noću 11/12. IX. prigodom part. napadaja na s. Hercegovac[3] (8 km s.s. izt. Garešnice) (Dnevno izvješće br. 255) predalo se partizanima oko 250 pripadnika poljopriradne bojne sa nekoliko častnika i cjelokupnim naoružanjem i opremom. Ostatak posade u glavnom 9. sat 1. gorske pukovnije, imala je u borbi 1 mrtvog dočastnika i 7 ranjenih domobrana. — Vojno oružnički vod, koji je prigodom postavljanja zasjeda naišao na minu, imao je 5 ranjenih domobrana.

Podr. Daruvara: Prema izvješću 4 gorskog zdruga, jača part. skupina nalazi se u s. Bastaji (9 km s. izt. od Daruvara). 13. IX. prigodom razviđanja u tom smjeru došlo je kod s. Koreničani (13 km s. izt. od Daruvara) do puškaranja. Gubitaka nije bilo. Neprijatelj se povukao u Bilo Goru.

Podr. Broda: Prema izvješću Glav. oruž. zapov., 9. IX. u šumi Dolca (7 km s. izt. od Broda) parti[4]. su napali i zarobili 3 teretna samovoza sa njemač-

---

[1] Dokumenat umnožen na geštetneru, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 13/1-1, k. 29.

[2] Riječ je o dijelovima Trinaeste proleterske NOU brigade „Rade Končar".

[3] O napadu na ovo uporište vidi dok. br. 41, 49, 108, 213 i 218.

[4] Dijelovi Diljskog NOP odreda. Vidi dok. br. 37.

kim vojnicima i domobranima. 1 domobran je poginuo.

Podr. Vinkovaca: Noću 11/12. IX. partizani su napali Privlaku (11 km j.j. izt. od Vinkovaca), zapalili želj. skladišta, 3 vagona pšenice i 3 vagona drveta, a stražu od 20 domobrana razoružali i odveli.

. . .

B) JUŽNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Senja: 11. IX. Gorjanska partizanska brigada napala je Senj koga brani 1 ustaška polubojna. Bližih podataka još nema.

Podr. Paga: Pag je zauzet od domaćih partizana (izvješće Glavnog rav. za jav. red i sigurnost).

Podr. Karlovca: Noću 12/13. IX. odbijen je partizanski napadaj na Ozalj[5]. 13. IX. naš zrakoplov je uzpješno bombardirao okolicu Ozlja. — 13 IX. partizani su ponovno tukli Ozalj bacačima i topničtvom. 12 ustaša i 2 domobrana su ranjena. Posada Ozlja pojačana je 13. IX. njemačkim dielovima.

Podr. Šamarice: Prema izvješću zapovjedničtva Panzerkopsa, 3 partizanske brigade sa područja Šamarice planine u pokretu su u jugoiztočnom smjeru.

. . .

Podr. Splita: 11. IX. njemačko zrakoplovstvo bombardiralo je talijanske lađe kod Divulja (4 km izt. s. izt. od Trogira).

Podr. Metkovića: U luci Ploče (15 km z. od Metkovića) Talijani su uništili sve naprave.

. . .

3 izaslana njemačka častnika od 373. pješ. div. stupila su u pregovore sa odmetničkim vođom Huskom u Cazinu. Predmet i posljedak pregovora nije poznat.

Po nalogu
Ministra i zapovjed. oruž. snaga
Pročelnik podhvatnog odjela
general (Dragojlov)
(M. P.)[6] **Dragojlov**

---

[5] O ovom napadu vidi dok. br. 43, 217, 218, i 224.

[6] Okrugli pečat: Nezavisna država Hrvatska. Glavni stožer domobranstva. Operativni odjel.

BR. 220

IZVJEŠTAJ GLAVNOG RAVNATELJSTVA ZA JAVNI RED I SIGURNOST OD 14 RUJNA 1943 GOD. O DEJSTVU JEDINICA NOV I PO HRVATSKE U GORSKOM KOTARU I PRIMORJU POSLIJE KAPITULACIJE ITALIJE[1]

MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA
GLAVNO RAVNATELJSTVO ZA JAVNI RED I SIGURNOST
ODJEL B. II.

Broj: V. T. 8168 — 7 — 1943.— Zagreb, dne 14. rujna 1943.—

Predmet: Razoružanje Talijana u Gorskom Kotaru i Hrvatskom Primorju.—

MINISTARSTVU ORUŽANIH SNAGA
OPERATIVNI ODJEL

Zagreb

Poslie kapitulacije Italije partizani su napali Crikvenicu[2], zauzeli je i razoružali talijansku posadu.—

U Gorskom Kotaru partizani[3] su razoružali gotovo sve manje talijanske posade i zarobili veće količine oružja i streljiva.

Njemačke i naše postrojbe došle su dne 14-IX-o. g. do Ozlja i Generalskog Stola, gdje vode ogorčene borbe sa partizanima[4] i Talijanima. Ogulin je obkoljen od partizana i vode se borbe —

Iz nepotvrđenih izvora saznaje se da su predhodnice njemačkih oružanih snaga ušle na Rijeku 13. o. mj. od strane Trsta.—

Četnici, koji su se povukli iz Gorskog Kotara i Primorja, nalaze se sada na otoku Krku, ima ih oko 3.000.—

Izvještaj se može smatrati točnim.—

Dostavlja se prednje s molbom na znanje.—

ZA DOM SPREMNI!

NADSTOJNIK B. II. ODSJEKA:
(Stjepan Damić)
Stjepan Damić

15. IX. 1943 **D** (M. P.[5])

---

[1] Original, u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 15/1-26 k. 29.

[2] Ovo uporište napala Treća NO brigada Trinaeste divizije.

[3] Vidi dok. br. 31, 107, i 123.

[4] O ovim borbama vidi dok. br. 43 107, 217, 218, 219.

[5] Okrugli pečat: kao u naslovu.

BR. 221

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 15 RUJNA 1943 GOD. O DEJSTVU TRINAESTE PROLETERSKE NOU BRIGADE „RADE KONČAR" NA PODRUČJU JASTREBARSKOG I RAZORUŽANJU TALIJANSKIH JEDINICA U DUBROVNIKU I ŠIBENIKU[1]

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 258

(po podatcima primljenim 15. IX. 1943 godine do 9 sati)

A) SJEVERNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Jastrebarskog: Noću 13/14. IX. između želj. postaje Zdenčina i Horvati (na pruzi Zagreb—Jastrebarsko) partizani[2] su iz jednog bunkera odveli 10 domobrana želj. osiguranja.

14. IX. između želj. postaje Horvati i Leskovac (na pruzi Zagreb—Jastrebarsko) naletio je osobni vlak na oklopni vlak koji ga je pratio. 3 vagona osobnog vlaka i 3 vagona oklopnog vlaka su oštećena. Žrtava nije bilo.

Istog dana u blizini Rakovog Potoka (13 km s. izt. od Jastrebarskog) partizani[3] su zarobili 42 domobrana od kojih 7 sa oružjem.

15. IX. između želj. postaje Jastrebarsko i Horvati naišao je oklopni vlak na minu.[4] Bližih podataka još nema.

Podr. Zagorja: Prema izkazu pučanstva na području jugozapadno od Ludbrega i u dolini r. Bednje nalaze se navodno 3 part. brigade[5] (?) koje navodno namjeravaju napasti Varaždinske Toplice.

Podr. Ludbrega: Noću 13/14. IX. kod želj. postaje Martijanec (6 km z. od Ludbrega) partizani su minom oštetili želj. prugu. Popravak je u toku.

Podr. Ivanić Grada: 14 IX. kod želj. postaje Širinec (na pruzi Dugo Selo—Novska) naišao je osobni vlak na

---

[1] Dokumenat, umnožen na geštetneru, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 14/1, k. 29.

[2] i [3] Dijelovi Trinaeste proleterske NOU brigade „Rade Končar". Vidi dok. br. 25.

[4] Miniranje izvršili dijelovi Trinaeste proleterske NOU brigade „Rade Končar". Vidi dok. br. 25.

[5] Vidi dok. br. 113.

minu. Jedan vagon je izkliznuo. Žrtava nije bilo.

Podr. Turopolja: 14. IX. između želj. postaje Lekenik i Turopolje (na pruzi Zagreb—Sisak) naišao je teretni vlak na minu. Stroj i 7 vagona su izkliznuli. Pruga će biti danas popravljena.

Podr. Koprivnice: 13. IX. partizani su opljačkali i zapalili želj. postaju Đurđevac[6] (na pruzi Koprivnica—Virovitica).

Podr. Nove Gradiške: Noću 13/14. IX. između želj. postaje Nova Kapela—Batrina i Nova Gradiška, partizani su porušili želj. prugu[7] u dužini od 900 metara. Osim toga porušena je pruga još na 5 mjesta. — Na želj. postaji Staro Petrovo Selo[8] (12 km izt. j. izt. od Nove Gradiške) partizani su zapalili 2 vlaka, a domobranę sa postaje odveli.

Podr. Našica: Na području između Koške i Prandanovci (na pruzi Našice—Osijek) zapaženo je jače kretanje partizana[9]. — 12. IX. kod želj. postaje Koška partizani su napali osobni vlak. Oklopni i osobni vlak vratili su se u Osijek. Gubitaka nije bilo. — Kod Koške partizani su napali njemački teretni samovoz[10]. Samovoz je izgorio. — Isto tako je napadnut njemački motorni kotač sa 5 njemačkih vojnika. 2 njemačka vojnika su poginula, 1 je ranjen, a 2 su nestala.

Noću 12/13. IX. između želj. postaje Našička Breznica i Koška (na pruzi Našice—Osijek) partizani su porušili želj. prugu[11]. Popravak je u toku.

B) JUŽNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Primorja: Prema izvješću Zapoli, u Kraljevici, Novom i Crikvenici preuzeli su partizani[12] sporazumno

---

[6] Napad na ovo uporište izvršili dijelovi Bilogorskog NOP odreda. Vidi dok. br. 187.

[7] O rušenju pruge vidi dok. br. 47, 55, 72, 76, 114, 128 i 237.

[8] Napad na ovo uporište izvršili dijelovi Osamnaeste NO brigade. Vidi dok. br. 47, 55, 72, 76, 114, 128 i 237.

[9] Na ovom području nalazio se Diljski NOP odred. Vidi dok. br. 56.

[10] Napad na kamion izvršili dijelovi Diljskog NOP odreda. Vidi dok. br. 56.

[11] Prugu porušili dijelovi Diljskog NOP odreda. Vidi dok. br. 56.

[12] Vidi dok. br. 54.

sa Talijanima svu vlast. U ovim mjestima zrakoplovci su zapalili Hrvatske zastave sa petokrakom zviezdom. — Zrakoplovnim razviđanjem 13. IX. utvrđeno, da od Sušaka do Ogulina nema želj. prometa niti hrvatskih zastava. — U Delnicama zrakoplovac je primijetio crvenu zastavu. — Od Sušaka prema Kraljevici plovio je parobrod od 2.000 tona pod hrvatskom zastavom sa crvenom zviezdom.

Podr. Karlovca: 10. IX. kod s. Zvečaj (12 km j. z. od Karlovca) partizani su napali njemačku samovoznu kolonu. Nijemci su bez vlastitih gubitaka napadaj odbili i zarobili 14 partizana.

Noću 12/13. IX. partizani su zapalili želj. postaju Zvečaj i oštetili želj. prugu[13].

Noću 13/14. IX. partizani su pokušali zauzeti Ozalj[14], ali su odbijeni. — 14. IX. partizani su haubicama bombardirali Ozalj. Ranjeno je 18 ljudi, a razrušena 2 naša bunkera. — Istog dana poslie podne 2 naše haubice tukle su neprijateljsko topničtvo. Posljedak još nije poznat.

9. IX. na želj. pruzi od Ozlja do Bubnjarci, skupina od oko 600 partizana[15] udružena sa talijanskom vojskom razoružala je sve naše straže želj. osiguranja zajedno sa zapovjednikom 2 želj. straž. sati. Partizani su se dielom povukli sa talijanskom vojskom u smjeru Metlike, a glavnina sa zarobljenicima povukla se u smjeru Bosiljeva (16 km s. s. izt. od Ogulina) (Izvješće gl. oruž. zapovjedničtva).

Podr. Like: Noću 13/14. IX. odbijen je part. napadaj na Perušić[16] (11 km s. od Gospića). Iste noći čula se jaka topnička vatra iz smjera Senja.

Prema izvješću Zapoli partizani odvlače iz Primorja oružje i namirnice u Otočac.

. . .

Osobenosti: U Dubrovniku i Šibeniku nastavlja se sa razoružanjem talijanskih postrojbi. — Posljedak razoružanja 6. tal. armiskog korpusa je: 25000—30000 zarobljenih sa cjelokupnim nao-

[13] Vidi dok. br. 123.
[14] O napadu na ovo uporište vidi dok. br. 25, 43, 217, 218 219 i 220.
[15] Vidi dok. br. 25 i 43.
[16] Napad vjerovatno izvršili djelovi Šeste NO divizije. Vidi dok. br. 90.

ružanjem, tvorivom i obskrbom. Gubitci prigodom razoružanja u Dubrovniku jesu: a) Hrvatski: 1 domobran poginuo, a 2 redara ranjena. — b) Njemački: pukovnik Schmidhuber je lako ranjen, a 2 njemačka vojnika poginula. — c) Talijanski i četnički: nekoliko desetaka mrtvih i ranjenih.

U Šibeniku njemačke čete[17] su razoružale fašističke vojnike koji su spremni nastaviti borbu na njemačkoj strani izvan područja NDH.

Noću 13/14. IX. iz 2. bitnice II. top. sklopa iz Zagreba koja se upućuje u Karlovac pobjeglo je 36 domobrana.

12. IX. iz Zagrebačke konjaničke pukovnije koja stoji pod njemačkim zapovjedničtvom kod Travnika pobjeglo je 25 domobrana sa oružjem.

Po nalogu
Ministra i zapovjed. oruž snaga
Pročelnik podhvatnog odjela
general (Dragojlov)
Dragojlov

(M.P.)[18]

[17] Vidi dok. br. 93.

[18] Okrugli pečat: Nezavisna država Hrvatska. Glavni stožer domobranstva. Operativni odjel.

BR. 222

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIČTVA PRVOG GORSKOG ZDRUGA OD 15 RUJNA 1943 GOD. O DEJSTVIMA JEDINICA NOV I PO HRVATSKE U MOSLAVINI[1]

I. GORSKI ZDRUG
„POGLAVNIKA DR. ANTE PAVELIĆA"
Op. Broj 1501/taj.
U Kutini dne 15. IX. 1943

Predmet: dnevno izvješće.

— OPERATIVNOM ODJELU GLAVNOG STOŽERA MINORSA
— NJEMAČKOM RADNOM STOŽERU KOD 1. GORSKOG ZDRUGA

1. — **Djelatnost odmetnika:**

Noću 14/15. IX. 1943. godine partizani su minirali želj. prugu[2] između Volodera i s. Novoselec—Križ. Kod s. Ludine razrušeno je 600 metara i porušeno 1200 metara brzoglasnih stupova[3]. Istodobno su partizani napali posadu zaklona (bunkera) kod želj. postaje Ludina.

Promet je prekinut i za uspostavu istoga trebati će 1—2 dana.

2 — **Djelatnost vlastitih četa:**

Posade Kutina, Popovača i Novoselec—Križ izašle su odmah na mjestima izvršenih prepada, ali nisu bile u stanju osujetiti rušenja, koja su već bila miniranjem izazvana. 2 voda upućena iz Popovače uspjela su odbiti napad partizana na bunker kod želj. postaje V. Ludina.

— **Osobiti događaji:**

Zapovjednik III. bojne 5. gorske pukovnije, bojnik Bradač izvršio je izdajstvo i prevarom je odveo 160 ljudi sa oružjem, 2 strojnice, 1 bacač i krugovalnu postaju, iz Popovače k partizanima.[4] Istraga se vodi.

Ljudstvo za koje je držao da se ne bi dalo prevariti, uputio je sa poručnikom Šimatovićem u razviđanje ka Ludini, gdje su postupili kao što je iznieto pod tčk. 2.

Uspjeh partizana na rušenju pruge i b.b. linije proizilazi iz izdajstva bojnika Bradača.

---

[1] Original, pisan na mašini, u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 1/1-10, k. 30

[2] i [3] Miniranje izvršili dijelovi Moslavačkog NOP odreda. Vidi dok. br. 92.

[4] O ovoj predaji vidi dok. br. 92 i 108.

Krugovalna šifra (lokalna samo za ovaj zdrug) izmienjena je. Od Zapovjedničtva 187. njemačke divizije krugovalnom brzojavkom tražena je izmjena znakova spoznavanja.

Na želj. postaju Popovača upućena je jedna sat II. bojne 5. gorske pukovnije iz Ivanić Grada sa zadatkom noćnog krstarenja duž pruge i zaštite želj. postaje zajednički sa tamošnjom jednom Hrvatskom i jednom njemačkom želj. stražarskom sati.

4. — **Pokreti četa:**

U toku je povlačenje 15. sati i bojnih kola iz Garešnice, kojoj su istodobno iz Kutine poslata 2 protivoklopna topa, jer prema obaviesti zapovjednika posade Garešnica partizani navodno imaju i bojna kola.

ZAPOVJEDNIK, PUKOVNIK,
(Peričić)

17/IX **Peričić**

BR. 223

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA DRUGOG SEKTORA OD 15 RUJNA 1943 GOD. O ODNOSIMA NIJEMACA PREMA TALIJANIMA I HRVATIMA U ZADRU POSLIJE KAPITULACIJE ITALIJE[1]

PRIMLJENA BRZOJAVKA

PRIMLJENO OD: SINJA	DAN: 15 9.43.	SAT I MINUT: 1900	BROJ: 101
PUTEM KRUGOVALNE POSTAJE ZAGREB 2.	DAN: 16.9.43.	SAT I MINUT: 0755	BROJ: 1884

SADRŽAJ

ZA KOGA: GENERAL NAVRATIL MINISTAR ORUŽANIH SNAGA
SPOJ: —.—.

Danas mi je saopćeno sasvim pouzdano, da su talijanski fašisti po izričitoj dozvoli njemačkog Ortz Komandanta ponovo zauzeli **Zadar,** dobivši oružje od njemačkih vlasti.

[1] Original, u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 16/1-30. k. 29.

36

PRIMLJENA BRZOJAVKA

PRIMLJENO OD: SINJA	DAN: 15.9.43.	SAT I MINUT: 1900	BROJ: 101
PUTEM REDOVALNE POSTAJE ZAGREB 2.	DAN: 16.9.43.	SAT I MINUT: 0755	BROJ: 1884

(Original za g. Ministra)

SADRŽAJ

ZA ROGA: GENERAL NAVRATIL MINISTAR OBRUŽANIH SNAGA

SPOJ: -.-.-

Danas mi je saobćeno sasvim pouzdano, da su talijanski fašisti po izri čitoj dozvoli njemačkog Orts Komandanta ponovno zauzeli ZADAR, dobivši oružje od njemačkih vlasti.
Orts Komandant je izjavio da Hrvati nemaju što tražiti u ZADRU, koji j talijanski, te da i naš konzul može otići, da mu ne smeta.
Sve ovo izazvalo je zabunu i nepovjerenje kod hrvatskog elementa.
Zašto ni jedna hrvatska ustaška ili domobranska jedinica nije stigla mi u ZADAR, ni u SINJ i nigdje na more, gdje bi one već svojom pojavom značile izvanredno mnogo.
Samo nekoliko stotina vojnika i stvari bi krenule izvanredno povoljno
Od naše civilne ekspedicije traži se kategorički, da se probije kroz partizane, koji napadaju.
Mi ćemo to pokušati učiniti uzprkos tome što ni jedna naša jedinica nije niti avizirana.
Narod se pita gdje je naša vojska.
Dragi generale, poznavajući dobro vašu energiju i patriotizam, molim Vas učinite sve što je potrebno u ovim poviestnim trenutcima.

Vaš odani prijatelj državni ministar BULAT.

Riešeno sa
Op 8851/taj
Potpisano od g. Ministra!

16/IX

Op.br.8851/taj.

Županstvu Pri Poglavniku
Predsjedničtvu Vlade
Min.Vanjskih Poslova
Zasek II.Sinj/za Min.Bulata brzojavka/

PRIMIO BRZOJAVKU DANA 16.9. U SATI 0845
DEŠIFRIRAO DANA 16.9. U SATI 1000 PODPIS:

OČEVIDNI BROJ BRZOJAVKE	PRIMLJENA:	PODPIS I ČIN CASTNIKA, KOJI JE BRZOJAVKU PRIMIO:
252	DAN 16. MJESEC IX. GOD. 43. SAT 10 MINUT 15	PODPIS: ČIN:

Fotokopija dokumenta br. 223

Ortz Komandant je izjavio da Hrvati nemaju što tražiti u **Zadru**, koji je talijanski, te da i naš konzul može otići, da mu ne smeta.
Sve ovo izazvalo je zabunu i nepovjerenje kod Hrvatskog elementa.
Zašto nijedna hrvatska ustaška ili domobranska jedinica nije stigla ni u **Zadar**, ni u Sinj i nigdje na moru gdje bi one već svojom pojavom značile izvanredno mnogo. Samo nekoliko stotina vojnika i stvari bi krenule izvanredno povoljno.
Od naše civilne ekspedicije traži se kategorički, da se probije kroz partizane, koji napadaju.
Mi ćemo to pokušati učiniti uzprkos tome što nijedna naša jedinica nije niti avizirana.
Narod se pita gdje je naša vojska.
Dragi generale, poznavajući dobro Vašu energiju i patriotizam molim Vas učinite sve što je potrebno u ovim poviestnim trenutcima.

Vaš odani prijatelj državni ministar BULAT.

Op. br. 8851/taj.

Županstvu pri Poglavniku
Pretsjedništvu vlade
Min. vanjskih poslova
Zasek II. Sinj (za min. Bulata brzojavka)

16/IX **D**

BR. 224

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 16 RUJNA 1943 GOD. O NAPADU DIJELOVA TRINAESTE PROLETERSKE NOU BRIGADE „RADE KONČAR" NA OZALJ I BORBAMA U REONU SPLITA[1]

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 259

(po podatcima primljenim 16. IX. 1943 godine do 9 sati)

A) SJEVERNO OD R. SAVE I KUPE

Podr. Zagorja: 14. IX. u s. Jalžabet (10 km j. izt. od Varaždina) zapažena je jaka part. skupina. — Istog dana zapaženo je povlačenje part. sa područja izt. od Varaždinskih Toplica u nepoznatom smjeru.

Podr. Ludbrega: 14. IX. kod želj. postaje Martijanec (6 km z. od Ludbrega) naišao je osobni vlak na minu i potom od oko 40 partizana napadnut[2]. Putnici su opljačkani, a 5 Nijemaca, 1 domobran i 1 oružnik su odvedeni (spoj dnevno izvješće br. 258).

Podr. Bjelovara: Noću 14/15. IX. između želj. postaje Paulovac i Sirova Katalena (na pruzi Bjelovar—Kloštar) partizani su porušili želj. prugu.

Podr. Banove Jaruge: Noću 12/13. IX. part. su izvršili vatreni prepad na posadu u s. Poljana (8 km izt. s. izt. od Banove Jaruge). Gubitaka nije bilo.

Podr. Novoselec—Križ: Noću 14/15. IX. između želj. postaje Novoselec—Križ i Ludina—Vidrenjak (na pruzi Dugo Selo—Banova Jaruga) prije nailaska osobnog vlaka eksplodirala je mina. Pred porušenom prugom zaustavljeni vlak napadnut je od odmetnika[3]. 1 Nijemac i 1 putnik su ranjeni. Osim toga porušena je želj. pruga u dužini od oko 600 metara.

---

[1] Dokumenat, umnožen na geštetneru, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 15/1-2, k. 29.

[2] Napad izvršio Prvi bataljon Druge NO brigade „Braće Radić". Vidi dok. br. 113.

[3] Napad izvršili dijelovi Moslavačkog NOP odreda. Vidi dok. br. 92.

Podr. Daruvara: U s. Polom (4 km j.j.z. od Daruvara) utvrđene su jače part. snage. 14. IX. iz Daruvara upućene čete sukobile su se sa partizanima kod k. 221 (4 km j.j.z. od Daruvara) i ove odbacile. Partizanskim protunapadajem naše čete su potisnute do crte: Brda—Podbor. Doljani (2 km j.z. i 2,5 km j. od Daruvara). Iz Badljevine(9 km. j.j.z. od Daruvara) upućeno pojačanje stiglo je 14. IX. uveče bez dodira sa neprijateljem do s. Kip (6 km j j.z. od Daruvara). Neprijatelj se povukao u smjeru Trojeglave (10 km j.z. od Daruvara). — Vlastiti gubitci: 1 dočasnik i 3 domobrana poginuli, a 1 domobran ranjen. Partizanski gubitci: 14 mrtvih (brojano) i više ranjenih.

Prema izkazu jednog zarobljenog partizana u s. Podgarić (17 km s. od Kutine) nalazi se XVI. i XVII. part. brigada, a u s. Ćeralije i Bokane (10 i 9 km izt. od Voćina) XII. i XVIII. part. brigada.

Podr. Broda: 11. IX. na želj. postaji Stari Petrovci[4] (na pruzi Brod—Vinkovci) partizani su napali mješoviti vlak[5] u čijem je sastavu bilo 8 njemačkih teretnih vagona sa samovozima i 25 vojnika. U borbi je 10 njemačkih vojnika poginulo, a 9 ih je ranjeno. Partizani su 10 vagona zapalili. Partizanski gubitci: 3 mrtva i više ranjenih.

— — — — o — — — —

B) JUŽNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Karlovca: Noću 14/15. IX. odbijen je part. napadaj na Ozalj[6]. 15. IX. ujutro partizani oko Ozlja povukli su se u nepoznatom smjeru.

Podr. Gline: 15. IX. jača part. skupina napala je naše zasjede između s. Gora i Župić (7 i 4 km j.z. od Petrinje). Pomoću SS četa partizani su protjerani.

...

[4] Po karti: Perkovci Stari

[5] Napad na vlak izvršili dijelovi Diljskog NOP odreda. Vidi dok. br. 56 i 114.

[6] O napadu na ovo uporište vidi dok. br. 43, 122, 217, 219, 220 i 221.

Podr. Sinja: 13. IX. oko Sinja vođene su borbe sa partizanima[7]. Jedan ustaški častnik je poginuo, a 1 ustaša je ranjen. Sinj je ugrožen.

Zrakoplovstvo: 15. IX. zrakoplovstvo je bacilo promičbene letke i vršilo obskrbu Gospića i Globornićkog mosta.

Osobitosti: 13. IX. njemačke čete su zaposjele Kotor i preuzele osiguranje Boke[8].

Njemačke i naše čete kod Splita stoje u teškim borbama sa pobunjeničkim snagama[9] koje raspolažu topništvom. — Novi njemački dielovi prebacuju se zrakoplovima u Sinj.

13. IX. talijanski general Amico organizirao je u Dubrovniku odpor protiv Nijemaca te su kroz 2 sata vođene ulične borbe. Grad Dubrovnik nije oštećen, njemačko zrakoplovstvo bombardiralo je u toku borbi samo Lapad. Više desetaka Talijana i četnika je poginulo, a general Amico je od fašista streljan. Na području Gračac—Benkovac je jaka djelatnost part. bandi koje stalno ugrožavaju veze sa Jadranom.

Radi dokazane veze sa part. uhićeni su i predati ratnom sudu 4. gorskog zdruga: 1 desetnik I. bojne 4. gor. pukovnije, 2 častnika i 1 domobran II. bojne 4. gor. pukovnije, 1 satnik, 2 dočasnika, 1 razvodnik i 3 domobrana 1. bitnice I. topnič. sklopa, dok su 3 dočasnika iste bitnice uspjeli prije uhićenja pobjeći.

5. gorska pukovnija iz Novoselec—Križa javlja da je bojnik Bradač izvršio izdaju[10]. Bližih podataka još nema.

Po nalogu
Ministra i zapovjednika oruž. snaga
Pročelnik podhvatnog odjela
general (Dragojlov)
Dragojlov

(M.P.)[11]

---

[7] Vidi dok. br. 63, 103 i 104.
[8] Boke Kotorske
[9] Vidi dok. br. 57, 58 69 i 71.
[10] Vidi dok. br. 92, 108 i 222.
[11] Okrugli pečat: Nezavisna država Hrvatska. Glavni stožer domobranstva. Operativni odjel.

BR. 225

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA DRUGOG SEKTORA OD 16 RUJNA 1943 GOD. O STANJU U SINJU[1]

PRIMLJENA BROJAVKA

PRIMLJENO OD: SINJA	DAN: 16.9.43.	SAT I MINUT: 1930	BROJ: 111
PUTEM KRUGOVALNE POSTAJE ZAGREB 2.	DAN: 17.9.43.	SAT I MINUT: 1055	BROJ: 2134

SADRŽAJ

ZA KOGA: OPERATIVNI ODJEL I HRVOPO SUŠAK
SPOJ: .—.—.

Situacija u **Sinju** vrlo kritična[2].
Obkoljeni smo sa sviju strana od partizana.[3]
Žurno i najenergičnije nastojte kod Nijemaca da se odmah uputi u **Sinj** jedna njemačka bojna.
Nijemci uzeli čak od naših slabih snaga jedan dio za **Split.**
Bez pojačanja **Sinj** se ne može održati, niti mogu preuzeti odgovornost.

Op. broj 466/tajnno general METZGER
17/IX **D**

[1] Original, u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 1/1-11, k. 30.
[2] i [3] Vidi dok. br. 103, 104 i 118.

BR. 226

IZVJEŠTAJ USTAŠKO-DOMOBRANSKOG ZAPOVJEDNIŠTVA ZA LIKU OD 16 RUJNA 1943 GOD. O DEJSTVU JEDINICA NOV I PO HRVATSKE U LICI I PREDAJI SENJA JEDINICAMA NOV I PO HRVATSKE OD STRANE TALIJANA[1]

PRIMLJENA BRZOJAVKA

PRIMLJENO OD: GOSPIĆA	DAN: 16.9.43.	SAT I MINUT: 1730	BROJ: 64
PUTEM KRUGOVALNE POSTAJE ZAGREB	DAN: 16.9.43.	SAT I MINUT: 1900	BROJ: 2006

Prije svega!

SADRŽAJ

SPOJ: —.—.
ZA KOGA: OPEROD

Noćas odbijen petosatni jaki napad odmetnika na **Bilaj**[2] (5 km. j.i. od **Gospića**).
Naši gubitci 5 mrtvih i 8 ranjenih. Neprijateljski osjetni. Kombinirana bojna, koja je imala razviditi situaciju u **Senju** danas se je vratila. Talijani su predali **Senj** odmetnicima još 13. ov. mj. sa velikim količinama ratnog materijala, kojega su odmetnici odvozili u Otočac. Da se ovim materijalom ne bi koristili, bojna je izvršila iznenadan napad[3] u **Otočac** i tom prilikom uništila oko 45 natovarenih teretnih i 5 osobnih samovoza, 2 topa 75 mm., 5 protuoklopnih topova, oko 2500 pušaka, 1 bojna kola, 250 bačava benzina, oko 40 malih bacača — oko 2000 topovskih naboja. Pobila je 150 odmetnika, iz zatvora oslobodila oko 80 osoba, 4 njemačka vojnika, jednog liječnika trećeg gor. zdruga, častne sestre, jednog četničkog vođu. Gubitci bojne 2 mrtva i 23 ranjenih. Noćas je iz I. bojne 12. p. p. napustilo postave 11 vojnika, a iz stožernog

[1] Original, u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 16/1-53, k. 29.

[2] O napadu na ovo uporište vidi dok. br. 112 i 227.

[3] O ovom napadu vidi dok .br. 57, 65, i 91.

sata ZAPOLI 51 vojnik sa puškama i poručnikom **Sever Đurom** rodom iz **Križevaca.** Iz II. bojne 15. p.p. (prije druga lovačka) napustilo ovih dana oko 40 ljudi postave i pored svesrdnog zalaganja starješina. Kod domobranskih jedinica i nadalje predstoji napuštanje položaja. Obzirom da odmetnici drže tako reći cielo **Primorje** kao i otoke, potrebno je najžurnije posjedanje primorskog pojasa sa normalnim jedinicama.

Op. broj 914/tajno.

ZAPOLI

16/IX **D**

BR. 227

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 17 RUJNA 1943 GOD. O NAPADU DRUGE NO BRIGADE „BRAĆE RADIĆ" NA NOVI MAROF I DVADESET PRVE NO BRIGADE NA NOVSKU I O BORBAMA U DALMACIJI[1]

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 260

(po podatcima primljenim 17. IX. 1943 godine do 9 sati)

A) SJEVERNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Zagorja: Noću 15/16. IX. partizanska skupina jačine navodno oko 1300 ljudi napala je posadu u Novom Marofu[2] (16 km j. od Varaždina). Nakon kratke borbe posada (1 pohodna sat 14. p. p. — 1 častnik i 120 domobrana i posada oruž. postaje) je savladana i zarobljena. — Partizani su se povukli u smjeru Kalnika.

Noću 14/15. IX. između želj. postaje Konjščina i Hrašćina (na pruzi Zabok—Varaždin) part. su porušili želj. prugu u dužini od 200 metara.

[1] Dokumenat umnožen na geštetneru, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 16.1-1, k. 29

[2] Napad na ovo uporište izvršili dijelovi Druge NO brigade „Braće Radić". Vidi dok. br. 113.

Podr. Ludbrega: Noću 14/15. IX. kod želj. postaje Martijanec (16 km z. od Ludbrega) part. su na nekoliko mjesta porušili želj. prugu.

Podr. Bjelovara: Noću 14/15. IX. jače skupine partizana (XVI. part. brigada) napale su oružničku postaju Ivanska[3] (13 km j. od Bjelovara) i topovskom vatrom vojarnu razorile. Posada se je hrabro držala. U ruševinama nađen je 1 oružnik mrtav, dok se za ostalih 30 još ne zna.

Podr. Turopolja: 15. IX. kod s. Ogulinac (3 km j.z. od Turopolja) partizani su napali teretni samovoz sa 500 garnitura odjeće. Nakon kratke borbe pratnja je savladana a samovoz sa odjećom po partizanima odvežen. 3 domobrana su ranjena.

Podr. Siska: Noću 15/16. IX. naše zasjede kod s. Mahovo i Letovanić (9 km s. i 14 km z. od Siska) odbile su manje part. prepade.

Podr. Daruvara: 16. IX. između Želj. postaje Kukunjevac i Brezine-Bujavica (12 i 16 km izt. od Banove Jaruge) skupina od oko 100 partizana napala je vlak[4] sa radnicima za popravak pruge. Nakon borbe vlakopratnja je protjerala partizane u smjeru s. Bujavica. 5 ustaša je ranjeno. Zbog porušene pruge i mosta na r. Bijela vlak nije mogao dalje krenuti.

Noću 15/16. IX. u s. Kukunjevac, partizani su prikupljali seljake radi rušenja pruge. Iz Lipika upućene čete protjerale su partizane[5] u smjeru Lovske (9 km z. od Lipika).

———o———

B) JUŽNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Karlovca: 16. IX. 1 km južno od Turanjska Br. (6 km j. izt. od Karlovca) protjerana je skupina od oko 100 partizana.

16. IX. na području 1—2 km izt. od Zorkovca (11 km s. od Karlovca) zapaženo je prikupljanje i utvrđivanje partizana.[6]

---

[3] Napad na ovo uporište izvršili dijelovi Dvadeset prve NO brigade. Vidi dok. br. 53, 108, 229 i 233.

[4] Napad izvršili dijelovi Posavskog NOP odreda. Vidi dok. br. 99 i 187.

[5] Vidi dok. br. 99.

[6] Vidi dok. br. 25.

Podr. Gor. Kotara: Prema izvješću gl. rav. za red i sigurnost, Vrbovsko i Delnice su u partizanskim rukama.

Podr. Like: Noću 15/16. IX. odbijen je jak part. napadaj na Bilaj[7] (5 km j. izt. od Gospića). Vlastiti gubitci: 5 mrtvih i 8 ranjenih, a neprijateljski su osjetni.

Jedna naša kombinirana bojna koja je imala razviditi stanje u Senju vratila se je 16. IX. Talijani su Senj sa velikim količinama ratnog tvoriva još 13. IX. predali odmetnicima. Ratno tvorivo su partizani odvozili u Otočac. Da se ovim tvorivom ne bi koristili, bojna je izvršila iznenadan napadaj na Otočac[8] i tom prigodom uništila: oko 45 natovarenih teretnih i 5 osobnih samovoza, 2 topa 75 mm., 5 protukolnih topova, 2500 pušaka, 1 bojna kola, 40 malih bacača, 250 bačava benzina i oko 2000 topovskih naboja. Pobila je oko 150 odmetnika, a iz zatvora oslobodila oko 80 osoba, 4 njemačka vojnika i 1 liečnika. Vlastiti gubitci: 2 mrtva i 23 ranjena.

Noću 15/16. IX. iz stožerne sati i I. bojne 12. p. p. napustilo je postave: 1 poručnik i 62 domobrana sa oružjem, a iz II. bojne 15. p. p. napustilo je ovih dana postave oko 40 domobrana (sa postava između Gospića i Karlobaga).

Podr. Sinja: Stanje oko Sinja je nepromijenjeno. Posada Sinja je još uviek ugrožena[9]. — Noću 15/16. IX. njemačke čete odmah po izlazu iz Sinja za Split napadnute su od partizana[10]. Neprijatelj je odbačen, a njemačke čete su nastavile pokret za Split.

Zrakoplovstvo: 16. IX. zrakoplovstvo je vršilo bacanje promičbenih letaka i obskrbu.

Osobitosti: 14. IX. u 17 sati njemačke čete su izgleda bez borbe zaposjele Rijeku, a 15. IX. nastupile su protiv partizanskih banda koje su zaposjele Sušak[11].

Zaposjedanje Zadra i Šibenika 14. IX. odnosi se samo na unutrašnjost ovih gradova, po-

---

[7] O napadu na ovo uporište vidi dok. br. 112 i 226.
[8] Vidi dok. br. 57 65 i 226.
[9] i [10] Vidi dok. br. 63, 103, 104 i 118.
[11] Vidi dok. br. 67.

što se predgrađa i otoci nalaze u partizanskim rukama[12]. — Napadaji banditskih skupina na Zadar su odbijeni. — U luci Zadra zapljenjeno je 13 lađa između kojih i 1 brzi čamac.

Težke i promjenljive borbe nastavljaju se pred Splitom[13]. Napadaj njemačkih četa na Klis je pred bunkerima zaustavljen[14]. Partizanski protunapadaji su odbijeni. Neki talijanski odredi se bore na njemačkoj strani.

Dubrovnik i Gruda (15 km j. izt. od Cavtata) su 14. IX. napadnuti od Talijanskih snaga. Bližih podataka još nema.

14. IX. jake skupine pobunjeničkih bandita stalno napadaju njemačke čete koje su zaposjele Boku. Napadaji su odbijeni. — Budva i Bar su zaposjednuti.

Zapovjednik III. bojne 5 gorske pukovnije (stožer bojne je u Križu — 10 km izt. j. jzt. od Ivanić Grada), bojnik Bradač izvršio je izdajstvo[15] i prevarom je iz Popovače (12 km j. izt. od Križa) odveo oko 160 domobrana sa oružjem partizanima, razoružavši predhodno posadu oruž. postaje.

16. IX. kod s. Brestovlje (8 km izt. od Samobora) sudarila su se 2 njemačka zrakoplova „Štuka". Zrakoplovi su se upalili. 3 zrakoplovca su spašena dok je 1 poginuo.

Po nalogu
Ministar i zapovjed. oruž. snaga
Pročelnik podhvatnog odjela
general (Dragojlov)
Dragojlov

(M. P.)[16]

---

[12] Vidi dok. br. 110.

[13] i [14] Vidi dok. br. 57, 69 i 71.

[15] Odnosi se na prelaz Bradačeve bojne jedinicama NOV i PO Hrvatske. Vidi dok. br. 92, 108 i 222.

[16] Okrugli pečat: Nezavisna država Hrvatska. Glavni stožer domobranstva. Operativni odjel.

BR. 228

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA PRVOG GORSKOG ZDRUGA OD 17 RUJNA 1943 GOD. O NAPADU JEDINICA NOV I PO HRVATSKE NA HERCEGOVAC[1]

I. GORSKI ZDRUG
„POGLAVNIKA DR. ANTE PAVELIĆA"
Op. Broj 1560/taj.
U Kutini, dne 17. IX. 1943

Predmet: dnevno izvješće.

— OPERATIVNOM ODJELU GLAVNOG STOŽERA MINORSA
— NJEMACKOM RADNOM STOŽERU KOD 1. GORSKOG ZDRUGA

1. — Djelatnost odmetnika:

Dne 16. IX. 1943 godine u 09,30 sati napadnuta je od partizana 9. sat 1 gorske pukovnije (posada u Hercegovcu) koja je osiguravala utovar na želj. postaji Hercegovac[2]. Napad partizana je odbijen, a vlak je prošao nenapadnut.

Vlastiti gubitci: ranjen zapovjednik sati satnik Šoštarić lakše, zastavnik Ferkić teže, liečnik bojne i 4 domobrana.

Prema obavjesti zapovjednika posade Hercegovac prikupilo se je u oblasti s. Imsovci (Novo Selo), koje se nalazi 13 km zapadno od Daruvara jedna partizanska brigada[3] koja ima haubice, gorske topove, teške i lake bacače, protukolske topove i krugovalnu primo-predajnu postaju. Ova brigada navodno ima namjeru napasti posadu Hercegovac ili Garešnica ili obje posade.

2. — Djelatnost vlastitih četa:

Pojačana razviđačka djelatnost na prvom mjestu radi osiguranja željezničke pruge i radova na istoj.

3. — Pokreti četa:

U toku je premještanje II. bojne 5. gorske pukovnije iz Ivanić Grada u Popovaču. Posadu u Ivanić Gradu obrazovati će ostatci III. bojne 5. gorske pukovnije pojačani sa dijelovima bivše III. Bojne V. gorskog zdruga, što je u toku. Jedna sat (1.)

---

[1] Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 3/1-14, k 30.

[2] O napadu na ovo uporište vidi dok. br. 52, 108 i 235.

[3] Vidi dok. br. 108.

bivše III. bojne V. gorskog zdruga ostaje kao udarna sat na raspoloženju zapovjedniku 5. gorske Pukovnije u Križu. Sve ovo je u toku.

7 sat 1 gorske pukovnije upućena je prema izravnom nalogu zapovjedništva 187, divizije u Novu Gradišku.

4. — Osobitosti:

Krugovalne veze ovoga stožera sa ostalim zapovjedništvima — posadama uslijed slabosti krugovalnih postaja i velikih smetnji u oblasti Kutine vrlo slabo funkcioniraju. Od nadzorništva dojavništva traženo je najžurnije upućivanje stručnjaka i novih postaja.

Zapovjednik zdruga nalazi se danas u obilasku posade Garešnica i Hercegovac, kojima je istodobno upućeno streljivo i 1 bacač.

Od zapovjedništva 4. gorskog zdruga zatraženo je krugovalom, da na slučaj napada partizana na Hercegovac ili Garešnicu, sa dijelovima svojih posada iz s. Zdenci i Grubišno Polje napadnutim posadama krene u pomoć.

Željeznički promet sa Zagrebom uzpostavljen je samo sa prelazima, a teretni još nije uzpostavljen.

P. N. Z. Glavar stožera
Glavnostožerni nadsatnik
(Šimoković)
Šimoković

19/IX. **D.**

BR. 229

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 18 RUJNA 1943 GOD. O DEJSTVU JEDINICA NOV I PO HRVATSKE NA ŽELJEZNIČKE PRUGE SJEVERNO I JUŽNO OD RIJEKE SAVE I KUPE KAO I BORBAMA NA PODRUČJU SPLITA[1]

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 261
(po podatcima primljenim 18. IX. 1943 godine do 9 sati)

A) SJEVERNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Jastrebarskog: 17. IX. između Horvati i Zdenčine (14 i 8 km s. izt. od Jastrebarskog) partizani su napali obhodnju želj. osiguranja[2]. 5 domobrana je zarobljeno, a 3 su se spasila.

Podr. Zagreba: 17. IX. na putu od Rauhove lugarnice[3] prema s. Trnava (10 km s. i 8 km s.s. izt. od Zagreba) skupina od oko 15 partizana rastjerala je radnike koji su sjekli stabla za potrebe zrakoplovstva.

Podr. Varaždina: Noću 16/17. IX. partizani su napali stražu želj. mosta kod s. Zbelava (6 km izt. j. izt. od Varaždina) jačine 8 domobrana. 6 domobrana je zarobljeno, a 2 su stigla u Varaždin. Pruga i most su oštećeni.

Podr. Ludbrega: U s. Luka i Struga (3.5 km s. i 5.5. km s.s. izt. od Ludbrega) pojavila se posebna partizanska skupina[4] jačine oko 150 ljudi, koja navodno ne surađuje sa Kalničkim odredom.

Podr. Požege: 15. IX. prigodom čišćenja područja oko Požege neprijatelj[5] je odbačen u sjeverozapadnom smjeru.

Podr. Broda: Noću 16/17. IX. između želj. postaje Garčin i Andrijevci (na pruzi Brod—Vinkovci)

---

[1] Dokumenat, umnožen na geštetneru, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. I/1-1, k. 30.

[2] Napad izvršili dijelovi Trinaeste proleterske NOU brigade „Rade Končar". Vidi dok. br. 25.

[3] Rauhova Lug

[4] Odnosi se na dijelove Druge NO brigade „Braće Radić". Vidi dok. br. 113.

[5] Vidi dok. br. 224 i 227.

naišao je vojni vlak na minu[6]. 2 štitna vagona su uništena a stroj je oštećen. Žrtava nije bilo.

. . .

— — — — o — — — —

B) JUŽNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Karlovac —Ogulin:

Noću 16/17. IX. kod želj. postaje Zorkovac (11 km s. od Karlovca) partizani su na 3 mjesta oštetili želj. prugu[7] u ukupnoj dužini od 70 metara.

17. IX. kod s. Hrženik (6 km s. izt. od Ozlja) protjerani su slabiji partizanski dijelovi. — Neke partizanske skupine povukle su se u smjeru Metlike i Bosiljeva (16 km s.s. izt. od Ogulina).

17. IX. Nijemci su ušli u Josipdol (9 km j.j. izt. od Ogulina).

15. IX. odbijen je jak partizanski napadaj na Oštarije (6 km j. izt. od Ogulina). Protunapadajem neprijatelj je odbačen u iztočnom smjeru.

Svo od Talijana zaplijenjeno tvorivo iz Gorskog Kotara i Primorja, partizani odvoze u Drežnicu (17 km j.z. od Ogulina).

Noću 16/17. IX. iz 1. bitnice II. topničkog sklopa u Karlovcu (pobjeglo je 7 domobrana).

Podr. Sunje:

16. IX. između Sunje i Majura (na pruzi Sunja—Kostajnica) naišao je osobni vlak na minu[8]. Kompozicija je zapaljena, 3 njemačka vojnika su poginula, a 8 ih je ranjeno.

Noću 16/17. IX. između željezničke postaje Brđani i Blinjski Kut (na pruzi Sisak—Sunja) naišao je njemački transportni vlak na minu i potom napadnut.[9] Stroj i 2 štitna vagona su izkliznula, a 14 vagona sa tovarom zapaljeno. 12 njemačkih vojnika je poginulo, a 30 ih je ranjeno.

---

[6] Vidi dok. br. 114.

[7] Vidi dok. br. 25.

[8] Miniranje vjerovatno izvršili dijelovi Sedme NOU divizije. Vidi dok. br. 174.

[9] Napad na vlak izvršila Druga i Treća NO brigada Sedme NO divizije. Vidi dok. br. 79 i izvještaj Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske od 3 listopada 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske. Dokumenat. u arhivi V.I.I. pod reg. br. 20—16, k. 104 C.

Noću 17/18. IX. između željezničke postaje Živaja i Šaš (na pruzi Sunja—Dubica) naišao je njemački oklopni vlak na minu. Jedan vagon je izkliznuo, a pruga je u manjoj mjeri oštećena.

Podr. Sinja: Noću 16/17. IX. partizani su u više mahova napadali Sinj[10], koji je i dalje vrlo ozbiljno ugrožen.

Podr. Splita: 15. IX. na području Splita uspješno je odbijen ponovni neprijateljski napadaj[11] na pojedinim bornim kolima.

15. IX. skladišta pogonskog goriva u Solinu (5 km. s. iz. od Splita) su po našim zrakoplovima zapaljena.

Zrakoplovstvo: 17. IX. zrakoplovstvo je bacilo promidžbene letke i vršilo obskrbu.

Osobitosti: General Roncaglia zapovjednik talijanskog XIV. armijskog korpusa je uhićen (XIV. armiski korpus je bio u Crnoj Gori).

1. Gorski zdrug javlja, da se vraćaju domobrani, koji su prevarom bojnika Bradača[12] odvedeni partizanima. Dosada se je vratilo 3 vodnika i 11 domobrana sa 9 pušaka.

PRI ZAKLJUČKU IZVJEŠĆA PRIMLJENO JE:

Podr. Sesveta: Noću 17/18. IX. između želj. postaje Sesvete i Sesvetski Kraljevec partizani su na 2 mjesta prekinuli želj. prugu, a između Sesvetski Kraljevec i Dugo Selo porušena je želj. pruga u dužini od 700 metara. Željeznička postaja Sesvetski Kraljevec je zapaljena.

Po nalogu
Ministra i zapovjed. oruž. snaga
Pročelnik podhvatnog odjela
general (Dragojlov)
Dragojlov

(M.P.)[13]

---

[10] Vidi dok. br. 103 i 104.
[11] Vidi dok. br. 57, 58, 69 i 227.
[12] O predaji ove bojne vidi dok. br. 92, 108, 222 i 227.
[13] Okrugli pečat: Nezavisna država Hrvatska. Glavni stožer domobranstva. Operativni odjel.

BR. 230

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA PRVOG ZBORNOG PODRUČJA OD 18 RUJNA 1943 GOD. O NAPADU JEDINICA NOV I PO HRVATSKE NA IVANSKU[1]

„VEOMA ŽURNO"

ZAPOVJEDNIČTVO I. ZBORNOG PODRUČJA
GLAVNOSTOŽERNI ODJEL
Op. br. 3002/taj.

TAJNO!

U Zagrebu, dne 18 rujna 1943

Predmet: Dnevno izvješće za 18 rujna 1943 godine do 18 s.

GLAVNOM STOŽERU ORUŽANIH SNAGA (Operativni odjel).
GLAVNOM STOŽERU ORUŽANIH SNAGA (Izvještajni odjel).

Savezno zapovjedi Op. Br. 3219/taj. od 9. VIII. 1942. godine, dostavlja se slijedeće dnevno izvješće:

(Sekcija mjerilo 1:100.000)

1—A—KRATKA OCIJENA SITUACIJE:

Bez osobitih promjena.

1—B—DJELATNOST PODREĐENIH ČETA I POJEDINOSTI O NEPRIJATELJU:

Podhvatno područje Zagreb:

Noću između 17/18. IX. između 22,00 i 03,00 sati uništili su partizani između Sesveta i Dugog Sela (10—20 i. od Zagreba) b.b. liniju na dva mjesta u dužini od po 60 m.[2] Željeznička postaja Kraljevec (16 km i. od Zagreba) podpuno je po partizanima demolirana[3]. Željeznička pruga[4] između Kraljevca i Dugog Sela uništena je u dužini od 600 m.

Podhvatno područje Varaždin:

14. IX. u 01,25 sati jedna partizanska skupina jačine od 150 ljudi napala je rizničku stražu u s. Miljana (25 s.z. od Zagreba). 10 stražara razoružano.

---

[1] Original, u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 2/1—23, k 30.

[2], [3] i [4] Vidi dok. br. 229.

Noću 17/18. IX. razorili su partizani željezničku prugu u dužini od 100 m. između postaja Konjšćina i Budinšćina (21 i 25 s.i. od Zaboka).

Podhvatno područje Sisak:

17-IX. u 22,40 naletio je između željezničkih postaja Šaš i Živaja (17—19 j.i. od Sunje) teretni vlak na jednu minu. 2 vagona izkočila.

18-IX- u 11,00 sati na istom mjestu naletio je na minu pomoćni vlak.

Podhvatno područje Bjelovar:

14-IX. XVI. partizanska brigada u jačini od 1200 ljudi napala je noću u 22,30 sati oružničku postaju u Ivanskoj[5], koja je bila vrlo dobro utvrđena.

Sa jednim topom 75 mm. i sa teškim bacačima razrušena je zgrada oružničke postaje, odakle su oružnici dali jak odpor.

Borba je trajala sve do 02,00 sata i pošto je oružnička postaja bila podpuno razrušena, oružnici su bili savladani. U ruševinama oružničke postaje nađen je lješ jednog poginulog oružnika.

Jedan dio ove brigade oko 300 partizana postavio je bio zasjedu južno od sela Paljevine[6] da spriječi oružnicima u Ivanskoj da dođe pomoć.

Iz Narte upućena je jedna sat III. bojne 2 pješačke pukovnije i jedna njemačka sat obilaznim putem oružnicima u pomoć, ali su ove sati stigle prekasno.

Za sudbinu oružnika ne zna se ništa. Bilo ih je u postaji 33. Partizanska brigada poslije napada, povukla se je prema Bereku i odvezla sve žito od Nakupne stanice ZEMPRA.

1—C—VLASTITE NAMJERE:

2.— POKRETANJE I PREMJEŠTAJ VLASTITIH ČETA:

2. sat I. Jurišne bojne premještena je iz Kravarskog u Peščenicu po nalogu III. SS Panzer Korps.

3. — nije bilo.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

PO OVLAŠĆENJU ZAPOVJEDNIKA
GLAVAR STOŽERA
ppukovnik (Janković)
Janković

18/IX. **D.**

---

[5] O napadu na ovo uporište vidi dok. br. 53, 108, 227 i 233.
[6] Vidi dok. br. 53.

BR. 231

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA DRUGOG SEKTORA OD 18 RUJNA 1943 GOD. O POKRETU NJEMAČKE KOLONE IZ SINJA PREMA SPLITU I BORBI KOD DICMA[1]

PRIMLJENA BRZOJAVKA

PRIMLJENO OD: SINJA	DAN: 18.9.43.	SAT I MINUT: 1105	BROJ 128
PUTEM KRUGOVALNE POSTAJE ZAGREB 2.	DAN: 19.9. 43.	SAT I MINUT: 1626	BROJ 2500

Prije svega

SADRŽAJ

ZA KOGA: MINORS
SPOJ: —.—

Saopćite Poglavnikovom uredu sliedeće:
Ministar **Fulat** s većinom pratnje krenuo noću 15/16 o. mj. s njemačkom kolonom od 600 ljudi u smjeru **Splita.**
Kod **Dicma** kolona zapala u unakrsnu vatru i obkoljena.[2]
Sudbina njihova neizvjesna.
Tražena pojačanja ne stižu.
Veze nikakve ni s kolonom ni sa **Splitom** nema.
Sinj potpuno obkoljen.[3]
Pojačani napadaj partizana prieti svaki čas padom **Sinja.**
Obrana nedovoljna.
Pošaljite žurno zrakoplov **aviu.**
Diže se ciela okolica za napadaj na **Sinj.**

Op. br. 476

Dr. Nardelli
Zasek II

Opaska: *Dojavka predana od krugopo Sinj krugopo Zagreb 2.* 19. 9. u 1626 sati. *Primljena u rad za dešifriranje u 1835, uslied nejasnoće moralo se je studijskim putem doći do jasnog teksta,* uslied čega *je nastalo zakašnjenje od* 2 i pol sata.

POGLAVNIKOVOM UREDU DOSTAVLJENO
19. IX. 43 **D.**

[1] Original, u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 3/1—36, k 30.
[2] Vidi dok. br. 104.
[3] Vidi dok. br. 103 i 104.

BR. 232

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA PRVOG SEKTORA OD 18 RUJNA 1943 GOD. O STANJU KOD OZLJA I NEUSPJELOM NJEMAČKOM PRODORU PREMA KRAŠIĆU[1]

BRZOGLASNO IZVIEŠĆE

TKO JAVLJA	VRIEME		KOME SE JAVILO:
I. Sektor Karlovac por. Horvat	SATI	19 10	
	DAN	18.	
	MJESEC	rujna	
	GODINA	1943.	
PRIMIO: Operod, sl. častnik bojk. Taš			PREDAO:

SADRŽAJ

Dnevno izviešće I. Sektora, Karlovac.

17. o. mj. do mraka popravljena je želj. pruga do Doljnjih Dubrava[2]. Danas se popravlja prema Ogulinu. Posljedak nije poznat.

Stanje kod Ozlja ponovno je otežano. Partizanski dielovi, koji su bili nestali, ponovno su se prikupili u okolini Ozlja i haubicama bombardirali mjesto[3].

Noćas od 17/18 o mj. imali smo 1 mrtvog i 3 ranjena. Niemci 7 ranjenih.

Prodor njemačkih dielova prema Krašiću nije uspio. Navodno se neprijatelj pojačava iz Metlike. Jači nepr. dielovi[4] navodno su krenuli u pravcu Primorja. Partizanska bitnica primiećena je kod sela Vrhovca (2 km sjeverno Ozlja) i sela Police (2, i 1/2 km sjeverozapadno Ozlja).

Kod Ogulina bez naročitih događaja.

---

[1] Original. u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 2/1—17, k 30.

[2] Donje Dubrave

[3] Snage Trinaeste proleterske NOU brigade „Rade Končar".

[4] Vjerovatno se misli na pokret snaga Osme divizije. Vidi dok. br 157.

Jedan izbjegli željezničar iz Rijeke javlja iz Ogulina, da Partizani drže sva mjesta u Hrv. Primorju sa Sušakom[5]. 14. IX. da su Niemci bombardirali Sušak. Partizani uspostavili želj. promet Delnice—Škrljevo.

I. Sektor Karlovac
Oper. br. 3393/taj.

BR. 233

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 19 RUJNA 1943 GOD. O NAPADU DIJELOVA DVANAESTE NOU BRIGADE NA IVANSKU I STANJU OKO OMIŠA, MAKARSKE I VRGORCA[1]

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 262

(po podatcima primljenim 19. IX. 1943 godine do 9 sati)

A) SJEVERNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Zagorja: Noću 17/18. IX. između želj. postaje Konišćina i Budinšćina (na pruzi Zabok—Varaždin) partizani su porušili želj. prugu u dužini od 100 metara.

Podr. Bjelovara: O napadaju partizana na oruž. postaju u Ivanskoj[2] (13 km j. izt. od Bjelovara) (Dnevno izvješće br. 260) naknadno se saznalo ovo: 14. IX. u 22,30 sati, XVI. part. brigada[3] u jačini navodno oko 1000 ljudi napala je oruž. postaju u Ivanskoj koja je bila vrlo dobro utvrđena. Sa jednim topom 75 mm i sa teškim bacačima zgrada oruž. postaje odakle su oružnici dali jak odpor je razrušena. — 15. IX. 0200 sati pošto je postaja bila podpuno porušena, oružnici su bili savladani. U ruševinama nađen je 1 oružnik

[5] Vidi dok. br. 45.

[1] Dokumenat, umnožen na geštetneru, u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg br. 2/1, k. 30.

[2] Napad na ovo uporište izvršili dijelovi Dvadeset prve NO brigade. Vidi dok. br. 53, 108 227 i 230.

[3] Greška se odnosi na Dvadeset prvu NO brigadu. Vidi dok. br. 53 i 108.

mrtav, dok se za sudbinu ostale posade (32 oružnika) ne zna.

Iz Narte (8 km j.z. od Bjelovara) upućena pomoć[4] (jedna njemačka i jedna domobranska sat) stigli su prekasno.

Partizanska bigada povukla se je poslije napada u smjeru s. Berek (5 km j. od Ivanske) i odvezla sve žito od nakupne postaje Zempra.

Podr. Ivanić Grada: 16. IX. u blizini želj. postaje Deanovec (5 km izt. j. izt. od Ivanić Grada) partizani su iz zasjede napali ophodnju želj. osiguranja jačine 1 častnik i 20 domobrana.

8 domobrana se spasilo, dok je ostatak izgleda zarobljen.

16. IX. u s. Osekovo (7 km j. od Popovače) partizani su napali SS postrojbu koja je iz Zagreba došla radi prisilnog otkupa stoke. Postrojba se je povukla na želj. postaju Popovača (16 km s.z. od Kutine). Vlastiti gubitci: 4 težko i više lakše ranjenih, te 1 nestao.

Podr. Daruvara: 17. IX. prigodom razviđanja iz Pakraca u smjeru s. Toranj (8 km s.z. od Pakraca) naišlo se samo na slab neprijateljski odpor.

Istog dana 1 km izt. od s. Gaja (14 km z.s.z. od Pakraca) dielovi Posavskog partizanskog odreda jačine oko 150 ljudi napali su naša tri samovoza. Samovozi su se vratili u Lipik. Upućeno pojačanje protjeralo je partizane u smjeru s. Bujavica (13 km z.j.z. od Pakraca). Vlastiti gubitci: 1 mrtav i 3 ranjena.

———o———

Podr. Karlobaga: Prema izvješću Zapolia, odmetnici spremaju napadaj na Karlobag. — Između Senja i Jablanca (13 km j. od Senja) popravljaju porušene mostove radi prolaženja bojnih kola.

Podr. Gorskog Kotara: Prema izvješću Luftwaffen S. Komando, partizani su dijelom porušili, a dielom još ruše želj. prugu između Srpskih Moravica i Delnica (pruga Zagreb—Sušak, naročito mostove i tunele.

Podr. Karlovca: Partizanski dielovi koji su se bili povukli sa područja Ozlja, ponovno su se prikupili u okolici mjesta i noću 17/18. IX. haubicama tukli

[4] O ovome vidi dok. br. 108.

Ozalj. Vlastiti gubitci: 1 domobran poginuo, a 3 domobrana i 7 njemačkih vojnika ranjeni.

Prodor njemačkih dielova prema Krašiću (11 km z.j.j. od Jastrebarskog) nije uspio. Navodno se neprijatelj pojačava iz Metlike.

17. IX. do mraka popravljena je želj. pruga do D. Dubrave (11 km izt. s. izt. od Ogulina), a 18. IX. nastavljen je popravak prema Ogulinu.

Podr. Sunje: Noću 17/18. IX. između želj. postaje Sunja i Majur (na pruzi Sunja—Kostajnica) partizani su na 3 mjesta oštetili želj. prugu.[5]

18. IX. između želj. postaje Šaš i Živaja (na pruzi Sunja—Dubica) naišao je pomoćni vlak na minu. Žrtava nije bilo.

Podr. Omiša: Prema izvješću pukovnika Šimića od 15-IX. Omiš je obkoljen i zajedno sa Makarskom i Vrgorcem (14 km. z. od Ljubuškog) u opasnosti[6].

Zrakoplovstvo: 18. IX. zrakoplovstvo je vršilo bojne zadaće i obskrbu.

Napomena: Stožer 6. pješačke davizije seli se 19. IX. u Čapljinu.

Po nalogu
Ministra i zapovjed. oruž. snaga
Pročelnik podhvatnog odjela
general (Dragojlov)
Dragojlov

(M.P.)[7]

[5] Vidi dok. br. 19, 174 i izvještaj Štaba Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske od 3 listopada 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske Dokumenat u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 20—16, k. 104 C.

[6] Vidi dok. br. 103.

[7] Okrugli pečat: Nezavisna država Hrvatska. Glavni stožer domobranstva. Operativni odjel.

BR. 234

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA ČETVRTOG GORSKOG ZDRUGA OD 19 RUJNA 1943 GOD. O NAPADU JEDINICA NOV I PO HRVATSKE NA ĐULAVEC[1]

PRIMLJENA BRZOJAVKA

PRIMLJENO OD: DARUVARA	DAN: 19. 9. 43	SAT I MINUT: 2300	BROJ: 351
PUTEM KRUGOVALNE POSTAJE ZAGREB 2	DAN: 19. 9. 43	SAT I MINUT: 2000	BROJ: 3170

Najžurnije

SADRŽAJ

ZA KOGA: OPERATIVNI ODJEL
SPOJ: —.—

Posada **Đulaveca,** napadana od 0230 sati od mnogostruko jačeg neprijatelja[2] probila se dielom, nakon žestoke borbe i više juriša, u 14 sati iz **Đulaveca** pravcem **D. Cepidlake—M. Miletinac—Munije—Borova Kosa—Podbor. Batinjani** u **Daruvar.**
U toku kretanja na nekoliko mjesta morala je savladati manje partizanske zasjede.
Posada **u Đulavecu** brojala je 420 ljudi II. bojne S. gorske pukovnije.
U toku borbe u samom **Đulaevcu** i kod proboja poginulo je oko 100 ljudi.
Dosada se u **Daruvaru** prikupilo 129 domobrana od kojih 12 ranjenih, dok je ostatak od kojih 190 ljudi nestao.
Nestali su slijedeći častnici: pješački nadporučnik **Ribarić Daniel,** pobočnik, nadporučnik liečnik **Gurt dr. Zvonimir** liekar, obsk. poruč. **Sremčević Konstantin** obskrbnik i pješ. zastavnik **Leskovar Rudolf** zapovjednik 6. sati.
Izgubljeno je sliedeće oružje: jedan p.o. top 37 mm.

[1] Original, u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 6/1—34, k. 30.

[2] O napadu na ovo uporište vidi dok. br. 86, 98, 121, 128, 187, 235, 238 i 241.

2 velika bacača, 5 malih bacača, 7 strojnica i krugoval su uništeni prije proboja i prilikom borbe iz **Đulaveca.**

U toku borbe i pri proboju izgubljeno je 19 strojopušaka.

Sve je streljivo podieljeno prije proboja domobranima.

Gubitci neprijatelja nisu ustanovljeni, ali su veliki, oko 300[3] mrtvih.

Broj 850. 23/IX **D** 4. gorski zdrug I. a.

Opazka: Brzojavka u zakašnjenju jer je krugopo **Daruvar** u kvaru. Brzojavka prenešena zrakoplovom.

[3] O gubicima vidi dok. br. 121 i 228.

PRIMLJENA BRZOJAVKA

PRIMLJENO OD: DARUVAR	DAN: 23.9.43	SAT I MINUTA: 2300	BROJ: 351
PUTNI BRZOJAVNI POSTAJA ZAGREB	DAN: 22.9.43	SAT I MINUTA: 2000	BROJ: 5170

ZAPOVJEDNIŠTVO

SADRŽAJ

ZA KOGA: OPERATIVNI ODJEL

OPOZ: 2 knjige (XII XVII)

Posada UJULAVESA, napadana od 02'o sati od neprijatelja, pružila se dielom, nakon žestoke borbe i više juriša, u 14 sati iz UJULAVESA pravcem D.CRNILOVAC, M.MILAVINAC, ŠUNIJA, BOBOVA KOSA, POLJOR.DAPINJANI u DARUVAR.
U toku kretanja na nekoliko mjesta morala je savladati manje partizanske zasjede.
Prnadu u UJULAVESU brojala je 420 ljudi II.bojne 8. gorske pukovnije .
U toku borbe u samom UJULAVESU i kod proboja poginulo je oko 100 ljudi.
Dosada se u DARUVARU prikupilo 129 domobrana od kojih 12 ranjenih, dok je ostatak od kojih 100 ljudi nestao.
Ostali su slijedeći častnici: pješadki nadporučnik RIBA IĆ DANIEL, pobočnik, nadporučnik liječnik DUET dr. ZVONIMIR liekar, obuk.poručnik ŠKRLJAVIĆ KONSTANTIN obavještajni i pješ. zastavnik LESKOVAR RUDOLF zapovjednik 6. sati.
Izgubljeno je slijedeće oružje: jedan n.o. top 37 mm. 2 velika bacača, 5 malih bacača, 7 strojnica i krugovali su uništeni prije proboja i prilikom borbe iz UJULAVESA.
U toku borbe kod proboju izgubljeno je 10 automobila.
Sve je streljivo podijeljeno prije proboja domobranima.
Gubitci neprijatelja nisu ustanovljeni, ali su veliki, oko 300 mrtvih.

Bro1/85o. 23/1 4.gorski zdrug Z.B.

Opaska: Brzojavka u zakašnjenju jer je kruženo U JUNAR u krugu. Brzojavka prenesena zrakoplovom.

PRIMIO BRZOJAVKU DANA 23.9. U SATI 0400

DEŠIFRIRAO DANA 23.9. U SATI 0814 POTPIS:

OZNAČENI BROJ BRZOJAVKE	PRIMLJENA:	PUTNIK I ČIN OSOBLJA KOJI JE BRZOJAVKU PRIMIO:
428	DAN 23 MJESEC IX 1943 SAT 08 MINUTA 30	POTPIS: ČIN:

Fotokopija dokumenta br. 234

BR. 235

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 20 RUJNA 1943 GOD. O NAPADU JEDINICA NOV I PO HRVATSKE NA ĐULAVEC, HERCEGOVAC, LIČKI OSIK, PERUŠIĆ I SINJ[1]

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 263

(po podatcima primljenim 20. IX. 1943 godine do 9 sati)

A) SJEVERNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Zagorja: Noću 18/19 IX. na potoku Bednja (4 km s. izt. od Ivaneca) partizani su zarobili stražu od 15 domobrana.

Iste noći kod tunela Lupinjak (10 km s.z. od Krapine) part. su razoružali stražu jačine 9 domobrana.

Prema izvješću zapov. podhvatnog područja Varaždin u s. Svibovec (4 km izt. od Varaždinskih Toplica) prikuplja se navodno oko 1500 partizana[2] sa 2 bacača i teškim strojnicama. Varaždinske Toplice su ugrožene.

Podr. Jastrebarskog: Noću 18/19. IX. partizani su izvršili vatreni prepad na Zdenčinu (8 km izt. s. izt. od Jastrebarskog). Žrtava nije bilo.

Podr. Daruvara: Noću 18/19. IX. jače partizanske snage napale su Đulavec[3] (17 km s. izt. od Daruvara). Bližih podataka nema.

16. IX. odbijen je partizanski napadaj na posadu s. Hercegovac[4] (9 km s.s. izt. od Garešnice). Vlastiti gubitci: 1 častnik, 1 zastavnik, 1 liečnik i 4 domobrana ranjeni.

— — — — o — — — —

B) JUŽNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Karlovac—Ogulin: Noću 18/19. IX. partizani su izvršili kratak vatreni prepad na naše postave u okolici Karlovca. Gubitaka nije bilo.

---

[1] Dokumenat, umnožen na geštetneru, u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 3/1, k. 30.

[2] Odnosi se na Drugu NO brigadu „Braće Radić". Vidi dok. br. 113.

[3] O napadu na ovo uporište vidi dok. br. 86, 98, 121, 128, 187, 234, 238 i 241.

[4] Vidi dok. br. 52 i 228.

Noću 18/19. partizani su tukli bacačima Ogulin. Žrtava i štete nije bilo.

19. IX. prigodom razvidjanja bliže okolice Ozlja nije se naišlo na neprijatelja. Prema iskazu pučanstva, partizani su se povukli prema Krašiću (11 km z. j. z. od Jastrebarskog) i dalje na sjever.

Podr. Gospića: Noću 18/19. IX. odbijen je bez vlastitih gubitaka part. napadaj na Lički Osik i Perušić (7 km s. s. izt. i 11 km s. od Gospića).

Iste noći zapažena su 3 nepoznata broda pred ulazom u Paški Kanal, koji su jakim svjetlometom razsvjetljavali Karlobag i dalju okolicu. Brodovi su doplovili sa sjevera i vjerovatno su partizanski.

Podr. Paga: 19. IX. u 12 sati na zapadnoj obali otoka Paga usidrio se jedan tilijanski ratni brod koji je došao sa strane Italije.

Podr. Siska: 20. IX. u 07,40 sati u blizini Blinjskog Kuta (na pruzi Sisak—Novska) naišao je brzi vlak na minu[5]. Stroj i 2 vagona su izkliznuli. Žrtatava nije bilo.

Podr. Sinja: Noću 17/18. IX. odbijeno je više part. prepada na Sinj[6]. U okolici Sinja krstare partizanski odjeli pojačani Talijanima.

Podr. Omiša: Prema izvješću pukovnika Šimića Omiš je obkoljen i tučen neprijateljskom topovskom i bacačkom vatrom. Stanje je vrlo ozbiljno.

Osobitosti: Noću 19/20. IX. iz strojničke sati 2. novačke pukovnije u Varaždinu pobegao je 1 zastavnik i 100 momaka sa oružjem. — Prema zapoviedi Gospodina Ministra i zapovjednika oružanih snaga, zapovjednik I. zbornog područja general Brozović odletio je danas u Varaždin, da na licu mjesta povede najstrožiju iztragu.

Po nalogu
Ministra i zapovjed. oruž. snaga
Pročelnik podhvatnog odjela
general (Dragojlov)
Dragojlov

(M. P.)[7]

---

[5] Vidi dok. br. 174.

[6] Vidi dok. br. 126.

[7] Okrugli pečat: Nezavisna država Hrvatska. Glavni stožer domobranstva. Operativni odjel.

BR. 236

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA PODHVATNOG PODRUČJA VARAŽDIN OD 20 RUJNA 1943 GOD. O DEJSTVU DRUGE NO BRIGADE „BRAĆE RADIĆ“ NA PODRUČJU VARAŽDIN[1]

PRIMLJENA BRZOJAVKA

PRIMLJENO OD: VARAŽDINA	DAN: 20.9.43.	SAT I MINUT: 1725	BROJ: 84
PUTEM KRUGOVALNE POSTAJE ZAGREB 9.	DAN: 21 9.43.	SAT I MINUT: 0025	BROJ: 2726

ZA KOGA: I. Z—P—1 OPEROD
SPOJ: —.—.

SADRŽAJ

1) a) Znatno pogoršan i ugrožen **Varaždin**[2].
b) BB veze pokidane sve osim sa **Ivancom** i **Lepoglavom.** Od prebjeglih domobrana stroj. sati 2. nov. puk. vratilo se 1. 19. ov. mj. u 2300 sati ponovno napadnuta straža, na mostu kod želj. pruge **Varaždin—Ludbreg** razoružana. Jačina napadača 1500 komun[3]. u prolazu.
Preduzeto popravljanje pruge **Varaždin—Ludbreg,** u toku 19—20. ov. mj. ponovno oštećeno ono što je popravljeno.
20. ov. mj. u 0100 sati skupina komun. nepoznate jačine napala želj. postaju **Cerje Tužno**[4] na pruzi **Varaždin—Ivanec—Lepoglava.** Odnieli 8800 kuna, povukli su se u pravcu **Željenog.**
19. ov. mj. 80 komun. napalo odjel rizničke straže u **Macelju**[5] kod **Krapine.**
Razoružali tri momka, odnieli oružje, 6 gunjeva i 6 plahti.

[1] Original, u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 4/1—47, k 30.

[2], [3], [4], [5], [6] i [7] Na ovom prostoru se nalazila i djelovala Druga NO brigada „Braće Radića“. Vidi dok. br. 113, 115, 119 i 237.

Ostali stražari bili su u službi van mjesta napadaja.
19/20 ov. mj. komun. zapalili želj. postaju **Varaždinske Toplice**[6], oštetili aparate, posjekli 7 b.b. stubova.
Popravak je u toku.
Promet se odvija.
U toku noći 19/20, ov. mj. primjećena je jaka komun. skupina[7] na prostoru oko **Var. Toplica i Svibovca,** koja je presjekla vezu sa **Var. Toplicama** kod **Novog Marofa** na cesti i cestu zakrčila sa posječenim jelama uz cestu.

Samu posadu u **Var. Toplicama** nije napadala.

c) Poslata potjera za odbjeglim domobranima, stroj. sati 2. nov. puk. dosada se još nije vratila.

d) f) g) h) Nema.

2) a) do c) Nema.

3) b) Nema.

PODHVATNO VARAŽDIN

21/IX **D**

BR. 237

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GL. STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 21 RUJNA 1943 GOD. O DEJSTVIMA JEDINICA NOV I PO HRVATSKE SJEVERNO I JUŽNO OD RIJEKE SAVE I KUPE[1]

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 264

(po podatcima primljenim 21. IX. 1943 godine do 9 sati)

A) SJEVERNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Jastrebarskog:

20. IX. kod s. Breznik (2.5 km s. izt. od Jastrebarskog, jača partizanska skupina napala je jednu njemačku samovoznu kolonu[2], 4 njemačka vojnika su poginula, a 1 oklopni i 1 teretni samovoz su zapaljeni.

U okolici Sv. Jane (6 km. s. z. od Jastrebarskog) partizani vrše mobilizaciju putem oglasa „Za borbu za slobodnu Hrvatsku".

Partizanska skupina[3] jačine oko 2 sati zauzela je kote iza Pokleka (14 km z. od Samobora) te sela: Novo Selo, Sičevac, Tisovac i G. Vas (16, 15 i 14 km z., te 19 km z. j. z. od Samobora). Cesta između Stojdrage (11 km z. s. z. od Samobora) i Pokleka prekopana je na 7 mjesta.

Podr. Zagorje:

19. IX. partizani su razoružali stražu[4] jednog mosta na želj. pruzi Varaždin—Ludbreg.

Noću 19/20. IX. partizani su ponova porušili dio želj. pruge Varaždin—Ludbreg.

Noću 19/20. IX. partizanska skupina nepoznate jačine opljačkala je želj. postaju Cerje Tužno[5] 11 km j. z. od Varaždina).

Iste noći partizani su zapalili želj. postaju Varaždinske Toplice[6].

---

[1] Dokumenat, umnožen na geštetneru, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 4/1, k 30.

[2] Kolonu napao Prvi proleterski bataljon Trinaeste proleterske NOU brigade „Rade Končar". Vidi dok. br. 122.

[3] Odnosi se na dijelove Trinaeste proleterske NOU brigade „Rade Končar".

[4], [5] i [6] Vidi dok. br. 113, 115, 119 i 236.

19. IX. partizani su razoružali 3 stražara odjela rizničke straže u Macelju (10 km s. od Krapine).

Noću 19/20. IX. na području oko Varaždinskih Toplica i Svibovca (4 km izt. od Varaždinskih Toplica) zapažena je jača partizanska skupina[7] koja je presjekla b. b. vezu sa Varaždinskim Toplicama, a kod Novog Marofa (15 km j. od Varaždina) zakrčila cestu.

Podr. Koprivnice: 18. IX. partizani su opljačkali želj. postaju Drnje[8] (7 km s. izt. od Koprivnice) i uništili b. b. uređaj.

Podr. Nove Gradiške: Noću 16/17. IX. jače partizanske snage[9] pokušale su prodrieti u zapadni dio naših postava kod Nove Gradiške ali su odbijene.

Naknadno je ustanovljeno, da su partizani prigodom borbi oko Starog Petrovog Sela i Zapolja[10] (Dnevno izvješće br. 258) imali osjetne gubitke. Samo u s. Drežnik (8 km s. izt. od Nove Gradiške) prebrojano je 25 kola sa oko 120 mrtvih i 25 ranjenih koje su partizani prigodom povlačenja sobom vozili.

B) JUŽNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Sušaka: Prema danas u 10 sati primljenom saopćenju od njemačkog opunomoćenog generala, njemačka borbena skupina iz Rijeke izvršila je 15. IX. napadaj na Sušak kojeg su držale jače partizanske bande i uz suradnju zrakoplovstva zauzele Sušak, koji je mjestimično oštećen.

Na Sušaku je od 16. IX. zaveden podpun red i mir.

Opći vojni povjerenik (general Rumler) sa stožerom kao i njemački Verbindungsstab je oslobođen i nalazi se na Rijeci.

Podr. Gor. Kotara: Prema izvješću zapovjednika I. sektora iz Karlovca, partizani iz Gorskog Kotara odvlače sav plien u smjeru Ravne Gore (10 km. z. od

---

[7] Odnosi se na dijelove Druge NO brigade „Braće Radića". Vidi dok. br. 113, 115, 119 i 236.

[8] Vidi dok. br. 243.

[9] Vjerovatno se odnosi na Posavski NOP odred. Vidi dok. br. 187

[10] O napadu na ova uporišta vidi dok. br. 47, 55, 72, 76, 114, 128 i 131.

Vrbovskog) i Lukov Dol (7 km s. izt. od Vrbovskog). U samom mjestu Vrbovsko i okolici nema partizana, već samo u okolnim šumama. — Most kod Luke (3 km. j. izt. od Vrbovskog) izgleda da je porušen. — Četnici sa područja Srpskih Moravica i Vrbovskog povukli su se u smjeru Gomirja (11 km s. z. od Ogulina). Izgleda da idu u Liku.

Podr. Sinj—Split: Stanje oko Splita još nije olakšano.

O njemačkim četama koje su 15. IX. iz Sinja krenule prema Splitu i kojima se priključio Ministar Bulat doznalo se je, da se nalaze kod Sv. Jakoba (10 km j. j. z. od Sinja) i da su imale veće gubitke[11]. Bližih podataka još nema.

Podr. Omiš—Makarska: U Omišu i Makarskoj proglašeno je izniminо stanje.

Podr. Sunje: Noću 20/21. IX. između želj. postaje Sunja i Blinjski Kut (na pruzi Sisak—Sunja) naišao je vlak sa ugljenom i 1 vagonom streljiva na minu i potom od partizana napadnut[12]. Vlak je zapaljen. Sa jednim dielom streljiva partizani su uništili stroj, dok su ostatak streljiva odnieli.

Željeznička pruga je oštećena u tolikoj mjeri da će popravak trajati oko 2 dana.

Zrakoplovstvo: 20 IX. zrakoplovstvo je vršilo bojne zadaće i obskrbu.

Osobitosti: Obala Jadranskog Mora od Metkovića do Grčke je sada potpuno u njemačkim rukama.

Po nalogu
Ministra i zapovjed. oruž. snaga
Pročelnik podhvatnog odjela
general (Dragojlov)
Dragojlov

(M.P.)[13]

---

[11] Vidi dok. br. 85 i 95.

[12] Napad na vlak izvršili su dijelovi Sedme NOU divizije. Vidi dok. br. 156.

[13] Okrugli pečat: Nezavisna država Hrvatska. Glavni stožer domobranstva. Operativni odjel.

BR. 238

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA ČETVRTOG GORSKOG ZDRUGA OD 21 RUJNA 1943 GOD. O NAPADU JEDINICA NOV I PO HRVATSKE NA ĐULAVEC[1]

PRIMLJENA BRZOJAVKA

PRIMLJENO OD: DARUVARA	DAN: 21 9.43.	SAT I MINUT: 1430	BROJ: 377
PUTEM KRUGOVALNE POSTAJE ZAGREB 2.	DAN: 22.9.43	SAT I MINUT: 2000	BROJ: 3162

SADRŽAJ

ZA KOGA: OPERATIVNI ODJEL I 187. RES. DIV.
SPOJ: —.—

1. b.) Postrojbe zdruga osiguravale su saobraćaj po putu: **Zdenci, Daruvar, Pakrac, Pakračka Poljana** bez dodira sa neprijateljem.
9/4 gorpuk osiguravala je radove na popravku pruge **Lipik—Poljana** bez dodira sa neprijateljem.
Pri napadu na **Đulavec**[2] učestvovale su XII, XVI, XVII. brigada i još jedna nepoznata IX. ili XIII. **Daruvarski odred** držao je položaje kod **Vrijeske.**
Partizani su ranjene vozili kolima u **Lončaricu,** a mnoge mrtve pokopali u **Đulavecu.**
Nakon napada XII. brigada povukla se pravcem **Voćina,** XVI, XVII i nepoznata brigada u **Bilo Goru.**[3]
Đulavec je zapaljen dielom.
Ovo su izkazi jednog desetnika, koji se 20. o. mj. nalazio u okolici **Đulaveca** skriven, a vratio se danas ujutro u **Daruvar.**
Od II./8 gorpuk. vratilo se danas još tri domobrana.
Ovo samo za 187. res. div.

. . .

Broj 862 4. gorski zdrug I. a.
23/IX **D**

[1] Original, u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 6/1—36, k. 30.

[2] Napad na ovo uporište izvršile snage Dvanaeste NO divizije u zajednici sa Daruvarskim i Podravskim NOP odredom. Vidi dok. br. 86, 98, 121, 128, 187, 235 i 241.

[3] O povlačenju poslije napada vidi dok. 86, 121 i 128.

BR. 239

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 22 RUJNA 1943 GOD. O DEJSTVIMA DRUGE NO FRIGADE „BRAĆE RADIĆA" U REONU VARAŽDIN-LUDBREG I NAPADU DIJELOVA DRUGE NOU BRIGADE OSME DIVIZIJE NA UPORIŠTE TROŠMARIJA[1]

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 265

(po podatcima primljenim 22.IX.1943 godine do 9 sati)

A. SJEVERNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Samobora: 21.IX. skupina od oko 14 partizana odvela je iz s. Lug (3 km s.z. od Samobora) 37 domoradnika radne službe bez oružja.

Podr. Krapine: 19.IX. partizani su upali u s. N. Golubovec[2] (7.5 km izt. od Krapine) i iz uprave rudnika uglja odnieli 196000 kuna, a na pošti razoružali 2 domobrana, te se potom udaljili u smjeru s. Očura (2.5 km s.s. izt. od Golubovca).

Podr. Varaždin —Ludbreg: Jače partizanske snage[3] nalaze se na području Ludbreg—Varaždinske Toplice do s. Trnovec—Zbelava—Kućan (5—6 km izt. j. izt. od Varaždina). U selima na ovom području partizani su uzpostavili svoju vlast.

20.IX. odbijen je manji partizanski napadaj na Ludbreg 1 domobran je ranjen.

Podr. Turopolja: Noću 21/22.IX. između želj. postaje Vel. Gorica i Turopolje naišao je oklopni vlak na minu. Bližih podataka nema.

Podr. Broda: Noću 20/21.IX. odbijen je bez vlastitih gubitaka part. napadaj na stražu kod skladišta streljiva u s. Gromačnik (4 km s.z. od Broda).

. . . .

— — — — o — — — —

B) JUŽNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Karlovac —Ogulin: 21.IX. prigodom razviđanja područja južno od Karlovca, neprijatelj se povukao na desnu obalu r. Korane[4] odakle je dao jak odpor. Vla-

---

[1] Dokumenat, umnožen na geštetneru, u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 5/1, k. 30.

[2] i [3] Riječ je o Drugoj NO brigadi „Braće Radića". Vidi dok. br. 113, 115, 119, 236 i 237.

[4] Na ovom području nalazili su se dijelovi Osme NO divizije. Vidi dok. br. 134.

stiti gubitci: 1 ustaša mrtav, a 1 je ranjen, dok neprijateljski nisu poznati.

Noću 20/21.IX. partizani su izvršili jak napadaj na našu posadu kod Trošmarija[5] (7 km s. s. izt. od Ogulina). Po do sada stiglim viestima oko 100 domobrana povuklo se je na Globornički most (8 km izt. s. izt. od Ogulina) a za sudbinu ostale posade se ne zna. — Partizani su imali osjetne gubitke, dok vlastiti gubitci iznose: 2 mrtva i 3 ranjena.

Podr. Gospića: Prema izvješću Zapoli, II. brigada[6] 6 part. divizije vratila se iz Dalmacije i 20.IX. bila je na odmoru u s. Bunić (10 km j.z. od Korenice). — Jedna veća odmetnička bolnica nalazi se u zaseoku Živulja (14 sm z. od Korenice).

Podr. Zadar—Šibenik: Na području j. izt. od Obrovca (37 km izt. s. izt. od Zadra) i oko Šibenika, življa djelatnost part. bandi.

Partizanski napadaj na naše uporište sjeverozapadno od Drniša je odbijen.

Podr. Splita: Borbena skupina „Klis" odbila je opetovane topničtvom podpomognute neprijateljske napadaje.

Podr. Sinja: Noću 20/21.IX. bilo je oko Sinja povremenog puškaranja. U okolini mjesta krstare part. odredi pojačani Talijanima.

20.IX. dielovi 2. SS. pukovnije probili su se pod borbom u Sinj[7] i preuzeli osiguranje grada.

. . .

Zrakoplovstvo: 21.IX. zrakoplovstvo je vršilo bojne zadaće, obskrbu posade i bacanje promidžbenih letaka.

Po nalogu
Ministra i zapovjed. oruž snaga
Pročelnik podhvatnog odjela
general (Dragojlov)

(M.P.)[8] **Dragojlov**

---

[5] Napad izvršili dijelovi Druge NOU brigade Osme divizije. Vidi dok. br. 131 i 157.

[6] Druga NOU brigada Šeste NO divizije nalazila se tada kod Visuća. Vidi dok br. 150.

[7] Vidi dok. br. 109 i 116.

[8] Okrugli pečat: Nezavisna država Hrvatska. Glavni stožer domobranstva. Operativni odjel.

BR. 240

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA PRVOG ZBORNOG PODRUČJA OD 22 RUJNA 1943 GOD. O NAPADU JEDINICA NOV I PO HRVATSKE NA LUDBREG[1]

ZAPOVJEDNIČTVO I. ZBORNOG PODRUČJA
GLAVNOSTOŽERNI ODJEL
Op. br. 3020/taj.
U Zagrebu, dne 22. rujna 1943

„VEOMA ŽURNO"

Predmet: Dnevno izvješće za 22. rujan 1943. god. do 18 sati.

TAJNO!

GLAVNOM STOŽERU ORUŽANIH SNAGA (Operativni odjel).
GLAVNOM STOŽERU ORUŽANIH SNAGA (Izvještajni odjel).

Savezno nalogu Op. Br. 3219/taj. od 9.VIII.1942. godine dostavlja se sliedeće dnevno izvješće.

(Sekcija mjerilo 1:100.000)

1—A—KRATKA OCIENA SITUACIJE:

Bez osobitih promjena.

1—B—DJELATNOST PODREĐENIH ČETA I POJEDINOSTI O NEPRIJATELJU:

Podhvatno područje Varaždin:

1) Jake partizanske snage obkolile su Ludbreg[2] kojeg napadaju sa namjerom da u roku od 3 dana zauzmu. Noću 21/22.IX. napadan Ludbreg cielu noć. Sve veze sa Ludbregom prekinute. Željeznička pruga Varaždin—Ludbreg od s. Zbelava (6 km i. od Varaždina) razorena. Potrebna najžurnija pojačanja za olakšanje situacije kod Ludbrega.

2) U prostoru Lepoglava i Ivanec (26-19 j.z. od Varaždina) pojava partizanske skupine jačine 1000 ljudi.[3]

3) Noću 18/19. IX. pljačkali su partizani stanovničtvo u s. Radoboj (4 i. od Krapine).

4) Kotar Klanjec javlja: na čitavom području kotara osjeća se kretanje partizanskih skupina jačine do 20 ljudi koji naročito noću ugrožavaju i terorizirаju pučanstvo.

Podhvatno područje Zagreb:

22.IX. u 17,00 sati naletio je osobni vlak kod Leskovca (8 j.z. od Zagreba) — 500 m. u pravcu Karlovca, na minu. Stroj i 2 vagona izkliznulo.

---

[1] Original, u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 6/1—25, k. 30.

[2] i [3] Na ovom području nalazila se Druga NO brigada „Braće Radića". Vidi dok. br. 241.

Podhvatno područje Sisak:

B. B. linija sa Siskom prekinuta. Posada Turopolje javlja:

22.IX. oko 11 sati pripucali su partizani na posadu u Turopolju.

Partizani koji su posjeli Kravarsko[4] poslije odlazka naših četa posjeduju 3 bojna kola.

22.IX. oko 13 00 sati zračnim razviđanjem je ustanovljeno da se u selima u okolini Kravarskog nalazi navodno mnogo kola. Šume oko Kravarskog su bombardirane.

III. SS. Panzer Korps je zamoljen da pošalje u Turopolje oklopni vlak za noć 22., 23., 24.IX.

Noću 21/22.IX. minom je oštećena pruga između Mraclina i Velike Gorice. Željeznička pruga je popravljena.

1-C-2 i 3 nije bilo.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po ovlašćenju zapovjednika
glavar stožera ppuk. (Janković)
Janković

23/IX **D**

BR. 241

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 23 RUJNA 1943 GOD. O NAPADU DIJELOVA DESETE NO DIVIZIJE I BRIGADE „BRAĆE RADIĆA" NA LUDBREG I DIJELOVA DVANAESTE NO DIVIZIJE NA ĐULAVEC[1]

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 266

(po podatcima primljenim 23.IX.1943 godine do 9 sati)

A) SJEVERNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Jastrebarskog: 22. IX. zapaženo je prikupljanje jačih partizanskih snaga,[2] oko s. Horvati (12 km s.izt. od Jastrebarskog).

---

[4] Ovo uporište vjerovatno posjeli dijelovi Žumberačko-pokupskog NOP odreda.

[1] Dokumenat, umnožen na geštetneru, u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 61, k. 30.

[2] Vidi dok. br. 122

22.IX. kod želj. postaje Leskovec (na pruzi Zagreb—Jastrebarsko) naišao je osobni vlak na minu. Stroj i dva vagona su izkliznuli. Žrtava nema. Promet se vrši prelaženjem.

Podr. Zagorja: Prema izvješću I. zbornog područja, Lepoglava—Ivanec (26—19 km j.z. od Varaždina) pojavila se skupina od navodno 1.000 (?) partizana.[3]

Noću 18/19.IX. u s. Radoboj (4 km izt. od Krapine) partizani su pljačkali stanovništvo.

Na području kotara Klanjec (15 km j z. od Krapine) krstare part. skupine, jačine do 20 ljudi, koje naročito noću ugrožavaju i terorizirаju pučanstvo.

Podr. Ludbrega: Prema izvješću I. zbornog područja dobijenog od podhvatnog područja Varaždin (pukovnik Grum) od 22.IX. u 1815 sati, jače partizanske snage obkolile su i napadaju Ludbreg.[4] Noću 21/22.IX. Ludbreg je napadan cielu noć. Sve veze sa Ludbregom su prekinute, a želj. pruga Varaždin—Ludbreg od s. Zbelava (6 km izt. j.izt. od Varaždina) je razorena.

21.IX. borbena skupina ustaškog bojnika Devčića, u pokretu preko s. Kalnik (10 km j.j.izt. od Varaždinskih Toplica) u Varaždinske Toplice, naišla je na part. bolnicu. — 30 partizana je poginulo, 4 sa oružjem zarobljena, a bolničko tvorivo zaplijenjeno i vraćeno bolnici u Novi Marof (15 km j. od Varaždina).

22.IX. u 2120 sati borbena skupina ustaškog bojnika Devčića krenula je iz Varaždinskih Toplica i stigla u Ludbreg. Gubitci: 1 mrtav i 2 ranjena. Bližih podataka nema.

Podr. Vel. Gorica —Turopolje: Noću 21/22.IX. između želj. postaje Sv. Klara i Vel. Gorica (na pruzi Zagreb—Sisak naišao je oklopni vlak na minu. 1 štitna kola su izkliznula.

22.IX. partizani su pripucali na posadu u Turopolju (26 km s.z. od Siska).

Zračnim razviđanjem 22.IX. ustanovljeno je da se u selima oko Kravarskog (9 km j.z. od Turopolja) nalazi navodno mnogo kola. U s.

[3] i [4] Vidi izvještaj Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske od 8 listopada 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske. Dokument u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 3/6, k. 1472 A.

Kravarsko partzani imaju navodno 3 bojna kola.

Podr. Čazme: Noću 18/19.IX. skupina od oko 300 partizana napala je našu posadu Čazme,[5] ali je bez vlastitih gubitaka odbijena.

Podr. Daruvara: Noću 18/19. IX. posada Đulaveca (17 km s. izt. od Daruvara) napadnuta je od mnogo nadmoćnijeg neprijatelja[6] (navodno XII., XVI, XVII. i još jedna nepoznata brigada) i nakon žestoke borbe i više juriša dio posade uspio se 19. IX. probiti u Daruvar. Od posade koja je brojala 420 ljudi (II. bojna 8. g.p.) oko 100 domobrana poginulo je u samom Đulavecu i prigodom proboja u Daruvar, 147 domobrana (od kojih 12 ranjenih) prikupilo se do sada u Daruvaru, dok je ostatak posade kojih 170 ljudi (među njima 4 častnika) nestao. Od oružja je izgubljeno: 1 top 37 mm, 2 velika bacača, 5 malih bacača, 7 strojnica i 19 strojopušaka. Krugoval je uništen. Partizanski gubitci nisu ustanovljeni, ali su veliki (oko 300 mrtvih). Nakon izvršenog napadaja XII. part. brigada povukla se je u smjeru Voćina, a XVI., XVIII. i nepoznata brigada u Bilo Goru. Đulavec je dielom zapaljen. Izvješće je u zakašnjenju zbog kvara krugovalne postaje u Daruvaru.

Podr. Voćina: U Voćinu i okolici nalaze se jače part. snage (navodno 3 brigade)[7]. Prema izvješću jednog iz part. zarobljeništva vraćenog domobrana u Voćinu se nalazi XII. i XVII. partizanska brigada.

Podr. Nove Gradiške: 18. IX. kod s. Trnava Gornja (6 km izt. od Okučana) part. su napali i zapalili 1 njemački teretni samovoz[8]. Upravljač samovoza je poginuo, a 1 vojnik je ranjen. Ostala pratnja se je uzpjela probiti.

Podr. Osijeka: 21. IX. kod kudeljare u s. Vladislavci (14 km j.z. od Osijeka) part. su napali i razoružali okolne zasjede i straže, a zatim zapalili postrojenje i skladišta. Partizani su bili u njemačkim odorama. Bližih podataka nema.

— — — — o — — — —

[5] Ovo uporište napali vjerovatno dijelovi Moslavačkog NOP odreda

[6] O napadu na ovo uporište vidi dok. br. 86, 98, 121, 128, 187, 235 i 238.

[7] Vidi dok. br. 86, 98, 121 i 128.

[8] Napad izvršili dijelovi Drugog bataljona Posavskog NOP odreda. Vidi dok. br. 99.

B) JUŽNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Zadra: Uslied stalnih napadaja odmetničkih bandi na obskrbne puteve osobito oko Drniša situacija njemačkih četa u Zadru je otežana.

Podr. Gospića: Prema izvješću Zapoli, oko Gospića se prikupljaju odmetničke snage vjerojatno sa namjerom napadaja na Gospić. U tu svrhu popravljaju most južno od želj. postaje Janjče (22 km s. od Gospića) radi prometa bojnih kola i težkog topničtva zaplijenjenog od Talijana.

Prema izvješću Zapolia danas od 6 sati traje napadaj partizana na Karlobag[9].

Podr. Sinj—Split: Noć 20/21. IX. protekla je kod Sinja uglavnom mirno uz obostrano čarkanje i povremenu topničku djelatnost sa naše strane. — 21. IX. poslie podne 2 njemačke sati prispjele su transportnim zrakoplovima u Sinj. Istog dana Štuka zrakoplovi bombardirali su cestu u Turjacima (6 km j.j. izt. od Sinja), zaseok Mandac (3 km j. izt. od Sinja) te sela Brnaze i Glavice (2 km j.j. izt. i 3 km izt. s. izt. od Sinja).

Njemačke čete kod Sinja uzpostavile su spoj sa svojim snagama kod Klisa (8 km s.izt. od Splita).

Podr. Kostajnice: 20. IX. njemačke čete u Kostajnici odbile su partizanski napadaj.

Po nalogu
Ministra i zapovjed. oruž. snaga
Pročelnik podhvatnog odjela
general (Dragojlov)
Dragojlov

(M.P.)[10]

[9] O napadu na ovo uporište vidi dok. br. 140, 246 i 247.

[10] Okrugli pečat: Nezavisna država Hrvatska. Glavni stožer domobranstva. Operativni odjel.

BR. 242

IZVJEŠTAJ USTAŠKO-DOMOBRANSKOG ZAPOVJEDNIŠTVA ZA LIKU OD 23 RUJNA 1943 GOD. O NAPADU JEDINICA NOV I PO HRVATSKE NA PAZARIŠTE, BUDAK, LIČKI OSIK I KARLOBAG[1]

PRIMLJENA BRZOJAVKA

PRIMLJENO OD: GOSPIĆA	DAN: 23.9.43	SAT I MINUT: 0930	BROJ: 94
PUTEM KRUGOVALNE POSTAJE ZAGREB[2]	DAN: 23.9.43	SAT I MINUT: 1126	BROJ: 3244

SADRŽAJ

ZA KOGA: OPERATIVNI ODJEL I 15. GEB. ARMEE KORPS.
SPOJ: —.—

Jučer su partizani zauzeli **Pazarište**[2] ali su protuudarom izbačeni, ostavivši tri mrtva, među njima komandir čete Radaković Stevan.
Gubitaka nismo imali.
U 0100 do 0300 sati neprijatelj napao **Budak** i **Lički Osik**[3].
Napad odbijen bez vlastitih gubitaka.
Danas od 0600 sati neprijatelj tuče **Karlobag**[4] topovima i teškim bacačima.
850 zarobljenih Talijana u Karlobagu otežavaju prehranu, molim preduzeti korake da se isti što prije uklone sa ovog područja.
Osjeća se da neprijatelj raspolaže većim brojem teških bacača.
Op. broj 929/tajno

ZAPOLI

Zapoli: odgovor sa Op. br. 9104 tajno 23/IX **D**

[1] Original, u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 7.1—10, k. 30.
[2] i [3] O borbama kod ovih uporišta vidi dok. br. 120, 140 i 193.
[4] Napad na ovo uporište vršila Druga NO brigada Trinaeste NO divizije. Vidi dok. br. 140

PRIMIO BRZOJAVKU DANA 23. 9 U SATI 1151
DEŠIFRIRAO DANA 23. 9. U SATI 1218 PODPIS: .....

OČEVIDNI BROJ BRZOJAVKE 438	PRIMLJENA: DAN 23 MJESEC IX. GOD. 43. SAT 12 MINUT 25	PODPIS I ČIN ČASTNIKA, KOJI JE BRZOJAVKU PRIMIO: PODPIS: . . . . . ČIN:

BR. 243

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 24 RUJNA 1943 GOD. O DEJSTVU DESETE NO DIVIZIJE NA KALNIKU I NAPADU DVADESET PRVE NO BRIGADE NA SV. IVAN ŽABNO I NAPADU TREĆE NOU KRAJIŠKE BRIGADE NA SINJ[1]

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 267

(po podatcima primljenim 24. IX. 1943 godine do 9 sati)

A) SJEVERNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Jastrebarsko —Samobor: 23. IX. između želj. postaje Karlovac i Draganići (na pruzi Karlovac—Jastrebarsko) naišao je prazan vlak na minu. Stroj i 1 vagon su izkliznuli.

Noću 22/23. IX. kod s. Stančaki (14 km s. od Karlovca) partizani su porušili kolski most, a noću 23/24. IX. željeznički most preko potoka Okičnica (6 km izt. s. izt. od Jastrebarskog).

21. IX. partizani[2] su napustili Sv. Janu (6 km s.z. od Jastrebarskog) i krenuli u zapadnom smjeru.

23. IX. poslie podne iz Stojdrage (12 km z.s.z. od Samobora) čula se je jaka strojopuščana vatra. Navodno je posada Stojdrage obkoljena od partizana.

[1] Dokumenat, umnožen na geštetneru, u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 7/1, k. 30.

[2] Odnosi se na dijelove Trinaeste proleterske NOU brigade „Rade Končar". Vidi dok. br. 122.

Podr. Zagreba: 22. IX. u s. Granešina (7 km s. izt. od Zagreba) partizani su zarobili stražu dojavne bojne jačine 9 domobrana.

Podr. Ludbrega: 23. IX. po dolasku borbene skupine ustaškog bojnika Devčića u Ludbreg[3], stanje u Ludbregu je smireno — Skupina bojnika Devčića nakon što je slomila manji partizanski odpor kod s. Svibovec (4 km izt. od Varaždin. Toplica) Probila se u Ludbreg. Vlastiti gubitci: 1 mrtav i 3 ranjena, a neprijateljski u vremenu od 20 do 23. IX. 150—200 mrtvih, a u toku 23. IX. 4 mrtva i oko 20 zarobljenih od kojih 1 politički komesar.

22. IX. uspostavljen je želj. promet između Varaždina i Ludbrega.

Noću 22/23. IX. partizani su opljačkali stovarište želj. postaje Martijanec (6 km z. od Ludbrega).

Podr. Koprivnice: Noću 18/19. IX. part. su napali oruž. postaju Drnje[4] (7 km s. izt. od Koprivnice). Oružnici su se povukli u Koprivnicu.

U šumi Repaš (18 km izt. od Koprivnice) jedna radna sat je većim dielom zarobljena od partizana. Bližih podataka još nema.

Podr. Križevci —Bjelovar: Prema neprovjerenim viestima, želj. pruga: Križevci—Bjelovar je od 22.IX. po podne u partizanskim rukama i to od 2 km ispred Križevaca do Rovišća (16 km izt j. izt. od Križevaca). Pruga je navodno na 7 mjesta porušena a ima i porušenih mostova. Borbe su se vodile 22. IX. do kasno poslie podne. Njemačke čete iz Bjelovara traže streljivo putem zrakoplova. Bližih podataka nema.

21. IX. na Medskom Br. (14 km s. od Križevaca) došlo je do sukoba između dielova P.T Z. i partizana. 20 partizana i 3 partizanke su ubijeni, dok vlastitih gubitaka nije bilo.

Prema izvješću Glavnog ustaškog stana noću 21/22. IX. jaka part. skupina napala je Sv. Ivan Žabno[5] (10 km j. izt. od Križevaca). Malobrojna posada podlegla je 22. IX. u 21 sat. Partizani su opljačkali velike količine žita i

[3] Vidi dok. br. 240 i 241.
[4] O napadu na ovo uporište vidi dok. br. 237.
[5] O napadu na ovo uporište vidi dok. br. 148 i 182.

odvlače ga u smjeru s. Sv. Petar Čvrstec (8 km izt. od Križevaca). Tabornik je ranjen i za njega se ne zna.

18. IX. kod želj. postaje Gradec (12 km j.z. od Križevaca) part. su zaustavili lokalni vlak Križevci—Zagreb i odveli 10 domobrana i 2 njemačka vojnika.

Podr. Ivanić Grada: 23. IX. popravljena je želj. pruga između želj. postaje Ivanić Grad i Novoselec—Križ (na pruzi Dugo Selo—Banova Jaruga).

Podr. Daruvara: Prema iskazu jednog brebjeglog partizana, XII. part. brigada povukla se je sa područja Đulaveca[6] (17 km s. izt. od Daruvara) u Voćin, a XVI. brigada preko Crnog Vrha (7 km j. od Đulaveca) u južnom smjeru.

— — — — o — — — —

B) JUŽNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Siska: 21. IX. između s. Komarevo i Novo Selo (10 km j. izt. i 7 km j. od Siska) partizani su napali njemačku samovoznu kolonu[7] od 1 osobnog i 5 teretnih samovoza te 4 obična kola.

Osobni samovoz je zapaljen, a ostalo spašeno 2 njemačka vojnika su poginula, a 5 ih je ranjeno.

Noću 21/22. IX. part. su 2 puta pripucali na stražu Savskog mosta u Sisku.

Podr. Karlovca: Noću 22/23. IX. partizani su napali želj. postaju Belavići (9 km j z. od Karlovca), razorili 1 bunker i oštetili želj. prugu.

Podr. Gospića 22. IX. partizani su upali u s. Pazarište (17 km s.z. od Gospića) ali su protunapadajem izbačeni ostavivši 3 mrtva (među njima i zapovjednika čete). Vlastitih gubitaka nije bilo.

Noću 22/23. IX. odbijeni su bez vlastitih gubitaka part. napadaji na s. Budak i Lički Osik (4 i 6 km s. s. izt. od Gospića).

Podr. Knina: Na cesti: Drniš—Knin—Bos. Grahovo manje partizanske bande često napadaju obskrbne preselice.

---

[6] O borbi kod ovog uporišta vidi dok. br. 86, 98, 121, 128, 187, 235, 238 i 241.

[7] Napad na kolonu izvršio jedan bataljon Druge brigade Sedme NOU divizije. Vidi dok. br. 156.

Podr. Sinja: 22. IX. njemačke i naše čete čistile su selo Brnaze, Mandac i Malbaša (2—3 km južno i j. izt. od Sinja) te zaposjele greben visa Visoka[8] (3 km j.z. od Sinja).

Noću 22/23. IX. partizani podpomognuti topničtvom, tenkovima i oklopnim kolima izvršili su jak napadaj sa svih strana na Sinj[9], ali su odbijeni. Jedna oklopna kola su uništena, a 1 zaplienjena.

Jedna njemačka motorizirana skupina uništila je prigodom podhvata u smjeru Sinja neprijateljsko skladište oružja, streljiva, opreme i pogonskog tvoriva.

Zrakoplovstvo: 23. IX. zrakoplovstvo je vršilo bojne zadaće, obskrbu i bacanje letaka.

Osobitosti: 19. IX. dojavni poručnik **Bobek Blago** iz I. dojavne bojne pobjegao je partizanima.

Po nalogu
Ministra i zapovjed. oruž. snaga
Pročelnik podhvatnog odjela
general (Dragojlov)
Dragojlov

(M P.)[10]

[8] Vidi dok. br. 126 i 246

[9] O napadu na ovo uporište vidi dok. br. 103, 109, 115, 118, 126 i 138.

[10] Okrugli pečat: Nezavisna država Hrvatska. Glavni stožer domobranstva. Operativni odjel.

(10)

BRZOGLASNO IZVJEŠĆE

TKO JAVLJA:	VRIEME		KOME SE JAVILO:
Glavar stožera Zasek I ppukov.Brusić	SATI	12.30	
	DAN	24.	
	MJESEC	9.	
PRIMIO: Kalečak puk.	GODINA	1943.	PREDAO:

SADRZAJ

XX.željezničko stražarska bojna na osiguranju željezničke pruge Zdenčina-Ogulin rasipa se.Noćas opet stradao Gneralski Stol sa 80 momaka.

Njemci uporno traže da se osigura pruga zbog obskrbe četa u Ogulinu.Zbog toga će se privremeno uzeti 2 ust.sati iz Oslje na prugu.

Stanje XX.želj.straž.bojne:

Od 1.200 momaka,oko 500 zarobljeno,oko 150 u bjegstvu.Još ima svaga oko 400 ljudi.

Nesuvjetno je potrebno da se ova bojna zamieni.

I.Z.P.je obećalo ovu bojnu zamieniti sa XVIII.želj.straž. bojnom,ali ne može izvesti,jer je ta bojna jaka 800 ljudi.

Naloženo je da zasek I.uputi po ovom krugovalni priedlog .

24/IX

Prispis dostavljen Posmdinskom odjelu nad dalje žurno uredovanje pod Op.broj 2145/tajno od 24.-IX-1943.

Fotokopija dokumenta broj 244

BR. 244

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA PRVOG SEKTORA OD 24 RUJNA 1943 GOD. O NAPADU DIJELOVA DRUGE NOU BRIGADE OSME NO DIVIZIJE NA GENERALSKI STOL[1]

BRZOGLASNO IZVJEŠĆE

TKO JAVLJA:	VRIEME		KOME SE JAVILO:
Glavar stožera Zasek I. ppukov. Brusić	SATI	12.30.	
	DAN	24.	
	MJESEC	9.	
PRIMIO: Kaleč ak puk.	GODINA	1943.	PREDAO:

SADRŽAJ

XX. željezničko stražarska bojna na osiguranju željezničke pruge Zdenčina—Ogulin rasipa se. Noćas opet stradao Generalski Stol[2] sa 80 momaka.

Njemci uporno traže da se osigura pruga zbog obskrbe četa u Ogulinu. Zbog toga će se privremeno uzeti 2 ust. sati iz Ozlja na prugu.

Stanje XX. želj. straž. bojne:

Od 1.200 momaka, oko 500 zarobljeno, oko 150 u bjegstvu. Još ima svega oko 400 ljudi.

Bezuvjetno je potrebno da se ova bojna zamieni.

I. Z. P. je obećalo ovu bojnu zamieniti sa XVIII. želj. straž. bojnom, ali ne može izvesti, jer je ta bojna jaka 800 ljudi.

Naloženo je da Zasek I. uputi po ovom krugovalni priedlog.

24/IX **D**

Priepis dostavljen Pozadinskom odjelu
na dalje žurno uredovanje pod Op. broj
9149 tajno od 24-IX-1943

Boj. Perović vidi i izvj. br. 41

---

[1] Original, u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 8/1—11, k. 30.

[2] O napadu na ovo uporište vidi dok. br. 162, 165 i 246.

BR. 245

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA PRVOG SEKTORA OD 24 RUJNA 1943 GOD. O NAPADU JEDINICA NOV I PO HRVATSKE NA GENERALSKI STOL[1]

BRZOGLASNO IZVJEŠĆE

TKO JAVLJA:	VRIEME		KOME SE JAVILO:
1. Sektor Karlovac Poručnik Horvat	SATI	19,40	
	DAN	24.	
	MJESEC	IX.	
PRIMIO: podpukovnik Šimunović	GODINA		PREDAO:

SADRŽAJ

Noću 23/24. o.mj. partizani izvršili napad na željezničku postaju Generalski Stol.[2]

Posada jačine 75 ljudi — 3. sat XX. stražarske bojne zarobljena sa zapovjednikom sati.

Postaja zapaljena, ostala šteta nepoznata.

Noću 23./24. o. mj. srušen je željeznički most na Okičnici[3] 5 km s.i. od Jastrebarskog. Popravak će trajati 2—3 dana.

Noću 23/24. o mj. porušeno je 6 stubova električnog voda između sela Mali Erjavec i Pokupja, 8 km s.z. od Karlovca.

Posada Donje Stative iz 5. ustaške bojne izvršila je danas razviđanje prema Netretiću 10 km z. od Karlovca. Došlo je do borbe sa partizanima. 1 ustaša ranjen. Od partizana jedan mrtav, 2 zarobljena sa oružjem. Po izkazu zarobljenika poginuo je još jedan komesar i više ima ranjenih partizana.

1. Sektor
ob. br. 3508/taj.

24/IX **D**

[1] Original, u arhivi Vojnoistoriskog instituta, pod reg. br. 8/1—38, k. 30.

[2] O napadu na ovo uporište vidi dok. br. 162, 165, 244 i 246.

[3] Most srušili dijelovi Trinaeste proleterske NOU brigade „Rade Končar".

BR. 246

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 25 RUJNA 1943 GOD. O DEJSTVU DESETE NO DIVIZIJE NA KALNIKU I BORBAMA SA DIJELOVIMA DVADESETE NO DIVIZIJE U POŽEŠKOJ KOTLINI KAO I NAPADU DIJELOVA DRUGE NO BRIGADE TRINAESTE DIVIZIJE NA KARLOBAG[1]

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 268

(po podatcima primljenim 25.IX.1943 godine do 9 sati)

A) SJEVERNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Samobora: Noću 23/24. IX. neki partizani spalili su općinske spise u Sv. Nedelji (5 km izt. od Samobora).

Podr. Zagorja: Noću 23/24.IX. uništena je želj. postaja G. Stubica[2] (18 km s. od Zagreba) i odvedena želj. straža od 10 domobrana.

Podr. Sesveta: Noću 22/23. IX. part. su upali u tvornicu octa u s. Popovec (3 km s. izt. od Sesveta) i oduzeli 3 teretna samovoza.

Podr. Križevci —Bjelovar: Noću 21/22. IX. kod želj. postaje Rovišće (na pruzi Križevci—Bjelovar) skupina od oko 600 partizana porušila je želj. prugu u dužini od 1.000 metara. Upućeno pojačanje protjeralo je partizane. Vlastiti gubitci: 1 dočastnik je ranjen, dok su partizanski gubitci osjetni.

Na području 12 km j. od Križevaca pojavile su se jače partizanske snage[3] koje ugrožavaju želj. prugu Križevci—Bjelovar i Križevci —Koprivnica.

Željeznička pruga Bjelovar—Kloštar i Bjelovar—Grubišno Polje je prohodna, a prekid između Križevaca i Sv. Ivan Žabno (10 km j. izt. od Križevaca bit će danas popravljen.

---

[1] Dokumenat, umnožen na geštetneru, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 8/1 k. 30.

[2] Napad izvršili dijelovi Zagrebačkog NOP odreda. Vidi izvještaj Štaba Zagrebačkog NOP odreda od 4 listopada 1943 god. Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske. Dokumenat u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br 3/20, k. 1601 A.

[3] Odnosi se na Desetu NO diviziju.

Podr. Čazme: 21. IX. protjerana je bez vlastitih gubitaka manja part. skupina koja se sa istoka približila Čazmi.

Podr. Virovitice: 18. IX. između Vukosavljevice i Špišić Bukovice (10 i 6 km z.s.z. od Virovitice) partizani su napali oruž. obhodnju. Vlastiti gubitci: 5 mrtvih, 1 ranjen i 10 nestalih.

Podr. Novske: Noću 21/22. IX. nakon 2 satne borbe odbijen je partizanski napadaj na Novsku i Poljanu[4] (14 km s. od Novske). Vlastiti gubitci: 4 mrtva, 3 ranjena i 12 nestalih.

Podr. Požega—Nova Gradiška: 21. IX. prigodom čišćenja područja: Požega —Pleternica (19 km j.izt. od Požege)—Nova Kapela-Batrina — Nova Gradiška — Oblakovac (12 km s. izt. od Nove Gradiške) —Ugarci (18 km s. z. od Požege) naišlo se na slab odpor kod s. Skrabutnik[5] (8 km j.z. od Požege). Jake partizanske snage povukle su se navodno u sjevernom smjeru. — Neprijateljske razvidnice koje su se približile Novoj Gradiški i Pleternici protjerane su.

20. IX. partizani su napali sjeveroistočni dio s. Cernik (2 km s. od Nove Gradiške), zapalili rudnik i odveli nekoliko radnika.

Podr. Osijeka: 23. IX. oko 18.30 sati između želj. postaje Normanci i Prandanovci (na pruzi Našice—Osijek) naišao je oklopni vlak na minu[6] i potom napadnut od partizana. Ciela posada oklopnog vlaka i to: zapovjednik II. stajaćeg zdruga ustaški dopukovnik Illik, 2 ustaška nadporučnika, 1 ustaški zastavnik i 16 ustaša je poginulo, a vlak je zapaljen. 1 ustaški satnik je teško ranjen.

B) JUŽNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Karlovca: 24. IX. prigodom razviđanja smjerom: D. Stative—Netretić (6 km z.s.z. i 10 km z. od Kar-

---

[4] Napad vršio jedan bataljon Posavskog NOP odreda u zajednici sa Prvim posavskim udarnim bataljonom. Vidi dok. br. 187.

[5] O ovom dejstvu vidi izvještaj Dvanaeste NOU divizije od 7 listopada 1943 god. Štabu D ugog korpusa NOV i PO Hrvatske. Dokumenat u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 29—3, k. 908.

[6] Minu postavili dijelovi Diverzantskog bataljona Šestog korpusa NOV i PO Jugoslavije. Vidi izvještaj Štaba Šestog korpusa NOV i POJ od 20 listopada 1943 god. Dokumenat u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 15/1, k. 471.

lovca) došlo je do okršaja sa partizanima. 1 ustaša je ranjen, a od partizana 1 poginuo, a 2 sa oružjem zarobljena.

Podr. Ogulina: Noću 23/24. IX. partizani su napali želj. postaju Generalski Stol[7] (na pruzi Karlovac—Ogulin), zarobili posadu jačine 75 momaka sa zapovjednikom sati (3. sat XX. stražarske bojne), a postaju zapalili.

21. IX. prigodom razviđanja iz Ogulina u sjevero-zapadnom smjeru, njemačke čete naišle su na visovima s obje strane ceste na jače neprijateljske bande koje su iz utvrđenih postava sa teškim naoružanjem davale jači odpor.[8]

Podr. Karlobag —Gospić: Neprijatelj koji je ugrožavao Karlobag[9] i postave oko s. Sušanj (4 km izt. od Karlobaga), 23. IX. osjetljivo je poražen oko s. Lednik (3 km s. izt. od Karlobaga) ostavivši na bojištu 50 mrtvih (brojano), 35 pušaka, 8 strojopušaka i 1 mali bacač sa 50 granata. 3 partizana su zarobljena. Vlastiti gubitci iznose: 2 mrtva i 3 ranjena.

Noću 23/24. IX. odbijen je partizanski napadaj na naše postave kod Perušića (11 km s. od Gospića).

Podr. Knin —Zadar: 21. IX. na cesti: Knin—Zadar, jugozapadno od s. Kistanje (12 km z.j.z. od Knina) jaka partizanska skupina[10] podpomognuta topničtvom napala je jednu njemacku kolonu. Nakon žestoke borbe i pomoću upućenog pojačanja koloni se je uspjelo probiti u Kistanje.

Podr. Sinja: Motorizirana borbena skupina SS divizije „Prinz Eugen" nakon što je savladala oko 20 cestovnih prepreka, dostigla je 22. IX. poslie podne s. Provo (30 km j. izt. od Sinja) i nastavlja pokret radi obrazovanja mostobrana na reci Cetini kod Trilja (12 km j.izt. od Sinja).

[7] Napad na ovo uporište izvršili dijelovi Druge NOU brigade Osme divizije. Vidi dok. br. 162, 165, 244 i 245.

[8] Vidi dok. br. 134 i 165.

[9] O borbi kod ovog uporišta vidi dok. br. 140, 241 i 247.

[10] Snage Prve grupe sjeverno-dalmatinskih bataljona. Vidi izvještaj o izvedenim akcijama Devetnaeste sjeverno-dalmatinske divizije NOV i PO Hrvatske od 3 listopada 1943 god. u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 12—3, k. 105 B.

Podr. Brač —Hvar: 22. IX. postrojbe prometnih zdrugova došle su na Hvar i Brač, gdje su imale okršaj sa pobunjenicima. 5 pobunjenika je ubijeno, 5 zarobljeno, a 20 ih je čamcima pobjeglo (izvješće glav. rav. za jav. red i sig.).

Zrakoplovstvo: 24. IX. zrakoplovstvo zbog slabog vremena nije radilo.

Osobitosti: Noću 23/24. IX pobjegao je partizanima nadporučnik **Sobčić** Dragutin zapovjednik protuzrakoplovne bitnice u Sv. Klari (4 km j. od Zagreba) sa 2 dočastnika.

Prema krugovalnim viestima „Slobodna Jugoslavija" 11. partizanska divizija nalazi se u centralnoj Bosni. Vjerojatno boravište ove divizije je na području: Konjic—Kreševo.

Po nalogu
Ministra i zapovjed. oruž. snaga
Pročelnik podhvatnog odjela
general Dragojlov
Dragojlov

(M. P).[11]

[11] Okrugli pečat: Nezavisna država Hrvatska. Glavni stožer domobranstva. Operativni odjel.

BR. 247

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 26 RUJNA 1943 GOD. O DEJSTVU NJEMAČKO-USTAŠKO-DOMOBRANSKIH JEDINICA NA PODRUČJU BRODA I STANJU U ZONI ZADAR—KNIN—SINJ —SPLIT[1]

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 269

(po podatcima primljenim 26.IX.1943 godine do 9 sati)

A) SJEVERNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Samobora: 24.IX. kod s. Rakov Potok (10 km j.izt. od Samobora) partizani[2] su napali našu razvidnicu jačine 30 domobrana. Pomoću upućenog pojačanja neprijatelj je protjeran. 2 domobrana su poginula.

25. IX. partizani[3] su postavili topove kod s. Kostanjevac (2,5 km j.izt. od Stojdrage), navodno sa namjerom da izvrše veći napadaj na Stojdragu (12 km z.s.z. od Samobora).

Prema izvješću Glav. zapov. oruž. noću 22/23.IX. na uzletištu u s. Lučko (7 km j.z. od Zagreba) skupina od navodno oko 80 partizana odvela je stražu od 20 domobrana.

Podr. Kutine: 22.IX. kod s. Kletište (4 km s. od Kutine) sukobila se njemačka redarstvena sat sa partizanima. Vlastiti gubitci: 1 njemački dočasnik i 2 vojnika mrtvi, a 1 vojnik je ranjen. Partizanski gubitci su veći.

Noću 22/23.IX. part. su izvršili nekoliko manjih vatrenih prepada na Kutinu. Vlastitih gubitaka nije bilo.

Podr. Daruvara: Noću 22/23. IX. u s. Brestovac (8 km z.s.z. od Daruvara) part. su prisilno unovačili 100 mužkaraca.

Podr. Nove Gradiške: 24.IX. kod Šumetlice (6 km s. od Nove Gradiške) tučena je topničkom vatrom part. skupina od oko 150 partizana.

---

[1] Dokumenat umnožen na geštetneru, u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 9/1, k. 30.

[2] i [3] Dijelovi Trinaeste proleterske NOU brigade „Rade Končar". Vidi dok. br. 135.

24.IX. kod želj. postaje Zapolje (6 km izt. od Nove Gradiške) spriečen je pokušaj rušenja želj. pruge.

Podr. Broda: 25.IX. njemačke i naše čete odpočele su čišćenje[4] područja: Brod — Đakovo — Našice —Pleternica. U šumi 1 km s. izt od Vranovci (6 km s. izt. od Broda) jaka part skupina[5] napala je dielove 1 njemačke bitnice. Vlastiti gubitci: 1 častnik iz stožera 187 njemačke rez. divizije i 2 vojnika su poginuli, 7 je ranjeno, 1 top je uništen, 2 teretna samovoza i jedan motocikl su izgorili.

25. IX. u 11.30 sati njemačka borbena skupina dostigla je crtu: Tromeda — z. rub s. Drenje — k. 151 — s. Majar—izt. rub s. Hrkanovci—k. 184 (23 i 13 km s.z., 12 km z.s.z., 13 km z.j.z. te 17 i 20 km j.z. od Đakova). U s. Ostrošinci (10 km. j.izt. od Našica) uništena je partizanska pekarnica, a zalihe brašna su zaplienjene.

Ojačana koturaška bojna dostigla je 25.IX u 15 sati područje: Lipovica—Dolo (12 km s.s.izt. od Broda).

Podhvatna skupina 187. njemač. rez, divizije dostigla je 25-IX u 11 sati područje: Vinčazovići—Ravan (8 i 7 km j.izt. od Pleternice). — Izgleda da se je sa neprijateljem došlo samo u slab dodir.

B) JUŽNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Karlobaga: 24-IX. prigodom naknadnog pretresa zemljišta oko Karlobaga[6] i Ledenika (3 km s.izt. od Karlobaga) pronađeno je još 147 part. lješeva, tako da ukupan broj poginulih partizana iznosi 197 (spoj dnevno izvješće br. 268).

Podr. Zadar—Knin —Sinj—Split: Na području oko Splita, Knina i Zadra, prikupljaju se jake part. bande.[7] Jaka part. skupina sa topničtvom i bornim kolima na-

---

[4] i [5] O ovome vidi dok. br. 129, 187, 246 i 256.

[6] O borbi kod ovog uporišta vidi dok. br. 140, 241 i 246.

[7], [8], [9], [10] Vidi dok. br. 126, 137 i 139.

stupa sa područja zapadno od Sinja[8] u jugozapadnom smjeru.

Noću 23/24.IX. južno od Splita zapaženo je 7 neprijateljskih brodova u pokretu prema obali koji su 24. IX. u jutro napadnuti iz zraka. 1 transportni brod je potopljen.

Noću 23/24.IX. odbijen je jak part. napadaj na sjeverni sektor Sinja.[9] — Noć 24/25.IX. protekla je u miru.

Jedna SS bojna u nadiranju od Sinja na jug odbacila je neprijateljske snage.[10]

Njemačke čete zauzele su 24.IX. Trilj[11] (12 km j.izt. od Sinja) i Turjake (6 km j.izt. od Sinja). Vlastiti gubitci su neznatni, a neprijateljski: 210 mrtvih, a 250 pušaka je zaplienjeno.

24.IX. sjeverozapadno od s. Provo (30 km j.izt. od Sinja) neprijatelj je odbačen u j.z. smjeru.

Jedna njemačka bojna probila se u Skradin (9 km s.s.izt. od Šibenika).

——— o ———

Zrakoplovstvo: 25.IX. zrakoplovstvo je vršilo bojne zadaće i obskrbu.

Osobitosti: 24.IX. stigao je Ministar Bulat u Sinj. — U 9 dnevnim borbama kod s. Dicmo[12] (8 km j.z. od Sinja) poginula su 3 člana njegove pratnje i to: stožernik Stanko Roglić, ustaški satnik Jurčević i kapelan Jurić Dionizije, a lakše je ranjen Dr Vukosavija.

Partizani Karlovačkog odreda izdali su proglas da im pučanstvo preda sve talijansko oružje koje posjeduje.

15.IX. 1 rojnik, - dorojnik i 1 vojničar 2. sati Zagrebačke posadne bojne prebjegli su partizanima.

Po nalogu
Ministra i zapovjed oruž. snaga
Pročelnik podhvatnog odjela
general (Dragojlov)
(M.P.)[13] **Dragojlov**

---

[11] O borbama kod ovih uporišta vidi dok. br. 149.
[12] Vidi dok. br. 104. 126. 143 i 249.
[13] Okrugli pečat: Nezavisna država Hrvatska. Glavni stožer domobranstva. Operativni odjel.

BR. 248

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA PRVOG ZBORNOG PODRUČJA OD 26 RUJNA 1943 GOD. O DISLOKACIJI JEDINICA NOV I PO HRVATSKE NA PODRUČJU VARAŽDINA[1]

ZAPOVJEDNIČTVO I. ZBORNOG PODRUČJA
Glavnostožerni odjel
Op. br. 3032./taj.
U Zagrebu, dne 26. rujna 1943.

Predmet: Dnevno izvješće za
26. rujna 1943 g. do 18 sati.—

GLAVNOM STOŽERU ORUŽANIH SNAGA (OPERATIVNI ODJEL)
GLAVNOM STOŽERU ORUŽANIH SNAGA (IZVJEŠTAJNI ODJEL)

Savezno nalogu Op. br. 3219/taj. od 9.VIII.1942. god. dostavlja se sliedeće izvješće za 26. rujna 1943. g.

(Sekcija mjerilo 1:100.000)

1-A-KRATKA OCIENA SITUACIJE:
Bez osobitih promjena.

1—B—DJELATNOST PODREĐENIH ČETA I POJEDINOSTI O NEPRIJATELJU:

Podhvatno područje, Varaždin:

1) 26. IX. prema izvješću odjela P. T. Z. iz Ludbrega: Kalnički odred pojačan je sa 17.[2] i 21.[3] partizanskom brigadom iz Slavonije. Partizani imaju namjeru da do konca ovog mjeseca osvoje Ludbreg, Varaždin i Koprivnicu. 17. partizanska brigada nalazi se u s. Radeljevo (9 km j. j. i. od Ludbrega) sa tri topa. Tri brigade[4] nalaze se u selima Poganec-Mala Rijeka-Duga Rijeka-Ribnjak (11 km j. 6. 5. j. 7. 5. j. 9. j. od Ludbrega). U s. Ivanec (9 j. j. z. od Ludbrega) nalazi se Štab odreda i Vrhovni sud.

Prema zahtjevu P. T. Z. iz Ludbrega naređeno je bombardiranje spomenutih mjesta. —

[1] Original, u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 10/1—23. k. 30.

[2] i [3] Iz sastava Desete NO divizije. Vidi dok. br. 249.

[4] i [5] Vidi dok. br. 249.

2) Noću 25/26 IX. izvršili su partizani prepad na uporište „Tivar“ u Varaždinu.

Podhvatno područje, Zagreb:

1) Noću 24/25. IX. partizani su zapalili željez. postaju Zlatar-Bistrica[5] (27 km s. i. od Zagreba) i željez. stražu jačine 7 domobrana razoružali i zarobili. Jačina partizana 200.—

2) 26. IX. u prostoru Selnica—Šagudovec (2.5 km s.z. 3,5 j.z. od Marije Bistrice) prikuplja se skupina od 500 partizana sa namjerom da napadne Mariju Bistricu.

Podhvatno područje, Sisak:

Bez događaja.

Podhvatno područje, Bjelovar:

B. b. linija prekinuta.—

1-C-2 i 3. bez promjene.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

PO OVLAŠĆENJU ZAPOVJEDNIKA
GLAVAR STOŽERA
glst. p-puk. (Janković)
Janković

26/IX **D**

BR. 249

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 27 RUJNA 1943 GOD. O DEJSTVU DIJELOVA DESETE NO DIVIZIJE NA KALNIKU I BORBAMA NA PODRUČJU KNIN—SINJ—SPLIT[1]

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 270

(po podatcima primljenim 27. IX. 1943 godine do 9 sati)

A) SJEVERNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Kalnika: Stanje na području Kalnika je pogoršano, pošto je Kalnički part. odred pojačan sa 1—2 part. brigade.[2]

Podr. Zagorja: 24/25. IX. partizani su zapalili želj. postaju Zlatar-Bistrica[3] (5 km j. od Zlatara), a želj. stražu jačine 7 domobrana zarobili.

26. IX. na području: s. Selnica—Šagudovec (3 km s. z. i 4 km j. z. od Marije Bistrice), prikupljala se jača partizanska skupina (navodno 500 ljudi).[4]

Podr. Žumberka: U s. Poklek (14 km z. s. z. od Samobora) i okolici prikupljaju se jače part. snage[5] sa vjerojatnom namjerom napasti Stojdragu (11 km z. s. z. od Samobora). Posadi u Stojdragi upućeno je streljivo.

Podr. Pisarovine: 26. IX. kod s. Kraljevac (10 km s. od Pisarovine) zbog kvara na stroju spustio se 1 njemački zrakoplov. Zrakoplov su partizani[6] napali i zapalili, dok se posada spasila.

Podr. Vel. Gorice: 27. IX. 2 km s. z. od s. Pleso (1.5 km s. od Vel Gorice) partizanska banda je napala njemačko uzletište koje je u izgradnji. Napadači su protjerani.

Podr. Daruvara: Prema izkazu pučanstva 25. IX. prebacila se

---

[1] Dokumenat, umnožen na geštetneru u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 10/1, k. 30

[2] Vidi izvještaj Štaba Desete NO divizije od 1 listopada 1943 god. Štabu Drugog korpusa NOV i PO Hrvatske i Drugoj operativnoj zoni. Dokumenat u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 42—2, k. 470.

[3] i [4] Napad na ovo uporište izvršio Zagrebački NOP odred. Vidi izvještaj Štaba Zagrebačkog NOP odreda od 4 listopada 1943 god. Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske. Dokumenat u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 3/20, k. 1601 A.

[5] Odnosi se na dijelove Trinaeste proleterske NOU brigade „Rade Končar". Vidi dok. br. 135 i 192.

[6] Vidi dokumenat u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 31/2, k. 105 B—C.

1 part. brigada[7] iz Papuka u s. Topolovicu (9 km s. s. izt. od Grubišnog Polja).

U s. G. Borki (12 km izt. j. izt. od Daruvara) partizani grade barake za zimovanje.

Između želj. postaje Pčelić i Pivnica (na pruzi Daruvar-Suhopolje) porušena je pruga u dužini od 3 km

Podr. Podravine: Između želj. postaje Sladojevci i Čačinci (na pruzi Virovitica-Našice) porušeni su mostovi, a promet iz Našica za Osijek nije još uzpostavljen.

Podr. Sunje: 26. IX. između želj. postaje Šaš i Staza (na pruzi Sunja-Novska) naišao je teretni vlak na minu. Stroj i 5 vagona je izkliznulo. 4 želj. službenika su ranjena.

. . .

— o —

B) JUŽNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Knin-Sinj-Split: Dielovi SS divizije „Prinz Eugen" pošto su uzpostavili spoj sa izturenom bojnom kod Klisa (8 km sjev. izt. od Splita) prešli su u napadaj sa područja s. Dicmo[8] (10 km j. j. z. od Sinja) uzduž ceste: Sinj-Split prema jugu.

Njemački dielovi iz Knina zauzeli su Vrliku i Koljane (30 i 25 km s. z. od Sinja). Neprijatelj[9] se povukao u jugoistočnom smjeru.

. . .

Po nalogu
Ministra i zapovjed. oruž. snaga
Pročelnik podhvatnog odjela
general (Dragojlov)
Dragojlov

[7] Vidi dok. br. 129.
[8] O borbama na ovom području vidi dok. br. 104, 126, 143, 247.
[9] Vidi dok. br. 153 i 154.

BR. 250

IZVJEŠTAJ USTAŠKOG MINISTRA BULATA OD 27 RUJNA 1943 GOD. O REPRESALIJAMA NIJEMACA PROTIV HRVATSKOG STANOVNIŠTVA[1]

PRIMLJENA BRZOJAVKA

PRIMLJENO OD: SINJA	DAN: 27.9.43.	SAT I MINUT: 1100	BROJ: 208
PUTEM KRUGOVALNE POSTAJE ZAGREB 2.	DAN: 27.9.43.	SAT I MINUT: 1713	BROJ: 3982

SADRŽAJ

ZA KOGA: PREDSJEDNIČTVO VLADE
SPOJ: —.—

Na užasna izazivanja partizana njemačke oružane snage reagiraju uništavanjem zgrada i ubijanjem pučanstva, koje je nevino i lica dokazano uz nas.
To stvara smetnje i razsulo i onemogućuje izpunjenje zadaća hrv. vlasti koja se kompromitira i pred onima koji su se herojski borili i još se bore protiv partizana.
Molimo odmah poduzeti korake kako bi prestale represalije protiv nevinog pučanstva i onih koji se snama bore.
Tražiti pravilan i obziran postupak.
Ukoliko to ne uspije ne mogu odgovarati za katastrofalne posljedice.

Državni ministar BULAT

1.— Poglav. Voj. ureda
2.— Županstvu pri Poglavniku
Op. br. 9243 tajno

27/IX D

[1] Original, u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 11/1—21, k. 30.

BR. 251

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA PRVOG ZBORNOG PODRUČJA OD 27 RUJNA 1943 GOD. O NAPADU JEDINICA NOV I PO HRVATSKE NA VARAŽDINSKE TOPLICE[1]

ZAPOVJEDNIČTVO I. ZBORNOG PODRUČJA
GLAVNOSTOŽERNI ODJEL
Op. br. 3036/taj.

U Zagrebu, dne 27. IX. 1943.

Predmet: Dnevno izvješće za 27. rujna 1943 g. do 18 sati.—

GLAVNOM STOŽERU ORUŽANIH SNAGA
(PODHVATNI ODJ)
GLAVNOM STOŽERU ORUŽANIH SNAGA
(Izvještajni)
ZAPOVJEDNIČTVU GRADA ZAGREBA
PODHVATNOM ZAP. VARAŽDIN, BJELOVAR, SISAK.—

Savezno nalogu Op. Br. 3219/taj. od 9 VIII. 1942. god. dostavlja sliedeće izvješće za 27. rujna 1943. god.
(Sekcija mjerilo 1:100 000)

1—A— KRATKA OCIENA SITUACIJE:

Bez osobitih promjena.

1—B—DJELATNOST PODREĐENIH ČETA I POJEDINOSTI O NEPRIJATELJU:

Podhvatno područje Varaždin:

1.— 27. IX. prije podne izvršeno je razviđanje prostora južno od Ludbrega-partizani nisu primjećeni.

2.— 27. IX. u 0200 sati jake partizanske snage napale su Varaždinske Toplice.[2] Zračnim razviđanjem nije se moglo ništa ustanoviti. B. b. linija prekinuta.

27. IX. upućena je jedna sat dočastničkih pripravnika II. nov. pukovnije u jačini od 80 ljudi u pravcu Varaždinskih Toplica i to s. Kneginec-Melinec-K. 262-Vrtlinovec-Tonimir (7—7, 5—9—10, 5—11 j. i. od Varaždina). Sat nije mogla

[1] Original, u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 11/1—24, k. 30.

[2], [3], [4] i [5] Vidi dok. br. 161, 253, 254 i 255.

dalje od Tonimira radi jake partizanske vatre.[3] Jedan domobran teško ranjen. Jačina partizana samo na Tonimiru 250 ljudi.[4] 27. IX. 1600 sati Varaždinske Toplice obkoljene od partizana i posada se još drži. Sat koja je upućena u razviđanje vratila se natrag u Varaždin.

3 — Jedna jača partizanska skupina prebacila se navodno iz Kalnika preko Novog Marofa u Ivanščicu (neprovjereno). Prema izvještaju kotarske oblasti u Novom Marofu skupljaju se tri partizanske brigade[5] u s. Ljubešćica (4 km s. i. od N. Marofa) sa namjerom da napadnu Varaždinske Toplice.

4.— B. b. linija sa Ludbregom prekinuta. Sva osiguranja koja su upućena sa ljudstvom za popravak linija uvjek napadana od partizana.

Podhvatno područje Zagreb:

1.— 26. IX. u 1900 sati jedan njemački policajac (porieklom Hrvat) pucao je u jednoj krčmi i pred krčmom u Sesvetama na ljude. Ubijen od nepoznate osobe. Poslije došli drugi njemački policajci i zapalili krčmu i kuću pokraj nje.

Podhvatno područje Sisak:

26. IX. razpršena jedna partizanska skupina jačine 40 ljudi kod s. Jazvenik (5 km z. od Siska) od ophodnje prometnih zdrugova.

Podhvatno područje Bjelovar:

Noću 26. IX. oko 2300 sati partizani u jačini od tri brigade sa tri stotine kola napali su posadu u s. Vrbovec[6] i osiguranje tvornice Predović.[7] Posada u s. Vrbovec sastojala se je od 70 njemačkih SS redarstvenika i 20 naših oružnika. Ova se je posada održala. Posada za zaštitu tvornice Predović sastojala se je: straža od 40 momaka. Poslije kratke borbe straža se je predala i djelimično razbježala. Odmetnici su popalili tvornicu, mlin i pilanu kao i željezničku postaju. Iz tvornice su na kolima odvezli živežne namirnice. Prema izjavi namještenika tvornice partizani su govorili da će ponovo doći tokom današnje noći radi odnošenja ostalih živežnih namirnica. Poručnik Randić iz II. tcpn sklopa koji je došao kao zamjena nadporučniku Žanu zarobljen je.

1810 obavješten je I. a kod III. SS. P. K. i zamoljen je, da pošalje u Varaždinske Toplice još noćas pojačanje, pošto partizani namjeravaju izvršiti ponovni napadaj. Isto tako za-

[6] i [7] O napadu na ova uporišta vidi dok. br. 173, 181 i 253.

moljeno je pojačanje i za Vrbovec, te da se spriječi odnošenje ostalih živežnih namirnica iz tvornice Predović u Vrbovec.

1—C—2 i 3. bez promjene.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

PO OVLAŠĆENJU ZAPOVJEDNIKA
Glavar stožera
glst. p. puk. (Janković)
Janković

1945 osobno govorio sa Standerten..... Siegler (III P2 Kos) koji izjavljuje da momentano nema ništa, jer svi panzeri zauzeti kod Krašić-a.
Kako je on informiran, evakuirane su navodno prvih nekoliko dana veće zalihe iz Predovićeve fabrike u Ivanić Grad.
U 20 h javio sam ovo gen. Perčeviću i pk Prebegu (župan.... pri Pogl.), koji će ovo javiti poglavniku, ... od PTZ prema Vrbovcu.

27. IX. 20h 10, **Drag.**

1.— OBSKRBNIČKOM ODJELU
2.— Pozadinskom odjelu
Op. br. 9242 tajno

Danas 27 rujna o. g. u 17 sati došao je u ovo zapovjedničtvo, nadporučnik Žan Alfred, zapovjednik voda u s. Vrbovcu i izjavio sliedeće:

„Noću 26. IX. o. g. oko 23 sata odmetnici, u jačini oko tri brigade (sa 300—360 kola), napali su posadu u s. Vrbovcu i osiguranje u tvornici Predović. — Posada u s. Vrbovcu sastojala se je od oko 70 njemačkih SS redarstvenika i 20 naših oružnika. Ova se posada održala. Posada za zaštitu tvornice Predović sastojala se je od 40 momaka domobrana. — Domobrani poslie kratke borbe su se razbježali i djelomično i predali. Odmetnici su popalili u tvornici mlin i pilanu kao i želj. postaju. Iz tvornice su na kolima odvezli živežne namirnice. Prema izjavi namještenika tvornice govorili su da će ponovo doći radi odnošenja ostatka živežnih namirnica. Poručnik Randić, iz II. top. sklopa, koji je došao kao zamjena nadporučnika Žana zarobljen je".

BR. 252

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA PRVOG SEKTORA OD 27 RUJNA 1943 GOD. O DEJSTVU NJEMAČKIH I USTAŠKO-DOMOBRANSKIH SNAGA NA PODURČJU JASTREBARSKOG[1]

BRZOGLASNO IZVJEŠĆE

TKO JAVLJA	VRIJEME		KOME SE JAVILO:
I Sektor Karlovac satnik Mijatović	SATI	1900	
	DAN	27	
	MJESEC	IX.	
PRIMIO: Ppukovnik Fiblinger	GODINA	1943	PREDAO:

SADRŽAJ

Danas su dielovi 5 njemačke pancer regimente sa 1 njemačkom policiskom bojnom i našim kombiniranim domobransko-ustaškim-oružničkim dielovima izvršili podhvat[2] na području: Novaki (4 km j. z. od Jastrebarskog) — Pribić Crkveni (12 km z. od Jastrebarskog) — Ozalj — Draganići. Naišlo se na XIII. part. brigadu[3], koja je bila prikupljena u glavnom na području s. Krašić. Neprijateljski gubitci: prebrojano 112 mrtvih partizana[4] među kojima 7 ženskih i nekoliko komesara i zapovjednika. Zaplienjeno je: Jedan ispravan pancer 12 tona, 1 protukolni top (talijanski), oko 100 pušaka, mnogo streljiva i raznog drugog tvoriva. 6 partizana zarobljeno sa oružjem. Oslobođena 2 njemačka vojnika i 2 domobrana. Uništeno: 1 pancer (talijanski) 12 tonski, 1 haubica 15 cm, mnogo raznog drugog streljiva i tvoriva.

Njemačke štuke surađivale su za cielo vrieme podhvata bombardirajući i mitraljirajući partizane, te je samo kod crkve u Krašiću na mjestu ubijeno 12 partizana. Neprijatelj je još

[1] Original, u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 11/1—22, k 30.

[2] O tome vidi dok. br. 192, 253, 254 i 256.

[3] Trinaesta proleterska NOU brigada „Rade Končar". Vidi dok. br. 192.

[4] O gubicima vidi dok. br. 192.

imao mnogo gubitaka koji nisu mogli biti brojanjem utvrđeni, jer su se čete morale vratiti u svoja uporišta.

Naši gubitci: 1 ustaški častnik (nadporučnik Kovačević) 1 oružnik i 7 ustaša mrtvi. Ranjenih oko 20 naših i 6 njemačkih vojničara i momaka. Ovi brojevi za naše ranjene nisu mogli biti provjereni.

II.

Utvrđeno je grupiranje partizana na području oko s. Netretića (12 km z. od Karlovca) i sjeverno od ovog mjesta. Manji razviđački odjel upućen ka Netretiću zadržan je snažnom neprijateljskom vatrom. 1 ustaša ranjen.

III.

Primjećeno je prikupljanje partizana[5] oko Novi Grada (9 km z. od Karlovca). Ova bi skupina partizana imala noćas napasti Dugu Resu.

IV.

Željeznička pruga do Ozlja popravljena je, kao i do Zvečaja.

27. IX. **D**

I. sektor br. 3556/43.

BR. 253

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 28 RUJNA 1943 GOD. O NAPADU DRUGE NO BRIGADE „BRAĆE RADIĆA" NA VARAŽDINSKE TOPLICE I VRBOVEC I BORBAMA NA PODRUČJU ŠIBENIK—KNIN—SINJ—SPLIT[1]

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 271

(po podatcima primljenim 28.IX.1943 godine do 9 sati)

A) SJEVERNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Zagorja: 27.IX. jake partizanske snage napale su Varaždinske Toplice[2]. 27.IX. upućena sat iz Varaždina u smjeru Varaždinskih Toplica za-

[5] Odnosi se na Treću NOU brigadu Sedme Banijske divizije i Karlovački NOP odred. Vidi dok. br. 151, 166 i 167.

[1] Dokumenat, umnožen na geštetneru, u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 11/1, k. 30.

[2] Vidi dok. br. 161, 181 i 254.

držana je kod s. Tonimir (1 km s. s. z. od Varaždinskih Toplica) jakom partizanskom vatrom. 27.IX. partizani su obkolili Varaždinske Toplice. Posada se drži. Sat koja je upućena u razviđanje vratila se u Varaždin.

Jedna jača partizanska skupina prebacila se navodno iz Kalnika preko Novog Marofa (15 km j. od Varaždina) u Ivanščicu (ovo još nije provjereno).

Podr. Žumberka: 27.IX. njemačke i naše čete razbile su XIII.[3] part. brigadu kod s. Krašić (11 km z.j z. od Jastrebarskog). Neprijateljski gubitci: 112 mrtvih i 6 zarobljenih. Plien: 1 pancer, 1 protuoklopni top, oko 100 pušaka i mnogo streljiva i tvoriva. Jedan pancer i jedna haubica od 15 cm su uništeni. Vlastiti gubitci: 1 ustaški častnik, 7 ustaša i 1 oružnik poginuli, a oko 20 naših i 6 njemačkih vojničara i momaka je ranjeno.

Podr. Križevaca: Noću 26/27.IX. jake partizanske snage napale su posadu u s. Vrbovec[4] (18 km j.j.z. od Križevaca) i osiguranje u tvornici Predović.[5] Posada od oko 70 njemačkih SS redarstvenika i 20 naših domobrana se je održala, dok se je zaštita tvornice Predović (40 domobrana-topnika) nakon kraće borbe razbježala, a dielom predala. Odmetnici su popalili u tvornici mlin i pilanu, kao i želj. postaju, a tvornicu djelimično opljačkali.

Podr. Sv. Ivan Žabno: Stanje na području Sv. Ivan Žabno (10 km j.izt. od Križevaca) je još nejasno. Oko Sv. Ivan Žabno i iztočno od mjesta nalaze se jake partizanske snage navodno 10. partizanska divizija[6] sa topovima i mnogobrojnim automatskim oružjem. Jedna ojačana domobranska sat i 200 njemačkih oružnika upućeni 22.IX. u razviđanje prema Sv. Ivan Žabnu naišli su na iztočnom rubu s. Markovac (12 km s. z. od Bjelovara) na jake neprijateljske snage. Vlastiti gubitci: 1 njemački častnik i 1 vojnik poginuli, a 3 dočastnika i 7 vojnika ranjeni.

---

[3] Gubici Brigade bili su: 35 mrtvih, 27 ranjenih i 15 nestalih. Vidi dok. br. 192.

[4] i [5] Napad na ova uporišta izvršila Druga NO brigada „Braće Radića" i Moslavački NOP odred. Vidi dok. br. 173.

[6] Vidi dok. br. 181.

Prema izkazu pučanstva jake partizanske snage sa područja Sv. Ivan Žabno povukle su se na područje Sv. Petar Čvrstec—Kraljevec (oko 7 km s.izt. od Sv. Ivan Žabno).

Podr. Moslavine: Jaka partizanska banda krenula je iz Moslavine u sjevernom smjeru. Prednji dielovi ove skupine dostigli su 23.IX. u večer s. Ivanska (13 km j. od Bjelovara).

Podr. Bjelovara: Noću 25/26.IX. odbijen je part. napadaj na s. Narta (8 km j.j.z. od Bjelovara).

Podr. Virovitice: 22.IX. odbijen je partizanski napadaj na konjaničku vojarnu u Virovitici.

. . .

B) JUŽNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Karlovca: Na području oko s. Netretić i Novi Grad (12 km z. i 7 km z.j.z od Karlovca) utvrđeno je prikupljanje partizana.[7] — Manji razviđački odjel upućen prema Netretiću zadržan je snažnom neprijateljskom vatrom. 1 ustaša je ranjen.

Podr. Gospića: Noću 26/27.IX. na području Gospića bilo je manje borbene djelatnosti.

. . .

Podr. Šibenik—Knin—Sinj—Split: 25.IX. jedan njemački razviđački odjel zauzeo je nakon žestoke borbe s. Hrvace[8] (7 km s. od Sinja).

Borbena skupina SS divizije „Prinz Eugen" u nastupanju od Sinja prema Splitu zauzela je 25.IX. vis 644 (3 km s.z. od Klisa), a jedan razviđački odjel uzpostavio je spoj sa borbenom skupinom kod Klisa (8 km s.izt. od Splita).

26.IX. prije napadaja njemačkih četa na Split glavnina komunističkih bandi napustila je grad i povukla se u sjeverozapadnom smjeru. U Splitu su komunisti izvršili paljenja i rušenja. 27.IX. njemačke čete su zauzele Split.[9]

---

[7] Odnosi se na dijelove Trinaeste proleterske NOU brigade „Rade Končar" i Treću NO brigadu Sedme Banijske divizije. Vidi dok. br. 135 151, 166 167 i 252.

[8] Vidi dok. br. 154.

[9] Vidi dok. br. 254 i 256.

Neprijateljske snage[10] sa visa Visoka (3 km j.z. od Sinja) povlače se u zapadnom smjeru prema s. Muć (14 km z. od Sinja). Jedna njemačka ojačana bojna koja od Drniša nastupa u smjeru s. Muć vodila je 25.IX. borbe sa jakim partizanskim bandama s obje strane s. Ramljane[11] (22 km z.s z. od Sinja).

Na području: Knin—Benkovac odmetničke bande i dalje ugrožavaju obskrbne puteve.

. . .

C) DOGOĐAJI NA PRUGAMA:

Pruga Karlovac —Ogulin: Noću 26/27.IX. između želj. postaje Karlovac i Duga Resa partizani su minom oštetili želj. prugu.[12]

Pruga Vinkovci —Indija: Noću 26/27. IX. između želj. postaje Voganj i Srem. Mitrovica naišao je teretni vlak na minu. Stroj i 4 vagona su izkliznula.

Pruga Dugo Selo —Križevci: 27.IX. između želj. postaje Prikraj i Vrbovec partizani su na 4 mjesta minirali želj. prugu, postaju Vrbovec demolirali, a garnituru 1 putničkog i jednog teretnog vlaka zapalili.

Pruga: Bos. Novi —Bihać: Noću 25/26.IX. partizani su na 2 mjesta prekinuli želj. prugu.

Pruga: Višegrad —Međeđa: 26.IX. kod željezničke postaje Šip četnici su porušili drveni most i prekinuli b.b. spoj između Rogatice i Višegrada.

Po nalogu
Ministra i zapovjed. oruž. snaga
Pročelnik podhvatnog odjela
general (Dragojlov)
Dragojlov

(M.P.)[13]

---

[10] Vidi izvještaj Štaba Treće proleterske krajiške brigade od 6 listopada 1943 god. Štabu Prve proleterske divizije NOV i POJ. Dokumenat u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 39/2, k. 711.

[11] Vidi dok. br. 154.

[12] Vidi dok. br. 135.

[13] Okrugli pečat: Nezavisna država Hrvatska. Glavni stožer domobranstva. Operativni odjel.

BR. 254

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 29 RUJNA 1943 GOD. O NAPADU DRUGE NO BRIGADE „BRAĆE RADIĆA" NA VARAŽDINSKE TOPLICE I STANJU NA PODRUČJU SPLIT—SINJ[1]

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 272

(po podacima primljenim 29.IX.1943 godine do 9 sati)

A) SJEVERNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Zagorja: Zapovjedničtvo posadnog područja Varaždin javlja da je posada Varaždinskih Toplica 2. udarna sat I. konjaničkog sklopa jačine 80 ljudi te 150 njemačkih i 30 naših oružnika 28 IX. između 19 i 20 sati od partizana savladana.[2] Do sada su se u Varaždin vratila 3 njemačka oružnika koji su izjavili da se ostali nisu mogli spasiti. Posada se borila do posljednjeg naboja i to Njemci iz novog hotela u Varaždinskim Toplicama koji je podpuno izgorio, a naši iz oružničke postaje. Borba je trajala 6 sati. Bližih podataka još nema.

Podr. Jastrebarskog: Noću 27/28. IX. kod s. Desinec (4 km s.izt. od Jastrebarskog) partizani[3] su zarobili 1 nadporučnika sa 32 domobrana iz XX. željezničke stražarske bojne.

B) JUŽNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Split—Sinj: Borbena skupina SS divizije „Prinz Eugen" dostigla je 26.IX. područje južno od s. Mravince (5 km s.izt. od Splita). — Noću 26/27.IX. neprijatelj se je sa utvrđenih postava jugo-jugozapadno od s. Mravince povukao u iztočnom smjeru. — Nakon zauzeća Splita 27.IX. u jutro nastavljeno je čišćenje Splita i okolice.

Cesta: Mostar—Sinj je zatvorena[4] od odmetničkih bandi te je obskrba ovim putem zasada nemoguća.

---

[1] Dokumenat, umnožen na geštetneru, u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 12/1, k. 30.

[2] Vidi dok. br. 161, 181, 253 i 256.

[3] Vidi dok. br. 135 i 192.

[4] Ova cesta je blokirana od snaga Prve proleterske NOU brigade Prve proleterske divizije. Vidi dok. br. 170 i 191.

Jedan njemački razviđački odjel savladavši teške zemljišne prepreke napao je neprijatelja[5] u leđa, razpršio ga i zauzeo visove 7 km z. od Sinja. Pokušaj neprijateljskog prodora[6] s obje strane s. Ramljane (22 km z.s.z. od Sinja) je odbijen.

Osobitosti Vojni izvjestitelj iz Zdenčine Matković, ustaški poručnik Franić (obskrbnik XXX. ustaške bojne) i ustaški vodnik Rogulja prebjegli su 28.IX. partizanima. Poručnik Franić odnio je sa sobom sav novac.

C) DOGOĐAJI NA PRUGAMA:

Pruga Zagreb —Karlovac: 28.IX. između želj. postaje Zdenčina i Horvati naišao je teretni vlak na minu.[7] 4 vagona su izkliznula.

Pruga Bos. Novi—Prijedor: 27. IX. kod želj. postaje Svodna partizani su prekinuli želj. prugu. Popravak je u toku

Pruga Podr. Slatina—Našice: Noću 25/26. IX. partizani su napali želj. postaju Feričanci.[8] Bližih podataka nema.

Pruga Vinkovci—Brčko: 27.IX. kod želj. postaje Gunja naišao je teretni vlak na minu. Bližih podataka nema.

Pruga: Bos. Novi—Bihać: 27.IX. popravljena je pruga između želj. postaje Grmuša i Cazin—Srbljani.

Pruga Sisak —Novska: 28.IX. popravljena je želj. pruga između želj. postaje Šaš i Staza.

Po nalogu
Ministra i zapovjed. oruž. snaga
Pročelnik podhvatnog odjela
general (Dragojlov)
Dragojlov

(M.P.)[9]

---

[5] i [6] Vidi dok. br. 253.

[7] Minu postavili dijelovi Trinaeste proleterske NOU brigade „Rade Končar". Vidi dok. br. 135 i 192.

[8] Napad izvršili dijelovi Podravskog NOP odreda. Vidi dok br, 187.

[9] Okrugli pečat: Nezavisna država Hrvatska. Glavni stožer domobranstva. Operativni odjel.

(8)

BRZOGLASNO IZVJEŠCE

TKO JAVLJA:	VRIJEME		KOME SE JAVLJA:
Revnateljstvo za javni red i sig.	SATI	13.10	
	DAN	29.	
	MJESEC	IX.	
PRIMIO: Dpk. [illegible]	GODINA	1945.	[illegible]

ADRESA

[illegible]

[illegible]

Glavno revnateljstvo za javni red i sig.

Fotokopija dokumenta br. 255

BR. 255

IZVJEŠTAJ GLAVNOG RAVNATELJSTVA ZA JAVNI RED I SIGURNOST OD 29 RUJNA 1943 GOD. O ZAUZEĆU VARAŽDINSKIH TOPLICA OD STRANE JEDINICA NOV I PO HRVATSKE[1]

BRZOGLASNO IZVJEŠĆE

TKO JAVLJA:	VRIEME		KOME SE JAVILO:
Ravnateljstvo za javni red i sig.	SATI	13.10.	
	DAN	29.	
	MJESEC	IX.	
PRIMIO: DP K. REMAN	GODINA	1943.	PREDAO: činovnik JURIČIĆ

SADRŽAJ

Župska redarstvena oblast Varaždin (g. Batušić) javlja brzoglasno 29.IX. u 10.00 sati sliedeće:

„Jučer dne 28. rujna partizani zauzeli Varaždinske Toplice.[2] Posada djelomično zarobljena, a djelomično raspršena. Od njemačke posade poručnik Dietmar i oko 70 ljudi ubijeno. Glavna zgrada kupališta izgorjela, a okolne zgrade znatno oštećene. Borba je trajala od 26. o.mj. Ustaški motorizirani odio bojnika Oreškovića pokušao je jučer prodrijeti do Varaždinskih Toplica, ali je bio suzbijen kod Tonimira. Imali su 2 mrtva i 9 ranjenih. Noćas je bila u Novom Marofu X. Partizanska brigada[3], u liečilištu zaklali i odnieli 15 svinja i 300 000. Kuna, te poveli sa sobom Dra. Štimca. Sada operira[4] na Kalniku II. Partizanski korpus,[5] koji se sastoji od pet brigada i to: II, X, XVII, XVIII, i XXI. Prema primljenim podatcima namjeravaju napasti Ludbreg i Varaždin."

Glavno ravnateljstvo za javni red i sig.
29/IX **D**

vidi izvj. br. 7

[1] Original, u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 13/1—10. k. 30.

[2] Vidi dok. br. 161, 181, 253, 254 i 256.

[3] Vidi dok. br. 181.

[4] Tada je na Kalniku operisala: NO brigada „Braće Radića", Kalnički NOP odred i Deseta NO divizija sa svojom Sedamnaestom NOU i Dvadeset prvom NO brigadom.

[5] Drugi korpus NOV i PO Hrvatske.

BR. 256

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 30 RUJNA 1943 GOD. O DEJSTVU DESETE NO DIVIZIJE NA PODRUČJU KALNIKA I HRV. ZAGORJA I BORBAMA DIJELOVA SEDME NO DIVIZIJE U REONU KARLOVCA I OGULINA, KAO I STANJU NA PODRUČJU SINJ—SPLIT[1]

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 273

(po podatcima primljenim 30 IX.1943 godine do 9 sati)

A) SJEVERNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Zagorja: Stanje oko Varaždina je uslied prikupljanja jakih part. snaga[2] na području cielog Kalničkog Gorja pa do ceste: Varaždin—Ludbreg (navodno 4—5 part. brigada[3] i to: II, X, XII, XVII i XXI.) ozbiljno. Ustaški motorizirani odjel bojnika Oreškovića koji je 28.IX. iz Varaždina pokušao prodrieti u Varaždinske Toplice nije se mogao probiti kod s. Tonimir (1 km s. od Varaždinskih Toplica) i imao je 2 mrtva i 9 ranjenih, a ustaški odjel pod zapovjedničtvom ustaškog bojnika Devčića, iz smjera Ludbrega zadržan je kod s. Tuhovec (3 km izt. od Varaždinskih Toplica). Kako je već javljeno, 28.IX. partizani su zauzeli Varaždinske Toplice[4].—

Podr. Jastrebarskog: Noću 28/29. IX. partizani su napali Lazinu i Domagović[5] (8 i 4 km j. od Jastrebarskog) a na Jastrebarsko izvršili vatreni prepad. Kod želj. postaje Lazina zarobljen je 1 častnik i 25 domobrana, a kod Domagovića 32 domobrana XX. želj. stražarske bojne. Neprijatelj je imao 3 mrtva i nekoliko ranjenih.

Podr. Daruvara: 26. IX. u s. Doljani (3 km j. od Daruvara) Part. su otvorili vatru na prednje dielove 1 naše bojne. Daljim napredovanjem bojne partizani (Češki bataljun) su protjerani. Vlastiti gubitci: 3 mrtva i 2 ranjena.

---

[1] Dokumenat, umnožen na geštetneru, u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 13/1, k. 30.

[2] Vidi dok. br. 161 i 181.

[3] Tada su na Kalniku operisale: NO brigada „Braće Radića", Kalnički NOP odred i dvije brigade Desete NO divizije: Sedamnaesta NOU i Dvadeset prva NO brigada.

[4] O zauzeću ovog uporišta vidi dok. br. 161, 181, 253 i 254.

[5] Napad na ova uporišta izvršili dijelovi Trinaeste proleterske NOU brigade „Rade Končar". Vidi dok. br. 192.

Podr. Okučana: 28. IX. kod s. Lađevac (4 km s.z. od Okučana) sukobio se odjel od 15 domobrana i 12 četnika suboraca sa partizanima[6]. Jedan partizan je ubijen, 11 ih je zarobljeno, a 7 pušaka sa streljivom zaplienjeno. Vlastiti gubitci: 1 četnik poginuo. Četnici su se pokazali vrlo dobri borci.

Podr. Našice—Đakovo: Prema izkazu pučanstva jako načeta XVIII. part. brigada[7] povukla se 27. IX. iz s. Bukovac (10 km j.j.z. od Našica) u smjeru s. Paučje (14 km j.j. izt. od Našica).

28. IX. u nastavku podhvata[8] na području: Đakovo - Našice—Pleternica, njemačka iztočna borbena skupina dostigla je crtu: s. Granice—s. Zdenkovac (10 i 13 km j. od Našica). 15 zarobljenih bandita je streljano. Vlastitih gubitaka nije bilo.

Njemačka južna borbena skupina zauzela je s. Jelovac (8 km j.j.z. od Našica) bez vlastitih gubitaka. — 29. IX. napadnut je neprijatelj u s. Gradac (8 km j.z. od Našica). Prema izkazu zarobljenih i prebjeglih imao je neprijatelj velikih gubitaka.

Podhvatna skupina 187. njemačke rez. divizije dostigla je područje: Gradište—Bekteže (5 km j. izt. od Kutjeva). Napadaj na Kutjevo gdje neprijatelj pruža jak odpor[9] je u toku. Vlastiti gubitci: 1 mrtav i 6 ranjenih, a neprijateljski su uslied topničke vatre vrlo visoki.

29. IX. II. ustaški zdrug je razviđao područje Ceremošnjak — greben Živčane (5 km j.i. 9 km j.j. izt. od Našica).

Neprijateljski gubitci 27. IX. iznose: 28 mrtvih (prebrojano), a 20 (cienjeno), preko 60 ranjenih i 14 zarobljenih. Plien: 1 teretni samovoz i veći broj pušaka i streljiva.

———o———

B) JUŽNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Karlovac—Ogulin: Noću 28/29. IX. part. su izvršili vatreni prepad na Dugu Resu[10] (7 km j.j.z. od Karlovca). Žrtava nije bilo.

---

[6] Vidi dok. br. 187.

[7] Vidi dok. br. 129 i 172.

[8] O ovoj akciji vidi dok. br. 172, 187 i 247.

[9] Vidi dok. br. 172.

[10] i [12] Vidi dok. br. 257 i izvještaj Štaba Sedme NOU divizije NOV i PO Hrvatske od 6 listopada 1943 god. Štabu Prvog Korpusa NOV i PO Hrvatske. Dokumenat u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 12—7, k. 424 C.

28. IX. odbijen je part. napadaj na Ogulin[11]. Vlastiti gubitci: 2 mrtva i 25 ranjenih, njemački: 3 mrtva i 7 ranjenih, a partizanski: 27 mrtvih (prebrojano) i 4 zarobljena.

Na potoku Globornica (10 km s. izt. od Ogulina) vode se već 2 dana borbe[12]. Naša mješovita kolona nije se uzpjela probiti do Globornice i ako je imala i težkih pancera.

Podr. Gospića: 28. IX. stiglo je u Perušić (11 km s. od Gospića) 260 osoba koje su partizani protjerali iz Otočca. Po njihovim izjavama odmetnici su se domogli u Senju i Delnicama velikih količina ratnog tvoriva i spremaju navodno odlučan napadaj na Gospić i Karlobag Jake part. snage prikupljaju se sjeverno od crte: Karlobag—Baške Oštarije (8 km izt. od Karlobaga).

Podr. Sinj—Split: Neprijateljske snage[13] sa područja Splita povukle su se na sjever prema Dinari pl., a dio snaga na istok u Mosor pl. Njemačke čete nadiru za neprijateljem. Split je zauzet 27. IX. u 9 sati. U samom gradu neprijateljske zalaznice pružile su samo slab odpor. Njemački gubitci u Splitu bili su neznatni dok je neprijatelj imao 187 mrtvih. 200 častnika i 9.000 vojnika talijanske divizije „Bergamo" su zarobljeni[14]. — Sa neprijateljskim snagama koje uzmiču u Dinaru pl. vode se borbe kod s. Hrvace (7 km s od Sinja).

27. IX. jedan njemački razviđački odjel zauzeo je s. Muć[15] (14 km z. od Sinja), gdje je zaplienjeno partizansko obskrbno skladište.

* * *

Po nalogu
Ministra i zapovjed. oruž snaga
Pročelnik podhvatnog odjela
general (Dragojlov)
Dragojlov

(M.P.)[16]

---

[11] O napadu na ovo uporište vidi izvještaj Četvrte NO brigade Trinaeste divizije od 5 listopada 1943 god. Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske. Dokumenat u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 1/3, k. 917.

[12] Vidi dok. br. 170, 175, 180 i 191.

[13] O razoružanju ove divizije vidi tom V, knj. 19, dok. br. 54 i 81.

[14] Vidi izvještaj Štaba Šibenskog sektora od 3 listopada 1943 god. Štabu Četvrte operativne zone. Dokumenat u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 2—32, k. 491.

[15] Okrugli pečat: Nezavisna država Hrvatska. Glavni stožer domobranstva. Operativni odjel.

BR. 257

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA PRVOG SEKTORA OD 30 RUJNA 1943 GOD. O BORBAMA NJEMAČKIH I USTAŠKO-DOMOBRANSKIH OKLOPLJENIH SKUPINA SA JEDINICAMA NOV I PO HRVATSKE U REONU GENERALSKOG STOLA[1]

BRZOGLASNO IZVJEŠĆE

TKO JAVLJA:	VRIEME		KOME SE JAVILO:
I. Sektor por. Škrgatić	SATI	20.10	
	DAN	30	
	MJESEC	9.	
PRIMIO: boj. Vrabec	GODINA	1943.	PREDAO:

SADRŽAJ

Dnevno izvješće za 30. o. mj.

1.) Oklopljena hrvatska i njemačka skupina upućena 29 o. mj. u 1700 sati iz Karlovca za Gornje Dubrave, i radi obskrbe tamošnje posade doprla je pod borbom do Generalskog Stola odakle se je morala vratiti zbog snažnog odpora[2] koji su joj pružili dielovi I.[3] i III.[4] udarne brigade.

2.) Gubitci naši 6 ranjenih ustaša i 2 njemačka vojnika. Partizani 11 mrtvih nađenih. Dielovi 30. ustaške bojne na osiguranju želj. pruge: selo Belavići—Generalski Stol, u borbama[5] posljednja 2 dana imali 3 mrtva i 17 ranjenih. Vod naoružanog pučanstva okolice Generalskog Stola bilo je 9 mrtvih i 20 ranjenih. Neprijateljski gubitci nepoznati.

---

[1] Original, u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 14/1—35, k. 30.

[2] Otpor pružali dijelovi Sedme NO divizije. Vidi izvještaj Štaba Četvrtog korpusa NOV i PO Jugoslavije od 23 listopada 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske. Dokumenat u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg . br. 11—4, k. 1056.

[3] i [4] Prva i Treća NOU brigada Sedme NOU divizije.

[5] O ovim borbama vidi izvještaj Štaba Četvrtog korpusa NOV i PO Jugoslavije od 23 listopada 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske. Dokumenat u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 11—4, k. 1056

3.) Zgrada želj. postaje i najveći dio bunkera uništen je i spaljen uslied bombardiranja štuka i topničtvom neprijateljskim. Škola u Generalskom Stolu i oko 20 kuća također su uništene uslied bombardiranja štuka. Crkva u General. Stolu uništena od partizana.

4.) Noću 29. na 30. o. mj. izvršen je vatreni prepad na okolne posade i to: Turanj, Mostanje, Borlin, Gornje Dubrave. Sveukupno bez žrtava.

5.) Noću 29. na 30. o. mj. izvršen je napad na našu posadu u Donjim Stativama[6]. Napad odbijen. Naši gubitci 3 ranjena, neprijateljski po izjavi seljaka 5 kola mrtvih i ranjenih.

6.) Danas je njem. policiska bojna u Oštarijama teško napadnuta[7]. Napad odbijen. Obostrani gubitci izgleda veliki. Do sada nepoznati.

I. Sektor

30/IX **D**

[6] Napad na ovo uporište vršio Karlovački NOP odred.

[7] Vidi izvještaj Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske od 2 listopada 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske. Dokumenat u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 14/1—7, k. 419 A.

REGISTAR

A

Abazović Meho — 96;
Ajdukovića Brdo — 102;
Amico (general) — 670;
Andrijevci — 374;
Antić Vinko (Vicko) — 48, 141, 338;
Antolović Josip — 106, 182, 232, 300;
Armanda Adam — 309;
Aržano — 213, 465;
Autobataljon Glavnog štaba — 449;

B

Babić Petar — 10, 27, 57, 67, 202, 269, 368, 532, 555;
Babić Stevo-Đević — 357;
Babin Josip — 266;
Babje Gore — 411;
Baće Maks-Milić — 79, 228, 267, 309, 344, 379, 402, 443;
Badel Marijan — 464;
Badurina Bere — 266;
Baić Dušan — 421;
Bajić Mane — 100;
Bajić Vlado — 340, 481;
Bakar — 151;
Bakarić Vladimir — 135, 194, 451, 571;
Bale — 499;
Baltića Br. — 619;
Banda Milutin — 422;
Banina Ante — 198, 199, 257, 295;
Barilović — 398;
Basta Milan — 204, 276, 277;
Baške Oštarije — 578;
Bataljon češki — 30;
Bataljon prvi diverzantski Šestog korpusa NOV i POJ — 374, 718;
Bataljon drugi diverzantski Glavnog Štaba NOV i PO Hrvatske — 505, 609;
Bataljon prvi lički hrvatski „Matija Gubec" — 98, 484, 551, 552;
Bataljon „Matija Gubec" — 16, 51;
Bataljon prvi mađarski „Šandor Petefi" — 428;
Bataljon protučetnički — 545;
Bataljon samostalni Šeste divizije — 222, 468
Bataljon tenkovski Četvrte operativne zone NOV i POH — 287, 289, 409, 449, 450;
Bataljon tršćanski — 501;
Baučić Jakša — 228;
Bebek Blago — 712;
Becuzzi Emilio (general) — 245;
Bednja (potok) — 693;
Bednjanac Marcelj — 105;
Beketinci — 428;
Belavići — 127, 505, 506, 711, 745;
Belinić Marko — 55, 69, 74, 124, 175, 463;
Benkovac — 355, 358, 430;
Benson M. O. (kap.) — 245;
Beograd — 132, 230;
Berus Anka — 170;
Bihać — 41, 98, 184, 215, 251, 468;
Bijela — 610;
Bilaj — 368, 672, 675;
Bili Brig — 155, 179, 220, 222, 230, 231, 377, 413;
Bilišane — 359;
Bilo Gora — 30, 559;
Bilobrk Mate — 266;
Biočić Ante — 198, 199, 254, 295;
Bisiacco (poručnik) — 600;
Bjelojević Milan — 290;
Blaha Đuro — 29, 95;
Blata — 61, 466;
Blažević Mihajlo — 421;
Blinjski Kut — 680, 699;
Bobići — 419;
Bogatnik — 605, 614, 622;
Bogdanović Bude — 480;
Bojović Strado — 307, 410;
Bonači Juraj — 450, 493, 552, 586;
Boričevac — 8, 101;
Borlin — 746;

Borovac — 105;
Boršić Stanislav — 451;
Bosanac Krsto — 7;
Bosiočić Jakov — 334;
Božanić Bogdan — 457;
Božić Dragan — 422;
Božjakovina (s.) — 18, 20, 28, 600;
Božović Božo — 341, 401, 465;
Božović Nikola — 409;
Brač (otok) — 720;
Bračulj Ivan — 342;
Bradač Milan (bojnik) — 336, 676;
Bradačić Ljubo — 308;
Brakusova Draga (k. 833) — 434;
Bresarić (s.) — 13
Brestovac (s.) — 230, 273;
Brezina — 607, 674;
Breznik — 697;
Brezno — 273;
Brezovac (s.) — 62;
Bribirske Mostine — 430, 554, 567;
Brigada brodska NO Dvanaeste divizije — 527, 544, 559, 571, 583;
Brigada bukovačka NO — 364, 554;
Brigada NO cetinska — 256, 265, 292, 293, 342, 442, 589;
Brigada prva NOU dalmatinska — 77, 78, 198, 226, 227, 234, 256, 295, 308, 310
Brigada druga NOU dalmatinska — 198;
Brigada treća NOU dalmatinska — 198, 199, 255, 256, 293, 295, 308, 343, 378, 379, 384, 409, 410, 482;
Brigada četvrta NOU dalmatinska — 198;
Brigada peta NOU dalmatinska — 198;
Brigada NO goriška — 567;
Brigada prva NO istarska „Vladimira Gortana“ — 248, 456, 458, 565;
Brigada druga NO istarska — 248, 455, 456, 495, 497, 565, 586;
Brigada prva NO kninska — 9, 22, 23, 66, 200, 201, 202, 268, 350, 351, 352, 356, 358, 359, 364, 530, 554, 555;
Brigada druga NO kninska — 67;
Brigada prva NO Unske operativne grupe — 71, 85, 87, 160;
Brigada treća NOU krajiška — 709;
Brigada šesta NOU krajiška — 314, 316, 344, 382, 383, 444, 445, 452, 483, 509, 510, 562;
Brigada deseta NOU krajiška — 314, 316, 344, 382, 383, 384, 442, 444, 445, 446, 452, 482, 509, 510, 562, 563;
Brigada prva NOU Šeste divizije — 10, 21, 36, 42, 50, 186, 187, 192, 217, 319, 368, 434;
Brigada druga NOU Šeste divizije — 9, 22, 23, 25, 42, 112, 125, 186, 217, 218, 228, 448, 468, 534, 594, 702;
Brigada treća NOU Šeste divizije — 21, 42, 186, 187, 196, 203, 217, 218, 274, 320;
Brigada NO moslavačka — 33, 338, 461, 462, 558
Brigada prva NOU Sedme divizije — 86, 87, 238, 540, 745;
Brigada druga NOU Sedme divizije — 238, 486, 680, 711;
Brigada treća NO Sedme divizije — 238, 486, 680, 733, 735, 745;
Brigada prva NOU Osme divizije NOV i PO Hrvatske — 317, 318, 322, 323, 330, 418, 433, 434, 435, 436, 437, 488, 514, 516, 517, 519, 523, 524, 525;
Brigada druga NOU Osme divizije NOV i PO Hrvatske — 48, 60, 270, 317, 318, 322, 324, 326, 421, 433, 434, 435, 436, 437, 489, 490, 511, 515, 516, 517, 518, 519, 523, 524, 525, 701, 715;
Brigada treća NOU Osme divizije NOV i PO Hrvatske — 317, 322, 327, 330, 434, 435, 436, 437, 488, 490, 515, 517, 518, 519, 523, 524, 525, 636, 639;
Brigada druga NO Druge operativne zone (Braće Radić) — 20, 33, 54, 73, 107, 109, 110, 150, 170, 184, 224, 233, 234, 237, 262, 265, 371, 385, 463, 502, 538, 558, 623, 627, 629, 668, 673, 679, 693, 695, 701, 703, 704, 717, 733, 734, 737, 741, 742;
Brigada osma Četvrte krajiške divizije — 547;
Brigada osma „Franc Levstik“ — 567;
Brigada deveta NO — 567;
Brigada deseta NO „Ljubljanska“ — 567;
Brigada dvanaesta NOU Dvanaeste divizije — 80, 83, 84, 104, 117 118, 142, 156, 158, 179, 221, 222, 230, 258, 259, 260, 261, 296, 377,

389, 413, 414, 415, 416, 417, 427, 428, 536, 583, 686;
Brigada NO dvanaesta — 567;
Brigada NO trinaesta „Loška" — kasnije „Mirko Bračić" — 567;
Brigada trinaesta proleterska NOU „Rade Končar" — 11, 12, 89, 123, 146, 169, 393, 474, 476, 480, 522, 591, 631, 651, 653, 656, 659, 667, 679, 685, 697, 709, 716, 721, 726, 732, 734, 735, 738, 742;
Brigada prva NOU Trinaeste divizije — 240, 326, 479, 480, 492, 578, 579, 580;
Brigada druga NO Trinaeste divizije — 240, 249, 250, 387, 447, 492, 493, 578, 579, 580, 708;
Brigada treća NO Trinaeste divizije — 152, 192, 240, 549, 579, 580, 658
Brigada četvrta NO Trinaeste divizije — 167, 188, 192, 240, 431, 474, 513, 515, 516, 517, 519, 522;
Brigada peta NO Trinaeste divizije — 240;
Brigada četrnaesta NO željezničarska — 567;
Brigada petnaesta (vojvođanska) „Šandor Petefi" — 546;
Brigada NO petnaesta „Belokranjska" — 567;
Brigada NO šesnaesta „Janko Premrl-Vojko" — 567;
Brigada NO sedamnaesta „Simon Gregorčič" — 567;
Brigada sedamnaesta NOU Desete divizije — 30, 45, 46, 116, 117, 118, 137, 138, 139, 140, 163, 237, 332, 333, 334, 336, 503, 556, 599, 602, 607, 610, 640, 641, 653, 656, 741, 742;
Brigada osamnaesta NOU Dvanaeste divizije — 81, 83, 116, 117, 142, 144, 156, 158, 221, 259, 260, 261, 412, 413, 416, 417, 536, 560, 582, 583, 584, 660;
Brigada NO devetnaesta „Srećko Kosovel" — 567;
Brigada dvadeset prva NO Desete divizije — 45, 46, 137, 138, 139, 140, 150, 333, 334, 337, 556, 599, 610, 634, 641, 674, 686, 709, 741, 742;
Brigada omladinska NO „Jože Vlahović" — 81, 83, 84, 142, 144, 157, 158, 221, 222, 259, 260, 261, 413, 415, 417, 583;
Brigada NO osječka — 559;
Brigada prva proleterska NOU Prve proleterske divizije — 211, 212, 213, 227, 256, 285, 286, 287, 290, 291, 292, 293, 313, 339, 341, 343, 378, 380, 401, 402, 405, 410, 453, 465, 481, 532, 534, 548, 589, 737;
Brigada treća proleterska NOU Prve proleterske divizije — 211, 212, 213, 227, 285, 286, 290, 292, 310, 314, 315, 340, 343, 378, 381, 404, 405, 409, 443, 453, 508, 510, 548, 563, 589;
Brigada primorska NO Štaba kninskog sektora (kasnije Druga i Treća brigada Devetnaeste divizije) — 364, 554;
Brigada NO rabska — 567;
Brigada II lička — 431, 567;
Brigada NO splitska — 266, 310;
Brigada NO šibenska — 266;
Brigada NO snežniška (brkinska) — 567;
Brigada NO „Triestina d'assalto" — 567;
Brđani (želj. st.) — 540, 625, 680;
Brkljačić Stjepan-Busa — 391, 411, 413;
Brković Nikola — 422;
Brnaze (s.) — 381;
Brod na Kupi — 210;
Broz Josip-Tito — 169, 171, 552;
Broz (podpukov. dom.) — 648;
Brušane — 22;
Bruvno — 8, 21, 56, 66, 349, 350, 448;
Bubani Viktor — 388;
Bubnjarci — 127, 506;
Bučić — 605;
Budak (s.) — 52, 319, 320, 435, 708, 711;
Budački most — 319, 320, 435;
Budisavljević Mile — 451;
Bujavica — 300, 607, 674;
Buje — 499;
Bukovac (s.) — 39,
Bukovica (kod Podr. Slatine) — 143, 602;
Bulat Edo — 293;
Bulat Mićo — 507;
Bulat Rade — 74, 111, 151, 170, 237, 265, 387, 463;
Bulović Mirko — 429;
Bulian Vice — 291;
Burke E.J. (kapetan) — 245;
Buško Blato — 465;
Buzin — 14;

C

Cabuna (želj. st.) — 427;
Car Petar — 182 300;
Carevdar — 206, 207, 371;
Cazin — 318, 434;
Cepidlak — 390;
Cernik (s.) — 718;
Cerovac (Barilovički) — 398;
Cetina (r.) — 481, 562;
Cetinska dolina — 382;
Ciganka (pustara) — 573;
Ciganović Vlado — 39;
Crikvenica — 151, 658;
Crnković Ljubomir — 386;
Cvetković Marijan — 84, 145, 223, 261, 415, 418, 529, 585;

Č

Čačinci — 582, 583
Čađavac (s.) — 573;
Čaglin — 536, 537;
Čalić Nikola-Poljak — 346;
Čardak Veliki (k. 698) — 38, 272;
Čardak Mali (k. 696) — 38, 272;
Čaporice — 465;
Čazma — 33, 92, 170, 278, 606, 608, 609, 610, 618, 706;
Čenkovo — 536;
Četa ivančani Druge operativne zone — 224 278;
Četa osječka — 503;
Četa vivodinska — 395;
Četa tenkovska — 474, 475, 496, 522;
Čista (M. i V.) — 354, 465, 466, 533;
Čovac (s.) — 624;
Čujanović Stevo — 357;
Čulinec — 641;
Čulinović Ivo — 527;

Ć

Ćetković Vlado — 321, 331, 491, 520;

D

Dabar — 419, 488;
Dadasović Branko — 54;
Damić Stjepan — 658;
Damjanović Branko — 127, 229, 449 472, 535;
Damjanović Stevo — 334;
Danica (kraj Koprivnice) — 206;
Darkovac — 536, 537;
Daruvar — 669, 689;
Davor (s.) — 602;
Deakin Wiliam (major) — 245;
Deanovec — 687;
Demonja I. Nikola — 164;
Derin Gaj — 448;
Desinec (s.) — 397, 737;
Desinić (s.) — 16;
Detlić Dušan — 127;
Deželjin Rudolf — 550;
Dicmo (s.) — 255, 256, 285, 287, 292, 293, 310 378, 380, 405, 409, 684, 723, 727;
Dilj — 416, 418, 560, 577;
Dimitrijević Živan-Gija — 40, 103, 197, 219;
Divić Stojan — 302;
Divizija prva udarna proleterska NOV Jugoslavije — 168, 169, 171, 176, 185 211, 216, 225, 227, 246, 251, 256, 265, 266, 284, 285, 287, 289, 292, 294, 310, 314 316, 343, 380, 382, 386, 403, 405, 409, 442, 445, 453 481, 508, 547, 563, 564, 569.
Divizija šesta NOV i PO Hrvatske — 9, 22, 36, 41, 51, 98, 125, 184, 186, 196, 203, 215, 228, 247, 252, 271, 272, 274, 303, 304, 326, 363, 365, 368, 369, 433, 484, 578, 654 661, 702;
Divizija četvrta NOU krajiška Drugog bosanskog korpusa NOV i PO Jugoslavije — 185, 216, 246, 251, 265, 266, 286, 288, 290, 291 310, 314, 316, 339, 379, 382, 383, 400, 401 403, 405, 406, 410, 442, 443, 445, 452, 453, 454, 481, 482, 508, 509, 547, 562, 564;
Divizija sedma NOV i PO Hrvatske — 88, 152, 160 238, 304, 431, 439, 474, 476, 477 478, 479, 480, 486, 513, 514, 521, 522, 523, 680, 742, 745;
Divizija osma NOV i PO Hrvatske — 22, 42, 48, 60 112, 134, 136, 167, 184, 188, 192, 209, 215, 216, 270, 284, 304 317, 322, 418, 431, 433, 439, 474, 477, 478, 479, 480, 487, 511, 512, 522 640, 642, 685, 701;
Divizija deveta dalmatinska NOV i PO Hrvatske — 198, 254, 292, 295, 308, 343, 442, 453, 481, 547, 562, 563, 564, 569;
Divizija deseta Drugog Korpusa Hrvatske — 30, 33, 34, 45, 70, 121, 122, 137, 150, 163, 170, 172, 173, 174, 184, 262, 279, 332, 463, 464, 503, 557, 558, 603, 606, 607, 618

633, 638, 646, 704, 709, 717, 724 726, 741, 742;
Divizija dvanaesta NOV i PO Hrvatske — 11, 20, 34, 35, 80, 104, 141, 155, 171, 220, 230, 377, 389, 411, 416. 527, 560, 582, 628, 629, 700, 704, 718;
Divizija trinaesta NOV i PO Hrvatske — 22, 42, 51, 111, 112, 128, 134, 151, 152, 153, 167, 184, 188, 190, 191, 192, 209, 215, 216, 239, 240, 241, 246, 247, 249, 250, 272, 273, 303, 305, 319, 434, 439, 447, 474, 475, 477, 491, 498, 549, 568;
Divizija dvadeseta NOV i PO Hrvatske — 149;
Divizija devetnaesta sjevernodalmatinska — 251, 252, 364, 566, 569;
Divizija Dvadeseta NOV i PO Hrvatske — 569, 717;
Divizija dvadeset šesta NOV i PO Hrvatske — 569;
Divizija četrdeseta (slavonska) — 559;
Divoselo — 36;
Divulje — 640;
Divuša — 58;
Dobra (s.) — 618;
Dobra (reka) — 421, 422;
Dobrota Božo — 346;
Doležal Antun — 544;
Doljani — 49, 62 488, 489, 742;
Domagović — 593, 742;
Domankušić Stjepan-Omega — 131, 132, 183, 560, 572;
Donja Vrba (želj. st.) — 377;
Donja Stubica — 635;
Donja Zelina (s.) — 641, 649;
Donjara — 371;
Donje Jelenje — 154;
Donje Stative — 746;
Donji Zemunik — 529, 541;
Dotlić Dušan — 229, 535;
Došen Stevan — 169, 334, 461;
Dragalić — 80. 104, 141, 142, 143. 144, 377;
Draganići — 396, 653;
Dragaš Balda — 256;
Dragojlov (general) — 600, 604, 608, 611, 620, 626, 630, 633, 638, 640. 645, 652, 655, 657, 662, 670, 676. 681, 684, 688, 694, 699, 702, 707. 712, 720, 723, 727, 736, 738 744;
Drakulić Braco — 240;
Draškovac — 71, 72;
Dražić Petar — 422;
Drenovača (k. 579) — 98, 101;
Drenje — 45, 46, 599;
Drenjski Slatinik — 45, 46, 599;
Drežnica — 270 273;
Drežnik Grad — 323, 436;
Drniš — 707;
Drnje (s.) — 698, 710;
Drobac Milan — 542;
Dubrava (kod Čazme) — 17;
Dubrave (G. i D.) — 324, 328, 398. 421, 436, 437, 505, 506, 507, 636, 685 746;
Dubravec (s.) — 601;
Dubrovnik — 638, 659;
Dude Branko — 76, 257, 266;
Duga Resa — 505, 506, 611, 625, 638, 743;
Dugo Selo (s.) — 598, 601, 682;
Dugošija Dragan — 422;
Dukić Gojko — 100;
Dukići (zaseok) — 351;
Duvno — 213;
Dvor (na Uni) — 238;

Đ

Đakovo — 606;
Đekić Kosta — 357;
Đermanović Simo — 334;
Đevrske — 345, 346, 567;
Đilas Milovan — 170;
Đujić Momčilo — 294 554;
Đulavec — 258, 260, 296, 389, 411, 412, 413, 414, 428, 559, 575, 689. 693 700, 704. 706;
Đurđevac — 573, 660;
Đurđišće — 538, 539;
Đuričić Valent — 55;

E

Ervenik — 352;

F

Feričanci — 738;
Ferovac — 118;
Frančesko Elio — 176;
Frlani — 500;
Fužine — 210;

G

Gaić Lazo — 103;
Gaj (s.) — 687;
Garešnica — 646, 647, 654;
Gavrilović Vlajko — 412;
Generalski Stol — 329, 398, 438, 505, 506, 511, 521, 603, 632. 658, 702, 715, 716, 719, 745, 746;
Gizdić Josip 266;

Glavni štab NOV i PO Hrvatske — 11, 96, 111. 134, 146, 151, 152, 167, 176, 184, 188, 191, 194, 195, 204, 209, 210, 226, 245, 249, 251, 276, 303, 345, 362, 393, 398, 430, 449. 553, 565;
Glibodol — 62, 419. 488;
Glibok P. — 16;
Glina — 318, 321, 434;
Globornički most — 329, 437, 639, 744;
Glogovac (rudnik) — 150;
Gložde (želj. st.) — 603;
Glušica Nikola — 357;
Golac (s.) — 501;
Golubovec (N. rudnik) — 701;
Gomirje — 209, 210, 566;
Gora (s.) — 59, 628;
Gorijevac — 99, 102;
Gorjani — 131;
Gornja Kupčina — 592;
Gornja Stubica — 717;
Gornja Trnava — 302. 706;
Gornja Vas — 89, 146 149, 393, 394, 631, 635, 636;
Gospić — 36, 41;
Gošnjak Ivan — 187, 194, 451, 571;
Graboštani (s.) — 650, 655;
Grabovača (k. 772) — 275;
Gračac — 21. 41. 66, 184 215, 349, 350, 351, 352, 622;
Gračenica — 132. 133;
Gradac (s.) — 743;
Gradec — 711;
Gradina — 369;
Granešina (s.) — 709;
Grbci — 500;
Greda (kod Siska) — 15;
Gređanski most — 434;
Gregorić Pavle — 153;
Gromačnik (s.) — 623. 625, 701;
Grubor R. Nikola — 306;
Grupa istočna NOP odreda Šestog korpusa — 7, 423. 546;
Grupa zapadna NOP odreda Šestog korpusa — 7;
Grupa primorsko-goranskih NOP odreda — 112. 188 192;
Grupa sjevernodalmatinskih bataliona — 9, 23, 57, 66, 201, 268. 363;
Grupa prva sjevernodalmatinskih bataliona — 530. 555;
Grupa druga sjevernodalmatinskih bataliona — 529, 530, 541. 555;
Grupa Unska operativna NOV i PO Hrvatske — 58. 59. 71, 85, 102, 160;
Grupa udarnih dalmatinskih bataljona — 76, 77;
Grupa bataljona omiška — 589;
Gvardiol Š. Ante — 364. 543;

H

Han (s.) — 454;
Hariš Ivan (Gromovnik) — 210;
Herbert Enci — 333;
Hercegovac — 137, 163, 170, 278. 279, 332, 335, 640, 641, 645 646. 647, 653, 654 656, 677, 693,
Holjevac Većeslav — 400, 439, 478;
Horvat Josip — 461, 539;
Horvati — 597, 609, 640, 653, 659;
Horvatić Mato — 91, 149, 593;
Hreljin (Ogulinski) — 210;
Hrvace — 453, 482 508, 509, 510, 562, 563, 735;
Hrvatsko Primorje — 549. 586. 686;
Hrženik — 592, 679;
Hvar — 720;

I

Ikica Mladen — 532;
Imotski — 287, 293, 378, 400. 403, 441 453, 532;
Ivančević Stevo — 132;
Ivanić Grad — 132;
Ivas Šime — 364;
Ivanković Gajo — 258;
Ivanska — 170, 173, 332, 337, 674. 682, 683. 686;
Istra — 494, 496 498, 500. 549. 586;
Izidorovac — 607;
Izimje — 397, 609, 653;

J

Jadreški — 500;
Jakšić Jovan — 103;
Jakšić Pavle — 239, 526;
Jakovljević Đuro — 333;
Janić Vlado — 48, 338;
Jankes Grga — Marijan — 171, 224;
Janković (p. pukovnik) — 683, 704, 725, 731;
Jasenak — 134;
Jastrebarsko (Jaska) — 396 659, 732. 742;
Jazvenik (s.) — 624;
Jelinjak — 283;
Jelov Vrh — 353;
Jergović Ivan-Priša — 65, 131, 132 183, 559, 572;

Jerković Mato — 441, 545, 546, 561;
Jernec Vlado — 26;
Jezerane — 324;
Jezernice — 11;
Joka Milan — 545, 559;
Jončić Nikola — 266;
Josipdol — 112 399;
Jovanić Đoko — 40, 44, 103, 197, 219, 485, 581;
Jović Mile — 291;
Juričić Vlado — 456;
Jurjevski Brod (kod Metlike) — 127;

K

Kalati — 101;
Kalnik — 30, 121, 373, 385, 709, 726, 742;
Kaluđerovac — 36;
Kamanje — 15, 127, 506;
Kamenica (k. 547) — 373;
Kamensko (M. i V.) — 102, 327, 328, 436;
Kanfanar — 500;
Kaniža — 36, 37;
Kapela (M. i V.) — 60 324, 418;
Karin (G. i D.) — 355, 359, 367;
Karlobag — 304, 387, 431, 447, 568, 707, 708, 717 719, 722·
Karlovac — 305 439, 505, 521, 631, 632, 742;
Kekić Milan — 103;
Kinjačka — 486;
Kistanje — 430, 554, 567, 719;
Klaić Božidar — 95;
Klanac — 52, 53, 599, 600, 601, 603;
Kletište (s.) — 721·
Kleut Petar — 60, 72 87, 162, 553;
Kličković Nikola — 29, 280, 461, 539;
Klis — 168, 188, 198, 215, 226, 227, 234 254, 255, 256, 290, 292, 293, 310, 676;
Klisa (s.) — 100;
Knezović Luka — 342;
Knežević Rade-Tihi — 119, 585;
Knin — 251, 613, 619, 720, 721, 726, 733;
Kocijan Ivan — 373;
Kočino Brdo — 255;
Kofler F. Franjo — 120, 258;
Kolak Rudolf-Smrekva — 391 414;
Komarevo — 487, 711;
Končanica — 629;
Konjsko Brdo — 38, 39, 52, 319, 320, 324, 435, 436;
Konjščina (želj. st.) — 635;
Kopić Zijat — 422;
Koprivnica — 109, 150, 205, 206, 209, 233, 234, 372;
Korana (r.) — 701;
Korać Miloš — 19, 54;
Kordići — 11;
Koreničani — 656;
Korlat — 354;
Korpus prvi NOV i PO Hrvatske — 36, 71, 98, 127, 136 160, 186, 194, 195, 196, 238, 305, 317, 322, 398, 433 439, 473, 479, 741;
Korpus drugi NOV i PO Hrvatske — 7, 30, 45, 65, 70, 115, 121, 131, 141, 150, 182, 184 220, 300, 332, 333, 374, 411, 423, 440, 544, 546, 557, 566 571, 573;
Korpus drugi bosanski NOV Jugoslavije — 96, 194, 195, 316;
Korpus osmi NOV Jugoslavije — 364;
Kosinj (D. i G.) — 274;
Kosovac Mićo — 240;
Kostajnica — 58, 238, 540, 541, 707;
Košare — 49, 50, 318, 324, 398, 437, 655;
Kovačević Andro — 380;
Kovačević Gojko — 572;
Kovačević Veljko — 135, 241, 493, 549, 550, 552 559;
Kovačić Alojz — 18;
Koška — 619, 660;
Kozibrod — 72;
Krajačić Đuro — 273, 422, 490;
Kraljevac (s. kod Pisarovine) — 726;
Kraljevec (kod Dugog Sela) — 682;
Krapina — 597;
Krasić — 591, 592, 593, 685, 732, 734;
Kravarsko — 601, 704;
Kraus Ante — 199 294;
Krivaja (N. i St.) — 390;
Krivi Put — 629;
Križ (kod Ivanić Grada) — 279, 620, 623, 624;
Križevci — 109, 150, 206, 209, 233, 234, 710;
Krk (otok) — 152;
Krndija (s.) — 45, 46, 610;
Krndija (vijaduk*) — 118;
Krpelj — 329;
Krstulović Vicko — 176 198, 227;
Kruge (s.) — 328;
Kućiš Stjepan — 208;

Kučišec Anđelko — 157, 260, 300;
Kuhar Rudolf — 55;
Kuk (k. 1193) — 8, 102;
Kukoč Ivica-Jordan — 79, 198, 228, 267, 309, 379, 402, 443;
Kukuruzovac — 605;
Kula Atlagić — 355
Kulen Vakuf — 21, 98 228, 229;
Kuljani — 58;
Kunić Petar — 422;
Kupa (r.) — 597, 601, 678, 697;
Kuprešanin Dušan — 100;
Kuprešanin Milan — 10, 27, 57, 67, 202, 246, 269, 361 368, 532, 554;
Kuren Milan — 169, 461;
Kutina — 132, 133:
Kutjevo — 119, 743;
Kvarte — 435;

L

Labin — 500;
Ladišić Nikola — 54;
Laćan Stevan — 527, 572;
Lađevac — 105, 576, 743;
Lapac (G. i D.) — 41, 56, 66 98, 102, 184, 215, 228, 251, 468;
Lasinja — 398;
Lasta Fedor — 54;
Lazi (S. i N.) — 618, 619;
Lazić Dušan — 103;
Lazina (želj. st.) — 593, 742;
Lekenik — 12, 14, 638.
Lenac Viktor — 240;
Leontić Ljubo — 176;
Lepavina — 205, 206, 372;
Lepoglava — 119, 221;
Leskovac (kod Zagreba) — 703, 705;
Lička Jesenica — 61, 62;
Lički Osik — 22, 197, 271, 325. 693, 694, 708. 711;
Lipik — 301, 602;
Lipova Glavica — 272;
Lipovljani — 377;
Lisina — 196;
Livada Dane — 74, 170;
Livno — 310, 455, 563, 564;
Lokve — 619;
Lončarić Jovo — 240;
Lorkovac — 635;
Lošinj (otok) — 431, 491, 549. 551, 552, 565, 566;
Lovran — 499;
Lovreć (Lovreč) — 465, 533;
Lučko (s.) — 721;
Ludbreg — 234, 237, 262, 372, 556, 627, 631, 649, 695, 701, 703, 704, 705;
Ludina (M. i V.) — 635, 663;
Lukač (želj. st.) — 639;
Lukarić Dinko — 456;
Lukavec — 641;
Lupinjak — 16, 693;

LJ

Ljubić Branko — 266, 283;
Ljutica — 101;

M

Magašić Moro — 152, 304;
Magovac — 11;
Majstorović Petar — 449;
Majstorović Rade — 357;
Majstorovići (zaseok) — 358;
Majur — 540, 680;
Makarska — 686;
Mali Grič (k. 693) — 49, 434;
Mali Lisac (k. 1029) — 49;
Malo Polje (s.) — 38;
Malovan — 354, 356, 368 430;
Mandičevac — 599·
Manojlović Bogdan — 357;
Manojlović Jovo — 357;
Manojlović Miloš-Mima — 54, 169, 171, 223, 373;
Manola Srećko — 135, 153, 245, 303, 447;
Mamula Branko — 450;
Maoduš Dušan — 346;
Maoduš Stevo — 364;
Marina Glava (k. 755) — 38, 197, 271, 319, 320, 325, 435, 436. 578, 599·
Marinići — 500;
Martijanec — 597, 668, 710;
Martinščica — 151;
Marušić Jovan — 162;
Mašnik — 437;
Matić Izidor-Perera — 344;
Matetić Vladimir-Vlado — 55, 124, 175, 335, 463, 504;
Marin — 8, 21, 56, 57, 66. 349;
Medak — 594·
Medić D. Ljubomir — 449, 472;
Medić Zdravko — 357;
Medovača — 369;
Medsko Br. — 710;
Medunić Slavko — 572;
Međurić — 633, 634, 638, 639;
Metković — 225;
Metlika — 128;

Metzger (general) — 671;
Mičić Milivoje — 55;
Miličević Borivoj-Boro — 377;
Milobar Grga — 17;
Milojević Miloje — 212, 287, 292, 313, 315, 381, 402, 404 406, 483, 563;
Miljana (s.) — 682;
Miljanović Savo-Jaran — 7, 429;
Miljevci (s.) — 428, 574;
Miljković Huska — 96;
Miočinović Stevo — 373;
Mioljević Borisav — 411;
Mišćević Mihajlo — 545;
Mišković Ivan — 7;
Mitić Ranko — 72, 87;
Modruš — 324;
Mokro Polje — 352;
Moslavina — 30, 70, 121, 663;
Mostanje — 746;
Motika Ivan — 456;
Movar — 280;
Mrazović Karlo-Ortega — 176;
Mrežnica (reka) — 490;
Mrkopalj — 128 152;
Muć — 452, 453, 547, 736, 744;
Mučna Reka (želj. st.) — 205, 598, 635;
Muhek Andrija — 55, 169, 208, 262;
Munižaba Milan — 346, 364 543;
Musulinski potok — 437;
Mušaluk — 36;
Mušna — 17;

N

Narta (s.) — 735;
Našice — 183, 428, 628;
Nebljusi — 102, 471;
Neorić (s.) — 481;
Netretić (s.) — 735;
Nikolić Vuk — 309;
Nin — 226;
Normanci (želj. st.) — 718;
Nova Gradiška — 141, 142, 220, 221, 374, 412, 427, 698,
Nova Kapela — 230, 231;
Nova Gradiška — 141, 142, 220, 221, 222, 412;
Novak Franjo — 334;
Novaković Nikola — 422;
Novi — 151;
Novi Grad (Čitanova) — 499;
Novi Grad — 622;
Novi Marof — 234, 262, 372, 373, 385 673;
Novković Momčilo — 101;
Novo Mesto — 128;
Novoselec — 620;
Novoselec-Križ (želj. st.) — 279;
Novo Selo — 89, 146, 149, 393, 394, 711;
Novska — 377, 575, 673, 718;
Nurkovac — 231, 427;

NJ

Njegomir Nikola — 100;

O

Obradović Dušan — 357;
Obradović Stevo — 100, 357;
Obrovac — 285 454, 455, 604, 612;
Odred NOP banijski — 238, 431, 540, 567, 655;
Odred NOP bilogorski — 412, 559 573, 660;
Odred NOP biokovski — 79, 267
Odred NOP bjelovarski — 223, 461, 462, 558;
Odred NOP cazinski — 96, 194, 195;
Odred NOP cetinski — 79·
Odred NOP daruvarski — 259, 260, 261, 412, 440, 559, 574, 575, 576 700;
Odred NOP diljski — 46, 65, 131, 182, 377, 417, 418, 424, 425, 427, 428, 429, 559, 560, 574, 577, 584, 610, 625, 656, 660;
Odred NOP grahovsko-peuljski „Gavrilo Princip" — 316, 339, 445;
Odred NOP istočnodolenjski — 149;
Odred NOP kalnički — 11, 12, 16, 109, 122, 150, 168 170, 171, 184, 205, 221, 224, 233, 234, 262, 265, 385, 386 463, 503, 556, 596, 597, 601, 609, 635, 650, 726;
Odred NOP karlovački — 112, 127, 136, 396, 397, 474 476, 513, 522, 523, 524, 724, 733, 746;
Odred NOP kninski — 23, 112, 201, 251, 253 268, 269, 346, 352, 356, 364, 530, 555;
Odred NOP kordunaški — 112, 305, 398, 399, 474, 476, 478, 480, 513 522, 525, 636, 637;
Odred NOP krapinski — 171;
Odred NOP lički — 529;
Odred NOP moslavački — 17, 19, 20, 28, 33, 92, 122, 132 137, 139, 169, 170, 173, 174, 184, 278, 336, 538, 539, 557, 606, 608, 609, 610,

618, 620, 621, 624, 631, 663, 668. 706 734;
Odred NOP plaščanski — 112. 398, 399, 637;
Odred NOP „Plavi Jadran" — 226, 269, 362, 363, 530;
Odred NOP podravski — 259, 260, 261, 424 425, 426, 427, 429, 559, 573, 574, 576, 639, 700, 738;
Odred NOP posavski — 300, 559, 574, 575, 576, 674 698, 706, 718;
Odred NOP požeški — 156, 157, 158, 179. 180, 223, 232, 424, 425 426, 429, 559. 576;
Odred NOP primorsko-goranski — 190;
Odred NOP riječko-kastavski — 565;
Odred NOP sjevernodalmatinski — 25, 201, 251 268, 269, 347, 348, 358, 364, 529, 530, 555, 604, 605, 612, 614;
Odred NOP splitski — 77;
Odred NOP drugi sušačko-kastavski — 248, 456 459, 499, 565;
Odred NOP šibensko-trogirski — 77, 280;
Odred NOP turopoljsko-posavski — 34, 122;
Odred NOP prvi „Učka" — 248, 456, 459, 565;
Odred NOP zadarski — 364;
Odred NOP zagrebački — 168, 171, 334, 461 717, 726;
Odred NOP zagorski — 20, 73, 121, 171, 386
Odred NOP žumberačko-pokupski — 11, 12, 15. 89, 122, 393, 654 704;
Ogulin — 112, 134, 136, 167, 209, 210 421, 431, 438, 439, 473, 479, 519, 521, 568, 637, 658, 694, 742, 744;
Ogulinac (s.) — 673;
Okučani — 104, 142, 302, 377, 602;
Okulić Petar — 334;
Olhovi Petar — 572;
Omiš — 285, 287, 288, 686, 694;
Operativni štab za Istru NOV i PO Hrvatske — 455, 456, 458, 494, 498;
Oreščanin Bogdan — 170, 172;
Osijek — 183, 428;
Osekovo (s.) — 687;
Ostojić Dušan — 180, 411;
Oštarije (kod Ogulina) — 112, 324, 328, 329, 399 437, 611, 635, 680, 746;
Oštrolučan Mićo — 207;
Otišić — 563;
Otočac — 203, 204, 219, 317, 672, 675;
Otok (s.) — 329;
Otrić — 66, 349, 352, 354, 356 531;
Ozalj — 13, 14, 128, 393, 395, 396, 397, 505 637, 651, 653, 654, 656, 657, 658, 661, 667, 669, 685, 688, 694;

P

Pakrac — 301;
Papuk Pl. — 411;
Paripovići — 275;
Pasalović Dmitar — 346;
Pavković Pero — 390, 414;
Pavlović Luka — 334;
Pavlović Milan-Mićun — 88, 526;
Paučje — 560;
Paulov Breg — 13;
Pazarište — 22, 52 53, 203. 319, 599, 606, 708. 711;
Pčelić — 561;
Pećigrad — 320;
Peinović Nikica — 370;
Pekić Dušan — 593;
Perjasica — 329;
Peričić (pukovnik) — 621, 634, 664;
Perkovci St. — 377, 428, 669;
Perković — 226;
Perušić — 22, 38, 48, 203, 270 271, 319, 325, 578, 599, 619, 654, 661, 693 694, 719;
Petković Andrija-Ljuti — 7;
Petraković Dragica — 164;
Petričko Selo — 394;
Petrinja — 541;
Petrović Dragan — 422;
Petrović Ilija — 54;
Pilepić Anton — 457;
Pirovac — 354;
Pištenik — 61;
Pievac Svetozar — 451;
Plase — 210;
Plešivica pl. (kod Samobora) — 12;
Plitvica (s.) — 373;
Plitvička Jezera — 318, 323;
Podboj Franc — 309;
Podborski Vrbovac — 259;
Podgorač — 607;
Poduje Šime — 176;
Podvinje — 610;
Pokuplje (Pokupje) — 15;
Poklek — 393, 697;
Poljana — 633, 634, 638, 639, 668;

Poljana (kod Križevaca) — 372;
Poljanak — 435, 436;
Polje — vidi Malo Polje;
Poljice — 399;
Popovača — 17, 28, 29, 170, 336;
Popović Konstantin-Koča — 245, 266, 267, 286, 289, 309, 313, 314, 379, 380, 402, 405, 443, 454, 482, 508;
Popović Milan — 27;
Popović Tomo-Tomica — 10, 26, 67, 269;
Popovo Selo — 422, 490;
Poreč — 499;
Porta-Portona — 501;
Portorož — 499;
Poznanovec (s.) — 609;
Požega — 618;
Prandanovci — 183, 428, 576, 718;
Prevjes — 352;
Pribić — 592;
Pridraga — 359;
Pridvorje — 45, 46, 599;
Prijeboj — 435, 436;
Prikraj — 18;
Prilika Đuro — 527, 572;
Primišlje — 640;
Primošten — 280;
Privlaka — 657;
Prvić (otok) — 354;
Puač Svetozar — 334;
Pucar Đuro-Stari — 317;
Puh Alojz — 412;
Pula — 499, 565;
Purišić Ivo — 340;
Pušča Bista — 656;
Puškar Mirko — 422;

R

Rab (otok) — 249;
Račice — 499;
Radaković Ilija — 364;
Radaković Lazo — 370;
Radaković Milan — 357;
Radulović Nikica — 240;
Rađenović Branko — 100;
Rajić — 104, 141, 142, 377;
Raljevac — 356;
Rakić Dragan — 594;
Rakov Potok — 659;
Rasinja — 556, 624;
Ratković Milan — 541;
Ravni Vrh (k. 748) — 38, 39, 196, 325;
Razbojište (s.) — 610;
Rečina — 430;
Remetinec — 14, 15;
Repac Mlađen — 422;
Repanić Nikola — 266;
Repušnica — 621;
Ribar Ivo-Lola — 176, 227, 245;
Ribariči — 482;
Rijeka — 209, 565;
Ripač — 100, 102;
Rkman Jovan — 422;
Robić Ivan — 54, 108, 111, 151, 237, 374;
Rogovišće — 717;
Rogoznica — 280;
Rovinj — 499;
Rozmajerovac — 536;
Rukavina Ivo — 400, 439, 478;
Rukavina Josip — 258;
Runjavica (k. 667 kod Perušića) — 51, 319, 324, 436,
Rupe — 554;
Rustambeg Milan — 128;
Ružička Josip — 544;

S

Sabljaki — 324;
Santini Edo-Đorđe — 198, 257, 295;
Santo Gabrijel — 262;
Satrić (s.) — 510;
Sava (r.) — 597, 601, 678, 697;
Scuero (general) — 617;
Sedam Kaštela — 225, 226, 339;
Sekulić Vlado — 284, 290, 308, 342, 379, 381, 402;
Selnica (rudnik kod Zaboka) — 606;
Senj — 640, 672;
Senjuk Ivo — 106, 538;
Sesvete (s.) — 638, 649, 653, 682;
Sibinj — 619;
Sibokovac — 536, 537;
Sičane — 481;
Sinj — 227, 255, 256, 284, 285, 290, 294, 310, 313, 314, 339, 340, 378, 379, 380, 381, 383, 384, 400, 401, 403, 404, 405, 443, 452, 453, 454, 455, 465, 532, 547, 564, 670, 675, 681, 684, 693, 694, 702, 709, 712, 721, 732, 726, 733, 737, 742, 744;
Sisak — 238, 541;
Skrabutnik (s.) — 718;
Skradin — 430, 530;
Skočaj (s.) — 102;
Skočilić Joža — 456, 457, 460, 498, 500;
Sladojevci — 377, 598;
Slanje — 623;

Smiljan — 22;
Smodlaka Josip — 176;
Smrtić (s.) — 300, 574;
Sobčić Dragutin — 720;
Sokolovac — 16;
Solin — 225 226, 339;
Solina (s. kod Gline) — 628;
Sovilj Dušan — 100;
Spigo (general) — 605, 613, 615, 623;
Split — 176, 211, 215, 225, 226, 227, 246, 251, 255 256, 293, 339, 400, 403, 404, 430, 431, 432, 441, 532, 568, 655, 667 670, 676, 678, 721, 726, 733, 735, 737, 742, 744;
Srednja Glava (k. 657) — 369;
Srnec Đuro — 386;
Srpske Moravice — 210;
Stanivuković Danica — 105;
Stanivuković Milan — 84, 145, 159, 223, 261 415, 418, 528;
Stankovci — 353;
Stari Slatinik — 374;
Staro Petrovo Selo — 155, 179, 220, 377, 412, 414, 427, 660, 698;
Stojdraga — 709;
Strahinščica (brdo) — 17, 73;
Sudar Vojo — 527;
Suhopolje — 427, 607;
Suječević Mladen — 47;
Suleševica — 21, 125, 126, 350, 351, 353, 534, 535;
Sunja — 238, 540, 541, 680, 688, 699;
Sušak — 151, 210, 248, 251, 430 686, 698;
Sušanj (s.) — 719;
Sv. Jana — 393;
Sv. Jelena (brdo) — 232;
Sv. Ivan Žabno — 18, 464, 558, 709, 710, 734;
Sv. Jakob — 293;
Sv. Nedelja — 640, 717;
Svibovec — 107, 372 710;
Svilar Stanko — 517;
Svodna (želj. st.) — 738;.

Š

Šagovina — 141;
Šagudovec (s.) — 726;
Šarac Pero — 422;
Šaša Mlađen — 162;
Šašinovec (s.) — 631;
Šibenik — 622, 659, 726, 733;
Šibine (s.) — 625;
Šibl A. Ivan — 164;
Šijan Milan — 99, 204, 276, 277;
Šilo — 549;
Šiljegović Boško — 384, 444, 483;
Šimoković — 678;
Široka Kula — 196, 270, 271 324, 619;
Širola Vitomir — 456;
Šironja Jovo — 333;
Škorića Brdo — 535;
Škorpik Josip — 344, 528;
Škorpik Velimir — 76, 78, 198, 308;
Škrinjar Luka — 572;
Šljivoševci (s.) — 598;
Špalja Svetko — 357;
Špiranec Josip — 171;
Špišić Bukovica — 377, 618, 718;
Šremf Franjo (Puba) — 334;
Šteger (bojnik) — 628, 651;
Štetić Nikola — 449;
Štrok Izidor — 54, 108, 374;
Šumonja Miloš — 321, 491, 512, 520;

T

Tabaković Šemso — 96, 97;
Tabor Rafko — 128;
Takalice — 578;
Tarabić Joco — 423, 489;
Tatalović Nikola — 456;
Terzić Velimir — 154, 187, 210;
Tintor Goiko — 541;
Todorović Mijalko-Plavi — 286;
Tonimir — 730, 741;
Toplak Ferdo — 363;
Topolovac — 598
Toranj (s.) — 687;
Tounj — 49, 318, 329, 398, 437, 438, 506;
Trbojević Gojko-Čošan — 240 549;
Trbojević Ljubomir — 164, 332;
Trenkovo — 575;
Trilj — 605, 723;
Trnava — 65 575;
Trnjani — 131;
Trogir — 225, 226, 339;
Trošmarija (s.) — 421, 422, 489, 490, 701, 702·
Trst — 499, 565;
Tuhovec — 629;
Turanovac (s.) — 618;
Turanj — 746;
Turčin — 373;
Turiake — 614;
Turković Selo — 273, 437;
Turkulin Artur — 135, 241, 447;
Turopolje — 704, 705;

U

Udovčić (s.) — 605;
Uglješić Zlato — 572;
Umag — 499;
Uskoković Zdravko — 332;

V

Vaganac (G. i D.) — 323, 436;
Vaganj — 564;
Valter Anđelko — 527;
Varaždin — 234, 237, 372, 385, 695, 701, 724;
Varaždinske Toplice — 12, 237 262, 372, 387, 502, 627, 628, 696, 697, 701, 729, 730, 733 737, 741;
Vedrine — 605;
Velebit — 367;
Velika Gorica — 15;
Vetovo (s.) — 598;
Vidović Nikola — 514;
Viktor Dobrila — 456;
Vinica — 128;
Virje — 641;
Virovitica — 735;
Viskić Bogdan — 255;
Visoka (k. 891) — 405;
Višnjani — 500;
Višoševići — 13;
Vituni — 273, 437;
Vještica Nikola — 542;
Vještica Stevo — 332, 559;
Vlaisavljević Dušan — 364;
Vlaisavljević Vlajko — 153, 451;
Voćin — 119;
Vojaček Josip — 544;
Vojnović Petar — 317, 383, 384, 444, 446, 455 548, 563;
Vojnović Stojan — 422;
Vojo Ivo — 357;
Vondraček Ivan — 559;
Vranovci — 131;
Vranješevci — 618;
Vrbova — 155, 179, 220, 221, 231, 377, 413.
Vrbovec — 538, 730, 731 733, 734;
Vrbovsko — 128;
Vrdovo — 564;
Vrgorac — 686;
Vrhovac — 396;
Vrhovine — 317;
Vrhovni štab NOV i PO Jugoslavije — 151, 198, 209, 225, 227, 246, 247, 286;
Vrlika — 452, 454, 482;
Vrtlinska (s.) — 19;
Vrtoče — 98, 99;
Vrsta — 318, 434;
Vršak (k. 778) — 471;
Vučković Miloš — 266;
Vujnović Bogdan — 594;
Vujnović Damjan — 99;
Vujošević Jovan-Lola — 176;
Vukelić Savo — 241, 456, 457, 460, 500, 501;
Vukmanić — 398;
Vukosavljevica — 377, 718;
Vukotić Dukljan — 266;
Vukotić Ljubomir — 333;
Vukšić — 271, 325;
Vulić Ivo — 385;
Vulin Ivan — 266, 288, 401;

Z

Zabok — 597;
Zadar — 215, 355, 358, 430, 676, 721;
Zagorje (Hrvatsko) — 30, 73, 742;
Zagreb — 132, 230, 439;
Zalužnica — 49, 62, 420;
Zapolje (želj. st.) — 220, 222, 374, 413, 698, 722;
Zbelova (s.) — 679;
Zdenčina — 597, 640, 659, 693;
Zdenkovac — 536, 743;
Zečevo — 280;
Zelići — 347;
Zelovo — 508, 509, 510;
Zilje — 128;
Zlarin (otok) — 354;
Zlatar-Bistrica — 726;
Zobenica Dane — 207;
Zona druga operativna NOV i PO Hrvatske — 11, 28, 34, 35, 54 68, 70, 73, 92, 107, 121, 123, 168, 170 172, 173, 205, 209, 223 233, 262, 278, 371, 385, 461, 502, 556, 558, 566 705;
Zona četvrta operativna NOV i PO Hrvatske — 75, 176, 198, 216, 225, 256, 265, 280, 284, 286, 287, 289 292, 294, 307, 309, 339, 367 378, 400, 406, 409, 410, 430, 432, 433 441, 445, 453, 466, 467, 528 534, 555, 564, 565, 570;
Zorica Aleksandar — 103;
Zorkovac (s.) — 395, 637, 654, 679;
Zrin — 85 152, 160, 161;
Zrinj vidi Zrin;
Zrinjanin Rade — 423;
Zrmanjski Klanac — 353;
Zvečaj — 521, 611, 635, 636, 661;
Zvečanje (s.) — 284, 287, 293;

Ž

Žarković Sreten — 302;
Žažina — 12;
Žegar — 352, 359, 604, 612;
Žeželj Milan — 91, 149, 397;
Živanović Sergije — 331;
Živković Dragan — 283;
Žminj — 500;
Žrnovac — 210;
Žumberak — 12, 591;
Žuta Lokva — 616;

SADRŽAJ

BORBE U HRVATSKOJ 1943 GOD
- rujan -

I

Dokumenti Narodnooslobodilačke vojske i partizanskih odreda Jugoslavije

Str.

Naredba Štaba Drugog korpusa NOV i PO Hrvatske od 1 rujna 1943 god. o formiranju Istočne i Zapadne Grupe NOP odreda i postavljenju rukovodilaca — — — — — — — — — 7

Direktiva Štaba Kninskog sektora od 1 rujna 1943 god. podređenim jedinicama za dejstvo na komunikaciji Boričevac—Mazin—Bruvno — — — — — — — — — — — — 8

Izvještaj Štaba Druge operativne zone od 2 rujna 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o akcijama i borbama u srpnju i kolovozu — — — — — — — — — — — — 11

Direktiva Štaba Kninskog sektora od 2 rujna 1943 god. podređenim jedinicama za dejstvo na komunikacijama Suleševica—Kulen Vakuf i Mazin—Bruvno—Gračac — — — — — 21

Izvještaj Moslavačkog NOP odreda od 2 rujna 1943 god. Štabu Druge operativne zone o napadu na Božjakovinu i Popovaču 28

Naređenje Štaba Drugog korpusa NOV i PO Hrvatske od 3 rujna 1943 god. Štabu Desete divizije za pokret i dejstva u Moslavini, Bilo Gori, Kalniku i Hrvatskom Zagorju — — — — 30

Izvještaj Štaba Šeste divizije od 3 rujna 1943 god. Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske o borbama na području Gospića od 18 do 23 kolovoza — — — — — — — — — — 36

Direktiva Štaba Šeste divizije NOV i PO Hrvatske od 3 rujna 1943 god. podređenim jedinicama za dejstvo protiv neprijatelja na komunikacijama Bihać—Lapac—Mazin i Gospić—Gračac — 41

Izvještaj Štaba Desete divizije od 3 rujna 1943 god. Štabu Drugog korpusa NOV i PO Hrvatske o napadu na Drenjski Slatinik, Drenje i Pridvorje — — — — — — — — — — — 45

Izvještaj Štaba Druge NOU brigade od 3 rujna 1943 god. Štabu Osme divizije NOV i PO Hrvatske o borbama kod Perušića i o drugim akcijama — — — — — — — — — — 48

Naredba Štaba Druge operativne zone od 4 rujna 1943 god. o formiranju Druge NO brigade i postavljanju rukovodilaca — 54

Direktiva Štaba Kninskog sektora od 4 rujna 1943 god. podređenim jedinicama za dejstvo na komunikaciji Gornji Lapac—Mazin—Bruvno — — — — — — — — — — — 56

Str.

Zapovijest Štaba Unske operativne grupe NOV i PO Hrvatske od 4 rujna 1943 god. podređenim jedinicama da postave zasjedu neprijatelju na cesti Kostajnica—Divuša — — — — — 58

Izvještaj Štaba Druge NOU brigade od 4 rujna 1943 god. Štabu Osme divizije NOV i PO Hrvatske o čišćenju četnika na području Male Kapele — — — — — — — — — 60

Izvještaj Štaba Diljskog NOP odreda od 4 rujna 1943 god. Štabu Drugog korpusa NOV i PO Hrvatske o borbi kod Trnave — 65

Direktiva Štaba Kninskog sektora od 4 rujna 1943 god. podređenim jedinicama za raspored i za sprečavanje neprijateljskog prodora između komunikacija Lapac—Mazin—Bruvno—Gračac i Lapac—Srb—Otrić — — — — — — — — — — 66

Direktiva Štaba Druge operativne zone od 5 rujna 1943 god. političkim komesarima o spremanju hrane za zimu — — — 68

Pismo Štaba Druge operativne zone od 5 rujna 1943 god. Štabu Drugog korpusa NOV i PO Hrvatske o dolasku Desete divizije u Moslavinu — — — — — — — — — — — 70

Izvještaj Štaba Unske operativne grupe od 6 rujna 1943 god. Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske o borbi kod Kozibroda i Draškovca — — — — — — — — — — — 71

Direktiva Štaba Druge operativne zone od 6 rujna 1943 god. Štabu Druge NO brigade za dejstvo u Hrvatskom Zagorju — — 73

Naređenje Štaba Četvrte operativne zone od 8 rujna 1943 god. podređenim jedinicama da sprečavaju prodor njemačkih snaga u Dalmaciju — — — — — — — — — — 75

Zapovijest Štaba Dvanaeste divizije NOV i PO Hrvatske od 8 rujna 1943 god. podređenim jedinicama za napad na Dragalić — 80

Zapovijest Štaba Unske operativne grupe NOV i PO Hrvatske od 8 rujna 1943 god. podređenim jedinicama za napad na Zrin 85

Zapovijest Operativnog štaba Trinaeste proleterske NOU brigade „Rade Končar" i Žumberačkog NOP odreda od 8 rujna 1943 god. za napad na Gorenju Vas i Novo Selo — — — — 89

Izvještaj Štaba Moslavačkog NOP odreda od 8 rujna 1943 god. Štabu Druge operativne zone o napadu na Čazmu — — — 92

Izvještaj Štaba Cazinskog NOP odreda od 8 rujna 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o formiranju odreda — — 96

Izvještaj Štaba Šeste divizije od 9 rujna 1943 god. Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske o borbama na Drenovači i na komunikacijama Bihać—Vrtoče i Kulen Vakuf—Gornji Lapac 98

Izvještaj Štaba Dvanaeste NOU brigade od 9 rujna 1943 god. Štabu Dvanaeste divizije NOV i PO Hrvatske o osiguranju napada na Dragalić i o diverziji na komunikaciji Okučani—Rajić 104

Izvještaj Štaba Druge NO brigade od 9 rujna 1943 god. Štabu Druge operativne zone o borbi kod Svibovca — — — — — — 107

Zapovijest Operativnog Štaba Druge NO brigade Druge operativne zone i Kalničkog NOP odreda od 9 rujna 1943 god. podređenim jedinicama da ruše komunikaciju Koprivnica—Križevci i postave zasjedu neprijatelju — — — — — — — — 109

Naređenje Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 10 rujna 1943 god. Štabu Kninskog sektora za dejstvo i za iskorišćavanje situacije nastale poslije kapitulacije Italije — — — — 111

Pismo Štaba Drugog korpusa NOV i PO Hrvatske od 10 rujna 1943 god. podređenim jedinicama o nekim iskustvima iz ranijih borbi — — — — — — — — — — — — 115

Str.

Obavještenje Štaba Druge operativne zone od 10 rujna 1943 god. Štabu Drugog korpusa NOV i PO Hrvatske o dolasku Desete divizije u Moslavinu i o stanju ranjenika na Kalniku 121

Uputstvo Štaba Druge operativne zone od 10 rujna 1943 god. Štabu Trinaeste proleterske NOU brigade „Rade Končar" za dejstvo u vezi s kapitulacijom Italije — — — — — — 124

Izvještaj Štaba Druge NOU brigade od 10 rujna 1943 god. Štabu Šeste divizije NOV i PO Hrvatske o borbi na Suleševici — 125

Izvještaj Štaba Karlovačkog NOP odreda od 10 rujna 1943 god. Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske o razoružanju neprijateljskih posada u Zvečaju, Belavićima, Bubnjarcima, Jurjevskom Brodu i Kamanju — — — — — — — — 127

Izvještaj Štaba Diljskog NOP odreda od 10 rujna 1943 god. Štabu Drugog korpusa NOV i PO Hrvatske o napadu na neprijateljske kamione na cesti Trnjani—Vranovci — — — — 131

Izvještaj Diverzantske čete Moslavačkog NOP odreda od 10 rujna 1943 god. o diverzijama na komunikaciji Zagreb—Beograd vršenim od 18 lipnja do 2 rujna — — — — — — — 132

Naređenje Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 11 rujna 1943 god. Štabu Trinaeste divizije da ubrza evakuaciju ratnog materijala iz primorskih gradova i zatvori pravac Ogulin—Jasenak — — — — — — — — — — — — — 134

Naređenje Štaba Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske od 11 rujna 1943 god. Štabu Osme divizije da spriječi prodor neprijateljskih snaga prema Ogulinu — — — — — — — — — 136

Zapovijest Štaba Desete divizije NOV i PO Hrvatske od 11 rujna 1943 god. podređenim jedinicama za napad na Hercegovac 137

Izvještaj Štaba Dvanaeste divizije od 11 rujna 1943 god. Štabu Drugog korpusa NOV i PO Hrvatske o napadu na Dragane, diverziji na pruzi Rajić—Nova Gradiška i borbi kod Šagovine 141

Izvještaj Štaba Trinaeste proleterske NOU brigade „Rade Končar" od 11 rujna 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o napadu na Gornju Vas i Novo Selo — — — — — — 146

Zapovijest Operativnog štaba Druge NO brigade operativne zone i Kalničkog NOP odreda od 11 rujna 1943 god. za rušenje komunikacije Koprivnica—Križevci i napad na rudnik Glogovac — — — — — — — — — — — — — — 150

Depeša Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 12 rujna 1943 god. Vrhovnom štabu NOV i PO Jugoslavije o oslobođenju jadranske obale od Novog do Sušaka i o zaplijenjenom ratnom materijalu — — — — — — — — — — — — 151

Naređenje Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 12 rujna 1943 god. šefu Glavne intendanture u vezi evakuacije zaplijenjenog ratnog materijala — — — — — — — — — — — 152

Zapovijest Štaba Dvanaeste divizije NOV i PO Hrvatske od 12 rujna 1943 god. podređenim jedinicama za napad na Staro Petrovo Selo, Vrbovu i Bili Brig — — — — — — — 155

Izvještaj Štaba Unske operativne grupe od 12 rujna 1943 god. Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske o napadu na Zrinj 160

Izvještaj Štaba Sedamnaeste NO brigade od 12 rujna 1943 god. Štabu Desete divizije NOV i PO Hrvatske o napadu na Hercegovac — — — — — — — — — — — — 163

Pismo Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 13 rujna 1943 god. Štabu Trinaeste divizije o stanju na području Ogulina i u Dalmaciji — — — — — — — — — — — — — 167

Str

Naređenje Štaba Druge operativne zone od 13 rujna 1943 god. Štabu Kalničkog NOP odreda da uputi borce za Prvu proletersku diviziju — — — — — — — — — — — 168

Pismo Štaba Druge operativne zone od 13 rujna 1943 god. vršiocu dužnosti načelnika Štaba zone o napadu na Hercegovac i formiranju novih jedinica — — — — — — — — — 170

Zapovijest Štaba Druge operativne zone od 13 rujna 1943 god. podređenim jedinicama za napad na Ivansku — — — — 173

Izvještaj Štaba Četvrte operativne zone od 13 rujna 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o oslobođenju Splita i razoružanju talijanskih jedinica — — — — — — — 176

Zapovijest Štaba Dvanaeste NOU brigade od 13 rujna 1943 god. podređenim jedinicama za napad na Staro Petrovo Selo, Vrbovu i Bili Brig — — — — — — — — — — 179

Izvještaj Štaba Diljskog NOP odreda od 13 rujna 1943 god. Štabu Drugog korpusa NOV i PO Hrvatske o napadu na vlak u Perkovcima i drugim dejstvima — — — — — — — 182

Naređenje Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 14 rujna 1943 god. Štabu Šeste divizije da napada neprijateljske transporte i ruši komunikacije Bihać—Gornji Lapac—Gračac — 184

Naređenje Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 14 rujna 1943 god. Štabu Grupe primorsko-goranskih NOP odreda za evakuaciju trofejnog materijala i za razmještaj i dejstvo jedinica — — — — — — — — — — — 188

Naređenje Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 14 rujna 1943 god. Štabu Trinaeste divizije da spriječi prodor neprijateljskih snaga u Hrvatsko Primorje — — — — — — — 191

Naređenje Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 14 rujna 1943 god. Štabu Prvog korpusa da Cazinski NOP odred stavi pod svoju komandu — — — — — — — — — — — 194

Pismo Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 14 rujna 1943 god. Štabu Cazinskog NOP odreda o značaju formiranja odreda, njegovoj ulozi i zadacima — — — — — — — — — 195

Izvještaj Štaba Šeste divizije od 14 rujna 1943 god. Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske o borbi kod Široke Kule — — 196

Izvještaj Štaba Devete divizije od 14 rujna 1943 god. Štabu Četvrte operativne zone o borbi kod Klisa — — — — — — 198

Direktiva Štaba Kninskog sektora od 14 rujna 1943 god. podređenim jedinicama za raspored i dejstvo na području sjeverne Dalmacije — — — — — — — — — — — — 200

Izvještaj Štaba Treće NOU brigade od 14 rujna 1943 god. Štabu Šeste divizije o borbama kod Pazarišta i Perušića i o neprijateljskom napadu na Otočac — — — — — — — 203

Izvještaj Štaba Kalničkog NOP odreda od 14 rujna 1943 god. Štabu Druge operativne zone o napadu na padobransku školu kod Koprivnice i o drugim akcijama — — — — — — 205

Depeša Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 15 rujna 1943 god. Vrhovnom štabu NOV i PO Jugoslavije o prodoru neprijateljskih snaga u Rijeku, razbijanju četnika kod Gomirja i borbama na području Ogulina — — — — — — — — 209

Izvještaj šefa Diverzantske sekcije Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 15 rujna 1943 god. Glavnom štabu o izvršenim diverzijama na komunikaciji Ogulin—Sušak — — — — 210

Naređenje Štaba Prve proleterske divizije NOV Jugoslavije od 15 rujna 1943 god. podređenim jedinicama za pokret i razmještaj na prostoriji Splita — — — — — — — — — — 211

Str

Naređenje Štaba Prve proleterske brigade od 15 rujna 1943 god. podređenim jedinicama za pokret i razmještaj na području Aržano — — — — — — — — — — — — — 213

Naređenje Štaba Šeste divizije NOV i PO Hrvatske od 15 rujna 1943 god. podređenim jedinicama da napadaju neprijateljske transporte na komunikaciji Bihać—Gornji Lapac—Gračac 215

Izvještaj Štaba Dvanaeste divizije od 15 rujna 1943 god. Štabu Drugog korpusa NOV i PO Hrvatske o napadu na Staro Petrovo Selo, Vrbovu, Zapolje i Bili Brig — — — — — 220

Pismo Štaba Druge operativne zone od 15 rujna 1943 god. komandantu Bjelovarskog NOP odreda o formiranju i zadacima odreda — — — — — — — — — — — — — 223

Pismo Štaba Četvrte operativne zone od 15 rujna 1943 god. Štabu Prve proleterske divizije NOV i PO Jugoslavije o razoružanju talijanskih jedinica u Splitu, Solinu, Kaštelama, Trogiru, duž pruge Split—Metković i o prodoru Nijemaca u Dalmaciju — — — — — — — — — — — — 225

Izvještaj Štaba Druge NOU brigade od 15 rujna 1943 god. Štabu Šeste divizije NOV i PO Hrvatske o napadu na neprijatelja na cesti Kulen Vakuf—Gornji Lapac — — — — — — 228

Izvještaj Štaba Dvanaeste NOU brigade od 15 rujna 1943 god. Štabu Dvanaeste divizije NOV i PO Hrvatske o napadu na Bili Brig i rušenju komunikacije Beograd—Zagreb — — 230

Pregled brojnog stanja i naoružanja Trinaeste proleterske NOU brigade „Rade Končar" od 15 rujna 1943 godine — — — 233

Izvještaj Operativnog štaba Druge NO brigade i Kalničkog NOP odreda od 15 rujna 1943 god. Štabu Druge operativne zone o akcijama od 9 do 15 rujna — — — — — — — — 233

Zapovijest Štaba Sedme udarne divizije NOV i PO Hrvatske od 16 rujna 1943 god. podređenim jedinicama za napad na komunikacije Kostajnica—Dvor i Kostajnica—Sunja — — — 238

Naređenje Štaba Trinaeste divizije NOV i PO Hrvatske od 16 rujna 1943 god. podređenim jedinicama u vezi formiranja novih jedinica i njihovom brojnom stanju — — — — — 240

Dokumenat od 16 rujna 1943 god. o formalnoj predaji cijelokupnog naoružanja divizije „Bergamo" jedinicama NOV i PO Jugoslavije — — — — — — — — — — — — — 242

Pismo Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 17 rujna 1943 god. pomoćniku načelnika Štaba o formiranju novih i popuni postojećih jedinica na području Gorskog Kotara, Hrvatskog Primorja i Istre — — — — — — — — — — — — 245

Naređenje Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 17 rujna 1943 god. Štabu Trinaeste divizije o evakuaciji, naoružanju i zbrinjavanju interniraca sa otoka Raba — — — — — — 249

Naređenje Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 17 rujna 1943 god. Štabu Kninskog sektora da formira nove brigade i djeluje na području sjeverne Dalmacije — — — — — 251

Naređenje Štaba Devete NOU divizije od 17 rujna 1943 god. načelniku Štaba divizije da artiljerijskom vatrom tuče neprijateljske položaje u Klisu — — — — — — — — — 254

Zapovijest Štaba Dvanaeste divizije NOV i PO Hrvatske od 17 rujna 1943 god. podređenim jedinicama za napad na Đulavec 257

Pismo načelnika Štaba Druge operativne zone od 17 rujna 1943 god. Štabu zone o pregovorima sa domobranskim oficirima i o rezultatima napada na Novi Marof — — — — — 262

Str.

Obavještenje Štaba Četvrte operativne zone od 17 rujna 1943 god. Štabu Četvrte (Krajiške) NOU divizije da je divizija, u cilju izvodenja zajedničkih operacija u Dalmaciji, stavljena pod komandu Prve proleterske divizije — — — — — — 265

Direktiva Štaba Kninskog sektora od 17 rujna 1943 god. podređenim jedinicama za raspored i dejstvo — — — — — — 268

Izvještaj Štaba Druge NOU brigade od 17 rujna 1943 god. Štabu Osme divizije NOV i PO Hrvatske o razbijanju ceinika na području Drežnice i o drugim akcijama — — — — — 270

Izvještaj Štaba Treće NOU brigade od 17 rujna 1943 god. Štabu Šeste divizije NOV i PO Hrvatske o napadu na Donji Kosinj i o drugim akcijama — — — — — — — — — 274

Izvještaj Štaba Moslavačkog NOP odreda od 17 rujna 1943 god. Štabu Druge operativne zone o napadu na Čazmu i Hercegovac — — — — — — — — — — — — 278

Izvještaj Štaba Šibensko-trogirskcg NOP odreda od 17 rujna 1943 god. Štabu Četvrte operativne zone o razoružanju talijanskih posada u Movaru, Rogoznici, Zečevu i Primoštenu — 280

Obavještenje Štaba Četvrte operativne zone od 18 rujna 1943 god. Štabu Prve proleterske divizije o borbi kod Zvečanja i o stanju na području Sinja — — — — — — — — 284

Naređenje Štaba Četvrte operativne zone od 18 rujna 1943 god. Štabu Prve proleterske brigade da dejstvuje na pravcu Imotski i pripremi napad na Omiš — — — — — — 287

Izvještaj zamjenika komandanta Prve proleterske divizije od 18 rujna 1943 god. komandantu divizije o rasporedu jedinica i pripremama za napad na Sinj — — — — — — 289

Izvještaj Štaba Devete divizije od 18 rujna 1943 god. Štabu Četvrte operativne zone o borbama u Dicmu i napadu na Klis 292

Zapovijest Štaba Dvanaeste NOU brigade od 18 rujna 1943 god. podređenim jedinicama za napad na Đulavec — — — — 296

Izvještaj Štaba Posavskog NOP odreda od 18 rujna 1943 god. Štabu Drugog korpusa NOV i PO Hrvatske o napadu na neprijatelja kod Bujavice i Smrtića — — — — — — — 300

Naređenje Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 19 rujna 1943 god. Štabu Trinaeste divizije da dio novomobilisanog ljudstva uputi u sastav Šeste divizije — — — — — — — 303

Direktiva Štaba Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske od 19 rujna 1943 god. Štabu Kordunaškog NOP odreda za raspored jedinica i dejstvo na području Karlovca — — — — — 305

Naredba Štaba Četvrte operativne zone NOV i PO Hrvatske od 19 rujna 1943 god. o formiranju komande artiljerije tenkovskog bataljona i Štaba obalske komande — — — — 307

Naređenje Štaba Prve proleterske udarne divizije NOV Jugoslavije od 19 rujna 1943 god. Štabu Treće proleterske brigade za napad na Sinj — — — — — — — — — — — 310

Naređenje Štaba Prve proleterske divizije NOV Jugoslavije od 19 rujna 1943 god. Štabovima brigada Četvrte krajiške divizije za napad na Sinj — — — — — — — — — — 313

Izvještaj Štaba Četvrte NOU divizije od 19 rujna 1943 god. Štabu Drugog bosanskog korpusa NOV Jugoslavije o pokretu u Dalmaciji — — — — — — — — — — — — 316

Izvještaj Štaba Osme divizije od 19 rujna 1943 god. Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske o akcijama i borbama od 20 do 31 kolovoza — — — — — — — — — — — 317

Str.

Izvještaj Štaba Osme divizije od 19 rujna 1943 god. Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske o akcijama i borbama od 1 do 15 rujna — — — — — — — — — — — — 322

Izvještaj Štaba Desete divizije od 19 rujna 1943 god. Štabu Drugog korpusa NOV i PO Hrvatske o dolasku u Moslavinu i o napadu na Hercegovac i Ivansku — — — — — — 332

Zapovijest Štaba Četvrte operativne zone od 20 rujna 1943 god. podređenim jedinicama za napad na Sinj — — — — — 339

Izvještaj Štaba Kninskog sektora od 20 rujna 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o borbama od 26 kolovoza do 20 rujna — — — — — — — — — — — — 345

Izvještaj Štaba Kninskog sektora od 20 rujna 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o rasporedu jedinica i stanju u sjevernoj Dalmaciji — — — — — — — — — — 362

Izvještaj Štaba Prve NOU brigade od 20 rujna 1943 god. Štabu Šeste divizije NOV i PO Hrvatske o napadu na Bilaj — — 368

Izvještaj Štaba Druge NO brigade od 20 rujna 1943 god. Štabu Druge operativne zone o akcijama i borbama od 6 do 20 rujna 371

Izvještaj Štaba Prvog diverzantskog bataljona od 20 rujna 1943 god. Štabu Drugog korpusa NOV i PO Hrvatske o diverzijama od 4 do 15 rujna — — — — — — — — — 374

Dopuna zapovijesti Štaba Četvrte operativne zone od 21 rujna 1943 god. podređenim jedinicama za napad na Sinj — — — — 378

Izvještaj zamjenika komandanta Prve proleterske udarne divizije NOV Jugoslavije od 21 rujna 1943 god. komandantu divizije o pripremama za napad na Dicmo i Sinj — — — — — 380

Pismo Štaba Četvrte NOU divizije Drugog bosanskog korpusa NOV i PO Jugoslavije od 21 rujna 1943 god. Štabu Prve proleterske divizije o dolasku Četvrte divizije u Cetinsku dolinu — 382

Naređenje Štaba Četvrte NOU divizije od 21 rujna 1943 god. podređenim jedinicama za raspored u vezi s napadom na Sinj — 383

Izvještaj Načelnika Štaba Druge operativne zone od 21 rujna 1943 god. Štabu Zone o stanju u jedinicama i o prelasku domobranske satnije iz Varaždina na stranu NOV — — — — 385

Zapovijest Štaba Druge NO brigade Trinaeste divizije NOV i PO Hrvatske od 21 rujna 1943 god. podređenim jedinicama u vezi napada na Karlobag — — — — — — — — — 387

Izvještaj Štaba Dvanaeste NOU brigade od 21 rujna 1943 god. Štabu Dvanaeste divizije NOV i PO Hrvatske o napadu na Đulavec — — — — — — — — — — — — 389

Izvještaj Štaba Trinaeste proleterske NOU brigade „Rade Končar" od 21 rujna 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatskog NOP odreda — — — — — — — — — 393

Izvještaj Štaba Prvog korpusa od 22 rujna 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o akcijama Kordunaškog i Plaščanskog NOP odreda — — — — — — — — — — 398

Naređenje Četvrte operativne zone od 22 rujna 1943 god. Štabu Četvrte krajiške divizije za napad na Sinj i sprečavanje neprijateljskog prodora na pravcu Imotski—Split — — — 400

Pismo Štaba Prve proleterske udarne divizije NOV Jugoslavije od 22 rujna 1943 god. Štabu Četvrte krajiške divizije u vezi s napadom na Sinj i prodorom Nijemaca na pravcu Imotski—Sinj—Split — — — — — — — — — — 403

Izvještaj zamjenika komandanta Prve proleterske udarne divizije NOV Jugoslavije od 22 rujna 1943 god. komandantu divizije o borbama kod Dicma i pripremama za napad na Sinj — 405

Str.

Izvještaj Štaba Prve proletrske udarne divizije NOV Jugoslavije od 22 rujna 1943 god. Štabu Četvrte operativne zone o napadu na Dicmo i raspored jedinica za napad na Sinj — — 409

Izvještaj Štaba Dvanaeste divizije od 22 rujna 1943 god. Štabu Drugog korpusa NOV i PO Hrvatske o napadu na Đulavec i o drugim akcijama — — — — — — — — — — — 411

Naređenje Štaba Dvanaeste divizije NOV i PO Hrvatske od 22 rujna 1943 god. podređenim jedinicama za odlazak na Dilj 416

Izvještaj Štaba Prve NOU brigade od 22 rujna 1943 god. Štabu Osme divizije NOV i PO Hrvatske o čišćenju četnika na području Male Kapele — — — — — — — — — 418

Izvještaj Štaba Druge NOU brigade od 22 rujna 1943 god. Štabu Osme divizije NOV i PO Hrvatske o napadu na most kod Trošmarije — — — — — — — — — — — — 421

Izvještaj Štaba istočne Grupe NOP odreda od 22 rujna 1943 god. Štabu Drugog korpusa NOV i PO Hrvatske o akcijama od 10 do 21 rujna — — — — — — — — — — — 423

Naređenje Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 23 rujna 1943 god. Štabu Kninskog sektora za dejstvo na liniji Zadar—Benkovac—Bribirske Mostine—Kistanje—Skradin — — — 430

Izvještaj Štaba Prvog korpusa od 23 rujna 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o akcijama i borbama jedinica Osme divizije — — — — — — — — — — — 433

Naređenje Štaba Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske od 23 rujna 1943 god. Štabu Trinaeste proleterske NOU brigade „Rade Končar“ da onesposobi za saobraćaj železničku prugu — Zagreb—Karlovac — — — — — — — — — — 439

Naređenje Štaba Drugog korpusa NOV i PO Hrvatske od 23 rujna 1943 god. o stavljanju čete „Ernest Telman“ pod komandu Daruvarskog NOP odreda — — — — — — — — 440

Naređenje Štaba Četvrte operativne zone od 23 rujna 1943 god. Štabu Četvrte (krajiške) divizije za raspored jedinica u vezi s prodorom neprijateljskih snaga na pravcu Imotski—Split 441

Izvještaj Štaba Četvrte NOU divizije od 23 rujna 1943 god. Štabu Prve proleterske divizije NOV i PO Jugoslavije o napadu na Sinj — — — — — — — — — — — — — 443

Naređenje Štaba Četvrte NOU divizije od 23 rujna 1943 god. podređenim jedinicama za raspored i dejstvo — — — — — 445

Izvještaj Štaba Trinaeste divizije od 23 rujna 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o napadu na Karlobag — — — 447

Izvještaj Štaba Druge NOU brigade od 23 rujna 1943 god. Štabu Šeste divizije NOV i PO Hrvatske o napadu na neprijateljsku kolonu na cesti Bruvno—Derin Gaj — — — — — 448

Naredba Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 24 rujna 1943 god. o formiranju Komande mornarice za Hrvatsko primorje i Istru i Tonkovskog bataljona i Autobataljona Glavnog štaba 449

Izvještaj Štaba Četvrte NOU divizije od 24 rujna 1943 god. Štabu Prve proleterske udarne divizije o posjedanju ceste Vrlika—Sinj i Sinj—Muć — — — — — — — — — — — — 452

Naređenje Štaba Prve proleterske udarne divizije NOV Jugoslavije od 24 rujna 1943 god. Štabu Četvrte (krajiške) NOU divizije da zatvori pravac Sinj—Muć i Sinj—Hrvace — — 453

Izvještaj Štaba Četvrte NOU divizije od 24 rujna 1943 god. Štabu Prve proleterske divizije NOV Jugoslavije o pokretu neprijateljskih snaga na pravcu Vrlika—Sinj i Obrovac—Han — 454

Str.

Naredba Operativnog štaba za Istru NOV i PO Hrvatske od 24 rujna 1943 god. o formiranju Prve i Druge istarske NO brigade i Prvog i Drugog NOP odreda i postavljenja rukovodilaca — — — — — — — — — — — — — 455

Naređenje Operativnog štaba za Istru NOV i PO Hrvatske od 24 rujna 1943 god. podređenim jedinicama za raspored i dejstvo 458

Izvještaj Štaba Druge operativne zone od 24 rujna 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o formiranju Moslavačke NO brigade i Zagrebačkog i Bjelovarskog NOP odreda — 461

Izvještaj Štaba Prve proleterske brigade od 24 rujna 1943 god. Štabu Prve proleterske divizije NOV Jugoslavije o borbama na liniji Lovreč—Čista i Aržano—Buško Blato — — — 465

Izvještaj Štaba Druge NOU brigade od 24 rujna 1943 god. Štabu Šeste divizije NOV i PO Hrvatske o uništenju neprijatelja na cesti Bihać—Donji Lapac — — — — — — — — 467

Zapovijest Štaba Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske od 25 rujna 1943 god. podređenim jedinicama za napad na Ogulin i okolna neprijateljska uporišta — — — — — — — 473

Zapovijest za vezu Štaba Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske od 25 rujna 1943 god. podređenim jedinicama za napad na Ogulin i okolna neprijateljska uporišta — — — — — 479

Naređenje Štaba Prve proleterske divizije NOV Jugoslavije od 25 rujna 1943 god. Štabu Četvrte NOU divizije da pronađe, pripremi i obezbijedi prelaz preko Cetine — — — — — 481

Izvještaj Štaba Četvrte NOU divizije od 25 rujna 1943 god. Štabu Prve proleterske divizije NOV Jugoslavije o borbi na cesti Vrlika—Hrvace i rasporedu jedinica — — — — — — 482

Pregled stanja odjeće i obuće Štaba Šeste divizije NOV i PO Hrvatske od 25 rujna 1943 godine — — — — — — — — 484

Izvještaj Štaba Sedme udarne divizije od 25 rujna 1943 god. Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske o napadu na vlak kod sela Kinjačke — — — — — — — — — — — — 486

Izvještaj Štaba Osme divizije od 25 rujna 1943 god. Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske o borbama i akcijama od 15 do 23 rujna — — — — — — — — — — — — 487

Zapovijest Štaba Trinaeste divizije NOV i PO Hrvatske od 25 rujna 1943 god. podređenim jedinicama za napad na otok Lošinj — — — — — — — — — — — — — 491

Izvještaj Operativnog štaba za Istru NOV i PO Hrvatske od 25 rujna 1943 god. Štabu Trinaeste divizije o stanju u Istri, formiranju jedinica i njihovom rasporedu i dejstvu — — 494

Izvještaj Operativnog štaba za Istru NOV i PO Hrvatske od 25 rujna 1943 god. Štabu Trinaeste divizije o borbama jedinica i naroda protiv Nijemaca u Istri — — — — — — 498

Zapovijest Štaba Druge operativne zone od 25 rujna 1943 god. podređenim jedinicama za napad na Varaždinske Toplice 502

Pregled diverzantskih akcija Drugog diverzantskog bataljona Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 25 rujna 1943 godine — 505

Naređenje Štaba Prve proleterske divizije od 26 rujna 1943 god. Štabu Četvrte NOU divizije da zatvori pravac Hrvace—Zelovo — — — — — — — — — — — — — 508

Izvještaj Štaba Četvrte NOU divizije od 26 rujna 1943 god. Štabu Prve proleterske divizije NOV Jugoslavije o rasporedu jedinica i stanju na području Hrvace—Zelovo — — — — — 509

Izvještaj Štaba Osme divizije od 26 rujna 1943 god. Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske o napadu na Generalski Stol 511

Str

Zapovijest Štaba Osme divizije NOV i PO Hrvatske od 26 rujna 1943 god. podređenim jedinicama za napad na Ogulin — — 512
Zapovijest Štaba Sedme udarne divizije NOV i PO Hrvatske od 27 rujna 1943 god. za napad na Generalski Stol i Zvečaj i zatvaranje pravaca Ogulin—Karlovac — — — — — — 521
Naređenje Štaba Dvanaeste divizije od 27 rujna 1943 god. podređenim jedinicama da upute ljudstvo i oružje za formiranje Brodske NO brigade — — — — — — — — — — — 527
Izvještaj Štaba Kninskog sektora od 27 rujna 1943 god. Štabu Četvrte operativne zone o borbama i stanju u sjevernoj Dalmaciji — — — — — — — — — — — — — 528
Izvještaj Štaba Prve proleterske brigade od 27 rujna 1943 god. Štabu Prve proleterske divizije NOV Jugoslavije o sprječavanju neprijateljskog prodora na pravcu Imotski—Sinj—Split — — — — — — — — — — — — — 532
Izvještaj Štaba Druge NOU brigade od 27 rujna 1943 god. Štabu Šeste divizije NOV i PO Hrvatske o napadu na neprijateljsku auto-kolonu na Suleševici — — — — — — — 534
Izvještaj Štaba Dvanaeste NOU brigade od 27 rujna 1943 god. Štabu Dvanaeste divizije NOV i PO Hrvatske o borbama kod Čenkova, Sibokovca i Darkovca — — — — — — — 536
Izvještaj Štaba Druge NO brigade od 27 rujna 1943 god. Štabu Druge operativne zone o napadu na Vrbovec i Đurđišće — 538
Izvještaj Štaba Banijskog NOP odreda od 27 rujna 1943 god. Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske o izvršenim akcijama i borbama od 11 do 27 rujna — — — — — — — — 540
Izvještaj Štaba Druge grupe sjevernodalmatinskih bataljona od 27 rujna 1943 god. Okružnom komitetu Komunističke partije Hrvatske za okrug Zadar o razoružanju talijanskog garnizona u Zemuniku — — — — — — — — — — — 541
Naređenje Štaba Drugog korpusa NOV i PO Hrvatske od 28 rujna 1943 god. Štabu Čehoslovačkog bataljona „Jan Žiška" u vezi formiranja Čehoslovačke NO Brigade i postavljenju rukovodilaca — — — — — — — — — — — — — 544
Naređenje Štaba Drugog korpusa NOV i PO Hrvatske od 28 rujna 1943 god. o stavljanju bataljona „Petefi Šandor" pod komandu Štaba istočne Grupe NOP odreda — — — — — 546
Izvještaj Štaba Četvrte NOU divizije od 28 rujna 1943 god. Štabu Drugog bosanskog korpusa NOV Jugoslavije o dejstvima divizije u Dalmaciji — — — — — — — — — — 547
Izvještaj Komande mornarice za Hrvatsko Primorje i Istru od 28 rujna 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o učešću jedinica Mornarice u napadu na Lošinj — — — — 549
Izvještaj Štaba Kninskog sektora od 28 rujna 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o borbama i stanju u sjevernoj Dalmaciji — — — — — — — — — — — — 553
Naređenje Štaba Druge operativne zone od 28 rujna 1943 god. Štabu Kalničkog NOP odreda da postavi zasjedu prema Ludbregu i Rasinji — — — — — — — — — — — — 556
Pismo Štaba Drugog korpusa NOV i PO Hrvatske od 29 rujna 1943 god. Štabu Druge operativne zone o dejstvima Desete divizije u Moslavini, izvršenim akcijama i razvoju NOB u Slavoniji — — — — — — — — — — — — — 557
Izvještaj Štaba Četvrte NOU divizije od 29 rujna 1943 god. Štabu Prve proleterske divizije NOV Jugoslavije o borbama i stanju u dolini rijeke Cetine — — — — — — — — 562

Str.

Naređenje Štaba Četvrte operativne zone od 29 rujna 1943 god. Štabu Devete dalmatinske udarne divizije da izvrši pokret na prostoriju Vrdovo—Vaganj radi zatvaranja pravca Sinj—Livno — — — — — — — — — — — — — 564

Pismo Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 30 rujna 1943 god. Štabu Četvrte operativne zone o situaciji na području Hrvatske, vjerovatnim namjerama neprijatelja i zadacima naših jedinica — — — — — — — — — — — — 565

Naredba Štaba Drugog korpusa NOV i PO Hrvatske od 30 rujna 1943 god. o formiranju Brodske NO brigade i postavljenju rukovodilaca — — — — — — — — — — — — — 571

Akcije NOP odreda Drugog korpusa NOV i PO Hrvatske od 10 do 30 rujna 1943 godine — — — — — — — — — — — 573

Zapovijest Štaba Šeste divizije NOV i PO Hrvatske od 30 rujna 1943 god. podređenim jedinicama za napad na Takalice, Baške Oštarije, Perušić i Marinu Glavu — — — — — — — 578

Zapovijest Štaba Dvanaeste divizije NOV i PO Hrvatske od 30 rujna 1943 god. podređenim jedinicama za napad na Čačince 582

Izvještaj Komande mornarice za Hrvatsko Primorje i Istru od 30 rujna 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o zaplijeni broda „Istra" — — — — — — — — — — — 586

Izvještaj Štaba Prve proleterske brigade od 30 rujna 1943 god. Štabu Prve proleterske divizije NOV Jugoslavije o borbama od 22 do 28 rujna — — — — — — — — — — — — — 589

Izvještaj Štaba Trinaeste proleterske NOU brigade „Rade Končar" od 30 rujna 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o prodoru neprijateljskih snaga na Žumberak — — — 591

Izvještaj Štaba Druge NOU brigade krajem rujna 1943 god. Štabu Šeste divizije NOV i PO Hrvatske o napadu na četnike kod Metka — — — — — — — — — — — — — 594

II

Ustaško-domobranski i talijanski dokumenti

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 1 rujna 1943 god. o dejstvima jedinica NOV i PO Hrvatske na području sjeverno i južno od rijeke Save i Kupe — — — 597

Izvještaj talijanskog poručnika Bisiacco od 1 rujna 1943 god. Komandi talijanskog Petog armijskog korpusa o gubicima jedinica NOV i PO Hrvatske prilikom borbi na području Pazarište—Klanac 29 rujna 1943 godine — — — — — 600

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 2 rujna 1943 god. o dejstvima i pokretima jedinica NOV i PO Hrvatske sjeverno od rijeke Save i Kupe i gubicima u borbi kod s. Klanac — — — — — — — — — — — — — 601

Izvještaj Komande talijanskog Osamnaestog armijskog korpusa od 2 rujna 1943 god. o napadu dijelova sjeverno-dalmatinskog NOP Odreda na talijansku jedinicu na putu Obrovac—Žegar — — — — — — — — — — — — — 604

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 3 rujna 1943 god. o prisutnosti dijelova Desete NO divizije na području Našice—Đakovo i napadu Moslavačkog NOP odreda na Čazmu — — — — — — — — — — — 606

Str.

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 4 rujna 1943 god. o napadu dijelova Kalničkog i Moslavačkog NOP odreda na tvornicu „Danica“ i uporište Čazmu — — — 609

Izvještaj Komande talijanskog Osamnaestog armijskog korpusa od 4 rujna 1943 god. o borbi dijelova sjeverno-dalmatinskog NOP odreda sa Talijanima na putu Obrovac—Žegar — — 612

Izvještaj Komande talijanskog osamnaestog armijskog korpusa od 4 rujna 1943 god. o borbi sa dijelovima sjeverno-dalmatinskog NOP odreda kod Bogatnika — — — — — — — 614

Izvještaj Komande talijanskog Petog armijskog korpusa od 4 rujna 1943 god. o dejstvu dijelova divizije „Macerata“ — — — 616

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 6 rujna 1943 god. o borbi kod Čazme i zvjerstvima četnika u selima Stari i Novi Lazi i selu Dobra — — — — — — — 618

Izvještaj Zapovjedništva Prvog gorskog zdruga od 6 rujna 1943 god. o napadu Moslavačkog NOP odreda na Novoselec i Križ 620

Izvještaj Komande talijanskog Osamnaestog armijskog korpusa od 6 rujna 1943 god. o sukobima sa jedinicama NOV i PO Hrvatske u zoni Šibenik—Novi Grad — — — — — — 622

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 7 rujna 1943 god. o dejstvima njemačko-ustaško-domobranskih snaga oko Ludbrega i napadu jedinica NOV i PO Hrvatske na Križ i Gromačnik i bjekstvu domobranskog oficira i vojnika iz konjičke čete u Varaždinu — — — — — — — — 623

Izvještaj Zapovjedništva Prvog zbornog područja od 7 rujna 1943 god. o dejstvu njemačkih i ustaško-domobranskih jedinica na području Ludbrega i Varaždinskih Toplica — — — — 627

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 8 rujna 1943 god. o borbama oko Varaždinskih Toplica i koncentraciji dijelova Dvanaeste NO divizije na području Našica — 628

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 9 rujna 1943 god. o napadu dijelova Trinaeste proleterske NOU brigade „Rade Končar“ na G. Vas i razoružanju Talijana u Karlovcu — — — — — — — — — — — — 631

Izvještaj Zapovjedništva Prvog gorskog zdruga od 9 rujna 1943 god. o napadu dijelova Desete NO divizije na Poljanu i Međurić — — — — — — — — — — — — — 633

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 10 rujna 1943 god. o napadu jedinica NOV i PO Hrvatske na Gornju Vas, Zvečaj, Oštarije, Lorkovac i razoružavanju talijanskih jedinica — — — — — — — — — — 635

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 11 rujna 1943 god. o napadu dijelova Desete NO divizije na Poljanu i Međurić i predaji talijanskih jedinica u Dubrovniku — — — — — — — — — — — — — 638

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 12 rujna 1943 god. o napadu Sedamnaeste NOU brigade na Hercegovac i prikupljanju dijelova Osme NO divizije u okolini Primišlja — — — — — — — — — — — — — 640

Izvještaj Zapovjedništva Prvog gorskog zdruga od 12 rujna 1943 god. o napadu jedinica NOV i PO Hrvatske na Hercegovac 645

Izvještaj Zapovjedništva Prvog gorskog zdruga od 12 rujna 1943 god. o napadu dijelova Desete NO divizije na Hercegovac i Garešnicu — — — — — — — — — — — — 646

Str.

Izvještaj Zapovjedništva Prvog zbornog područja od 12 rujna 1943 god. o dejstvu njemačkih i ustaško-domobranskih jedinica na području Ludbrega — — — — — — — — — 649

Izvještaj Zapovjedništva Prvog sektora od 12 rujna 1943 god. o napadu dijelova Trinaeste proleterske NOU brigade „Rade Končar" na Ozalj — — — — — — — — — — — 651

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 13 rujna 1943 god. o napadu dijelova Trinaeste proleterske NOU brigade „Rade Končar" na Draganiće i Ozalj i napadu Sedamnaeste NOU brigade na Hercegovac — — — — — — 653

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 14 rujna 1943 god. o napadu Sedamnaeste NOU brigade na Hercegovac i Trinaeste proleterske NOU brigade „Rade Končar" na Ozalj — — — — — — — — — — — — — 656

Izvještaj Glavnog ravnateljstva za javni red i sigurnost od 14 rujna 1943 god. o dejstvu jedinica NOV i PO Hrvatske u Gorskom Kotaru i Primorju poslije kapitulacije Italije — 658

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 15 rujna 1943 god. o dejstvu Trinaeste proleterske NOU brigade „Rade Končar" na području Jastrebarskog i razoružanju talijanskih jedinica u Dubrovniku i Šibeniku — — — — 659

Izvještaj Zapovjedništva Prvog gorskog zdruga od 15 rujna 1943 god. o dejstvima jedinica NOV i PO Hrvatske u Moslavini 663

Izvještaj Zapovjedništva drugog sektora od 15 rujna 1943 god. o odnosima Nijemaca prema Talijanima i Hrvatima u Zadru poslije kapitulacije Italije — — — — — — — — — 664

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 16 rujna 1943 god. o napadu dijelova Trinaeste proleterske NOU brigade „Rade Končar" na Ozalj i borbama u reonu Splita 667

Izvještaj Zapovjedništva drugog sektora od 16 rujna 1943 god. o stanju u Sinju — — — — — — — — — — — 670

Izvještaj ustaško-domobranskog zapovjedništva za Liku od 16 rujna 1943 god. o dejstvu jedinica NOV i PO Hrvatske u Lici i predaji Senja jedinicama NOV i PO Hrvatske od strane Talijana — — — — — — — — — — — 671

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 17 rujna 1943 god. o napadu Druge NO brigade „Braće Radić" na Novi Marof i Dvadeset prve NO brigade na Novsku i o borbama u Dalmaciji — — — — — — — — — 673

Izvještaj Zapovjedništva Prvog zbornog područja od 17 rujna 1943 god. o napadu jedinica NOV i PO Hrvatske na Hercegovac 677

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 18 rujna 1943 god. o dejstvu jedinica NOV i PO Hrvatske na željezničke pruge sjeverno i južno od rijeke Save i Kupe kao i borbama na području Splita — — — — — — 678

Izvještaj Zapovjedništva prvog zbornog područja od 18 rujna 1943 god. o napadu jedinica NOV i PO Hrvatske na Ivansku — 682

Izvještaj Zapovjedništva drugog sektora od 18 rujna 1943 god. o pokretu njemačke kolone iz Sinja prema Splitu i borbi kod Dicma — — — — — — — — — — — — 684

Izvještaj Zapovjedništva prvog sektora od 18 rujna 1943 god. o stanju kod Ozlja i neuspjelom njemačkom prodoru prema Krašiću — — — — — — — — — — — — 685

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 19 rujna 1943 god. o napadu dijelova Dvanaeste NOU brigade na Ivansku i stanju oko Omiša, Makarske i Vrgorca — — 686

Str.

Izvještaj Zapovjedništva Četvrtog gorskog zdruga od 19 rujna 1943 god. o napadu jedinica NOV i PO Hrvatske na Đulavec — 689

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 20 rujna 1943 god. o napadu jedinica NOV i PO Hrvatske na Đulavec, Hercegovac, Lički Osik, Perušić i Sinj — — — 693

Izvještaj Zapovjedništva podhvatnog područja Varaždin od 20 rujna 1943 god. o dejstvu Druge NO brigade „Braće Radić" na području Varaždin — — — — — — — — — 695

Izvještaj Zapovjedništva Gl. stožera domobranstva od 21 rujna 1943 god. o dejstvima jedinica NOV i PO Hrvatske sjeverno i južno od rijeke Save i Kupe — — — — — — — — 697

Izvještaj Zapovjedništva Četvrtog gorskog zdruga od 21 rujna 1943 god. o napadu jedinica NOV i PO Hrvatske na Đulavec — 700

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 22 rujna 1943 god. o dejstvima Druge NO brigade „Braće Radića" u reonu Varaždin—Ludbreg i napadu dijelova Druge NOU brigade Osme divizije na uporište Trošmarija — — — — 701

Izvještaj Zapovjedništva Prvog zbornog područja od 22 rujna 1943 god. o napadu jedinica NOV i PO Hrvatske na Ludbreg — 703

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 23 rujna 1943 god. o napadu dijelova Desete NO divizije i brigade „Braće Radića" na Ludbreg i dijelova Dvanaeste NO divizije na Đulavec — — — — — — — — — 704

Izvještaj ustaško-domobranskog zapovjedništva za Liku od 23 rujna 1943 god. o napadu jedinica NOV i PO Hrvatske na Pazarište, Budak, Lički Osik i Karlobag — — — — — 708

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 24 rujna 1943 god. o dejstvu Desete NO divizije na Kalniku i napadu Dvadeset prve NO brigade na Sv. Ivan Žabno i napadu Treće NOU krajiške brigade na Sinj — — — — — 709

Izvještaj Zapovjedništva prvog sektora od 24 rujna 1943 god. o napadu dijelova Druge NOU brigade Osme NO divizije na Generalski Stol — — — — — — — — — — — 715

Izvještaj Zapovjedništva prvog sektora od 24 rujna 1943 god. o napadu jedinica NOV i PO Hrvatske na Generalski Stol — — 716

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 25 rujna 1943 god. o dejstvu Desete NO divizije na Kalniku i borbama sa dijelovima Dvadesete NO divizije u Požeškoj Kotlini kao i napadu dijelova Druge NO brigade Trinaeste divizije na Karlobag — — — — — — — — — — — 717

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 26 rujna 1943 god. o dejstvu njemačko-ustaško-domobranskih jedinica na području Broda i stanju u zoni Zadar—Knin—Sinj—Split — — — — — — — — — — — 720

Izvještaj Zapovjedništva Prvog zbornog područja od 26 rujna 1943 god. o dislokaciji jedinica NOV i PO Hrvatske na području Varaždina — — — — — — — — — — — 724

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 27 rujna 1943 god. o dejstvu dijelova Desete NO divizije na Kalniku i borbama na području Knin—Sinj—Split — — — — — 726

Izvještaj ustaškog ministra Bulata od 27 rujna 1943 god. o represalijama Nijemaca protiv hrvatskog stanovništva — — — 728

Izvještaj Zapovjedništva Prvog zbornog područja od 27 rujna 1943 god. o napadu jedinica NOV i PO Hrvatske na Varaždinske Toplice — — — — — — — — — — — — — 729

Str.

Izvještaj Zapovjedništva prvog sektora od 27 rujna 1943 god. o dejstvu njemačkih i ustaško-domobranskih snaga na području Jastrebarskog — — — — — — — — — — 732

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 28 rujna 1943 god. o napadu Druge NO brigade „Braće Radića“ na Varaždinske Toplice i Vrbovec i borbama na području Šibenik—Knin—Sinj—Split — — — — — — — — — — 733

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 29 rujna 1943 god. o napadu Druge NO brigade ‚Braće Radića“ na Varaždinske Toplice i stanju na području Split—Sinj — — 737

Izvještaj Glavnog ravnateljstva za javni red i sigurnost od 29 rujna 1943 god. o zauzeću Varaždinskih Toplica od strane jedinica NOV i PO Hrvatske — — — — — — — — — — 741

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 30 rujna 1943 god. o dejstvu Desete NO divizije na području Kalnika i Hrv. Zagorja i borbama dijelova Sedme NO divizije u reonu Karlovca i Ogulina, kao i stanju na području Sinj—Split — 742

Izvještaj Zapovjedništva prvog sektora od 30 rujna 1943 god. o borbama njemačkih i ustaško-domobranskih oklopljenih skupina sa jedinicama NOV i PO Hrvatske u reonu Generalskog Stola — — — — — — — — — — — — 745

Tehnički urednik

Džinić Dragoslav, major

Korektori

Basta Radmila
Hadžialič Asima

Rukopis predat u štampu januara 1957 god.
Štampanje završeno novembra 1957 god.

Tiraž 3.500 primeraka

Štampa štamparija „Kultura", Beograd, Makedonska 4.

Ispravka

Strana	*Red*	*Stoji*	*Treba*
9	5 i 6 odozdo	peti red odozdo treba da stoji	ispred šestog
55	4 odozgo	II brigade	II bataljona
69	10 odozgo	izbeglice seosku	izbeglice i seosku
88	12 odozgo	VIII Brigadi	VII Brigadi
163	20 odozgo	Građevcu,	Grđevcu,
213	19 odozgo	Pl. Podgaj	Podgaj
327	13 odozdo	(k. 1025	(k. 1025)
507	7 odozgo	zaustavli	zaustavili
604	13 odozdo	KOMANDI	KOMANDA
650	8 i 9 odozdo	osmi red odozdo treba da stoji	ispred devetog
671	4 odozgo	BROJAVKA	BRZOJAVKA
686	10 odozgo	**DVANAESTE**	**DVADESET PRVE**
686	2 odozdo	[8] Greška se odnosi	[9] Greška. Odnosi se
723	12 odozdo	— dorojnik	1 dorojnik
745	14 odozdo	Vod	Kod
749	2 odozgo	583, 686;	583;
767	14 odozdo	ščanskog NOP odre-da 393	ske o napadu na Gornju Vas, Novo Selo i Ozalj 393
773	2 odozdo	Dvanaeste	Dvadeset prve